नं० ४६३२

नाम – तन्त्रसारः

कर्ता – कृष्णानन्द वागीश भट्टाचार्यः

पत्रसंख्या – २८८ पत्राणि सं० १७४३

विषयः – तन्त्रम्

४९३२

गकुनाम २६५
कृष्ण २६२
शिवावलि २७४
मंत्रास्नासुधिजागरस्नाकालो २४८
अक्षुपचारः २४७
रुद्राक्ष २४६
मुद्रा

४९३२

तं॰सा॰
१

ॐ नमः कृष्णाय॥ ॥नत्वा कृष्णपदद्वंद्वं ब्रह्मादिसुरवंदितं। गुरुं च ज्ञानदातारं कृष्णानंदेन धीमता॥ तंत्रं कृष्णगतौ वाक्या न्नानार्थं प्रतिप नू॰१
न्नवासो कर्यार्थं च संक्षेपात्तंत्रसारं प्रतन्यते॥ उच्यते प्रथमं तत्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः। विनते इश्वरो शांतो दांतः कुलीनश्च विनीतः
शुद्धवेषवान्। शुद्धाचारः सुप्रतिष्ठः शुचिर्दक्षः सुबुद्धिमान्। आश्रमी ध्याननिष्ठश्च मंत्रतंत्रविशारदः। निग्रहानुग्रहे शक्तो गुरु
रित्यभिधीयते॥ इति गुरुलक्षणं॥ शिष्यलक्षणं यथा। शांतो विनीतः शुद्धात्मा श्रद्धावान् धारणाक्षमः। समर्थश्च कुली
तः सच्चरितो यती। एवमादिगुणैर्युक्तः शिष्यो भवति नान्यथा। गुरुता शिष्यता चापि तयोर्वत्सरवासतः। तथा चोक्तं सारसंग्र
गुरुः स्वाश्रितं शिष्यं वर्षमेकं परीक्षयेत्। स्वप्ने तु न कालनियमः। स्वप्ने तु नियमो नहीति नारदवचनात्। तत्रैव राज्ञि मा
घः पत्नीपापं स्वभर्त्तरि। तथा शिष्यार्जितं पापं गुरुः प्राप्नोति निश्चितं। दिव्यागमे शिववाक्यं। गुरुः शप्याप्लनं यानं पादुके पानपा
स्नानोदकं तथा छायां लंघयेन्न कदाचन। गुरोरग्रे पृथक्पूजामौद्धत्यं च विवर्जयेत्। दीक्षां व्याख्यां प्रभुत्वं च [illegible] गुरोरग्रे प राम
रित्यजेत्। तथा योगिनीतंत्रे। पितृमित्रे न गृह्णीयात्तथा मातामहस्य वा। सोदरस्य कनिष्ठस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च। तथा गोलाशवि १

मर्षिरण्यां॥ यतेर्दीक्षा पितुर्दीक्षा दीक्षा च वनवासिनः। विकीर्णच्छ्रमिणो दीक्षा न सा कल्याणदायिका। इत्यादिनिषेधवचनात्॥ एभ्यो मंत्रं
न गृह्णीयात्। इदं तु सिद्धमंत्रेतरपरं सिद्धमंत्रे नादुष्यतीति वचनात्। सिद्धयामले। यदि भाग्यवशेनैव सिद्धविद्यां लभेत् प्रिये। तदैव
तां तु दीक्षेत तत्यक्त्वा गुरुविचारणं। प्रमादाच्च तथाज्ञानात्पितुर्दीक्षां संचरेत्। प्रायश्चित्तं ततः कृत्वा पुनर्दीक्षां समाचरेत्। पितुरित्युपल
क्षणं। मातामहादीनामपि। रुद्रयामले। न पत्नीं दीक्षयेद्भर्ता न पिता दीक्षयेत्सुतां। न पुत्रं च तथा भ्राता भ्रातरं न च दीक्षयेत्। शक्तिया
मले। सिद्धमंत्रो गुरुः सर्वमयोग्यं योग्यतां नयेत्। इत्युक्तः सिद्धमंत्रे गुरौ न दोषः। प्रायश्चित्तं त्वत्र तु तत्सावित्रीजपः सर्वत्र तथा दर्शि
नात्। तथा मत्स्यसूक्ते। निर्वीजैव पितुर्मंत्रे शैवशाक्ते न दुष्यतीति कौलिकमंत्रदीक्षापरं॥ योगिनीतंत्रे॥ शक्तिवि[illegible]धिकृ
त्य दीक्षानिषेधात्। यत्तु शाक्तीतरविद्यापरं मत्स्यसूक्ते। तारामधिकृत्य तथा प्रतिपादनात्॥ तथा च निजकुलतिलकाय [illegible]
चाय दद्यात्। महातीर्थेऽपरागे सति सर्वत्र न दोषः। तथा वैशम्पायनीयसंहितायां विष्णुपुराणे तथा विष्णुमंत्रमधिकृत्य साम
साधु पृष्टं त्वया ब्रह्मन्शृणु वक्ष्यामि सकलं तव॥ ब्रह्मणा कथितं पूर्वं वसिष्ठाय महात्मने। वसिष्ठोपि स्वपौत्राय मत्स्ये चेद
त्रवान्स्वयं। प्रसन्नहृदयः स्वकः पिता मे। करुणानिधिः। कुरुक्षेत्रे महातीर्थे सूर्यपर्वणि दत्तवान्। इत्यादि वैशम्पाय

तं.सा. २

नसंहितायांशौनकंप्रतिव्यासवचनं।योगिनीतंत्रे।निवीर्य्यंचपितुर्मंत्रंतथामातामहस्यच।स्वप्नलब्धंस्त्रियादत्तंसंस्कारेणैव
शुध्यति।यन्तुसाध्वीचैवसदाचाररतागुरुभक्तिजितेंद्रिया।सर्वमंत्रार्थतत्त्वज्ञासुशीलापूजनेरता।गुरुयोग्याभवेत्साहिविधवा
परिवर्जिता।तथास्त्रियोयोग्याःशुभाःप्रोक्तामातुश्चाष्टगुणाःस्मृताः।इतितद्गुरोरुपासितमंत्रपरंतन्तुस्वीयविद्यादीक्षागुरु
याभैरवीतंत्रे।स्वीतंत्रे।स्वीयमंत्रोपदेशेनकुर्य्याद्गुरुचिंतनं।मातुरितिगुरूपासितेऽष्टगुणाअनुपासितेशुभफलदे[illegible]ः
सिद्धमंत्रविषयंवा।वस्तुतःस्त्रियादत्तमित्यत्रस्त्रीपदंविधवापरं।एकवाक्यत्वात्।तथास्वप्नलब्धेचश्कलौगुरोःप्राणनि
वेदयेत्।वटपत्रेकुंकुमेनलिखित्वाग्रहणंशुभं।ततःशुचिमवाप्नोति।अन्यथाविफलंभवेत्।इदंतुसद्गुरोरभावेतत्संभवेत
स्मादेवशुद्धीयात्।तंत्रांतरेगृहीतमंत्रस्त्यक्त्वागुरुस्थेदोषसंयुतः।महापातकयुक्तोवा।गुरुस्त्वेद्वैवनिंदकः।यामले।गुरुस्त्या
गाद्भवेन्मृत्युर्मंत्रत्यागाद्दरिद्रता।गुरुमंत्रपरित्यागाद्रौरवंनरकंव्रजेदिति।अत्रइस्यमंत्रविशेषेनिषेधमाहतंत्रांतरेप्रणवाद्यंन
दातव्यंमंत्रंशूद्रायसर्वथा।आत्ममंत्रंगुरोर्मंत्रंमंत्रंचैवाजपसंज्ञकं।स्वाहाप्रणवसंयुक्तंशूद्रेमंत्रंददद्द्विजः।शूद्रोनिरयगामी रत्म २
स्याद्ब्राह्मणोयात्यधोगतिं।तथादिव्यज्ञानंयतोदद्यात्कुर्य्यात्पापस्यसंक्षयं।तस्माद्दीक्षेतिसाप्रोक्तामुनिभिस्तत्त्ववेदि

भिः। सर्वाश्रमेषु दीक्षाया आवश्यकत्वं। यथा दीक्षा मूलं जपं सर्वं दीक्षा मूलं परं तपः। दीक्षामाश्रित्य निवसेद्यत्र कुत्राश्रमे वसन्।
अदीक्षिता ये कुर्वंति जपपूजादिकाः क्रियाः। न भवंति प्रिये तेषां शिलायामुप्तबीजवत्। देवि दीक्षाविहीनस्य न सिद्धिर्न च सद्
गतिः। तस्मात्सर्वप्रयत्नेन गुरुणा दीक्षितो भवेत्। अदीक्षितोपि मरणे रौरवं नरकं व्रजेत्। तस्माद्दीक्षां प्रयत्नेन सदा कुर्या
च्छ्रुतांत्रिकात्। कल्पे दृष्टानुमन्त्रे वै योगः क्रमागतिर्न राधमः॥ मन्वंतरसहस्रेषु निष्कृतिर्नैव जायते नादीक्षितस्य कार्यं स्यात्तपोभि
र्नियमव्रतैः। न तीर्थगमने नापि न च शारीरयंत्रणैः। अतः सद्गुरोराहितदीक्षः सर्वकर्माणि साधयेत्। तत्राप्यनुकूलमंत्रदीक्षे
न यथा। स्वताराराशिकोष्ठो नामनुकूलान्न भजेन्मन्त्रान्। तथा वाराहीतंत्रे ऋणधनिचक्रं नाम चक्रं तथैव च। अत्र चैतत्सततं गुणं गुरुज्ञाना
न्याश्चक्रं विचारयेत्॥ इति तु प्रधानतया गोद्धव्यं। तथा धनिमंत्रे नरसिंह्याद कुलं च तथैव च। इत्यादिदर्शनात्। तन्नक्षत्र कारविचारादेव
श्यकत्वात् प्रथमं तन्निरूप्यते। तत्र चन्द्रसिंहार्कवराहाणां पासादं प्रणवस्य च। इत्यादिदर्शनात्। तत्र चक्रविचारस्यावश्यकत्वात्
प्रथमं तन्निरूप्यते। तत्र चन्द्रसिंहार्कवराहाणां प्रासादं प्रणवस्य च। सपिंडाक्षरमंत्राणां सिद्धादीन्नैव शोधयेत्। स्वप्नलब्धे स्त्रियादत्ते
मालामंत्रे च त्र्यक्षरे। वैदिकेषु च सर्वेषु सिद्धादीन्नैव शोधयेत्। मालामंत्रास्तु वाराहीये। विंशत्यर्णाधिकामंत्राः मालामंत्राः

तं·सा· ३ मालामंत्राः प्रकीर्त्तिताः । नपुंसकस्य मंत्रस्य सिद्धादी नैव शोधयेत् । हंसस्याष्टाक्षरस्यापि तथा पंचाक्षरस्य च । एकद्वित्र्यादिबीज
स्य सिद्धादी नैव शोधयेत् । एकाक्षरस्य मंत्रस्य मालामंत्रस्य पार्वति । वैदिकस्य च मंत्रस्य सिद्धादी नैव शोधयेत् । गवाक्षतंत्रे । न
दाविद्योपरी क्षेत्रपदित्रिपुरुषं यजेत् । इत्यादिवचनादेतेषु विचारो नास्ति । वस्तुतस्तु देवप्रशंसापरे सर्वत्र विचारस्यावश्य
कत्वं दुरदृष्टवशात् कदाचित् वैरिमंत्रस्य स्वप्ने दोषाश्यात् तद्दोषस्य दृष्टत्वादिति सांप्रदायिकाः । तत्र कुलाकुलस्य भेदः । व
क्ष्यामि संक्षिप्तमिह निर्बंधे । वाय्वग्निभूजलाकाशाः पंचाशल्लिपयः क्रमात् । पंचह्रस्वाः पंचदीर्घा बिंदुताः संधिसंभवाः । काद
यः पंचवर्गाः शषहकुलसहिताः समीरिताः । अ आ ए क च ट त प य षा मारुताः । इ ई ऐ ख छ ठ थ फ र क्षा आग्नेयाः । उ ऊ ओ ग ज ड द ब ल सा
पार्थिवाः । ऋ ॠ औ घ झ ढ ध भ व वा वारुणाः । ऌ ॡ अं ङ ञ ण न म ह ळा नाभसाः । साधकस्याक्षरं पूर्वं मंत्रस्यापि तदक्षरं । यद्येकभूतं दै
वतं जानीयात् स्वकुलं हि तत् । पोमस्य वारुणं मित्रं आग्नेयस्यापि मारुतं मारुतं पार्थिवानां च आग्नेयस्याभसारिपुः । नाभसं सर्वमि
त्रं स्याद्विरुद्धं नैव शीलयेत् । चकारात् सांग्नेयं पार्थिवानां च ॥ ॥ इति कुलाकुलचक्रविचारः ॥ ॥ अथ राशिचक्रं आगमकल्पद्रुमे ॥ रम
अ आ इ ई मेषः । उ ऊ ऋ वृषः । ॠ ऌ ॡ मिथुनः । ए ऐ कर्कटः । ओ औ सिंहः । अं अः श ष स हः कन्या का । कवर्गस्तुला । चवर्गो वृश्चिकः । ३

टवर्गो धनुः तवर्गो मकरः पवर्गः कुंभः यं वं र्गो मीनः रेखाद्वयं पूर्वपरेण कुर्य्यात् ततन्मध्यतो याम्यकुबेरभेदात् एकैकमीशाननिशाचरेषु द्व
ताश्च वायौ विलिखेत्तन्तोर्णा वेदाग्निवह्नियुगलश्च वर्णाद्भिः संख्यान् । पंचेषुबाणशरपंचचतुष्टयार्णान् मेषादितश्च गणयेत्स्वविलिखेत्स
कलांस्तावर्णान् ॥ कन्यागतान् पृविलिखेद्दथशादिवर्णान् अत्र च नु भ्रियादिभिः सार्द्धस्यात् तत्काकारस्तु मीनगद्दति प्रपंचसारात् तस्यैका
रस्य मीनेराशौ तां स्फुटता ज्ञेया ॥ त्यजेच्च तं तुस्मृतिगृर्णां स्वराशेर्भ त्रराशं तं नागणनीयं विविचक्षणैः । यदा तु स्वराशेर ज्ञानं तदा साधकनामाद्य
क्षरसंबंधिनं राशिं शुद्धी त्वाराशये त् । स्वनामराशिको ष्टानामनुकूलं भजेन्मन्त्रं नु साधकनामाद्यर्द्धराशिदिभीरामा र्चन चद्रिकायां एकपं
चनवं बांधवाः स्मृताः । दोच षट्च दशमाश्च सेवकाः वह्नि रुद्र मुणाय स्तुपोषकाः । द्वादशाष्टचतुरस्तु घातकाः इति विज्ञ विषय
रामा र्चन चंद्रिका धृतत्वात् । शक्त्या हीन षष्ठ वर्जनीयं । षष्टाष्टम द्वादशानि वर्जनीयानीति वचनात् । तथा लग्नाधने भ्रातवं धु
पुत्र शत्रु कलेकाः मरणं धर्म कर्माय व्यया द्वादश राशयः विस्फु विषये वं धुस्थाने शत्रुः शत्रु स्थाने वंधुरिति पाठः । तथा
जैतेन मंत्राद्यवर्णेन नाम्नो चाद्य क्षरेण चागणयेत्थ दिषष्ठं वा व्यष्टम द्वादशं तु वा । रिपु मंत्राद्यवर्णः स्यात्तेन न तस्य हितं चरेत् ॥ ॥
इति राशि चक्रं ॥ ॥ अथ नक्षत्र चक्रं ॥ ॥ अश्वाश्विनी देवगणः इ भरणी मानुषः ई ग्र ऊ कृत्तिका राक्षसः । ऋ ॠ ऌ ॡ रोहि

तं॰सा॰ ४

५

गीमानुषः। ए मृगशिरो देवः। ऐं आर्द्रा मानुषः ओ औ पुनर्वसुर्देवः। क पुष्यो देवः ख ग अश्लेषा राक्षसः घ ङ मघा राक्षसः। च पूर्वफल्गुणी
मानुषः। झ ञ हस्तो देवः। ट ठ चित्रा राक्षसः ड स्वाती देवः ढ ण विशाखा राक्षसः त थ द अनुराधा देवः। ध ज्येष्ठा राक्षसः। न प फ मूला रा
क्षसः। ब पूर्वाषाढा मानुषः। भ उत्तराषाढा मानुषः। म श्रवणा देवः। य र धनिष्ठा राक्षसः। ल शतभिषा राक्षसः। व श पूर्वभाद्र[पदा] मा
नुषः। ष स ह उत्तरभाद्रपदा मानुषः। अं अः ल क्ष रेवती देवः। तथा च निबन्धे। पूर्वोत्तरात्रयं चैव भरण्यार्द्रा च रोहिणी। द्व[...]णि मा
नुषाण्याहुर्नक्षत्राणि मनीषिणः। ज्येष्ठा शतभिषा मूलं धनिष्ठाश्लेषकृत्तिका। चित्रा मघा विशाखा च सुतारा राक्षसदेवता। अश्विनी
रेवती पुष्यः स्वाती हस्त पुनर्वसुः। अनुराधा मृगशिरः श्रवणा देवतारकाः। तथा स्वजातौ परमा प्रीतिर्मध्यमा भिन्नजातिषु। रक्षोमानुषयो
र्नाशो वैरं दानवदेवयोः। जन्मसंपद्विपत्क्षेमप्रत्यरिः साधको वधः। मित्रं परममित्रं च जन्मादिनि पुनः पुनः। जन्मतृतीयपंचमसप्तमानि
वर्जनीयानि नक्षत्राणि। तथा रसाष्टनवभद्राणि युग्मायुग्मतान्यपि भूतराशिनभद्राणि। इत्यादि पुनक्षत्रादेवनक्षत्रगणनीयं। स्वनक्षत्रा
ज्ञाने स्वनामाद्यक्षरसंबंधिनक्षत्रादेवनक्षत्रगणनीयमिति। द्वादशैर्येन गणयेत्साधकाद्यक्षरात्सुधीभिरिति। तथापि गेला राम
यां पुकरंटप्यस्य जन्मर्क्षं तस्य जन्मर्क्षतो भवेत्। वनष्टजन्मभं यस्य तस्य नामाद्यक्षतो भवेत्॥ ॥इति नक्षत्रचक्रे॥ ॥अथाकथहचक्र ४

कं॥ ॥चतुरस्रे लिखेद्वर्णांस्त्र चतुःकोष्ठसमन्वितान् चतुःकोष्ठे षोडशकोष्ठ इति यावत् तथा नं त्र राजेष्टाक्प्रत्यगदक्षिणोदकसूत्रपंचक
योगतः।कोष्ठानां षोडशैवं स्युस्तेषु वर्णान् क्रमाल्लिखेत्।तत्र षोडशकोष्ठे अकारादिवर्णान् दक्षिण्येन लिखेत्॥तत्र क्रमः। इंद्वग्निरुद्र
नवनेत्रयुगार्कदिक्ऋत्वष्टषोडशचतुर्दशभौतिकेषु।पातालपंचदशवह्निहिमांशुकोष्ठे वर्णान् लिखेल्लिपिभवान् क्रमशस्तु
धीमान्।नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मंत्रादिमक्षरं।चतुर्भिः कोष्ठैरेकैकमिति कोष्ठचतुष्टयं।पुनः कोष्ठगकोष्ठेषु सव्यतो नामस्त्रादि
तः सव्यतो दक्षिणतः तथा च विश्वसारे। दक्षिणावर्त्तयोगेन कोष्ठवर्णान् लिखेत् क्रमात्।येनैव लिखनं कुर्यात्तेनैव गणनं स्मृतं।
सिद्धः साध्यः सुसिद्धोरिः क्रमात् ज्ञेया विचक्षणैः। [illegible] सिद्धः सिध्यति कालेन साध्यस्तु जपहोमतः। सुसिद्धो ग्रहणमात्रेणारिस्तु
मूलनिकृंतनः। सिद्धार्णा बांधवाः प्रोक्ताः साध्यास्ते सेवकाः स्मृताः। सुसिद्धाः पोषकाः ज्ञेयाः शत्रवो घातकाः स्मृताः। जपेन दंम
सिद्धः स्यात् सेवकोधिकः सेवया। सुखानि पोषकोऽभीष्टं घातको नाशयेत् ध्रुवं। पिंगलायां। सिद्धसिद्धोर्द्धयोजनेन द्विगुणात् सि
द्धसाध्यकः। सिद्धसुसिद्धोऽर्द्धजपात् सिद्धारिर्हंति बांधवान्। साध्यसिद्धो द्विगुणतः साध्यसाध्यो निरर्थकः। तत्सुसिद्धो द्विगुणा
ज्जपात् साध्यारिर्हंति गोत्रजान्। सुसिद्धसिद्धोऽर्द्धजपात् साध्यो द्विगुणाधिकात्। तत्सुसिद्धो ग्रहादेव सुसिद्धारिः स्वगोत्रहा। अ

नं·सा· रिसिद्धः सुतान्हन्याद रिसाध्यं तु कन्यकां। तत्र सुसिद्ध स्वपत्नाघ्नः तदरिर्हन्ति साधकं। एषु दोषेषु सर्वत्र मायां काममथापि वा। ह्रिं ह्रावा
५ दोऽग्रिये दद्यात्तद्वर्णविमुक्तये इति भद्रः॥ ॥अथ अकडमचक्रं॥ ॥रेखाद्वयं पूर्वपरेण कुर्यात् न्नम ध्यतो याम्यकुबेरभेदात्। महे
शरकोणविपतिक्रमेण तिर्यक्तथा वायुहुताशनेन। अकारादीन्हकारांतान् लीवहीनाल्लिखेत्ततः। एकैकक्रमतो लेख्यानूमे
५ षादिषु कूषादिषु द्वं धेतकान्। गणयेत्क्रमतो भद्रे नामादिवर्णकादिकान्मेषादितो मीनांतान्गणयेत्क्रमशः सुधीः। सिद्धसा
ध्यसुसिद्धारीन्पुनः सिद्धादयः पुनः। नवैकपंचमे सिद्धः साध्यः षड्दशपुत्रमके। ससिद्धस्त्रिसप्तकेशद्वेवदाष्टद्वादशेऽरिः। रा
अ६ एतत्ते कथितं देवि अकडमादिकमुत्तमं। इदं तु गोपालविषयकमेव वो हितं त्वे। तारशुद्धिर्विशेषवानीको ष्ठशुद्धिः। शिवस्य वा।
राम्भुद्विस्त्रिपुरागोपाले अकडमः स्मृतः। कोष्ठशुद्धिर्विराहे महालक्ष्मीः कुले। नामादिचक्रे सर्वेषां भूतचक्रे तथैव च॥ ॥इति
वचनात्॥ ॥अथ ऋणधनिचक्रं॥ ॥तच्च यथा कोष्ठान्येकादश ज्ञेयववेदेन पूरितानि च। अकारादिहकारांतं लिखेत्त
कोष्ठेषु तत्त्ववित्। प्रथमं पांच कोष्ठेषु ह्रस्वदीर्घक्रमेण तु। द्वयं द्वयं लिखेत्तत्र विचारे खलु साधकः। ऋॠ षष्ठे एकैकश्चो वर्णा राम
न्क्रमतस्तु लिखेत्सुधीः। ह्रो ह्रो स्वरान्पंचसु कोष्ठेषु शेषान्षट्सु स्वरैकमेकं॥ कादीन्शेषान्विलिखेत्ततो रणे नैक ५

कमेकाङ्कशास्तु त्रिकेषुाघङ्कालकालचियदग्निसमुद्रवेदखाकाशशून्यदहनाः खलु साध्यवर्ग्यः। युग्मद्विपंचवियदस्व[illegible]र्कशशांक
यौमाद्विवेदशशिनः खलु साधकार्णाः। नमोन्कालादकठवाङ्कजभुक्तघोघज्ञात्वोभयोरधिकशेषमृणंधनं स्यात्॥ अस्यार्थः। साध्यवर्गा
न्स्वरव्यंजनरूपेन पृथक्कृतान् पङ्कालाद्यंकैर्गुणितान् तथा साधकनामाद्यक्षरान्स्वरव्यंजनरूपेण पृथक्कृतान् युग्माद्यैर्गुणयित्वा अ
ष्टसंख्याभिर्हृत्वा उभयोः साध्यसाधकयोरधिकं ऋणं धनं ज्ञात्वा मंत्रं दद्यात्। यदा मंत्रस्य ऋणी भवति तदा मंत्रः शुभदः। मंत्रः शु
भदो मंत्रः शुभदायको भवति धनी चेन्न जपेत्। तथा च तंत्रांतरमंत्रो यद्यधिकाकः स्यात्तदा मंत्रं जपेत्सुधीः। समेपि च जपेन्मंत्रं न ज
पेत्तु ऋणाधिकं शून्ये मृत्युं विजानीयात्तस्मात्तच्छून्यं परित्यजेत्। रुद्रयामले। साध्यांकान् साधकांकश्च पृथग्हृत्संख्या ऽभिस्त
हृत्वा ऽकानयच्छेषयोर्जयेत्स्फुटं तदंकं कथयाम्यधुना एकादशागृहेऽस्थि तत्तथा इ[illegible]ऽर्कौ त्रयविपंचवेदशान्नवेदवंशाएधाष्टने भिर्गु
णितां ऋसाध्यानां दिग्भूतिरिश्कृतिगजाग्निमुनीषुवेदषड्कूपोथ गुणितान नषु साधकार्णान्। वामा च हरत्वा द्विवचनं। विज्ञवि
षयं रामार्द्धं नं चेद्विकाधृतं त्वादिति। केचित्तु रुद्रैः तस्यैव विवरणं तथानामाद्यं कोष्ठाकमथाभिहत्यात्। एकादिरुद्रांकगतं के
हेणअन्यत्र तथा नामाद्यक्षरमारभ्य यावन्मंत्रादि संभवेत्। त्रिधा कृत्वा स्वरे भिन्नं तत्तदन्यद्विपरीतकं। अस्यार्थः। साधकनामाद्यक्षरा

नं ४

तं॰सा॰ ६

तो गणनया मंत्राद्यक्षरांतं यावत्संख्या भवति तदंकं त्रिगुणितं सप्तभिर्हरेत्तात् तदन्यदिति मंत्राद्यक्षरमारभ्य साधकाक्षरमारभ्य साधकाक्ष
रपर्यंतं यज्जवति तत्सप्तगुणं त्रिभिर्हरेत् । अधिकं ऋणं न्यूनं चेद्धनं । तथा साध्यनाम द्विगुणितं साधकेन समन्वितं । अष्टभिश्च हरेच्छेषं
तदन्यद्विपरीतकं । अस्यार्थः । साध्यनामवर्णान् स्वरव्यंजनभेदेन द्विगुणीकृत्य साधकनामवर्णयुक्तान् कृत्वा अष्टभिर्हरेत् ॥ इति
साध्यनिर्णयः ॥ तदन्यदिति साधकनामवर्णान् स्वरव्यंजनभेदेन द्विगुणीकृत्य साध्यनामवर्णयुतं कृत्वा अष्टभिर्हरेत् ॥ इति कुमा
रसंहितायां । पितृमातृकृतं नामत्यक्त्वा शर्मादिवर्णकान् । स्त्रीवर्णं च ततो विद्वान् पुत्रेषु योजयेत् क्रमात् । अथ दीक्षाकालः ॥ मं
त्रारंभस्तु चैत्रे स्यात् समस्तपुरुषार्थदः । वैशाखे रत्नलाभः स्यात् ज्येष्ठे तु मरणं भवेत् । आषाढे बंधुनाशः स्यात् पूर्णायुः श्राव
णे भवेत् । प्रजानाशो भवेद्भाद्रे आश्विने रत्नसंचयः । कार्तिके मंत्रसिद्धिः स्यात् मार्गशीर्षे तथा भवेत् । पौषे तु शत्रुपीडा स्यात् न्मा
घे मेधाविवर्द्धनं । फाल्गुने सर्वकामाः स्युर्मलमासं विवर्जयेत् । चैत्रे तु गोपालविषयं गोतमप्युक्तवान् । मधुमासे भवेद्दीक्षा
डः स्वायेति वचनात् । नान्यत्र । इति वचनाच्चान्यत्राषाढनिषेधोपि श्रीविद्यातिरिक्ते । यथा यामिनीहृदये । ज्येष्ठमस्तु प्रसा राम ६
चैव आषाढे धनसंपदः । अथ वारनियमः ॥ रविवारे भवेद्वित्तं सोमे शांतिर्भवेत्किल । आयुरंगारके हंति तत्र दीक्षां विवर्जयेत्

6

तुषे सौंदर्य्यमाप्नोति ज्ञानं स्यात्तु वृहस्पतौ। शुक्रे सौभाग्यमाप्नोति यशोहानिः शनैश्चरे त्तु गडतंत्रे। गुरुवारे सुखं विंद्यात् शाके चार्कं प्रशं
स्यते॥ शैवे तु गुरुवारः स्यात् सौरे चार्कः प्रशस्यते। बुधे तु सफलादीक्षा मरणं शनिभौमके॥ ॥अथ तिथिनियमः॥ ॥आगमकल्पद्रुमे॥
प्रतिपत्तिर्द्वितीयायां तृतीयायां शुचिर्भवेत्। चतुर्थ्यां वित्तनाशः स्यात् पंचम्यां बुद्धिवर्द्धनं। षष्ठ्यां ज्ञानक्षयः सौख्यं लभते सप्तमीदिने।
अष्टम्यां बुद्धिनाशः स्यान्नवम्यां वपुषः क्षयः। दशम्यां राजसौभाग्यं एकादश्यां शुचिर्भवेत्। द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात् त्रयोदश्यां दरिद्रता। ति
र्थ्यां योनिश्चतुर्दश्यां हानिर्म्मीसमावान। के। पक्षांते धर्मवृद्धिः स्याद् अमावास्यां विवर्जयेत्। संध्यागर्जितनिर्घोषभूकंपोल्कानिपातने।
एतानन्यांश्च दिवसान् श्रुत्वान्यदिवृर्जयेत्। द्वितीया पंचमी चैव षष्ठी चापि विशेषतः। द्वादश्यामपि कर्त्तव्यं त्रयोदश्यामथापि वा॥ इ
ति त्रयोदशीविधानं विष्णुविषयं प्राधान्येन चाद्रुकाद्य तत्वात्। त्रयोदशी च दशमी प्रशस्ता सर्वकामदा॥ इति सनत्कुमारवचनात्॥ अथ
नक्षत्रनिर्णयः॥ अश्विन्यां सुखमाप्नोति भरण्यां मरणं ध्रुवं। कृत्तिकायां भवेद्दुःखी रोहिण्यां वाक्पतिर्भवेत्। मृगशीर्षे सुखावाप्तिरार्द्रा
यां वै धुनाशनं। पुनर्वसौ धनाढ्यः स्यात् पुष्ये शत्रुविनाशनं। अश्लेषायां भवेन्मृत्युः मघायां दुःखमोचनं। सौंदर्यं पूर्वफल्गुन्यां प्राप्नो
ति वनसंश्रयः। ज्ञानं चोत्तराफल्गुन्यां हस्तायां च धनी भवेत्। चित्रायां ज्ञानसिद्धिः स्यात् स्वात्यां शत्रुविनाशनं। विशाखायां सुखं वाप्त उरा

तं.स्रा. ७ भार्यां वंधुवर्द्धनं। ज्येष्ठायां सुतहानिः स्यान्मूलायां कीर्त्तिवर्द्धनं। पूर्वाषाढोत्तराषाढे भवेतां कान्तिदायिके श्रवणायां भवेद्दुःखी धनिष्ठायां दरिद्रता। द
क्षिः शतभिषायां स्यात् पूर्वभाद्रे सुखी भवेत्। सौख्यं चोत्तरभाद्रे च देवत्यां कीर्त्तिवर्द्धनं। अश्विनी भरणी स्वाती विशाखा हस्तभेषु च। ज्येष्ठोत्तरत्र
येष्वेवं कुर्य्याद् दीक्षाप्रवर्त्तनं कृष्णगस्य संहितायां राम विषयं॥ अथ योगनिर्णयो योगनिर्णयो विश्वसारे। शुभः सिद्धश्च युष्मा तद्ध्रुवयोग
स्ततः परं प्रीतिः सौभाग्ययोगश्च वृद्धियोगस्ततः परं हर्षणश्च तथा योगाः सर्वे चेंद्रशुभावहाः। बवबालवकौलवतैतिलगरवणिजस्तद
नंतरं। करणानि शुभान्येव सर्वतन्त्रेषु भाविनि॥ ॥अथ लग्ननिर्णयः॥ ॥वृषसिंहे च कन्यायां धनुर्मीनाख्यलग्नके। चंद्रताराद्यनुकूले
च कुर्य्याद् दीक्षाप्रवर्त्तनं। स्थिरलग्ने विष्णुमंत्रे शिवमंत्रे च वरं शुभं। द्विःस्वभावगं तं लग्ने शाक्तिमंत्रेषु शस्यते शुक्लपक्षे शुभा दीक्षा कृष्णेप्या
पंचमादिनात्। निषिद्धमासे तु तद्विशेषो दिनभेदतः॥ आगमकल्पद्रुमे॥ षष्ठी भाद्रपदे दृष्टा तथा कृष्णा चतुर्दशी। कार्त्तिके नवमी शुक्ला
मार्गे शुक्ला तृतीयिका। पौषे च नवमी शुक्ला माघे शुक्ला चतुर्थिका। फाल्गुणे नवमी शुक्ला चैत्रे कामचतुर्दशी। त्रयोदशी तिवापा
वः। वैशाखे वाक्षया चैव ज्येष्ठे दशहरा तिथिः। आषाढे पंचमी शुक्ला श्रावणे कृष्णपंचमी। एतानि देवपर्वाणि तीर्थकोटिफलं लभ
भेत्। अन्यच्च स्मृतं। चैत्रे त्रयोदशी शुक्ला वैशाखे कामी सिता॥ ज्येष्ठे चतुर्दशी कृष्णा आषाढे माघपंचमी। श्रावणे कादशा भाद्रे ७

हिणीसंयुतांष्टमी। आश्विने च महापुण्या महाष्टम्यभीष्टदा। कार्त्तिके नवमी शुक्ला सिता षष्ठी चतुर्द्दशी पौषे माघेप्येकादशी सि
ता। फाल्गुणे च सिता षष्ठी चेति कालविनिर्णयः॥ योगिनीतन्त्रे॥ अयने विषुवे चैव ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः। रविसंक्रांति दिवसे युगा
द्यायां सुरेश्वरि। मन्वंतरासु सर्वासु महापूजादिने तथा। चतुर्थी पंचमी चैव चतुर्द्दश्यष्टमी तथा। तिथयः शुभदाः प्रोक्ता द्वाद
दिवचना च चतुर्द्दश्यष्टमी तिथिः क्षितिविषये पंचतुर्थी तारोशाविषयं तत्स्कल्पो कैत्वा तु। निषिद्धेष्वपि कालेषु दीक्षां तु ग्रहणे शुभा।
सूर्यग्रहणकालस्य समानो नास्ति भूतले। तत्र यत्क्रियते सर्वमनंतफलदं भवेत्। रविसंक्रमणे चैव सूर्यस्य ग्रहणे तथा। तैलस्ना
दिकं किंचिन्न विचार्य्य कथंचन। रविसंक्रमणे चैव नान्यदन्वेषितं भवेत्। न वारं न तिथिं मासादि शोधनं सूर्यपर्वणि। एवं चंद्र
ग्रहणेपि तथा। अमावास्या सोमवारे भौमवारे चतुर्द्दशी। सप्तमी रविवारे च सूर्यपर्वशतैः समा। यामले। न कुर्यात्तत्र शांतिकी दी
क्षामुपरक्तेपि भावसौ। न कुर्याद्वैष्णवी दीक्षां यदि चंद्रमसो ग्रहः। पुण्यतीर्थे कुरुक्षेत्रे देवीपीठचतुष्टये। प्रयागे श्रीगिरौ का
श्यां कालाकालं न शोधयेत्। विष्णुयामले। देवीबोधं समारभ्य यावत्स्यान्नवमी तिथिः। कृतास्तासु बुधैर्दीक्षाः सर्वाभीष्टफल
प्रदा॥ तथा बोधने चैव दुर्गायाः कालाकालं न शोधयेत्। अशोकाख्याष्टमी यत्र रामाख्या नवमी तथा। लग्नेवाप्यथवा लग्नेप्यत्र

नं·मा·
८
तत्रतियावपि। गुरोराज्ञानुरूपेणदीक्षाकार्य्याविशेषतः॥ समयातंत्रे॥ युगाद्यायांजन्मदिनेविवाहदिवसेतथा॥ विषुवेऽयनयोर्द्वंवि
नैवकिंचिद्विचारयेत्। शिष्यमाहूयगुरुणाकृपयादीयतेयदा तदालग्नादिकंकिंचिन्नविचार्यंकथंचन। तथा। सर्वेवाराग्रहाःसर्वेन
१ क्षत्राणिचराशयः। यस्मिन्नहनिसंतुष्टोगुरुःसर्वेशुभावहाः। योगिनीतंत्रे॥ ग्रहणेचमहातीर्थेनास्तिकाल[illegible]निर्णयः॥ तथा। तथा
यांभास्करकेतौचविरजेचंद्रपर्वके। चंद्रकुलेचमत्तंगेचतथाकन्याश्रमेषुच। मगधेत्रीयान्नतोदीक्षांतीर्थेष्वेतेषुपार्वति॥ वाराहीतंत्रे॥
शुक्लास्तोपदिवावृद्धोगुर्वादित्योभवेद्यदि। मिषवृश्चिककसिंहेषुतत्रदोषोनविद्यते॥ महाविद्यासुचनकालनिर्णयः॥ तथामुंड
मालायां॥ कालीतारामहाविद्याषोडशीभुवनेश्वरी। भैरवीछिन्नमस्ताचविद्याधूमावतीतथा॥ वगलामुखीसिद्धविद्यामातं
गीकमलात्मिका। एतादशमहाविद्याःसिद्धविद्याःप्रकीर्त्तिताः। नात्रसिद्धाद्यपेक्षास्तिनक्षत्रादिविचारणं। कालादिशोध
श्रि· नंनास्तिनचामित्रादिदूषणं॥ ॥अथमालानिर्णयः॥ ॥सनत्कुमारसंहितायां। तर्जनीमध्यमाऽनामीकनिष्ठाचेतिताःक्रमा
त्। तिस्रोऽगुल्यःपर्वाणिमध्यमाचैकपर्विका। पर्वद्वयंमध्यमायामेरुत्वेनोपकल्पयेत्। अनामामध्यमारभ्यकनिष्ठादितएव राम
च॥ तर्जनीमूलपर्यंतंदशपर्वसुसंजपेत्। तथासनत्कुमारसंहितायां। अनामामूलमारभ्यकनिष्ठादितएवच। तर्जनीमध्य ८

पर्य्यंतमष्टपर्वसु संजपेत्। एतद्वचनद्वयंतु अष्टोत्तरशतविषयं। शक्तिविषये पुनः अनामिकात्रयंपर्वकनिष्ठादित्रिपर्विका। मध्यमायाश्च
त्रितयं तर्ज्जनीमूलपर्वणि। तर्ज्जन्यग्रे तथा मध्ये यो जपेत्स तु पापकृत्॥ ॥इति श्रीक्रमवृचनात्॥ ॥हंसपारमेश्वरे। पर्वत्रयं मनामायां प
रिवर्तेन वै क्रमात् पर्वत्रयं मध्यमायास्तर्जन्येकं समाहरेत्। शक्तिमाला समाख्याता सर्वमंत्रप्रदीपिका। तथा अनामामूलमारभ्य प्रादक्षिण्य
क्रमेण वामध्यमामूलपर्य्यंतं जपेदष्टसु पर्वसु। इदमपि तथैव तंत्रांतरे। अनामामूलमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण तु। तर्जनीमूलपर्यंतं
जपेन्नवसु पर्वसु। मध्यमांगुलितयं ग्राह्यमनामामूलमेव च। अनामामध्यमापर्वमेकत्वानलंघयेत्। तर्जन्यग्रे तथा मध्ये यो जपेत्तत्र रुं ८
मानवः। चत्वारि तस्य नश्यंति आयुर्विद्या यशो बलं। इत्यपि शाक्तो अष्टोत्तरशते। अन्यत्रापि अंगुल्यग्रेषु यज्जप्तं यज्जप्तं मेरुलंघ
ने। पर्वसंधिषु यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं भवेत्। सनत्कुमारसंहितायां। अंगुलीस्तन विश्लेषीन किंचिदाकुंचिते तले। अंगुलीनां वियो
गे च छिद्रेषु स्रवते जपः। पणानाविधिमुल्लंघ्य यो जपेन्न जपं यतः। गृह्णंति राक्षसास्तेन [illegible] गलयेत्सर्वथा बुधः॥ तंत्रे हृद
ये हस्तमारोप्य तिर्य्यक्कृत्वात्वंगुलीः। आच्छाद्य वाससा हस्तौ दक्षिणेन सदा जपेत्॥ यामले। अनामामध्यमायाश्च मूलाग्रंच द्व
यं द्वयं। कनिष्ठायाश्च तर्ज्जन्याश्चयंपर्व महेश्वरि। अनामामध्यमायाश्च मेरुः स्यादिति यं शुभं प्रदक्षिणक्रमाद्देवि जपेत्त्रिपुरसुंदरी॥

तं·मा·
९

क्रमोत्क्रमगतैर्माला मातृकार्णैः क्रमेरकैः ॥ सबिंदुकैः ॥ साष्टवर्गैरंतर्यजनकर्मणि ॥ अत्रादिकुचुटतपयशरोष्टोपकीर्त्तिताः ॥ तद्यथा प्रथ
मं अकारादीन् लकारांतान् सबिंदुकान् पुनर् लकारादीन् विलोमतः ॥ सबिंदुकान् प्रत्येकमुच्चार्य मंत्रं जपेत्ततः ॥ अकारादीनां वर्णानां कवर्गा
दीनां पेयांतिमवर्णासानुस्वारं कृत्वा पूर्वमुच्चार्य मंत्रं जपः कार्यः ॥ अनेन प्रकारेणाष्टोत्तरशतार्यंजनेसु पलकृतं ॥ सबिंदुवर्णांतःसंख्यजपो
भवति ॥ अन्यत्र ॥ सबिंदुवर्णमुच्चार्य पश्चान्मंत्रं जपेद्बुधः ॥ अकारादिक्षकारांतं बिंदुयुक्तं विभाव्य च ॥ वर्णमाला समाख्याता अनुलो
मिका ॥ इति नारदवचनात् ॥ ॥ अथ मालायां मणिनियमः ॥ ॥ पद्मजीवादिभिर्माला बहिर्यागे प्रकीर्त्तिताः ॥ रुद्राक्षशंखपद्माक्ष
पुत्रजीवकमौक्तिकैः ॥ स्फाटिकैर्मणिवज्रैश्च सौवर्णैर्विद्रुमैस्तथा ॥ राजतैः कुशमूलैर्वा गृहस्थस्याक्षमालिका ॥ अंगुलीगणनादे
कं पर्वणाष्टगुणं भवेत् ॥ पुत्रजीवैर्दशगुणं शतं शंखैः सहस्रकं ॥ प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रिकं स्मृतं ॥ तदेव स्फाटिकैः प्रोक्तं मौक्ति
कैर्लक्षमुच्यते ॥ पद्माक्षैर्दशलक्षं स्यात् सौवर्णैः कोटिरुच्यते ॥ कुशग्रंथ्या कोटिशतं रुद्राक्षैः स्यादनंतकं ॥ सर्वैर्विरचिता माला नृणां मु
क्तिफलप्रदा ॥ भैरवीविद्यायां तु ॥ वाराहीतंत्रे ॥ सुवर्णमणिभिर्मालां स्फुटिकीं शंखनिर्मितां ॥ प्रवालैरेव वा कुर्यात् पुत्रजीवं विवर्ज राम
येत् ॥ पद्माक्षं चैव रुद्राक्षं पिंडाक्षं च विशेषतः ॥ त्रिपुरामंत्रजपादौ तु रक्तचंदनबीजादिभिरिति प्रशस्ता तथा तंत्रराजे रक्तचंदनमा ९

लानुभोगदशमोक्षसमवेता॥ तथा गोतमीये। रुद्राक्षैरपि पद्माक्षैः पुत्रजीवकचंदनैः। स्फाटिकैश्च प्रवालैश्च कुशग्रंथितरैस्तथा। तथामलक
संभूतैस्तुलसीकाष्ठनिर्मितैः। एभिश्च मालिकां कुर्यात्प्रतिमान्नूलवेममो। तथा वैष्णवे तुलसीमाला गजदंतैर्गणेश्वरे। त्रिपुरया जपे श
स्ता रुद्राक्षैः रक्तचंदनैः। महीशंखवास्तंत्रांतरे ललाटास्थिखंडरचिता जपमालिका महाशंखमयी ज्ञाया तरा प्रजपेत्सदा। कंठनेत्रांतरस्थास्थि
महाशंखा प्रकीर्तिता। कामनाभेदेनु पद्माक्षैर्विहिता माला शत्रूणां नाशिनी मता। कुशग्रंथिमयी माला सर्वपापप्रनाशनी। पुत्रजीवफलैः
रु= कृप्ता कुरुते पुत्रसंपदं। निर्मिता रूप्यमाला त्वभिजेपमलिप्सितप्रदा॥ प्रवालैर्विहिता माला प्रयच्छेत्पुष्कलं धनं। मालानियमस्तु मुंडमाला
यां। अन्योन्यसमरूपाणि नातिस्थूलकृशानि वै। कीटादिभिरदुष्टानि नजीर्णानि नवानि वै। गोतमीये पंचाशन्मणिभिर्माला विहिता सर्व
कर्मसु। अकारादिक्षकारांता अक्षमाला प्रकीर्तिता॥ क्षार्णमेकं सुमेरुत्वे तत्र कल्पयेन्मुनिसत्तम॥ अनया सर्वमंत्राणां जपः सर्वसमृद्धिदः।
चामुंडातंत्रे॥ नित्यं जपं करे कुर्यान्न तु काम्यमतोधनात्। काम्यमपि करे कुर्यान्मालाभावे पि सुंदरि। तेन मालायाः प्राधान्यं। कामनाभेदेन तु गो
तमीये। समासेनाक्षसूत्रस्य विधानमिह कथ्यते। पंचविंशतिभिर्मोक्षं त्रिंशद्भिर्धनसिद्धये। सर्वार्थीः सप्तविंशत्या पंचदशभ्याभिचारिके। पं
चाशद्भिः काम्यश्च काम्यसिद्धिः स्यात्तथा चतुरुत्तरैः। अष्टोत्तरशतैः सर्वसिद्धिस्तु कामनीषिभिः॥ ॥अथासनभेदाः॥ ॥काष्ठार्थंकंबलं

तं॰सा॰ १० चैवश्रेष्ठं वरक्तकंबलं । कृष्णाजिने ज्ञानसिद्धिर्मोक्षश्रीर्व्याघ्रचर्म्मणि । कुशासने मंत्रसिद्धिर्नात्र कार्य्या विचारणा । धरण्यां दुःखसंभूतिर्दौर्भाग्यं
दारुजासने । वंशासने दरिद्रः स्यात्पाषाणे व्याधिपीडनं । तृणासने यशोहानिः पल्लवे चित्तविभ्रमः । जपध्यानतपोहानिं निर्वस्त्रासनं करोति हि । अ
त्रवस्त्रासनं केवलमेव निषिद्धं । वस्त्रासनं रोगहरमित्यादिवचनेन विशिष्टफलजनकत्वाभिधानात् चैलाजिनकुशोत्तरमिति भगवद्वच
नाच्च । तथा गौतमीये तथा धृत्वासने मंत्री पटाजिनकुशोत्तरे इति भगवद्वचनात् ॥ ॥ अथ मालासंस्कारः ॥ ॥ तथा नित्यतामाह यामले ॥ ॥
अप्रतिष्ठिताभिर्मालाभिर्म्मंत्रं जपति यो नरः । तत्सर्वं निष्फलं विद्यात्क्रुद्धा भवति देवता । सनत्कुमारे । कार्पाससंभवं सूत्रं धर्म्मका
मार्थमोक्षदं । तत्र विप्रेंद्रकन्याभिर्निर्म्मितं च शुभशोभनं । यथा शुक्लं तथा रक्तं पट्टसूत्रमथापि वा । शांतिवश्याभिचारेषु मोक्षै
श्वर्य्यजयेषु च । शुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णं वर्णेषु च क्रमात् । सर्वेषामेव वर्णानां रक्तं सर्वेप्सितप्रदं । त्रिगुणं द्वित्रिगुणं द्वित्रिगुणी
कृत्य ग्रंथयेच्छिल्पशास्त्रतः । एकैकं मातृकावर्णं सतारं प्रजपन्सुधीः । मणिमालायसूत्रेण ग्रंथयेन्मध्यमध्यतः । ब्रह्मग्रंथिं विधा
येत्थं मेरुं च ग्रंथिसंयुतां । ग्रंथयित्वा पुरो मालां ततः संस्कारमाचरेत् । गौतमीये । यामले च । मुखं तु संयोज्य पुच्छे पुच्छं तु योजयेत् । गो राम १०
पुच्छसदृशी माली यद्वा सर्प्पाकृतिः शुभा । एवं निर्म्माय मालां वै शोधयेत्परमेश्वरि । अश्वत्थपत्रैर्नवकैः पद्माकारं तु कल्पयेत् ।

भृवे॰

सद्योजातेन ८

तन्मध्ये स्थापयेन्मालां मातृकां मूलमुच्चरन्। कालयेत्यं चमध्ये नैसज्ञलैः। सद्योजातमंत्रस्य। ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योमि सद्योजा
तायवैनमः। भवेभवेनादिभवे भजस्वमां भवोद्भवाय नमः। चंदनागुरुगंधाद्यैर्वामदेवमंत्रस्य। ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः काला
यनमः। कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥ धूपयेत्तामघोरेणमंत्रस्य। ॐ अ
घोरेभ्योथघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥ लेपयेत्तत्पुरुषेण तु मंत्रस्य। ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीम
हि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्। मंत्रयेत्यं चमिनैव प्रत्येकं तु शतं शतं मिलित्वं मंत्रयेच्चैव मन्तुनाच शतं शतं॥ पंचमं मंत्रस्य। ॐ ईशानः सर्वविद्यानामी
श्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः शिवो मे अस्तु सदाशिव। पंचेत्येकं तु सकृत्सकृदितिक्रिया। तत्रैव प्रत्येकं मंत्रयेन्मंत्री पंचमेन
संकृत सकृत। तथा गोतमीये। समुदायमालामधिकृत्य पंचमिनैव सूक्तेन शतान्यूनं मंत्रयेदिति दर्शनात्। मालायां वा शतजपः। तत्रा
वाह्य यजेदेवं यथाविभवविस्तरैः। मालायाः प्राणप्रतिष्ठानंतरं देवतां पूजयेत्। तथा च सनत्कुमारसंहितायां संस्कृत्यैवं बुधो मालां
तस्याणं संस्थापयेत्। मूलमंत्रेण तां मालां पूजयेद्विजसत्तमं। वाराहीतंत्रे। ॐ मालेमाले महामाले सर्वतत्वस्वरूपिणि चतुर्वर्ग
स्त्वयिन्यस्तास्तस्मान्मे सिद्धिदा भव। मायाबीजादिकं कृत्वा रक्तपुष्पैः समर्चयेत्। शक्तिविषये दूतिमंत्रेण च। वारमवं च तथाल

क्ष्मीदिमालिकां ततः ऐं॰ तां हृदयवर्णितां मंत्रेण नेन पूजयेरिति। मंत्रये मंत्रयेमयोगतेः॥ तथैव मातृकावर्णैः मंत्रयेत्तां तु तत्त्ववित्। योगि-
नीहृदये। होमकर्म ततः कुर्याद्देवताभावसिद्धये। अष्टोत्तरशतं हुत्वा संपाताज्ज्ञक्षविनिक्षिपेत्। होमकर्मण्यशक्तश्चेद्द्विगुणं जपमा-
चरेत्। नान्यमंत्रं जपेन्मंत्री कंपयेन्न विधूनयेत्। कंपनात् सिद्धिहानिः स्याद्धूननं बहुदुःखदं। शब्दे जाते भवेद्रोगः करभ्रष्टा विना-
शकृत्। छिन्ने सूत्रे भवेन्मृत्युः तस्माद्यत्नपरो भवेत्। त्वं माले सर्वदेवानां सर्वसिद्धिप्रदा मता। तेन सत्येन मे सिद्धिं देहि मातर्नमो-
स्तु ते। इत्युक्त्वा परिपूज्याथ गोपयेद्यत्नतो यदि। स्वकं दमाहिश्वरे। द्वादश्यां वैष्णवी माला कर्त्तव्या सोपवासकैः॥ शाक्ती नाम पिकर्त्त-
व्या रात्रौ भुक्त्वा तथा विधिः। अष्टम्यां च नवम्यां च चतुर्दश्यां तथैव च। त्रयोदश्यां तथा कुर्यात् शिवस्यापि सुरेश्वरि॥ कामनाभेदे तु
अंगुलिनियमः॥ तथा च गौतमीये तर्जन्यंगुष्ठयोगेन शत्रूच्चाटनमारकं। अंगुष्ठमध्यमायोगान्मंत्रसिद्धिः सिद्धिः सुनिश्चिता।
अंगुष्ठानामिकायोगाद्वश्याद्यौ ह्लादने मता। ज्येष्ठाकनिष्ठायोगेन शत्रूणां नाशनं मतं। जीर्णे हि सूत्रे पुनः सूत्रं ग्रथयित्वा शतं ज-
पेत्। प्रमादात्पतिते हस्तात् शतमष्टोत्तरं जपेत्। जपे त्रिविधिसिद्धं संस्पर्शे क्षालयित्वा यथाविधि। तो छिन्ने प्यष्टोत्तरशतं जपः कर-
भ्रष्टच्छिन्नयोः स्फुल्यफलत्वात्॥ ॥अथ पुरश्चरणं॥ ॥योगिनीहृदये॥ ॥गुरोरात्तां समादाय प्रभातः करणोत्करः॥ ततः पुर-

स्त्रियं कुर्य्यान्मंत्रसंसिद्धिकाम्यया। जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः। पुनश्चरणहीनोपि तथा मंत्रः प्रकीर्त्तितः। तस्मादादौ
स्वयं कुर्य्याद्गुरुं वा कारयेद्बुधः। गुरोरभावे विप्रं वा सर्वप्राणिहितं।। क्षिरंशं शास्त्रविदं मित्रं नानागुणसमन्वितं स्त्रियं वा सद्गुणोपे
तां सपुत्रां विनियोजयेत्। गोतमीये। चैत्रे मासेथवा कुर्य्यात्तच्छुभर्क्षे गुरोस्तथा सनातन। द्वादश्यां शुक्लपक्षे च माधवे मासि तत्तिथौ।
आरभेद्रमात्मानां वै पुरश्चर्य्यां सुसिद्धये। वैसंपायनसंहितायां। चंद्रतारानुकूले च शुक्लपक्षे शुभेहनि। आरभेन्मकरादौ
च सुप्तेविष्णोऽह्नि च। आदौ च सुप्तेविष्णोऽह्नि च। आदौ पुरस्क्रियां कर्त्तुं स्थाननिर्णय उच्यते। कुलार्णवे। पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं गुहा
पर्वतमस्तकं। तीर्थप्रदेशाः सिंधूनां संगमः पावनं वनं। उद्यानानि विविक्तानि विल्वमूलं तटं गिरेः। तुलसीकाननं गोष्ठं वृषशून्यं
शिवालयं। अश्वत्थामलकामूलं गोशाला जलमध्यतः। देवतायतनं कूलं समुद्रस्य निजं गृहं। तथा गृहे शतगुणं विद्यात्क्षे
त्रे लक्षगुणं भवेत्। कोटिर्देवालये पुण्यमनंतं शिवसन्निधौ। म्लेच्छदुष्टमृगव्यालशंकातंकविवर्जिते। एकांते पावने निं
दारहिते भक्तिसंयुते। स्वदेशे धार्मिके देशे सुभिक्षे निरुपद्रवे। रम्ये भक्तजनस्थाने निवसेत्तापसाश्रये। गुरूणां सन्निधाने
च चित्तैकाग्र्यस्थले तथा। एषामन्यतमं स्थानमाश्रित्य जपमारभेत्। यत्र ग्रामे भवेन्मंत्री तत्र कूर्मं विचिंतयेत्। गोतमीये।

तं·सा·
१२

पर्वते सिंधुतीरे वा पुण्यारण्ये नदीतटे। यदि कुर्यात् पुरश्चर्यां तत्र कूर्मं न चिये त्। ग्रामे वा यदि वा स्वीये गृहे नं च विचिंतयेत्॥ ॥अ
थ पुरश्चरणे भक्ष्यादिनियमः॥ ॥अगस्त्यसंहितायां। दधि क्षीरं घृतं गव्यमैक्षवं गुडवर्जितं। तिलाश्चैव सिता मुद्गाः कंदं केमुकवर्जि
ताः। नारिकेलफलं चैव कादलीलवली तथा। आम्रमामलकं चैव पनसं च हरीतकी। व्रतांतरे प्रशस्तं च हविष्यं मन्यते बुधैः। व्रतां
तरद्वितिहैमंतिकं सितास्थिरन्नमित्यादि। भुंजानो वा हविष्यान्नं शाकं यावकमेव वा। पयोमूलफलं वापि यत्र यत्रोपलभ्यते। उ
त्तुयोमिनीतंत्रे॥ चिंचा चनालिकाशाकं कलायं निकुचं तथा। कर्दवं नारिकेलं च व्रते कुष्मांडकं त्यजेत्॥ ॥इति व्रतांतरविध
यं॥ ॥अथ वर्ज्यानि॥ ॥विवर्जयेन्मधु क्षारं लवणं तैलमेव च। तांबूलं कांस्यपात्रे च दिवाभोजनमेव च॥ क्षारं च लवणं मांसं
गृंजनं कांस्यभोजनं। माषाटकीमसूरांश्च कोद्रवांश्चणकानपि। कौटिल्यं क्षौरमभ्यंगमनिवेदितभोजनं। असंकल्पितकृत्यं च
वर्जयेन्मर्दनादिकं। स्नापास्वपं चगात्रेन केवलामलकेन वा। अंत्यजप्रान्नपानीये स्नानाचमनभोजनं। कुर्यात्त यथोक्तविधि
नाचिसंध्यं देवतार्चनं। अपवित्रकरो नग्नः शिरसि प्रावृतोपि वा। प्रलपन्प्रजपेद्यावत्तावन्निष्फलमुच्यते। कुलार्णवेपि। राम
यस्यान्नपानैः पुष्टांगः कुरुते धर्मसंचयं। अन्नदातुः फलस्यार्द्धं कर्तुश्चार्द्धं न संशयः। तस्मात्सर्वप्रयत्नेन परान्नं वर्जयेत्सुधीः। १२

पुरश्चरणकालेतुसर्वकर्म्मसुशुभंभवि। जिह्वा हाभापराद्धेनकरौदाक्षौइतियहात्। मनोदग्धंपरस्त्रीभिः कथंसिद्धिर्वरानने। परान्नंभिक्षान्नं
न्नेनतत्त्वविषयं। भिक्षान्नंयांतस्यसत्वोस्यादात्। तथाचवैदिकाचारयुक्तानांशुचीनांश्रीमतांसतां। सत्कुलस्थानजातानांभिक्षाग्राह्याचायजन्म
नां। सकृदुच्चरितेशाद्देषएवंसमुदीरयेत्। प्रोक्तेपरापरेशादेषाणायामंसकृच्चरेत्। वदुषुलीपीत्वाचम्यन्यस्तांगानिततोजपेत्। कृतेष्येवं
तथास्पृश्यस्थानानांस्पर्शनेपिच। एवमादींश्चनियमान्पुरश्चरणकृच्चरेत्। विन्मूत्रोत्सर्गसंस्कादियुक्तःकर्म्मकरोतियः। जपार्च्चना
दिकंसर्व्वमपवित्रंभवेत्प्रिये। मलिनांवरकेशादिमुखदौर्गंध्यसंयुतः। योजपेत्तंदहत्याशुदेवतागुप्तसंस्थिता। आलस्यंजृंभणंनि
द्रांक्षुतंनिष्ठीवनंभयं। नीचांगस्पर्शनंकोपंजपकालेविवर्जयेत्। एवमुक्तविधानेनविलंबंत्वरितंविना। उक्तसंख्यंजपंकुर्यात्पुरश्चर
णसिद्धयेदेवतागुरुमंत्राणामैक्यंसंभावयन्धिया। जपेदेकमनाःप्रातःकालंमध्यंदिनावधि। यत्संख्ययासमारब्धंतत्कर्तव्यमहर्दि
शं। यदिन्यूनाधिकंकुर्याद्व्रतभ्रष्टोभवेन्नरः॥ कुलार्णवेपि॥ न्यूनातिरिक्तकर्म्माणिनफलंतिकदाचन। यथाविधिकृतान्येवसत्क
र्म्माणिफलंतिहि। भूशय्याब्रह्मचारित्वंमौनंचाचार्यसेविता। नित्यपूजानित्यदानंदेवतास्तुतिकीर्तनं। नैमित्तिकार्च्चनंचैवविश्वासो
गुरुदेवयोः जपनिष्ठादशैतेधर्म्माःसुमंत्रसिद्धिदाः॥ स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाषणं। असत्यभाषणंजिह्मभाषणंपरि

तं॰सा॰
१३

13

वर्जयेत्॥ सत्येनापि न भाषेत जपहोमार्चनादिषु। अन्यथानुष्ठितं सर्वं भवत्येव निरर्थकं॥ योगिनीहृदये। शयीत कुशशय्यायां शुचिव
स्त्रधरः सदा। प्रत्यहं क्षालयेच्छय्यामेकाकी निर्भयः स्वपेत्॥ असत्यभाषणं वाचं कुटिलां परिवर्जयेत्॥ सत्येनापि न भाषेत पहोमा
र्चनादिषु। वर्जयेद्गीतवाद्यादिश्रवणं नृत्यदर्शनं। अभ्यंगं गंधलेपं च पुष्पधारणमेव च॥ त्यजेदुष्णोदकस्नानं अन्यदेवप्रपूजनं।
तत्रैव नैकवासा जपेन्नार्द्रवद्वासा कुल्लोपि वा। पतितानामंत्यजानां च दर्शने भाषणेऽक्षुते। कुते। धोवायुगमने जृंभने जपमु
त्सृजेत्॥ तथा तस्य च तत्स्त्रीकौ प्राणायामं षडंगकं। कृत्वा सम्यक्जपेच्छेषं यद्वा सूर्यादिदर्शनं। आदित्याद्यां वह्निं ब्राह्मणं च॥ तं चा
तरे। मनःसंहरणं शौचं मौनं मंत्रार्थचिंतनं। अव्यग्रत्वमनिर्वेदो जपसंपत्तिहेतवः। उष्णीषी कंचुकी नग्नो मुक्तकेशो गलावृतः।
अपवित्रकरोऽशुद्धः प्रलपन्न जपेत्क्वचित्। अनासनः शयानो वा गच्छन्भुंजान एव वा। रथ्यायामशिवस्थाने न जपेत्तिमिरांतरे।
उपानद्गूढपादो वा यानशय्यागतस्तथा। प्रसार्य न जपेत्पादौ उत्कटासन एव च। मार्जारं कुक्कुटं क्रौंचं श्वानं शूद्रं कपिं खकपिंव
रां दृष्ट्वा च मध्ये जपेत्कर्म स्पृष्ट्वा स्नानं विधीयते। सर्वत्र जपेऽयं नियमः। मानसे तु न। पुरश्चरणे। तथा मन्त्रशुचिर्वाऽशुचिर्वापि गच्छन् राम
तिष्ठन्स्वपन्नपि। मंत्रैकशरणो विद्वान्मनसैव सदाभ्यसेत्। न दोषो मानसे जप्ये सर्वदेशेऽपि सर्वदा। जपनिष्ठो द्विजश्रेष्ठोऽविलय १३

त्तफलं लभेत्॥ ध्यानादि विद्याजपेनु तत्तंत्रे विशेषो वक्तव्यः॥ जपफलमाह शिवधर्मे॥ जपनिष्ठो द्विजश्रेष्ठो ऽखिलयज्ञफलं लभेत्॥ स
र्वेषामेव यज्ञानां जायते सो महाफलः॥ जपेन देवता नित्यं स्तूयमाना प्रसीदति॥ प्रसन्ना विपुलान्कामान् दद्यान्मुक्तिं च शाश्वतीं॥ यक्ष
रक्षः पिशाचाश्च ग्रहाः सर्पाश्च भीषणाः॥ जापिनं नोपसर्पंति भयभीताः समंततः॥ यावंतः कर्मयज्ञाः स्युः प्रदिष्टानि तपांसि च॥ सर्वे ते
जपयज्ञस्य कलां नार्हंति षोडशीं॥ माहात्म्यं वाचिकस्यैतत् जपयज्ञस्य कीर्तितं॥ अस्मादुच्चगुणो पांशुः सहस्रो मानसः स्मृतः॥ मानसः
सिद्धिकामानां पुष्टिकामैरुपांशुकः॥ वाचिको मारणे चैव प्रशस्तो जप ईरितः॥ गौतमीये॥ ध्यात्वा त्रिपर्वनस्त्रानं अन्यं शोदे सकृत्सर्वं वा॥ त्रि
संध्यं प्रजपेन्मंत्रं पूजनं तस्य संभवेत्॥ संध्यात्रये प्रजप्तां गत्वात जपसहोत्तरशत मित्यर्थः॥ एकदा वा भवेत् स्नानं जपे स्नानं विना॥ जपां ते वा
भवेत्स्नानं पूजां ते वा जपेन्मनुं॥ प्रातः समारभ्य जपेन्मध्यंदिनावधीति न नियमपरं किंत्वधिककालव्यवच्छेदपरं अन्यथा नत्समजप
नियमे कदाचिज्जिह्वाजाड्येन समाप्तिर्दिवसे प्रतिनियत दिवसीय जपसंख्याया अपूर्णत्वे अधिकत्वे चाशीघ्रत्वेन अधिकत्वे वा निय
मभंगः स्यात्॥ मनः संहृत्य विषयान्मंत्रार्थगतमानसः॥ न द्रुतं न विलंबं च जपेन्मौक्तिकपंक्तिवत्॥ जपः स्यादक्षरावृत्तिर्मानसो
पांशुवाचिकैः॥ धिया यदक्षरश्रेण्या वर्णास्वरपदात्मिका॥ उच्चरेदर्थमुद्दिश्य मानसः स जपः स्मृतः॥ जिह्वौष्ठौ चालयेत्किंचिद्देवताग

नं॰सा॰
१४

तमानसः। किं चित्तश्रवणयोग्यः स्यादुपांशुः स जपः स्मृतः। मंत्रमुच्चारयेद्वाचा वाचिकः स जपः स्मृतः। उच्चैर्जपादिविशिष्टः स्यादुपांशुर्वि
शतैर्गुणैः। जिह्वाजपः शतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः। मंत्रांतरे। उच्चैर्जपोऽधमः प्रोक्त उपांशुर्मध्यमः स्मृतः। उत्तमो मानसो देवि
त्रिविधः कथितो जपः। अतिह्रस्वो व्याधिहेतुरतिदीर्घो वसुक्षयः॥ अक्षराक्षरसंयुक्तं जपेन्मौक्तिकहारवत्। मनसा यः स्मरेत्
स्तोत्रं वचसा वा मनुं जपेत्। उभयं निष्फलं याति भिन्नभांडोदकं यथा। गौतमीये। पशुभावे स्थिता मंत्राः केवला वर्णरूपिणः। सौषुम्न्या
ध्वनुच्चारिताः प्रभुत्वं प्राप्नुवंति ते। मंत्राहंकारशक्तिविच्छेत्तोऽशोतानि परिभावयेत्। तामेव परमव्योम्नि परमामृतबृंहिते। दर्शयेत्यात्मस
द्भावं पूजाहोमादिभिर्विनेति। ज्ञानार्णवेपि। मनोऽन्यत्र शिवोऽन्यत्र शक्तिरन्यत्र मारुतः। न सिध्यंति वरारोहे कल्पकोटिजपादपि॥
जातसूतकमादौ स्यान्मृते च मृतसूतकं। सूतकद्वयसंयुक्तो यो मंत्रः स न सिध्यति। गुरोस्तत्र हितं कृत्वा मंत्रया च जपक्रिया। सू
तकद्वयसंयुक्ताः स मंत्राः सर्वसिद्धिदः॥ तत्रैव ब्रह्मबीजं मनोर्दत्वा साद्यंते परमेश्वरि सप्तवारं जपेन्मंत्रं सूतकद्वयमुक्तये। मंत्रा
र्थं न च चैतन्यं यो न मुद्रां न वेत्ति यः। शतकोटिजपेनापि तस्य सिद्धिर्न जायते। लुप्तबीजाश्च ये मंत्रा न दास्यंति फलं प्रिये। मंत्रा
श्चैतन्यसहिताः सर्वसिद्धिकराः स्मृताः। मंत्राश्चैतन्यरहिताः सर्वसिद्धिहराः स्मृताः। चैतन्यरहिता मंत्राः प्रोक्ताः वर्णास्तु केवलं राम १४

फलंनैवप्रयच्छंतिलक्षकोटिजपैरपि।मंत्रोच्चारेकृतेयस्यतत्स्वरूपंप्रथमंभवेत्।शतेसहस्रेलक्षेवाकोटिजापेनतत्फलं।हृदयेग्रंथि
भेदश्चसर्वावयववर्द्धनं।आनंदाश्रूणिपुलकोदेहावेशःकुलेश्वरि।गद्गदोक्तिश्चसहसाजायतेनात्रसंशयः।सकृदुच्चरितेप्येवं
मंत्रेचैतन्यसंयुते।दृश्यंतेप्रत्ययायत्रपारंपर्य्यंतदुच्यते।मासमात्रंजपेन्मंत्रंभूतलिप्यानुसंपुटं।क्रमोत्क्रमसहस्रंचतस्य
सिद्धोभवेन्मनुः।।तत्रभूतलिपिःपंचह्रस्वाःसंविवर्णाव्योमषाग्निजलंधराः।अंत्यमाद्यंद्वितीयंचचतुर्थंमध्यमंक्रमात्।पंच
वर्गाक्षराणिस्युर्वीतश्चैतैर्द्वभिःसह।एषाभूतलिपिःप्रोक्ताद्विचत्वारिंशदक्षरैः।गौतमीये।।एवंजपंपुराकृत्वातेजोरूपंसमर्पयेत्।
देवस्यदक्षिणेहस्तेकुशपुष्पाक्षवारिभिः।सफलंतद्विधायैवप्राणायामंसमाचरेत्।जपस्यादौजपांतेचत्रितयात्त्रितयंचरे
त्।।शक्तिविषयेवामहस्ते।तथाचएवंजपंपुराकृत्वागंधाक्षतकुशोदकैः।तत्पूर्वंसमर्पयेद्देव्यावामहस्तेविचक्षणः।जपांतेप्र
त्यहंसंवीहोमयेत्तद्दशांशतः।तर्पणंचाभिषेकंचतद्दशांशंततोमुने।यत्पदंभोजयेद्विप्रान्न्यूनाधिकप्रशांतये।अथवासर्वपू
र्वंपूर्वोक्तंचहोमादिकमथाचरेत्।पस्यपावान्नृजपःप्रोक्तःसहस्रांशामनुक्रमात्।तत्तद्द्विगुणोजपांतेचहोमंकुर्याद्दिनेदिने।तथा
होमाद्यशक्तौचासनस्थोमारीय।यद्यदंगंभवेद्व्यंग्रंतत्तत्संख्याद्विगुणोजपः।होमाभावेजपःकार्योहोमसंख्याचतुर्गुणः।विप्रा

न.सा.
१५
15

णां तु क्षत्रियाणां च रससंख्यागुणः स्मृतः । वैश्यानां वसुसंख्या क्रमेषां स्त्रीणामयं विधिः । पंचवर्णीमाश्रितः शूद्रः सचनस्य विधिं चरेत् ।
अच्छाप्यशक्तिश्चेत्तदानुयोगिनी हृदये । होमकर्मण्यशक्तानां विप्राणां द्विगुणो जपः । इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादिसमन्वितः । ए
तेन स्त्रीशूद्राणां होमाधिकारः । तथा च शूद्राणां त्र्यस्रमिति कुंडप्रकरणे शारदायां ॥ स्त्रीणां होमाधिकारे च तत्रैलाजैस्त्रिमधुरो
पेतैर्होमः कन्यां प्रयच्छति । अनेन विधिना कन्या वरमाप्नोति वांछितं । इति वचनेभ्यः । तच्च ब्राह्मणद्वारा ॐकारोच्चारणाद्धोमात्तु शा
लग्रामशिलार्चनात् । ब्राह्मणीगमनाच्चैव शूद्रश्चांडालतां व्रजेदिति साक्षान्निषेधात् । तथा स्त्रीणामपि सर्ववैदिककर्मसु शूद्र
तुल्यत्वप्रतिपादनात् । स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शो वज्रपातसमो मम । इति भगवद्वचनात् । तथा नारायणकल्पे । अष्टाक्षरो महामंत्रः
सप्तार्णस्तु स्त्रीशूद्रयोः । प्रणवादिश्चैव यो मंत्रो न स्त्रीशूद्रेषु प्रयुज्यते ॥ ॥ इति सर्वत्र स्त्रीणां शूद्रवत्तव्यवहारः । सर्वेषां वा द्वि
गुणाज्जपः । तथा च वासिष्ठे । शूद्रयोषोपद्यदंगं विहीयेत तत्संख्याद्विगुणो जपः । कर्तव्यश्चांगसिद्ध्यर्थं तद्दशांशेन भक्तितः । न चेदं
गं विहीयेत न सिद्धिमवाप्नुयात् । तथा अगस्त्यसंहितायां । यदि होमे न शक्तः स्यात्तज्जपान् तर्पणेऽपि वा । तावत्संख्या जपे
नैव ब्राह्मणाराधनेऽपि वा । भवेदंगादयेनैव पुरश्चरणमार्यवै । ततश्च गुरवे दक्षिणां दद्याद्भोजनाच्छादनादिभिः । गुरुसंतोष

राम
१५

मात्रेणमंत्रसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं।सम्यक्सिध्यैकमंत्रस्यपंचांगोपासनेनचासर्वेमंत्राश्चसिध्यंतित्वत्प्रसादात्कुलेश्वरि।गुरुमूलामदंसर्वमिन्ना
द्भुतंचवेदिनः।एकयामेस्थितोनित्यंगत्वावदेत्तवैगुरुंगुरुरेवपरंब्रह्मतस्मादादौतमर्चयेत्।मिष्टान्नंवटुसत्कार्यंभुंजीतवटुभिःसहाए
वंसिद्धमंत्रस्तुमंत्रीसाधयेत्सकलेप्सितान्॥अथवान्यप्रकारेणपुरश्चरणमुच्यते।ग्रहणेऽर्कस्यचेन्दोर्वाशुचिःपूर्वमुपोषितः।न
द्यांसमुद्रगामिन्यांनाभिमात्रोदकेस्थितः।स्पर्शादिमुक्तिपर्यंतंजपेन्मंत्रमनन्यधीः।नद्यभावेतत्रैवायत्रवापुण्योदकेस्नात्वाशुचिः
पूर्वमुपोषितः।ग्रहणादिविमोक्षांतंजपेन्मंत्रंसमाहितः।तत्पूर्वासासंभवेत्॥ ॥अथवान्यप्रकारेणपौरश्चरणिकोविधिः।चं
द्रसूर्योपरागेचस्नात्वाप्रयतमानसः।स्पर्शाद्विमोक्षपर्यंतंजपेन्मंत्रंसमाहितः।दृष्ट्वास्नात्वाससंकल्पोविमोक्षांतंजपंचरेत्।ज
पाद्दशांशतोहोमस्तथाहोमात्तुतर्पणं।एवंकृत्वातुमंत्रस्यजायतेसिद्धिरुत्तमा।गोपालमंत्राणांहोमतुल्यंतर्पणं।इदंगोपा
लमंत्राणांतर्पणंहोमसंख्यमितिसुकोसनत्कुमारे॥दृष्ट्वास्नात्वाससंकल्पोविमोक्षांतंजपंचरेत्।तावद्योमारिकंकुर्याद्भूह
णांतेशुचिःपुमान्।इतिजपान्मंत्रसिद्धिर्भवत्येवनसंशयः।आस्वादेरस्तुरोधेनयदिजीर्यत्यजेन्नरः।सभवेद्देवताद्रोहीपितृ
न्नयत्यधः।इतिसनत्कुमारीयवचनाज्जपस्यमुख्यत्वं।वस्तुतःआरब्धपुरश्चरणविषयमिदंस्यात्।आरब्धपुरश्चरणेयदियहणं

तं·सा·
१६

भवेत्तत्तरीश्राद्धानुरोधेन नजपश्यागः॥ योगिनीहृदये कल्पोक्तविधिना मंत्री कुर्याद्धोमं समाहितः॥ अथवा तद्दशांशेन होमादींश्च
समाचरेत्॥ तथाशक्तेन तद्दशांशेन क्रमाद्धोमादिकं चरेत्॥ तदंते महतीपुजां कुर्यात् ब्राह्मणभोजनं॥ ततो मंत्रप्रसिध्यर्थं गुरुं
संपूज्य तोषयेत्॥ एवं च मंत्रीसिद्धिः स्यात् देवता च प्रसीदति॥ यच्च पि पुरश्चरणं पंचांगपरं तथा च जपहोमतर्पणाभिषे
को ब्राह्मणभोजनं॥ पंचांगोपासनं लोके पुरश्चरणमुच्यते तत्तथा विग्रहणादौ पुरश्चरणपदं जपमात्रपरं सूर्योदयं समा
रभ्य [redacted] यावत्सूर्योदयावधि इत्यादौ तथादर्शनात्॥ नत्र होमादेरभावात् तत्तर्हि कथं ग्रहणपुरश्चरणे होमादि॥ व
चनादेव जायते॥ न च पुरश्चरणस्य पंचांगत्वात् सर्वत्र तदेवस्यादिति वाच्यं॥ ग्रहणे पुनस्तद्विधानमनर्थकं स्यात् किंच ग्र
हणे होमादिनियमात्॥ मान्यत्र होमादि ग्रहणपुरश्चरणे होमादिविधानं तु प्रकृतीभूतपुरश्चरणतुल्यताबोधनाय अत
एव पंचांगस्वरूपपुरश्चरणे कृते मुख्यप्रयोगेष्वधिकार इति प्रकटीकृतं॥ तदकरणे पुनः केवलजपमात्रपुरश्चरणे ना
धिकार इति सर्वसम्मतमिति॥ ॥अथ पुरश्चरणप्रयोगः॥ ॥तत्र तावद्भूमेः परिग्रहं कृत्वा पुरश्चरणप्राक् तृतीयदिवसे दो
रादिकं विवाय वेदिकाया श्चतुर्दिक्षु कोणे कोणे पदं वा दैवं चतुरसंस्राहारादि विहारार्थं परिकल्प्य तत्र कूर्मचक्रानुगुणं म

राम
१६

डुपंविधायएकभुक्तंचकुर्य्यात्तत्रअपरदिनेस्नात्वानीदिकंविधायशुद्धःसन्अश्वत्थोडुंबरप्लक्षाणामन्यतमस्यचितत्तिमात्रान्दशकी
लकान्ॐअस्त्रायफडितिमंत्रेणशोधनंरशनाभिमंत्रितान्दशदिक्षुॐयेचात्रविघ्नकर्त्तारोभुविदीव्यंतरीक्षगाः।विघ्नभूताश्च
येचान्येममंत्रस्यसिद्धिषु।ममैतत्कीलकंदेवैःपरित्यज्यविदूरतः।अपसर्पन्तुतेसर्वेनिर्विघ्नसिद्धिरस्तुमे।इत्यनेननिखन्य
तेषुॐसुदर्शनायअस्त्रायफडितिमंत्रेणस्वसंपूर्वादिक्रमेणइंद्रादिलोकपालान्पूजयेत्।ॐभूर्भुवःस्वःइंद्रलोकपालइ
हागच्छस्वाहाइत्यावाह्यपंचोपचारैःपूजयेत्।एवमन्यानपि।तथाचपुरश्चरणेचादिकंगत्वाकुर्य्याद्भूमिपरिग्रहं।तथाहिमुकमंत्र
स्यपुरश्चरणसिद्धये।मयायंगृह्यतेभूमिर्मंत्रोयंसिद्ध्यतामिति।ग्रामेक्रोशमितंस्थानंनचाशेषंसकलमतानारादावपि
क्रोशंक्रोशार्धंगव्यूतमथापिवा।आहारादिविहारार्थंनातिक्रमेद्भूमिमाक्रमेत्।ह्रींरिष्टेक्रोशवानूकीलान्
अस्त्रमंत्राभिमंत्रितान्।निखनेद्दशदिग्भागेतेष्वेवचप्रपूजयेत्।लोकपालान्पुनस्तेषुगंधाद्यैःपूजयेत्सुधीरिति।त
तोमध्यस्थानेक्षेत्रपालंवास्तोष्पतिंचसंपूज्यसर्वविघ्नविनाशार्थंगणपतिंपूजयेत्।यथाॐअद्येत्यादिअमुकगोत्रो।मुक
देवशर्म्माहंअमुकमंत्रपुरश्चरणकर्म्मणिविघ्नानाशार्थंगणेशपूजामहंकरिष्ये।इतिसंकल्प्यवेदिमध्येपंचोपचा

तं.सा.
१७

रैर्गणेशं प्रपूजयेत्तानड्कं क्षेत्रपालादिकं तु प्रपूजयेद्विधिवत्ततः॥ क्षेत्रेशं वास्तुनामानं विघ्नराजं समर्च्चयेत्॥ दिक्पतिभ्यो ब
लिं दद्यात्ततः क्षेत्रं समाविशेत्॥ ततो माषभक्तादिना पूजितदेवताभ्यो बलिं दद्यात्॥ ततः ॐ ये रौद्रा रौद्रकर्म्माणो रौद्रस्थाननि
वासिनः। मातरो युग्ररूपाश्च गणाधिपतयश्च ये। विघ्नभूताश्च ये चान्ये दिग्विदिक्षु समाश्रिताः। सर्वे ते प्रीतिमनसः प्रतिगृह्ण
न्त्विमं बलिं इत्यनेनाष्टदिक्षु भूतेभ्यो बलिं दद्यात्॥ ततो गायत्रीं जपेत्॥ तथा प्रातः स्नात्वा च गायत्र्याः सहस्रं प्रयतो जपेत्॥ ता
न्नात्ता तस्य पापस्य क्षयार्थं प्रथमं ततः। इति विद्याधराचार्य्यः॥ यत्तु प्रातः स्नात्वा च सावित्र्या अयुतं प्रयतो जपेत्॥ ततः पुनरसं
न्नपापशंकया ॐ अद्येत्यादि अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्म्माहं ज्ञाताज्ञातपापक्षयकामोऽष्टोत्तरसहस्रसावित्रीज
पमहं करिष्ये इति संकल्प्य। तत्र उपवासं हविष्यं वा कुर्य्यात्॥ तत्परदिने त्रिषसिस्नानादिकं कृत्वा स्वस्तिवाचनपूर्वकं संकल्पं
कुर्य्यात्॥ विष्णुः ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्म्मा अमुकदेवताया अमुकमंत्रसिद्धिप्रतिबंधकाशेषदुरितक्ष
यपूर्वकतन्मंत्रसिद्धिकामो द्यारभ्य यावत्कालेन सिद्धिस्तावत्कालममुकमंत्रस्येयत्संख्यजपतद्दशांशहोमतद्दशांशतर्प एम
णं तद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मणभोजनरूपं पुरश्चरणमहं करिष्ये॥ इति संकल्प्य जपं कुर्य्यात्॥ नित्यनैमित्तिकका १०

17

मंसापेक्षं पूर्ववत्तः। अन्यथा चेद्गवेद्धत्तं कुर्य्यादापत्तपरंपरामिति कुलार्णवे। ततो होमसमत्तन्तर्प्पणं॥ तर्प्पणं तु ततः कुर्य्यात्तीर्थ्योदकैश्च दनाभि
तैः। जले देवं समावाह्य पाद्यार्घ्यदकात्मकैः। संपूज्य विधिवद्भक्त्या परिवारसमन्वितं। एकैकमंत्रलिंगेन ये परिवारान्प्रतर्प्पयेत्। ततो हो
मदशांशेन तर्प्पयेत्परदेवतां। तर्प्पणवाक्यं तु स्नानप्रकरणे वक्ष्ये। अभिषेकवाक्यं तु मूलमुच्चार्य्य नमोऽन्तममुकदेवतामहमभिषि
चामि इति कलशमुद्रया स्वमूर्द्धि अभिषिंचेत्। तथा च नमोऽन्तं मंत्रमुच्चार्य्य तदंते देवताविधां। द्वितीयांतामहं पश्चादभिषिंचाम्य
नेन तु। अभिषिंचेत स्वमूर्द्धानं तोयैः कुंभाख्यमुद्रया। शक्तिविषये निलिनेत्रे मूलीनेतामवोच्चार्य्य सिंचामि च नमः पदं। ततो दक्षि
णा। अथ कृतैतत्तदमुकदेवताया अमुकमंत्रपुरश्चरणकर्म्मणः सांगतार्थं दक्षिणामिदं काचनं यथानामगोत्राय गुरवे तुभ्यमहं सं
प्रददे। ततोऽच्छिद्रावधारणं कुर्यात्॥ ॥अथ ग्रहणपुरश्चरणसंकल्पः॥ ॥तद्यथा ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्म्मा
राहुग्रस्ते निशाकरे दिवाकरे वा अमुकदेवताया अमुकमंत्रसिद्धिकामो ग्रासादिविमुक्तिपर्य्यंतं जपरूपपुरश्चरणमहं करि
ष्ये इति संकल्प्य जपेत्। तद्दिने तत्परदिने वा स्नानादिकं विधाय ॐ अद्येत्यादि अमुकमंत्रस्य कृतैतत्तद्ग्रहणकालीनजपत
संख्यजपदशांशहोमतत्तद्दशांशतर्प्पणं तद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मणभोजनकर्म्माण्यहं करिष्ये। इति संकल्प्य होमा

तं॰सा॰
१८

दिकं कुर्य्यात्तादक्षिणदिकं तु पूर्ववत्॥ ॥अथ कूर्म्मचक्रं॥ ॥दीपस्थानं समाश्रित्य कृतं कर्म्म शुभप्रदं। चतुरस्रां भुवं भित्वा कोष्ठानां
नवकं लिखेत्। पूर्वकोष्ठादि विलिखेत् सप्तवर्णाननुक्रमात्। लक्ष्मीशौ मध्यकोष्ठे स्वरान्युग्मानुक्रमाल्लिखेत्। दिक्षु पूर्वादि
तो यत्र क्षेत्राद्य कूर्मसंस्थितिः। मुखं तत्र तस्य ज्ञानीयात्कल्लाद्युभयतः स्थितौ। कोष्ठे कुक्षी उभे पार्श्वे पृष्ठे पुच्छमीरितं। क्रमे
णानेन विभजेन्नाम्यस्य मपि भागतः। मुखस्थो लभते सिद्धिं करस्थः स्वल्पजीविनः। उदासीनः कुक्षिसंस्थ पार्श्वस्थो दुःख
माप्नुयात्। पुच्छस्थः पीड्यते मंत्री वंधनोद्घाटनादिभिः। कूर्म्मचक्रमिदं प्रोक्तं मंत्राणां सिद्धिसाधकं। कूर्म्मचक्रमविज्ञाय
यः कुर्य्याज्जपयज्ञकं। तस्य फलं नास्ति सर्वानर्थाय कल्पते॥ ॥अथ मंत्राणां दशसंस्काराः॥ ॥अथ गौतमीये॥ ॥जननं जी
वनं पश्चात्ताडनं बोधनं तथा॥ अथाभिषेको विमलीकरणाप्यायनं पुनः॥ तर्पणं दीपनं गुप्तिर्दशैता मंत्रसंस्क्रियाः।
स्वर्णादिपात्रे संलिख्य मातृकामंत्रमुत्तमं। काश्मीरचंदनेनापि भस्मना वीथ सुव्रत। काश्मीरं घ्राणसंस्कारे चंदनं वै
श्वेवैष्णवे भस्म समाख्यातं मातृकामंत्रलेखने। मंत्राणां मातृकामध्यादुद्धारो जननं स्मृतं। पंक्तिक्रमेण विधिनानु राम
निमिस्तत्र निश्चितं। प्रणवांतरितान्कृत्वा मंत्रवर्णान्जपेत्सुधीः। प्रत्येकं शतवारं तु जीवनं तदुदाहृतं। मंत्रवर्णान्समा १८

लिख्य ताडयेच्चन्दनाम्भसा प्रत्येकं वायुबीजेन पूर्ववत्ताडनं मतं। विलिख्य मन्त्रवर्णांस्तु प्रसूनैः करवीरजैः तन्मन्त्रवर्णसंख्यातैर्ह
न्याद्रेफेण बोधनं। तत्तत्तन्त्रोक्तविधिना ऽभिषेकः प्रकीर्तितः॥ अश्वत्थपल्लवैः सिंचेन्मन्त्री मन्त्रार्णसंख्यया। संचिन्त्य मनसा मन्त्रं
सुषुम्नामूलमध्यतः। ज्योतिर्मन्त्रेण विधिवद्दहेन्मलत्रयं यती। तारं व्योमाग्निमनुयुक्दंडी ज्योतिर्मनुर्मतः। मनुरौकारदंडी अनु
स्वारः व्योम हकारः अग्नी रेफः स्वर्णेन कुशतोयेन पुष्पतोयेन वा तथा। तेन मन्त्रेण विधिवदाप्यायनविधिः स्मृतः॥ मन्त्रेण वा
रिणा मन्त्रेण तर्पणं तर्पणं मतं। मधुना शाक्तितन्त्रे तु वैष्णवे चेदुमज्जातैः॥ शैवे घृतेन दुग्धेन तर्पणं सम्यगीरितं। अभिषेकेपि तथा।
तारमायारमायोगे मनोर्दीपनमुच्यते। जप्यमानस्य मन्त्रस्य गोपनं चाप्रकाशनं। संस्कारा दश संप्रोक्ताः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः। यान्कृ
त्वा संप्रदायेन मन्त्री वांछितमाप्नुयात्। मलत्रयमिति आनव्यं मायिकं कार्मणं। मायिकं नाम यो वीर्थः पौरुषं कर्मणे मलं। आ
नव्यं तदर्थं ज्ञेयं निषिद्धं तन्मलत्रयं। तारमायारमायोगादिति तारमायारमाबीजपुटितं मन्त्रमष्टोत्तरशतं जपेदित्यर्थः। तथा च
विश्वसारे॥ तारमायारमाबीजपुटितेन जपेन्मनुं। शतमष्टोत्तरं चैव दीपयेत्साधकोत्तमः॥ ॥अथ कलावतीदीक्षाप्रयोगः॥ शिष्यः
पूर्वमुपोषितः कृतनित्यक्रियः स्वस्तिवाचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात्। ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रश्री अमुकदेवशर्माहं धर्मार्थकाममो

तं·सा·
१९

19

दीक्षाख्रिकामोऽमुकदेवतायाऽमुकदेवतायाऽमुकमंत्रदीक्षामहं करिष्ये इति संकल्प्य गुरुं वृणुयात् । ॐ साधु भवानास्तां ॐ साध
हमासे ॐ अर्चयिष्यामो भवंतं ॐ अर्चय ततो गंधपुष्पवस्त्रालंकारादिभिर्गुरुमभ्यर्च्य दक्षिणजानुं भूत्वा पवित्रः शिष्यः ॐ अद्येत्यादि
अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्मा अमुकदेवतायामत्कर्तृकामुकमंत्रदीक्षाकर्मणि अमुकगोत्रं अमुकदेवशर्माणं एभिः पाद्या
दिभिरभ्यर्च्य गुरुत्वेन भवंतमहं वृणे । ॐ वृतोऽस्मीति प्रतिवचनं । यथाविहितं कर्म कुरु यथाज्ञानतः करवाणीति प्रतिवचनं
। ततो गुरुराचमनादि देशसामान्यार्घ्यं कुर्यात् । तथा ह्यावामे स्वत्रिकोणवृत्तभूबिंबं विलिख्य आधारशक्तये नम इति संपूज्य फडिति
मंत्रेण पात्रं प्रक्षाल्य साधारं तत्र निधाय नम इति मंत्रेण संपूज्य । कुंभमुद्रया सूर्यमंडलात् ॐ गंगे च यमुने चेत्यादिना तीर्थमा
वाह्य ॐ इति गंधपुष्पाभ्यां संपूज्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य ॐ इत्यष्टधा दशधा वा जप्त्वा फडिति तज्जलेन द्वारमभ्युक्ष्य द्वारपूजां समाच
रेत् । तथा च त्रिकोणवृत्तभूबिंबमंडलं रचयेत् ततः आधारशक्तिं संपूज्य तत्राधारं विनिक्षिपेत् । अस्त्रेण पात्रं संशोध्य हन्मंत्रे
ण पूरयेत् । निक्षिपेत्तीर्थमावाह्य गंधादीन् प्रणवजप्तान् । दर्शयेद्धेनुमुद्रां च सामान्यार्घ्यमिदं स्मृतं । मंत्रेण स्वपवेनैव सामान्या राम
र्घ्यमिदं स्मृतमिति गौतमीयवचनात् । अष्टधा प्रणवजपः विशेषार्घ्ये तथा दर्शनात् । अपामादो दशधा जपः तदर्घ्ये तथा दर्शनात् । १९

ऊर्ध्वोडुंबरे विघ्नाय नमः। ॐ महालक्ष्म्यै नमः सरस्वत्यै नमः दक्षिणशाखायां क्षेत्रपालौ यत्तयोः पार्श्वे गंगायै यमुनायै देहल्यां अ
स्त्राय नमः इति पुष्पवारिभिः पूजयेत्। अथ शाक्तश्च द्वारदेवताभ्यो नमः इत्येतन्मात्रं त्रिपुरादिपूजादिषु। स्वतंत्रे गणेशं क्षेत्रपालं च व
टुकं योगिनीं तथा गंगां च यमुनां चैव लक्ष्मीं वाणीं ततो यजेत् इति विघ्नेशः। वैष्णवे तु नंदः सुनंदश्च चंडश्च प्रचंडो बल एव च प्रबलो भद्र
माच सुभद्रो विघ्नवेश्मवाः। प्रणवादिनमोंतेन तन्नाममंत्रेण पूजयेत्। ततो दक्षिणपादपुरःसरं वामशाखां स्पृशन् दक्षिणांगं संको
चयन् मंडपांतः प्रविश्य नैर्ऋत्यां वास्तुपुरुषाय नमः। ॐ ब्रह्मणे नमः। ततो देयमंत्रेण दिव्यदृष्ट्यावलोकनाद्दिव्यान् विघ्नानुत्सार्य अ
स्त्राय फडिति जले नांतरीक्षगान् वामपार्ष्णिघातत्रयेण भौमान् फडिति सप्तजप्तान्विकिरानादाय ॐ अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भु
वि संस्थिताः। ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यंतु शिवाज्ञया इति तान्विकिरेत्। निवेश्य लाजचंदनसर्षपभस्मदूर्वाकुशान्तनी विकि
री इति निर्दिष्टः सर्वविघ्नौघनाशकी। अस्त्रांतत्र आदौ विघ्नसमुत्सार्य पश्चादासनकल्पनं। अथवा वासने स्थित्वा विघ्नानुत्सारयेत्तु
वाः। ततः ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इत्यासनं संपूज्य आसनमंत्रः मेरुपृष्ठ ऋषिः सुतलं छंदः कूर्मो देवता आसनपरिग्रहे
विनियोगः। ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता। त्वं च धारय मां नित्यं पवित्रं चासनं कुरु इति पठित्वा स्वस्तिकादिक्रमेण

तं॰सा॰ पविशेत्। ततः पंचगव्येन मंडलं शोधयेत्। पंचगव्यप्रयाणं तु गौतमीये। पंचगव्येन तद्देहं मंडलं च विशोधयेत्। पलमात्रं दुग्धमांगं गोमू
२० त्रं तावदिष्यते। घृतं च पलमात्रं स्याद्गोमयं तोलकद्वयं। दधिप्रसृतिमात्रं स्यात्पंचगव्यमिदं स्मृतं। अथवा पंचगव्यानां समानो भाग
20 उच्यते। मूलमंत्रेण संमंत्र्य तेनैव परिशोधयेत्। तेन सर्वविशुद्धिः स्यात्सर्वपापनिकृंतनं। दक्षिणभागे पूजाद्रव्याणि वामे सुवासित
पूर्णकुंभं जलं हस्तप्रक्षालनार्थं पात्रांतरं पृष्ठभागे स्थापयेत्। सर्वदिक्षु घृतदीपांश्च पुष्पांजलिं धृत्वा वामे गुरुभ्यो नमः। दक्षिणे
ॐ गणेशाय नमः मध्ये ॐ श्रीमुकुंददेवतायै नमः। तथा च कृतांजलिपुटो भूत्वा वामे गुरुत्रयं पूजयेत्। गुरुं च परमादिं च परमेष्ठिगुरुं
तथा। दक्षिणे च गणेशानं मूर्ध्नि देवं विभावयेत्॥ ततो भूतशुद्धिः। ततो मातृकान्यासः। ततः प्राणायामः। ततः पीठन्यासः। ततः
ऋष्यादिन्यासः ततो मंत्रन्यासः ततो मुद्राप्रदर्शनं ततो ध्यानं। ततो मानसपूजा। ततोऽर्घ्यस्थापनं वामे त्रिकोणमंडलं कृत्वा तत्र त्रि
पदिकामारोप्य फट् इति शंखं प्रक्षाल्य तदुपरि संस्थाप्य नमः इति मंत्रेण। गंधपुष्पाक्षतदूर्वादि तत्र निक्षिप्य विमलजलेन सं
लं हं सं षं शं वं लं रं यं मं भं बं फं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं ॡं लृं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इत्यनेन मूलेन च राम
पूरयेत्। मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने नमः त्रिपदिकायां ॐ अं सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने नमः शंखे उं सोममंडलाय षो २०

डशकलात्मनेनमः इति जले ॐ गंगे च यमुने चेत्यंकुशमुद्रया तीर्थमावाह्य अमुकि इदावह हागच्छ रइह इति च स्वहृदयदेवतां तत्रावाह्य
हुमित्यवगुंठ्य च वषडिति गालिनीमुद्रां प्रदर्श्य वौषडिति तज्जलं वीक्ष्य पुनरंगमंत्रैः सकलीकृत्य नमइति गंधपुष्पाद्यैः तत्र देवतां संपूज्य
त्तदुपरि मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य मूलमंत्रमष्टधा जपेत्। तथा च गौतमीये। गंधपुष्पं समभ्यर्च्य कृत्वा स्वधामयोजयेत्। अष्टकृत्वो जपेन्मं
त्रं शिखायां गालिनीं न्यसेत्। अत्र कृष्णपदं तत्तद्देवतापरं ततो धेनुमुद्रां प्रदर्श्य स्वेन संरक्ष्य तस्मात् किंचिज्जलं प्रोक्षणीपात्रे नि
क्षिप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पीठन्यासक्रमेण शरीरे धर्मादीन् पूजयेत्। तद्यथा दक्षिणस्कंधे ॐ धर्माय नमः वा
मे ॐ ज्ञानाय नमः वामोरौ वैराग्याय नमः दक्षिणोरौ ऐश्वर्याय नमः। मुखे ॐ अधर्माय नमः। वामपार्श्वे अज्ञानाय नमः नाभौ ॐ अ
वैराग्याय नमः दक्षिणपार्श्वे अनैश्वर्याय नमः हृदि ॐ अनंताय नमः ॐ पद्माय नमः ॐ अर्कमंडलाय द्वादशकलात्मने नमः ॐ
सोममंडलाय षोडशकलात्मने नमः मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने नमः सं सत्वाय नमः रं रजसे नमः तं तमसे नमः आं आत्मने
नमः अं अंतरात्मने नमः पं परमात्मने नमः ह्रीं ज्ञानात्मने नमः ततो हृत्पद्मस्य पूर्वादिकेशरेषु मध्ये च पीठशक्तीः संपूज्य मध्ये
पीठमंत्रं यजेत्। अत्र हृदये मूलदेवतां नैवेद्यं विना गंधाद्यैः पूजयेत्। तथा च निबंधे। विना नैवेद्यं गंधाद्यैरुपचारैः समर्चयेत्

तं॰सा॰ २१

त्वा न्नत उत्तमांगा हृदयमूलाधारपादसर्वांगेषु मूलेन पंचपुष्पांजलिं दत्वा यथाशक्ति मंत्रं जप्त्वा गुह्यादिना जपं समर्पयेत् ॥ तथा
च निबंधं पंचकृत्वस्ततः कुर्यात् पुष्पांजलिमनन्यधीः । उत्तमांगाद् हृदाधारपादसर्वांगकेष्वमात् ॥ सर्वमेतत्ततो हूणीपात्रस्थेन
वारिणा विदध्यात् ॥ ततस्त्रोक्त्यो स्तोत्रं विसृज्य पूर्ववत् संपूज्य बहिःपूजामारभेत् ॥ तत्र वक्ष्यमाणप्रकारदीक्षासर्वतोभद्रमंडला
न्यतममंडले पूजयेत् ॥ ॐ मंडलाय नम इति मंडलं संपूज्य शालिभिः कर्णिकामध्यमापूर्य तदुपरि तंडुलैरास्तीर्य तेषु
दर्भानास्तीर्य विष्टरं चारक्तं तदुपरि न्यसेत् ॥ ततो मंडले एताः पूजयेत् ॥ तद्यथा पीठमध्ये आधारशक्त्ये नमः । ॐ कूर्माय नमः
इत्यादि पीठमंत्रं ततस्तत्राष्टलोकपूजां कुर्यात् ॥ मंडले प्रादक्षिण्येन वं धूम्रार्चिषे नम इत्या वक्ष्यमाणवह्नेर्दशकलाः विन्यस्य
संपूजयेत् ॥ ततो हेमादिरचितं कुंभं फडिति प्रक्षाल्य चंदनागुरुकर्पूरैर्धूपयित्वा त्रिगुणतंतुना सर्वस्य कुंभाय नम इति
संपूज्य विष्टरार्द्रतं नवरत्नानि च निक्षिप्य शुभमस्तूच्चरेत कुंभपीठयोरैक्यं विभाव्य पीठे स्थापयेत् ॥ कुंभविधानं तु गौतमी
ये ॥ हेमं रूप्यं तथा ताम्रं मार्त्तिकं वा स्वशक्तितः । वित्तशाठ्येन कुर्वीत कृते निष्फलमाप्नुयात् ॥ षट्त्रिंशदंगुलं कुंभं विस्तारोच्छ्रिति राम २१
शालिनं ॥ षोडशं प्रादेशं चापि ततो न्यूनं न कारयेत् ॥ ततः कुंभे प्रादक्षिण्येन सूर्यस्य कं भं तपिन्यै नमः । इत्यादि द्वादशकला

21

विन्यस्य संपूजयेत्॥ ततः क्षीरद्रुमकषायेन पलाशत्वग्भवेन वा॥ तीर्थोदकैर्वा गंधसुवासितजलैर्वा आत्मभेदेन मातृकां च प्रातिलो-
म्येण देयं संत्रस्य प्रातिलोम्येन जपन् पूरयेत् देवतां ध्यायन्॥ तन्मध्ये इष्टस्य भ्रमरं तादृशं चोद्धृत्य कलां जले प्रोद्धरिणा येन विन्यस्य अंश्रम-
तायन मदृत्यादि संपूज्य धूपं दत्वा॥ ततः क्षीरद्रुमकषायादिद्रव्यैरापूर्य गंधाष्टकं विलोड्य तस्मिन् जले सकलाः कला आवाह्य पूजये-
त्॥ गंधाष्टकं त्रिविधं यथा शारदायां गंधाष्टकं तत्त्रिविधं शक्तिविष्णुशिवात्मकं॥ चंदनागुरुकर्पूरचोरकुंकुमरोचनाः॥ जटामांसी-
कपियुताः शक्तेर्गंधाष्टकं विदुः॥ चंदनागुरुह्रीवेरकुष्ठकुंकुमसेव्यकाः॥ जटामांसीमुरमिति विष्णोर्गंधाष्टकं स्मृतं॥ चंदनागुरु-
कर्पूरतमालजलकुंकुमं॥ कुशान्तकुष्ठसंयुक्तं शैवं गंधाष्टकं स्मृतं॥ अन्यार्थः चंदनागुरुकर्पूरकष्टपागी कुंकुमरोचनाः॥ जटा-
मांसीगंधविश्रावा इति शक्तेर्गंधाष्टकं॥ चंदनागुरुवालाकुष्ठकुंकुमश्वेतवीरणमूलजटामांसीदेवदारु इति विष्णोर्गंधाष्टकं॥ चंद-
नागुरुकर्पूरतमालवालाकुंकुमरक्तचंदनकुंज इति शैवं गंधाष्टकं॥ तत्राद्यौ वह्निदशकलाः पूजयेत्॥ तद्यथा धूम्रार्चिरादिदशकला
इहागछत इहतिष्ठत इहसन्निधीभवत ततो मूलमंत्रं प्रतिलोमेन जपन् मंत्रस्य देवतां मनसा ध्यायन्॥ आत्मप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात्॥
तद्यथा॥ आं ह्रीं क्रों हंसः धूम्रार्चिरादिवह्निदशकलानां प्राणा इह प्राणाः एवं आप च धूम्रार्चिरादिवह्निदशकलानां जीव इह स्थि-

नं॰सा २२ नएवं श्रीं धूम्रार्च्चिरादिवह्निदशकलानां सर्वेन्द्रियाणि एवं श्रीं धूम्रार्च्चिरादिवह्निदशकलानां वाङ्मनश्चक्षुश्श्रोत्रघ्राणप्राणा इहागत्य सु
खं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इति प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा गंधादिभिः पूजयेत्॥ ॐ धूम्रार्च्चिरादिभ्य एष गंधो नमः इत्यादिना पंचोपचारैः पूजयेत्॥ त
तः प्रत्येकेन पूजयेत्। तद्यथा यं धूम्रार्च्चिषे नमः नमः इति सर्वत्र रं ऊष्मायै लं ज्वलिन्यै वं ज्वालिन्यै शं विस्फुलिंगिन्यै षं सुश्रियै सं सु
रूपायै हं कपिलायै लं हव्यवाहनायै क्षं कव्यवाहनायै॥ अग्नेश्चैतत्प्रत्येकमावाहनपाद्यादिभिः पूजयेत्। ततः सूर्यस्य तापिन्यादिद्वाद
शकलाः पूर्ववदावाहनादिकं कृत्वा पूजयित्वा प्रत्येकं पूजयेत्। तद्यथा कं भं तपिन्यै खं बं तापिन्यै गं फं धूम्रायै घं पं मरीच्यै ङं नं ज्वालि
न्यै चं धं रुच्यै छं दं सुषुम्नायै जं थं भोगदायै झं तं विश्वायै ञं णं बोधिन्यै टं ढं धारिण्यै ठं डं क्षमायै इति प्रत्येकेन पूजयेत्। कक्ष्याव
सुदाः सौरा द्वादश सेविताः। सूर्यस्यैतत्प्रत्येकमावाहनपाद्याद्यैः पूजयेत्॥ चन्द्रस्यामृतादिषोडशकलाः पूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठादि
कं कृत्वा पूजयित्वा प्रत्येकेन पूजयेत्। तद्यथा अं अमृतायै आं मानदायै इं पूषायै ईं तुष्ट्यै उं पुष्ट्यै ऊं रत्यै ऋं धृत्यै ॠं शशिन्यै ऌं
चन्द्रिकायै ॡं कान्त्यै एं ज्योत्स्नायै ऐं श्रियै ओं प्रीत्यै औं अंगदायै अं पूर्णायै अः पूर्णामृतायै शशिनश्चैतत्प्रत्येकमावाहनपाद्यादिभिः पूज राम
येत्। ततः पंचाशत्कलाः पूजयेत्। तद्यथा सृष्ट्यादिकचवर्गादशकलाः पूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा पूजयित्वा प्रत्येकं २२

चकंसृष्ट्यैखंऋद्ध्यैगंस्मृत्यैघंमेधायैङंकान्त्यैचंलक्ष्म्यैछंद्युत्यैजंस्थिरायैझंस्थित्यैञंसिद्ध्यैशाक्तश्चैतत्प्रत्येकमावाह्यपूजयेत्।ततोहंसः

शुचिसत्वसुरंतरीक्षसद्धोतावेदिसदतिथिर्दुरोणसन्नृसत्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतंबृहदितिजप्त्वावाह्यसदे

पेणपूजयेत्।टंजरायैठंपालिन्यैडंशान्त्यैढंऐश्वर्यैणंरत्यैतंकामिकायैथंवरदायैदंह्लादिन्यैधंप्रीत्यैनंदीर्घायैइतिशाक्तंचैतत्प्रत्येक

मावाह्यपाद्यादिभिःपूजयेत्।ततःप्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःयस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंति

भुवनानिविश्वाइतिजप्त्वावाह्यपूजयेत्।ततस्तीक्ष्णादिपयवर्गदशकलाःपूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठांकृत्वापाद्यैःपूजयेत्।पंते

तीक्ष्णायैफंरौद्र्यैबंभयायैभंनिद्रायैमंतन्द्र्यैयंक्षुधायैरंक्रोधिन्यैलंक्रियायैवंउत्कारिन्यैशंमृत्यवेत्वेवंरुद्रश्चैतत्प्रत्येकमावा

ह्यपूजयेत्।ततस्त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं।उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्इतिजप्त्वावाह्यपूजये

नाबीततःपीतादिषडवर्गीपंचकलाःपूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठादिकंकृत्वागंधादिभिःपूजयेत्प्रत्येकंतुषंपीतायैसंश्वेतायैहंअ

रुणायैळंअसितायैक्षंअनन्तायैईशकलाश्चैतत्प्रत्येकमावाह्यपाद्यादिभिपूजयेत्ततःतद्विष्णोरित्यादिजप्त्वावाह्यपूजयेत्ततोनि

वृत्यादिषोडशकलाःपूर्ववत्प्राणप्रतिष्ठांकृत्वापाद्यादिभिपूजयेत्अंनिवृत्त्यैआंप्रतिष्ठायैइंविद्यायैईंशांत्यैउंइंधिका

यै ठं दीपिकायै नं दीपिकायै ञं रेचिकायै ञं चिकायैः लं परायै ल्हं सूक्ष्मायै एं सूक्ष्मामृतायै ऐं ज्ञानामृतायै ॐ आप्यायन्यै ॐ व्यापिन्यै
अं व्योमरूपायै अः अनन्तायै शक्तिश्चेत् प्रत्येकमावाह्य पाद्यादिभिः पूजयेत्॥ तद्विशासोदं मंत्रे जस्था ॐ विष्णुर्योनिं विकल्पयतु त्व
ष्टा रूपाणि पिंशतु। आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते। गर्भं देहि सिनीवालि गर्भं देहि सरस्वति। गर्भं ते ऽश्विनौ देवावाधत्तां पु
ष्करस्रजौ ॐ गर्भं देहि सिनीवाली निजस्थां पूजयेत्। ततः कलात्मकं शंखस्थं कार्थं कुंभे निक्षिपेत्। ततो ऽश्वत्थपल्लवचूतप
ल्लवैर्विंदुवल्लीवेष्टितैः। कल्पवृक्षबुध्या कुंभं प्रपूजयेत्। यथा मूलमंत्रमुच्चार्य अमुकद्रुहागच्छ इह तिष्ठ इह सन्निधेहि इह सन्नि
रुंधि कुं निधाय तस्मिन् कुंभे वक्रे सफलाद्दन्ते चेशासंकं कल्पवृक्षबुध्यास्थापने। ततः कुंभं निर्मलेन क्षौमयुग्मेन संवेष्ट्य
मूलेन कुंभे मूर्ध्नि संकल्प्य यथोक्तरूपेण देवतां ध्यात्वा तस्यामावाहनादिकं कृत्वा नूरुं स्वस्त्यावाहनादिकं कृत्वा कुंभिस्थ
वगुंठ्य देवतां तां ऽगन्याः संकृत्वा वमिति धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमीकुर्यात्। ततः प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा
षोडशोपचारैः पूजयेत्। तत्र अर्घ्यादिपात्रविधिर्मनुगोतमीये। अर्घ्यस्य त्रीणि पात्राणि पाद्यस्य पिचयं भवेत्। तथैवाच
मनीयानि पात्राणि चविभागशः। तथा कारणदोषत्वादेकमवपसस्यते॥ सामान्यविशेषार्घ्यदयस्यावश्यकत्वं। यथा त

वरतन्त्रेश्वरे। यथा एकपात्रेण कर्तव्यं पदिसाक्रान्तमहेश्वरः। मंत्राः पंरामुखायां निस्वापदस्य पदेपदे। इतिराद्यवमदर्शितं सर्वत्रै
व प्रशस्तोऽर्घ्यः। शिवस्यार्घ्येण विना। तथा च स्वगुल्फविहीनेन तु न पात्रं कारयेद्बुधः मूलमुच्चार्य एतत्पाद्यं अमुकदेवतायै न
मः इति पादांबुजे इति श्यामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्ताभिरीरितं। तथा इदमाचमनीयं अमुकदेवतायै स्वधेत्याचमनीयं स्वधा
मंत्रेण वदने दद्यादाचमनीयकं परे तु स्वधा इत्यत्र सुधा पाठं कुर्वन्तः सुधाशब्दस्यामृतवाचकत्वादिति भ्रमः तस्य जलवाचक
त्वात् तेनाचमनीयं च मिति वदन्ति ततः मधुपर्कं मुखे दद्यात् जलं मंत्रेण देशिक इति न च मधुपर्कविषयमिदमुधांबुनात
तः कुर्यात् मधुपर्कं मुखांबुजे। तेनैव मनुना कुर्यात् द्विराचमनीयकं। तथा तारुणेन च मंत्रेण दद्यादाचमनीयक
मिति वचनं द्वयं वर्णभेदेन व्यवस्थापनीयं। मैथिलास्तु सुधा इति पाठं कुर्वन्ति न स्वधेति वकारस्य त्यागाबोधकत्वात्। किं
च यायार्थकस्वादाशब्देनार्घ्यदानात्। तत्समभिव्याहृताचमनदानमपि त्यागार्थबोधकेन सुधामंत्रेण न तु वमित्यनेन
इत्याहुः। तथा च नमः स्वधा स्वाहा वौषडिति मंत्रेणेत्यादिवचनं प्रमाणशून्यमिति तांत्रिकाः। तेनाचमनीयकं स्वधेति। ज
नीलवंगकक्कोलात्मकमाचमनीयं वदने। अर्घ्यं स्वाहेति। तं धपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलशर्षपदूर्वात्मकमर्घ्यं शिरसि

तं·सा·
२४

दद्यात्तां वैष्णवे तु अर्घ्यादिक्रमेणैव देयमिति विवदंति। ततो मधुपर्कं स्वधाम्ना सुंदधि मधुमिश्रमेतत्तदुक्तं मनीषिभिः। एवं पुन

राचमनीयं स्वधाः। ततः स्नानीयं निवेदयामि। ततो वस्त्रयज्ञोपवीतानि दद्यात्। ततो मंत्रपुटितमातृकावर्णेन तत्र न्यासस्थाना

नि पूजयित्वा चंदनागुरुकर्पूरकालागुरुकर्पूरकालागुर्वात्मकं दद्यात्। तथा च निबंधो गंधचंदनकर्पूरकालागुरुमिश्रि

तः। ततः पुष्पाणि वौषडिति। तत आवरणपूजा सर्वत्र दाने मूलमंत्रोच्चारणं। तत आवरणपूजा। ततो गुग्गुलुगुरुक्षीरशर्करीयं

मधुचंदनघृतात्मकं धूपं दद्यात्। तथा च निबंधे। गुग्गुल्वगुरुक्षीरशार्करामधुचंदनैः। धूपयेत्सद्यसंमिश्रैर्नीचैर्देवस्य देशि

कः॥ विशेषस्तु। तंत्रांतरे। सिताज्यमधुसंमिश्रं गुग्गुल्वगुरुचंदनं। षडंगं धूपयेत्तत्तु सर्वदेवप्रियं सदा। रोगारोगहरो गदकेशा

सुरजरुजत्तुलघुपत्रविशेषाः। वज्रविवर्जितवादिसमुद्रा धूपवन्हिरिह संदहि भद्रा गुग्गुलुशारलेरासपत्रं मलयसंभवं। कु

वेरमगुरुं कुष्ठं गुडं सर्जं च संघने। हरितकी नखं लाक्षा जटामांसी च शैलजं। षोडशांगं विदुर्धूपं देवपित्र्ये च कर्मणि। मधुमु

संघृतं तं गंधं गुग्गुलुं गुरुतत्सैलजं। शारं लेपिलरुसिन्हार्थे दशांगो धूपमन्यानि। ततः कर्पूरागरुणा च वर्तिकया दीपं दद्यात्। तथा रम

च वर्त्या कर्पूरागरुणा सर्पिषा तिलजेन वा। आरोप्य दर्शयेद्दीपानुच्चैः सौरभशालिनः॥ इति शारदायां॥ गोतमीये॥ तत्र २४

जलं दद्यादुपवाच्याशांतरांतराननन्ततो नैवेद्यानि दद्यात् गंधादिदाने विशेषस्तत्र वांतरे मध्यमानामिकांगुष्ठै रंगुल्यग्रेण पार्वतीति द
द्याच्च विमलं गंधं मूलमंत्रेण साधकः॥ अंगुष्ठतर्जनीभ्यां तु चक्रे पुष्पं निवेदयेत्॥ यथा गंधं तथा देवि धूपं दद्याद्विचक्षणः॥ म
ध्यमानामिकाभ्यां तु मध्येपर्वणि देशिकः॥ अंगुष्ठाग्रेण देवेशि धृत्वा धूपं निवेदयेत्॥ ततो लनं त्रिधा कृत्वा गायत्र्या मूलयोग
तः॥ तत्वाख्यमुद्रया देवि नैवेद्यं तु निवेदयेत्॥ मूलेनाचमनं दद्यात्ततो वै मूलं तत्वमुद्रया मूलेन मूलमंत्रेण तेषां ततः सम
र्पयेत् धूपं घंटावाद्य जयशब्दनैः॥ तथा जयध्वनिः ततो मंत्रमातः स्वाहेत्सुदीर्घं वा अग्न्यर्चीवादयन्नधं टां सुधूपे धूपयेत्ततः॥ श्री
वाग मे धूपभाजनमंत्रेण प्रोक्षोप्यर्चीकृदामुना॥ अस्त्रेण पूजितं घंटां वादयन्गुग्गुलुं दहेत्॥ एवं दीपदाने घंटावादनमिति।
ज्योतनमीये वा वादयन्वामहस्तेन दक्षहस्तेन चार्पयेत्॥ निवेदयेत्सुरोभागे गंधपुष्पं च भूषणं॥ वामले निवेदयेत्सुरोभागे गं
धपुष्पं च भूषणं दीपं दक्षिणतो दद्यात्पुरतो वा न वामतः॥ वामतस्तु तथा धूपमग्रे वा न तु दक्षिणे नैवेद्यं दक्षिणे भागे पु
रतो वा न पृष्ठतः॥ घृतपुष्टं दक्षिणे तैलपुष्टं तु वामे॥ एवं सितावत्रिश्च दक्षिणे रक्ता कृष्णामिप वर्णा च देवतावामे श्रीमान्त्रं च देवद
क्षिणे वृत्ति सांप्रदायिकाः॥ तदपि ग्रामाणाम्नत्याततो॥ छत्रतरस हस्तप्रातनवासं जप्य गुह्यादिना जपं समर्पयेत्तलनो मंत्रस्य दक्षा

तं॰सा॰
२५

संस्कारः पूर्वोक्तेन ततो गुरुः शिष्यमानीय वौषडिति अनेन शिष्यनेत्रे वस्त्रेणाच्छाद्य शिष्यांजलिं पुष्पैः पूरयित्वा गुरुः स्वयमे
व मंत्रमुच्चरन् कलशे देवतापीठे क्षेपयेत्। ततो नेत्रबंधं दूरीकृत्य दर्भासने आशीने शिष्ये आत्मपात्रक्रमाद्भूतशुद्ध्यादिकं वि
धाय तत्तन्मंत्रोक्तन्यासान् शिष्यस्य देहे कुंभस्थां देवतां पुनः पंचारैः संपूज्य अनले। हुते शिष्यमन्यस्मिन्नुपवेशयेत्। ततो मंगला
चारपूर्वकं ततः कुंभं समुद्धृत्य तन्मुखस्थान्मुद्रुमपल्लवान् शिष्यस्य शिरसि निधाय मातृकां मनसा जपन् मूलेन
साभिषिंचेत् तोयेन समभिषिंचेत्। शिष्योऽवशिष्टजलेनाचम्य वाससी परिधाय गुरोः सन्निधावुपविशेत्। तामेव गुरुस्तात्मनो दे
वतां शिष्यसंक्रांतां तयोरैक्यं संभावयन् गंधादिभिः पूजयेत्। ॐ सहस्रार हुं फडिति मंत्रेण शिष्यस्य शिखां वध्वा संरक्ष्य कला
न्यासं कुर्यात्। तद्यथा पादतलाज्जानुपर्यन्तं ॐ निवृत्त्यै नमः जानुतो नाभिपर्यन्तं ॐ प्रतिष्ठायै नमः नाभेराकंठं ॐ विद्यायै नमः
कंठाल्ललाटं ॐ शांत्यै नमः ललाटाद्ब्रह्मरंध्रांतं ॐ शांत्यतीतायै नमः पुनर्ब्रह्मरंध्राल्ललाटं ॐ शांत्यतीतायै नमः ल
लाटात्कंठं ॐ शांत्यै नमः कंठान्नाभिपर्यन्तं ॐ विद्यायै नमः नाभेर्जानुपर्यन्तं ॐ प्रतिष्ठायै नमः जानुनोः पादपर्यन्तं ॐ नि याम
वृत्त्यै नमः। ततः शिष्यशिरसि हस्तं दत्वाष्टोत्तरशतं जप्त्वाऽमुकमंत्रं ददामीति शिष्यस्य हस्ते जलं दद्यात्। तथा च वासि २५

ष्ठोत्ततस्तच्छिरसि स्वस्य हस्तं दत्त्वा शतं जपेत्। ततः शतमष्टोत्तरं संत्रं दद्याद्गुरके पूर्वकं। श्रावयोक्तसफलं देभवच्चेव मुदीर
येत्। ततो दद्यात्स्वेति शिष्यो क्रियात्। ततोऽक्षप्यादिपुस्तकं मंत्रं गुरुर्दक्षिणकर्णे त्रिः श्रावयेत्। तथा च गौतमीये। व्यासजालं तस्य
देहे गुरुः संन्यस्य यत्नतः। दक्षकर्णे वदेन्मंत्रं त्रिवारं पूर्णमानसः। दक्षे त्रिषु द्विजातिविषयं। तथा च तंत्रे दक्षकर्णे त्रिः श्रोवि
द्यामेके वारणेन वोच्चरेत्। एष विधिर्द्विजातीनां स्त्रीशूद्राणां च वामतः। ततो मंत्रं लब्ध्वाऽष्टोत्तरशतं जपेत्। तथा विश्वसारो
दक्षकर्णे वदेन्मंत्रं अक्षप्यादिकसमन्वितं। तथा तस्मिन्क्षणे देविजपेन्मंत्रं शताष्टकं शारदायां गुरोर्लब्ध्वा पुनर्विद्यामष्टश
त्वोजपेत्सुधीः। गुरुमंत्रदेवतानामैक्यं संभावयन्धिया। इति वचनं तत्तु द्वाजावनापरजपविषयं। ततो गुरुश्चरणे दंडवत्तप
तितएवत्तिष्ठेत्। गुरुस्तु। उत्तिष्ठ वत्स मुक्तोसि सम्यगाचारवान्भव। कीर्तिश्रीकीर्तिमेधायुर्बलारोग्यं सदास्तु ते। इत्युत्थाप
येत्। ततः शिष्यकुशतिलजलान्यादाय अद्येत्यादि अमुकमंत्रग्रहणप्रतिष्ठार्थं दक्षिणामिदं सुवर्णं अग्निदैवतं अमु
क। गोत्राय अमुकदेवशर्मणे गुरवे तुभ्यमहं संप्रददे। शरीरमर्थं प्राणांश्च सर्वं तस्मै निवेदयेत्। ततः प्रभृति कुर्वीत गुरोः प्रिय
मनन्यधीः। यत्प्रदिष्टतमं लोके गुरवे तन्निवेदयेत्। स्वतंत्रे। दक्षिणा नियमो यथा। गुरवे दक्षिणां दद्यात्सुवर्णं वाससाम्वि

ग्री

नं·सा· तं।गुरुसंतोषमात्रेण दुष्टमंत्रोपि सिध्यति।गुरवे दक्षिणां दद्यात्प्रत्यक्षाय शिवात्मने।सर्वस्वं वा तदर्द्धं वा तदर्द्धं वा तदात्तया।न चेन
२६ संचारिणी शक्तिः कथमस्य भविष्यति।अन्यत्रापि सर्वस्वं दक्षिणां दद्यात्·श्रीं च दद्यात्पयस्विनीं।भूमिं हस्तिकरो दद्यात्पुत्रं च पौत्र
26 तु यायिनी।तथा गुरवे दक्षिणां दद्यात् अन्यथा नैव सिद्धिः स्यादभिचाराय कल्पते।दीक्षा सा मंत्री गुरवे दद्यात्।ततो मिष्टान्नपा
नादिव्राह्मणान्न परितोष्य स्वयं भुंजीत।दीक्षादिवसे गुरुशिष्ययोरुपवासदोषमाह।योगिनीतंत्रे।मंत्रं दत्वा गुरुश्चैव जपवा
संयदाचरेत्।महांधकारनरके कृमिर्भवति नान्यथा।दीक्षां कृत्वा यदा मंत्री चोपवासं यदाचरेत्।तस्य देवः सदा रुष्टः शापं
दत्वा व्रजेत्सुरं।यत्र च होमः क्रियते तदा तद्विधानं वक्ष्यामः॥ ॥इति कलावती दीक्षा॥ ॥पंचायतनीदीक्षायां तु॥यामले भवानी
तु पदा मध्ये ऐशान्यामच्युतं यजेत्।आग्नेय्यां चंवक्त्रं च नैरृत्यां गणनायकं।वायव्यां तपनं चैव पूजाक्रममतो हतः।यदा तु मध्ये
गोविंदं ऐशान्यां शंकरं यजेत्।आग्नेय्यां गणनाथं च चैव भोगीन्द्रकेतनं।वायव्यामंबिकां ध्येयदा मध्ये ऐशान्यां केशवं यजेत्।आ
ग्नेय्यां नैरृत्यां तपनं तथा चैव नैरृत्यां गणनायकं चैव नैरृत्यां वायव्यां पार्वतीं चैव पूर्वस्वर्गमोक्षप्रदायिनीं।तथा गणेशविम
र्धिष्ण्यां।शंभोर्मध्यगते हरौ नहरम्भदेव्यौ।हरौ शंकरे।भास्वन्नागसुतारवौ हेरगणेशांबिकास्थापिताः।देव्यां विष्णुहरेक राम २६

दंतवरयोर्लंबोदरेऽजेश्वरे नार्घ्यः । शंकरमागतोऽतिसुखदा व्यस्तस्तेहानिदाः ॥ रामार्चनं चंडिकायां गोत्तमीये च गणेशादिपूजनं
ततस्समगोपालविघ्नयं इति केचित् । वस्तुतो नमस्कृत्य कृष्णमापयेत् ॥ श्रीगादेवेना पूजाकाले स्कंपीव पूजानंतरं तथा च सनत्कुमारी
ये । पीठस्थार्चनं सगादेवयजनं प्राणप्रतिष्ठां ततश्रावाहनमिति । परंतु देवपुष्पांजलिं दत्वाऽगादेवान् समर्चयेत् । नन्तु प्रतिष्ठितं यं
त्रादिपरं यंत्रातिरिक्ताधारे पूजनं न तु कुलीवल्या । एकपीठे पृथक्पूजां विना यंत्रं करोति यः । श्रीगादिकं परित्यज्य देवताशापमा
प्नुयात् । सर्वेषां मंत्राणां सिद्ध्यादिविचारो नास्ति । तथा च सिद्ध्यादिशोधनं नैषां मंत्राणां विद्यते राजवत्ताश्यामादीनु पंचायतना
भावः तथा च श्यामायां भैरवीतारात्रिन्नमस्तासु भैरवि । मंजुघोषेत धारो ड्डपं चांगं नेष्यन्ते तु धैः । उपविद्यासु सर्वासु षड्दूमीदिसु
साधने । नात्र दीक्षास्ति नात्र चांगादिपूजनं ॥ अथ संक्षेपद्धः । दीक्षामुहूर्ते सर्वतोभद्रेण वकुंभं विधाय च । सोदकं गंधपुष्पाभ्याम
र्चिते वस्त्रसंयुतं । सर्वौषधीनवरत्नपंचपल्लवसंयुतं । ततो देवार्चनं कृत्वा दूने दक्षोत्तरं शांते । तथा च वासिष्ठे । पनसाम्रं तथा
श्वत्थवटं कुलमेव च । पंचपल्लवमित्युक्तं मुनिभिस्तत्ववेदिभिः । मं चरत्नमिति मुक्तामाणिक्यवैडूर्यगोमेदानवज्रविद्रुमौ ।
पद्मरागमरकतनीलंवेति यथाक्रमात् । इति निबंधे । शिष्यस्य लक्षणं वेद्यामुपागतो प्रवेशयेत् । मंत्रितैः प्रोक्षणीतोयैः शांति

तं॰सा॰
२७

कुंभजलैस्तथा। मूलमंत्रितैरभिषेचयेत्। अष्टशतैरष्टोत्तरशतैः अथ संपादयेन्मंत्रं हस्तं शिरसि धारयन्। समोस्त्वित्युक्त्वा तान्न दद्यात्तु
तः शिष्यो दद्यात्पदं कुर्तु। यदादीक्षां तरं शंखमध्यस्थसाक्तं ततदंबुनाभिषिच्याष्टवारं मूलेन शिरसि करं निधायाष्टोजपेत्कर्णे। तथा च
तत्रापि श्राक्तः शंखद्रव्यं मध्यस्थसाक्तं तानदंबुनाभिषिच्याष्टवारं मूलेनकेन करं निधायाष्टोजपेत्कर्णे उपदेशोत्त्वयं विधिः॥ ॥इति संक्षे
पदीक्षा॥ ॥उपदेशान्तरमाह विश्वसारे॥ चंद्रसूर्यग्रहे तीर्थे सिद्धक्षेत्रे शिवालये। मंत्रमात्रप्रकथनमुपदेशः स उच्यते॥ ॥अथ सर्व
तोभद्रमंडलं॥ ॥चतुरस्रे चतुष्कोष्ठकाणि सूत्रसमन्विते। चतुष्कृपि च कोष्ठकोणसूत्रचतुष्टयं॥ मध्ये मध्ये तथा मत्स्या भवेयुः पा
तयेत्तथा। पूर्वापरायते द्वे द्वे मंत्री दक्षोत्तरायते। पातयेत्तेषु मध्येषु सुमंत्री चतुष्टयं। पूर्ववत्तत्कोणकोष्ठेषु कर्णसूत्राणि पातये
त्। तदङ्गेषु मत्स्येषु दद्यात्सूत्रचतुष्टयं। ततः कोष्ठेषु मत्स्याः स्युस्तेषु सूत्राणि पातयेत्। यावत्तत्रद्वयं मंत्री षट्पंचाशत्पदान्य
पि। तावत्तेनैव विधिना तन्त्रसूत्राणि पातयेत्॥ षड्विंशता पदैर्मध्ये लिखेत्पद्मं सलक्षणं। बहिः पंक्त्या भवेत्पीठं पंक्तिद्वयेन वी
थिका रक्षोभोपशोभास्थानं शिष्टं परिकल्पयेत्। शास्त्रोक्तविधिना मंत्री ततः पद्मं समालिखेत्। पद्मक्षेत्रस्य संत्यज्य द्वादशांशं राम
बहिः सुधीः। तन्मध्यं विभजेद्धृत्यैस्त्रिभिः समविभागतः। आद्यं स्यात्कर्णिकास्थानं केशराणां द्वितीयकं। तृतीयं तत्र पत्राणां सु २७

त्कोशेन दलाग्रकं वा। दलस्यांतरालस्य मानं यत्तत् विधिना सुधीः। विधाय केशराग्रेषु परिधिं चोर्ध्व निशाकरान्। लिखित्वा संधिसंस्थानि तत्
त्र सूत्राणि पातयेत्। दलमूलेषु युगशः केशराणि प्रकल्पयेत्। एतत्साधारणं प्रोक्तं पंकजं तन्त्रवेदिभिः। पदानि त्रीणि पादार्थं पीठ
कोणेषु मार्जयेत्। अवशिष्टैः पदैर्द्विधा तु पीठगात्राणि कल्पयेत्। पदानि वीथीसंस्थानि मार्जयेत् पंक्तिभेदतः। द्विसु द्वाराणि र
चयेद्विचक्षणः कोष्ठकैस्त्रिभिः। पदैस्त्रिभिरथैकेन शोभाः स्युर्द्वारपार्श्वतः। उपशोभाः स्युरेकेन त्रिभिः कोष्ठैरनंतरं। अवशिष्टैः पदैर्बुधः
कोणानि स्यात् स्वतन्त्रेण पूर्वं परंजयेत्। वृत्तं च पिष्टचूर्णौघैर्मण्डलं तन्मनोहरं। पीतं हरिद्राचूर्णं स्यात् सितं तण्डुलसंभवं। कुसुम्भचूर्णमरुणं कृष्णं द
ग्धपुलाकजं। बिल्वादिपत्रजं श्याममिति सुकृतं वर्णपंचकं। अंगुलोत्सेधविस्तारः सीमारेखाः सिताः शुभाः। कर्णिका पीतवर्णेन के
शरा एयरुणेन च शुक्लो वर्णानि पत्राणि तत्संधीनि श्यामलेन वा। रजसा रंजयेद्धामत्रीयपीठे वकर्णिका॥ केशराः पीतरक्ता
वः स्युर्वरुणादिदलान्यपि। संध्ययः कृष्णवर्णाः स्युः पीतेनाप्यसितेन वा। रंजयेत् पीठगात्राणि पदाः स्युर्वरुणाः प्रभाः। गा
त्राणि तस्य शुक्लानि वीथीषु च चतुर्ष्वपि। आलिखेत् कल्पलतिकां दलपुष्पफलैश्चितां। वर्णैश्चित्रैर्नानाविधैश्चित्राः सर्वदृष्टि
मनोहराः। द्वाराणि शुक्लवर्णानि शोभा रक्ताः समीरिताः। उपशोभाः पीतवर्णाः कोणान्यसितकानि वा। त्रिस्रो रेखा बहिः कु

ने.सा. र्य्यांतसितरक्ताः सिताः क्रमात्तां मंडलं सर्वतोभद्रमेतत्साधारणं स्मृतं । चतुरस्रां भुवं भित्वा दिग्भ्यो द्वादशधा सुधीः ॥ पातयेद्व्र
२८ सूत्राणि कोष्ठानां दृश्यते शतं । चतुष्कत्रिंशदाद्यं पश्चात्तद्बहिर्द्विशतायुतकोष्ठैः प्रकल्पयेत्पीठं पूर्तया नैवात्र वीथिका । द्वार
शोभे यथा पूर्वं तु पशोभा न दृश्यते । अत्र विशिष्टैः पदैः कुर्य्यात्तद्बहिः कोणसिंतं च वितं । विदध्यात्पूर्ववल्लेषमेवं वा मंडलं स्मृतं । च
तुरस्रे चतुःषष्टिपदान्यारचयेत्सुधीः । पदैश्चतुर्भिः पद्मं स्यान्मध्ये तत्स्थितैः पुनः वीथीश्च तत्स्त्रः कुर्वीत तं मंडलं नावसानिका । दि
ग्यां तेषु चतुष्केषु पंकजानि समालिखेत् । विदिगान्तचतुष्कानि मित्वा षोडशधा सुधीः । मार्जयेत्स्वस्तिकाकारं श्वेतपीतारु
णासितैः । रजोभिः पूरयेत्तानि स्वस्तिकानि विधिवादितः । प्राक्प्रोक्तेनैव मार्गेण शेषमन्यत्समापयेत् । नवनाभमिदं प्रोक्तं मं
डलं सर्वसिद्धिदं । पंचाब्जं मंडलं प्रोक्तमेतत्स्वस्तिकवर्जितं । दीक्षायां देवपूजायां मंडलानां चतुष्टयं सद्भूतं त्वानुसारेण प्रो
क्तं सर्वसमृद्धिदं ॥ ॥ अथ मंत्रिणां हितार्थाय त्रिलोहीमुद्रा । निरूप्यते ॥ ॥ सोमसूर्याग्निरूपाः स्युर्वर्णा लोहत्रयं तथा । रो
प्यं सितं तु स्मृतो हेम सूर्यस्ताम्रं हुताशनः ॥ लोहभागाः समुद्दिष्टाः स्वराष्टर्क्षसंख्यया । तैर्लोहैः कारयेन्मुद्रामथ शकलितसंम राम
तां एषु स्वराः स्मृताः सोम्याः स्पर्शाः सौराः शुभोदयाः । आग्नेयाः व्यापकाः सर्वे सोमसूर्याग्निदेवताः । स्वधाः षोडश विख्याताः स्प २८

र्गोस्तेपंचविंशतिः॥ व्यापकादशतेकामधनधर्म्मप्रदायिनः। साष्टंसहस्रंसंजप्यस्पृष्ट्वातांतुरुपात्ततः। तस्यांसंपातयेन्मंत्रीसर्पिषाम्
र्द्धसंख्यया। अष्टोत्तरसहस्रसंख्यया इति। निक्षिप्यकुंभेतांमुद्रामभिषेकोक्तवर्त्मना। आवाह्यपूजयेद्देवीमुपचारैःसमाहितः। अभि
षिच्यविनीतायदद्यात्तांमुद्रिकांगुरुः॥ इयंमुद्राक्षुद्ररोगविषज्वरविनाशिनी। व्यालचौरमृगादिभ्योरक्षांकुर्याद्विशेषतः। युद्धेविज
यमाप्नोतिधारयन्मनुजेश्वरः॥ मंत्रसिद्धिकरीपुंसांचतुर्वर्गफलप्रदा। धारयेन्मनुजोनित्यंदेवतुल्योभवद्भुवि। अभिषिंचे
त्पूर्वोक्तदीक्षोपदिष्टपुस्तकविधिनाघटंसंस्थाप्यतत्रतत्कल्पोक्तदेवतामावाह्योपचारैःसंपूज्यसाध्यमभिषिच्यतस्मैदद्यादि
त्यर्थः। ततोगुरवेदक्षिणांदत्त्वामहांतमुत्सवंकुर्यात्॥ गोपांगनाकेलिविलासमुग्धंसंसारदावानलभंगदक्षं। ब्रह्मादिवृंदारकवंदि
ताङ्घ्रिंवंदेमुकुंदंजगदेकनाथं॥ ॥इतिमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानंदवागीशभट्टाचार्यविरचितेतंत्रसारेप्रथमःपरिच्छेदः॥ ॥
अथसामान्यपूजापद्धतिः॥ ॥ब्राह्म्येमुहूर्तेउत्थायमुक्तस्वापःसहस्रदलकमलावस्थितंश्वेतवर्णंद्विभुजंवराभयकरंश्वेत
माल्यानुलेपनंस्वप्रकाशरूपंस्ववामस्थितरक्तशक्त्यास्वप्रकाशरूपयासहितंविभाव्यमानसोपचारैराराध्यनमस्कुर्यात्॥ अखं
डमंडलाकारंव्याप्तंयेनचराचरं। तत्पदंदर्शितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः। अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानांजनशलाकया। चक्षुरुन्मी

तं.सा.
२९

ल्लितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः। ततो मूलादिब्रह्मरंध्रांतं मूलविद्यां विभावयेत्। उद्यद्दिनकरोद्योतां यावत्कुंसंस्फुटासनः। अशेषांस्तु म-
शांत्यर्थं समाहितमनाः स्वयं। तत्प्रभापटलव्याप्तं शरीरमपि चिंतयेत्। अस्य चिंतनमाहात्म्यमाह गोतमीये॥ इदानीं पूर्वसंध्यं च प्रसंगात्कथ-
यामि ते। यत्कृत्वाधिकारितां याति मंत्रयंत्रार्चनादिषु। येन विना न सिद्धिः स्यात् नरकं च प्रपद्यते। यामले च। प्रातःकृत्यमकृत्वा तु यो देवीं भक्ति-
तो यजेत्। निष्फलीतस्य पूजा स्यात् शौचहीना यथा क्रिया। लक्ष्मीकुलार्णवेपि। संध्यान्यासविहीनं तु नदीकाफलमाप्नुयात्॥ इति वच-
नात्तस्यावश्यकर्त्तव्य॥ वैदिकसंध्यानंतरं मंत्रसंध्या कर्त्तव्या। तदुक्तं वैदिकीं तांत्रिकीं संध्यां यथावच्चाममयोगतः। अथ संध्याप्रयोगः। तत्र
शक्तिविषये। ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा। ॐ शिवतत्त्वाय स्वाहा। इत्याचामेत्। अन्यत्राचमनमात्रं। तथा च यामले॥ ॐ आत्मविद्याशिवस्तत्त्वै-
राचामेत्साधकाग्रणीः। वह्निजायां परे दत्वा शुद्धेन पाथसा द्विधा। ततो जले ॐ गंगे च यमुने चैव देव्या दिनातीर्थमावाह्य मूलेन कुशेन वा त्रि-
वारं भूमौ जलं निक्षिप्य सप्तधा तज्जलेन मूर्धानमभिषिंचेत्। ततः षडंगन्यासं कृत्वा वामहस्ते जलं निधाय दक्षिणहस्तेन जल-
मामाच्छाद्य यं रं लं वं इत्यभिमंत्र्य मूलमुच्चरन् गलितोदकबिंदुभिस्तत्वमुद्रया मूर्ध्नि सप्तधाभ्युक्षणं कृत्वा शेषजलं दक्षिणह- राम
स्ते समादाय तेजोरूपं ध्यात्वा ईडया कृष्य देहांतःस्थपापं प्रक्षाल्य कृष्णवर्णं तज्जलं पापरूपं ध्यात्वा पिंगलया विनिःसृतं पुरःकल्पि २९

29

तवज्रशिलां यां फडिति मंत्रेण पापरूपं तज्जलं ताडयेत्। इत्यघमर्षणं गौतमीये। आचम्य विधिवन्मंत्री शुचौ देशे च संविशेत्। जले संयोज्य ती
र्थानि त्रिवारं मूलमुच्चरन्। क्षिपेन्मूर्ध्नि कुशाग्रेण सप्तधा मूर्ध्नि सेचयेत्। तंत्रांतरे। वामहस्ते जलं गृह्य गलितोदकविंदुभिः। सप्तधा त्रोटनं कृत्वा
मूलमंत्रं समुच्चरन्। अवशिष्टोदकं दक्षहस्ते संगृह्य बुद्धिमान्। ईडया कृष्णदेहांतः क्षालितं पापसंचयं। कृष्णवर्णं तदुदकं दक्षनाड्या विरेचनं।
दक्षहस्ते च तन्मंत्री पापरूपं विचिंत्य च। पुरतो वज्रपाषाणे निक्षिपेदस्त्रमुच्चरन्। अन्यत्रापि। षडंगन्यासमाचर्य वामहस्ते जलं ततः। गृहीत्वा
दक्षिणेनैव संपुटं कारयेद्बुधः। शिवं वायुजलं पृथ्वी वह्निवीजैस्त्रिधा पुनः। अभिमंत्र्य च मूलेन सप्तधा तत्वमुद्रया। निक्षिपेत्तज्जलं शेषं
मूर्ध्नि दक्षे निधाय च। ततो हस्तं प्रक्षाल्याचम्य। ह्रीं हंसः ॐ घृणि सूर्य आदित्य इति मंत्रेण वा सूर्यायार्घ्यं दत्वा सूर्यमंडलस्थायेष्टमुकदे
वतायै नम इति तत्र स्थापयित्वा त्रिवारं जलं निक्षिप्य तत्तद्देवतायागायत्रीं जपेत्। तथा चार्घ्यानंतरं ज्ञानार्णवे। ततश्च प्रजपेद्धीमान् गा
यत्रीं परमाक्षरीं। गायत्री तु स्नानप्रकरणे वोढव्या। नंदिकेश्वरसंहितायां। यावच्चदीयते वार्घ्यं भास्कराय निवेदनं। तावन्न पूजयेद्विष्णुं शंक
रं वा सुरेश्वरीं। गौतमीये। एवं ते कथिताः मंत्राः संध्यामंत्रफलाप्तये। न कुर्याद्यदि मोहेन न दीक्षाफलमाप्नुयात्। समुद्दिश्य विधिश्चोक्तं
कुर्याद्ब्राह्मणे विधिपूर्वकं। तंत्रोक्तविधिना सर्वं मूढः संध्यां समाचरेत्। संक्षेपसंध्यां तथा वा कुर्यान्मंत्री त्वशक्तितः। सायं प्रातश्च प

तं· सा· ध्यात्वे देवं ध्यात्वा मनुं जपेत्। संध्यायां पतितायां वा गायत्रीं दशधा जपेदिति॥ ॥अथ स्नानविधिः॥ ॥तत्र नद्यादौ गत्वा वैदिकस्नानं कृत्वा तान्त्रिक
३० स्नानं तथा कुर्य्याद्यथाशास्त्रविधानवित्। मलप्रक्षालनेन स्नानं स्वशाखोक्तं समाचरन्। मंत्रस्नानं ततः कुर्य्यात् कर्म्मणां सिद्धिहेतवे। तथा
30 श्रीअमुकदेवताप्रीतये स्नानमहं करिष्ये इति संकल्पयेत्। तथा च कुलचूडामणौ॥ ताम्रपात्रे सदूर्वं च सतिलं ततः। गृहीत्वा मुदकं देव
स्य प्रीतये स्नानमाचरेदिति। ततः प्राणायामषडंगन्यासं कृत्वा गंगे च यमुने चेत्यादिनाऽङ्कुशमुद्रया सूर्य्यमंडलात्तीर्थमावाह्य वमित्य
नेन धेनुमुद्रयाऽमृतीकृत्य कवचेनावगुण्ठ्यास्त्रेण संरक्ष्य मूलेनैकादशधाऽभिमंत्र्य सूर्य्याभिमुखं द्वादशधारा निक्षिप्य तस्मिन् दृष्ट्वा दे
वताचरणारविंदनिःसृतं जलं तन्मूलमुच्चरन्तु निमज्य देवतां ध्यायन्नु मूलमंत्रं पश्चात् स्नात्वा नपन्नुन्मज्य उदकेन त्रिवारं जप्तेन कलशमु
द्रया त्रिवारमात्मानमभिषिंच्य वैदिकसंध्यातर्पणं कृत्वा सूर्य्यायार्घ्यं दद्यात्। ततस्तां। त्रिकाघमर्षणादिवारिधारांतं कर्म्म कृत्वा ॐ देवा
स्तर्पयामि ॐ ऋषीस्तर्पयामि ॐ मनुष्यांस्तर्पयामि इति पितृन्स्तर्पयामि सतर्प्य गुरुं परमगुरुं परापरगुरुं परमेष्ठिगुरुं च तर्पयेत्। तथा च देवा
नृषीन् पितॄंश्चैव ततः कल्पोक्तविधानतः। गुरुपंक्तिं पुरा तर्प्य तर्पयेदिष्टदेवतां। वैष्णवे च विशेषतः। नारदपर्वतं जिष्णुं निशठोद्धवदारु राम
कं। विष्वक्सेनं नमनुष्यांश्च शैलेयं गुरुं च तर्पयेद्विशः। वाक्यं तु नारदं तर्पयामि इत्यादिक्रमेण ततो मूलमुच्चार्य्य अमुकदेवतां तर्पयामि न ३०

मध्यादिति विस्नुविषयं।गौतमीये।आदौ मंत्रं समुच्चार्य्य श्री पूर्वं कृष्णमित्यपि तर्पयामि पदं चोक्त्वा नमो तं तर्पयेन्नरः।अन्यत्र मूलमुच्चार्य्य अमुकदेवं त
र्पयामि।तथा च तर्पयामि पदं पोज्यं मंत्रांते ष्ठेषु नामसु।द्वितीयांतेषु चोत्येवं तर्पणस्य मनुर्मतः।शाक्तविषये।पुनर्मूलं समुच्चार्य्यामुकां देवीं तर्प
यामि स्वाहा।होमतर्पणयोः स्वाहेति तंत्रवचनात्।तथा च मंत्रांते नाम चोच्चार्य्य तर्पयामि ततः परं।स्वाहांते तर्पणं त्वेवमिति।एवं च पंचविंशति
संख्या वा दशधा वा त्रिधापि वा।मूलमंत्रं समुच्चार्य्य श्रीकृष्णं तर्पयेत्सुधीः।इति गौतमीये पंचविंशतिवारं दशधा त्रिधा वा संतर्पयेत्।अत्र च श्री
कृष्णमिति सुपलक्षणं।तदा चरणदेवताप्रत्येकेन संतर्पयेत्।कुलार्णवे एकैकमंजलिं तोयं परिवारान्स्तर्पयेत्।तत्राप्यशक्तश्चेत् मूलमु
च्चार्य्य इष्टदेवतामात्रं तर्पयेत्।तथा च अशक्तो मूलमुच्चार्य्य देवीमात्रं प्रतर्पयेत्।ततो जलादुत्थाय धौतवाससी परिधाय च स्व ह्रां ह्रीं हंसः
इदमर्घ्यं सूर्य्याय स्वाहा।तारादौ तु ह्रीं हंसः मार्तंडभैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय इदमर्घ्यं स्वाहा।श्रीविद्याविषये तु ऐं ह्रीं श्रीं ह्रां ह्रीं ह्रूं हं
मार्तंडभैरवाय प्रकाशशक्तिसहिताय ग्रहगणनक्षत्रतिथियोगकरणपरिवारसहिताय सूर्य्याय इदमर्घ्यं स्वाहा इत्यर्घ्यं दत्त्वा तत्र गा
यत्रीं शतधा दशधा वा जपेत्।।तथा च तंत्रे।।स्नातो नरः प्रातः हुत्वा गायत्रीं प्रजपेत्सुधीः।महापातकयुक्तोपि प्रजपेद्दशधा यदि।सर्वैस्तै
महादेवि मुक्तो भवति तत्क्षणात्।शाक्तो शाक्तभेदेन गायत्रीं जपेत् जपानंतरं तर्पणं वा।तथा च सूर्य्यमंडलवासिन्यै देवतायै ततः परां

तं॰सा॰ र्घ्यमंजलिमादाय गायत्र्या आवाह्य तत्क्षिपेत् । यथाशक्ति जपेद्देवीं गायत्रीं तदनंतरं । तर्पणार्थं समाचम्य प्राणानायम्य साधकः । गायत्रीं तु त्रै
३१ लोक्यमोहनाय विद्महे स्मराराय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचोदयादिति विष्णुगायत्री । गोपालगायत्रीं तु । [illegible]ाय विद्महे दामोदराय धीमहि त
न्नो विष्णुः प्रचोदयादिति ।। दाशरथाय विद्महे सीतावल्लभाय धीमहि तन्नो रामः प्रचोदयात् इति रामगायत्री । वागीश्वराय विद्महे हय
ग्रीवाय धीमहि तन्नो हंसः प्रचोदयात् । हयग्रीवगायत्री ।। महालक्ष्मी विद्महे श्रियै धीमहि तन्नः श्रीः प्रचोदयादिति लक्ष्मीगायत्री
। तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयादिति शिवगायत्री । तत्पुरुषाय विद्महे चक्रतुंडाय धीमहि तन्नो दंडी
प्रचोदयादिति गणेशगायत्री । दक्षिणामूर्तये विद्महे ध्यानस्थाय धीमहि तन्नो धीशः प्रचोदयादिति दक्षिणामूर्तिगायत्री । ना
रायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि । तन्नो विष्णुः प्रचोदयादिति । नारायणगायत्री । आदित्याय विद्महे मार्तंडाय धीमहि तन्नः सू
र्यः प्रचोदयादिति सूर्यगायत्री । सर्वसंमोहिन्यै विद्महे विश्वजनन्यै धीमही तन्नः शक्तिः प्रचोदयादिति । अथ तु तत्सर्वशक्तिगा
यत्री तन्नो देवि प्रचोदयात् । इति त्वरितायाः । ऐं वागीश्वरी विद्महे क्लीं कामेश्वरी धीमहि सौः तन्नः शक्तिः प्रचोदयादिति बालाम्बेरम
्यायाः । ऐं त्रिपुरादेवि विद्महे क्लीं कामेश्वरी धीमहि सौः तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयादिति त्रिपुरसुंदर्याः । महादेव्यै विद्महे दुर्गायै धीमहि ३१

तन्नो देवी प्रचोदयादिति दुर्गायाः॥ वैरोचन्यै विद्महे छिन्नमुण्डायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयादिति छिन्नमस्तायाः॥ कालिकायै विद्महे श्मशानवा
सिन्यै धीमहि तन्नो घोरे प्रचोदयादिति श्यामायाः॥ कुमारीतंत्रे। कालिकायै पदं चोक्त्वा विद्महे तदनन्तरं श्मशानवासिनीडें तां धीमही
ति ततो वदेत्। तन्नो घोरपदं चैव प्रचोदयात्ततो वदेत्॥ तारायै विद्महे महोग्रायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयादिति तारायाः॥ ततो गायत्रीध्या
नं॥ प्रातः। उद्यदादित्यसंकाशां पुस्तकाक्षकरां स्मरेत्। कृष्णाजिनधरां ब्राह्मीं ध्यायेत्तावकिते चरे। मध्याह्ने श्यामवर्णां चतुर्भुजी हूं शं
खचक्रलसत्करां। गदापद्मधरां देवीं सूर्यासनकृताश्रयां। सायाह्ने वरदां देवीं गायत्रीं संस्मरेद्बुधः। शुक्लां शुक्लांबरधरां वृषासनकृ
ताश्रयां। त्रिनेत्रां वरदां पाशं शूलं च नृकरोटिकां। सूर्यमंडलमध्यस्थां ध्यायन्देवीं समभ्यसेत्। त्रिपुरासु ध्यानविशेषो यथा। ज्ञान
राधारकमले द्रुतमुद्भमंडलोपरि। वाग्बीजरूपा विद्याया विद्युत्पाटलितांबरां। पुष्पबाणेक्षुकोदंडपाशांकुशलसत्करां। स्वेच्छानुगृ
हीतपुपीगुरुविद्यांकुरात्मिकामिति मध्याह्नं॥ हृदयांभोजकर्णिके सूर्यमंडले। कामबीजात्मिकां देवीं ज्वलत्कुंकरत्नलसत्करां। प्रसूनवा
णपुष्पेक्षुचापपाशांकुशान्वितां। परितः स्वात्मसुरव्याभिषट्त्रिंशत्तत्वशक्तिभिः। सायमात्मासरोजस्थचंद्रचंद्राभसंद्युति। शक्तिवी
जात्मिकां चापबाणपाशांकुशान्वितां। युगानित्याकृताकारां। घटिकाबद्धकालान्वितां। चित्तपित्वा भावंतीनित्याभिः परिवारितां। तारादे

तं॰सा॰
३२

32

ह्रीं हंसः सूर्य्यायार्घ्यं दत्वा ताम्रादिपात्रे चन्दनार्ककुसुमापराजितापुष्पाणि निक्षिप्य ऊर्ध्वदादित्यमंडलमध्यवर्त्तिन्यै नित्यचैतन्योदितायै श्री
मदेकजटायै स्वाहा इत्यर्घ्यं दत्वा गायत्रीं जपेदिति विशेषः । अन्यत्र कालिकादिपदप्रयोगः । ततश्च सूर्य्यमंडले देवतां विभाव्य मूलमंत्रं यथा
शक्ति जप्त्वा संहारमुद्रया देवतां एवं हृदयमानीय तीर्थं नमस्कृत्य यागस्थानं समाविशेत ॥ ॥ इति स्नानविधिः ॥ ॥ ततः सामान्यार्घ्यस्थापनादि
श्रीशानोपवेशपर्यंतं कर्मसमाचामेत् ॐ गुरुभ्यो नमः दक्षिणे ॐ गणेशाय नमः मध्ये अमुकदेवतायै नमः । तथा च गौतमीये । कृत्वाञ्जलिपु
टो भूत्वा वामे गुरुकंत्रयं यजेत । गुरुं च परमादिं च परापरगुरुं ततः । दक्षपश्चिमे गणेशं च मूर्द्धि देवं विभावयेत् । ततः फडिति मंत्रेण गंध
पुष्पाभ्यां करौ संशोध्य ऊर्ध्वोर्ध्वतालत्रयं दत्वा छोटिकाभिर्दशदिग्बंधनं कुर्य्यात् । ततो रमिति जलधारयाऽग्निप्राकारं विचिंत्य भू
तशुद्धिं कुर्य्यात् । तत्तद्यथा अंके उत्तानौ हस्तौ कृत्वा सोहमिति जीवात्मानं दीपकलिकाकारं मूलाधारस्थितकुंडलिन्या सह सुषुम्नावर्त्म
ना मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकअनाहतविशुद्धआज्ञाख्यषट्चक्राणि भित्वा शिरोवस्थिताधोमुखसहस्रदलकमलकर्णिकांतर्गत
परमात्मनि तत्त्वं संयोज्य । तथा च सुषुम्नावर्त्मना हमिति मंत्रेण योजयेत् । सहस्रारे शिवस्थाने परमात्मनि योजयेत् । तत्रैव पृथिव्य राम
प्तेजोवाय्वाकाशगंधरसरूपस्पर्शनासिकाजिह्वाचक्षुस्त्वक्श्रोत्रवाक्पाणिपादपायूपस्थप्रकृतिमनोबुद्ध्यहंकाराश्चतुर्विंशति ३२

तत्वानि नीलानि विभाव्य यमिति वायुबीजं धूम्रवर्णं वामनासापुटे विचिंत्य तस्य षोडशवारजपेन वायुना देहमापूर्य नासापुटे धृत्वा चतुः
षष्टिवारजपेन कुंभकं कृत्वा वामदक्षिणस्थ कृष्णवर्णपापपुरुषेण सह देहं शोष्य द्वात्रिंशद्वारजपेन दक्षनासया वायुं रेचयेत्। ततो दक्षिण
नासापुटे रमिति वह्निबीजं रक्तवर्णं ध्यात्वा तस्य षोडशवारजपेन देहमापूर्य नासापुटे धृत्वा तस्य चतुःषष्टिवारजपेन कुंभकं कृत्वा पापेन
सह देहं दग्ध्वा तस्य द्वात्रिंशद्वात्रिंशद्वारजपेन वामनासया भस्म नासह वायुं रेचयेत्। लमिति द्वीज वीर्णं वामनासिकायां ध्यात्वा षोडश
वारजपेन तल्लाटं चंद्रं नीत्वा वमिति वरुणबीजस्य चतुःषष्टिवारजपेन तस्माल्ललाटचंद्राद्गलितसुधया मातृकावर्णात्मिकया सम
स्तं देहं विरच्य लमिति पृथ्वीबीजस्य द्वात्रिंशद्वारजपेन देहं सुदृढं विचिंत्य दक्षिणेन वायुं रेचयेत्। मात्रासंख्यया वागीतमीये। धूम्रवर्णं
ततो वायुबीजं षड्बिंदुलांछितं। पूरयेदिडयो वायुं सुधीः। षोडशमात्रया। मात्रया चतुःषष्ठ्या च कुंभयेत्सुषुम्नया द्वा। द्वात्रिंशन्मात्र
या मंत्री रेचयेत्पिंगलाख्यया। पूरयेदनया चैव संचिंत्य नीलमारुतं। रक्तवर्णं वह्निबीजं त्रिकोणं स्वस्तिकान्वितं। तेन पूरकयोगेन मात्र
या षोडशाख्यया। चतुःषष्ठ्या मात्रया च निर्दहेत्कुंभकेन तु। वामपार्श्वे स्थितं पापपुरुषं कज्जलप्रभं। ब्रह्महत्याशिरस्कं च स्वर्णस्ते
यभुजद्वयं। सुरापानहृदा युक्तं गुरुतल्पकटिद्वयं। तत्संसर्गिपदद्वंद्वमंगप्रत्यंगपातकं। उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलो

तं·सा·
३२

33

चनं षट्कं मूर्ध्नि यं रं कुण्डवमेवं कुचौ वि वि चिन्तयेत्तामला धारोत्थितेनैव वह्निना निर्दहेत्ततः। एवं संदह्योपरितो वायिं शन्या त्रयात्ततः। भस्मना सह
तत्त्वं त्रीरे च येदिडया पुनः। वामनासाचंद्रवीजं कुं देंदु सुतत सप्रभं मालेदुरा जेत्यंयोज्य ततः षोडशमात्रया। सुषुम्णा चतुःषष्टिमात्रया वीजमेदं च
ध्यात्वामृतमयी दृष्टिं पंचाद्भिराप्लावयेत्। तया देहं विन्स्येवं मनसा पिंगलाध्वना। वायिं शन्मात्रयामंत्री लं वीजेन दृढं नयेत्। स्वस्थाने हंसमंत्रेण
पुःपुनूतेनैव वर्त्मना। जीवं तत्त्वानि वानीय स्वस्थाने स्थापयेत्ततः। इति कृत्वा भूतशुद्धिं मातृकान्यासमाचरेत्। हंस इति जीवं स्व हृदयमानी
य कुंडलिनीं पृथिव्यादीनि यथास्थानमानयेत्। विशेषुस्तु प्राक्तिविघये हंस इति जीवादिकं परमशिवे संयोज्य सोहमिति मंत्रेण स्वस्था
नमानयेत्। ज्ञानार्णवे। प्राणप्रतिष्ठया पश्चाज्जीवं देहे निधापयेत्। मुख्यवर्तुलसम स्वार्थ्ये हंसस्तु विपरीतकः। उद्धरेत्परमेशानि वि
घ्ये पंचमक्री भवेत्। प्राणप्रतिष्ठासंज्ञेयं सर्वकर्माणि साधयेत्। तेनैव विधिना देवि स्थिरो कुर्यात्। न जानतं। वाराही ये मूलाधारा त्त्र
तो जीवं ब्रह्मसमागेण देशिकः। हंसेन पुष्करस्थाने परमात्मनि योजयेत्। ब्रह्ममार्गः सुषुम्णा तो मातृकान्यासादि न्यासः॥ तस्यमा
तृकामंत्रस्य ब्रह्माऋषिर्गायत्रीछंदः देवि। तृं कासरस्वती देवता हलो वीजानि स्वराः शक्तयो लिपिन्यासे विनियोगः॥ तत्पथा राम
शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखे गायत्रीछंदसे नमः। हृदि मातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः। पादयोः स्वरेभ्यः शक्तिभ्यो नमः॥ ततः ३२

करांगन्यासो। अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठाभ्यां नमः। इं चं छं जं झं ञं ईं तर्जनीभ्यां स्वाहा। उं टं ठं डं ढं णं ऊं मध्यमाभ्यां वषट्। एं तं थं दं धं नं ऐं अना-
मिकाभ्यां हुं। ओं पं फं बं भं मं औं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। अं यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं अः करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु। अं कं खं गं घं
ङं आं हृदयाय नमः इत्यादि तथा च तन्त्रान्तरे। अं आं मध्ये कवर्गं तु इं ईं मध्ये चवर्गकं उं ऊं मध्ये टवर्गं तु एं ऐं मध्ये तवर्गकं ओं औं
मध्ये पवर्गं तु बिन्दुयुक्तं न्यसेत् प्रिये। अनुस्वारविसर्गान्तर्यशवर्गो हलान्तरौ॥ ॥अथान्तर्मातृका॥ अकारादिषोडशस्वरान् सविन्दून्
षोडशदलकमले कण्ठमूले न्यसेत्। ककारादिद्वादशवर्णान् सविन्दून् द्वादशदले हृत्कमले न्यसेत्। डकारादिदशवर्णान् सविन्दून्
दशदलकमले नाभौ न्यसेत्। बकारादिषड्वर्णान् सविन्दून् षड्दलकमले लिंगमूले न्यसेत्। वकारादिचतुरो वर्णान् सविन्दून् चतु-
र्दशकमले मूलाधारे न्यसेत्। हक्षवर्णद्वयं द्विदलकमले भ्रूमध्ये न्यसेत्। तथा च तन्त्रान्तरे। ध्यष्टपत्रांबुजे कंठे स्वरान् षोडश विन्य-
सेत्। द्वादशाब्जे हृत्पद्मे कादीन् द्वादश विन्यसेदित्यादि स्वयं वेद्यं। एकैकवर्णमुच्चार्य मूलाधाराच्छिरोन्तिकं नमोऽन्तं चिन्तितं वि-
न्यासमन्तरः परिकीर्तितः। तथा मूलाधारे चतुर्दले अन्तर्मातृकान्यासे। स्वर्णाभे वशषसचतुर्वर्णविभूषिते षड्दले विद्यु-
त्सन्निभे स्वाधिष्ठाने ऽनलत्विषि। बभमयरलैर्युक्तैर्वर्णैः षड्भिश्च सुव्रते। मणिपूरे दशदले नीलजीमूतसन्निभे डादिको-

नं.सा. ३५

तद्दलैर्युक्तैर्विद्रूजाषितयस्तके। अनाहते द्वादशारे प्रवालरुचिसन्निभे। कादिठान्तदलैर्युक्ते योगिनीहृदयंगमे। विशुद्धे षोडशद
लेकम्राभे स्वरभूषिते। आज्ञा च क्रे तु चंद्राभे द्विदले हक्षरंजिते। सहस्रारे हिमनिभे सर्ववर्णविभूषिते। अकथादित्रिरेखायासु
हलक्षत्रयभूषिते। तन्मध्ये परबिंदुं च सृष्टिस्थितिलयात्मकं। एवं समाहितमना ध्यायेच्चासोयमांतरः॥ ॥ ततो वाह्यमातृका
ध्यानं॥ पंचाशल्लिपिभिर्विभक्तमुखदोःपन्मध्यवक्षःस्थलां भास्वन्मौलिनिबद्धचंद्रशकलामापीनतुंगस्तनीं। मुद्रामक्षगुणं
सुधाढ्यकलशं विद्यां च हस्तांबुजैर्बिभ्राणां विशदप्रभां त्रिनयनां वाग्देवतामाश्रये॥ एवं ध्यात्वा न्यसेत्॥ स्थाननियममाह। गोन
मीये ललाटे मुखवृत्ते चाक्ष्णिश्रुतिघ्राणगंडयोः। ओष्ठदंतोत्तमांगास्यदोःपत्संध्यग्रकेषु च। पार्श्वयोः पृष्ठतो नाभौ जठरे हृद
येंऽसके। ककुदंशे च हृत्पूर्वं पाणिपादयुगे तथा। जठराननयोर्न्यस्येन्मातृकार्णान्यथाक्रमात्। तत्रांगुलिनियमः॥ ललाटे
नामिकामध्ये विलसन्मुखपंकजे। तर्ज्जनीमध्यमानामा वृत्तेऽनामा च नेत्रयोः। वृद्धा च कर्णयोर्न्यस्य कनिष्ठांगुलिको नसोः
। मध्यमौ स्तिस्रो गंडयोश्च मध्यमां चोष्ठयोर्न्यसेद्दनामादंत्तयोर्न्यस्य मध्यमामुत्तमांगाके मुखे नामामध्यमां च हस्तपादेषु राम
पार्श्वयोः। कनिष्ठानामिकामध्यास्तत्र पृष्ठे तु विन्यसेत्। ताः सर्वाः गुष्ठानाभिदेशो। सर्वाः कुक्षौ च विन्यसेत्। हृदये च तलं ३५

सर्वमशंयोस्तककुस्थलोकास्सर्वहस्तकुक्षितलेषुतलमेवचाएतास्तुमातृकामुद्राःक्रमेणपरिकीर्तिताः।अस्यानित्यतामाहात्
त्रैवस्मृत्वाचिन्त्यसम्यस्तन्यासःस्यात्तस्यनिष्फलंइति।अंनमोललाटे।आंनमोमुखवृत्ते।इंईंचक्षुषोः।उंऊंकर्णयोः।ऋंनसोः।लृंलॄं
गंडयोः।एंनमऊर्ध्वोष्ठे।ऐंनमोऽधरे।ओंनमोऊर्ध्वदंते।औंनमोऽधोदंते।अंनमोब्रह्मरंध्रे।अःनमोमुखे।कंनमोदक्षबाहुमूले।खंनमःकु
र्परे।गंनमोमणिबंधे।घंनमोऽङ्गुलिमूलके।ङंनमोऽङ्गुल्यग्रे।एवंच॥वामबाहुमूलसंध्यग्रकेषु।टंपदक्षपादमूलसंध्यग्रकेषु।तंप
वामपादमूलसंध्यग्रकेषु।पंनमोदक्षपार्श्वे।फंनमोवामपार्श्वे।बंनमःपृष्ठे।भंनमोनाभौ।मंनमोजठरे।यंनमोहृदि।रंनमोदक्ष
बाहुमूले।लंनमःककुदि।वंनमोवामबाहुमूले।शंनमोहृदादिदक्षकरे।षंनमोहृदादिवामकरे।संनमोहृदादिदक्षपादे।
नमोहृदादिवामपादे।ळंनमोकटादिपुदरे।क्षंनमोहृदादिमुखे।तथाचश्रीमाद्यंते।नमोन्तोवासंविंदुर्विंदुवर्जितः।पंचाश
द्वर्णविन्यासःक्रमादुक्तोमणिबिभिरितिभेदतः।अपरंचतुर्थीमातृकाप्रोक्ताकेवलाबिंदुसंयुता॥सविसर्गासोभयाचरह
स्यंप्रणुकथ्यते।विद्याकारीकेवलाचसोमपाभक्तिदायिनीसविसर्गापुत्रदाचसविंदुर्वित्तदायिनी॥जामले।भूतशुद्धि
लिपिन्यासोविनायस्तुपूजयेत्।विपरीतफलंदद्याद्भक्त्यापूजनंयथा।अंपमादिविद्यायो।विशेषमातृकान्यासाव

तं.सा
३५

तव्यः ॥ अथ प्राणायामः ॥ तत्रांगुलिनियमस्तत्रानामिकाकनिष्ठानामिकांगुष्ठैर्यन्नासापुटधारणं । प्राणायामः स विज्ञेयः स्तर्ज-
नीमध्यमे विना । प्राणायामस्त्रिविधः सगर्भो निगर्भस्तथा च ॥ सगर्भो मंत्रजापेन निगर्भो मात्रया भवेत् । मात्रा च वामजानुनितलहस्त-
भ्रमणं यावता भवेत् । कालेन मात्रा सा ज्ञेया मुनिभिर्वेदपारगैः ॥ अथ प्राणायामः ॥ मूलमंत्रस्य बीजस्य प्रणवस्य वा षोडशधा ज-
पेन वामनासापुटेन वायुं पूरयेत् । तस्य चतुःषष्टिवारजपेन वायुं कुंभयेत् । तस्य द्वात्रिंशद्वारजपेन वायुं रेचयेत् । पुनर्द-
क्षिणेनापूर्य वामेन रेचयेत् । पुनर्वामेनापूर्य दक्षिणेन रेचयेत् । तथा च कालीक्रमे । प्राणायामं ततः कुर्यात् मूलेन प्रणवे-
न वा अथवा मंत्रबीजेन यथोक्तविधिना सुधीः । षोडशा चतुःषष्ट्या द्वात्रिंशज्जपेनापि पूरकादिकं कुर्यात् । तथा च तंत्रान्तरे ।
पूरयेत् षोडशभिर्वायुं धारयेत्तत्र चतुर्गुणैः । रेचयेत्कुंभकार्द्धेन मंत्रभाव्यान्तुरीयतः । तदशक्तौ तत्चतुर्थैः स्यादेवं प्राण-
स्य संयमः ॥ नित्यता माह । प्राणायामविनामंत्रपूजनेन हि योग्यता । समर्थो कुमात्रकायां । ईडया पूरयेद्वायुं सकलं मूल-
विद्यया । मध्यनाड्या कुंभयेच्च वेदसंख्यावरान्तने । नेत्रसंख्याक्रमेणैव रेचयेत्पिंगलाध्वना । गोपाले तु विशेषो बहुवचः ॥ राम
योगोके पुनर्यो ज्ञानियमः । तथा च गौतमीये । पंच प्राणायामः प्रोक्ता योगिकं कथयामि ते । पूरयेद्वायया विद्वान्मात्रयाष्ट- ३५

35

ऽशासंख्यया॥ ॥अथपीठन्यासः॥ ॥हृदि आधारशक्तयेनमः कूर्म्मायनमः अनंतायनमः पृथिव्यैनमः क्षीरसमुद्रायनमः श्वेतद्वी
पायनमः मणिमंडपायनमः कल्पवृक्षायनमः मणिवेदिकायैनमः रत्नसिंहासनायनमः सर्वेषु हृदि प्रणवादिनमोंतेन ततोद
क्षिणस्कंधे ॐ धर्म्मायनमः वामस्कंधे फंनमः वामोरौ ॐ वैराग्ययनमः दक्षिणोरौ ॐ ऐश्वर्य्यायनमः मुखे ॐ अधर्म्मायनमः वा
मपार्श्वे ॐ अज्ञानायनमः नाभौ ॐ अवैराग्यायनमः दक्षपार्श्वे अनैश्वर्य्यायनमः तथाच शारदायां अंसोरुयुग्मयोर्विद्वान्
प्रादक्षिण्येन देशिकः। धर्म्मज्ञानेचवैराग्यं विन्यसेत्क्रमतः सुधीः मुखपार्श्वनाभिपार्श्वेषु धर्म्मादीन्परिकल्पयेत्। हृदि ॐ
अनंतायनमः ॐ पद्माय अं सूर्य्यमंडलाय द्वादशकलात्मने उं सोममंडलाय षोडशकलात्मने मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने
सं सत्वाय रं रजसे तं तमसे आं आत्मने अं अंतरात्मने पं परमात्मने ह्रीं ज्ञानात्मने वितत्त्वस्यत्यद्यस्य पूर्वादिकेशरेषु पीठशक्तिपी
ठमर्तुंचन्यसेत्। तत्रस्थाननियमोयथा ऋष्यादिन्यासोऽयं मूर्ध्नि दिशोच्छंदसद्धोमुपंकजे। देवतां हृदये चैव बीजंतु गुह्यसं
भदेशके। शक्तिस्तुपादयोश्चैव सर्वांगं कीलकंन्यसेत्॥ ततः ऋष्यादिन्यासः खर्वाविश्वमहेश्वरस्तु स्वादत्तात्वीयः साकृति
पसामहे॥ सेसाधयतिश्रुद्धात्मासततस्य ऋषिरीरितः गुरुवान्मस्तके चास्यन्यासस्तु परिकीर्तितः सर्वेषां मंत्रतत्त्वानां छाद

मं·सा·
३६

नाहं दद्यते । अंकारत्वाच्च दत्वा स्वमुखे छेदः समीरितं ॥ सर्वेषामेव जंतूनां भाषया चेरणान्तया ॥ हृदयांभोजमध्यस्था देवता तत्र चिंतां
न्यासेत् । ऋष्यादिछंदोपरिविज्ञानान् मंत्रः फलभाग्भवेत् । दौर्बल्यं पाति मंत्राणां विनियोगमजानतां । ततस्तन्मंत्रोक्तन्यासान्न कुर्व्वी
त ॥ तदुक्तं तंत्रार्णवे ॥ आगमोक्तेन विधिना न्यासं नित्यं करोति यः । देवताभावमाप्नोति मंत्रसिद्धिः प्रजायते । यो न्यासकवचच्छ
दो मंत्रं जपति तत्प्रिये विघ्नान्दृष्ट्वा पलायंते सिंहं दृष्ट्वा यथा गजाः । अकृत्वा न्यासजालं यो मूढत्वात् प्रजपेन्मनुं । सर्वविघ्नैः स
बाध्यः स्यात् व्याघ्रैर्मृगशिशुर्यथा । अंगन्यासे तु अंगुलिनियमः । क्वचिदेकत्रिद्व्येकदशा क्वचिद्विसंख्याप्येतलवसंभवे ॥ अंगुलीना
मिति निश्चयनात् । पामले ॥ हृदये मध्यमानामातर्जनीभिः स्यात् शिरः । मध्यमासतर्जनीभ्यां स्यादंगुष्ठेन शिखास्मृता । दशभिः क
नचं प्रोक्तं तिसृभिर्नेत्रमीरितं । प्रोक्तांगुलीभ्यां मंत्रः स्यादंगान्यष्टिरियं मता । भदृष्टं तं ॥ तर्जनीमध्यमानामामाप्रोक्ता नेत्रपंक्त्र
मात् । यदा नेत्रद्वयं प्रोक्तं तदा तर्जनिमध्यमिति । वैसवेतु । अनंगुष्ठा ऋजवो हस्तशाखा भवेन्मुद्रा हृदये शीर्षएव च । अधो अं
गुष्ठा खलु मुष्टिः शिखायां करदृशांगुलयो वर्मणिस्युः । नाराचमुष्ट्युद्धृतबाहुयुग्मको गुष्ठतर्जन्युदितो ध्वनिस्त्रं । विश्वामित्रप्रोक्तः राम
कथितास्वमुद्राप्रत्रापि हिणी तर्जनी विमध्यमेव । ततस्तत्कालोक्तमुद्रां प्रदर्श्य ध्यानं कृत्वा मानसोः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् । तथा ३६

वसनं कुमार्यै॥ अकृत्वा मानसं यागं न कुर्याद्बहिरर्चनं। शंखस्थापनं तु दीक्षापटले उक्तं। ततः पीठपूजा पीठस्योत्तरे गुरुपंक्तीः पूजयेत्। आय
व्यादीक्षापर्य्यन्तं ॐ गुरुभ्यो नमः ॐ परमगुरुभ्यो नमः ॐ परापरगुरुभ्यो नमः। ॐ परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः॥ त्रिपुरादौ तु विशेषगुरुपूजा वक्ष्या।
पीठमध्ये ॐ आधारशक्तये नमः। ॐ कूर्म्माय नमः ॐ शेषाय नमः ॐ पृथिव्यै नमः ॐ क्षीरसमुद्राय नमः। ॐ श्वेतद्वीपाय नमः ॐ मणिमंडपाय
नमः ॐ कल्पतरवे नमः ॐ मणिवेदिकायै नमः ॐ रत्नसिंहासनाय नमः। अग्निकोणे ॐ धर्म्माय नमः। एवं नैरृति वायव्ये ज्ञानाय वैराग्या
य ऐशान्ये अज्ञान वैराग्य ऐश्वर्याणि पूजयेत्। चतुर्दिक्षु पूर्वादि अधर्म अज्ञान अवैराग्य अनैश्वर्याणि पूजयेत् पध्ये अनंतादिकं ज्ञानात्मने
त्यं तं संपूज्य पूर्वादिकेशरेषु मध्ये च नवत्रिकोणात्मकपीठशक्तिं पूज्य मध्ये पीठमनुं पूजयेत्। ताराविद्यादौ विशेषो वक्ष्यः। पूर्वादिदिङ्निर्णयम
स्तः। मालिनीतन्त्रे। पूज्यपूजकयोर्मध्ये प्राचीति कीर्त्यते बुधैः। तद्दक्षिणस्यां दुत्तरं उत्तरमतं। एवं तु पश्चिमं ज्ञेयं सर्वत्रैवं प्रयोजयेत्। अवि
शेषं यत्र नियमस्तामस्य सूक्तैः॥ कैः॥ अनुक्तकल्पे यंत्रस्तु लिखेत् पद्मं तु लाष्टकं। षट्कोणकर्णिकां तत्र वेदद्वारोपशोभितं। ततश्च पुनर्ध्यात्वा
वाह्नि आवाहनादि प्राणप्रतिष्ठान्तं कर्म कुर्यात्। ततः षोडशोपचारेण पंचोपचारेण पूजां कुर्यात्। षोडशोपचारनियमस्तः। आसनं स्वा
गतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकं। मधुपर्काचमनस्नानवसनाभरणानि च। सुगन्धिपुष्पधूपदीपनैवेद्यवंदनं प्रयोजयेदर्चनायामुपचारो

तं॰सा॰ ३७

37

स्के षोडश॥ अथवा॥ एतेषामप्यभावे पंचोपचारान् कल्पयेत् पंचोपचारस्तु॥ गंधाद्यो नैवेद्यांता पूजा पंचोपचारिका॥ अन्यं पंचोपचारमाहा
अर्घ्यं गंधं च पुष्पं च नैवेद्यं माचमनीयं तथा॥ द्रव्याभावे तूपचारं पुष्पे सर्वं प्रकल्पयेत् प्रयोजयेद् द्वैनायाउपचारान् दशार्क्क अर्घ्यपाद्यं च
पंचोवर्गं धा स्यादिति भेदः॥ अर्घ्याद्यं विशेषविषयं॥ पुष्पपर्यंतमुपचारं तत्तन्मंत्रेण दत्वा षडंगेन पूजयेत्॥ पुष्पदानेन तु विशेषः॥ पुष्पं चा
यदि वा पत्रेणैव चाधोमुखं ततः॥ ऊर्ध्वदंतं समारभ्याते यथा पर्णा इति अधोमुखफलेनेष्टं पुष्पांजलिं विधानेन तु॥ ततो मूर्ध्नि हृदि हृत्पादस
र्वांगके पुष्पमूलेनैव च पुष्पांजलिं दत्वा तत्तत्काल्योक्तावरणपूजां कुर्यात्॥ तथा च ततः पुष्पांजलिं दत्वा परीवारार्चनं चरेदिति भद्रः
ततो धूपदीपौ दद्यात् तत्र यथा जपद्यनि मंत्रमात स्माहेति पुष्पाक्षतैर्घंटां संपूज्य वामहस्तेन तां वादयन् तत्तन्मंत्रेण निवेद्य घंटां संपूज्य वा
महस्तेन तां वादयन् तत्तन्मंत्रेण निवेद्य धूपं दद्यात्॥ एवं दीपपर्यंते दीपं दद्यात् पुष्पांजलित्रयं दत्वा नैवेद्यमानीय फडिति संप्रोक्ष्य च
क्रमुद्रयाभिरक्ष्य तदुपरि स्थितं तदुपरि मूलमष्टधा जप्त्वा धेनुमुद्रयामृतीकृत्य मूलमुच्चार्य नैवेद्यं दद्यात्॥ तथा चाग्नियामले नैवे
से पुच पात्रेषु यथा सौवर्णे राजते ताम्रे वा पत्तले वापि पद्मपत्रे यथा वा पुनः॥ यत्तदा कल्पयेद्वापि नैवेद्यं कल्पयेद् बुधः॥ सर्वाभावे तु मा राम
हेपे स्वहस्ते दद्यादिते यदि॥ ततः पुनराचमनीयं दत्वा तांबूलादीनि दद्यात्॥ वैष्णवे तु नैवेद्यविशेषो वक्ष्यते॥ ततः सपरिवारां देवतां ३७

गंधादिभिरभ्यर्च्य नृत्यगीतैर्देवं संतोष्य जयजयेत्युक्त्वा विलोमार्घ्यं दत्वा पुष्पांजलिं दद्यात्। सर्वत्र दानेन्तु आदौ मूलं ततो द्वयो हृत्स्वं ततः संप्रदा
नं। ततस्त्वागार्थकं पदं इति। सर्वत्र तथा च कुलसारे आदौ मंत्रं समुच्चार्य पश्चाद्देयं समुच्चरेत्। संप्रदानं ततदंतेन्तु ततस्त्यागार्थकं पदं। एवं क्रमेण
देवेशि उपचारान् प्रकल्पयेत्॥ मंत्री ते कर्प्प सन्निपातः इति न्यायात्। ततश्चुल्लकोदकमादाय इतः पूर्वं प्राणबुद्धिदेहधर्माधिकारतो जा
ग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना यत्स्मृतं यदुक्तं यत्कृतं तत्सर्वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा। मां मदीयं स
कलं सम्यगमुकदेवतायै तर्पयेत्। ॐ तत्सत् ततो नमस्कारानंतरं वा इदं ततोऽष्टोत्तरसहस्रं शतं वा जप्त्वा। ॐ गुह्यातिगुह्यगोप्त्री त्वं गृहाण
स्मत्कृतं जपं। सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्त्वयि स्थिता। अनेन च गोप्त्री त्वं देवीति विशेषः। इति जपं समर्प्य स्तुत्वा नत्वा अंगप्रणामं कु
र्यात्। पद्भ्यां कराभ्यां जानुभ्यामुरसा शिरसा दृशा। वचसा मनसा चेति प्रणामोऽष्टांग ईरितः। कराभ्यां च सजानुभ्यां शिरसा वचसा दृशा। पं
चांगोयं प्रणामः स्यात् पूजासु प्रवराविमौ। भूमौ निपत्य यः कुर्यात् कलौ अष्टांगनतिं सुधीः। सहस्रजन्मजे पापं त्यक्त्वा चैकं वर्मानुया
त्। तथा वेदविदो धर्माद् दत्वा यत्फलं लभेन्नरः। तत्फलं लभते भक्त्या सकृत्कृत्वा प्रदक्षिणं। कोटिमपि सुपलक्षणं। दक्षिणं दाप
वीतं तस्याः सव्यं भवेत्। ततः प्रदक्षिणं दत्वा नमस्कारात्रिकोणवत्। नतिपोषस्तु जामले त्रिकोणाकाराः सर्वत्र नतयः प्रोक्ताः समी

नं. सा.
३८

रिताः। अर्घ्यं चंदनं महेशस्य एषु न मश्च समीरिताः। शिवप्रदक्षिणं मंत्रैरर्घ्यचंदनक्रमेण चासव्यापसव्यक्रमेणैव सोमसूत्रं न लंघयेत्। प्रसार्य दक्षिणं
हस्तं यं नमन् शिरः पुनः दर्शयेद्दक्षिणे पार्श्वे मनसापि च दक्षिणः। त्रिधा च वेष्टयेत्सम्यक् देवतायाः प्रदक्षिणं। एकहस्तप्रणामश्च एकं वा वि
प्रदक्षिणं। अकाले दर्शने विघ्नो हन्ति पुण्यं पुराकृतं। तंत्रान्तरे। एकं चण्डीरवौ सप्तत्रीणि दद्याद्विनायके चत्वारि केशवे दद्यात् शिवे चा
र्द्धप्रदक्षिणं। देवतांगे आवरणदेवता विलोमक्रमस्थितिविसर्जनं संहारमुद्रया तत्तेजः पुष्पैः सार्द्धं स्वहृदयमानयेत्। तथा च निधा
य देवतां पश्चात्स्वीयहृत्सरसीरुहे। पुष्पमाविश्य नासापुटमाघ्राय योजयेत्ततः। तत ऐशान्यां मंडलं कृत्वा निर्माल्यशेषं दद्या
त्। वैष्णवे तु। ॐ विष्वक्सेनाय नमः। शाक्तौ शेषिकायै नमः। शैवे चण्डेश्वराय। सूर्ये तेजश्चण्डाय गणेशे तु उच्छिष्टगणेशाय। कालि
कादौ तु उच्छिष्टचाण्डालिन्यै ततः पादोदकं पीत्वा नैवेद्यं किंचित् स्वीकृत्य अन्यत् यथायोग्यं दत्वा यथासुखं विहरेत्। मत्स्यसूक्ते। अ
निवेद्यं न भुंजीत मत्स्यमांसादिकं तु यत्। मंत्रे विष्णुपयो सूत्रे यदि स्यान्ने निवेदितं। विष्णोर्निर्जीव्यदेवतोपलक्षणं। हृदये च वहिर्देवी
समभ्यर्च्य विधिवत्ततः। निर्माल्यं चण्डीशे नैवेद्यं मत्स्ये पत्रस्थितीरिति। तंत्रान्तरे निर्माल्य क्षीरसाधार्य्य सर्वांगे चानुलेपनं। नै राम
वेद्यं चापि युंजीत दत्वा तदक्षिणाशालिने। देवताया अवशिष्टं सलिलं गंधं पुष्पं अक्षतं। अग्नौ गलगंमनुष्या नाद्यं स्त्री हत्यां वा यो हति ३८

॥ ॥अथ वक्ष्ये जगद्धात्रीमधुना भुवनेश्वरीं॥ वक्त्रादयो पियां ज्ञात्वा लेभिरे श्रियमूर्जितां॥ ॥अथ भुवनेश्वरीमंत्राः॥ ॥नकुलीशोऽग्नि
मारूढो वामनेत्रार्द्धचंद्रवान् नकुलीशो हकारः॥ अस्य पूजाप्रकारः॥ सामान्यपद्धत्युक्तप्रातःकृत्यादिपीठन्यासांतं कर्म विधाय केश
रेषु मध्ये च पीठशक्तीर्न्यसेत्॥ तद्यथा॥ जयायै जितायै अपराजितायै नित्यायै विलासिनी दोग्ध्री अघोरा मंगला वाक्ये नं अनंताय नम
इत्यादि कर्णिकायां ह्रीं आसनाय नमः॥ ततो ऋष्यादिन्यासः भुवनेश्वरीमंत्रस्य शक्तिऋषिर्गायत्री छंदो हकारो बीजं ईकारः शक्ती रे
फः कीलकं भुवनेश्वरी देवता चतुर्वर्गसिद्ध्यर्थं जपे विनियोगः॥ यथा शिरसि शक्त्यै ऋषये नमः मुखे गायत्र्यै छंदसे नमः॥ हृ
दि भुवनेश्वर्यै देवतायै नमः॥ गुह्ये हं बीजाय नमः॥ पादयोः ईं शक्तये नमः सर्वांगे रं कीलकाय नमः॥ ततो मंत्रन्यासं कुर्यात्॥ शिरसि
ॐ ह्ल्लेखायै नमः मुखे ॐ ऐं गगनायै नमः हृदि ॐ उं रक्तायै नमः गुह्ये ईं करालिकायै नमः पादयोः ॐ महोच्छुष्मायै नमः रक्ताक
रालिकां गुह्ये महोच्छुष्मां पदद्वये। एवं मंत्राणि न्यस्यादौ व्यापय्य शिवमे पुस्त्वपुत्रान्यसेत्। एतासां बीजानि निर्वंधेसत्यादि पंच दृश्या
पात्यस्त व्याभूत सप्तमा॥ ततः करांगन्यासं कुर्यात्॥ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा ह्रूं मध्यमाभ्यां वषट् ह्रैं अनामिकाभ्यां
हुं ह्रौं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः करतलपृष्ठाभ्यां फट्॥ ह्रां हृदयाय नमो हृदि ह्रीं शिरसे स्वाहा शिरसि ह्रूं शिखायै वषट् शिखायां ह्रैं

तं·सा·
३९
39

कवचाय हुं सर्वांगे ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् नेत्रत्रये ह्रः अस्त्राय फट् चतुर्दिक्षु तथा च षड्दीर्घभाजा बीजेन कुर्याद् अंगक्रियां मनोः। तथा
च स्वच्छंदसंग्रहे। स्वरं विहाय बीजस्य दीर्घषट्केन योजयेत्। षडंगानि विधेयानि सर्वत्रायं विधिः स्मृतः। अंगुलिनियमस्तु पूर्व एवोक्तः
सर्वत्र करांगन्यासेऽयं क्रमः। ततो भाले ॐ गायत्रीसहित ब्रह्मणे नमः दक्षिणे कपोले सावित्रीसहित विष्णवे नमः। वामे वागीश्वरी
सहित महेश्वराय नमः वामकर्णे परिश्रीसहित धनपतये नमः मुखे रतिसहित स्मराय नमः सव्यकर्णे परिपुष्टिसहित गणपत
ये नमः दक्षिणकर्णगंडांतराले ॐ शंखनिधये नमः वामगंडकर्णांतराले ॐ पद्मनिधये नमः मुखे ॐ भुवनेश्वर्यै देवतायै नमः
एवं कंठमूले दक्षिणस्तने वामस्तने दक्षिणांशे हृदये वामांशे पार्श्वद्वये नाभिपृष्ठे नु गायत्रीसहितेत्यादि न्यसेत्। तथा च वर्णाभि
न्नन्यासे विश्वसारे ॐकाराद्यां ङेयुतं च नमोऽन्तं च यथा तं च यथास्थिति विधिना विन्यसेत्। सर्वं श्रीकरं स्यामनेन॥ एवं सर्वत्र ततो
ले ॐ ब्राह्मी वामांसे माहेश्वरी। वामपार्श्वे कौमारी जठरे वैष्णवी दक्षिणपार्श्वे। वाराही। दक्षिणांसे इंद्राणी अपरगले चामुंडा
हृदि महालक्ष्मी इति विन्यस्य मूलेन व्यापकत्रयं कुर्यात्। ततो ध्याने॥ उद्यद्दिनद्युतिमिंदुकिरीटां तुंगकुचां नयनत्रयसंयुक्तां स्म
स्मेरमुखीं वरदांकुशपाशाभीतिकरां प्रभजे भुवनेश्वरीम्। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य च बहिः पूजामारभेत्। अस्याः पूजायंत्रं पद्म ३९

मष्टदलं वास्ये वृत्तं षोडशभिर्दलैः। विलिखेत्कर्णिकामध्ये षट्कोणमतिसुंदरं। चतुरस्त्रं चतुर्द्वारमेवं मंडलमालिखेत्॥ ततो दीक्षा
पद्धत्युक्तक्रमेण शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः सामान्यपद्धत्युक्तपीठपूजां कृत्वा पीठशक्तिं पूजयेत्। तद्यथा पूर्वादिकेशरेषु जया विज
या विजया अजिता अपराजिता नित्या विलासिनी दोग्ध्री अघोरा मध्ये मंगला प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत्। तदुपरि ह्रीं पद्मासनाय नमः
। ततः पूर्ववद्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय षडंगपूजामारभेत्। तद्यथा अग्निनिर्ऋतिवायुईशानकोण
षु मध्ये दिक्षु च ह्रां हृदयाय नमः इत्यादिना षडंगेन पूजयित्वा पंचपुष्पांजलिं दद्यात्। ततो आवरणपूजा ॐ कामि कामध्ये ॐ हृल्ले
खायै नमः पूर्वे ॐ गगनायै नमः दक्षिणे ॐ रक्तायै नमः। उत्तरे ॐ करालिकायै नमः पश्चिमे ॐ महोच्छुष्मायै नमः षट्कोणे पूर्वे ॐ गाय
त्र्यै नमः ब्रह्मणो नैर्ऋते सावित्री विष्णुवायव्ये सरस्वती रुद्रवह्निकोणे श्रिया धनपश्चिमे रती स्मरणेशान्यां पुष्टिगणपति षट्कोण
स्याभयपार्श्वयोः शंखनिधये नमः पद्मनिधये नमः केशरेषु ततः अग्निनिर्ऋतिवायुईशानमध्ये षु चतुर्दिक्षु। ह्रां हृदयाय नमः इ
त्यादिना षडंगेन पूजयेत्। तथा च निवेद्यांके शरेष्वग्निकोणादि हृदयादीनि पूजयेत्। नेत्रमग्रे दिशास्वस्त्रं ध्यानवर्ण्या श्यामा देवता॥
एवं सर्वत्र मेखलादौ। विशेषो वक्तव्यः। ततः अष्टदलेषु पूर्वादिष्वनंगकुसुमायै नमः। अनंगकुसुमातुरायै नमः अनंगमदनायै

40

नमः भुवनपालायै नमः गगनवेगायै नमः शशिरेखायै नमः गगणवेगायै नमः पीठशाले पुष्कर्वादिकं मादिनमोऽन्तेन चतुर्थ्यन्तेन पू
जयेत्। कराली विकराली उमा सरस्वती श्री दुर्गा उषा लक्ष्मी श्रुति स्मृति धृति श्रद्धा मेधा मतिः कान्तिः आर्या तथा च पूर्वादि अनंगरूपा अनंग
मदनातुरा भुवनवेगा भुवनपालिका सर्वशिशिरा अनंगवेदना अनंगमेखला तद्बहिर्भूपुरे पूर्वादि ॐ लं इन्द्राय देवताधिपतये
सायुधाय सवाहनाय सपरिवाराय नमः ॐ रां अग्नये तेजोऽधिपतये सायुधायेत्यादि। यं यमाय प्रेताधिपतये सायुधायेत्यादि। क्षं नि
ऋतये रक्षोऽधिपतये। वं वरुणाय। वं वरुणाय जलाधिपतये। यं वायवे प्राणाधिपतये सं सोमाय ताराधिपतये। ॐ ईशानाय ग
णाधिपतये इन्द्रेशानयोर्मध्ये ॐ आं ब्रह्मणे प्रजाधिपतये सायुधायेत्यादि सर्वत्र अभि निऋतिवरुणयोर्मध्ये ह्रीं। अनन्ताय गणाधिप
तये तथा च लोकपालास्ततः पूज्याः समस्ताश्चतुरस्रके। पुरन्दरेशयोर्मध्ये रक्षोवरुणयोस्तथा। ब्रह्मविष्णू सदा पूज्यौ दिगीशा
विदुर्बुधाः। इन्द्रादिलोकपालानां ये मन्त्रास्ते ध्रुवादिकाः। स्वस्वबीजान्विताः सर्वे सचतुर्थीनमोऽन्तिकाः। इति वचनात्सर्वत्र स्व
स्वबीजपूर्वादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। तथा मन्त्रे पञ्च लोकपालान्मूलरूपान्विषदान्वितान्। इति जात्यधि यो पत्तान्दिक्षु पूर्वादितो
पजेत्। सवाहनायेति दीपिका। तद्बहिः पूर्वादि वज्राय शक्त्यै दण्डाय खड्गाय पाशाय अङ्कुशाय गदायै शूलाय पद्माय चक्राय पद्म राम
४०

णवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। ततो हृत्पादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत्। अस्य मंत्रस्य पुटश्चरणं द्वात्रिंशल्लक्षजपः। तथा च प्रजपेन्मं
त्रविन्मंत्रं द्वात्रिंशल्लक्षमानतः॥ चेष्टाद्युक्तैः पुष्पैः हृत्पादपद्मद्रव्यैर्दशांशतः॥ अस्य द्रव्याणि यथा॥ अश्वत्थोदुंबरप्लक्षन्यग्रोधाः समि
धा हलाः। सिद्धार्थपायसाज्यानि द्रव्याष्टौ। त्रिमधुधाः। त्रिस्वादूनि घृतमधुशर्करा इति। वाग्भवं शम्भुबीजेन तारबीजत्रयं त्वकं
पि त्रैसमुद्धरेन्मंत्री त्रिवर्गफलसाधनं। न्यासपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्समाचरेत्। करांगन्यासे तु विशेषः॥ ऐं क्लीं अंगुष्ठाभ्यां नमः
ऐं क्लीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। ऐं क्लीं मध्यमाभ्यां वषट्। ऐं क्लीं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। ऐं क्लीं करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं ऐं क्लीं हृदयाय नमः इत्यादिन
या च षडंगं॥ भाजाबीजेन वाग्भवाद्येन कल्पयेत्। यानि जातिषु क्लीं लिंदेहं क्लीकः॥ ध्यानं तु॥ सिंहारूढां विग्रहां त्रिनयनां मालिक्य
मौलिं स्फुरत्तारानायकशेखरां स्मितमुखीमापीनवक्षोरुहां। पाणिभ्यां मणिपूर्णरत्नचषकं रक्तोत्पलं बिभ्रतीं सौम्यां रत्नघटस्थ
सव्यचरणां ध्यायेत्परामंबिकां॥ इति ध्यानं॥ अस्य पुरश्चरणं जपो द्वादशलक्षमानतः। तथा च रविलक्षं जपेन्मंत्रं पायसैर्मि
पुरोक्तैः। तद्दशांशेन जुहुयान्मंत्री संस्कृतहव्यवाहे हव्यवाहनेत्यादिवचनात्॥ वाग्बीजपुटिता माया विधेयं त्र्यक्षरी मता।
अस्य मंत्रस्य पूर्ववन्न्यासः॥ करांगन्यासस्तु ऐं क्लीं ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि। ऐं क्लीं ऐं हृदयाय नमः इत्यादिना च। तथा च मध्येन दी

र्घयुक्तेन वाक्युकृपुटेन प्रकल्पयेत्॥ ध्यानं तु श्यामांगीं शशिशेखरां निजकरैर्दानं वरं त्र्यलं सत्त्वाधं चसकं परं भयहरं संविभ्रतीं श्वाभ्य
तीं॥ मुक्ताहारजसत्पयोधरनतां नेत्रत्रयोल्लासिनीं विदेहंसुरपूजितां हरवधूरक्तारविंदस्थितां॥ एवं ध्यात्वा पूर्ववद्यजेत्॥ अष्टपत्रेषु वि
शेषः॥ अं रं त्रां ह्रैं ईं माहेश्वर्यै॥ उं कौमार्यै॥ ऋं वैष्णव्यै॥ लृं वाराह्यै॥ ऐं रंद्रां ऐं औं चामुंडायै॥ अः महालक्ष्म्यै॥ अं असितांगाय रुरवे॥ चंडाय
क्रोधाय॥ लृं उन्मत्ताय॥ ऐं कपालिने॥ औं भीषणाय॥ अं संहाराय॥ पद्मं अं अं असितांगब्राह्मीभ्यां इं नमः इत्यादि वा॥ तथा चदीर्घा मात
रः पूर्वोक्ताः स्वाधाभैरवाः॥ ताः अन्यत् सर्वं वक्ष्ये॥ अस्य पुरश्चरणं जपो दशलक्षः मधुरान्वितैः पालाशपुष्पैर्दशांशहोमः॥ तथा च त
त्वदं जपेल्लक्षं मधूत्याच्च दशांशतः॥ पलाशपुष्पैः स्वादुक्तैः पुष्पैर्वा राजवृक्षजैः॥ तत्त्वलक्षं दशलक्षं मतरंगत्वादिनिगुरवश्चतु
र्विंशतिलक्षं मितिकेचित्॥ ॥अनंतो विंदुसंयुक्तो मायाब्रह्माग्नितारवान्॥ पाशादिब्रह्मरोमेत्रः सर्वैव शफलप्रदः॥ अस्य एकाक्ष
रस्य पिंडं सोदेवता न्यासः॥ अंगामेव स्फुर्द्रौं अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादिं हृदयाय नमः इत्यादि नाच सर्वत्र बीजेन कारांगन्यासो कुर्या
त्॥ तथा चनिवचे॥ अष्टाधा पूर्वयुक्ताः स्युर्बीजेनांगक्रिया मताः॥ ध्यानं॥ रांकुशौ पाशमभीतिमुद्रां करैर्वहंतीं कमलासनास्थ्या
वालार्ककोटिप्रतिमां त्रिनेत्रां भजहमाद्यां भुवनेश्वरीं तां॥ अस्य फजापकारवतां षट्दलेष्वाह्यादिपुगालं पूर्ववत्तत्पूजयेत्॥

षोडशदलेषु पूजायाम् उक्तत्वात् षोडशदलाभावः। अस्य पुरश्चरणं जपो दशलक्षः दधिमधुघृताक्ताभिः अश्वत्थोदुंबरप्लक्षाणां स
मिद्भिस्तिलैर्दुग्धाक्तैर्दशसहस्रहोमः। तथा चाह विधिभुकजपेन्मंत्रं दशलक्षं जितेन्द्रियः। तत्सहस्रं जुहुयात् पायसं जपांते मंत्रवित्तमः। दधि
क्षौद्रघृताक्ताभिः समिद्भिः क्षीरभूरुहां। ततस्संख्यया तिलैः शुद्धैः पयोक्तैर्जुहुयात्ततः। अत्र तत्त्वशब्देन दशांशो वांते शाक्तैर्दश तत्त्वमिति
वचनात्। अन्ये भुवनेश्वरीमंत्रान् न लिखिता अप्रसिद्धत्वात्॥ ॥अथान्नपूर्णामंत्राः॥ ॥मायाहृद्भगवत्यन्ते माहेश्वरिपदं ततः। अ
न्नपूर्णे ठयुगान्तं मनुः सप्तदशाक्षरः। कल्पप्रणवाद्यायदा दृष्टितत्सा सा प्रशा हरी। अन्नदा मोहसमर्चैव सदाचिभववर्द्धिनी। श्रीवी
जाद्या पददिवित्तदा सुखविवर्द्धिनी। वाग्वीजाद्याय दा विद्या वाणी शास्त्रप्रदायिनी। कामाद्या चपदा विद्या सर्वकामप्रदायिनी। तारा
मायादिका विद्या मोक्षमोहैककदायिनी। मायाश्री युग्मवीजाद्या सदाऽखिलभवदायिनी। श्रीमाया युग्मवीजाद्या सर्वसंपत्प्रपूरणी
॥अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातःकृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म विधाय हृत्पद्ममध्ये केसरिवमध्ये च भुवनेश्वरीपीठमन्त्रं तं पीठशक्तीः
र्विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। यथा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखे पंक्तिछंदसे नमः। हृदि अन्नपूर्णादेवतायै नमः। त
त्रैव एतेषां मंत्राणां नानाऋषिर्ब्रह्मा अभिधीयते। पंक्तिः छंदः समाख्यातं देवतान्नपूर्णिका। ततः करांगन्यासः। क्रीं अगुष्ठाभ्यां न

तं.सा. मइत्यादिएवमंगन्यासः ह्रां हृदयायनमइत्यादिसर्वत्रवीजेनकुर्य्यात्॥ अंगानि मायया कुर्य्यात्॥ ततो देवीं विचिंतयेत्॥ कल्पे च य
५२ दीजाघाभवेद्दिघातद्वीजेनांगकनांगकल्पने॥ ततो ध्यानं॥ रक्तां विचित्रवसनांनववंचंद्रकडामत्रपद्दानविरतांस्तनभारनम्रां न्
त्र्यंतमिंदुशकलाभरणां विलोक्य हृष्टां भजे भगवतीं भवदुःखहंत्री॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्य्यात्॥ ततः सामान्यो
क्तपीठपूजां विधाय भुवनेश्वरीमंत्रोक्तजपादिपीठमंत्रेतपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्य्यंतं॥ कर्म्म विधा
यश्चावरणपूजामारभेत्॥ केशरेषु कस्थिकोणे ह्रीं हृदयाय नमः नैऋते ह्रीं हृदयाय नमः नैऋते ह्रीं शिरसे स्वाहा वायव्ये ह्रीं शि
खायै वषट्॥ ऐशान्यां ह्रीं कवचाय हुं मध्ये ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ह्रीं अस्त्राय फट्॥ ततोऽष्टदलेषु पूर्वादिक्रमेण ब्राह्मी
न मोऽतेन पूजयेच्चैवदलेषु पूजयेदेता ब्राह्म्याद्याः क्रमतः सुधीः॥ अष्टदुस्य प्रणवश्चतुर्दश स्वरो विंदुयुक्तः॥ तथा च कालिका
पुराणे॥ मंत्रस्य सेतुकरणो३ कृत्वा॥ ततः इंद्रादीवज्रादीःश्च पूजयेत्॥ ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं ज
पः षोडशसहस्रसंख्यः तथा च यथाविधि जपेन्मंत्रं वसुयुग्मसहस्रकं॥ माद्ध्योनाज्ञेन जुहुयाच्च दशांशमनंतरं॥ ॥अथ त्रिपुरा राम
॥ ॥श्रीमायामदनैः प्रोक्तो मंत्रो वीजत्रयात्मकः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्यादि सामान्यपद्धत्युक्तपीठन्यासांतं भुवने ५२

श्वरीमंत्रोक्तजपादिपीठमन्वंतं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात्। तत्र यथा शिरसि संमोहनाय ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे
नमः। हृदि त्रिपुटायै देवतायै नमः। ततः करांगन्यासौ श्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा क्लीं मध्यमाभ्यां वषट् श्रीं अनामिका
भ्यां हुं ह्रीं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। क्लीं करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं श्रीं हृदयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा क्लीं शिखायै वषट् श्रीं कवचाय हुं ह्रीं ने
त्रत्रयाय वौषट्। क्लीं अस्त्राय फट्। तथा च निबंधे। त्रिपुटाख्यविद्रूकैस्तैर्बीजैरंगानि षट्क्रमात्। ततो ध्यानं॥ पारिजातवनमध्ये मंड
पे मणिकुट्टिमे। रत्नसिंहासने रम्ये पद्मे षट्कोणशोभिते। अधस्तात्कल्पवृक्षस्य निषण्णां देवतां स्मरेत्॥ चापपाशांबुजसरसि
जान्यंकुशं पुष्पबाणान्। विभ्राणां करशिरसिजैः रत्नमौलिं त्रिनेत्रां। हेमाभ्रां कुचभरनतां रत्नमंजीरकांचीग्रैवेयाद्यैर्विलसित
तनुं भावयेत् शक्तिमाद्यां। चामरादर्शतांबूलकसमुद्गकानावहंतीभिः कुब्जाभिः सिद्धीभिः परिवारितां। करुणापूतवर्षिण्या पश्यं
तीं साधकं दृशा। अंबुजे पद्मेन तु शंखदधतीपमपुगलमिति दक्षिणपूर्वं विवर्णीत। संपूज्य शंखस्थापनं कुर्य्यात्। ततः सामान्योक्त
पीठपूजां विधाय केशरेषु भुवनेश्वरी मंत्रोक्तजपादिपीठमन्वंते संपूज्य नत्वा ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाया
वरणपूजां कुर्य्यात्। तत्र यथा अग्न्यादिचतुष्कोणेषु ऐं लक्ष्म्यै नमः एवं कमलायै हरये गौर्य्यै शिवायै परायै कामायै षट्कोणेषु मयपार्श्वयोः

तं·सा· ५२ शंखनिधये पद्मनिधये सर्वत्र प्रणवादि नमोन्तेन पूजयेत्। केशरेषु अग्न्यादि चतुष्कोणेषु मध्ये दिक्षु च श्री हृदयाय नम इत्यादि
नांगानि पूजयेत्। पत्रेषु ब्राह्म्यादि मातरः पूज्यास्तद्बहिरिंद्रादीन् वनितारूपान् पूजयेत्। तथा च निबंधे भोकेशान् वनिता
रूपान् अर्च्चयेत् सौम्यविग्रहान्। ततो धूपादि विसर्ज्जनान्तं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं जपो दशलक्षः। तथा चेमां तु लक्षं जपे
द्दूनेन मधुनाज्यवत्सहस्रकं। बिल्वोत्थैरथवा संभूतैर्मधुराक्तैः समिद्वरैर्जवापुष्पैर्घृतद्रुपाक्तो घयेद्दशपुनीगुहां। आराधः सो नालुः
अपं मंत्रस्त्रिधा पवादिकी। यवादिः कामादिकी भवेदयं॥ इति दक्षिणामूर्त्तिवचनात्॥ ततोऽभिधास्ये दुरितान्तकरि तं फलदायिनं।
तारमायावर्मबीजं आह्रीं पुष्टारान्वितः। कूर्मस्तदंते भगवान्नैरूप्तादीर्घतनुर्वर्द्धं। संवर्त्तो भगवान्मायापरं ततो द्वादशाक्षरः
मायावीतं भुवनेश्वरी। वर्मं हुं आद्रिः खकारः ईश्वरः एकारः कूर्मश्चकारस्तदंते नसुकारः भगवान् एकारः नप्सुन्नः हौं ह्री
स्वरूपं दीर्घतनुर्वर्द्धे दं हुं संवर्त्तो हकारः भग एकारस्तप्युन्नः॥ अस्यार्जुनो मुनिर्विराट् छंदस्त्वरिता देवता पुरुषार्थसिद्धये वि
नियोगः। तथा च निबंधे। मुनिरर्जुन माख्यातो विराट्छंद उदाहृतं। देवता त्वरिता प्रोक्ता पुरुषार्थफलप्रदा॥ अस्य पूजा पञ्च राम ५२
तिः प्राप्तः कृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म विधाय हृन्मः। तथा च निबंधे। संवर्त्तको विंदुयुतः कवचेऽकेशीरसु भुवनेश्वरी जयादि पीठश

43

त्तिर्विन्यस्य मध्ये ह्रं ह्रुं हं वज्रदेह घुरु घुरु हिं गुलु गुलु हिं गुलु गर्ज गर्ज हें हैं ह्रीं पंचाननाय नमः। तथा च निबंधे संवर्तको बिंदुयुतः कव
चं सकल वियत्। वज्रदेह घुरु स्फुं दमाभीष्य हिंगुल दयं। गर्ज युग्मं वियत्तसे ड्डु वर्मान्त्य दीर्घ बिंदुमान्। पंचाननाय हृदयं पीठमंत्रः प्र
कीर्तितः॥ ततः ऋष्यादिन्यासः शिरसि ब्रह्मर्षये नमः मुखे विराट् छंदसे नमः हृदि त्वरितायै देवतायै नमः ततो मंत्रन्यासः मूर्ध्नि श्रं न
मः भाले ह्रुं नमः हृदि थं नमः नाभौ ह्रुं नमः गुह्ये ह्रूं नमः ऊर्वोः क्षीं नमः जान्वोः ह्रुं नमः जंघयोः ह्रूं नमः पादद्वये फट् नमः। तथा
च निबंधे। माया विवर्जितान् वर्णान् मूर्ध्नि भाले गले हृदि। नाभि गुह्योरु युग्मेषु जानुजंघापदेषु च। विन्यस्य व्यापकं कुर्यात्
समस्तेनैव साधकः॥ ततो मूलेन व्यापकं कुर्यात्। ततः करांगन्यासः च अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रुं तर्जनीभ्यां स्वाहा ह्रं ह्रीं मध्यमा
भ्यां वषट् ह्रीं ह्रुं अनामिकाभ्यां हुं ह्रूं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रें ह्रौं करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु। तथा च निबंधे कूर्म्या
द्यैः सप्तभिर्वर्णैः पूर्वपूर्व वि-वर्जितैः॥ द्वाभ्यां द्वाभ्यां षडंगानि कुर्यात्साधकसत्तमः। ततो ध्याने॥ श्यामांगं वर्हिकलापशेखर यु
तामाबद्धपर्णांशुकां गुंजाहारलसत्पयोधरभरामष्टाहिपान् बिभ्रती। ताडंकांगदमेखलागुणरणन्मंजीरभां प्रापितान्कैरा
तीन्वैरदाभयं घत्तकराग देवी त्रिनेत्रोंपजे। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः सामान्योक्तपीठपूजां विधाय

तं॰ सा॰ ५५ पद्मस्य केशरेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ जयायै नमः एवं विजयायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मध्ये ह्रं ह्रुं ह्रं वज्र
देहयुक्तकपुरुगर्जद्‌ ह्रुं ह्रुं ह्रुं पंचाननाय नमः ततः पूर्ववत्‌ ध्यात्वा आवाहनादिपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय पश्चादावरणपूजां कुर्या
त्। तत्र स्वाग्न्यादिकेशरेषु मध्ये दिक्षु च ह्रुं गायत्र्यै हृदयाय नमः। ह्रुं गायत्र्यै शिरसे स्वाहा ह्रुं ह्रीं गायत्र्यै शिखायै वषट्। ह्रौं
ह्रुं गायत्र्यै कवचाय हुं। ह्रुं ह्रैं गायत्र्यै नेत्रत्रयाय वौषट्‌ वौषट्‌। दिक्षु ह्रैं फट्‌ गायत्र्यै अस्त्राय फट्॥ तथा च नित्यं। अंगैः प्रणीतांमा
यंत्री केशरेषु विन्यसेत्‌ क्रमात्। दलेषु फजये देवताः श्रीवज्राद्याः सुपूजिताः। पूर्वादिष्टदलेषु श्रीं ह्रुंकारी श्री खेचरी श्री चं डा
श्री चंडी श्री छेदनी श्री क्षेपणी स्त्रि स्त्रिपश्री ह्रुंकारी श्री ह्रैंमकारी पूजयेत्। वा कंचुश्री ह्रुंकार्यै नमः इत्यादि वा ह्येऽग्रतः फट्‌का
रिण्यै नमः ततो द्वारस्योभयपार्श्वयोः ॐ जयायै नमः ॐ विजयायै नमः। तद्वा ह्ये किंकराय रक्षारदुरितान्नाशय त्वा भव ह्रुं फट्‌ इ
ति मंत्रेण किंकरं पूजयेत्। अत्र इंद्रादिपूजा नास्ति अनुक्तत्वात्। ततो धूपादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं जप ग्वर १
पो तद्दशांशतो बिल्वपत्रैः। तद्दशांशं बिल्वसमिद्भिः घृत मधु अक्ते होमयेत्। तथा बलिं दत्वा संजप्य मंत्र होमं मंत्रमेणं जितं द्विपः दशांशं राम
शं जुहुयाद्बिल्वैस्त्रिमध्वक्तैः समिद्वरैः॥ ॥अथ नित्यामंत्राः॥ ॥वाग्भवं कामबीजं च नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा वह्निर्धूमं ५५

त्रैघादशगर्णोयमीरितः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातःकृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म्म विधाय केशरेषु मध्ये च पूर्वादिक्रमेण जयादि
ह्रीं आसनाय नमः इत्यंतं विन्यस्य अर्घ्यादिन्यासमाचरेत्॥ तत्र यथा ग्लां स्वाहा। ऐं मध्यमाभ्यां वषट्। ऐं अनामिकाभ्यां हुं। ऐं कनिष्ठा
भ्यां वौषट्। एवं ऐं हृदयाय नमः इत्यादि षडंगेषु न्यसेत्॥ तथा च निबंधे॥ वाचा कृत्वा षडंगानि न्यां ध्यायेद्यथाविधि॥ ततो ध्यानं॥ अ
र्द्धेंदुमौलिमरुणाममराभिवंद्यामंभोजपाशसृणिपूर्णकपालहस्तां॥ रक्तांगरागवसनाभरणां त्रिनेत्रां ध्यायेच्छिवस्य वनितां मद
विह्वलांगीं॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्य्यात्॥ ततः पीठपूजां विधाय केशरेषु जयादि पीठशक्तीः संपूज्य॥ मध्ये
ह्रीं आसनाय नमः इति संपूज्य पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पंच पुष्पांजलिदानांतं विधायावरणपूजां कुर्य्यात्॥ तत्र यथा केशरेषु अ
ग्न्यादिकोणचतुष्टयेषु मध्ये दिक्षु च ऐं हृदयाय नमः। ऐं शिरसे स्वाहा। ऐं शिखायै वषट्। ऐं कवचाय हुं। ऐं नेत्रत्रयाय वौषट्। दिक्षु
ऐं अस्त्राय फट्। अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ नित्यायै नमः। एवं निरंजनाक्लेदिनीक्लिन्नामदनातुरामदद्रवाद्राविणीद्राविणीद्रा
विणीः सर्वत्र प्रणवादिनमोंतेन पूजयेत्॥ तदा हो हं द्रां द्रीं नूवग्रादीश्च पूजयेत्॥ ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म्म समापयेत्॥ अ
स्य पुरश्चरणं च त्रिलक्षं जपः॥ तथा च त्रिलक्षं जपित्वा च मधुराक्तमधूककजैः॥ कुसुमैरयुतं हुत्वा तोषयेद्रुतात्मनः॥ ॥

तं. प्र
४५

अथ वक्रप्रस्तारिणी ॥ ॥ वाग्भवायानंतरं नित्यक्लिन्ने भ्रूयो मदद्रवे स्वाहा ह्रां ज्ञो रविसंख्यातो मंत्रो वश्यप्रदायकः ॥ अस्य पूजायंत्रं ॥
षट्कोणद्वादशदलं वसुद्वारं चतुरस्रं च । ततः पूजा । प्रातः कृत्यादि पीठन्यासांतं विधाय केशरेषु जयादि पीठमंत्रं विन्यस्य ऋ-
ष्यादिन्यासं कुर्यात् । शिरसि श्रीगिरिसे ऋषये नमः । मुखे ष्टुपछंदसे नमः । हृदि वक्रप्रस्तारिण्यै देवतायै नमः । ततः करांगन्यासौ
ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि ऐं हृदयाय नमः इत्यादौ च । तथा च निबंधे । वाग्भवेन षडंगानि विदध्यान्मनुवित्तमः । ततो ध्यानं ॥
रक्तां रक्तपोतेरविदलकमलाभ्यंतरे मञ्चिषण्णां रक्तांगीं रत्नमौलिस्फुरितशशिकलां स्मेरवक्त्रां त्रिनेत्रां । वीणां पूरेषु पा-
शांकुशमदनधनुः सत्कपालानि हस्तैर्बिभ्राणामानतांगीं स्तनभरनमितामंबिकां गाश्रयामः । एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य
शंखस्थापनं विधाय पूर्ववत्पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानं विधायावरणपूजामारभेत् । तत्र-
था । अग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च ऐं हृदयाय नमः इत्यादिना संपूज्य द्वादशदलेषु पूर्वादि ॐ ह्रूं ह्लें खायै नमः । एवं क्लें दि-
नी क्लिन्नी ह्रौं भिणी मदनातुरी । निरंजना वदिवत्तावती मदनावती मेखला द्राविणी वेगावत्स्मरा ततो बहिः ब्राह्म्यादि मातरः । राम
पूजयेत् । तद्बहिरिंद्रादिलोकपालान् पूजयेत् । तथा च निबंधे मातरो दिग्विदिक्स्थिताः पूज्या भ्राग्ने दिशी स्वरीः ततो ४५

धूपादिविसर्जनांतं कर्म्मसमापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः तथा मम मंत्रं मंत्री जपेल्लक्षं जपांते तु दशांशतः। अयुतैरान
वृक्षोत्थैः दर्शांतत्रिशीतैः समिद्वरैः राजवृक्षः सोनालुः॥ ॥अथ दुर्गामंत्राः॥ ॥माया त्रिः कर्णो विकर्णो द्योः भूयो सेसर्गवान्भवेत्॥
पंचांतकः स्थितिच्छायावान् मारुतो मौलिकासनः। मायाद्यं हृदयांतो यं मंत्रो वस्वक्षरात्मकः। अत्रिर्दकारः कर्णा उकारः पंचां
तको णकारः स्थितिच्छाया आकारः मारुतो यकारः। मौलिक ऐकारः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्यादि पीठन्यासांतं कर्म्म वि
धाय केशरेषु मध्ये पीठशक्तिर्विन्यसेत्। ओं प्रभायै नमः। ईं मायायै ॐ जयायै एं सूक्ष्मायै ऐं विशुद्धायै ॐ नंदिन्यै। ओं सुप्रभायै
ओं विजयायै अ सर्वसिद्धिदायै॥ तदुपरि ॐ वज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः इति न्यसेत्। ततः ऋष्यादिन्यासः
तद्यथा शिरसि नारद ऋषये नमः। मुखे गायत्री छंदसे नमः॥ हृदि दुर्गायै देवतायै नमः ततः करांगन्यासो ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै अंगु
ष्ठाभ्यां नमः॥ ह्रां ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ ह्रूं ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै मध्यमाभ्यां वषट्॥ ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै अनामिकाभ्यां हुं ह्रैं ॐ
ह्रीं दुं दुर्गायै कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः ॐ ह्रीं दुं दुर्गायै करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु तथा च विनिवेशयेत्। नमस्कारवियुक्तेन
मूलमंत्रेण देशिकः ह्रीमाद्यैः सह कुर्वीत जातियुक्तं षडंगकं॥ तन्मोध्यानं॥ सिंहस्थां शशिशेखरां मरकतप्रख्यां चतुर्भि

नं॰पि॰ ५६ जैः॥ शंखचक्रधनुःशानीश्च दधतीनैत्रैः त्रिभिः शोभितां॥ आमुक्तांगदहारकंकणरणत्कांचीक्वणन्नूपुरां दुर्गां दुर्गतिहारिणीं
भवतु नो रत्नोल्लसत्कुंडला। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्॥ ततः पीठपूजां कृत्वा केशरेषु पूर्वादिमध्ये च
ओं प्रभायै नमः एवं ईं मायायै ऊं जयायै ऐं सूक्ष्मायै ऐं विशुद्धायै ओं नंदिन्यै ओं सुप्रभायै ओं विजयायै ओंः सर्वसिद्धिदायै। तत
पद्मिरत्नेन खड्गदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः इति पूजयेत्॥ ततः ध्यात्वा विधिवत्। अङ्गि दूं स्वचयत्नी वरहितैः पूजयेदिमाः।
प्रणवानंतरं वज्रदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय वह्निः तति संहः पुनर्ध्यात्वा वाहनादिषु बांजलिदानपर्यंतं विधायावरण
पूजामारभेत॥ तत्प्रथा॥ अग्निनैर्ऋतवायुवीशानकोणेषु मध्ये दिक्षु च ह्रां ओं ह्रीं दुर्गायै हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्।
ततः पत्रेषु पूर्वादिकं जयायै नमः एवं विजयायै कीर्त्यै प्रीत्यै प्रभायै श्रद्धायै मेधायै श्रुत्यै पत्राग्रेषु ओं शं
खाय चक्राय गदायै खड्गाय पाशाय अंकुशाय पानपात्राय चापाय तद्वाह्यं इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्॥ ततो धूपादि विसर्जनां
तं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं अष्टलक्षसंख्यः। तथा च वसुलक्षं जपेन्मंत्री तिलैर्मधुरलोडितैः। पयोन्नसारान्दु राम
यात्तत्सहस्रं जितेंद्रियः॥ तेन वा चतिकोऽष्टसहस्रहोमः॥ ॥अथ महिषमहिषमर्दिनीमंत्राः। तंत्रविशेषे नयनं श्रीको ५६

मर्द्दिनि ठद्वयं। अष्टादशी समाख्याता विद्या महिषमर्द्दिनी। सैषा मंत्रा रापणी नंत्रे। विषं हि मज्जाकालो ग्निरत्रिर्निष्ठो निरुद्धयं वि
षं यं म श्कारः परेन्तु एत द्वचनादि कारयुक्तो दकारश्चयं मंत्र स्तारादि र्मायादिः कामादि र्वाग्भवादि र्वा पृथ्वीजादि कवचादि र्वा।
न वा क्वैरो भवति। तथा च तिं। तथा च विश्वसारे ब्रणवाद्यां जपेद्विद्यां मायाद्यं वाजपेत्सुधीः। वधूवीजादिकां वापि कवचा
द्यां जपेत्तथा। सर्वकालेषु सर्वत्र कामाद्यां प्रजपेत्सुधीः। वाग्भवाद्यां जपेत्तां तु देवी वाक्यविशुद्धये। विना वीजेन मीहाविद्या
निर्विजा परिकीर्त्तिता। तुटिती वीजयुग्मेन मुखे पुत्यं च देशाकैः। दशाद्धरी समानास्ति विद्या त्रिभुवनेश्वरी। वर्णं वं चतत
तो मायाभवेद्विद्या पुनर्द्दशाः कामीवर्ण वर्मित्युक्तो भवेद्विद्या पुनर्दश। अस्य पूजा प्रातःकृत्यादि पीठन्यासांतं समाप्य केश
रेषु मध्ये च उग्रीमं त्रो कपीठशक्तीः पीवम तुं च न्यसेच कृत्वा करांगन्यासो कुर्यात्। तद्यथा ह्रीं हिंसि हुं फट् अंगुष्ठाभ्यां न
मः महिषशत्रोः शार्विवं फट् तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा। महिषं हेषय हुं फट् मध्यमाभ्यां वषट्। महिषं हन हन देवि हुं फट् अनो
मिकाभ्यां हुं॥ महिष सूदनि हुं फट् कनिष्ठाभ्यां फट्। महिष हिंसिके हुं फट् हृदयाय नमः। महिषशत्रोः शार्विं हुं फट्
शिरसे स्वाहा॥ महिषं हेषय हुं फट् शिखायै वषट्। महिषं हन रदेवि हुं फट् कवचाय हुं। महिष सूदनि हुं फट् अस्त्रा

तं॰ कृ॰

यफट्॥ ततो ध्यानं॥ गोरुगेपलसन्निभां मणिमौलिकुंडलमंडितां। नौमि भाललचिलोचनां महिषोत्तमांगनिषेदुषीं शंखचक्रकृ
पाणखेटकबाणकार्मुकशूलकावृतत्रिशूलिनीमपि विभ्रतीं निजबाहुभिः शिशेखरीमेवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं
कृत्वा पीठपूजां विधाय केशरेषु मध्ये च पूर्वोक्तपीठशक्तीः पीठमनुं च पूजयेत्॥ ततः पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पंचपुष्पांजलि
दानपर्यंतं विधाय आवरणजामारभेत्॥ अग्निमिनुं च पूर्वे नैर्ऋत वायव्ये ईशान पूर्वादिक्रमेण षडंगं पूजयेत्॥ ततः पत्रेषु पूर्वादि अं
दुर्गायै नमः ईं वरवर्णिन्यै ॐ आर्यायै ॐ कनकप्रभायै॥ ततः कृत्तिकायै ॐ अभयप्रदायै ऐं कन्यायै पद्मायै षु पंचक्रा परं शंखये॥
तत्र खड्गाय खेटकाय शंबाणाय शंचापाय पांपशाय अंकुशाय शूलाय हंतत्रिनेत्रे तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्॥ ततो धूपादि वि
सर्जनांतं कर्म समापयेत्॥ एहिएहि पदं हुं फट् हुं हूं पदद्वयं साधयपदितयं ब्रूयात् खादय पदितयं पुनः सर्वसिद्धिपदं देहि तदा स्वा
हापदं वदेत्॥ बलिदानस्य मंत्रोयं मदीरिताः परिकीर्तितः॥ अनेन मंत्रेण जपसमर्पणात् परं कृत्रप्या दिशि त्रिकोणमंडलं कृ
त्वा बलिं दद्यात्॥ अस्य पुरश्चरणं अष्टलक्षजपः॥ ॥अष्टसहस्रं तिलहोमः॥ ॥तथा च अष्टसहस्रं जपेन्मंत्रं तत्सहस्रं सह राम
स्रं तिलैः शुभैः इत्यादिवचनात्॥ ॥अथ जपदुर्गामंत्रः॥ ॥तारो दुर्गे युगं रक्षिणी स्वाहांतात्यसलोचनां॥ दिश्यां ततो जपदुर्गायै वि ४७

57

घावेशादशाक्षरी। अस्य पूजा॥ प्रातःकृत्यादि दुर्गायंत्रोक्तं ऋष्यादिन्यासांतं कर्म कृत्वा करांगन्यासौ कुर्यात्। तत्र जप्य यथा ॐ दुर्गे ॐ अंगु
ष्ठाभ्यां नमः॥ दुर्गे तर्जनीभ्यां स्वाहा। दुर्गायै मध्यमाभ्यां वषट्। भूतरक्षिणि अनामिकाभ्यां हुं। ॐ दुर्गे दुर्गे रक्षिणि कनिष्ठाभ्यां वौषट्।
ॐ दुर्गे रक्षिणि अस्त्राय फट्। एवं हृदयादिषु। तथा च निबंधे। तारादि दुर्गे हृदयं दुर्गे शिरस्तु रीरितं। दुर्गायै स्याच्छिखा वर्म भूत
रक्षिणि कीर्तितं। तारादिदुर्गे युगलं रक्षिण्यस्त्रमुदीरितं॥ ततो ध्यानं॥ कालाभ्राभां कटाक्षैररिकुलभयदां मौलिबद्धेंदुरेखां
शंखं चक्रं कृपाणं त्रिशिखमपि करैरुद्वहंतीं त्रिनेत्रां॥ सिंहस्कंधाधिरूढां त्रिभुवनमखिलं तेजसा पूरयंतीं ध्यायेद्दुर्गां ज
याख्यां त्रिदशपरिवृतां सेवितां सिद्धसंघैः॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा पूर्वोक्तपीठपूजां विधाय पु
र्ववत्तत्पूजां कुर्यात्। अस्य पुरश्चरणं पंचलक्षं जपः॥ हुतेन दशांशहोमः॥ तथा च निबंधे॥ बाणलक्षं जपेन्मंत्रं हुतेन
ज्ञे कृपाचरुतः। दशांशसंख्यातेव दौ ब्राह्मणान् विभोजयेत्। अष्टाक्षरी दिने पीठे पूजयेत् पूर्ववत् सुधीः। ज्वलेत् शूलिनि
दुष्टग्रह हुं स्वाहा। ज्वलनपदस्थाने शूलिनीति पदं ततः। दुष्टग्रह हुम त्वा तेन वह्निजायावधिर्मंत्रः॥ अस्य पूजा॥ प्रातःकृत्या
दि दुर्गामंत्रोक्तपीठन्यासांतं कर्म कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शूलिनि दुर्गे हुं फट् अंगुष्ठाभ्यां नमः। शूलिनि वरदे हुं

तं॰ प्र॰ ५४

...ट् तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा। शूलिनि विंध्यवासिनि हुं फट् मध्यमांभ्यां फट्। शूलिनि असुरमर्द्दिनि सुरप्रिये त्रासय दं हुं फट् अनामिकाभ्यां हुं
शूलिनि देवसिद्धसुरपूजिते नंदिनि रक्ष महायोगेश्वरि हुं फट् कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु तथा च निबंधे दुर्गे हृद् वरदे शीर्षे
विंध्यवासिनि तच्छिखा। असुरीं तेमर्द्दिनि स्यायुद्धपूर्वप्रियेनमः। त्रासय द्वितयं वसिद्धसुपूजिते। नंदिनि स्याद्वक्त्रयुगं महायो
गेश्वरि क्रमात्। शूलिन्याद्या हुं फडंताः पंचांगमनवः क्रमात्। ततो ध्यानं॥ अध्यारूढां मृगेंद्रं सजलजलधरश्यामलां हस्तप
द्मैः शूलं वाणं कृपाणं त्वरिजलजगदाचापपाशान्वहंती। चंद्रोत्तंसां त्रिनेत्रां चतसृभिरसिभिः खेटकं विभ्रतीभिः कन्याभिः से
व्यमानां प्रतिभटभयदां शूलिनीं भावयामि। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्यार्घ्यस्थापनं कुर्य्यात्। ततः पूर्वोक्तपीठपूजां विधाय
पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्य्यंतं कृत्वावरणपूजां कुर्य्यात्। कोणदिक्ष्वग्रगानि त्वष्टपत्रेषु पूर्वादि ॐ दुर्गा
यै नमः। एवं वरदायै विंध्यवासिन्यै असुरमर्द्दिन्यै युद्धप्रियायै नंदिन्यै महायोगेश्वर्य्यै। ततः पत्राग्रेषु तदस्त्राणि शंखचक्रम
सिं पुनः। गदेषुचापशूलीनि पाशं पश्चाद्दिशोधिपान्। अस्य पुरश्चरणं पंचदशलक्षजपः। यथा मधुमिनं जपेन्मंत्री राम ४८
वर्णलक्षं विचक्षणः सर्पिषान्नेन वा होमस्तद्दशांशमितो भवेत्॥ अथ वर्णितं तत्त्ववद्धे विश्वबोधविधायिनी। यस्या मनुपल

ज्ञायं सर्वमेतज्जगज्जडं ॥ ॥ अथ वागीश्वरीमंत्राः ॥ ॥ अग्निर्वृतुणसंहृष्टोवदवाग्वादिनिवदयं। सरस्वत्याद्यक्षरैर्णं यं वागीश्वर्य
फलप्रदः। तथा भुवनेशी संपुटो यं महासारस्वतप्रदः ॥ अस्य पूजार्थ यंत्रं ॥ व्योमं होरसवर्णिकर्णिकमत्वा दं देः स्फुरत्तकेशरं
पत्रांतर्गतपंचवर्गयशात्लाणि दिक्षु वर्गक्रमात्। आशासु त्रिषु लांवतत्वांठगलियुजा क्षौणीपुरेण वृतं पद्ममिति ॥ अस्य
पूजा ॥ प्रातःकृत्यादि पीठन्यासांतं कार्यं विधाय केशरेषु मध्ये च ॐ मेधायै नमः प्रज्ञायै प्रभायै विद्यायै धृत्यै स्मृत्यै बुद्ध्यै विघे
श्वर्यै नम इति मध्ये वर्णपद्मासनाय नमः ॥ ततश्च ष्यादिन्यासः शिरसि कण्वऋषये नमः ॥ मायापुटित भ्वृत। बृहस्पतये ऋ
षये ॥ मुखे विराट् छंदसे नमः ॥ हृदि वागीश्वर्यै देवतायै नमः ॥ अथ मंत्रन्यासः ॥ शिरसि वं नमः श्रवणयोर्ईं नमः वं नमः चक्षु
षोः दें नमः वां नमः नासिकयोः वां नमः दिं नमः मुखे निं नमः लिंगे स्वां नमः गुह्ये हों नमः मातृकायाः करांगन्यासौ कुर्यात्। ततो
ध्यायेत्। तथा च निवंधेन्यस्य वर्णानुषडंगानि मातृकोक्तं कल्पयेत्। ततो ध्यायेत्। तरुणसकलमिंदोर्बिभ्रती शुभ्रकांतिः कु
चभरणमितांगी सन्निषण्णा सिताब्जे। निजकरकमलोद्यल्लेखनी पुस्तकश्रीः सकलविभवसिद्ध्यै पातु वाग्देवता वः। एवं ध्या
त्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः पीठपूजां कृत्वा केशरेषु मध्ये च मेधादिपीठमन्वंतं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आ

तं.सा. ४९ नादिपंचपुष्पांजलिदानपर्य्यन्तं विधायावरणपूजां कुर्य्यात्। अग्निकोणे अं कं खं गं घं ङं आं हृदयाय नमः नैरृते इं ईं शिरसे स्वाहा वायुको
णे उं टं। ऊं शिखायै वषट्। ईशाने एं तं ऐं कवचाय हुं मध्ये ओं पं औं नेत्रत्रयाय वौषट्। दिक्षु अं यं १० अः अस्त्राय फट्। पत्रेषु पूर्वादि ओं
योगायै नमः। एवं सत्यायै विमलायै ज्ञानायै क्रियायै बुद्ध्यै स्मृत्यै मेधायै प्रज्ञायै इत्यादि केशरेषु ब्राह्म्याद्याः पूज्याः। तद्बहिरिन्द्रादीन् वज्रादीं
श्च पूजयेत्। ततो रूपादिविसर्ज्जनान्तं कर्म्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं दशलक्षजपः। तथा च दशलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं जुहुयात्ततः
पुंडरीकैः पयोभ्यक्तैस्तिलैर्वा मधुरप्लुतैरिति॥ मंत्रांतरं॥ हृदयांते भगवति वद द्वयं ततः। वाग्देवि वह्निजायांतं वाग्भवाद्यं समुद्ध
रेत्। अस्य पूजा॥ प्रातःकृत्यादि पीठन्यासांतं विधाय केशरेषु मध्ये च पूर्वोक्तपीठशक्तीः पीठमंत्रेण च न्यसेत्। ततः पूर्वोक्तऋष्या
दिकं कृत्वा करांगन्यासौ कुर्य्यात्। तद्यथा ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः। नमस्तर्जनीभ्यां स्वाहा भगवति मध्यमाभ्यां वषट् वद वद ऐं अनामिका
भ्यां हुं। वाग्देवि कनिष्ठाभ्यां वौषट् स्वाहा करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु तथा च विन्यसेत्। मनोः षड्भिः पदैः कुर्य्याज्जातियुक्तं षडंग
कं॥ ततो ध्यानं॥ शुभ्रां स्वच्छविलेपमाल्यवसनां शीतांशुखंडोज्वलां व्याख्यामक्षगुणं सुधाढ्यकलशं विद्यां च हस्ताम्बुजैः। बिभ्राणां
कमलासनां कुचनतां वाग्देवतां सुस्मितां। वंदे वाग्विभवप्रदां त्रिनयनां सौभाग्यसंपत्करीं। एवं ध्यात्वा मीनसेः संपूज्य पंचस्वस्थाप राम ४९

नं कुर्य्यात्॥ ततः पूर्वोक्तक्रमेण पूजयेत् किंत्वं गमन्त्रो विशेषः॥ अस्य पुरश्चरणमष्टलक्षजपः। यथाह विष्णुः श्रीजपेन्मंत्रं वसुलक्षमनन्यधीः॥ द
शांशं जुहुयाद्दत्ते तिलै राज्यपरिप्लुतैः॥ तारो मायाधरो विंदुः शक्तिस्तारः सरस्वती ईं तानं घतिको मंत्रः प्रोक्त एकादशाक्षरः॥ अस्य पूजा॥ प्रातः
कृत्यादि पूर्वोक्तपीठमन्वर्त्तं विन्यस्य पूर्वोक्तप्राणायामादिन्यासं कुर्यात्॥ ततो मंत्रन्यासः ॐ नमो ब्रह्मरंध्रे ह्रीं नमो भ्रूमध्ये ऐं नमः ह्रीं नमः वक्त्रयोः
ॐ नमः सं नमः कर्णयोः वं नमः स्वं नमः नासिकयोः ईं नमः स्वं नमः मुखे नेमः लिंगे मं नमः गुह्ये नं नमः ततः करांगन्यासौ कृत्वा ऐं अंगु
ष्ठाभ्यां नमः इत्यादि एवं हृदयादिषु तथा च निबंधे ब्रह्मरंध्रे भ्रूवोर्मध्ये नवरंध्रेषु च क्रमात्॥ मंत्रवर्णान्न्यसेन्मंत्री वाग्भवेनांगकल्प
नेत्यादि॥ ततो ध्यानं॥ वाणीं पूर्णनिशाकरोज्ज्वलमुखीं कर्पूरकुंदप्रभां चंद्रार्द्धांकितमस्तकां निजकरैः संबिभ्रतीमादरात्॥ वीणा
मक्षगुणं सुधाढ्यकलशं विद्यां च तुंगस्तनीं दिव्यैराभरणैर्विभूषिततनुं हंसाधिरूढां परां॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थाप
नं कुर्यात्॥ ततः पीठपूजां विधाय केसरेषु मध्ये च पूर्वोक्तरूपीठमनुं च पूजयेत्॥ पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यं
तं विधायावरणपूजां कुर्यात्॥ देव्याद्दक्षिणे ॐ संस्कृतायै वां ऽन्यभ्ये वामे प्राकृतायै। वाऽग्रे ततः केशरेषु अग्निकोणे ऐं हृदयाय न
मः मैं ऋतं ॐ शिरसे स्वाहा वायव्यें ॐ शिखायै वौषट् ईशाने ऐं कवचाय हुं मध्ये ऐं नेत्रत्रयाय वौषट् दिक्षु ॐ अस्त्राय फट् ततः

सा. ५० पूर्वपत्रेषु पूर्वादिशं प्रज्ञायै मेधायै श्रुत्यै शान्त्यै स्मृत्यै वागीश्वर्यै मत्यै स्वस्त्यै ततः पत्राग्रेषु ब्राह्म्याद्याः पूजयेत् ॥ जयहरिद्रादीन्व
ज्रादींश्च पूजयेत् ॥ ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः ॥ यथा जपेद्वादश लक्षाणि तत्सह
स्रं सितांबुजैः ॥ नागचंपकपुष्पैर्वा जुहुयात् साधकोत्तमः ॥ वाचस्पतेऽमृते भूर्भुवः स्रु इति कीर्तितः ॥ वाग्घोमन्त्र संख्यातो रुद्रसंख्या
करोपरः ॥ अस्य पूजादिकं पूर्ववत् तत्र ध्यादिन्यासस्तु ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः वाचस्पते तर्जनीभ्यां स्वाहा अमृते मध्यमाभ्यां वषट् भूर्भुव
अनामिकाभ्यां हुं स्रुः च कनिष्ठाभ्यां वौषट् एवं हृदयादिषु तथा चलिवेधो कुर्याद्दंता निविधि वर्णानां घैः पंचभिः पदैः ॥ ध्यानं तु
आसीना कमले करै जपवटीं पद्मद्वयं पुस्तकं बिभ्राणा तरुणेंदुबद्धमुकुटा मुक्तेंदुकुंदप्रभा भालोन्मीलितलोचना कुचभरा
नाभवद्भूतये भूयाद्वागधिदेवता मुनिगणैरासेव्यमानानिशं ॥ पूजादिकं तु पूर्ववत् ॥ अस्य पुरश्चरणमेकादशलक्षजपः तथा च
रुद्रलक्षं तपेन्मंत्रं दशांशेन तु पायसैः ॥ मंत्रांतरमाह ॥ तोयपद्मस्थयने विष्णोः स केवलचतुर्मुखं अपीसंपुतो वह्निर्विंदुसंयु
तु मानन्दभृगुः ॥ तोयं वकारः विष्णुशोधनं माकारः केवलेन अकाररहितेन चतुर्मुखेन ककारेण युक्तं तेन वाक इति तेन च वाग्भ राम
वं लक्ष्मीं तेत्परेतु लक्ष्मणे लक्ष्मणा भयानता ॥ निरूढलक्षणयोः शक्तितुल्यत्वात् वाक्यवाग्भवमिति पर्यायः ॥ वक्तते तत्र ॥ द्वादशाक्ष ५०

50

रमुद्धृत्य विष्णुनापरिभूषितं। विंदुनादसमायुक्तं वह्निबीजं स मुद्धरेत्। षष्ठस्वरसमायुक्तं द्वितीयं बीजमुद्धरेत्। चंसड्बीजं समुद्धृत्य वह
एं योजयेत्ततः आकारयुक्तो वकारः केमस्तके वलइति ख्युत्यहृत्या केवलोऽनुस्वारः चतुर्मुखः ककारस्तथ्यांसहितं नकाम इति वदंति। तच्च
दशस्वराहृदं विंदुनादविभूषितं इति विश्वसारवचनात् वाग्भवबीजमेव अस्य पूजा पूर्ववत्। करांगः न्यासस्तु दिस्तैः त्रिपिंडीजैर्विध्य
यातथावलिवंधे अंगानि कल्पयेत्। मंत्री दितक्रैर्मुणोनि सप्तैः। ध्यानं तु मुक्ताहारावदातां शिरसि घ्राशिकलालंकृतां वा कुंधिःस्तैर्व्याख्यां
वर्णीं क्षमालांमणिमयकलसंयुक्तकंचोद्धृहंतीं। आपीनोत्तुंगवक्षोरुहभरविलसन्मध्यदेशामधीशां वाचामीडे विरायत्रिभुव
ननमितां पुंडरीके निषण्णां॥ अस्य पुरश्चरणे अक्षरलक्षं त्रिलक्षं जपः। त्रिलक्षं प्रजपेन्मंत्रं जुहुयात्तद्दशांशतः। पायसेराज्यसंसिक्तैः सं
स्कृते हव्यवाहने॥ ॥अथ पारिजातसरस्वती मंत्रः॥ ॥मंत्रदेवप्रकाशिकायां सवत्रणवहृल्लेखासंपुटित हकारसकारैकार विं
दुयुक्तः सरस्वती॥ ङेंतानतिः॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्यादिपीठमंत्रं तन्यासमस्तमुण्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि कर्णे व्यंबयेन मः भु
खे वृत्तपुंसे नमः हृदि सरस्वत्यै देवतायै नमः॥ तमोमातृकोक्त करांगन्यासं विद्ध्यात्। ततो मूर्धि भ्रूमध्ये नेत्रे कर्णे नासा पुट
पवदनगुह्यपादद्वयेषु एकादशाक्षरन्यासः। दक्षिणमूर्तिसंहितायां तु संपत्प्रदायां भैरव्यां वाग्भवं बीजमालिख्य तः। नारेलपर

नं.सा. पादेविसंपुटीकृत्य मंत्रवित्त। सरस्वत्यै हृदंतोयं फड्डा ऐं मनुरीरितः। दक्षिणामूर्त्तिः संप्रोक्तो गायत्री छंद ईरितं। पारिजातेश्वरी वाणी देवता
परिकीर्त्तिता। तत्री पंच दिती पंचवीजं शक्ती चतारकं। कीलकं परमेशानि महासारस्वतप्रदा। षड्दीर्घस्वरसंभिन्नवीजैरंगानि विन्यसेजा। ता
तो ध्यानं हंसारूढा हरहसितहारेंदुकुंदावदाता वाणि मंदस्मितरुचिमुखी मौलिबद्धेंदुरेखा। विद्यावीणामृतमयघटामक्षमालादीप्तह
स्ता शुभ्राब्जस्याभवदमपितप्राप्तमेभारती या तु। अस्य पूजादिकं पूर्वोक्तकादशाक्षरीवत्। पुरश्चरणं तु द्वादशलक्षजपः। अर्कपु
ष्पैभागचंपकैर्वा गुर्जुरूपा द्वादशसहस्रकमिति॥ सरस्वतीमंत्राः॥ ॥अथ लक्ष्मीमंत्राः॥ ॥अथ वक्ष्ये श्रियो मंत्रान् श्रीसौभाग्यफल
प्रदान्। यस्याः कटाक्षमात्रेण त्रैलोक्यमपि वर्द्धते॥ वांतं वह्निसमारूढं वामनेत्रेंदुसंयुतं। वीजमेतत् भृगुश्रियः प्रोक्तं सर्वकामफलप्र
दं॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्वा द्विपीठन्यासांतं कर्म्म विधाय केशरेषु मध्ये च अं विभूत्यै नमः उन्नत्यै कांत्यै सृष्ट्यै कीर्त्यै सरस्व
त्यै पुष्ट्यै तुष्ट्यै [illegible] मध्ये श्री कमलासनाय नमः। तत ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि भृगवे ऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृ
दि श्रियै देवतायै नमः ततः करांगन्यासः श्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः श्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा श्रूं मध्यमाभ्यां वषट् श्रैं अनामिकाभ्यां हुं श्रौं कनिष्ठा राम
भ्यां वौषट् श्रः करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथा च ∴ निवंधे सांगानि षड्दीर्घयुक्तेन नमा वीजेन कल्पयेत्। ध्यानं कांत्या कांच ५१

नमस्त्रिभां। हिमगिरिप्रख्यैश्चतुर्भिर्गजेंद्रैर्हस्तोत्क्षिप्तहिरण्मयामृतघटैरासिच्यमानां श्रियं। बिभ्राणां वरमब्जयुग्ममभयं हस्तैः कीरीटोज्वलां
क्षौमाबद्धनितंबबिंबललितां वंदेरविंदस्थितां। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः पीठपूजां विधाय केसरेषु विभूत्यादि
पीठमन्वंतं संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजां कुर्यात्। तद्यथाग्नेय्यादिकोणकेसरेषु मध्ये श्री
हृदयाय नमः इत्यादिना संपूज्य दिक्दलेषु दमकाय सलिलाय पशुगानलवे कुरंटकाय ततो देव्या दक्षिणे शंखनिधये वसुधारायै वामे प
द्मनिधये वसुमत्यै पत्राग्रेषु पूर्वादि वासुदेवाय शंकर्षणाय प्रद्युम्नाय अनिरुद्धाय बलाकै विमलायै कमलायै वनमालिकायै वि
भीषिकायै मलिकायै शांकर्यै वसुमालिकायै ततः बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत्। अस्याः
पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। तथा च भानुलक्षं जपेन्मंत्रं दीक्षितो विजितेंद्रियः। ततस्सम्यग्जुहुयात्कमलैर्मधुरोक्षितैः। जपान्ते जु
हुयान्मंत्री त्रिमध्वक्तैर्विल्वैः। विल्वैः फलैर्वा जुहुयात् श्रियमिच्छति वा साधकोत्तमः॥ मंत्रांतरमाह॥ वाग्भवं वनिताबीजं सौम्यायामकर
केतनः। चतुर्बीजात्मको मंत्रः सर्वाभीष्टफलावहः॥ अस्य पूजादिकं पूर्ववत् केवलं ध्याने तु विशेषः। ध्यायेत्। माणिक्यप्रतिम
प्रभां हिमनिभैस्तुंगैश्चतुर्भिर्गजैर्हस्ताग्राहितरत्नकुंभसलिलैरासिच्यमानां सदा हस्ताब्जैर्वरदानमंबुजयुगाभीतिर्दधानां क

२ रैकां तां कांक्षितपरिजातलतिकं सरोजावंदे सनं ॥ अस्यपुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। तथाच भानुलक्षं हविष्याशी जपेद्दत्तसरोरुहैः। जु
हूयाद्दसतोः पद्मैस्तत्सहस्रं जितेन्द्रियः। नमः कमलांते वासिन्यै ठद्वयमिति प्रोक्तो दशाक्षरः॥ तथाच निबंधे। नदीर्घामयादि विसर्गी तो वृ
त्तो भानुर्वसुधरावांतो सिन्यैप्रियावद्भूर्ममनुः प्रोक्तो दशाक्षरः। पूर्ववत्तत्पीठमन्त्रं तं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि दक्षिणामूर्त्ति
ऋषये नमः। मुखे विराट् छंदसे नमः। हृदि श्रियै देवतायै नमः। ततः करांगन्यासो जप्यथा ॐ देव्यै नमोऽङ्गुष्ठाभ्यां नमः। पद्मिन्यै नमस्त
र्जनीभ्यां स्वाहा। विष्णुपत्न्यै मध्यमाभ्यां वषट्। वरदायै नमोऽनामिकाभ्यां हुं। कमलरूपायै नमः कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु। तथा
च निबंधे। देव्यै हृदयमाख्यातं पद्मिन्यै शिव ईरितं। विष्णुपत्न्यै शिखा प्रोक्ता वरदायै तनुच्छदं। अस्त्रं कमलरूपायै नमोऽन्ताः प्रणवा
दिका॥ ततोध्यानं॥ आसीना सरसीरुहे स्मितमुखी हस्तांबुजैर्बिभ्रती दानं पद्मयुगाभये च वपुषा सौदामनी सन्निभा। मुक्ताहारविराज
मानपृथुलोत्तुंगस्तनोद्भासिनी। पायाद्वः कमला कटाक्षविभवैरानंदयंती हरिं। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं पीठमन्त्रवत्
पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा पुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत्। अग्न्यादिकोणचतुष्के पु देव्यै नमो हृदयाय नमः। प राम
द्मिन्यै नमः शिरसे स्वाहा। विष्णुपत्न्यै नमः। शिखायै वषट्। वरदायै नमः। कवचाय हुं। दिक्षु कमलरूपायै नमोऽस्त्राय फट्। ततः ५२

पूर्वादिदले तेषु बलाकादि पूजयेत् । तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूर्ववत् । संपूज्य धूपादि विसर्ज्जानं कर्म्म समीपयेत् । अस्य पुरश्चरणं द
शलक्षजपः । तथा वदशलक्षं जपेन्नित्यं मंत्रविद्विजितेंद्रियः । दशांशं जुहुयान्मंत्री मधुराक्तैः सरोरुहैः ॥ वाग्भवं शंभुवनितारमामकर
केतनः । तार्तीयं व जगत्पार्श्वं वह्निवीजसमुज्वलः । अघोशाहो भृगुस्त्येहृन्नं चोयं पादशान्तरः । महालक्ष्म्याः समुद्दिष्टा स्तारा घाः
सर्व्वसिद्धिदाः । अस्य पूजापात्रं कृत्वादिश्रीवीजोत्तपीठन्यासं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे गा
यत्री छंदसे नमः । हृदि महालक्ष्म्यै देवतायै नमः । ततो मूलेन करौ संशोध्य अंगुष्ठादिक्रमेण प्रत्यकं तारादिनमोऽन्तानि पंच वी
जानि विन्यसेत् । यथा ॐ ऐं तमः ॐ ह्रीं नमः ह्सौं नमः ह्सें नमः ॐ जगत्प्रसूत्यै नमः करतले ततो मस्तकादिचरणं यावत् मूलेन
व्यापकं न्यसेत् । तो मूर्द्धास्य हृदयगुह्यपादेषु पंचवीजानि न्यसेत् । शेषाक्षराणि हृदये सप्तधा नुषु । तथा च निवं धेहस्तौ संशो
ध्य मूलेन तारादिहृदयान्तिकं । वीजानां पंचकं न्यसेदंगुलीषु यथाक्रमं । मंत्रशेषं न्यसेन्मंत्री तलयोरुभयोरपि । मूर्द्धादिचर
णं यावत् मंत्रेण व्यापकं न्यसेत् । मूर्द्धास्य वक्त्रगुह्येषु पंचवीजानि विन्यसेत् । शेषाण्यसेत तत्सप्तवर्णान् हृदये सप्तधा नुषु ।
ततः करांगन्यासोऽर्तानायमंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं ऐं श्रवर्ण्याय तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा ह्रौं श्रीप्राक्त्येय मध्यमाभ्यां वषट् ह्रौं वल्लीयमनामिका

म्यां हृत्स्यैः वीर्य्यायकनिष्ठाभ्यां वौषट् जगत्त्रस्तस्त्यैनमस्तेजसे करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथा च निवेद्य मन्त्रं निपंव
भिर्वीजैरस्त्रैः शोषाह्नैरुर्भवेत्। ज्ञानैश्वर्य्यादिभिर्युक्तैश्चतुर्थ्यैतैः सजातिभिः ज्ञानमैश्वर्य्यशक्तीच बलवीर्य्यसतेजसी। ज्ञानैश्व
र्य्यादयः प्रोक्ताः षट् क्रमादंगदेवताः। ध्यानं वालार्कद्युतिमिंदुखंडविलसत्कोटीरहारोज्ज्वलीरत्नाकल्पविभूषितां कुचन
तां शालिः करैर्व्यंजरीं। पद्मं कौस्तुभरत्नमप्यविरतं संबिभ्रतीं सस्मितां। फुल्लांभोजविलोचनत्रयपुतां ध्यायेत्परांमविकां।
इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्यार्घ्यस्थापनं विधाय श्रीवीजोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदा
न पर्य्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत्। देव्या दक्षिणे ॐ श्रीं करनंदनायनमः। वामे पुष्पधन्वने नमः अग्न्यादिकोणमध्ये द्विक्त
चर्यं ज्ञानामद्यादिना पूजयेत्। पत्रेषु पूर्वादितमायै श्रियैसरस्वत्यै गायत्र्यै देव्यै उपायै दक्षिणे जरूपुस्ततायै वामे सूर्यसुता
यै तथा शौखनिधये पद्मनिधये पश्चिमे स्तातापत्रवरुणं पूजयेत्। तदा हे दादशशाशीननवगाहानुपत्येकेन पूजयेत्।
तदा हेगज्ञानं ऐरावतपुंडरीकवामनकुमुदांजनपुष्पदंतसार्वभौमसुप्रतीकादीन पूजयेत्। ततः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च सं
पूज्य धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत् द्वन्म्रसपुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। तथा च भानुलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं जुहु

याघृतैः।जुहुयात्श्रीफलैः पद्मैः प्रत्येकमयुतद्वयं।तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैः सुगंधैरयुतद्वयं।अयुतद्वयमिति तु वाचनिकत्वानुस्या॥ध्यं
भुपद्मोश्रियास्त्वाकमोभगवतिमलहो।ब्रह्मादिस्थोधरादीर्घालक्ष्मी दिर्भगवान्नमस्तस्मै।प्रसीदयुगलंभूयः श्री रुरुभुवनेश्वरी महा
लक्ष्मी नमोनमः स्यात्प्रणवादिरयं मनुः॥अस्यार्थः महीलकारः भगवतीएकारयुता ब्रह्माककारः आदिम्यो मकारः।धरालकारः दी
र्घाकारयुक्ता लक्ष्मीदिर्ह्रींकारः।मस्तत्पकारः।भगवान् रएकारयुक्तः।अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि पूर्वोक्ता।न्यासादिन्यायं विधाय करां
गन्यासो कुर्यात्।श्रीं ह्रीं श्रीं कमले श्रीं ह्रीं श्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः।इ कमलालये रे तर्जनीभ्यां स्वाहा॥३ प्रसीद ३ मध्यमाभ्यां वषट् २ प्र
सीद २ अनामिकाभ्यां हुं।३ एमहालक्ष्मी ३ कनिष्ठाभ्यां फट्।एवं हृदयादिषु।निवेशः।कमले हृदयं प्रोक्तं शिवः स्यात्कमलालये।
शिखा प्रसीदनेत्रे वकचचंचतुरक्षरैः।अस्त्रमेतैः पदैः कुर्यात्तत्त्रिवीतत्पुटितैः क्रमात्।ततो ध्यानं॥ सिंदूरारुणकांतिमब्जव
सतिं सौदर्यवारां निधिं कोटीरांगदहारकुंडलकटीसूत्रादिभिर्भूषितां।हस्ताब्जैर्वसुपत्रमब्जयुगलादर्शौ वहंतीपरां आवीतां प
रिचारिकाभिरनिशं ध्यायेत्प्रियां शार्ङ्गिणः॥एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्।पूर्ववत्।पीठपूजां विधाय
पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत्।कोणाग्रेषु अग्न्यादिकोणे दिग्दलेषु च श्रीं ह्रीं

श्री.
५४
54

श्रीकमले श्रीं ह्रीं श्रीं हृदयाय नम इत्यादिना पूजयेत्। दलमूले पूर्वादि ॐ श्रीधराय नमः हृषीकेशाय वैकुण्ठाय विश्वरूपाय वासु
देवाय संकर्षणाय प्रद्युम्नाय अनिरुद्धाय दलमध्ये पुभारा हैशक्तेदयकाय सलिलाय गुग्गुलवे कुरंटकाय दलाग्रे पुन्नसुरगा
य लक्ष्मीवाणाय पूर्ववीधिश्रीवादाय विजयाय वल्लभाय मदाय हरीशाय तेजसे इत्यष्टौ लक्ष्मीवाणान् पूजयेत्। अन्य अरागं विसंवादं विज
पं वल्लभं मदं हर्षं वर्जनेते जइतिमहालक्ष्मीवाणान् पूजयेत्। अनुरागाय महालक्ष्मीवाणाय नम इत्यादि मंत्रः। तद्वहिरिन्द्रादी
न्वज्राद्यांश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विसर्जनांतकर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणे लक्षजपः। तथा लक्षं जपेत् फलैर्बिल्वैर्मु
द्रूपान्मधुरोक्षितैः। दशांशं श्रीसप्कन्नेव हुत्वा शाक्षौ क्षौने वव तर्पिना॥ ॥इति लक्ष्मीयंत्राः॥ ॥अथ वक्ष्ये गणपतेर्मंत्रान् स
वीर्थसिद्धिदान्। पान्ता तात्मा नत्वा नित्यं साधयंति मनोरथान्। पश्चात्कंमशिखिधरबीजं गणपतेर्विदुः॥ पंचांतकं गकाराः॥
अस्य पूजाप्रान्तः कृत्वादि पीठन्यासांतं विधाय केशरेषु मध्ये वतीव्रायै ज्वालिन्यै नंदायै भोगदायै कामरूपिण्यै उग्रायै तेजा
जोवत्यै सत्यायै विघ्ननाशिन्यै नमस्तदुपरि सर्वशक्तिकमलासनाय नमः। ततः ऋष्यादिन्यासः। यथाविधि ऋषिर्गणकऋ
षये नमः मुखे निचृच्छंदसे नमः हृदि गणेशाय देवतायै नमः॥ ततः॥ करांगन्यासौ गां अंगुष्ठाभ्यां नम इत्यादि एवं हृदया

राम
५४

माणिक्यकुंभवक्त्रविनिस्सृतैः रत्नवर्षैः प्रीणयंतं साधकान् मदविह्वलं। माणिक्यमुकुटोपेतं रत्नाभरणभूषितं एवं ध्यात्वा मानसैः सं
पूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् अस्य पूजनाय यंत्रं। त्रिकोणं षट्कोणं चवहिर्न्यस्त सर्वं मातृकायंत्रं च वस्त। ततः शंखस्थापनं कृत्वा पीठपूजां विधा
य पूर्वोक्तपीठशक्तीः पीठमनुं च संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत। त्रिकोणबाह्ये पूर्वा
दिचतुर्दिक्षु पूर्वं विल्ववृक्षाधः। श्रियं श्रीपतिं दक्षिणे वटवृक्षाधः गौरीं गौरीपतिं पश्चिमे पिप्पलवृक्षाधः रतिं रतिपतिं उत्तरे प्रियंगुवृ
क्षाधः महीवराहं देवताग्रे लक्ष्मीगणनायकं षट्कोणेषु पूर्वकोणे सिद्धिसहितं आमोदं अग्निकोणे समृद्धिसहितं प्रमोदं नैरृते कां
तिसहितं सुमुखं पश्चिमे मदनावतीसहितं दुर्मुखं ईशानकोणे मदद्रवासहितं विघ्नं। वायव्ये द्राविणीसहितं विघ्नकर्तारं पूजये
त्। षट्कोणपार्श्वयोः वसुधासहितं शंखनिधिं वसुमतीसहितं पद्मनिधिं ततः केशरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च
षडंगं संपूज्य तो हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् तदा पत्रमध्येषु ब्राह्म्याद्यैः संपूज्य भूगृहे इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपादि वि
सर्जितं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं चतुश्चत्वारिंशत्सहस्राधिकचतुर्लक्षं जपः। वर्णाद्ध्यापनं मंत्रं जपेन् मंत्री चतुर्लक्षं
समाहितः। चतुःसप्तकं चत्वारिंशत्सहस्रकं। दशांशं जुहुयाद्दुग्धैः एभिर्यथा दकादिभिः॥ ज्ञानं रुद्रं निजं बीजं महागणपतिं

सा. ५६

56

वदेत्। ऊत्तमर्षिर्वध्नः श्रीकामैत्रोयं द्वादशाक्षरः॥ अस्य पूजनप्रयोगः॥ प्रातः कृत्यादितीर्थादि पीठशक्तीः पीठमनुसहितपीठन्यासं विधाय
ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि गणकऋषये नमः मुखे निचृद्गायत्री छन्दसे नमः। हृदि शक्तिगणाधिपतये नमः। ततः करांगन्यासौ
ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ गं तर्जनीभ्यां स्वाहा ह्रीं मध्यमाभ्यां वषट् गिहा गणाधिपतयेऽनामिकाभ्यां हुं स्वाहा कनिष्ठाभ्यां वौषट् स मुः
दायमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु निवेश्य तैः समस्तैर्व्यस्तैः पदैरंगानि कल्पयेत् ततो ध्यानं मुक्तागौरं मदगज
मुखं चंद्रचूडं त्रिनेत्रं हस्तैः स्वीयैर्दधतमरविंदांकुशौ रत्नकुंभं स्वं कस्याः पाः सरसिजरुचेस्तत्र जातं विपालेर्दैव्या योनौ विनिहितक
रं रत्नमौलिं भजामः। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः पीठपूजां विधाय तीर्थादि पीठमन्त्रेण पूजयेत्। पुनर्ध्या
त्वावाहनादि पंच पुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजां कुर्यात्। पूर्वोक्तं चत्वारि मिथुनानि षट्कोणेष्वामोदादीन् केशरे
ष्वंगान्याग्नेयादि कोणेषु दिक्षु च क्रौं हृदयाय नम इत्यादिना षडंगानि संपूज्य पत्रेषु ब्राह्म्यादि मातृकाः तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादी
श्च संपूज्य धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत्॥ अस्य पंचलक्षं महागणपतियंत्रवत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षं तपः। तथा च लक्ष राम
मेकं जपेन्मंत्रं मन्त्री ये तद्दशांशतः। अजद्रव्यादर्च्चितेन वह्नौ दिनेशो देवयर्च्चयेत्॥ शक्तिरुद्धेति जं बीजं वशमानय ठठं पानाराद्यो ५६

मनुराख्यातोरुद्रसंख्याद्वारान्वितः॥ अस्य पूजा पूर्ववत् अंगमंत्रस्तु एकेन त्रिभिर्द्वाभ्यां त्रिभिर्द्वाभ्यां समस्तेन कल्पयेत्॥ तथा च निबं-
धे एकेनादौ त्रिभिर्द्वाभ्यां त्रिभिर्द्वाभ्यां पुनस्तरां समस्तेनास्त्रमाख्यातं अंगक्लृप्तिरियं मता एतानि अंगुष्ठा॥ दिषु न्यसेत्॥ ततो ध्या-
नं॥ हस्तैर्बिभ्रतमिक्षुदंडवरदौ पाशांकुशौ पुष्करं पुष्पस्वर्णमदावरांगमनया श्लिष्टं धुजायस्थशाग्याविष्टतातुर्यत्रिनयनं चंद्रा-
र्द्धचूडं प्रवारक्तं हस्तिमुखं वस्वाभिमतं तं भोगातिलोलं विभुं॥ अस्य पुरश्चरणे लक्षं चपत्तपत्था च लक्षं चयं जपेन्येच्च ई इ कृंदं दै ईं शांभा-
तः॥ अष्टपैर्जपसंयुक्तं वीजं हयामंत्रसिद्धये॥ ॥अथ हेरंबमंत्रः॥ ॥सच्चकोरसंयुक्तो गकारः सविंदुः त्रणवादिनमोंऽगतः चतुरक्ष-
रः चतुर्वर्गफलप्रदः॥ तथा च निबंधेपं चांतको विंदुसुतो वामकर्णविभूषितः॥ तारादिहृदयांतोयं हेरंबमंत्ररीरितः॥ चतुर्वर्णात्मको
नृणां चतुर्वर्गफलप्रदः॥ अस्य पूजाप्रयोगः प्रातःकृत्यादि पूर्वोक्तपीठशक्तिपीठन्यासं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्॥ षड्दीर्घभाजा
वीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत्॥ अस्य गणक ऋषिर्गायत्री छंदो हेरंबो देवता गकारो वीजं विंदुः शक्तिः गां गीं गूं गैं गौं गः इत्येतैः षडंगानि॥
ध्यानं॥ मुक्ताकांचननीलकुंदघुसृणच्छायैस्त्रिनेत्रान्वितैर्नागास्यैर्हरिवाहनं शशिधरं हेरंबमर्कप्रभम्॥ दृप्तं दानमभीतियोदकर
दानूरं कं शिरोक्षमालिन्तां कोमालां मुकुरं मकुशं त्रिशिखरं दोर्भिर्दधानं भजे॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्॥ ग

णेशोक्तपीठशक्त्यंतपीठपूजां च विधाय ॐ हुं हुं पहासिंहापगौ हेरंबासनाय नमः इति पूजयेत्। तथा च निबंधे। प्रणवं कवचं दद्यं महा
सिंहाय गां ततः। हेरंबेति पदं पश्चादासनाय हृदंततः। न्यासे विन्यसेन्मंत्रः ततो गमिति मंत्रेण मूर्तिं संकल्पयेत्। तथा च निबंधे। तारी दि
विघ्नवीजेन मूर्तिं तत्स्वप्रकल्पयेत्। ततः पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत्। तत्र प्रथमा
। अग्न्यादिकोणे मध्ये दिक्षु च गौं हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत्। पत्रेषु लोकपालान् तद्वहिः रिज्ञादीर्घ ग्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपा
दि विसर्जांतं कर्मसमापयेत्। अस्य पुरश्चरणं। उक्तं त्रपजपः। नक्तं चैवं जपेन्मंत्रं दशांशं तु हूयात् ततः। संवर्त्तकोनेत्रयुतः पंच
वर्णासने स्थितः। प्रसादनाय हृन्मंत्रस्ववीजाद्योदशाक्षरः॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि गणेशोक्तपीठन्यासांतं कर्म्म समाप्य ऋष्या
दिन्यासं कुर्यात्। शिरसि गणकऋषये नमः मुखे विराट्छंदसे नमः हृदि श्रीप्रसादनीयदेवतायै नमः एकांकुरवतकरांगन्या
सौ कृत्वा ध्यायेत्। पाशांकुशौ कल्पलतां विषाणं दधत्स्वशुंडाहितवीजपूरः। रक्तस्त्रिनेत्रस्तरुणेंदुमौलिर्वीरोज्ज्वलो हस्ति
मुखोवताद्वः॥ इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं पीठपूजां च कृत्वा पुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यं राम
तं विधायावरणपूजां कुर्यात्। अग्न्यादिकोणेषु हृदयाय नमः इत्यादि पूजयेत्। पत्रेषु विघ्नं विनायकं शूरं वीरं वरदं सत्तकं। ५७

रमवक्त्रं चैकरदं लंबोदरं च पूजयेत्। पश्चादेषु आह्लाद्या मातरः पूज्या वहिरिंद्राद्यांश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म समाप
येत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः। तथा च लक्षं जपं जपसीतेजुहूयाद् दशांशतस्तिलैः। मधुयत्रितयैर्वापि द्रव्यैर्द्रष्टभिरीरितैः॥ ॥
अथ हरिद्रागणेशमंत्रः॥ ॥ तथा च निबंधे॥ पंचांतकोधरासंस्थो विंदुभूषितमस्तकः। एकाक्षरो महामंत्रः सर्वकामफल
प्रदः। वसिष्ठोस्य ऋषिर्गायत्री छंदो हरिद्रागणपतिर्देवता। गकारो वीजं लकारः शक्तिः। वीजेन षडंगानि। ध्यानं हरिद्राभं चतुर्बा
हुं हारिद्रवसनं विभुं। पाशांकुशधरं देवं मोदकं दंतमेव च। एवं ध्यात्वा गणपतिं पूजयेत्। आवरणपूजा विनियोगादिकमेकाक्ष
रमणपतिवत्। अस्य चतुर्लक्षं जपः पुरश्चरणं। त्रिमधुरयुक्तहरिद्राचूर्णमिश्रितैस्तंदुलैर्होमः। तंत्रांतरे मंत्रोद्धारमहं वक्ष्ये श्रृणुष्व
कमलानने। इंद्रवीजं समुद्धृत्य निजवीजसमुद्धरेत्। चतुर्दशस्वरेणाढ्यं विंदुभूषितमस्तकं। एकाक्षरी महाविद्या कथिता
पद्मयोनिना। अस्य पूजादिकं सर्वं महागणपतिवत्। करांगन्यासः स्वस्ववीजेन षड्दीर्घयुक्तेन। अस्य भेदांतरं लक्ष्मीद्यो वाक्
वींद्यो वा मायाद्यो वा जपेत्सुधीः। कामाद्यो वा वधूवीजाद्यो वा प्रजपेत्स सांग्रं काराद्या महाविद्या निजवीजादिकां तथा। षदेरी च
महाविद्या त्र्यक्षरी वा स्वसंयुता। चतुर्वर्णात्मिका विद्या वर्द्धिजाया वधिः प्रिये। एषा विद्या महाविद्या त्रैलोक्ये च सुदुर्लभा। च

नं.स्ता. र्वगप्रदा साक्षान्महापातकनाशिनी। एतासां पूजादिकं महागणपति मंत्रवत्तकार्यं॥ ॥अथास्य कवचं॥ ॥ईश्वर उवाच॥ ॥शृ
५८ णु वक्ष्यामि कवचं सर्वसिद्धिकरं प्रिये। पठित्वा धारयित्वा च मुच्यते सर्वसंकटात्। अज्ञात्वा कवचं देवि गणेशस्य मनुं जपेत्। सिद्धिर्न जा
यते देवि कल्पकोटिशतैरपि। ॐ आमोदश्च शिरः पातु प्रमोदश्च शिखोपरि। सम्मोदो भ्रूयुगे पातु भ्रूमध्ये च गणाधिपः। गणक्री
डश्चक्षुर्युगं नासायां गणनायकः। गणः क्रीडान्वितः पातु वदने सर्वसिद्धये। जिह्वायां सुमुखः पातु ग्रीवायां सुमुखः पातु ग्रीवायां दु
र्मुखः सदा। विघ्नेशो हृदये पातु विघ्ननाथश्च वक्षसि। गणानां नायकः पातु बाहुयुग्मं सदा मम। विघ्नकर्ता च उदरे विघ्नहर्ता च
लिंगके। गजवक्त्रः कटीदेशे एकदंतो नितंबके। लंबोदरः सदा पातु गुह्यदेशे ममारुणः। व्यालयज्ञोपवीती मां पातु पादयुगे स
दा जापकः सर्वदा पातु जानुजंघे गणाधिपः। हारिद्रः सर्वदा पातु सर्वांगे गणनायकः। य इदं प्रपठेन्नित्यं गणेशस्य महेश्वरि
॥ कवचं सर्वसिद्धाख्यं सर्वविघ्नविनाशनं। सर्वसिद्धिकरं साक्षात्सर्वपापविमोचनं। सर्वसंपत्प्रदं साक्षात्सर्वश
त्रुक्षयकरं ग्रहपीडा ज्वरा रोगा ये चान्ये गुह्यकादयः। पठनात् श्रवणादेव नाशमायांति तत्क्षणात्। धनधान्यकरं दे
वि कवचं सुरपूजितं। समो नास्ति महेशानि त्रैलोक्ये कवचस्य च। हारिद्रस्य महेशानि कवचस्य च भूतले। किमन्यैर राम ५८

सद्वालो पैर्ययज्ञापुत्क्रयनामिथात्॥ ॥इति विश्वसारतंत्रे हारिद्रगणेशकवचं समाप्तं॥ ॥अथ सूर्यमंत्रः॥ ॥तारो घृणिश्च सूर्यःप
श्चाद्यामकर्णविभूषितः। ब्रह्मा स नो मरुत्क्षेपः सने वोडित्यपश्चिमः॥ अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो भानोरभिमतप्रदः। अस्य संज्ञा जाप्यातः काम
दिप्राणायामं विधाय पीठन्यासं कुर्य्यात्। तत्र तंत्रे विशेषः॥ हृदयस्य पूर्वादिदिक्षु भूतं विमलं सारं समाराध्यमनं तकं परमादि
मुखं पीठस्य वीजात्तं प्रकल्पयेत्। ततः केशरेषु मध्ये च दीप्तायै नमः। सूक्ष्मायै जयायै भद्रायै वैं विभूत्यै विमलायै
रं विद्युतायै सर्वतोमुख्यै तदुपरि ब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय सौराय योगपीठाय नमः। ततः ऋष्यादिन्यासः। शिरसि देवभा
गऋषये नमः। मुखे गायत्रीछंदसे नमः। हृदि आदित्यदेवतायै नमः। ततः करांगन्यासो सत्यायते जोज्वालामालिनि कुपु
ट् स्वाहा अंगुष्ठाभ्यां नमः। एवं ब्रह्मणे ठं॥ तर्जनीभ्यां स्वाहा। विष्णवे तें मध्यमाभ्यां वषट्। रुद्राय ठं १० अनामिकाभ्यां हुं अग्नये ठं
१० कनिष्ठाभ्यां वौषट्। सर्वाय ठं १० करतलपृष्ठाभ्यां फट्॥ एवं हृदयादिषु ततो मूर्त्तिन्यासः। तद्यथा शिरसि ॐ आदित्याय
नमः। मूर्द्धि रवये मुखे हृदये ॐ भानुगुह्ये ॐ भास्करं स्वरणयोः ॐ सूर्य्यं तथा चानिवधेत्यादितो विन्यसेन् मूर्द्धि रविं च मुख
तो न्यसेत्। हृदये भानुतामानेभास्करं मुखदेशतः। सूर्यं च करणयोर्न्यस्य वर्णन्यासादिपंचभिः। ततो मंत्रन्यासः मूर्द्धि ॐ नमः

मुखे ष्टं नमः ॥ कंठे निर्नमः हृदि स्तूं नमः कुक्षौ र्यां नमः नाभौ ग्रां नमः लिंगे ह्रिं नमः पादयोस्त्यं नमः ॥ ततो ध्यानं ॥ रक्ताब्जयुग्माभयदानहस्तं
केयूरहारांगदकुंडलाढ्यं माणिक्यमौलिं दिननाथमीडे बंधूककांतिं विलसत्त्रिनेत्रं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा गुरुपं
क्तिं पूजां कृत्वा पंचतत्त्वेन कृतध्रूपादिसहितपीठपूजां कृत्वा ॐ खखसोल्काय नमः इति मंत्रेण मूर्तिं संकल्प्य पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पंचपु
ष्पांजलिदानपर्यंतं विधाया वरणपूजां कुर्यात् ॥ पद्मानि वक्ष्ये ॥ तारादि खखसोल्काय मनुना मूर्तिकल्पना ॥ साक्षिणं सर्वलोकानां
तस्यामावाह्य पूजयेत् ॥ केसरेषु अग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च सत्याय तेजोज्वालामालिने हुं फट् स्वाहा हृदयाय नमः ॐ ब्रह्मणे शि
रसे स्वाहा विष्णवे शिखायै वषट् रुद्राय कवचाय हुं अग्नये नेत्रत्रयाय वौषट् सर्वाय अस्त्राय फट् दिक्पत्रेषु ॐ आदि
त्याय नमः एं रविं तुं भास्करं विदिक्पत्रेषु अग्न्यादि ॐ उषायै नमः एवं पंचज्ञायै प्रभायै संध्यायै ॥ निर्वंधे अंगानि पूजयेत् दलेषु दिक्पत्रे
षु अर्कमूर्तये आदित्याद्याश्च तत्रो ग्रहाः श्रान्तयः कोणपत्रगाः ॥ स्वस्ववर्णादिवर्णाः स्युस्तासां वीजान्यनुक्रमात् ॥ ततः पद्माग्रे शुक्रा
द्याग्रहाः संपूज्य पुरतोऽरुणमर्चयेत् ॥ तत्रोह्ये पूर्वादि चंद्रादीन् पूजयेत् ॥ चंद्रं बुधं गुरुं भृगुं कुजं मंदं निराहु केतुं ततो बहिरिंद्रान् पम ५९
वज्रादींश्च प्रणवादि नमोंतेन संपूज्य धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं मूलमंत्र लक्षजपः ॥ तथा चैव वसुलक्षं जपेन्मं

59

त्रंसमिद्भिः ह्रीरक्षाविनांतन्तसहस्रं प्रजप्तु हुपात ह्रीं शक्ताधिजितेन्द्रियः। वाचनिकाप्रसहस्रहोमः। आकाशमग्निदीर्घेंदुसंयुक्तं भुवनेश्व
री। सर्गान्वितो भृगुर्भानोस्याक्षरोयमुदीरितः। अथ पूजा प्रातः कृत्यादि पूर्वोक्तपीठन्यासान्तं विधाय पूर्वोक्तत्र्यष्यादिन्यासं कुर्यात्। ततो
मंत्रन्यासः। आधारादिपादपर्य्यन्तं ह्रां नमः। कंठादाधारपर्य्यन्तं सः नमः। कंठादाधारपर्य्यन्तं सः नमः॥ ध्यानं॥ रक्ताम्बुजासनमशेषगुणैकसिं
धुंभानुं समस्तजगतामधिपं त्रिनेत्रं। पद्मद्वयाभयवरान्दधतं कराब्जैर्माणिक्यमौलिमरुणांगरुचिं कं दिं त्रिनेत्रं। इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शं
खस्थापनं विधाय पूर्वोक्तक्रमेण मूर्त्तिं संकल्प्य पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्य्यन्तं विधाय आवरणपूजां कुर्यात्। अग्निनिर्ऋ
तिवायवीशानकोणेषु मध्ये दिक्षु च ह्रां हृदयाय नम इत्यादि प्रजपेत्। पश्चादिंद्रादीन् तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विस
र्ज्जनान्तं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। भानुलक्षं जपेन्मंत्रं आज्यनच दशांशतः। तिलैर्वा मधुरासक्तैर्जुहुयाद्विजि
तेन्द्रियः। आकाशमग्निपवनसंस्थातार्धीविंदुमत्। मार्त्तण्डभैरवं नाम बीजमेतदुदाहृतं। पुरितं। पुरितं वायुबीजेन सर्वकामफलप्रदं
टां तं दहनने त्रैं दुंसहितं तत् उदाहृतं। अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि तत्तंत्रोक्तपीठन्यासांतं कर्म विधाय पूर्ववत् ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्।
ततो बीजन्यासः। ठां सूर्याय नमः अंगुष्ठयोः। ठीं भास्कराय नमः तर्जन्योः। ठं भानवे नमो मध्यमयोः। ठ्रैं रवये नमः अनामिकयोः। ठौं दिवाक

रायनमः कनिष्ठयोः ततः शिरसि वदने गुह्ये पादेषु तास्तन्त्रबीजादिकान्न्यसेत् । तथा च निबन्धे पंचह्रस्वाद्यबीजेन पंचमूर्त्तीः प्रविन्यसेत् । अंगुष्ठा
दिकनिष्ठान्तमंगुलीषु क्रमादिमाः । सूर्य्यस्तु भास्करौ भानुस्तता रविदिवाकरौ । शिरोवदनहृद्गुह्यपादद्वन्द्वेषु तेः पुनः । करांगन्यास एव यथा । बं
अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि एवं हृदयादिषु । तथा च निबन्धे । दीर्घयुक्तेन बीजेन नेत्रांगानि विन्यसेत् । ततो मूलबीजेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् । तथा
च तेन व्यापकं मूलबीजेन कुर्वीत तदनन्तरं । ध्यानं । हेमांभोजप्रवालप्रतिमनिजरुचिं चारुखट्वांगचापौ चक्रं शक्तिं सपाशं सृणिमतिरुचिरा
मक्षमालां कपालं । हस्तांभोजैर्दधानं त्रिनयनविलसद्वेदवक्त्राभिरामं मार्त्तण्डं वल्लभार्द्धं मणिमयमुकुटहारदीप्रं भजामः । एवं ध्यात्वा मान
सैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् । ततः पूर्वोक्तपीठक्रमेण पीठं संपूज्य पूर्व्वादिषु कर्णिकायां ॐ उषायै नमः प्रज्ञायै प्रभायै संध्यायै इति
संपूज्य मूलेन मूर्त्तिं संकल्प्य तत्र पूर्ववत् ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्य्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत । तथा च निबन्धे । पीठे दी
प्तादिभिर्युक्ते कर्णिकायामुषादिकाः । पूर्वादिदिक्षु संपूज्य मूर्त्तिं मूलेन कल्पयेत् । ततः पूर्वादिदिक्षु सूर्य्यं भास्करं भानुं रविं च पूजयेत्
कोणेषु दिवाकरं । ततः अग्निनिर्ऋतिवायवीशानेषु षां हृदयाय नमः इत्यादि पूजयेत् । देवताग्रे तु नेत्रत्रयाय वौषट् । ततः पूर्ववद्वज्रा राम
दीन् लोकपालान् पूजयेत् । तथा च निबन्धे । ग्रहानष्टौ ततो बाह्ये लोकपालांस्ततः परं । ततो धूपादिविसर्जनान्तं कर्म्म समापयेत् । अस्य पु ६०

रश्चरणं लक्षजपः। तथा चलक्षत्रयं जपेन्मंत्री वीजं विवं पुटीकृतं। दशांशं कमलैः पुष्पैर्जुहूयान्मधुरोक्षितैः। इमं मंत्रं जपन्मर्त्यः कांतिं पु
त्रान्नवलं धृतिं। वीक सिद्धिमचिराल्लक्ष्मीसौभाग्यमपि साधयेत्। विय दर्घेड ललितं नतदादिसर्गसंयुतः। अजपाख्योमनुः प्रोक्तो व्यक्ताः सुरपा
दपैः। अस्य पूजाप्रातः कृत्यादि पूर्वोक्तपीठमन्वंतं समाप्य अस्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखे देवीगायत्री छंदसे न
मः। हृदि श्रीगितितिजापतये देवतायै नमः। ततः करांगन्यासः। हसां अंगुष्ठाभ्यां नमः। हसीं तर्जनीभ्यां वषट्। हसें अनामिकाभ्यां वषट्। हसः
करतलपृष्ठाभ्यां फट्। हसां हृदयाय नम इत्यादि तथा च निबंधे। हसां षड्दीर्घयुक्तेन कुर्यादंगक्रियां मनोः। ध्यानं। उद्यद्भानुस्फुरित्तडिताका
रमर्दांचिकेशं पाशाभीतीवरदपरशुं संदधानं कराब्जैः। दिव्याकल्पैर्नवमणिपैः शोभितं विश्वमूलं सौम्याग्नेयं वपुरवतु वश्चंद्रचूडं त्रिने
त्रं। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। एतन्मंत्रोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाया
वरणपूजां कुर्यात्। तत्र अग्निनिर्ऋतिवायुदेशान दिक्षु हसां हृदयाय नम इत्यादिना पूजयेत्। ततो दिग्दलेषु श्रीतं वंसुनरं वरं विदिग्दले
षु अनंतजा गोजा अर्वजा अद्रिजाः पूजयेत्। तद्वहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं
पादशलक्षजपः। घृतयुक्तपायसेन दशांशहोमः। तथा च मातुलक्षं जपेन्मंत्रं पायसेन ससर्पिषा। दशांशं जुहूयात्सम्यगूततः सि

नं ५० स्मृ॰ ११

ध्योभवेन्मनुः॥ ॥अथ वक्ष्ये महामंत्रान् विष्णोः सर्वार्थसाधकान्। यथ्यं संस्मरणान्मर्त्यसंतो भवाब्धेः पारमाश्रिताः॥ ॥अथ विष्णुमंत्राः॥ तत्र वैष्ण-
वाचमनं गौतमीये। केशवाद्यैस्त्रिभिः पीत्वा द्वाभ्यां प्रक्षालयेत्करौ। द्वाभ्यां मेष्ठौ च संमृज्य द्वाभ्यां मृज्यान्मुखं ततः। एकेन हस्तं प्रक्षाल्य पादा-
वपि तथैकतः। संप्रोक्ष्यैकेन मूर्धानं ततः संकर्षणादिभिः। आस्यनासाक्षिकर्णांश्च नाभ्यूरुकं भुतौ तथा। एष शैवं भवेत्। आचमनं च
वैष्णवाख्यये। एवमाचमनं कृत्वा साक्षान्नारायणो भवेत्। केशवादयस्तु केशवनारायणमाधवगोविंदविष्णुमधुसूदनत्रिविक्रमवाम-
नश्रीधरहृषीकेशपद्मनाभदामोदरसंकर्षणवासुदेवप्रद्युम्नानिरुद्धपुरुषोत्तमअधोक्षजनृसिंहाच्युतजनार्दनउपेंद्रहरिविष्णवः
वाक्यं तु केशवायनमः इत्यादि तथा च सचतुर्थीनमोन्तश्च नाममपि विन्यसेत्सुधीः॥ ॥अथ मंत्रः॥ ॥तारं नमः पदे ब्रूयात्ततो दीर्घस-
मन्वितो। पवनोनाय मंत्रोऽयं प्रोक्तो वसुवर्णः परः॥ ॥अथ पूजाप्रयोग॥ ॥प्रातः कृत्यादिकं सर्वं समाप्य केशवकीर्त्यां। दिव्या संकुर्यात्त
॥ ॥ध्यानं॥ ॥उद्यत्प्रद्योतनशतरुचिं तप्तहेमावदातं पार्श्वद्वंद्वे जलधिसुतया विश्वधात्र्या च युक्तं नानारत्नोल्लसितविवि-
धाकल्पमापीतवस्त्रं विष्णुं वंदे दरदकमलकौमोदकीचक्रपाणिं। एवं ध्यात्वा न्यसेत्। न्यासो यथा। ॐ केशवाय कीर्त्यै ललाटे। ॐ ना- राम
रायणाय कान्त्यै नमो मुखवृंदे। माधवाय तुष्ट्यै नमो दक्षे। त्रैर्ह्वेतो विंदाय। पुष्ट्यै उं विष्णवे धृत्यै दक्षकर्णे ॐ मधुसूदनाय श्रियै ६१

चामे ह्लं त्रिविक्रमाय पङ्क्तिपायै दक्षनासापुटे ॐ वामदेवाय दपायै वामे ल्रं श्रीधराय मेधायै दक्षगंडे ल्हं हृषीकेशाय हर्षाकेशाय हर्षायै गंडे एं
पद्मनाभाय श्रद्धायै ओष्ठे ऐं दामोदराय लज्जायै अधरे ॐ वासुदेवाय लक्ष्म्यै ऊर्ध्वदंतपंक्तौ औं संकर्षणाय सरस्वत्यै अधोदंते अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै
नमो मस्तके। अः अनिरुद्धाय रत्यै नमो मुखे कं चक्रिणे जयायै खं गदिने दुर्गायै गं शार्ङ्गिणे प्रभायै घं खड्गिने सत्यायै ङं शङ्खिने चण्डायै दक्ष
बाहुमूलसंध्यग्रकेषु चं हलिने वाण्यै छं मूसलिने विलासिन्यै जं शूलिने विजयायै झं पाशिने विरजायै ञं अंकुशिने विश्वायै वामबा
हुमूलसंध्यग्रकेषु टं मुकुन्दाय विनदायै ठं नन्दजाय सुनन्दायै डं नन्दिने स्मृत्यै ढं नराय ऋद्ध्यै णं नरकजिते समृद्ध्यै दक्षपादमूलसंध्यग्रकेषु
तं हरये शुद्ध्यै थं कृष्णाय बुद्ध्यै दं सत्याय भुक्त्यै धं सात्वताय मत्यै नं सौराय क्षमायै वामपादमूलसंध्यग्रकेषु पं शूराय रमायै दक्षपार्श्वे फं ज
नार्दनाय उमायै वामपार्श्वे बं भूधराय क्लेदिन्यै पृष्ठे भं विश्वमूर्तये क्लिन्नायै नाभौ मं वैकुण्ठाय वसुदायै उदरे यं त्वगात्मने पुरुषोत्तमाय
वसुधायै हृदि रं असृगात्मने बलिने परायै दक्षांसे लं मांसात्मने बलानुजाय परायणायै ककुदि वं मेदआत्मने बालाय सूक्ष्मायै वामां
से शं अस्थ्यात्मने वृषघ्नाय संध्यायै हृदादि दक्षकरान्तं षं मज्जात्मने वृषाय प्रज्ञायै हृदादि वामकरान्तं सं शुक्रात्मने हंसाय प्रभायै हृदादि
दक्षपादान्तं हं प्राणात्मने वराहाय निशायै हृदादि वामपादान्तं लं जीवात्मने विमलाय मोघायै हृदादि गुदान्तं क्षं क्रोधात्मने नृसिंहाय विद्युता

तं॰ ५० येहृदयादिमुखेषु गौतमीये। केशवादिरयं न्यासो न्यासमात्रेण देहिनाम्। अच्युतत्वं ददात्येव सत्यं सत्यं न संशयः। मातृकार्णं समुच्चार्य केशवाद्यं ह
ति स्मरेत्। कीर्त्यादियुक्तमनसा युक्तं मित्यादिन्यासमाचरेत्। केशवाय नमः कान्त्यै नारायणाय च इति अगस्त्यसंहितावचनात्। सोऽयं क्रमः। न तु केश
वकीर्तिभ्यां नम इति। तथा भुक्तिमुक्तिमिच्छतां यं न्यासः। श्रीबीजादिकर्त्तकः। यथा श्रीं अं केशवकीर्त्तिभ्यां नम इत्यादि। एवं प्रविन्यसेत्त्वा
सन्न्यालक्ष्मीबीजपुरःसरः। स्मरंस्मरं तिष्ठति महालक्ष्मीप्रपन्नं तेहरिं तां व्रजेत॥ ततस्तत्वान्यासः गौतमीये॥ मादिकान्तान्तथा वर्णाश्च बी
जान्येकैकशो वदेत्। नमः परायसुदाद्यर्थं जीवतत्वात्मनेनम इति मोन्तमवचनात्। सर्वत्र तत्वपदः प्रयोगः॥ यथा मं नमः॥ पराय
जीवतत्वात्मने नमः। भं नमः परायप्राणतत्वात्मने नमः सर्वत्र गात्रे। बं नमः परायबुद्धितत्वात्मने नमः। फं नमः परायअहंकार
तत्वात्मने नमः। पं नमः परायमनस्तत्वात्मने नमः इति त्रयं हृदि। नं नमः परायशब्दतत्वात्मने नमो गुह्ये। तं नमः परायगंधतत्वात्म
ने नमः पादयोः। णं नमः परायश्रोत्रतत्वात्मने नमः कर्णयोः। ढं नमः परायतत्वात्मने नमस्त्वचि। डं नमः परायनेत्रतत्वात्मने नमो नेत्र
योः। ठं नमः परायजिह्वातत्वात्मने नमः जिह्वायां। टं नमः परायघ्राणतत्वात्मने नमो घ्राणे। ञं नमः परायवाक्तत्वात्मने नमः नमो वा राम
चि। झं नमः परायपाणितत्वात्मने नमः पाण्योः। जं नमः परायपादतत्वात्मने नमः पादयोः। छं नमः परायपायुतत्वात्मने नमः ६२

गुदे चं नमः पराय उपस्थतत्वात्मनेन नमो णं गो। ड्ं नमः पराय कामतत्वात्मनेन नमो मूर्द्धि धं नमः पराय वायुतत्वात्मनेन नमो मुखे गं नमः प
राय तेजस्तत्वात्मनेन नमो हृदि खं नमः पराय जलतत्वात्मनेन नमो लिंगे। कं नमः पराय पृथिवीतत्वात्मनेन नमः पादयोः शं नमः पराय हृत्सुंदरी
कतत्वात्मनेन नमो हृदि। हं नमः पराय द्वादशकलाव्याससूर्यमंडलतत्वोव्याससूर्यमंडलतत्वात्मनेन नमः हृदि सं नमः पराय षोडशक
लाव्याप्तचंद्रमंडलतत्वात्मनेन नमः। हृदि रं नमः पराय दशकलाव्याव्याप्तवह्निमंडलतत्वात्मनेन नमो हृदि वं नमः पराय परमेष्ठितत्वा
त्मा नेवासुदेवाय नमः मस्तके। तथ चु गौ तमीये॥ क्षं बीजं हृत्सुंदरीकां तत्वे हृदि विन्यसेत्। हं बीजं सूर्यमंडलतत्वे हृदि च विन्यसेत्।
सं बीजं चंद्रमंडलतत्वे तत्र च विन्यसेत्। रं बीजं वह्निमंडलतत्वे तत्र विन्यसेत्। सं बीजं परमेष्ठीतत्वे च वासुदेवं च मूर्द्धि जिं बीजमथ पुंस
त्वे संकर्षं मथो मुखे। त्मलं बीजं वीश्वतत्वे च प्रद्युम्नं च हृदि न्यसेत्। वं बीजं निवृत्तितत्वे च अनिरुद्धमुपस्थके। सं बीजं सर्वतत्वे च पदि
नारायणं न्यसेत्। क्ष्रौं बीजं कोपतत्वे च नृसिंहं सर्वगात्रके एवं तत्वानि विन्यस्य प्राणायामं समाचरेत्। यं नमः पराय पुरुषतत्वात्मने संकर्षणा
य नमः मुखे। वं नमः पराय विश्वतत्वात्मने प्रद्युम्नाय नमो हृदि वं नमः पराय निवृत्तितत्वात्मनेन मो लिंगे लं नमः पराय सर्वतत
त्वात्मने नारायणाय नमः पादयोः क्ष्रौं नमः पराय कोपतत्वात्मने नृसिंहाय नमः सर्वगात्रे। फलं तु तत्वन्यासं ततः कुर्यात्त साधकः सि

नं.सा.
६३

दिहेतवे। कृतेन येन देवस्य रूपमात्मेव यान्यसौ। ततो यथाविधि प्राणायामं कृत्वा पीठन्यासं विधाय केसरेषु मध्ये च पूर्वादि विमलायै क्रि-
यायै योगायै प्रह्वै सत्यायै ईशानायै अनुग्रहायै। तदुपरि ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगप-
द्मपीठात्मने नमः। ततः ऋष्यादिन्यासः। तद्यथा मध्ये नारायण ऋषये नमः मुखे देवी गायत्री छंदसे नमः हृदि विष्णवे देवतायै न-
मः ततः करांगन्यासो। तद्यथा। क्रुद्धोल्काय अंगुष्ठाभ्यां नमः। महोल्काय तर्जनीभ्यां स्वाहा। वीरोल्काय मध्यमाभ्यां वषट् द्युल्काय अ-
नामिकाभ्यां हुं सहस्रोल्काय कनिष्ठाभ्यां फट् एवं क्रुद्धोल्काय हृदयादि पुनस्ततो मंत्रेण षडंगन्यासः ॐ हृदयाय नमः नं शिरसे
स्वाहा मो शिखायै वषट्। कवचाय हुं रां नेत्राभ्यां वौषट् यं अस्त्राय फट् णा नमो दक्षपार्श्वे। मं नमो वामपार्श्वे। ततः ॐ नमः ॐ सुदर्श-
नाय अस्त्राय फट् इति मंत्रेण। दिग्बंधनं कृत्वा मंत्रन्यासं कुर्यात्। तथा च मंत्रन्यासं ततः कुर्यात्सर्वकामफलप्रदं येन विना पूजनं न
प्राङ्कुरारं निष्फलं तथा। तद्यथा॥ आधारे ॐ नमः हृदये नं नमः वक्त्रे मो नमः दोर्युगे नां नमः वां नमः पादयोः ये नमः णा नमः नो भौ
यं नमः एवं कृत्वा नामो हृदि कुचयोः पार्श्वयोः पृष्ठे मूर्ध्नि आस्ये नेत्रयोः श्रवणयोर्घ्राणयोर्हस्तयोः सर्वांगुलीषु पादयोः सर्वांगुली ष्वम
षु हृदि सप्तधातुषु मूर्ध्नि नेत्रे आस्ये हृदि कुक्षौ ऊरो जंघायां पादयोः ॥ योर्द्वयोर्यो रुद्रयोः पादयोः चक्रं शंखं गदां पद्मं च विन्य ६३

सेत॥ ॥अथ मूर्त्तिपंजरन्यासः॥ ॥ललाटे ॐ अं केशवाय धात्रे नमः। कुक्षौ ॐ आं नारायणाय अर्यम्णे नमः। हृदि ॐ इं माधवाय मित्राय नमः
गलकूपतलमं ईं गोविंदाय वरुणाय नमः। दक्षिणपार्श्वे उं त्रै विष्णवे अंशवे नमः। दक्षिणांशे ऊं मधुसूदनाय भगाय नमः। गलदक्षिणभ
गे त्रं एं त्रिविक्रमाय विवस्वते नमः। वामपार्श्वे ऐं वामनायरं इन्द्राय नमः। वामांशे सुं ॐ श्रीधराय पूष्णे नमः। गलवामभागे हैं ऐं हृषीकेश
य पर्जन्याय नमः। पृष्ठे वांअं पद्मनाभाय त्वष्ट्रे नमः। ककुदि पअः दामोदराय विष्णवे नमः। शिरसि द्वादशार्णं न्यसेत। तथा चेतिं वधे
ल ललाटे केशवं धात्रा कुक्षौ नारायणं पुनः। अर्यम्णा हृदि मित्रेण माधवं कंठदेशतः। वरुणेन च गोविंदं पुनर्दक्षिणपार्श्वके। अंशु
ना विष्णुमंसस्थं भगेन मधुसूदनं। गले विवस्वता युक्तं त्रिविक्रममनंतरं। वामपार्श्वस्थमिंद्रेण वामनाख्यमथांशके। पूष्णा श्री
धरनामानं गलपर्जन्यसंयुतं। हृषीकेशं ककुत्पृष्ठे पद्मनाभं ततः परं। त्वष्ट्रा दामोदरं पश्चाद्विष्णुना ककुदि न्यसेत। द्वादशार्णं म
हामंत्रं ततो मूर्द्ध्नि विन्यसेत। त्वै तन्याम न्नवपुरं कं कोटितेजा मूर्द्धस्थो वपुरखिलं स वासुदेवः। ऊर्द्धस्य मूर्द्धि विमलपार्थसीव सि
क्रव्याप्नोति। मंत्रवर्णाकीर्त्तिः॥ ॥न्यासफलं तु मूर्त्तिपंजरन्यासोऽभिहितः परमेष्ठिना। स इन्द्रो मातृभवे नं मंत्री विष्णुमूर्त्तिरनुत्तमा
॥मूर्त्तिपंजरन्यासमंत्रके चित्ते। केशवधातृध्यानमर्त्तिपरिधात्व सहितकेशवाय नमः इति वदंति तन्न वासुदेवमवोरेकं वर्णि क्रुस्व

तं० पु०

64

विवर्जितं स्वरैः कं च बिंदुयुतं चतुर्थ्यां केशवादिकं तथा धात्रादिकं स्वस्थाने मोन्यास उदाहृतः। इति नारीपात्रं। ततश्च किरीटकेयूरहा
रमकरकुंडलशंखचक्रगदाम्भोजहस्तपीतांबरधरश्रीवत्सांकितवक्षःस्थलश्रीभूमिसहितात्मज्योतिर्मयदीप्रकरायसहस्रादित्य
तेजसे नम इति मंत्रेण व्यापकं विन्यस्य मुद्राप्रदर्शयं ध्यानं कुर्यात्। उद्यत्कोटिदिवाकराभमनिशं शंखं गदां पंकजं। चक्रं बिभ्रतमिंदि
रावसुमतीसंसोभिपार्श्वद्वयं कोटीरांगदहारकुंडलधरं पीतांबरं कौस्तुभोद्दीप्तं विश्वधरं स्ववक्षसिलसत्श्रीवत्सचिह्नं भजे।। ए
वं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। तत्र वैष्णवपात्रस्तु मोनमीयोनाम्ना पात्रं तु विष्णु विविध्मोरजितप्रियमतां। तथैव
सर्वपात्रीणां मुखं च शंखचक्रकीर्तितं। मृत्पात्रं च तथा प्रोक्तं स्वर्णं वा राजतं तथा। पंचपात्रं हरेः श्रेष्ठं नान्यत्र तु नियोजयेत्।। तै वै
घृदाने तु तत्रास्वर्णं वा ताम्रपात्रं वायव्यं वा पंकजे दलो। आत्ममकल्पद्रुमो हिरण्यं राजतं कांश्यं ताम्रं मृन्मयमेव वा पात्रं च शंखश्री
हरेः पात्रं नैवेद्ये कल्पयेद्बुधः। तथा च पुरश्चरणचंद्रिकायां। सौवर्णे राजते ताम्रे दिनतो विमलादिशक्तिसहितं पीठमन्वंतपीव
मूर्तौ कृत्वा पुनर्ध्यात्वा वाहनादिपंचपुष्पां। जलिदानपर्यंतं विधाय यावरणपूजामारभेत। तद्यथा। अग्निकोणे तु ह्रुं हृत्काय हृ राम
दयाय नमः। नैर्ऋते मही त्काय शिरसे स्वाहा। वायुकोणे वीयं ल्काय शिखायै वषट्। ईशाने पुल्काय कवचाय हुं। दिक्स ६४

हस्तोल्कायास्त्रस्त्वायफट्। ततः केशरेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ रां नमः यं नमः लं नमः यं नमः ततो दलेषु पूर्वादिदिक्षु वासुदेवायनमः संकर्षणा
यएवंप्रद्युम्नायानिरुद्धायाग्न्यादिकोणेषु शान्त्यै श्रियै सरस्वत्यै रत्यै पत्राग्रेषु वीदिचक्राय शंखाय गदायै पद्माय कौस्तुभाय मु
सलाय खड्गाय वनमालायै वहिरग्रे ॐ गरुडायनमः दक्षिणे शंखनिधयेनमः वामे पद्मनिधयेनमः पश्चिमे ध्वजायनमः अ
ग्निकोणे ॐ विघ्नायनमः निरृते ॐ आर्यायैनमः वायुकोणे ॐ दुर्गायैनमः ईशाने ॐ सेनान्यायनमः तद्वहिरिन्द्रादीन्वज्रादींश्च
पूजयेत्। धूपदीपौ दत्वा नैवेद्यं मोदकात्। तच्च यथा नैवेद्यमासीयदत्वायमूलेनापायाच्छीवममनोयं दत्वा फडिति मंत्रेण नैवेद्यं सं
प्रोक्ष्य चक्रमुद्रयाभिरक्ष्य यमिति मंत्रेण दोषसमूहं संशोष्य रमिति मंत्रेण संदह्य वामकरमसौ वसाधि पूर्णं वमित्यमृतीकृतं वि
भाव्य मूलमंत्रमसकृज्जपेत्। ततो धेनुमुद्रया मृतीकृत्य गंधपुष्पैर्नैवेद्यं संपूज्य कृतांजलिः सन् हरिं प्रार्थयेत्। त्वमस्य मुख
तो महद्ब्रह्म सवेदितिविभाव्य स्वीहात्तमंत्रमुच्चार्य नैवेद्यं जलं दर्शीत्। ततो मूलमंत्रमुच्चार्य एतन्नैवेद्यममुकदेवतायै नमः। न
तो नैवेद्यमुद्धृत्य ॐ निवेदयामि भवते जुषाणेदं हविर्हरे इति नैवेद्यं समर्प्य अमुकदेवतायै न जलं समर्प्य ततोपस्तरणमसीति
जलं दत्वा वामहस्तेन ग्रासमुद्रां प्रदर्श्य दक्षिणहस्तेन प्राणादिमुद्राः प्रदर्शयेत्। यथा ॐ प्राणाय स्वाहा इति कनिष्ठानामिकेअं

गुष्ठेन स्पर्शयेत्॥ ओं अपानाय स्वाहा॥ तर्जनीमध्यमे अंगुष्ठेन स्पर्शयेत्॥ ओं व्यानाय स्वाहा॥ अनामिकामध्यमातर्जनी अंगुष्ठेन स्पर्शयेत्॥ ओं उ
दानाय स्वाहा॥ तर्जनीमध्यमानामा अंगुष्ठेन स्पर्शयेत्॥ ओं समानाय स्वाहा॥ सर्वांगुलीरंगुष्ठेन स्पर्शयेत्॥ ततोऽंगुष्ठाभ्यामनामिकाभ्यां
स्पृशन् कृष्णाय नमः परापरात्मने अनिरुद्धाय नैवेद्यं कल्पयामीति नैवेद्यमुद्रां प्रदर्श्य मूलेन मंत्रमुच्चार्य अमुकदेवं तर्पयामि इति
चतुर्वारं संतर्प्य अमुकदेवतायै एतज्जलं अमृतापिधानमसीति जलं दत्वा आचमनीयादिकं दद्यात्॥ वेश्म वनु सर्वत्र नैवेद्यदाने
यमेव विधिः॥ ततः स्वमान्यक्रमेण विसर्जनीं तं कर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणे षोडशलक्षजपः॥ तथा वृत्तिकाले लक्षजपे
न्मंत्रमेनं समाहितः॥ तद्दशांशं सरसिजैर्जुहुयान्मधुराप्लुतैः॥ ॥अथ राममंत्राः॥ ॥अनंतोऽग्न्यासनः सेंदुर्बीजं रामाय
हृन्मनुः॥ षडक्षरो यमादिष्टो भजतां कामदो मणिः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः कृत्यादि वैष्णवोक्तपीठन्यासांतं विधाय ऋष्यादि
न्यासं कुर्यात्॥ यथा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि श्रीरामदेवतायै नमः गुह्ये रां बीजाय पादयोर्न
मः शक्तये नमः॥ ततः करांगन्यासो रां अंगुष्ठाभ्यां नमः रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा रूं मध्यमाभ्यां वौषट् रैं अनामिकाभ्यां हुं रौं कनिष्ठाभ्यां
वौषट् करतलपृष्ठाभ्यां फट्॥ एवं हृदयादिषु ततो मंत्रन्यासः ब्रह्मरंध्रे रां नमः भ्रुवोर्मध्ये मं नमः हृदि मां नमः॥ नाभौ यं नमः

ततोमूर्त्तिंयंत्ररादिषु विधिं विधाय ध्यायेत्।यथा कालांभोधरकांतिकांतमनिशंवीरासनाध्यासिनंमुद्रांज्ञानमयीं दधानमपरंहस्तांबु
जंजानुनि।पीतांमार्श्वगतांसरोरुहकरांविद्युन्निभांराघवंपश्यंतंमुकुटांगदादिविविधाकल्पोज्ज्वलांगंभजे॥एवंध्यात्वापानसैःसम्प्र
ज्य शंखस्थापनंकुर्य्यात्।ततःपीठपूजांविधायपैठमवोक्तपीठशक्तीःपीठमंत्रंचसंपूज्यपुनर्ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलिदान
पर्य्यंतंविधायावरणपूजामारभेत्।देवस्यवामपार्श्वेसीतायैनमः।अग्रेशार्ङ्गायनमः।वामदक्षिणपार्श्वयोःशरेभ्योनमः।वाणा
यनमः।तद्बहिःकेशरेषुअग्न्यादिकोणेषुमध्येदिक्षुचरांहृदयायनमःइत्यादिषडंगंपूजयेत्।यविभीषणायलक्ष्मणायसुग्रीवायभ्रा
त्रुघ्नायजांबुवंवतेदलाग्रेधृष्टयेनमः।एवंजयंतायविजयायसुराष्ट्रायराष्ट्रवर्द्धनायअकोपायधर्मपालायसुमंत्रायसर्वत्रप्रणवादि
नमोंतेनपूजयेत्।ततःइंद्रादीन्वज्रादींश्चसंपूज्यधूपादिविसर्जनांतंकर्मसमापयेत्।अस्यपुरश्चरणंषड्लक्षजपः।तथाचक्षानुलक्ष
जपेन्मंत्रंरक्ताब्जैःकमलैःशुभैः।तद्दशांशेनवह्नौब्राह्मणान्भोजयेत्ततः॥अथषण्मंत्रःषड्विधःस्वबीजादिःकामबीजादिःश्रीबीजादिः
प्रणवादिःपरादिर्वाग्भवादिर्वा।यथाचस्वकायशक्तिर्वोकलसीताराघः।पंचवर्णकः।षडक्षरःषड्विधःस्याच्चतुर्वर्गफलप्रदः।ब्र
ह्मसम्मोहनःशक्तिरीरिषेणसमर्हित्यति।अगस्तिश्रीशिवःप्रोक्तोमुनयोऽस्कमादिमे।छंदोगायत्रीसंज्ञंचश्रीरामश्चैवदेवतावंब्र

तं. सा.
६६
66

थकामवीजादेर्विश्वामित्रमुनिर्मनोः। क्लीं दो देव्यादिगायत्री रामभद्रोस्य देवता। ध्यानपूजादिकं सर्वं वत्कार्य्यं जानकीवल्लभापथ्यभवे
त्पावकवल्लभा। कुमादि ऋषिः कथितो राममंत्रो दशाक्षरः। वह्निं रावायणाघोजमः केवल एव च। षडक्षरो मंत्रराजोयं सर्वाष्टफलप्रदः
।नारयापारमानं जं त्वामस्य वीजे त्वां षड्भिषः। षडक्षरोषः मंत्रराजः स्यात्सर्वाभीष्टफलप्रदः। षडक्षरस्यं श्रीरामभद्रो तो मंत्रोपं चतुरक्षरः
रायापहृन्मनुः श्रीक्रो मंत्रः पंचाक्षरः परः। ध्यानपूजादिकं षडक्षरस्ववत। वह्निस्थं शह्मा चरणे विह्नोरस्य चंद्रविभूषितं। एकाक्षरो
मनुः श्रीक्रो पंचराजः सुरद्रुमः। ब्रह्मामुनिः स्यात्गायत्री क्लीं दो राममस्य देवता। एकाक्षरेव दादशलक्षजपः पुरश्चरणे। तथा चभानुल
क्षजपे मंत्रमिति वचनात्। अन्येषां षडलक्षजपप्रभृति विशेषः॥ ॥अथश्रीकृष्णमंत्राः॥ ॥गोपीजनपदस्यांते वल्लभापदिगव
धिः स्वपदशाक्षरो मंत्रो दृष्टादृष्टफलप्रदः। अयं मंत्रः कामवीजादी राशिनक्षत्रविचारेपुनर्बीजरहितेन विचारः। वीजपूर्वीजप
श्चापरहस्यकथितमुनिः। लुप्तवीजस्वभावत्वाद्दशाक्षर मिहोच्यते॥ ॥इति गोतमीयात्॥ ॥गोगमौ दे कमिलयो लुप्तवीजो दशा
क्षरः। उद्धरिनु एथ स्कंन कामवीजं महामुने। तद्योगात्फलदो मंत्री नान्यथा कल्पकोटिभिः॥ ॥कोटिभिः॥ ॥अस्य पूजाप्रयोगः राम
कृत्यादितत्वन्यासांतं विधाय प्राणायामं कुर्य्यात्। कामवीजस्य एकवारजपेन दक्षिणनासापुटं पूरयेत्। पुनः सप्तवारजपेन गामे ६६

वायुरेचयेत्॥ ततश्च नासापुटौ धृत्वा विंशतिवारं जपेन वायुं कुंभयेत्। पुनर्वामेन रेचयेत्। दक्षेण पूरयेत् उभाभ्यां कुंभयेत्। पुनर्दक्षि-
णे रेचयेत्। वामेनापूर्य्य उभाभ्यां कुंभयेत्। तथा च एकेन रेचयेत्। कामबीजेनैव षट्थकृ ष्टथकृ। पूरयेत् सप्तजपेन विंशत्या तेन धारयेत्। पक्षा-
पवनसंयमनेन मयूना चरेत् पिहजप्तु मसोमतु मिञ्चति। षष्ठाद्वारेण चैव त्रयश्च अष्टविंशतिरेचयेत्। पूरयेद्दशमात्रेण स्तम्भयेत् सप्तमात्रेणतः।
प्राणपीमो भवेदेकोरेचकपूरककुंभकैः अष्टादशधा तीन चैव त्रलोदशेवं समापयेत्। अन्यमनुमिवं णीनु सूपमिस्तुकत्वा तातत्र नेमं च वली
संख्या वै रेचकादिकं त्रयं कुर्य्यात् रेचयेन्मारुतं दक्षयादक्षिणः। पूरयेद्वामपामध्यनाश्याड्डुनधारयेदित्यादि एतत्तु श्रीकृष्णमंत्रविषयं
नान्यत्र। ततः पीठन्यासं विधाय केशरेषु मध्ये च पीठशक्तिं विमलादिपीठमन्वंतेषु विन्यस्य आधारशक्त्यादीन्संकुर्य्यात्॥ तद्यथा। आधारशक्ति-
रक्तपद्मेनमः। मुखे विराट् कुंदसे नमः। हृदि श्रीकृष्णायदेवतायेनमः। गुह्ये कामबीजायनमः। पादयोः स्वाहाशक्तयेनमः। मंत्राधिष्ठात्र-
दुर्गायैनम इति दुर्गां नमस्कुर्य्यात्। ततः प्राणवत् पुटितं मूलमंत्रं करयोर्वेलमध्ये पार्श्वे च त्रिवित्यस्य प्राणवत्पुटितानुमंत्रवल्लीनू अं-
गुलीषु पर्वासु न्यसेत्। सविदूनं नमो नान्यासेत्। तद्यथा। दक्षांगुष्ठ ॐ गोंनमः॥ दक्षतर्जन्यां ॐ पीनमः। दक्षमध्यमायां ॐ जंनमः
दक्षानामिकायां ॐ नमः। दक्षकनिष्ठायां ॐ वं ॐ वामहस्तकनिष्ठायां। ॐ लं नमः। कामनासिकामनासिकायां ॐ भी ॐ नमः॥ वा

ममध्यमायां ॐ यं ॐ नमः वामतर्जन्यां ॐ स्वां ॐ नमः वामांगुष्ठे ॐ हौं ॐ नमः ॥ अयं तु सृष्टिन्यासः ॥ एवं दक्षिणांगुष्ठपूर्वं वामक-
निष्ठांता स्थितिः ॥ संहृतिश्च वामांगुष्ठादि दक्षिणांगुष्ठांता ॥ पुनः सृष्टिस्थिती इति पंचधा कुर्यात् अथ शक्तश्चेत् स्थितिमात्रं कु-
र्यात् ॥ न्यासत्रयं रदहूरिति गौतमीयवचनात् ॥ ततः स्थितिक्रमेणांगुलीषु दक्षांगुष्ठादि विन्यसेत् ॥ तद्यथा गों नमो दक्षांगुष्ठे पीं
नमस्तर्जन्यां जं नमो दक्षमध्यमायां ॥ नं नमो ऽनामिकायां रं नमः दक्षकनिष्ठायां ॥ एवं वामांगुष्ठे हं नमः वामतर्जन्यां भीं नमः वा-
ममध्यमायां यं नमः वामनामिकायां स्वां नमः वामकनिष्ठायां हां नमः ॥ ततः करयोः पंचांगन्यासः ॥ आं चक्राय स्वाहा अंगुष्ठाभ्यां
नमः विचक्राय स्वाहा सुचक्राय स्वाहा मध्यमाभ्यां वषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्राय स्वाहा अनामिकाभ्यां हुं असुरान्तकचक्राय स्वा-
हा कनिष्ठाभ्यां फट् ॥ ततो मूलमंत्रपुटितां मातृकावर्णान् सविंदून् मातृकास्थानेषु न्यसेत् ॥ ततः प्रणवपुटितं मूलमंत्रं आकेशा-
दापादं आपादादाकेशं त्रिवारं विन्यस्य संहारसृष्टिभेदेन दशतत्त्वानि विन्यसेत् ॥ तद्यथा पादयोः गों नमः पराय पृथिवीतत्त्वात्म-
ने नमः लिंगे पीं नमः पराय जलतत्त्वात्मने नमः हृदि जं नमः पराय तेजसतत्त्वात्मने नमः मुखे नं नमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः
शिरसि वं नमः पराय आकाशतत्त्वात्मने नमः ॥ हृदि लं नमः पराय अहंकारतत्त्वात्मने नमः भं नमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः स

वंगेर्यं नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नमः। स्वां नमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः। हीं नमः परायपरतत्त्वात्मने नमः। इति संहारक्रमः। सर्वांगे
हां नमः पराय परतत्त्वात्मने नमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः। यं नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नमः। हृदि मां नमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः
ल्वं नमः परायऽहंकारतत्त्वात्मने नमः शिरसि वं नमः परायाकाशतत्त्वात्मने नमः मुखे नें नमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः हृदि ये नमः पराय
तेजस्तत्त्वात्मने नमः लिंगे पीं नमः पराय जलतत्त्वात्मने नमः पादयोः लों नमः पराय पृथिवीतत्त्वात्मने नमः। ततः स्पष्टादिन्यासः तत्
त्रांगुलिनियमो निर्वंधे। शिरः शिवि हिता मध्या। सेवाक्ष्त तर्जनिकान्विताऽपरसिर हितां गुष्ठा जैष्ठान्विता पकनिष्ठिकानसि ववदंते
सर्वाः सज्याय सी हृदि तर्जनी प्रथम पुत्राम ध्याना भोऽस्य रसिद्वि हिताः शिरे तो एवां गुलयो ज्ञान्वोः सांगुष्ठीस्तु पदद्वये॥ तद्यथा॥ शिरसि
गें नमो य ध्यमी गुल्या नेत्रयोः पीं नमः तर्जनी मध्यमाभ्यां कर्णयोः जं नमोऽगुष्ठरहिताभिरंगुलीभिः घ्राणे एं नमोऽंगुष्ठानामिका
भ्यां मुखे वं नमः सर्वाभिरंगुलीभिः हृदि ल्वं नमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां उदरे अं नमोऽंगुष्ठमध्यमाभ्यां लिंगे यं नमोऽंगुष्ठरहिताभिरं
गुलीभिः जानुनोः स्वं नमोऽगुष्ठरहिताभिरंगुलीभिरंगुलीभिः पादयोः हां नमः सर्वांगुलीभिः अथ येसः हि.। अथ स्थितिक्रमः। हृ
वि तों नमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां वउदरे यों नमो अंगुष्ठमध्यमाभ्यां लिंगे जं नमोऽगुष्ठरहितांगुलीभिः जानुनि लं नमः अंगुष्ठर

हं॰सा॰
६८

68

हिताभिरंगुलीभिः पाद्योर्वं नमः सर्वांगुलीभिः शिरसि ह्लं नमः मध्यमपवित्रयोः मों योऽमध्यमातर्जनीभ्यां कर्णयोः यं नमोऽङ्गुष्ठरहि
ताभिरंगुलीभिः घ्राणे स्वां नमो अंगुष्ठानामिकाभ्यां मुखे हों नमः सर्वाभिरंगुलीभिः अथ संहारक्रमः पादयोर्मं नमः सर्वांगुलीभिः जानु
नोः पीं नमो अंगुष्ठरहिताभिरंगुलीभिः लिंगे जं नमोऽङ्गुष्ठरहिताभिरंगुलीभिः उदरे नं नमो अंगुष्ठमध्यमाभ्यां हृदि वं नमः अंगुष्ठत
र्जनीभ्यां मुखे ह्लं नमः सर्वांगुलीभिः घ्राणे भां नमः अंगुष्ठानामिकाभ्यां कर्णयोः यं नमः अंगुष्ठरहिताभिरंगुलीभिः नेत्रयोः स्वां न
मः तर्जनीमध्यमाभ्यां मूर्ध्नि हां नमः मध्यमानांगुल्या पुनः सृष्टिस्थिती पविन्यसेत् । विद्यार्थी ब्रह्मचारी च पुनः सृष्टिं समाचरेत् । गृह
स्थस्य पुनः सृष्टिस्थिती व कुर्यात् । यतिर्वैराग्ययुक्तश्च संहारं तत्र विन्यसेत् । एतेन विद्यार्थिब्रह्मचारिणां चतुर्थीगृहस्थानां प
चधीयतीनां विविक्तीनां च त्रिधा न्यासः । तथा निबंधे न्यासः संहारांतो मकूरिवेखानशोषु विहितो यं स्थित्यंतो गृहमेधिषु सृष्ट्यं
तो वर्णिनामिति प्राहुः । वैराग्ययुक्तगृहस्थे संहारांतं न्यसेत् । केचित्सदाराचीर्याः सहजातो वनवासिनि स्थितिं च विद्यार्थिनां सृष्टिं
के चित्तु न्यासत्रये चैव परीत्यमामनेति । वस्तुतः सर्वैरेव पंचधा न्यासः कर्तव्यः ॥ अथ विभक्तिपंजरन्यासः । तत्र यथा स्वाधारे गं
नमः । नलिंगे पीं नमः । नाभौ यं नमः । हृदि नं नमः । वेस्तनयोः वं ह्लं नमः पार्श्वयोः भां यं श्रोण्योः स्वां हां शिरसि तोमुखे पीं नेत्रयो

रामु
६८

नं नं कर्णयोः वं ह्लं नीसापुटयोः भं यं कपोलयोः स्वां हां एवं दक्षिणकरस्य मूलसंध्यग्रकेषु पंच दक्षिणहस्ताङ्गुलीषु यं वर्णे अगले वं नमः
मुखे ह्लं नमः। अंशयोः भं नमः यं नमः ऊर्वोः स्वां नमः हां नमः। कंधरायां मां नमः। नाभौ पीं नमः कुक्षौ जं नमः। हृदि नं नमः एवं नाम
कमूलसंध्यग्रकेषु पं वांगुलीषु पंच एवं दक्षिणपादयोः मूलमध्याग्रकेषु पंचर्यि च अंगुलीषु पंच २० मूर्द्धि गों तत्सूर्वं पीतहृत्क्षिणो
त्वश्रिमे उत्तरे वं मूर्द्धि सकले ह्लं भुजयोः भं यं ऊर्वोः स्वां हां शिरसि गों नेत्रयोः पीं मुखे जं कंठे वं हृदि वं उदरे ह्लं मूलाधारे भं लिंगे जं
जानुनोः स्वां पादयोः हां श्रोत्रयोः गों गंडयोः पीं अंशयोः जं स्तनयोः लं पार्श्वयोः वं कक्षोः ह्लं ऊर्वोः भं जानुनोः यं जंघयोः स्वां पा
दयोः। हां सर्वशिति नमो नानि विन्यसेत्। ततः पूर्ववन्मूर्त्तिपंजरन्यासः। पुनः सृष्टिस्थिती ततो दशांगं पंचांगन्यासो मघथा हृ
दि गों शिरसि पीं शिखायां जं सर्वांगे नं दिक्षु वं दक्षपार्श्वे ह्लं वामपार्श्वे भं कटिदेशे यं पृष्ठे स्वां मूर्द्धि हां श्रीचक्राय स्वाहा हृ
र से स्वाहा सुचक्राय स्वाहा शिखायै वषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्राय स्वाहा कवचाय हुं असुरांतकचक्राय स्वाहा अस्त्राय फट्
ततः किरीट् मंत्रेण व्यापकं विधाय वेणुवित्त्वो दिग्मुद्राः। सुदर्शन ॐ नमः सुदर्शनायास्त्राय फडिति मंत्रेण दिग्बंधनं कुर्यात् कि
रीटादिकं तु सर्वतत्र ध्यायेत्॥ ध्यानं। स्मरेद्वृंदावने रम्ये मोहयंतमनारतं। गोविंदं पुंडरीकाक्षं गोपकन्याः सहस्रशः। आत्मनो

तं·सा·
७०

जाप्रातः कृत्यादि वैष्णवोक्तपीठन्यासांतं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात्। तद्यथा शिरसि नारदऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः
हृदि श्रीकृष्णाय कृष्णाय देवतायै नमः। ततः करांगन्यासौ आचक्राय स्वाहा अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि दशाक्षरवत्। ततः फट्स्वार्थीरस्त्रात्तत्वमूर्त्तिप
ञ्जरौ न्यसेत्। ततः किरीटमंत्रेण व्यापकं कृत्वा यथाशक्ति मुद्रां बध्वा ॐ नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति दिग्बंधनं विधाय ध्या
येत्। आद्यमनो दशाक्षरवद्ध्यानं द्वितीये वमानं त्वरत्नाभिषेककं वा। तृतीये तु ध्यानं। शंखचक्रधनुर्बाणपाशांकुशधरोऽरुणः।
वेणुं धमन् धृतं देवो ध्येयः कृष्णो दिवाकरः इति ध्यानं गोत्राणि येष्वपि दशाक्षरवद्ध्यानं। तथाचरमादिकामादिमंत्रद्वयमपि
कृत्वा। अनयोर्मंत्रयोश्चक्राद्यैः षडंगकं। कुर्य्याद्दशार्णवत्सर्वं ध्यानपूजादिकं सुधीः एवं ध्यामानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा
वैष्णवोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्य्यंतं विधाय पूर्वोक्तवेणावादिपूजनं कृत्वा आवर
णपूजामारभेत्। अस्यावरणानि निश्चगोदुवज्रादीनि ततः कृष्णाष्टकेण संपूज्य धूपादि विसर्जनांतं समापयेत्। एतेषां पंचलक्ष
जपः पुरश्चरणं। पंचलक्षजपेत्तावदयुतं पायसेन च। कृष्णाय पदमाभाष्य गोविंदाय ततः परं गोपीजनपदस्यांते वल्लभाय स्वा राम
हिगा च धिः। कामबीजादि व्याख्यातो मनुरष्टादशाक्षरः। अस्य पूजाप्रयोगः। वैष्णवोक्तवोक्तपीठमन्वंतं विन्यस्य ऋष्या ७०

दिन्यासं कुर्य्यात्॥ शिरसि नारदाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि श्रीकृष्णाय देवतायै नमो गुह्ये क्लीं बीजाय नमः पाद
योः स्वाहा शक्तये नमः॥ ततः पूर्णवपुषि तिं मंत्रेचिंशः करयोर्व्यापकं कृत्वा करांगन्यासौ कुर्य्यात्॥ तथा क्लीं श्रीकृष्णाय अंगुष्ठाभ्यां
नमः गोविंदाय तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ गोपीजन मध्यमाभ्यां वषट् वल्लभाय अनामिकाभ्यां हुं स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट्॥ एवं हृदयादि
षु॥ ततो मूलेन मूर्द्धादि पादपर्य्यंतं त्रिशो व्यापयण्य वर्णवेनसकृद्व्यापयण्यमं चन्यासं कुर्य्यात्॥ मूर्द्धि ललाटे भ्रूमध्ये कर्णयोश्च क्षु
षोर्घ्राणयोर्वदने ग्रीवायां हृदि नाभौ कट्योः लिंगे जान्वोः पादयोः एषु स्थानेषु प्रत्येकेन मंत्रवर्णान्न्यसेन्नान् विन्यस्य शिरसि
घ्राणवंचन्यसेत्॥ ततो नयन मुख हृदय गुह्यांघ्रिषु मंत्रस्य पदपंचकं न्यसेत्॥ पदपंचकं च चतुर्थ्यंतुस्यथा दयेत्॥ ततः
अंगन्यासं कुर्य्यात्॥ क्लीं कृष्णाय हृदयाय नमो गोविंदाय शिरसे स्वाहेत्यादिभिरंगन्यासं विधाय दशतत्त्व मूर्त्तिं पंजरोन्य
सकिरीटेन व्यापकं कृत्वा यथाशक्ति मुद्रां बध्वा ॐ नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट्॥ इति मंत्रेण दिग्बंधनं कृत्वा दशाक्ष
रोक्तं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा वेकृवोक्तपीठमन्वेतं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पुष्पांतं त्वं तं समाप्य क्लीं
मित्याद्यष्टरे सततं हंतेषु न्यासक्रमेण संपूज्यादि मंत्रेण संपूज्य पुनरंजलिं पंचकं दत्वा वेसत्वा दि पूजां कृत्वा शेषं दशाक्षरव

नं.सा. ७१ तं कुर्य्यात्॥ शक्तिश्रीपूर्वकोष्टादशाद्योविंशदर्णकः॥ पूजायष्याज्ञातः कृत्वा ततः कृत्वा दिवेष्टवेष्टोक्तपीठन्यासं तं विधाय ऋष्यादि
न्यासं कुर्य्यात्॥ शिरसि ब्रह्मणे ऋषये मुखे गायत्र्यै छंदसे हृदि श्रीकृष्णाय देवतायै नमः॥ गुह्ये क्लीं बीजाय पादयोः स्वाहा शक्तये न
71 मः इति विन्यस्य करांगन्यासौ कुर्य्यात्॥ क्लां श्रीं क्लीं अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ कृष्णाय तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ गोविंदाय मध्यमाभ्यां वषट्॥ गोपीज
नम्रनासिका॥ भ्यां हुं वल्लभाय कनिष्ठाभ्यां वौषट् स्वाहा॥ गोविंदाय मध्यमाभ्यां वषट्॥ गोपीजनम्रनासिका॥ भ्यां हूं वल्लभाय क
निष्ठाभ्यां वौषट् करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदादिषु ततो मूलेन व्यापकं विधाय मंत्रपटितमात्रकार्णीन् तत्तत्स्थाने न्यसेत्॥
ततो दशतत्त्वानि विन्यस्य पुनर्मूलेन व्यापकं कृत्वा मंत्रन्यासं कुर्य्यात्॥ मूर्ध्नि क्लीं नमः॥ कपाले श्रीं नमः॥ भ्रूमध्ये क्लीं नेत्रयो
योः ह्रें कर्णयोः नमः॥ वदने गों चिबुके विं कंठे शं दोर्मूले दं हृदि यां उदरे पीं नाभौ जं लिंगे नं आधारे वं कट्यां लं जानुनोः भं जंघ
योः यं गुल्फयोः स्वां पादयोः हां नमो तेन न्यसेत्॥ इति सृष्टिः हृदि क्लीं उदरे श्रीं नाभौ च क्लीं लिंगे कृं आधारे ष्णां कट्यां य जानुनोः
गोजंघयोः विं गुल्फयोः दां पादयोः॥ धिमूर्ध्नि गों कपाले वां भ्रूमध्ये जं नेत्रयोः नं कर्णयोः वं नसोः ह्लं वदने भां चिबुके यं कंठे एस् ७१
स्वा दोर्मूले हां नमो ते विन्यसेदिति स्थितिः॥ पादयोः क्लीं गुल्फयोः श्रीं जंघयोः क्लीं जानुनोः कृं कट्यां ष्णं आधारे यं लिंगे गोमं

नीभौ विंतुदरे त्राहृदि यं दोर्मूले गों कं गयी। विष्णुके जं वदने नं नसोः वं कर्णयोः लं नेत्रयोः अं भ्रुवोर्मध्ये यं भाले स्वां मस्तके हां नमोऽन्ता
न्यसेदिति संहारक्रमः पुनः सृष्टिस्थिती कृत्वा मूर्त्तिपंजरं विन्यस्य पुनः सृष्टिस्थिती विन्यस्य षडंगानि न्यसेत् तन्नयथा। ह्रां श्रीं ह्लीं हृ
दयाय नमः कृष्णाय शिरसे स्वाहा गोविंदाय शिखायै वषट् गोपीजनवर्वल्लभाय कुं वल्लभाय नेत्राभ्यां वौषट् स्वाहास्त्राय फट् ततः
पूर्ववन्मुद्रादिग्बंधनं च कृत्वा किरीटीमुद्रां धृत्वा ध्यायेत्। तेन यथा चारवत्सांस हस्ती कीभास्वरैर्भुवनोत्तमैः। अनन्तैः कल्पवृक्षैः अ
परीतो मणिमंडपः। ज्वलद्रुवसमस्तभव्यारतोरणाकुध्यकेः। फुल्लस्वगुल्लसच्चित्रवितानालंबमौक्तिकेः। पुष्परागाख्यलीरजद्रुत्ते नघ
श्वेषयतः। अनारतगलद्रत्नधावस्पस्वसत्वोरधेः। रत्नप्रदीपावलिभिः प्रदीपितदिगंतरैः। उद्यदादित्यसंकाशमणिसिंहासनांबु
जासमासीनो च्युतो ध्येयो द्रुतहाटकसन्निभः। समानोदितचंद्रार्कतडित्कोटिसमद्युतिः। सर्वांगसुंदरः सौम्यः सर्वाभरणभूषितः।
पीतवासाश्चक्रशंखगदापद्मोल्लसद्भुजः। अनीरतोच्छलद्रत्नधारैः सकलसंस्पृशत्। वामपादांबुजाग्रेण मुष्णता पल्लवच्छवि
हृ निलनीसत्तासभामेस्य मूर्द्धि रत्नौघधावया। सिंचत्यो दक्षवामस्थकलशौ स्थया॥ नाग्यजिती सुनंदा च दक्षिणं तयोः कलशौ नयोः।
ताभ्यां च दक्षवामस्थे मित्रा विंदा सुलक्षणा॥ त्वनाद्याः समुद्धृत्यर त्नपूर्णौ घटौ तयोः। जांबवती सुशीला च दक्षिणं न्यो हृ वामके।

तं·सा· ७२

72

वह्निः षोडशसाहस्रसंख्याताः परितः स्थिताः ध्येयाः कनककल्लोघधीराप्रकालशोज्वलाः ॥ तद्बहिः स्वाष्टनिधयः पूरयन्तो धनैर्दरान् तद्बहिर्दि

क्षयः सर्वे पुरोवच्च पुरास्थयः ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्य्यात् नूतनस्य पूजायंत्रस्य षट्कोणमध्यमष्टदलपद्मं विलिख्य षट्को

णमध्ये ससाध्यं कोणमध्ये ससाध्यं कामबीजं विलिख्य तत्केशरेषु सस्वरदशभिरक्षरैर्वेष्टयेत् ॥ ततः षट्कोणस्य पार्श्वे तिलकोणेषु श्री

बीजं शिष्टेषु भुवनेशीं लिखेत् ॥ ततः षट्कोणसन्धिषु क्लीं कामायनम इति पञ्चबाणान् लिखेत् ततः केशरेषु कामदेवाय विद्म

हे पुष्पबाणाय धीमहि तन्नोऽनङ्गः प्रचोदयात् ॥ इति गायत्र्या ह्रीं श्रीं त्रीं लपहाराणि फर्वादिक्रमेण विलिखेत् ॥ ततः पत्रेषु पू

र्वादि नमः कामदेवाय सर्वजनप्रियाय सर्वसम्मोहनाय ज्वल ज्वल सर्वजनस्य हृदयं पर्वे पूर्वादि नमः कोमम वशं कुरु कुरु स्वा

हा इति मालामंत्रस्य षडक्षराणि दलेषु लिखेत् ॥ तद्बहिर्मातृकया संवेष्टयेत् ॥ ततो भूबिंबे दिक्षु वश्रीबीजं विदिक्षु मायाबीजं

लिखेत् ॥ बाह्ये तु ॥ बाह्ये पृष्ठवज्राणि ओतमीय ॥ पद्मस्य ऽष्टपत्रासंनु चतुरस्रं स्वमुलक्षणं ॥ चतुर्द्वारसमीपेषु ॐ क्रां मग्राभिनकाणिकों

सामान्ययंत्रमुद्दिष्टमष्टादशाक्षरस्मृत्यु ॥ चतुर्द्वारं पद्ममष्टदलान्वितं ॥ षट्कोणगर्भं कामाख्यासप्तदशाक्षरीवेष्टितं ॥ षडक्षरेम रामू ७२

न्तुवरे मनुवर्णषट्कोणे विलिखेत् ततः ॥ वृत्तमष्टादशाक्षरैर्दशाक्षरयोर्विशेषषडक्षः ॥ सोऽष्टाक्षविषयः तथाच विलिख्य गांधपके नालि

लेदष्टदलांबुजं ।कर्णिकायांतत्षट्कोणं समाध्यंतत्त्वमन्मथं ।शिष्टैस्तैः सप्तदशभिरक्षरैर्वेष्टयेत्स्मरं ।प्राग्यक्षोऽनिलकोणेषु स्त्रियं शिष्टेषु
संविदं ।षडक्षरं षट्सु विष्णुकेशरेषु स्त्रियं विशः ।विलिखेत्तकामगायत्रीमीलार्धमंत्रं दलाष्टके ।षड्दशाः संलिख्य तदा ह्वेवेष्टयेन्मातृका
क्षरैः ।भूबिंबं च लिखेत्प्राग्वच्छ्रीमाधवदिग्विदिक्षु ।पिभूर्द्वहं चतुरस्रं स्याद्दशवज्रविभूषितं ।एतं पंचमघटादशाक्षरदशाक्षरदा विंशतिच
तुर्दशाक्षरद्वादशाक्षरैकाक्षराणामिति ।ततः पीठमन्वं तत्पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा हृन्नादिं पंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधाय सूऐ स्थि
तिषडंगं च संपूज्य ॐ किरीटाय नमः ।एवं कुंडले च क्रश्रीवत्सगदापद्मवनमालाश्रीवत्सकौस्तुभान्प्रणवादि सचतुर्थ्यंतनमोऽन्तेन
पूजयेत् ।पुनः पंचपुष्पांजलिं दत्त्वा वरणे पूजामारभेत ।षट्कोणेषु क्रमेण स्मा ह्रीं क्लीं श्रीं क्लीं हृदयाय नमः क्लीं स्मा पशिरसे स्वाहा इत्या
दिना पूजयेत् ।ततो दिक्चक्रेण मूले वासुदेवसंकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्ध प्रणवादि नमोऽन्ते पूजयेत् ।एवं विदिक्चक्रेषु मूले शांत्ये
श्रियै सरस्वत्यै रत्यै पत्नीषु पूर्वादि पूर्ववत् ।हृक्लिंरयाद्याः पूजयेत् ।अग्नेयोःऽशासहस्रमहिषीभ्यो नमः ।तद्बहिः पूर्वादि दंडनिधये
नीलनिधये कुमुदनिधये मकरनिधये आनंदनिधये कच्छपनिधये शंखनिधये पद्मनिधये तद्बहिः इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूज
त् ।चतुर्हस्ते कुंडे दशांशेन होमयेत् ।ततो भूपादि विसर्जनं कर्म समापयेत् ।अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः ।तथा च ध्यात्वैवं परया

तं॰सा॰ ७२ त्यां नं विंशत्यार्गमंतुं जपेत् ॥ चतुर्लक्षं हुनेदाज्यैश्चत्वारिंशत्सहस्रकं ॥ वाग्भवं मारबीजं च कृष्णायभुवनेश्वरी ॥ गोविंदाय परमात्मेति पीअनव
लक्षं भेऽ ॥ शिरः ॥ चतुर्दश स्वरो षेनः ॥ शुक्रः संगीतं तद्दैवतः ॥ द्वाविंशत्यक्षरो मंत्रो वागीशः इत्ययं प्रदायकः ॥ अस्य फजा प्रयोगः प्रातः कृत्वा दिवै
ष्णवोक्तपीठमन्त्वे तं न्यस्य सत्राद्शार्णवत् ॥ अष्टादिं यासकरं गत्वा समुद्र दिवं धे विधायध्यायेत् ॥ वामोर्ध्वहस्ते दधतं विघासर्वसुपुस
कं ॥ अस्मात्ततुदक्षोर्ध्वस्फाटिकीमाल कालकायष्टी ॥ शाद्वत्ल मधवेणुमधः पाणि द्वये ऽर्तागपं तेपीतवसनं श्यामहंसकोमलच्छवि ॥
वर्हिवर्हा कृततोत्तं ससर्वांगसं वेदिमिः ॥ उपासितं मुनिगणैः फपति च्छद्रिसदा ॥ एवं ध्यात्वा विंशत्सणिवत् द्रुजयेत् ॥ द्विस्थिति सि
जनं तु नोति ॥ अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षं जपः ॥ तथा चतुर्लक्षं जपेन्मंत्रं मंत्रं मुमंत्री प्रयुतः ॥ पलाशपुष्पैः स्वादुकैश्चत्वारिंशत्
सहस्रकं ॥ जुहुयात्कमिमयामेनेनयन्तुः सिद्धो भवेद्ध्रुवं ॥ वाग्भवं कामबीजं च नायाल लक्ष्मीयनंतरं ॥ दशार्णीयनुवर्यास्वमवेत्कृष्णायग
हः ॥ ब्रह्मसंहितायां तु ॥ वाग्भवं भुवनेशी नीश्री बीजेकामराजकं ॥ अस्य पूजा प्रयोगः ॥ प्रातः कृत्वा दिवैष्णवोक्तपीठमन्त्वे तं विन्यसा ॥ श्री
रसि ब्रह्मणे ऋषये नमः ॥ मुखे गायत्री छंदसे हृदि श्रीकृष्ण देवतायै नमः ॥ न्यास पूजा जय होपादिकं दशाक्षरवत् ॥ ध्यानं ॥ ध्यायेद्वृं राम
दावने रम्ये का चनीभूमिमध्यगे ॥ नानापुष्पलताकीर्णे वृक्षषंडैश्च मंडिते ॥ कल्पादवीतले सम्यक् श्रीमन्माणिक्यमंडपे नारदा ७२

घैर्मुनिश्रेष्ठैः स्तुतिभिः परितो रत्नसिंहासने ध्यायेदुपविष्टं करोपरि। सन्तलजलदश्यामं रक्तपद्मदले क्षणं रक्तपद्मनिभा पादपाणि
भ्यां परिमंडितं। नवरत्नसमाबद्धभूषणैः परिभूषितं। श्रीमुक्तावक्षःश्रीवत्सकौस्तुभोज्ज्वलितं। तारहारावलीरम्यं श्रीवत्साङ्कितवक्षसं।
रोचनातिलकं घ्राणत्कुंडलभ्रमराधितं। कंदर्पचापसदृशभ्रूविलासपालाविराजितं। अनेकरत्नसंबद्धस्फुरन्मकरकुंडलं। न्वहिवहक
तें चैसं सर्वांगं सर्ववेदिभिः। उपासितं मुनिगणैः सुपतिष्ठेद्धरिं सदा। कामाकृष्टं धरासंस्थं शांतिविंदुविभूषितं। त्रैलोक्यमोहनो विष्णुः
कथितस्तव कामदः। अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः कृत्यादि वैष्णवोक्तपीठशक्तं यंत्रस्थितं न्यस्य तदुपरि पक्षिराजाय स्वाहेति पीठमंत्रं न्य
सेत्। ततः ऋष्यादिन्यासः। तद्यथा। शिरसि सम्मोहन ऋषये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः हृदि त्रैलोक्यमोहनाय विष्णुदेवतायै
नमः। ततः करांगन्यासो क्लीं अंगुष्ठाभ्यां नमः क्लीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। क्लीं मध्यमाभ्यां वषट् इत्यादि एवं हृदयादिषु ततो निर्विशेष दीर्घषट्क
नाढ्येन कामबीजेन कल्पयेत्। ततो बाणन्यासः। द्रां शोषणबाणाय नमः श्रीगुह्ययोः ह्रीं मोहनं क्लीं संदीपनं ब्लूं तापनं सः मादनं न्यासेत्
सर्वत्र बाणपादप्रयोगः तथा मूर्द्धमुखहृदयलिंगपादेषु ततः सम्यक् ध्यायेत् भगवद्विग्रहं संकाशं सर्वतेजोमयं वपुः। किरीटिनं कुंडलिनं
नेकेयूरवलयान्वितं मुक्तासद्दलसंबद्धतुलाकोटिविराजितं। नानालंकारसुभगं पीतांबरयुगावृतं। गरुडोपरि सत्क्रकरस्कांचकजम

तं॰सा॰ ७४ ध्यायेत्तत्र हेमसंकाशं लक्ष्मीवामोरुसंस्थितं। सर्वालंकारसुभगां शुक्लवासोयुगावृतं। सकामीचतुः लीलया देवं मोहयंतं पु
नः शंखचक्रगदापद्मपाशांकुशधनुःशरान्। धारयंतं जगत्त्राणं रूपमारुणेरुणं। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं विधा
य न्यासक्रमेण पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिं दत्वा न्यासक्रमेण शरीरे पंचबाणान् संपूज्य ॐ किरीटाय
नम इति किरीटं कुंडले शंखचक्रगदापद्मपाशांकुशधनुःशरान् हस्तेषु पूजयेत्। स्तनोर्ध्वे श्रीवत्सकौस्तुभौ च गले वनमालाये
ति तेच पीतवसनाय वामांके श्रियं पूजयेत्। ततः केशरेष्वग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु श्रीं हृदयाय नम इति षडंगं पूजयेत्। ततः पूर्वादि
दिक्षु बाणान् पूजयेत्। कोणेषु त्वापं चीमणं पत्रेषु पूर्वादि ॐ लक्ष्म्यै नमः सरस्वत्यै रत्यै प्रीत्यै कीर्त्यै कांत्यै तुष्ट्यै तद्बहिः इंद्रादिकपा
लान् पूजयेत्। नात्र वज्रादि पूजा अनुक्तत्वात्। ततो धूपादि विसर्जनांतं समापयेदिति। अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। तथा
चरविल्वं जपेन्नैवेद्यं द्रुपात्रदर्शांशतः। अमृतत्रयमिश्रेण पायसेन विधानवित्। अथवा रविसाहस्रं द्रुनेत्रावच्च तर्पयेत्।
कामबीजं हृषीकेशचतुर्थ्यंतं नतिर्मनुः॥ अस्य विधानं पूर्ववत् कार्यं। लक्ष्मीमायाकामबीजं ङेंतं कृष्णपदं ततः स्वाहेति मंत्र एमु
राज्योयं भजतां कल्पपादपः॥ अस्य पूजाप्रयोगः प्रातःकृत्यादि वैष्णवोक्तपीठमन्वंतं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। तद्यथाः ७४

74

हृन्मंत्राष्टाक्षरः शिरसि नेत्रं रक्षायै नमः। मुखेऽत्र षष्ठ्वदंदसे नपः हृदि श्रीकृष्णायै नमः। ततः करांगन्यासौ क्लांश्रं मुष्टाभ्यां नमइत्यादि
एवं हृदयादिषु। ततो ध्यानं॥ कलाय कुसुमप्रभामं देहं वनान्ते हरिं। तोपगोपीनावावीतं पीतवस्त्रसुगात्रं तं। नानालंकारसुभगं कोस्तु
भोज्ञासिवक्षसं। सनकादिमुनिश्रेष्ठैः संस्तुतं परयामुदा॥ शंखचक्रौ लसत्कुंवेणुहस्तद्वयेरितं। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य प्राग्वत्सर्व
पनं कृत्वा वैष्णवं तापीठमन्त्रं तेनपीठं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा हृन्नादिषु ध्यानजलिदानपर्य्यन्तविधायावरणपूजां कुर्य्यात्। तद्यथा केशरेषु
अग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च क्लां हृदयाय नमः इत्यादिभिरंगानि पूजयित्वा। ततो बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च धूपादि विसर्जनान्तकर्म समा
पयेत्। अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षं जपः। ध्यात्वैवं परमात्मानं वर्णलक्षमनुं जपेत्। दशांशं जुहुयात् पीनमचीकुसुमैर्वह्नौ षड्द्विजे रितिः। श्री
शाक्तिस्मरकृष्णाय गोविंदं दीपशिरोमनुः। अस्य पूजाप्रयोगः। प्रातः कृत्यादि पूर्वोक्तपीठन्यासं विधाय रत्नाभिषेकवत्तेजोष्यादिन्या
सं विधाय करांगन्यासौ कुर्य्यात्। तन्यथा। श्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः। क्लीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। क्लीं मध्यमाभ्यां वषट्। कृष्णाय अनामिकाभ्यां
हुं। गोविंदाय कनिष्ठाभ्यां वौषट्। स्वाहा करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु। ततो मूर्त्तिं पंजरन्यासं विधाय मुद्रादिदिग्बंधनं विधा
य चिंतामणौ क्लीं ध्यात्वा तद्विधानेन पूजयेत्। ऋषिरिति निक्रमेण च न पूजयेत्। तन्नाभावात्तस्य पुरश्चरणं जपो होमश्च त

तं॰सा॰ या॥ तारं रुग्भगवते रुक्मिणीवल्लभाय वह्यांश्रस्य फजापीठमन्त्वं तं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात् शिरसि नारदऋषये नमः
७५ मुखे ऽनुष्टुप्छन्दसे नमः॥ हृदि रुक्मिणीवल्लभाय देवतायै नमः॥ ततः करांगन्यासो ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः नमस्तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा भगव
75 ते मध्यमाभ्यां वषट् रुक्मिणीवल्लभाय अनामिकाभ्यां हुं स्वाहा कनिष्ठाय फट् एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं॥ तापिञ्छच्छविरङ्कसंस्थि
तां प्रियतमां स्वर्णप्रभामम्बुजप्रोद्यद्दामभुजां स्ववामभुजयाश्लिष्यन् सवितायपोऽश्लिष्यंतं तास्वपमन्यहस्तविलसत्सौवर्णवेत्र
श्चिरं पायाद्वो श्रान्तशत्रुपीतवसनो नानाविभूषो हरिः॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य वैष्णवे कृतपीठमन्त्रे तत्र संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आवा
हनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्य्यन्ते विधायावरणपूजां कुर्य्यात्॥ अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ॐ हृदयाय नमः इत्यादि पूजयेत्॥
अष्टदलेषु पूर्वादि ॐ नारदऋषये नमः एवं पर्वतजिष्णुनिशठोद्धवदारुकविष्वक्सेनशैलेयं च पूजयेत्॥ तथा च तद्दि
क्षिन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपादि समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः॥ तथा च ध्यात्वैवं रुक्मिणीनाथं जपेद्वर्णसमं मनुम् अयु
तं जुहूयात् पयोरसलैर्मधुशर्करैः॥ श्रीशक्तिकामपूर्वो गजन्यशक्तिरमीति कः॥ दशाक्षरस एवारोऽस्य चैतस्य शक्तिरमान्वितः॥ अ
नयोऽस्यादि पंचांगानि दशार्णरवत्॥ पूजा तु विंशत्यक्षरोक्तवत्॥ ध्यानं वरदाभयहस्ताभ्यां श्लिष्यन्तं स्वांगगां प्रिये॥ पद्मोत्पल रुग्म
७५

कोरेनाभ्यां श्रिष्टं चक्रदरोज्वलं ॥ ॥इति ध्यानं॥ ॥अनयोः पुरश्चरणं दशलक्षजपः। तथा वदशलक्षं जपेद्ध्येयं तावत्सहस्रहोमतः। अथ
एवं नमस्कारुक्तं कल्पगोविंदकोतथा। श्रीं ह्रीं क्लीं ङेन्ता बुधाय्यं हुंफट् स्वाहेति कीर्तितः। अस्य नारदऋषिरनुष्टुप् छंदः परमात्मा हरिर्देवता।
श्रीं वक्राद्यै रंगानि दशार्णेन वदेत्पूजा जपहोमादयः॥ ॥अथ बालगोपालमंत्राः चक्री वसुस्वरान्वितः सर्गी एकाक्षरो मनुरीरितः॥ कृष्ण
य कामकृष्णाय नमो ऽतः। क्लीं कृष्णाय नमः द्वयं॥ गोपालाय द्वयं॥ कामबीजकृष्णाय द्वयं। कामकृष्णाय कामा। बालवपुषे कृ
ष्णाय द्वयं। बालवपुषे कामबीज कृष्णाय स्वाहा। कामबीजस्त्वौं कामबीज श्यामलांगाय नमः दधिभक्षणीय द्वयं सुप्रसन्नात्मने हृ
द्वयं। कृष्णगोविंदकौङेंतौ सप्ताक्षरो मनुरुत्तमः। कृष्णगोविंदकौङेंतो कामाद्यश्चाष्टवर्णकः। आद्यं तेकामबीजं वेद्व वाद्याउदाहृतः दधि
भक्षणाय वह्निवल्लभांतोर्ध्यष्टवर्णकः। सुप्रसन्नात्मने प्रोक्तो नमस्त्वपरो मनुः। श्रीशक्तिमार कृष्णाय मारस्त्राहृता तां श्यामलांगप
दं ङेंते नमोनेंतं दशाक्षराणां वोत्तौ बालवपुषे कृष्णाय नमे सप्तविंशवर्णाः स्यात् ङेंतश्च नुरादेः रूपं वेवर्णाः स्यात् कृष्णाय नमस्तु म
पि। षट्पवकामपूर्वश्चेतद्वारामनुर्मितः। कृष्णायेति स्मार द्विद्वमध्ये पंचवर्णोपरः। गोपालायाग्निजायांतो बह्वक्षराउदाहृतः। कृष्णा
यकाय बीजाद्यो वह्निजायांतिको परः। कृष्णगोविंदकौ ङें तौ पतौ कामाद्यो। श्रीशक्तिमार कृष्णाय कामममनु शिरोतो बालवपुषे क्लीं कृ

तं·सा· स्नायस्ततोऽङ्गुष्ठैः दशार्णोमन्त्ररीरितः। हृल्लेखि विघ्नकृतः कामः पूर्वस्वाणोनमः एवन्तु। कामबीजं त्वाबीजं। एतेषां पंचकं वृत्तं अष्टदलं पद्मं
७६ ष्टदलं हं दलं तन्मध्यस्थ कामबीजं च तत्थागोनमीये॥ पद्ममष्टपत्नाशं तु रक्तं सुलक्षणं। चतुर्द्वारसमायुक्तं काममर्चितकर्णिकं। एतं
76 पापफलाशानः कृत्वेत्यादि वैष्णवो रूपीगमन्त्वं तन्न्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्तथा शिरसि नारदाय ऋषये मुखे देवीगायत्री छ
न्दसे हृदि श्रीकृष्णाय देवतायै नमः इति न्यस्य क्लां मित्यादि ततः कराङ्गन्यासौ क्लां अंगुष्ठाभ्यां नमः क्लीं तर्जनीभ्यां स्वाहा क्लूं मध्यमा
भ्यां वषट् क्लैं अनामिकाभ्यां हुं क्लौं कनिष्ठिकाभ्यां वौषट् क्लः करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदादिषु न्यासः धारादि मुद्राः प्रदर्श्य ध्याये
ताम्राव्याघ्याकोसलीलां वुजहचितरुचिरसुएणीभोजनेत्रोऽम्बुजस्यो वालो जंघाकटीरस्थलकलितरणत्किंकिणीको मु
कुन्दः। दोर्भ्यां हैयंगवीनं दधति विमलपायसं विश्ववंद्यो गोगोपीगोपवीतो रुरुनखविलसत्कंठभूषश्चिरं वः॥ एवं ध्यात्वा
मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा वैष्णवो रूपीठमन्त्वेत पीठं मन्त्वे तपीठं संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानप
र्यंतं विधायावरणानि पूजयेत्। अग्न्यादिकोणचतुष्टये पुपश्चादिक्षु वक्ष्यो ह्रस्वायनपदत्यादि षडंगं तद्वहिः इंद्रादीन् वज्रा राम
दींश्च संपूज्य पित्वा ततो धूपादिविसर्जांतं कर्म समापयेत्। एतेषां पुरश्चरणं लक्षजपः। तथा च अन्यत्वेव मेकमेतेषां लक्षं जपः ७६

न्यस्तं तु ततः। सर्पिः सितोपलोपेतैः पायसैरयुतं हुनेत्। कामयोरं नः कृत्स्नः पदं मंत्रोयं सर्वफलप्रदः॥ अस्य पूजाप्रातः कृत्वा द्विवेसवो
त्पीठमर्च्येत विधाय पूर्ववत्॥ अध्यादिन्यासं सांगकरन्यासान् कृत्वा ध्यायेत्। श्रीमत्कल्पद्रुममूलोद्भूतसंस्थितोयसत्ताखालंवि
पद्मोदरविशावदसंख्यातरत्नाभिषिक्तः। हेमाभः सुप्रभाभिस्त्रिभुवनमखिलभाषयन्वासुदेवः॥ पायात्पायसादोऽन्नवरत्ननवनी
ताम्रपात्रीव शरीरः एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा वैष्णवोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पुष्पांजलि
दानपर्यन्तं विधायावरणानि। पूजयेत्। पूर्ववदग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ज्ञों हृदयाय नम इत्यादि षडंगं पूजयित्वा पत्रेषु पूर्वी
घेष्ट निधीन्संपूज्य इंद्रादीन्वज्राद्यांश्च पूर्वादितः पूजयेत्। धूपादि समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः॥ तथा च ध्याते
वं पूजयेल्लक्षं चतुर्लक्षं जपेद्ध्यात्ततः॥ त्रिमधुप्लुतैर्बिल्वफलैश्चत्वारिंशत्सहस्रकं॥ अस्य मंत्रस्य कामबीजलकारयोरेफश्चेत्तु
दीमंत्रचूडामणिः॥ तथा च विनिवंधेस्त्रीवयोरस्य मांसाधारं कृष्णद्वैपायनो मनुः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ पूर्ववत्स्नानादिन्यासं विधाय करा
गन्यासौ कुर्यात्। तान यथा कलशं अंगुष्ठाभ्यां नमः अस्य पूजादिकं सर्वं पूर्ववद्ध्याने तु विशेषः॥ आरक्तौघानकल्पद्रुमतलवि
लसत्स्वर्णदोलाधिरूढं गोपीभ्यां प्रेंखमानं विकसितनवचंपकसिंदूरभासं बालं लीलालकांतं कटितटकटितटविलसर

तं·सा·
७७
77

त्ताद्रुषुघंटाघयादंवं देशाईल·कामांकुशललितगलीकल्पदीप्तमुकुंदंध्यात्वैवंपूर्ववत्तद्विदानुध्यात्वारक्तोत्पलैःशुभ्रैः॥मधुत्रप
पजेदुंत्वाअर्चयेत्पूर्ववद्धरिंअथवावासुदेवमंत्रैः॥प्रणवोहृद्भगवतेवासुदेवायकीर्तितः॥प्रधानंवैसवेतत्त्रेमंत्रोयंद्वादशाक्ष
रः॥अस्यपूजाप्रातःकृत्वाहिपूर्वोक्तपीठमन्वेतेविन्यास्यऋष्यादिन्यासंकुर्यात्॥शिरसिप्रजापतयेऋषयेमुखेगायत्रीछंदसे
हृदिवासुदेवासुदेवाचदेवतायैनमः॥ततःकरांगन्यासोंॐअंगुष्ठाभ्यांनमःनमस्तर्जनीभ्यांस्वाहाभगवतेमध्यमाभ्यांवषट्वासुदे
वायअनामिकाभ्यांहुंसमस्तेनकनिष्ठीभ्यांफट्॥एवंहृदयादिषुततोमंत्रन्यासः॥मूर्ध्निभालेहृच्छ्रोत्रास्यगलेदोर्हृदपावुत्ते॥कुक्षौ
नाभौध्वजेतानुद्वयेपादतथाएवंद्वादशार्णन्यासेन॥ततोमूर्त्तिपंजरंविन्यसेत्॥किरीटंमंत्रेणव्यापकंकृत्वाध्यायेत्॥विष्णुं
शारदेंदुकोटिसदृशंशंखरथांगगदामंभोजंदधतंसिताब्जनिलयंकांत्याजगन्मोहनं॥आबद्धांगदहारकुंडलमहामौलिस्फुरत्
कंकणंश्रीवत्सांकमुदारकौस्तुभधरंवंदेमुनीन्द्रैःस्तुतं॥एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्यशंखस्थापनंकृत्वाततोवैष्णवोक्तपीठेपूजां
विधायपुनर्ध्यात्वावाहनादिपुष्पांजलिदानपर्यंतेविधायावरणपूजांकुर्यात्॥अग्न्यादिकोणेषुमध्येदिक्षुचॐहृदयाय राम
नमइत्यादिषिचांगेनपूजयेत्॥ततःपूर्वादिदलेषुवासुदेवादीन्॥इंद्रान्वज्रादींश्चसंपूज्यधूपादिविसर्जनांतकर्मसमापयेत् ७७

त्ता॥ अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः। तथा वर्णलक्षं जपेन्मंत्री दीक्षितो विजितेन्द्रियः। ततस्स हस्रं जुहुयात्पायसेन तिलैः राज्यपरिप्लुतैः। मायाद
यं रमाद्वयं तत्क्ष्मी वासुदेवाय नमः। ऋष्यादि पूर्ववत् तथा च निर्वचने हृल्लेखा बीजयुगलं रमाबीजयुगं पुनः। लक्ष्मीं ते वासुदेवाय
हृदंतः ऋष्यादिकः। अस्य पूजादिकं वासुदेववत्॥ करांगन्यासः ॐ ह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः। ॐ श्रीं श्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। ॐ लक्ष्मी म
ध्यमाभ्यां वषट्। ॐ वासुदेवाय अनामिकाभ्यां हुं। ॐ नमः कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु। ध्यानं विद्युद्वृंदनिभं वपुः कमलजा वैकुंठ
योरेकतां प्राप्तं स्नेहवशेन रत्नविलसद्भूषाभरालंकृतं। विद्यापंकजदर्पणान्यमलान्यंकुंभसरोजं गदां शंखं चक्रमसन्निधि
भ्रद्दभितो दिक्ष्वालत्स्विधे सर्वदा॥ अस्य पुरश्चरणं चतुर्दशलक्षजपः। तथा च वर्णलक्षं जपेन्मंत्री ततस्स हस्रं सरोरुहैः होमं कुर्या
द्विकसितैर्मधुरत्रयसंयुतैः। वर्णलक्षं मंत्रवर्णसंख्या हूं लक्षं। नमो विष्वक्सेनाय सुरपतये महाबलाय ठ द्वयानि वचेतो हृदिस्थ
वेड्ःतः सुरपतिर्भवेत्॥ महाबलाय ठद्वयं मनुरष्टादशाक्षरः॥ अस्य पूजा ध्यानतः कृत्यादि॥ ॐ सोमसमंडलाय नमः इत्यन्तं चिन्त्यस्य क
स्यादिन्यासं कुर्यात्॥ चैद्रीं तं कल्पितेपीठे प्रागुक्तेन समर्चयेत्। तथा॥ शिरसि ऋद्रुष्याय नमः। मुखे विराट्छंदसे नमः। हृदि
वामनाय देवतायै नमः। करांगन्यासः ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः। तर्जनीभ्यां स्वाहा। विष्वक्सेन मध्यमाभ्यां वषट्। सुरपतये अनामिकाभ्यां हुं म

नं.सा.
७८

हावलापकनिष्ठाभ्यां वौषट् स्वहाकरतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ॥ ततो मंत्रन्यासः ॥ शिरसि भाले च चक्षुषोः कर्णयोः कण्ठ्रे
घे तालुके कंठे वाहुद्वये हृदि नाभौ गुह्ये स्फिग्द्वये । जानुद्वये जंघाद्वये पादद्वये मंत्रवर्णान्न्यसेत् ॥ जंघाद्वयादौ द्वये द्वये वर्णान्न्यसेत् ॥
ततो मूर्त्तिपंजरन्यासादिकं विधाय ध्यात्कलशशुद्धतोयाभिपूर्णं दध्यन्नाद्यं कनकचषकं धारयंतं भजामः ॥ एवं ध्यात्वा मान
सैः संपूज्य श्रीखस्यावनं कृत्वा ततः श्रीमंडलांतःपीठे संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाहनादिपुष्पांजलिपर्य्यंतं विधायावरण
पूजां कुर्य्यात् । तथा च ॥ चंद्रांतकल्पितपीठे प्राग्युक्तेन समर्चयेत् । अग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च ॐ हृदयायेत्यादि
पूजयेत्तथा ततो दिग्दलेषु वासुदेवादीन् शक्तिसहितान् ध्वजादीन् तदग्रे केशवादिन् संपूज्य रंद्रवज्रादीन् ऐरावतादिग्
जोश्च पूजयित्वा ततो धूपादि विसर्जांतकर्म्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षं च पंचजपः ॥ तथा च गुणलक्षं जपेन्मंत्रं तु
हूयात्तद्दशांशतः ॥ घृतहुतं तर्पयसान्नैर्दध्यन्नैर्वा यथाविधिः ॥ ॥ अथ हयग्रीवमंत्राः ॥ ॥ उद्गिरत्प्रणवोद्गी राम
थ श्रीहृतः ॥ सर्ववागीश्वरेश्वरात्यादि वेदमयी पीठमत्वितं न्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात् ॥ शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मु ७८
खे ऽनुष्टुप्छंदसे हृदि हयग्रीवदेवतायै नमः ॥ ततः करांगन्यासौ ॐ श्रं अंगुष्ठाभ्यां नमः उद्गीरत्प्रणवोद्गीथ तर्जनीभ्यां स्वाहा स

र्ववागीश्वरमध्ययाम्यांविवधदृसर्ववेदमयाचिंत्यंअनामिकाग्रांडुः॥ सर्वं बोधप्रबोधयकनिष्ठांग्र्यांफट्॥ एवं हृदयादिषुन
तोध्यानं॥ यथा शारदाभ्रांकशमयध्यवकंमुक्तामयैराभरणैः॥ प्रदीप्तरथ्यागशंकाचित्तवाङ्मुगमंत्रात्तुप्रपंचस्तकारभना
मः॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा वैष्णवोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलि
दानपर्यंतं विधायावरणपूजां कुर्यात्॥ तथा च निबंधे॥ बीजेन मूर्तिं संकल्प्य बीजमुद्धिपतेयथा। विपद्मगुरुस्य मध्ये शामि
दुमतत्वीत्रमी विंतां॥ तथा यथा के कृत्तेषु दिक्षु च नुर्वेदान् त्रगमनुः सामाथर्वणि दिक्षु च॥ तिन्यायमीमांससर्वशास्त्राणि प
त्रेषु वह्न्यादि कोणेषु दिक्षु चौं हृदयाय नमः इत्यादि पूजयेत्॥ तथा केशरेषु च नुर्वेदान् चतुर्दिक्षु समर्वश्च तु। विदिक्ष्वगस्
तिन्यायसर्वशास्त्राणि पूजयेत्॥ अष्टवत्पत्रमध्येषु विधानेनांगदेवताः॥ तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपादि विस
र्जनांतं कर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं त्रयोदशलक्षजपः॥ तथा चावर्णितलक्षं जपेन्मंत्रं केवलं दुग्धे धुनुतेः॥ दशांशं वैष्ण
वे वह्नौ जुहुयान्मंत्रसिद्धये॥ अथ हयग्रीवैकाक्षरमंत्रः॥ स च हकारषकारषष्ठस्वरबिंदुभिरेकाक्षरः॥ तथा च कल्पे विप
द्मगुरुस्य मध्ये शाविं दुमदीजमीरितं॥ एकाक्षरो मनुः प्रोक्तः सर्वेभ्यः फलप्रदः॥ अस्य ब्रह्म ऋषिः ... हयग्रीवरूपी

तं॰सा॰ ७९ विष्णुर्देवता हकारो बीजं सकारः शक्तिः ऊकारः कीलकं हसां हसीमित्यादिभिः षडंगानि ॥ ध्यानं तु ॥ धवलानलिननिष
ष्ठोरङ्गौरं कराग्रैर्ज्ञपवलयसरोजे पुस्तकाभीष्टदाने दधनमलवस्त्राकल्पजालोभिरामं तुरगवदनजिह्नो मोमिविधायवि
स्तं ॥ अन्यत्र चाधारत्वशोकशुभवाग्भववक्त्रमुकाममुपेरामरणेः पुरीश्चारथांगगांगरवोऽर्ङ्करं चविद्याव्याख्यानमुद्रान्यकरं नमामि
॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादिपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरण
पूजां कुर्यात् ॥ प्रथमावृत्तिरंगैः प्रज्ञाहयविद्याहयमेधाहयपम्पा लिहयलक्ष्मीहयवागीश्वरीहयपद्मविद्याविशालहयपनादस्विमद्द
नहयेरस्यभिर्द्वितीयं लक्ष्मीसरस्वतीरतिप्रीतिकीर्तिकान्तितुष्टिभिस्तृतीयं कुमुदादिगजेश्चतुर्थं इंद्रादिभिः पंचमावरणं ॥
ततो धूपादिविसर्जांतकर्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षं चतुष्टयजपः ॥ तथा च वेदलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं जुहुयात्ततः
आज्येन दशांशहोमः ॥ हयग्रीवः प्रकारान्तरादि चतुर्थ्यंत हपाशिरः पात्रोनमः सोऽतः ॥ तथा च कल्पे ॥ हयशिरःपदं ङें तहृदंतं वस
मुद्धरेत् ॥ स्वबीजादिर्मंत्रो हायं त्र्यष्टवर्णफलप्रदः ॥ अस्य ब्रह्मऋषिरनुष्टुप्छंदो हयग्रीवविष्णुर्देवता चन्यत्सर्वमेकाक्षरव राम ७९
त् ॥ काम्यं उ ॐ उद्गीरत्प्रणवोद्गीथ सर्ववागीश्वरेश्वर ॥ सर्ववेदमयाचिंत्य सर्वबोधय बोधय ॥ स्वाहा ॥ तो मनुराख्यातो बीजपूरणवसेपुरः ॥

79

श्वोद्गीर्णस्वरूपाय चिन्मयानंदरूपिणे। तुभ्यं नमो हयग्रीव विद्याराजाय विष्णवे॥ स्वाहांतो मनुराख्यातो हंसेन संपुटीकृतः। एत
योर्मंत्रयोः पूर्वानुष्ठितहयग्रीवमंत्रवत्सर्वं ज्ञातव्यं॥ ॥अथ नृसिंहमंत्राः॥ ॥उग्रं वीरं वदेत्पश्चान्महाविष्णुमनंतरं। ज्वलंतंप
५विद्याराजाय विष्णवे। स्वाहांतो मंत्रराख्यातो हंसेन संपुटीकृतः। एतयोर्मंत्रयोः पूर्वानुष्ठितहयग्रीवमंत्रवत्स २ दमाभाष्य स
र्वतोमुखमीरयेत्। नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमन्वंते विन्यस्य चाष्टाद्दिग्न्यासं कुर्यात्। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखेऽनुष्टु
ब्छंदसे नमः। हृदि नृसिंहाय देवतायै नमः॥ तत्र करांगन्यासौ चतुर्भिर्हृदयं वर्णैः शिवस्त्वा वह्नि हरैः। शिखाष्टभिः
समुद्दिष्टा वह्निः कवचं नीरितं। ता वह्निर्नयनं प्रोक्तमस्त्रं पणात्कराणि हरैः॥ ततो मंत्रन्यासः॥ शिरोललाटहन्नेत्रे मुखमुखरंध्रे वि
संधिषु साग्रेषु कुक्षौ हृदये गले पार्श्वे हृदये पुनः। अपरांगे च ककुदि न्यसेद्वर्णान्यथाक्रमं। ध्यानं॥ माणिक्याद्रिसमप्रभं नि
जरुचा संत्रस्तरक्षोगणं। जानुन्यस्तकरांबुजं त्रिनयनं रत्नोल्लसद्भूषणं। बाहुभ्यां धृतशंखचक्रमनिशं दंष्ट्रोग्रवक्त्रोल्लसत्वाला
जिह्वमुदग्रकेशनिचयं वंदे नृसिंहं विभुं। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं विधाय वैष्णवोक्तपीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा
वाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत्। तत्र यथा केशरेषु मध्ये तिह्नं च उग्रंवीरं हृदयाय न

तं.सा.
८०

मः महाविष्णुं शिरसे स्वाहा ज्वलंतं सर्वतोमुखं शिखायै वषट् नृसिंहभीषणं कवचाय हुं भद्रं मृत्यु नेत्रत्रयाय वौषट् नमाम्य
हं अस्त्राय फट् ततः पूर्वादिदले मरुदं शंकरं च ब्रह्माणं च प्रपूजयेत्। विदिग्दलेषु श्रियं क्रियं पद्मं तिं पुष्टिं च प्रणवादिनमो
न्तेन पूजयेत्। तद्वहिरिंद्रादीन्वज्रादींश्च पूजयेत्। धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं द्वात्रिंशल्लक्षं जपः
तथा च वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं तत्तत्सहस्रं घृतप्लुतैः। पायसान्नैः प्रजुहुयात् विधिवत्पूजिते नरो। पाशशक्तिः ह्रौं क्रों कमंम फट्॥ त
याचनिवृंधे। पाशशक्ति नरहरेरंकुशोच मिफट्मनुः। षडक्षरो नरहरेः कथितः सर्वकामदः। अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि वैष्णवो
क्तपीठमन्वंतं विन्यस्य अष्टादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखे पंक्तिच्छंदसे नमः। हृदि नृसिंहाय देवतायै न
मः। ततः करांगन्यासौ अं अंगुष्ठाभ्यां स्वाहा ह्रौं मध्यमाभ्यां वषट् क्रौं अनामिकाभ्यां हुं ह्रूं कनिष्ठाभ्यां वौषट् करतलपृष्ठाभ्यां फट्
एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं। कोपात् लोलजिह्वं विवृतनिजमुखं सोमसूर्याग्निनेत्रं। पादादानाभिरक्तं प्रभुमुपरिसितं भि
न्नदैत्येंद्रगात्रं। चक्रं शंखं सपाशांकुशकुलिशगदादारुणान्युद्वहंतं भीमं तीक्ष्णाग्रदंष्ट्रं मणिमयविविधाकल्पमीडे नृसिंहं राम
एवं ध्यात्वा पानसैः संपूज्य श्रीखंडस्थौ पंतकृत्वा वैष्णवोक्तपीठपूजां विभाय पुनर्ध्यात्वा चावाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं ८०

विधायावरणपूजामारभेत्॥ ततः केशरेष्वग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च यथा हृदयाय नम इत्यादि षडङ्गानि पूजयेत्॥ ततः पत्रेषु पूर्वादिषु
चक्रं शंखपाशं अंकुशं गदां वज्रं खड्गं खेटकं च पूजयेत्॥ तथा चागमे [illegible] शंखं पाशांकुशौ पुनः। वज्रं कौमोदकी खड्गखेट
कौ पत्रे पूजयेत्॥ ततः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपादि विसर्जनांतकर्म समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं षट्लक्षजपः तथा च वा तु
लक्षं जपेन्मंत्रं घृतेनान्नं यात ततः॥ तत्सद्दशांशं [illegible] वसुनागुणैः॥ क्रुं कारो वह्निमारूढो मनुस्वरसमन्वितः। एकाक्षरो नृ
सिंहस्य मनुः सर्वफलप्रदः॥ अस्य पूजादिकं सर्वं गं[illegible] अत्रिर्ऋषिर्गायत्री छंदः [illegible] कारः शक्तिः॥ क्रां इत्यादिभिः षडङ्गं षड्दीर्घयु
क्तेन मंत्रेण अंगकल्पना॥ जय द्वयं श्रीनृसिंह॥ तथा च कल्पे जय द्वयं समुच्चार्य श्रीनृसिंहेत्यपि। अष्टाक्षरो मनुः [illegible] भजतां का
मदो मणिः॥ ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छंदः नृसिंहो देवता॥ षड्दीर्घयुक्तबीजेनांगकल्पनं॥ ध्यानार्चनादिकं मंत्रराजवत्॥ अस्य पुरश्च
रणं अष्टलक्षजपः॥ तथा च वसुलक्षं जपेन्मंत्री इत्यादि॥ ॥अथ हरिहरमंत्रः॥ तत्र मुखदेवप्रकाशिका यथा। [illegible] मायाप्रासादं [illegible]
नारायणाय नमः। मुखे [illegible] नमः। हृदि हरिहराय देवतायै नमः। गुह्ये [illegible] बीजाय नमः पादयोः [illegible] शक्तये नमः प्रासादं
मायानारः। अस्य पूजा प्रातः [illegible] विधाय [illegible] न्यासं कुर्यात्॥ शिरसि नारायणाय [illegible]

नं·सा· मः॥ततः करांगन्यासौः ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः स्थूलं चक्रं पांचजन्यं प्रभीतिं दधतं करैः॥ स्वस्वभूषाद्धरीरार्द्धं देवं हरिहरं भजे॥ एवं ध्यात्वा
८१ मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्य्यात् ततो वाह्यपीठपूजनं विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्य्यन्तं
सिधायावरणपूजामारभेत॥ केशरेषु अग्न्यादिकोणपश्चादिक्षु च हृदयाय नम इत्यादिना पूजयेत॥ ततः पत्रेषु पूर्वादिदलेषु
नमः॥ एवं नारायण्यै पृथ्वीधरायै भूधरायै अंबिकायै अंबिकायै गायत्र्यै गायत्र्यै तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत॥ ततो धूपादिवि
सर्ज्जनांतकर्म्म समापयेत॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः तत्पायसेनायुतहोमः॥ तथा चोक्तं लक्षमेकं जपेन्मंत्रं दशांशं घृतसं
प्लुतैः॥ पायसैर्हवनं कुर्य्यात् संस्कृते हव्यवाहने॥ ॥अथ वराहमंत्रः॥ ॥ॐ नमो भगवते वराहरूपाय भूर्भुवः॥ स्वः पतये भूपति
त्वं मे देहि ददापय स्वाहा इत्ययं मंत्रः स्याद् द्वात्रिंशदक्षरः॥ अस्य पूजा प्रातःकृत्यादि वैष्णवोक्तपीठमंत्रांतं विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात॥
॥शिरसि भार्गवाय ऋषये मुखे अनुष्टुप्छंदसे हृदि श्री आदिवाराहाय देवतायै नमः ततः करांगन्यासौ एकदंष्ट्राय अंगुष्ठाभ्यां नमः॥
व्योमोल्काय तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा॥ तेजोऽधिपतये मध्यमाभ्यां वषट्॥ विश्वरूपाय अनामिकाभ्यां हुं महादंष्ट्राय कनिष्ठाभ्यां फ राम
ट्॥ एवं हृदयादिषु॥ ततो ध्यानं॥ आपादं तालुदेशादरकलकत्विषं नाभिदेशादधस्तान्मुक्ताभं कंठदेशात्तरुणरविनिभं मस्तकात् ८२

81

नीलेभासं। इडिहस्तैर्द्दधानं रथचरणदरौ खड्गखेटौ गदाख्यं शानाभपेचर्ष्टिनिघरणालसद्दंष्ट्रैर्महं वराहं॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शं
खस्थापनं कृत्वा पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा पुष्पांजलिपर्यंतं विधावरणपूजां कुर्यात्। पूर्वादिदिक्षु एकदंष्ट्राय हृदयाय नमः।
व्योमोल्काय शिरसे स्वाहा। तेजोधिपतये शिखायै वषट्। विश्वरूपाय कवचाय हुं। आग्नेयादिकोणेषु महादंष्ट्राय फट्। नेत्रं हिः पत्रेषु
ॐ चक्राय नमः। एवं [illegible] शंखखड्गखेटकगदात्रिशूलवराभयं अभयं तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयित्वा धूपादिकर्म समापयेत्। अस्य
पुरश्चरणं लक्षं जपः। तथा च लक्षमेकं जपेन्मंत्रं मधुरान्नैः सरोरुहैः। जुहुयाद्दशांशेनपावके विष्णोः प्रपूजयेत्।
विष्णुमंत्रं रात्रौ न जपेत्। तथा च न जपेद्वैष्णवं रात्रौ शार्ङ्गि[illegible] मंत्रेष्वपि॥ ॥इति विष्णुपूजापरिच्छेदः॥ ॥अथ शिवमंत्राः॥
उद्दिश्यपायं छ्रोतवती गिरिजा तपसाय त्या[illegible] दपंकजं[illegible] विधालसंति। आशा वरं भुजगराजविभूतिविभूषितांगं चंद्रमौलि
मलं मनसा स्मरामि॥ अथ वक्ष्ये महेश[illegible]स्य मंत्रान् सर्वसमृद्धिदान्। यैः पूर्वं [illegible]यः प्रापाः शिवसायुज्यं सज्जसा। प्रासादमंत्रमोंका
रसंयुक्तं बिंदुमस्तकभूषितं। प्रासादाख्यो मनुः प्रोक्तो भजतां कामदो मतः॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्यादि मातृकान्यासं प्राणाया
मं विधाय श्रीकंठादिन्यासं मातृकास्थानेषु कुर्यात्। तद्यथा अं श्रीकंठपूर्णोदरीभ्यां नमः। आं अनंतविरजाभ्यां नमः। इं सूक्ष्म

तं.सा शाल्मलीभ्यां नमः नमः सर्वत्र इं त्रिमूर्त्तिलाभ्यां उं अमरेश्वरवर्त्तुलाक्षीभ्यां ऊं अर्घीशादीर्घघोणाभ्यां ऋं भारभूतिदीर्घमुखी
८२ भ्यां ॠं अतिथीशगोमुखीभ्यां ऌं स्थाणुदीर्घजिह्विकाभ्यां ॡं हरकुण्डोदरीभ्यां एं क्षिटीशोर्ध्वकेशाभ्यां ऐं भौतिकेशविकृतमु
खीभ्यां ओं सद्योजातज्वालामुखीभ्यां औं अनुग्रहेश्वरउल्कामुखीअं अक्रूरमुखीश्रीमुखीभ्यां अः महासेनविद्यामुखीभ्यां कं
क्रोधीशसर्वसिद्धिमहाकालीभ्यां खं चण्डेशसर्वासि द्धिसरस्वतीभ्यां गं पञ्चान्तकगौरीभ्यां घं शिवोत्रैलोक्यविद्याभ्यां शि
वोत्तमत्रैलोक्यविद्याभ्यां ङं एकरुद्रमन्त्रशक्तिभ्यां चं कूर्म्मात्मशक्तिभ्यां छं एकनेत्रभूतमात्रेभ्यां जं चतुराननलम्बोदरीभ्यां झं
अजेशद्राविनीभ्यां । ञं सर्वनागरीभ्यां टं सोमेशखेचरीभ्यां ठं लाङ्गलिमञ्जरीभ्यां डं दारुकरूपिणीभ्यां ढं उमाकाकोदरीभ्यां
तं आषाढिपूतनाभ्यां थं दण्डिभद्रकालीभ्यां दं अत्रियोगिनीभ्यां धं मीनशङ्खिनीभ्यां नं मेषगर्जिनीभ्यां पं लोहितकालरा
त्रिभ्यां फं शिखिकुब्जिनीभ्यां बं छगलण्डकपर्दिनीभ्यां भं द्विरण्डेशवज्राभ्यां मं महाकालजयाभ्यां त्वगात्म वालिसमुखेश्व
रीभ्यां रं असृगात्म भुजङ्गेशरेवतीभ्यां लं मांसात्म कपिताकीशमाधवीभ्यां वं मेदआत्म खड्गीशवारुणीभ्यां शं अस्थ्यात्मव राम
कवायवीभ्यां षं मज्जात्म श्वेतरक्तोविदारिणीभ्यां सं शुक्रात्म भृगीशसहजाभ्यां हं प्राणात्म नकुलीशलक्ष्मीभ्यां ळं जीवात्म शिव ८२

यांपिनीभ्यां हं क्रोधात्पसंवर्त्तकामायाभ्यां। साहित्येष्विवचनद्वपदेनं द्वंद्वसमासोवा इतिन्यायादेवं विधमेव वाक्यं। अतः सामान्य
पद्धत्युक्तपीठन्यासं कृत्वा पीठशक्तीर्न्यसेत्। तद्यथा ॐ वामः एवं ज्येष्ठा रौद्री काल्यै कलविकरिण्यै बलविकरिण्यै बलवि
किरण्यै बलप्रमथन्यै सर्वभूतदमन्यै एतादत्वदसएपूर्वादिके सारेषु विन्यस्य मध्ये तदुपरि ॐ नमो भगवते सकलगुण
ताशक्तियुक्ताय अनन्ताय योगपीठात्मने नमः॥ अथ रुद्रायां वामा ज्येष्ठा तथा रौद्री कालीवदादिका विकरिण्याभपा
प्रोक्ता वालाघा विकरिण्याथ बलप्रमथिनी पश्चात्सर्वभूतदमनी तथा। मनोन्मनीति संप्रोक्ता शैवपीठ
स्य शक्तयः। वामदेवो मुनिश्छंदः शक्तिर्देवः सदाशिवः। ईशानाद्यान्न्यसेन्मूर्ध्नि अंगुष्ठादिषु वक्त्रमात्। ततः ऋष्यादिन्या
सः शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि सदाशिवाय देवतायै नमः ततः करागन्यासो हां अंगुष्ठाभ्यां
नमः इत्यादि एवं हृदयादिषु षड्दीर्घयुक्तेन न्यसेत्तत्त्वात्र ह्रस्वदीर्घभावीजेन कुर्यादंगक्रियां पनोः। ततः ईशानाद्याः
पंचमूर्त्तीर्न्यसेत्। यथा अंगुष्ठयोः हौं ईशानाय नमः तर्जन्योः हें तत्पुरुषाय नमः मध्यमयोः हुं अघोराय नमः। अना
मिकयोः हिं वामदेवाय नमः। कनिष्ठयोः हां सद्योजाताय नमः। तत्तत्तदंगुलीभिः हौं ईशानाय नमः इत्यादिना शिरोव

नं॰सा॰ ८३

83

दनरुद्रस्य पादेषु पंचमूर्त्तीर्न्यसेत्तत्। ततऊर्द्ध्वप्राग्दक्षिणोत्तरपश्चिमेषु तद्गुल्फीस्फिक्हृज्जैस्तनमूर्त्तीर्न्यसेत्। ब्रह्मडस्काएतत्य
र्यंतव्यासकृध्यायेत्। अन्यत्रानधिकारात्। ततऊर्द्ध्वपूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरमुखेषु ईशानसा पंचकलावह्यपदादिकाः अ
णवाघात्तमां तन्यसेत्तत्पथा॥ ईशानः सर्वविद्यानां ॐ शशिन्यै कलायै नमः। ॐ ईश्वरः सर्वभूतानां ॐ अंगदायै नमः ब्रह्मा
धिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिः ॐ ब्रह्मेष्टदायै कलायै नमः। शिवो मे स्तु मरीच्यै कलायै नमः। सदाशिवोम् ॐ अंशुमालिन्यै कलायै न
मः॥ ततः पूर्वपश्चिमदक्षिणोत्तरवक्त्रेषु तत्पुरुषस्य॥ तस्य चः कलान्यसेत्। ॐ तत्पुरुषाय विद्महे ॐ शांत्यै कलायं
नमम महादेवोपधीमहि ॐ विद्यायै कलायै नम तन्नो रुद्रः प्रतिष्ठायै कलायै नमः प्रचोदयात्। ॐ निवृत्त्यै कलायै ततो ह
टयेयोठायाॐ पूर्वदयेनाओ कुंकौ पृष्ठे वक्त्रे स्मिन्घोरस्याष्टकलाकसेत्। यथा ॐ अघोरेभ्यः ॐ तमीयै कलायै अघोरेभ्यः ॐ मो
हायै कलायै घोरेभ्यः ॐ क्षुणायै कलायै घोरतरेभ्यः ॐ निद्रायै कलायै सर्वतः सर्व ॐ व्याधये कलायै सर्वेभ्यः ॐ मृत्युवि
कलायै नमस्ते स्तु ॐ मायायै कलायै नमः रुद्ररूपेभ्यः ॐ तृष्णापि कलायै ततो गुह्ये मुखे ऊरु द्वये जानुद्वये जंघाद्वये स्फि
कद्वये कटिपार्श्वयोः वामदेवस्याष्टत्रयोदशकलान्यसेत्। यथा ॐ वामदेवाय नमः ॐ रजायै कलायै नमः ज्येष्ठाय ॐ

राम ८३

रक्षायै कलायै नमः रुद्राय ॐ रत्यै कलायै ॐ कालीयं कपालिन्यै कपालिन्यै कलायै ॐ कालं ॐ कामायै कलायै विकरणाय ॐ संयमि
न्यै कलायै बलं ॐ क्रियायै विकरणाय ॐ वृद्ध्यै कलायै बलाय ॐ स्थिरायै कलायै प्रमथनाय ॐ रात्र्यै कलायै सर्वभूतदमनाय ॐ
भ्रामिन्यै कलायै मनोन्मोहिन्यै कलायै उन्मनाय ॐ जरायै कलायै ततः पार्श्वयोः स्तनयोर्नासिकायां मूर्ध्नि बाहुयुगमसद्योजा
तस्यौष्ठे कल्पन्यसेत् यथा ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि ॐ सिद्ध्यै कलायै नमः सद्योजाताय वै नमः ॐ ऋद्ध्यै कलायै भवे स्मृत्यै क
लायै अभवे ॐ लक्ष्म्यै कलायै अनादिभवे ॐ मेधायै कलायै भजस्व मां ॐ प्रज्ञायै कलायै भव ॐ प्रभायै उद्भवाय ॐ स्वधायै कला
यै ततः पञ्चाङ्गुलीषु ईशानाद्याः पञ्च कलाश्चोत्पसेत् । तत्र । ततः यथा ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्र
ह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् । अ ॐ अघोरे
भ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वतः सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः कालविकरणाय न
मो बलप्रमथनाय सर्वभूतदमनाय मनोन्मनाय नमोऽस्तु नित्यं ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नादिभवे
भजस्व मां भवोद्भवाय नमः । एवं मूर्ध्नि स्पष्ट हृदय गुह्य पादेषु तत् एव अञ्चोन्यसेत् ततो ऽमान्यासीत्तरं कुर्यात् तिटा । था ॥

तं.सा ऐं ह्रीं श्रीं सः सर्वज्ञताय हृदयाय नमः। अमृते तेजोमालिनि नित्यतृप्ते ब्रह्मशिरसे स्वाहा। ज्वलिनि शिखि शिखाय अनादिबो-
८४ धाय शिखायै वषट्। वज्रिणि वज्रहस्ताय स्वतंत्राय कवचाय हुं। औं सैं हौं घोरतोलुप्तशक्तये नेत्रत्रयाय वौषट्। श्लीपशुं हुं फ-
ट् अस्त्रं नेत्रशक्तये अस्त्रं नेत्रशक्तये अस्त्राय फट्। एवं चिन्मयस्य ध्यायेत्। मुक्तापीतपयोदमौक्तिकजपावर्णैर्मुखैः पंचभिस्त्र्यक्षै-
84 रंचितमीशमिंदुमुकुटं पूर्णेन्दुकोटिप्रभं शूलं टंकं कृपाणवज्रदहनान्नागेंद्रघंटांकुशान् पाशं भीतिवरं दधानममिताकल्पो-
ज्ज्वलांगं भजे। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घ्यस्थापनं कुर्यात्। ततः शैवोक्तपद्धपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंच
पुष्पांजलिपर्यंतं विधाय आवरणपूजां कुर्यात्। तद्यथा। ॐ ईशानाय पूर्वे। ॐ तत्पुरुषाय दक्षिणे। ॐ अघोराय उत्तरे। ॐ वाम-
देवाय पपश्चिमे सद्योजाताय ततः ईशानादिकोणेषु स्ववीनि मित्राद्यास्तेजोरूपा कल्पाक्रमोक्ता तथा॥ विद्या॥ विद्याधरान
हानुपत्रेषु परितोपयेत्। ॐ निवृत्यै प्रतिष्ठायै विद्यायै शांत्यै प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। दलपत्रेषु पूर्वादि अनंताय सूक्ष्माय
शिवोत्तमाय एकनेत्राय एकरुद्राय त्रिमूर्तये श्रीकंठाय शिखंडिने प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। तद्बहिरुत्तरादिक्र- राम
मेण ॐ उमायै चंडेश्वराय नंदिने महाकालाय गणेशाय वृषाय भृंगिरिटये स्कंदाय प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। तदुत्तरादि ८४

यजेत्तत्पश्चाच्चतुर्मां वंदेश्वरे पुनः॥ ततो नंदिमहाकालौ गणेशाद्यं प्रभौ पुनः॥ अथ थं भृंगरिटं स्कंदमहानपद्यासनस्थितान्॥ खेटखड्ग
पुताक्षरध्यायेतद्धस्तु ह्रीं दुशितपाटलानु॥ तद्यास्वेदंद्राद्यदीन् वज्रादीन्वज्रादीश्च पूजयेत्तत्॥ ततो धूपादि विसर्जितं समापयेत्॥ अथ पुर
श्चरणं पंचलक्षं जपः॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं पंचलक्षं मधुप्लुतैः॥ प्रसूनैः करवीरोत्थैर्जुहुयात्तद्दशांशतः॥ मंत्रांतरं ह्रीं भुवनेशी
प्रणवं नमः शिवाय भुवनेशीरेषा ह्यूरो मनुः॥ तथा च षडक्षरः शान्तितश्च कथितो ऽघोरपरः॥ अस्य प्रजापातः कृत्यादिषु वीजे
पीठन्यासं विधाय आषौ दिन्यासं कुर्यात्तत्र घोरशिरसि ऋं वामदेवाय अघोरेण नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि अघोरपतये रुद्रदेवताय
नमः ततः करांगन्यासौ अं अंगुष्ठाभ्यां नमः नं तर्जनीभ्यां स्वाहा। मं मध्यमाभ्यां वषट् संयना मिकाभ्यां हुं वां कनिष्ठाभ्यां वौषट् यं करत
लपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु॥ ध्यानं॥ वंधूककांतं त्रिनेत्रं प्रशिप्सकलधरं स्मेरवक्त्रं वहंतं हस्तैः शूलकपालेपरदमभयदं चासहा
रं नमामि॥ वामोरुस्थितभार्यायाः करतलसतश्चाहरं ज्ञोत्पलाया हस्ते न्यास्येदहमिति यमविलसद् भूषणायाः प्रियायाः॥ एवं ध्यात्वा मा
नसैः संपूज्य शावस्थापनं कृत्वा शेषं वोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा वानादिपुष्पांजलिदानं विधाय वरणपूजामारभेत्॥ यथा के
८६ शरेषु अग्न्यादिमध्ये चतुर्दिक्षु चं ऋं हृदयाय नमः॥ वं शिरसे स्वाहा नमः शिवायै वषट् शिं कवचाय हुं वां नेत्रत्रयाय वौषट् यंअ
पू.मा.

तं·सा· स्त्रायफट् ॥ ततो मध्ये पूर्वादिदिक्षु च ॐ ह्रूं ह्लें खायै नमः एवं गगनायै रक्तायै करालिकायै महोच्छुष्मायै ततः पत्रेषु पूर्वादिदिक्षु मादी
८५ न्पूजयेन्मा ॐ ह्रूं घस्मराय क्षेत्रपालाय दुर्गायै कार्त्तिकेयाय नंदिने विघ्ननायकाय प्रयामाय सेनापतये पूर्ववच्च तत्पत्राग्रे उमादीन्नूनमों
ऽ तेन पूजयेत् ॥ ततो ब्राह्मीत्राह्या द्यामातरः पूज्यास्तद्वहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् ॥ धूपादि विसर्जनांतं समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चर
णं चतुर्दशलक्षजपः ॥ मनुलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं प्रयाविधिः ॥ जुहुयान्मधुरामिश्रैः रक्तपद्मैर्दशांशतः श्रीरक्तपुष्पैः सोनात्सुरितिर्वा
नः ॥ तारं समायुक्तो वलीं मनुर्मितः ॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्वा दिशो बोधिपीठन्यासांतं विधाय पूर्ववद्ध्यानादिकं श्रीगन्यासान् कुर्यात् ॥
ततो ध्यानं ॥ देवीं दूर्वालीं मणिमुकुटलसद्धारचंद्रावतंसं भालोद्यन्नेत्रमीशं स्मितमुखकमलं दिव्यभूषांगरागं ॥ वामोरुन्यस्तपाणि
पं· वरमणिकुलयं संदधानं प्रियायाः तत्तोतुंगस्तनाग्रे निहितकरतले वेदटंकेषु हस्तं एवं ध्यात्वा होमानसैः संपूज्य शंखस्थापनादि पीठ
पूजांतं विधाय पुनर्ध्यात्वावाहयित्वादि पुष्पांजलिं दत्वा पंचोपचारैः विधायावरणपूजां कुर्यात् ॥ पूर्ववदंगानि संपूज्य पत्रेषु ॥ अनंतादीन
त्राग्रे उमादीन्पूजयेत् धूपादि विसर्जनांतं कर्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणमष्टलक्षजपः ॥ तथा चाष्टलक्षं जपेन्मंत्रीमंत्रं मंत्रविदां राम
वरः ॥ ततः सहस्रं पञ्च हूयात् पायसान्नैर्घृतप्लुतैः ॥ तारस्थितासु कार्येषु भर्गः सतिसमन्वितः ॥ अहणारात्मानि गदितो मंत्रोम संजपात् ८५

कः।नस्यार्थः स्थिराजकारः वामकर्णाद्य कारः भगुः सकारः अस्य पूजाप्रातःकृत्यादिशैवोक्तपीठन्यासांतं विधाय अंगाष्टान्यासं कुर्यात्।
यथा शिरसि कहैलऋषये नमः मुखे देवी गायत्री छंदसे नमः हृदि मृत्युंजयाय देवतायै नमः॥ ततः करांगन्यासौ यथा सां अंगुष्ठाभ्यां न
मः सीं तर्जनीभ्यां स्वाहा सूं मध्यमाभ्यां वषट् सैं अनामिकाभ्यां हुं सौं कनिष्ठाभ्यां वौषट् सः करतलपृष्ठाभ्यां फट्॥ सः करतल तथा च निर्वि
घेभ्यः शुनादीर्घयुक्तैः नकुर्यादंगक्रियां मनोः॥ एवं हृदयादिषु निवेश्य ध्यानं चंद्रार्काग्निविलोचनं स्मितमुखं पद्मद्वयांतःस्थितं मुद्रापा
शमृगाक्षसूत्रविलसत्पाणिं हिमांशुप्रभं॥ कोटीरेंदुगलत्सुधाप्लुततनुं हारादिभूषोज्ज्वलं कांत्या विश्वविमोहनं पशुपतिं मृत्युं
जयं भावयेत्॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्यार्घस्थापनादि पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आव
रणपूजामारभेत्। यथा केशरेषु मध्ये दिक्षु च सां हृदयाय नमः इत्यादि संपूज्य तद्बहिः इंद्रादीन् वज्राद्यांश्च संपूज्य धूपादि विस
र्जनांतं समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं लक्षत्रयजपः॥ तथा च गुणलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशं विधानवित्। जुहुयादमृताखंडैः दूर्वा
शृघदुग्धोद्यलोडितैः प्रणवो हृदयं पश्चात्ततो भगवते पदं। ङेंतं वदेद्दक्षिणामूर्तिं मह्यं मेधामुदीरयेत्। प्रयच्छ ठद्वयांतोयं
षाविंशत्यक्षरो मनुः। अस्य पूजाप्रातःकृत्यादिशैवोक्तपीठमन्वंतं विन्यस्य अंगाद्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि चतुर्मुखऋषये न

तात्रा छंदय प्रधामिह्यं मधे ॰ क्षिणादतेवगभमोनऊं

तं·सा· मः सुखेणायत्रीं हृदसे नमः हृदि दक्षिणामूर्त्तये देवतायै नमः ततः करांगन्यासो ॐ ॐ श्रं अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ ईं ॐ तर्जनीभ्यां स्वाहा ॐ म
८६ ध्यमाभ्यां वषट् ॐ एं ॐ अनामिकाभ्यां हुं ॐ औं ॐ कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॐ अः ॐ करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु न्यस्य च निबंधे॥
तारसृष्टैः स्वरैर्दीर्घैः षडंगानि कल्पयेत्॥ अथवा मंत्रसंभूतैः पदैर्वा कल्पयेत् क्रमात्॥ ततो ध्यानं॥ वरदं हस्तमहो भूयं पद्म
रागफलोज्वलं॥ तारस्तंतमयैः पत्रैर्द्विवित्रै रूपशोभितं॥ नवरत्नमहाकल्पैर्लंबमानैरलंकृतं॥ चिंचित्यवटमूलस्थं चिंतये
ल्लोकनायकं॥ स्फटिकरजतवर्णां मौक्तिकीमक्षमालां॥ अमृतकलशविद्यां ज्ञानमुद्रां कराग्रैः॥ दधतमुरगकक्षं चंद्रचूडं त्रि
नेत्रं विधृतविविधभूषं दक्षिणामूर्त्तिमीडे॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शारवस्य पन दिशो वो क्रपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा चा
हनादिर्पि च पुष्पंजलिं विधायावरणपूजां कुर्यात्॥ तत्र यथा॥ केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु यं ॐ हृदयायेन मद्वत्यादि
ना पूजयेत्॥ पत्रेषु पूर्वादि ॐ सरस्वत्यै ब्रह्मणे सनकाय सनंदाय सनत्कुमाराय शुकाय व्यासाय गौतमाय ततो बहिः पू
र्वादि सिद्धाय गंधर्वाय योगिभ्यो यक्षाय विद्याधराय ततो बहिः इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत्॥ धूपादि समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः॥ त याम
पावलक्षमेकं जपेन्मंत्रं ब्रह्मवारि द्विजेत्तिस्थितः रुद्रपानसचतेः पघेर्दशांशं संस्कृते ऽनुले॥ अग्निसंवर्त्तकादित्यवानि लोपषष्ठ विंदुम ८६

दंषू

त्वा चिंतामणिरिति ख्यातं वीजं सर्वसमृद्धिदं॥ अस्यार्थः॥ अग्नि रेफः संवर्त्तः क्षकारः आदित्यो मकारः एवं अनिलो यकारः औ स्व
रूपं षष्ठ ऊकारः विंदुरनुस्वारः क्षिप्सुसः॥ अस्य पूजा प्रातः कृत्वादि शैवोक्तपीठमनवं तत्र विन्यस्य अध्यादिन्यासं कुर्यात्॥ शिरसि
कश्यपपञ्चर्षये नमः॥ मुखे त्रिष्टुप् छंदसे नमः॥ हृदि अर्द्धनारीश्वराय देवताये नमः॥ ततः करांगन्यासोत्र गुष्ठाभ्यां नमः। लें तर्जनीभ्यां स्वा
हा। वं मध्यमाभ्यां वषट्। श्रीं अनामिकाभ्यां हुं। षं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। संकरतलएष्ठाभ्यां फट्॥ एवं हृदयादिषु॥ तथा च निवेदरिपका
दिवांजनैः षडङ्गं कुर्यात्॥ दंगान्निघट्केमा॥ ततो ध्यानं नीलप्रवालरुचिरं विलसत्त्रिनेत्रं पाशारुणोत्पलकपालत्रिशूलकं हस्तै कैं
॥ अर्द्धांविकेशमनिशं प्रविभक्तभूषं वालेंदुवद्धमुकुटं प्रणमामि रूपं॥ एवं ध्यात्वा पानसैः संपूज्य अर्घ्यस्थापनं कृत्वा शैवोक्त
पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा हनादिषु ध्यांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजां कुर्यात्॥ तद्यथा केशरेषु अग्न्यादिकोणेषु म
ध्ये दिक्षु च वा हृदयाय नमः इत्यादीनाप्य पूजयेत्॥ ततः पत्रेषु पूर्ववत् वृषभादीन् पूजयेत्॥ ततः पत्राग्रेषु पूर्वादि ब्राह्मीमाहेश्वरी वै
ष्णवी चामुंडा महालक्ष्मीश्च पूजयेत्॥ तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपादि विसर्जनांतं समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षं सावा
जपः॥ तथा च लक्ष्ममेकं जपेद्वीजमिति त्यमंत्री विचिंतयन्॥ मधुयुते मधुरासित्तौ हूयात्तिलतंडुलैः॥ पायसैर्वा द्विसमारूढस्ता

नं॰सा॰ ८७

87

रवानाघमीरितांर्धांतो वह्निसमारूढस्तुर्यस्वरसमन्वितः। विंदुमानृदितीयं बीजं स्यात्‌ टांतः सर्गी जजीयकं। नीलकंठव्यात्मको
मंत्रो विषज्वरहरः परः। अस्य प्रजापतिः ऋष्यादिशेषो क्रूपीठव्यासं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि ऋषये नमः। मुखे त्रि
ष्टुप्छंदसे नमः। हृदि नीलकंठाय देवतायै नमः। ततः करांगन्यासो हरस्वाहा अंगुष्ठाभ्यां नमः। कपर्द्दिने स्वाहा। तर्जनीभ्यां स्वाहा। नी
लकंठाय स्वाहा मध्यमाभ्यां वषट्। कालकूटविषभक्षणाय हुं फट् फट् अनामिकाभ्यां। नीलकंठिने स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट्। एवं
हृदयादिषु ततो मंत्रन्यासः। मस्तके ओं नमः। कंठे नमः। हृदि ठः नमः। ततो ध्यानं। बालार्कायुततेजसं धृतजटाजूटेंदुखंडोज्वलं
नागेंद्रैः कृतशेखरं जपवटीं शूलं कपाले करैः। खट्वांगं दधतं त्रिनेत्रविलसत्पंचाननं सुंदरं। व्याघ्रत्वक्परिधानमब्जनिल
यं श्रीनीलकंठं भजे। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य कुर्यात्। ततः केशरेषु अग्न्यादिकोणेषु दिक्षु च हरहर हृदयाय नमः इत्यादिपू
जयेत्। तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य धूपादीनि तत्कर्म समर्पयेत्। अस्य पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः। तथा च लक्षत्रयं जपेन्मं
त्रं तद्दशांशं ससर्पिषा। हविषा जुहुयात् सम्यक् संस्कृते हव्यवाहने। प्राप्तो नीलकंठो यं भुक्तिमुक्तिप्रदो मनुः। कौतुर्यंतारो हृत्‌ नीलकं राम
ठाय नमः। त्र्यक्षराष्टौ हरः परः। अस्य पूजादिकं सर्वं पूर्ववत्तद्विप्रोपघस्तत्र त्वस्य ऋषिर्गायत्री छंदः। हृद्दंयं व परं साध्यं इतो ततोऽनंतानि ८७

नमः

ॐ नमो नीलकंठाय

नोमरुत्त।पंचाक्षरोमनुः प्रोक्तास्तारायोयुंषडक्षरः।अस्य सप्तजाप्यं योगः प्रातः कृत्वा दिशैवोक्तापीठमन्त्रं तत्कर्मसमाप्यञ्चाष्टादिन्यासं कुर्यात्
।तत्पश्चात्शिरसि वामदेवाय अघोराय नमः मुखे पंक्तिहृदसे नमः हृदि ईशानाय देवताये नमः। ततोमूर्त्तिन्यासः॥तर्जन्योर्नंत सुरुषाय नमः।
मध्यमायोः मअघोराय नमः कनिष्ठयोः ॐसघोजाताय नमः।अनामिकयोः थिंसद्योजाताय नमः।अनामिकयोः वावामदेवाय नमः।अंगु
ष्ठयोः यंईशानाय नमः।तथाच निबंधे मंत्रवर्णादिकाश्राप्येतत्पंचमूर्त्तीर्यथाक्रमं।तर्जन्यनामिकायोरस्यानासिकायुगष्ठकेपुनः।एवं वक्त्रे हृद
येपादगुह्येमूर्द्धनि तान्यसेत्।एवं प्राग्याग्यादीव्यावात्ततो मध्यवक्त्रेषु ताञ्चसेत्॥ततः करांगन्यासो ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः नेत तर्जनीभ्यां स्वा
हा इत्यादि तथानिबंधे।षडंगैर्वासःषडंमानिकुर्यान्मंत्रस्य देशिकः॥ततोगोलकन्यासः हृदि ॐ नमः वक्त्रे नं नमः अंसयोः मं नमः।शां
नमः उदयों नमः यनमः एवंकंठेनाभौ पार्श्वद्वये पृष्ठे हृदि एवं मूर्द्धि वदने नेत्रयोर्णसोः एवंकारं तत्लं सिष्ठि षुसाग्रेषु एवंशिरोवदनहृ
त्कुक्षिऊरुपादद्वये एवं हृदि वक्त्रे टंकपल्लाभयवरेषु।एवं वक्त्रेशहृन्नादो स्कजवरेषु मूर्द्धि भाले उदरांसहृदयेषु ताः पंचमूर्त्ती
र्न्यसेत।अतेनव्यापकं कुर्यात्।नमोस्तु ध्यानुभूताप्ज्योतिर्हिंगामृतात्मनेचतुर्मूर्त्तिवपुर्च्छायभ्रसितांगसंभवोध्यायेत्।ध्यायं त्रिस्य
महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं रत्नाकल्पोज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं पद्मासीनं समंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृ

तं·सा त्रिवसानं विश्वाद्यं विश्ववीजं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं ॥ एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घ्यस्थापनं कार्य्यं ॥ ततः शैवोक्तपीठ
८८ पूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादिपुष्पांजलिं विधायावृत्तीः पूजयेत् कर्णिकायां पूर्ववदीशानादिपंचमूर्त्तीः संपूज्य कोणेषु निवृत्त्या
दिकलाः पूर्ववत् पूज्याः ॥ ततो ग्न्यादिमध्ये दिक्षु च षडंगानि पूजयेत् ॥ तद्यथा ॥ ॐ हृदयाय नमः इत्यादि ॥ ततः पूर्ववत् अनंतादि पूजयेत् ॥
उत्तरादि उमादीन् पूजयेत् ॥ ततः स्वे इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् ॥ ततो धूपादि विसर्जनांतं कर्म्म समापयेत् ॥ अस्य पुरश्चरणं षड्विंश
ल्लक्षजपः ॥ पायसैराज्यसंमिश्रैः षड्विंशतसहस्रहोम ततः ॥ तत्त्वलक्षं जपेन्मंत्री दीक्षितः शैववर्त्मना ॥ तावत्संख्यसहस्राणि जुहुया
त्पायसैः शुभैः ॥ अत्र तत्त्वशब्देन षड्विंशदुच्यते ॥ अंतरंगत्वात् ॥ अघोरो वह्निशिखरोप्यनस्योदांतईरितः फडंतश्चैत मंत्रोयं शिव
पितामममीरितः ॥ प्रकारांतरे कूर्मो विष्णुयुतो दंडी वीजमस्याप्युत बुधैः ॥ वदेद्वं वं उश्वरायेति वीजांते हृदयांतिकं ॥ अस्य पूजाद्यानि
कृत्वादिशैवोक्तपीठन्यासांतं कर्म्म समाप्य करन्यासादिन्यासं कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ शिरसि त्रिकंठाय नमः मुखे ऽ नंतसूक्ष्मेश्वराय नमः ॥ हृ
दि चंडेश्वराय परेश्वराय नमः ततः करांगन्यासो दीप्तफट् अंगुष्ठाभ्यां नमः ॥ ज्वलफट् तर्जनीभ्यां स्वाहा ॥ ज्वालिनिफट् मध्य राम
माभ्यां वषट् फट् अनामिकाभ्यां हुं हनफट् कनिष्ठाभ्यां वौषट् सर्वज्वालिनिफट् करतलपृष्ठाभ्यां फट् ॥ एवं हृदयादि ८८

88

पूजनध्यानिबंधोहृदयेदीप्तफट्घोतकं ज्वलफट् शितर्दरितं शिखाज्वालिनिफट्ज्ञेयावदं फटकवचं भीरितं ज्वलफट नेत्रमाख्या
तं सर्वज्वालिनि फट्परं ततो ध्यानं। चंडेश्वरं रक्तनेत्रं तु त्रिनेत्रं रक्तांशुकाढ्यं हृदि वावयामि टंकं त्रिशूलं स्फटिकाक्षमालं कमंडलुं
बिभ्रतमिंदुचूडं। एतैर्ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पश्चात् घोषस्थापनं कुर्यात्। ततः शैवोक्तपीठपूजां विधाय पंचभिस्तिमंत्रैः मूर्तिं संकल्प्य
पुनर्ध्यात्वावाहनादिकं कृत्वा चंडेश्वराय नमः इति पाद्यादिपुष्पांजलिं विधाय आवरणपूजयेत्। तथा च निबंधे॥ मूर्तौ बीजे
नलौ त्ती यांत तत्र क्षौं मौं बिंदुसंयुतः। चंडेश्वराय हृत्पीठं पूजा मनुर्मतः। अं तैः प्रथमावरणं मातृभिर्द्वितीयं इंद्रादिभिस्तृतीयं व
ज्राद्यस्त्रैस्तुर्यं ततो धूपादि विसर्जान्तं समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः। तथा गुणलक्षं जपेन्मंत्रं होमं कुर्याद्द
शांशतः। मधुरत्रयसंश्लिष्टैः शुद्धैश्चतिलतंडुलैः॥ ॥इति शिवप्रकरणं॥ ॥अथ क्षेत्रपालमंत्रः॥ ॥मंत्रदेवप्रकाशिकायां॥॥
सवक्षौं मिति बीजादि क्षेत्रपालाय नमस्तु पेतन मोऽतः प्रणवादिमंत्रः॥ ॥तथा च वर्णात्मौं बिंदुयुक्तं क्षेत्रपालाय हृन्नान्तुः तारा घो
व सुवर्णायं क्षेत्रपालस्य ईरितः। अस्य पूजाप्रातः कृत्वा दिशा णयामांत विधायधर्मादि कल्पितपीठे विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्या
त् अस्य ब्रह्म ऋषिर्गायत्री छंदः क्षेत्रपालो देवता क्षौं मिति बीजं याये ति शक्तिः षड्दीर्घयुक्तबीजेन वांगन्यासः। ततो ध्यानं। आ

तं. सा.
८९
४१

जं कज्जटाधरं त्रिनयनं नीलांजनाद्रिप्रभं दोर्दण्डात्तदादाकपालममरुणसंग्वस्त्रार्गधोज्ज्वलं । घंटामेखलघर्घरध्वनिमिलज्झंका
रभीमं विभुं । वंदे संहितसर्पकुंडलधरं श्रीक्षेत्रपालं सदा । एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घस्थापनं कुर्यात् । ततो धर्मादिपी
ठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुष्पांजलिस्नानपर्य्यंतं विधाय आवरणपूजामारभेत । अं ॥ प्रथमावरणं अनला
दि अग्निकराकरालघंटारव महाक्रोधपिंगिलास नपुं मलादि ऊर्ध्वकेशेः षष्ठमि हितीयं इंद्रादिभिस्तृतीयं वज्रादिभिश्चतु
र्थं अस्य पुरश्चरणे लक्षजपः । आज्येन चरुणा दशांशहोमः । तथा च शारदायां ॥ लक्षमेकं जपेन्मंत्रं जुहुयात् दशांशतः
चरुणा घृतसिक्तेन ततः क्षेत्रं समर्चयेत् । मंत्रदेवप्रकाशिकायां तु ॥ प्रणवादिहितो मंत्रस्तस्य पुरणमयुतसंख्यजपः ॥ न
तो वलिविधिः ॥ रात्रौ गृहांगनेभ्यडिलं कृत्वा तत्र देवस परिवारं श्वरस्य कपाले वलिं मंत्रेण त्रिवारं वलिं दत्वा परिवा
रेभ्यः स्वनामभिर्वलिं दद्यात ॥ वलिमंत्रस्तु एह्येहि विदुषि मुखभुंजय भुंजपन त्रैपनत्रैय विघ्नपाद महाभैरव क्षेत्रपाल
वलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा । यदा एह्येहि तुरु तुरु मुख जंभर हन रविघ्ननाशाय शं हा वलिं क्षेत्रपाल गृह्ण गृह्ण स्वाहा । वलि याम
मपि सोपदंशात् ह पिंडेन कुर्यात् । फलं तु वलिदानेन संतुष्टः क्षेत्रपालः प्रयच्छति । कांति मेधा वलारोग्यं तेजः पुष्टि ८९

पराः श्रयः॥ ॥अथ बटुकमंत्रः॥ ॥नितं बीउद्धरेन्बटुकं ङें तथापदुद्धरणं तथा। कुरु द्वयं पुनर्ङें तं बटुकं तं समुद्धरेत् एकविंश
त्यक्षरात्मा शाक्तिरुद्धो मनुः॥ अस्य पूजा॥ प्रातः कृत्वा दिक्षाणायामं तं विधाय पीठन्यासं कुर्यात्॥ न्यासो यथा॥ शिरसि बृहदारण्यकऋ
षये नमः मुखे गायत्री छंदसे नमः। हृदि बटुकभैरवाय देवतायै नमः। ततो मूर्तिन्यासः॥ यथा ओं ह्रीं ईशानाय नमः अंगुष्ठयोः। ॐ
तत्पुरुषाय नमस्तर्जन्योः। ॐ ह्रूं अघोराय नमो मध्यमयोः। क्लीं वामदेवाय नमो नामिकयोः। ॐ सद्योजाताय नमः कनिष्ठयोः।
पुनस्तद्वदंगुलीभिः तथा यथा शिरोवदनहृद्गुह्यपादेषु तत्र च ईशानादिकास्तत्तन्मूर्तीन्न्यसेत्। ततः ऊर्ध्वप्रादक्षिण्यो दीव्यपश्चि
मेषु मुखेषु तान्न्यसेत्। निबंधे। अंगुल्यादेहवक्त्रेषु मूर्तीन्यास यथा पुरा। सप्ताधिष्ठित बटुस्वाद्यास्त्रां बीजपुरः सरां कारपंच
कृत्वा षं मीशानादिषु योजयेत्। ततः करांगन्यासे। तथा यथा श्रीसुरान् मुखाभ्यां नमः कृत्वा दिक्षड्दीर्घयुक्तबीजद्वयेन कुर्यात्। तान
था निबंधे॥ षड्दीर्घयुक्तया प्रान्त्या चकारेणैव तद्वत्। अगानि जातियुक्तानि पंचणवाद्यानि कल्पयेत्। तन्नध्यानं त्रिधा प्रोक्तं सा
त्त्विकादिप्रभेदतः॥ वंदे देवी लं स्फटिकसदृशं कुंतलोल्लासिवक्त्रं दिव्याकल्पैर्नवमणिमयैः किंकिणीनूपुराद्यैः। दीप्ताकांतेति
शादवसनं सुप्रसन्नं त्रिनेत्रं। हस्ताब्जाभ्यां बटुकमनिशं शूलदंडो दधानं। राजसं यथा। उद्यद्भास्करसन्निभं त्रिनयनं रक्तांग

नं·सा खट्वंगंस्मेरास्यंवरदंकपालमभयंशूलंदधानंकरैः।नीलग्रीवमुदारभूषणशतंशीतांशुखण्डोज्वलं।बंधूकारुणवाससंभयहरंदेवं
१० सदाभावयेत्।तामसंतु॥ध्यायेच्छ्रीलीलच्छिकांतंशशिसकलंधरंमुंड्गमालंमालंमहेशं।दिग्वस्त्रंपिंगलाखंडमरुमथसृणिंशक्तिं
10 शूलाभयानि।नागंघंटांकरसरसिरुहैर्बिभ्रीमदंष्ट्रंसर्पाकल्पंत्रिनेत्रंमणिगयविलसत्किंकिणीनूपुराढ्यं।सात्विकंध्यानमाख्या
तमपमृत्युविनाशनं।आयुरारोग्यजननमपवर्गफलप्रदं।राजसंध्यानमाख्यातंसर्वकामार्थसिद्धिदं।तामसंशत्रुश
मनंकृत्याभूतज्वरादापहं।एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्यशंखस्थापनंकुर्वीत।अस्यपूजायंत्रे।धर्माधर्मादिभिःक्लृप्तपीठेपंक
जशोभिते।षट्कोणांतस्त्रिकोणस्थव्योमपंकजशोभिते।ततःपुनर्ध्यात्वावाहनादिकंकुर्वीत।तत्रक्रमः।मूलादिसद्योजा
तमंत्रेणावाहनं।मूलादिवामदेवेनस्थापनं।मूलेनसान्निध्यं।अघोरेणसन्निरोधनं।तत्पुरुषेणयोनिमुद्रादर्शनं।ईशानेनवं
दनमितिविशेषः।ततःकर्णिकापीठचतुर्दिक्षुकोणेषुईशानादीनपूजेत्।त।ततोव्योमपंकजदलेषुअसितांगादीन्भैर
वान्पूजेत्।ततःषट्कोणेषुपूर्वादिह्रांचाद्यात्यादिषडंगानिपूजयेत्।ततःपूर्वादिडाकिनीलाकिनीकाविनीशाकिनीमालिनी याम
देवीपुत्रीन्पूजयेत्।उमापुत्रीन्रुद्रपुत्रान्मातृपुत्रान्दक्षिणतोयजेत्।ऊर्द्ध्वऊर्द्ध्वमुखीपुत्रीन्अधोअधोमुखीपुत्रान् १०

यजेत्तान्तद्बहिरष्टपत्रेषु लोकपालान्वज्रवरुणपानपूजयेत्तान्तद्बहिः पूर्वं ब्रह्माणीपुत्रं ईशाने माहेश्रीपुत्रं उत्तरे वैष्णवीपुत्रमनिले।
कौबेरीपुत्रं पश्चिमे इन्द्राणीपुत्रं नैऋते महालक्ष्मीपुत्रं याम्ये चामुंडापुत्रं आग्नेये वाराहीपुत्रं तथा च निर्वधित्र ब्रह्माणीपुत्रकं
पूर्वे माहेश्वरीपुत्रमैश्वरे वैष्णवीपुत्रकं पूर्वे माहेश्वरीपुत्रमैश्वरे। वैष्णवीपुत्रकं सौम्ये कौमारीपुत्रमनिले इन्द्राणीपुत्रकं भूयः प
श्चिमे पूजयेत्ततः महालक्ष्मीसुतं पश्चादुक्तो दिशि समर्चयेत्। वाराहीपुत्रकं याम्ये चामुंडापुत्रमनिले इन्द्राणीपुत्रकं भूयः पश्चि
मे पूजयेत्ततः महालक्ष्मीसुतं पश्चादुक्तो दिशि समर्चयेत्। वाराहीपुत्रकं याम्ये चामुंडापुत्रमनिले। क्रोधदिरिदं शादिक्ता हेतुकत्रि
पुरांतकवेतालवह्निजिह्वककालांतकएकपादभीमरूपअचलहाटकेश्वरान्पूजयेत्तान्ततो योगिनीसहितदिव्ययोगीश्रा
यनमः एवं योगिसहितान्तरीक्षयोगीश्रायनमः भूमिष्ठसहितयोगीश्रायनमः ईशाधिनिर्वातिपूजयेत्। अस्य पुरश्चरणमे
कविंशातितत्त्वजपः। तथा चवर्णिलक्षं जपेन्मंत्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः। तद्दशांशं च जुहुयात् त्रिलेम्मधुरसंयुतैः। ततो व
लिदानं पूर्वं विघ्नं दुर्गां समाराध्य वलिं दद्यात्। शाल्यन्नं पललं सर्पिर्लाजचूर्णानि शार्कराणि गुडमिश्ररसापूपैर्मीनैः प
रिमिश्रितैः। कृत्वा कवलमीराध्यं देवं चागुह्यांत्वर्मीनां रक्षार्थं दनपुष्पाद्यैर्विंशितसंभवलिं हरेत्। यदाम्नमूलं गामजं हत्वा

तं॰सा॰ ९१ राजसंख्यागुदीरितं। बलिग्रहानसमये रिपूणां सर्वसैन्यकं। निवेदयेद्बलित्वेन वटुकाय विशिष्टधीः। विदर्भयेत्तशत्रुनाम्ना व
लिमंत्रं तदा सुधीः। शत्रुपक्षस्य रुधिरं पिशितं च दिने। भक्ष्याय पशुगणैः सार्द्धं सारमेयसमन्वितम्। बलिमंत्रोयमाख्यातः स
र्वेषां विजयप्रदः। अनेन बलिना हृष्टो वटुकः परसैन्यकं। सर्वं गणेभ्यो विभजेद्वामिदंक्रुद्धमानसः। एवं कृते परबलं क्षीयते
नात्र संशयः॥ ॥अथ वटुकस्तोत्रं॥ ॥कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं। शंकरं परिपप्रच्छ पार्वती परमेश्वरं॥ पार्वत्युवा
च॥ भगवन्सर्वतत्त्वज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु। आपदुद्धारणं मंत्रं सर्वसिद्धिप्रदं नृणां। सर्वेषां चैव भूतानां हितार्थं वांछितं मया। वि
शेषतस्तु राज्ञां वै शान्तिपुष्टिप्रसाधनं। अंगन्यासबीजन्याससहितं वक्तुमर्हसि देवेश मम हर्षविवर्द्धनं॥ श्रीभगवानुवाच॥
शृणु देवि महामंत्रमापदुद्धारहेतुकं। सर्वदुःखप्रशमनं सर्वशत्रुनिवर्हणं। अपस्मारादिरोगाणां ज्वरादीनां विशेषतः। ना
शनं स्मृतिमात्रेण मंत्रराजमिदं प्रिये। ग्रहराजभयानां च नाशनं सुखवर्द्धनं। स्नेहाद्वक्ष्यामि ते मंत्रं सर्वसारमिदं प्रिये। सर्वकामा
र्थदं मंत्रं राज्यभोगप्रदं नृणां। आपदुद्धारणं मंत्रं वक्ष्यामीति विशेषतः। प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य देवीप्रणवमुद्धरेत्। वटुकायेति वै राम ९१
पश्चादापदुद्धारणाय च। कुरुद्वयं ततः पश्चाद्वटुकाय पुनः क्षिपेत्। देवीप्रणवमुद्धृत्य मंत्रोद्धारमिमं प्रिये। मंत्रोद्धारमिमं देवि

९१

त्रैलोक्यव्यापि दुर्लभं ।अप्रकाश्यमिदं मंत्रं सर्वशक्तिसमन्वितं ।स्मरणाद्देवमंत्रस्य भूतप्रेतपिशाचकाः ।विद्रवंति भयार्त्ता वै क-
लरुद्रादिवप्रजाः ।पठेद्वा पाठयेद्वापि पूजयेद्वापि पुस्तकं ।नाग्निचौरभयं वापि ग्रहराजभयं तथा ।न च मारीभयं तस्य सर्वत्र सु-
खवान्भवेत् ।आयुरारोग्यमैश्वर्यं पुत्रपौत्रादिसंपदः ।भवंति सततं तस्य पुस्तकस्यापि पूजयेत् ।पार्वत्युवाच ।य एष भैरवो नामआ-
पदुद्धारको मतः ।त्वया च कथितो देव भैरवः कल्पउत्तमः ।तस्य नामसहस्राणि अयुतान्यर्बुदानि च ।सारमुद्धृत्य तेषां वै नामा-
ष्टशतो देव भैरवः कल्पउत्तमः ।तस्य नामसहस्राणि अयुतान्यर्बुदानि च ।सारमुद्धृत्य तेषां वै नामाष्टशतकं वद ।।श्रीभगवानु-
वाच ।।मंत्रं संकीर्त्तयेदेतत् सर्वशत्रुनिवर्हणं ।सर्वान्कामानवाप्नोति साधकः सिद्धिमेव च ।शृणु देवि प्रवक्ष्यामि भैरवस्य मह-
त्मनः ।आपदुद्धारकस्येह नामाष्टशतमुत्तमं ।सर्वपापहरं पुण्यं सर्वापद्विनिवारणं ।सर्वकामार्थदं देवि साधकानां सुखावहं ।
देहांगन्यासकं चैव पूर्वं कुर्यात्समाहितः ।भैरवं मूर्ध्नि विन्यस्य ललाटे भीमदर्शनं ।रक्षोभूतां श्रियं न्यस्य वदने तीक्ष्णपदर्श-
नं ।दंष्ट्रां च पं कर्णयोर्मध्ये क्षेत्रपालं हृदि न्यसेत् ।दंष्ट्राख्यं नाभिदेशे तु कटौ सर्वाघनाशनं ।त्रिनेत्रमूर्वो र्विन्यस्य जंघयोर-
क्तपाणिकं ।पादयोर्दयादयो देवदेवेशं सर्वांगे वटुकं न्यसेत् ।एवं न्यासविधिं कृत्वा तदनंतरमुत्तमं ।नामाष्टशतकस्यास्य छं-

दोर्दण्डवदुदाहृतं॥ बृहदारण्यकी नाम मन्त्रो विश्वपरिकीर्तितः॥ देवता कथिता वेहसद्भिर्वटुकभैरवः॥ भैरवो भूतनाथ
श्च भूतात्मा भूतभावनः॥ क्षेत्रदः क्षेत्रपालश्च क्षेत्रज्ञः क्षत्रियो विराट्॥ श्मशानवासी मांसाशी खर्पराशी मखान्तकृ
त्॥ रक्तपः प्राणपः सिद्धः सिद्धिदः सिद्धसेवितः॥ करालः कालशमनः कलाकाष्ठातनुः कविः॥ त्रिनेत्रो बहुने
त्रश्च तथा पिंगललोचनः॥ शूलपाणिः खड्गपाणिः कंकाली धूम्रलोचनः॥ अभीरुर्भैरवो भीरुर्भूतपो योगिनीप
तिः॥ धनदो धनहारी च धनपः प्रतिभानवान्॥ नागहारो नागकेशो व्योमकेशः कपालभृत्॥ कालः कपालमाली च
कमनीयः कलानिधिः॥ त्रिलोचनो ज्वलन्नेत्रस्त्रिशिखी च त्रिलोकपः॥ त्रिवृत्तनयनो डिंभः शान्तः शान्तजनप्रियः॥
वटुको वटुकेशश्च खट्वांगवरधारकः॥ भूताध्यक्षः पशुपतिर्भिक्षुकः परिचारकः॥ धूर्तो दिगंबरः शौरिर्हरिणः पां
डुलोचनः॥ प्रशान्तः शान्तिदः शुद्धः शंकरप्रियबान्धवः॥ अष्टमूर्तिर्निधीशश्च ज्ञानचक्षुस्तपोमयः॥ अष्टाधारः षडाधारः सर्पयु
क्तः शिखीसखः॥ भूधरो भूधराधीशो भूपतिर्भूधरात्मजः॥ कंकालधारी मुंडी च नागयज्ञोपवीतवान्॥ जृंभणो मो
हनः स्तंभी मारणः क्षोभणस्तथा॥ शुद्धनीलांजनप्रख्यदैत्यहा मुंडविभूषितः॥ बलिभुग्बलिभुतात्मा कामी कामपराक्रमः॥ स

वींपपन्नारकोडुर्गोदुष्टमूर्त्तनियेविनतः कामीकलानिधिः कीमिनीलसकुंदश्रीः सर्वसिद्धिःप्रदो वैद्यःप्रभविष्णुःप्रभाववा
न्। अष्टोत्तरशतं नाम भैरवस्य महात्मनः। मया ते कथितं देवि रहस्यं सर्वकामदं। य इदं पठते स्तोत्रं नामाष्टशतमुत्तमं। न त
स्य दुरितं किंचिन्न रोगानां भयं तथा। न च मारीभयं किंचिन्न च व्याधिभयं तथा। न शत्रुभ्यो भयं किंचिन्न शापोतामनवः। क्षि
ता पातकानां भयं नैव पठेत् स्तोत्रमनन्यधीः। मारीभये राजभये तथा चौराग्निजे भये। औत्पातिके महाघोरे तथा दुःस्वप्नदर्शने।
बंधने च तथा घोरे पठेत् स्तोत्रं समाहितः। सर्वे प्रशमं यान्ति भयाद्भैरवकीर्तनात्। एकादशसहस्रं तु पुरश्चरणमुच्य
ते। त्रिसंध्यं यः पठेद्देवि संवत्सरमतंद्रितः। स सिद्धिं प्राप्नुयादिष्टां दुर्लभामपि मानुषः। षण्मासान् भूमिकामस्तु सजप्त्वा
लभते महीं। राजा शत्रुविनाशाय जपेन्मासाष्टकं पुनः। रात्रौ वारत्रयं चैव नाशयत्येव शात्रवान्। जपन्मासत्रयं रात्रौ राजानं
वशमानयेत्। धनार्थी च सुतार्थी च दारार्थी यस्तु मानवः। पठेद्वारत्रयं यद्वा वारमेकं तथा निशि। धनं पुत्रांस्तथा दारान् प्रा
प्नुयान्नात्र संशयः। रोगी रोगात् प्रमुच्येत बद्धो मुच्येत बंधनात्। भीतो भयात् प्रमुच्येत देवि सत्येन संशयः। यान् यान् समीहि
तान् कामान् तांस्तान्नाप्नोति निश्चितं। अप्रकाश्यमिदं गुह्यं न देयं यस्य कस्यचित्। सुकुलीनाय शांताय ऋजवे दंभवर्जिते।

तं॰सा॰
९३

दद्यात्स्तोत्रमिदं पुण्यं सर्वकामफलप्रदं॥ ध्यानं वक्ष्यामि देवेशि यथा ध्यात्वा पठेन्नरः॥ शुद्धस्फटिकसंकाशं सहस्रादित्यव
र्चसं॥ अष्टबाहुं त्रिनयनं चतुर्बाहुं द्विबाहुकं॥ भुजंगमेखलं देवमग्निवर्णं शिरोरुहां॥ दिगंबरं कुमारीशं वटुकाख्यं महाबलं॥
खट्वांगमसिपाशं च शूलं वै च तथा पुनः॥ डमरुं च कपालं च वरदं भुजगं तथा॥ नीलजीमूतसंकाशं नीलांजनचयप्रभां॥ दं
ष्ट्रीकरालमदसंकुलं॥ आत्मवर्णसमोपेतं सारमेयसमन्वितं॥ ध्यायेत जपुसंहृष्टः सर्वान्कामानवाप्नुयात्॥ एतत्कीत्वा ततो देवा
नो माष्टप्रातस्तत्तमं॥ भैरवापद्धृष्टाभूतस्त्वं पचैवमहेश्वराइति विश्वसारोद्धारे श्रीपदुकाकल्पे भैरवस्तवराजः समाप्तः॥ ॥
अथ भैरवीमंत्राः॥ ॥ यत्पादपंकजरजो भरविंदवेद्ययोगात्ततः परशिरः परमेश्वरीभूता। या सृष्टिपालनलयं प्रतनुते त्रिमूर्त्यै
सा श्रीमवी विजयते जगदेकमाता॥ अज्ञानतिमिरध्वंसिसंसारार्णवतारकं॥ आनंदबीजमवतात्तदेवी त्रिपुरं महः॥ अथ व
क्ष्ये महाविद्यां त्रिपुरामभितोषितां॥ यां ज्ञात्वा सिद्धिसंघानामधिपो जायते नरः॥ तत्र त्रिपुरायास्त्रैविध्यं बाला भैरवी सुंद
रीभेदेन। तथा च ज्ञानार्णवे। त्रिपुरा त्रिविधा देवी त्रिविधा कीर्तिता। शारदायां। वियदङ्गुहुतांशस्थो भौतिको विंदु
शेखरः॥ वियत्तदीदिकेंद्राग्निस्थितं चामाशविंदुमत्॥ आकाशाम्गुवह्निस्थो मनुः सर्गेंदुखंडवान्॥ पंचकूटात्मका विद्या वेद्या

राम
९३

त्रिपुरभैरवी। प्रथमं वाग्भवं कूटं द्वितीयं कामराजं तृतीयं शक्तिकूटं च त्रिभिर्बीजैः समाहृता। आद्यस्यार्थः शिवचन्द्रवह्निव्योम
वं। शिवचन्द्रकामपृथिवीवाह्नचतुर्थस्वरबिन्दुमत्। शिवचन्द्ररेफयुक्तं चतुर्दशस्वरबिन्दुविसर्गाः॥ अस्य पूजा प्रातःकृत्यादि
प्राणायामान्तं विधाय पीठन्यासं कुर्यात्। पूर्वोक्तं ॐ प्रेण आधारशक्त्यादि ह्रीं ज्ञानात्मने तत्त्वमहदात्मने विद्यात्मने ह्रूं परमात्मने पू
र्वादिकेशरेषु ॐ ह्रूं इच्छायै नमः एवं ज्ञानायै क्रियायै कामिन्यै कामदायिन्यै रत्यै रतिप्रियायै नन्दायै मध्ये मनोन्मन्यै त
दुपरि ऐं परायै अपरायै परापरायै हसौंः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्। शिरसि दक्षिणामूर्त्त
ये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछन्दसे नमः हृदि महात्रिपुरभैरव्यै महादेवतायै नमः गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोः तार्त्तीयश
क्तये नमः सर्वांगे कामराजकीलकाय नमः। दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां। ऋषिस्तु दक्षिणामूर्त्तिरहं शिरसि विन्यसेत्। छन्दः पंक्ति
स्तु विज्ञेयं मुखे विन्यस्य देवता। हृदये त्रिपुरेशानी वाग्भवं बीजमुच्यते। शक्तिबीजं शक्तिरेव कामराजं च कीलकं। ततो नाभ्या
दि चरणपर्यन्तं ऐं नमः हृदयान्नाभिपर्यन्तं हसकलरीं नमः शिरसो हृदयान्तं हसरौं नमः। आद्यबीजं दक्षिणकरे द्वितीयं वामकरे तृ
तीयमुभयकरे। ततो मूर्ध्नि मूलाधारे हृदि यथासंख्येन त्रीणि बीजानि विन्यसेत्। नाभेराचरणान्नस्य वाग्भवं मन्त्रविज्ञं प्रविन्य

नं·सा· सेत्॥ शिरसो हृत्स्वदेशांतं तार्त्रीयं विन्यसेत्ततः॥ आद्यं द्वितीयं करयोस्तार्त्रीयमुभयोर्न्यसेत्॥ मूर्ध्नी धारे हृदि न्यस्येद्भ्रूयो वीज
९४ त्रयं क्रमात्॥ ततो नवयोनिन्यासः॥ आद्यवीजं दक्षकर्णे द्वितीयं वीजं वामकर्णे तृतीयवीजं चिबुके एवं गंडयोर्नुदने नेत्रयो
र्नसीत्वंशयोर्जठरे कूर्परयोः कुक्षौ जानुनोर्लिंगपादयोर्गुह्यपार्श्वयोर्हृदि स्तनयोः कंठे तथा चानवयोन्यात्मकं न्यासं कुर्यात्त्री
जैस्त्रिभिः क्रमात्। कर्णयोश्चिबुके भ्रूपः शंखयोश्च वदने पुनः। नेत्रयोर्विन्यसेद्दंशयोर्जठरे पुनः। ततः ततः कूर्परयोः कुक्षौ जानु
नोर्ध्वजमूर्धाने पादयोर्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदर्पी ब्रतस्तनद्वकंठदेशे॥ रत्यादि मथ विन्यसेत्॥ ततो रत्यादिन्यासः॥ मूलाधा
रे ॐ रत्यै नमः। हृदि क्लीं प्रीत्यै नमः। भ्रूमध्ये सौः मनोभवाय नमः॥ भ्रूमध्ये सौः अमृते श्र्ये नमः। हृदि क्लीं योगेश्वर्यै नमः। मूलाधारे
ॐ विश्वयोन्यै नमः। तथा च निबंधे। मूले रतिं हृदि प्रीतं भ्रुवोर्मध्ये मनोभवं॥ वान्तावीजेस्त्रिभिर्न्यस्येत्स्वान्ने भ्रुविलोमतः॥ अमृ
तं प्रीचयोगेशी विश्वयोनिं क्रमादिमाः॥ विजेविंन्यसेन्मूर्तिन्यासमथाचरेत्॥ अथ मूर्तिन्यासः॥ मूर्ध्नि सहरों हृषितमनोभ
वाय नमः। वक्त्रे हसरीं तत्पुरुष मकरध्वजाय नमः। हृदि सहतं अघोर कुमारकंदर्पाय नमः। गुह्ये सहूरिंवामदेवमन्मथाय नमः। पा राम
दयोः सहरं सद्योजातकामदेवाय नमः। स्वस्ववीजादिकं सर्वं मूर्धं शाममनोभव विन्यसेद्वक्त्रे तत्पुरुषमकरध्वजमात्मनि तु॥ ९४

ह्रघघोरकुमारादिकं दर्पसंदनं ततः। गुह्यदेशे प्रविन्यसेत् वामदेवादिमन्त्रं यथा सद्योजातं कामदेवं पार्श्वयोर्विन्यसेत्ततः। एवं ऊर्ध्वप्राग्याम्यउ
त्तरपश्चिममुखेषु ईशानमनोभवादिपंचमन्त्रींस्तत्तदीशादिपूर्विकान्यसेत्। तथा च निबंधे ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीच्यपश्चिमेषु मुखेषु तान्
प्रविन्यसेद्यथापूर्वं भृगुर्व्योमाग्निसंस्थितः। सत्यादिपंचरुद्राख्यं बीजन्यासं प्रकीर्त्तितं॥ ततः कराङ्गन्यासं कुर्यात्। षड्दीर्घयुक्तेनाद्य
बीजेनांगक्रियामता। हसरां अंगुष्ठाभ्यां नमः। हसरीं तर्जनीभ्यां स्वाहा। हसरूं मध्यमाभ्यां वषट्। हसरैं अनामिकाभ्यां हुं। हसरौं कनिष्ठाभ्यां
वौषट्। हसरः करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं क्रमेण हृदयादिषु न्यसेत्॥ ततो बाणन्यासः द्रां द्राविण्यै अंगुष्ठयोः। द्रीं क्षोभिण्यै नमस्तर्जन्योः। क्लीं
वशीकरण्यै नमो मध्यमयोः। ब्लूं आकर्षिण्यै नमः अनामिकयोः। सः सम्मोहन्यै नमः कनिष्ठयोः। तथा च ज्ञानार्णवे पंचबाणान् क्रमेणैव करांगुलिषु
विन्यसेत्। अंगुष्ठादिकनिष्ठांतं क्रमेण परमेश्वरि। द्रां द्राविण्यै नमः इत्यादि। द्यामदयं समालिख्य च ह्रीं संस्थं क्रमेण हि। मुखाद्धृन्नेत्रे
णवामेन परिमंडितं। बाणप्रथमं दर्पो क्लीं मादनं भूमिसंस्थितं। चतुर्थस्वरविंदाढ्यं नाद्रूं हंपवुरानतो। फांतं शक्रसमायुक्तं वामकर्णवि
भूषितं। बिंदुनादसमायुक्तं सर्गवान्ध्वजमाप्रिये। पंचबाणान्महेशानि नामानि शृणु पार्वति। क्षोभणं द्रावणं तथा कर्षणं सत्तवाः
नथाम्मापन क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि न्यसेत्तद्धी लिंगेन प्रयोगः॥ तथा च निबंधे द्रामाद्या द्राविणी मूर्ध्नि ड्रीमाद्या क्षोभिणी प

नं.सा. दोर्ह्लीं वशीकरणीं चक्रे गुह्ये क्लीं बीजपूर्विकां । आकर्षिणीं हृदि पुनर्योरेकपसर्गं तन्मूगु संयुतां । सम्मोहनीं क्रमादेवं वाणन्यासो यमीरितः
९५ । तेन तु न्मादसम्मोहनर्थीयात्मकः । ततः कामन्यासः ॥ द्रीं कामाय नमः द्रीं मन्मथाय नमः । ऐं कंदर्पाय नमः ब्लूं मकरध्वजाय नमः । स्त्रीं मीनके
तनाय नमः ॥ सर्वत्र वाणन्यासस्थानेषु न्यसेत्त । पश्चाद्बीजं मध्यचाणं वाद्भवं परमेश्वरि । क्लुं बीजं जं चततः श्रेष्ठं च स्त्रीं बीजं च क्रमात्स्मिखेत्त । पंच
95 कामाइमे देवि नामानि शृणु पार्वति । कामन्मथकंदर्पमकरध्वज संतकाः । मीनकेतुर्महेशानि पंचमः परिकीर्तितः । पंच कामांस्ततो देवि वा
णस्थानेषु चिन्यसेत्ततः ततः सुभगादिन्यासः ॥ भाले ऐं ह्लीं ह्रीं सः सुभगायै नमः भ्रूमध्ये ऐं भगायै नमः तदने ऐं भगसर्पिण्यै नमः कंठिकायां ऐं
भगमालिन्यै नमः कंठे ऐं पश्चानंदायै हृदि ऐं पश्चनंगकुसुमायै नमः नाभौ ऐं पश्चनंगमेखलायै नमः लिंगमूले ऐं पश्चनंगमदनायै नमः ।
तथावनिवंधे भालभ्रूमध्यवदने कंठिकाकंठहृत्सु चानाभ्याविष्ठानयोः पंचतारात्यः सुभगादिकाः ॥ वाककामबीजं ब्लूं ह्रीं सस्ततः पंचो
दिताम्स्त्वमी ॥ चतोभ्रूषणन्यासः ॥ नासाछिद्रे सिभालभ्रूकर्णि ह्रि युगलेन सि । गंडयोरोष्ठयोर्दंतपंक्त्यो रास्ये न्यसेत्ततः सुरानूचितु कंथगले
कंठे पार्श्वयोः स्तनयुग्मके । दोर्मूलयोः कूर्परयोः पाण्योस्ततः पृष्ठदेशतः । नाभौ गुह्ये पुनःश्चा वोजानुनोर्जंघयोर्न्यसेत्ततः स्थित्वाः पत्र राम
लयोः पश्चाच्चरणांगुष्ठयोर्द्वयोः ॥ कादिरांतान्न्यसेद्वर्णान्स्थलेषु संमाहितः ॥ क्लं चांगं वेयके पश्वात्त कटके हृदि गुह्यके । कणयो ९५

गंडयोर्म्यैलान् घन्द्रश्याच्च सहौ। अष्टाविंशान्यस्य विन्यसेद्देवं देशिकसत्तमः॥ यथा शिरसि अं नमः। भाले आं नमः। भ्रुवोः इं ईं नमः।
कर्णयोः उं ऊं नमः। नेत्रयोः ऋं ॠं नमः। नसि ऌं नमः। गंडयोः ॡं एं नमः। ओष्ठयोः ऐं ओं नमः। दंतपंक्त्योः ऐं औं नमः। मुखे अं नमः। चि
त्तुके कं नमः। गले खं नमः। कंठे गं नमः। पार्श्वयोः घं ङं स्तनयोः चं छं दोर्मूले जं झं कूर्परयोः ञं टं पाण्योः ठं डं करपृष्ठयोः ढं णं नाभौ
तं गुह्ये थं ऊर्वोः दं धं जान्वोः नं पं जंघयोः फं बं गुल्फयोः भं मं पत्तलयोः यं चरणांगुष्ठयोः रं कांख्योः वं ग्रीवायां लं कटके
लं हृदि शं गुह्ये षं हं कर्णयोः षं गंडयोः सं मौलौ हं सर्वांगेषु नमोऽन्तेन न्यसेत्॥ ततस्त्रिविंशमुद्रा बध्वा ध्यायेत्। यथा उद्यज्जानुसहस्रकांति
मरुणक्षौमां शिरोमालिकां रक्तालिप्तपयोधरां जपवटीविद्यामभीतिं वरं। हस्ताब्जैर्दधतीं त्रिनेत्रविलसद्वक्त्रारविंदश्रियं। दे
वीं बद्धहिमांशुरत्नमुकुटां वंदे समंदस्मितां। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात्। ततः आधारशक्त्यादि ह्रीं ज्ञाना
त्मने नमः इत्यंतं संपूज्य पूर्वादिकेशरेषु इच्छा ज्ञाना क्रिया कामिनी कामदायिनी रतिः रतिप्रिया नंदा नंदिनी स्थानमनोए ताः प्र
णवपूर्वकं नमोऽन्तेन पूजयेत्। ततः ऐं परायै अपरायै परापरायै हसौः सदाशिव महाप्रेतपद्मासनाय नम इति संपूज्य प्राग्वत्
मधनिमध्ययोरन्तरालरात्ले श्रीविद्यां गुरुपंक्तिं पूजयेत्। निवेदयेत् ... लोहितं रात्रेय श्री कं ठो हितो नतः। दीर्घवान् वै

तं॰सा॰ परापश्चादपरायै हसौः पुनः सदाशिवमहाप्रेतजं तपश्चासनायनमः । अनेन मनुना दद्यादासनं श्रीगुरुक्रमं । प्राग्वश्ययेतराले पू
९६ जयेत् कल्पापेत्रतः पिचभिः प्रणावैर्यु त्तिस्यामावाह्य देवतां । तारवाक्शक्तिकमलासहस्वफंल्सौः स्व तां । तदग्रे कौं गुरुभ्यो
नमः । श्रीगुरुपादुकाभ्यो नमः परमगुरुभ्यो नमः परमगुरुपादुकाभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः
96 आचार्येभ्यो नमः आचार्यपादुकाभ्यो नमः अनुष्याः पूजां यंत्रे तु शारदायां । पश्चिमे ष्टदलोपेतं तन वर्णान्याद्यो कर्णिकं चतुर्द्वारसमा
युक्तं भूगृहं विलिखेत्ततः । ऐं ह्रीं श्रीं हसखफ्रें हसौः इति मंत्रेण विंदुचक्रे दिव्यामूर्त्तिं संकल्प्य त्रिखंडमुद्रया पुनर्ध्यात्वावाह
येत् । देवेशि भक्तिमुक्तिप्रदे परिवारसमन्विते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भव । इत्यावाह्य आवाहनादिपुष्पांजलिपर्यं
तं विधीयावरणपूजां कुर्यात् । तत्पश्चात् रेखायां वामकोणे परिस्यै नमः । दक्षिणकोणे लक्ष्म्यै नमः । अग्निकोणे सोमनोभवा
यै नमः । कापां अग्रीश्रमसुखापुमध्येदिक्षुचपूर्वीकागमंत्रेण पूजयेत् । तथा वृत्ता नाली वे । आनीशान मुखवामव्याम ध्ये दिक्षु
गपजनं । उत्तरे ह्रां ह्रीं विस्ल्यै नमः ह्रीं क्लीं मिल्यै नमः द्रुं आकर्षिण्यै नमः अग्रे सः सम्मोहिन्यै नमः । पंचकामं स्तवैव । तथा राम
चज्ञानार्णवोउत्तरस्याः पश्चं दे वि दक्षिणस्यां तु यदि शि । चाग्रे चैवं क्रमेणैव पंचवाणान्प्रपूजयेत् । पंचकामांस्तथा देवि वा ९६

एवं तु परिपूजयेत्तां परां बीजं मध्यबीजं वाग्भवं परमेश्वरि। तार्त्तीयं वा एणं ततस्तथैव तृतीयबीजं च कामान्तद्वितीयो कामो मन्मथः कंदर्पो मकरध्वजसंज्ञकाः।
मीनकेतुश्च महेशानि पंचमः परिकीर्त्तितः। ततोऽष्टयोनिपत्रपूर्वादिदिक्षु ऐं क्रां क्लीं सः सुभगायै ऐं भगायै ऐं भगसर्पिण्यै ऐं अनंगायै ऐं
अनंगकुसुमायै ऐं अनंगमेखलायै ऐं अनंगमदनायै नमोऽन्तेन पूजयेत् सर्वत्र। ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण असितांग ब्राह्मी
भ्यां एवं रुरु माहेश्वरी भ्यां क्रोध वैष्णवी भ्यां उन्मत्त वाराही भ्यां कपाली इन्द्राणी भ्यां भीषण चामुण्डा भ्यां संहार महालक्ष्मी भ्यां नम इति
सर्वत्र तथा च निर्वन्धे। मातरो भैरवा॥ ध्यायेद्विषमविक्रान्ताः। अष्टपत्रेषु संपूज्याय यथावत्कुसुमादिभिः। ततो हि पूर्ववद्दिग्वक्त्रा
दीन् संपूज्य धूपादि विसर्जितं समापयेत्॥ अस्य पुरश्चरणं दशलक्षजपः। होमस्तद्दशसहस्रकं तथा च प्रारदायां॥ दीक्षां
प्राप्य जपेन्मंत्रं तत्त्वलक्षं जितेन्द्रियः। पुष्पैर्मासु सहस्राणि जुहुयाद्ब्रह्मवर्चसे॥ ॥ अथ संपत्प्रदाभैरवी॥ ॥ तानालीवे। यथा
सौ त्रिपुरबाला तथा त्रिपुरभैरवी। संपत्प्रदानमेतस्याः शृणु निर्मलमानसो शिववचं शिवसंस्थे। वाग्भवं तदनंतरं काम
राजं तथा दद्विशिवचंद्रान्वितं ततः॥ एषा बीजं तच्च ह्लादाद्यं तार्तीयं शृणु वह्निमोप्राक्षितिबीजे महेशानि शिवचक्री निर्योजये
त्। कुमार्य्याः परमेशानि हित्वा प्रीतिमनुवैदेवं॥ त्रिपुराभैरवी देवी महासंपत्प्रदा प्रियेऽस्य प्राप्तीः। त्रिपुराभैरवी विसर्गान्तरहिता त्वे

तं॰सा॰
९१
97

त्संपत्सुदा भवति। अस्या ध्यानं॥ उद्यदर्कसहस्राभां स्फुरच्चंद्रकलाजटां। किरीटरत्नविलसच्चित्रचित्रितमौक्तिकां। स्रवद्रुधि-
रस्थकाद्यमुंडमालाविराजितां। नयनत्रयशोभाढ्यां पूर्णेंदुवदनान्वितां। मुक्ताहाररलताराजत्पीनोन्नतघनस्तनीं। रक्तांबरपरि-
धानां यौवनोन्मत्तरूपिणीं। पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकां। वरदानरतां नित्यां महासंपत्प्रदां स्मरेत्॥ न्यासपूजादिकं
सर्वं पूर्ववत्॥ अत्र मंत्रे तु विशेषः। चित्तोत्तरं त्रिभिर्बीजैः करांगन्यासकल्पना। अस्याः पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः। ज्ञानार्णवे वाणीव-
दस्याः पूजादिकमित्युक्तत्वान्नत्रैव तथा वीन्यासपूजादिकं सर्वं कुर्यात्। इदमुक्तं ते। एकलक्षजपः पुरश्चरणं केचित्सिद्धविद्या-
त्वात्॥ ॥अथ कौलेशभैरवी॥ ॥ज्ञानार्णवे संपत्प्रदभैरवीवद्धि कौलेशभैरवी। साप्यासेवदेवेभिस्त्रिषु बीजेषु पार्वति।
द्वयं तु सहस्राद्या स्यात् पूजाध्यानादिकं तथा॥ अस्यार्थः। संपत्प्रदाभैरवीत्रिकूटः सकारानंतरं हकाराभ्यंतरदा कौलेशभैरवी
भवति। अस्याः पूजाध्यानादिकं तु संपत्प्रदाभैरवीवदेव। ध्येया संपत्प्रदा भैरवी आद्यंतरेफवर्जिता वेदियं विध्वंसिनी॥ इति-
णामूह्यौं तर्प्योतानत॥ ॥अथ सकलसिद्धिदा भैरवी॥ ॥ज्ञानार्णवे एतस्या एव विद्याया आद्यांतेरेफवर्जिते। तदेयं परमे- राम
शानि नाम्नासकलसिद्धिदा। संपत्प्रदभैरवीवद्ध्यानपूजादिकं तथा॥ अस्यार्थः। कौलेशभैरवी आद्यंतेरेफवर्जिता। चेत्तदास ९१

कलसिद्धिर्भवति। ध्यानपूजादिकं तु संपतप्रदीवत्॥ ॥अथ वैतन्यभैरवी॥ ॥ज्ञानार्णवे॥ वाग्भवं बीजमुच्चार्य जीसवर्गा॥ एतस्मन्विं
तीसकलाभुवनेश्वानीति यं बीजमुच्चरेत्। जीवं प्राणं वह्निसंस्थं प्राक्स्वरविभूषितं। विसर्गीद्यं महेशानि विद्या त्रैलोक्यमातृका
॥अस्यार्थः। चंद्रशिवषष्ठस्वरमुक्तं बिंदुनादकलाघं चंद्रकामपृथिवीमद्रामाया चंद्रशिववह्निबीजं वनुर्दशस्वरविसर्गाद्यं च॥
अस्या यंत्रं तत्रैव॥ ज्ञानार्णवे। त्रिकोणं चैव षट्कोणं च भुपत्रं वरानने। चतुरस्रं चतुर्द्वारं मंडलमालिखेत्॥ अस्याः पूजाप्रयोगः। आधा
रशक्त्यादिहीज्ञानात्मने नमः रत्नतसमाप्य पूर्वादिक्रमेण केशरे षुॐ वामायै नमः ज्येष्ठायै रौद्रै अंबिकायै वित्रायै दि
इच्छायैः ज्ञानायै। क्रियायै। कुब्जिकायै भूवर्यै आनंदायै म ध्ये हसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः संपतप्रदीवालाकोने
शसकलेष्टदा विद्या नाएतानूपीवप्राक्रमः। ततः षडादिन्यासः। घोरसिद्धि इत्यामूर्ते त्रीषये नमः मुखे पुतिले दसे नमः हृदि चैत
न्यभैरव्यै देवतायै नमः। ततः करांगन्यासः॥ पूर्वबीजं समुच्चार्य अंगुष्ठाभ्यां नमः। द्वितीयबीजमुच्चार्य तर्जनीभ्यां स्वाहा॥ तृती
यबीजमुच्चार्य मध्यमाभ्यां वषट्। पुनः प्रथमं अनामिकाभ्यां हुं। द्वितीयं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। पुनः प्रथमं अनामिकाभ्यां हुं द्वितीयं
कनिष्ठाभ्यां वौषट्। तृतीयमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु तन्नोध्याने॥ उद्यज्जानुसहस्राभां नानालंकारभूषितां।

तं·सा· ९८ मुकुटाग्रलसच्चंद्ररेखां रक्तां। वराञ्चितां। पाशांकुशधटंकित्वां वामहस्तकपालिनीं। वरदाभयसोगाढ्यां पीनोन्नतघनस्तनीं
॥एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा आधारशक्त्यादि वामादि ज्येष्ठादि पीठशक्तिपीठमंत्रं पूजयेत्। ततो भैरव्यु
क्तगुरुपंक्तिं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत्। तद्यथा॥ प्रथमं षडङ्गपूजा अ
ग्निकोणे प्रथमबीजमुच्चार्य हृदयाय नमः। ईशाने एवं द्वितीयबीजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा। नैरृते तृतीयबीजमुच्चार्य शिखायै वा
यै वषट्। वायव्ये पुनः प्रथमं कवचाय हुं। मध्ये पुनर्द्वितीयं नेत्रत्रयाय वौषट्। चतुर्दिक्षु तृतीयबीजमुच्चार्य अस्त्राय फट्। ततः ष
पूर्ववत् रत्यादिकं संपूज्य अग्रे ॐ वसंताय नमः। वामे कामदेवाय नमः। दक्षिणे ॐ वापीय नमः। ततः पूर्ववत् वागान् संपूज्य
षट्कोणे पूर्वादि डाकिनी शाकिनी काकिनी लाकिनी राकिनी हाकिनीश्च। षड्दले पूर्वादि पूर्ववत् कामकुसुमादींश्च पूजये
त्। पत्राग्रेषु पूर्वादि दिक्षु ॐ यरम्भते नमः। स्मराय नमः। पुष्पाय मदघूर्णाय मघायरति वाक्षपातायत्र विलासापहाराय भारापन्न
त इंद्रादीन् चक्रोदींश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विसर्जनांतकर्म समापयेत्। अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः। तथा च ज्ञानार्णवे। तद्दासरवं
जपेन्नात्र इत्यादिवचनात्॥ ॥अथ कामेश्वरीभैरवी॥ ॥ज्ञानार्णवे॥ कामेश्वरी च रुद्राणी पूर्वसिंहासने स्थिता। एवं विद्यापावी रामु ९८

१९६

जपद्ययमुदाहृतं।तेन परमेशानि सिद्ध्यन्ति श्रीमदङ्कुवी।एतस्या एव तारीयं सद्वार्णं परमेशी त्रिपूजाध्यानादिकं संदीवैं तमाण एव पूर्ववत्।त्रि
कोणेतु विशेषोऽस्ति कथयामि वरानने।अग्रकोणक्रमेणैव नित्यां श्रीमदङ्कुवी।षडंगावरणं पश्चात् पूजयेत् सर्वसिद्धये॥ ॥अथ व
टुकभैरवी॥ ॥ध्यानानि वा॥डाकिनी राकिनी वीजे लाकिन काकिनी युगं।साकिनी हाकिनी वीजे श्री हृत्पुरसुंदरी।आद्यमकार
संक्रामन्त्यदीकारं मंडितं।शांक्रं स्वरान्वितं देवि तार्तीयं वीजमालिखेत्।विंदुनादकलाक्रांतं चिंतयं मूलसंभवो।तृतीयवीजं म विसर्ग वि
त्वयि तं त्रौ तरेखात्व्यामादनं वीजे शिवमत्र त्रिधा लिखेत्।अष्टकं मायाश... क्रमात्रे मंडितं कुस विंदुनादा चिंतं वाद्ययुग्मं स्यं वि
सर्गवत्।ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतनिकंतनं।वालसूर्यप्रभां देवीं जवाकुसुमसन्निभां।मुंडमालावलीरम्यां वालसूर्यसमां
शुकां।सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधरां।पाशांकुशौ पुस्तकं च तथा वजपमालिकां।दधती विनिशेष ः।दिग्वस्त्रा षडंगानि
विधाय परमेश्वरि।यंत्रमस्या वरारोहे त्रिकोणं तस्य रंतलिखेत्।वहिरष्टदलं पद्मं रविपत्रं ततो लिखेत्।चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मंड
लमालिखेत्।षडंगावरणं देवि पूर्ववत् पूजयेच्छिवा।रत्यादित्रितयं देवि त्रिकोणे परिपूजयेत्।डाकिन्याद्यास्तथा दले ... वसुपत्र
ततः परं।ब्राह्म्यादियुगलं पश्चाद् रविपत्रे ततः परं।वाल्यापाः पीठपा लिलकालमाद्याः पूजयेन्मातः।चतुरस्रे लोकपालान्स

तं.सा.
९९

प्रधानपरमेश्वरि। अनेनैव विधानेन नित्याख्यां भैरवीं यजेत्॥ ॥अथ नित्याभैरवी ज्ञानार्णवे। एतस्या एव विद्यायाः षट्कूटानि क्र
मशः स्थितान्। विपरीतान्वदेद्देवि विद्येयं भोगमोक्षदा॥ नित्याख्या भैरवी त्रिपुरा भावनिकृन्तनी॥ न्यासपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाच
रेत्॥ ॥अथ रुद्रभैरवी॥ ज्ञानार्णवे॥ शिवचंद्रौ मादनान्तपान्तं वह्निसमन्वितं शक्तिर्भिन्दुबिंदुनादकलाघवाऽभवं त्रियं संपूतस्य दाया
भैरव्याः कामराजं तु देवहि॥ हंसं सदाशिवस्य बीजं तु महासिंहासनस्य च। पञ्चविद्यामहेशानि वाणीतं नैव शक्यते। अस्याध्यैः शिव
चंद्रकोनपान्तवह्निपुत्तं एकादशस्वरविशिष्टं। बिंदुनादकलाक्रान्तं वाभवबीजं॥ शिवचंद्रकामपृथिवी। चान्द्र चतुर्थस्वरविशिष्टं नाद
बिंदुकलान्वितं। कामराजं सैतपीजं शक्तिकूटं तृतीयं। अस्याः पूजापंच॥ त्रिकोणं चैव वृत्तं च ह्रचाष्टदलपंकजौ। वृत्तं भूमण्डलं च अस्याः
पूजा प्रातः कृत्वा दिशालयामपर्यंतं विधाय चैतन्यं भैरवीवत्तपीठन्यासं कुर्यात्॥ अत्र पीठमंत्रस्तु अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो सर्वतः सर्वसर्वे
भ्यो घोरघोरतरेभ्यः ह्रीं नमस्तेस्तु रुद्ररूपेभ्यो र्॥ ततऋष्यादिन्यासः। शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः। मुखे पंक्तिछंदसे नमः। हृदि रुद्र
भैरव्यै देवतायै नमः। कराङ्गन्यासः प्रथमं बीजमुच्चार्य अंगुष्ठाभ्यां नमः। द्वितीयं बीजमुच्चार्य तर्जनीभ्यां स्वाहा। तृतीयं बीजमुच्चार्य राम
मध्यमाभ्यां वषट्पुनः प्रथमं अनामिकाभ्यां हुं द्वितीयं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। तृतीयं करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं॥ ९९

उद्यज्ञानुसहस्राभां चंद्रचूडां त्रिलोचनां। नानालंकारसुभगां सर्व्ववैरिनिकृंतनीं। वमद्रुधिरमुंडालिकलितां रक्तवाससं। त्रिशू
लं डमरुं खड्गं तथा खेटकमेव च। पिनाकं च शरां देवी पाशांकुशयुगं क्रमात्। पुस्तकं चाक्षमालां च शववसिंहासनस्थिताम्। एवं
ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पूर्ववच्छंखस्थापनं कृत्वा चैतन्यभैरव्युक्तपीठपूजां विधाय एतन्मंत्रोक्तपीठमंत्रेण पीठं संपूज्य ध्यात्वा
वाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्य्यंतं विधाय आवरणपूजां आरभेत। यथा॥ अग्नि ईशान निर्ऋति वायुमध्ये पूर्व्वादिक्षुचतुर्दिक्षु प्रथ
८४ मं द्वितीयादि बीजमंत्राणि हृदयायेत्यादि पूजयेत्। ततस्त्रिकोणे रत्यादि मध्ये चैव पत्रमूले अनंगादिकान् पूजयेत्। पत्रेषु अ
सितांगब्राह्म्यादीन् पूजयेत्। भूगृहे इंद्रादिलोकपालान् वज्रादींश्च पूजयेत्। ततो धूपादि विसर्ज्जनांतं कर्म्म समापयेत्। अ
स्याः पुरश्चरणं जपः॥ तथा बलं हंसरव्ये जपेत् मंत्रमित्यादि वचनात्॥ ॥अथ षड्भुवनेश्वरी भैरवी॥ ॥तत्र ज्ञानार्णवे॥ ॥हसा ध
वाग्भवं चांते हसकौं ते सुरेश्वरि। भूबीजं भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुत्तमं। शिवचंद्रौ महेशानि भुवनेशी च भैरवी। अस्यार्थः।
शिवचंद्रवाग्भवरति प्रथमं बीजं॥ शिवचंद्रक्षमा पृथिवी महामायाहृति द्वितीयबीजं॥ शिवचंद्र चतुर्दशस्वर विसर्ग तृतीयबी
जं॥ अस्याश्चैतन्यभैरवीवद्ध्यानपूजनं च प्राणायामान् विधाय चैतन्यभैरव्युक्तपीठन्यासं कृत्वा कापादिन्यासं कुर्यात्। त

तं॰सा॰
१००

यथा॥ शिरसि दक्षिणामूर्त्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि भुवनेश्वरी भैरव्यै नमः ततः करांगन्यासः षड्दीर्घभाजा मध्येन कुर्या
दंगुलिक्रियां मनोः। तेन षड्दीर्घयुक्तेन मध्यमबीजेन करांगन्यासः। यथा। हसकलह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः। हसकलह्रीं तर्जनीभ्यां स्वा
हा। हसकलह्रूं मध्यमाभ्यां वषट्। हसकलह्रैं अनामिकाभ्यां हुं। हसकलह्रौं कनिष्ठाभ्यां वौषट्। हसकलह्रः करतलपृष्ठाभ्यां फ
ट्। एवं हृदयादिषु। ततो ध्यानं यथा। जवाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमोपमां चंद्ररेखाजटाजूटां त्रिनेत्रां रक्तवाससीं। नानालंकारसुभगां
पीनोन्नतघनस्तनीं। पाशांकुशवराभीतिधारयंतीं शिवां श्रये। अन्यत्सर्वं चैतन्यभैरवीवत्कारणीयं। भुवनेश्वरीभैरव्याश्च भेदांत
रमप्योच्यते। सहाया देवेशि तदा सा सकलेश्वरी ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्या एवमपा वैति। इयं सहाया चेत् सकलेश्वरी ध्यानपू
जादिकं तु पूर्ववत्॥ ॥अथ त्रिपुराबाला मंत्राः॥ ॥तत्र शारदीयं॥ ॥अधरो बिंदुमानाद्यं त्रैहेंद्रस्य शरश्रीयुतः। द्वितीयं भृगुस
र्गाढ्यो मनुस्तार्त्तीयमीरितं। एषा बालेति विख्याता त्रैलोक्यवशकारणी। अस्यार्थः। वाग्भवं कामबीजं चंद्रबीजं सविसर्गकचतुर्दश
स्वरसंयुक्तं अस्याः पूजादिकं तु। त्रिपुराभैरवीवत्सारदायायुक्तत्वात् तातानार्णवे तु॥ विशेषस्तूक्तः॥ न्यासादिकं तु एतद्बीजेनैव कु राम
र्यात्। करांगन्यासस्तु द्विरुक्त्यादिरुक्तैस्तु त्रिभिर्वर्णैः षडंगानि प्रत्ययेदिति वचनात्॥ अस्याः पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः॥ तथा १००

च॥ वर्णालक्षं जपन्मंत्रं दर्शांशं हवनं भवेत्। तर्पणं च ततः कुर्य्यात् सर्वसौभाग्यगं भवेत्। मंत्रांतरमाह॥ ज्ञानार्णवे स्तूर्य्य एस्व
रं समुत्तूर्य्यं विंदुनादकलान्वितं। स्वरांतं पृथिवीसंस्थं तूर्यं स्वरसमन्वितं विंदुनादकलाक्रांतं॥ सर्वाचान्नभगुह्यया॥ शक्र
स्वरसमोपेता विद्येयं श्यूरी मता। स्वयोविंदु॥ दक्षिणामूर्त्तिसंहितायां एवा विसर्गविंदुनादि श्रीशाश्वाएतां विद्यामुद्ध
त्य सारसमुच्चयादौ तु शापवोधनाय या या विद्या मूलोत्पत्तिरेखामयो ज्ञात्वा तथ्येयं सर्वथा सिद्धिकामैः देव्याः प्रथा
ये न विघ्ने यमाद्यार्वते न प्राणहीना भवेसति मुडमालातंत्रेपि। कुमारी यावविद्येयं त्वया प्रश्नारतिस्तुच्यता॥ तथा क्रा
घ्मेन तु प्रसन्ना च मध्यमेन तु चालिता॥ अंतिमेन तु संभिन्ना तेन विद्या न सिद्ध्यति न चैवं शारदोक्तविद्या प्रज्ञा प्रख्याः इति वा
च्यां तस्मात् ज्ञानार्णवो तथा च श्रीक्रमे॥ वाग्भवे क्लेदिनी वीजमीकारांते ततः पवेत् शांतिरोकारसंयुक्ता विसर्गांतं दधः प
वेत्। नादविंदुशिखाक्रांतं वीजं परमदुर्लभं। एतद्दीडात्रयं देवि सौः क्लीं चैतदनंतरं। इयं पंचाक्षरी विद्या कथिता
भुवि दुर्लभा। मंत्रांतरं तत्रैव। बालाबीजत्रयं देवि हंसाद्यं वा जपेत्सुधीः। हंसांतं वा महाभागे लुप्तादि सोसभ्रु दयोपा
शा वीजं महेशानि शक्तिः शिवं सवह्निकं। नादशास्वरसंयुक्तं नादविंदुसमन्वितं। कामराजं प्रवक्ष्यामि हीकारं शक्तिरो

तं॰सा
१०१

वकं। मादनं चेंदुवीजं चवन्हिवामाक्षिविंदुमत्॥ शक्तिकूटं महादेवि ओंकारं शक्तिशैवकं। वह्निवीजं मनोर्युक्तं नादविंदुसर्गकं।
चतुर्दशाक्षरीति याषोऽशी शृणु चार्वि के। हंसवीजं ततः पश्चात् षोऽशी कथिता मया॥ तत्रैव बालावीजत्रयं देवि कूटत्रयं नवा
क्षरी॥ विद्यन्तु कूटद्वये देवि भैरव्या नवकूटकं। अस्याः पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः॥ तथा च ज्ञानार्णवे लक्षत्रयं जपेन्मंत्रं दशांशं हव
नं भवेत्॥ तर्पणं चैव तत्राथ कुर्यात् सर्वसौभाग्यभाग्भवेत्॥ इतरे बालाद्याः जपः श्रीविद्यापाठक्रमात्॥ मंत्रांतरं॥ शिवः शक्तिश्च
वाग्वीजं नादविंदुकलान्वितं॥ वाग्भवं कथितं कथितं देवि कामराजं शृणु प्रिये। शिवो शिवा। शक्तिर्मादनेंदुतत्तुरीमायासमन्वि
तं॥ नादविंदुसकला मायायुक्तं कूटं परमदुर्लभं॥ शिवचंद्रश्च सत्यं तेसर्गविंदुकालान्वितः। एषा नवाक्षरी बाला सर्वदोषवि
र्जिताः॥ अस्यार्थः॥ शिवचंद्रु वाग्भव शिवचंद्रकाम भूवह्नितर्य स्वरविंदुयुक्तं द्वितीयं॥ शिवचंद्रचतुर्दशस्वरविंदुविस
र्गयुक्तं तृतीयं॥ अयं चंद्रादिरपि॥ दीक्षाकारमाह॥ तथा च त्रिपुरासारे भैरवी प्रमुदिता कुहलल त्वर्वा देशिकैर्यदि मवेत
कुलफर्वा॥ सेवशी घुफलदीमुविद्येत्सुवा तेपशुजलेष्टति गोप्या॥ अत्र कुलो हकारः कुलं सकारः॥ तथा त्रिपुरासारे त्रि राम
वाष्टमं केवलमादिवीजं॥ भगास्यपूर्वीष्टमवीजमन्यत्॥ पर्शि चोन्नत दिता त्रिवर्णी ग्रंके तविद्या गुरुवक्त्रगम्या॥ मंत्रे १०१

चांतरां शक्तिः शिवो वह्निवीजं द्वादशस्वरविंदुकं। शक्तिर्महेशः॥ कामभ्रूं ङ्गो वह्निविंदुमायया। शक्तिः शिवश्च वह्निश्च मनुस्व
रविसर्गकः। नादविंदुकलायुक्तं वीजमेतत्प्रकीर्तितं। एतेषां पूजा यंत्रं पूर्ववत्। पुरश्चरणं लक्षसंख्यजपः श्रीक्रमादौ तथोक्त
त्वात्। एतासां दीपनी विद्या श्रीक्रमे। वदस्व युगमं महेशानि वाग्वादिनि ततः परं। एषा त्वष्टाक्षरी विद्या वाग्भवाद्यानि योजयेत्।
क्लिं न्नेल्लों दिनिदेवेशी महीमो हं ततः कुरु कामयची जं समुद्धरेत्। जपेदादौ जपेत पश्चात् सप्तवारमनुक्रमात्॥ ॥अथान्नपूर्णे
श्वरी भैरवी॥ तानार्णवे॥ तारं भुवनेशानी श्रीवीजं कामराजकं। हृदयांते भगवत्यर्णे माहेश्वरि पदं ततः। अन्नपूर्णे वयु
गलं विद्धि विंशार्णद्वारी। तथा कल्पे कामवीजं विना देवि त्रिवीजं पूर्विकायदा। तेन विंशाक्षरी देवी धनधान्यसमृद्धिदा।
अस्य पूजाप्रयोगाः प्रातः कृत्यादि सामान्योक्तपीठन्यासं विधाय केशरेषु ॐ वामायै ज्येष्ठायै रौद्र्यै कांत्यै। कलविकरण्यै
वलविकरिण्यै वलप्रमथिन्यै सर्वभूतदमन्यै मनोन्मन्यै तत्समीपेतु जयानिजय। अजितापराजिता नि
त्या विलासिनी दोग्ध्री अघोरा मध्ये मंगला पश्चिमादिनमो तेन सर्वत्र पर्जत्। ततो ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय न
मः। ततः ऋष्यादिन्यासः। शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः। मुखे पंक्तिछंदसे नमः। हृदि अन्नपूर्णायै देवतायै नमः। ततः करां

नं.सा.
१०२

102

गन्यासौ। क्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि। क्रां हृदयाय नमः इत्यादि। ज्ञानार्णवे भुवनेश्या महेशानि षड्दीर्घस्वरभिन्नया षडंगानि नि-
ततः पदन्यासः। मूर्ध्नि ॐ नमः चक्षुषोः क्रीं नमः श्रीं नमः कर्णयोः ह्लीं नमः नमो न सो भगवति तुर्यः महिश्वरं नमः मुखे अ-
न्त्रर्ले नमः गुह्ये स्वाहा नमः। पुनर्गुह्यादिमूर्धान्तं न्यसेत् तत्रश्च बपैरवतन्त्रेण एकमेकं पुनश्चैकं पुनश्चैकं पुनरेकं द्विपं ततः।
चतुश्चतुस्त्रयो द्वाभ्यां पदान्येतानि विन्यसेत्। ततो ब्रह्मरंध्रमुखहृदयमूलाधारेषु चतुर्बीजानि विन्यस्य शेषगुह्य
सर्वत्र नर्मोऽर्तानि विन्यसेत्। ततो मूलेन व्यापकं विन्यस्य ध्यानं कुर्यात्। तप्तकांचनवर्णाभां वालेंदुकृतशेखरां। नव
रत्नप्रभादीप्रभादीप्तमुकुटां कुंकुमारुणां। चित्रवस्त्रपरीधानां सफराक्षीं त्रिलोचनां। सुवर्णकलशाकारपीनोन्नत
घनस्तनीं॥ गोक्षीरधामधवलं पंचवक्त्रं त्रिलोचनं। प्रसन्नवदनं शांतं नीलकण्ठविराजितं। कपर्दिनं स्फुरत्सर्पभूषणं
कुंदसन्निभं। नृत्यंतमनिशं हृष्टं दृष्ट्वानंदमयीं परां। सानंदमुखलोलाक्षीं मेखलाढ्यां नितंबिनीं। अन्नदानरतां नित्यां
भूमिश्रीभ्यामलंकृतां। इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पीठस्थापनं कुर्यात्॥ अस्य पूजायंत्रं त्रिकोणं च चतुःपत्रं वसुपत्रं राम
ततः परं। कलापत्रं च भूबिंबं चतुर्द्वारं समालिखेत्। ततः पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा वाहनादिमुद्रां जलिं विधा १०२

यावरणपूजामारभेत्। कर्णिकायां श्रीशासुरबायव्यं मध्ये दिक्ष ह्रां हृदयाय नम इत्यादिना पूजयेत्। त्रिकोणाग्रे ॐ ह्रौं नमः शिवायेति शि
वं पूजयेत्। वामकोणे ॐ नमो भगवते वराहरूपाय भूर्भुवःस्वःपतये भूपतित्वं देहि मे ददापय स्वाहा इति मन्त्रेण वराहं पूजयेत्। दक्षिण
कोणे ॐ नमो नारायणायेति नारायणं पूजयेत्। ततो वामे दक्षिणे च ग्लौं श्रीं श्रं ब्रं मह्यं देहि सर्वाधिपतये ममान्नं प्रदापय स्वाहा। श्रीं ग्लौं
इत्यनेन भूमिश्रियौ पूजयेत्। ततश्चतुर्दले पुरत आरभ्य ॐ परविद्यायै नमः ह्रीं भुवनेशान्यै श्रीं कमलायै ह्रीं सुभगायै नमः त
पावत्तानालीचाना रेणपराविद्यां च भुवनेश्रीतदात्मना। कमलां रमयाभद्रकामेन सुभगां यजेत्। अष्टपत्रेषु ब्राह्म्याद्या मातॄः पूज
येत्। षोडशपत्रेषु अं अमृतायै नमः एवं अं अन्नपूर्णायै सोमानन्दायै भमहंसमसुहंसं वपीतायै तिरंतयै मां क्रियै हें श्रियै स्वसुधायै रिं
राश्यै एं ज्योत्स्नायै ब्रं हैमवत्यै पुं छायायै र्णीं पूर्णिमायै वैद्योनित्यायै हां अमावास्यायै एताः अत्र पूर्णिताः पूजयेत् तिथ्याचक्रानाना
र्लवे। ... पे वर्णलैः प्रपूजाग्व अनुपर्णीतप्राह्निकाः तत्रैव चतुरस्रे लोकपालाननुक्रमेण परिपूजयेत्। ततो धूपादि विसर्जांतं
कर्म समापयेत्। अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः। घृतयुक्तान्नेन दशसहस्रसंख्या होमश्च। तथा च एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं चल
क्षसंख्यं मनन्यधीः। साज्येनान्नेन जुहुयात् दशांशमनंतरं॥ ॥इति भैरवीमन्त्रपरिच्छेदः॥ ॥अथ श्रीविद्या। तत्र तान्ना

तं·मा·
१०३

103

र्णो वो भूमिः चंद्रः। शिवो माया शक्तिः हंसा धमादनो। अर्धचंद्रश्च नवाणमित्युच्यते॥ महात्रिपुरसुंदर्य्या मंत्रा मेरुसमुद्भवाः।
तानार्णवे।॥ त्रैवसकलां वने शानी कामेशी वीजमुद्धृतं॥ अनेन सकला विद्याः कथयामि वरानने। शक्तं तस्तुर्य्यवर्णीयं कलम
ध्येसुलौ च मे। वाग्भवं पंचवर्णाढ्यं कामराजमथोच्यते। मादनं शिवं चंद्राढ्यं शिवं तमीनलोचने। कामराजमिदं मद्रूपं सर्वमो
हने। शक्तिवीजं वरारोहे चंद्राढ्यं सर्वमोहनं। एतामुपास्य देवी कामः सर्वांगसुंदरः॥ कामराजो भवेद्देवि विद्येयं त्र्यसह प्रिये।
अस्यार्थः। शक्तिरेकारः तुर्य्यईकारः तेन ककारः। एकार ईकारल्लकार महामाया वाग्भवकूटं। शिवो हकारश्चंद्रः सकारः। तेन
हकार सकार ककार हकार लकार महामायाइति कामकूटं। चंद्रः सकारः तेन सकार ककार लकार महीमाया कामराज वि
द्येयं कामराजाख्यविद्यायाः शक्तिं च यं च सुंदरि। हित्वा मुखे श्रीवेंद्या लोपामुद्राप्रकाशिता॥ अस्यार्थः कामराजाख्य विद्या
या वाग्भवे एकारं च त्यक्त्वा मादे हकारं सकारं च दद्यात्। अन्यत्समानं। इयं गहया यासिता विद्या त्रैलोक्यक्षोभकारिणी। अन
योर्भेदमग्रे वक्ष्यामः। कामराजाख्यविद्यायां वीप्रिवेन वरानने। विद्यो-धारं प्रवक्ष्यामि शक्तिमादनमध्यगं। शिवं तुर्य्य वामे वंतु राम
श्रीचाद्यंतु ततीयस्यादि द्येयं मनुप्रपूजिता॥ अस्यार्थः कामतत्त्वः शिवस्तदनंतरा एकारः ततः ईकारादित्रयं वाग्भवं कूटमध्यकू १०३

दंशि चाद्यंतत्तीयं चंद्राद्यं॥ मानवीयं समुद्दिष्टा सर्वदोषविवर्जिता॥ क्लां मार्गीये सहाद्यं वाग्भवं देवि चंद्राद्यं शिवमध्यगं॥ मादनं कामराजे तु शा
क्तिबीजं सहाननं। चंद्रारोधितं विद्धि पंसंयोगमोक्षफलप्रदा इति शक्तिकूटं। अस्यार्थः सकार हकारादि कामराजविद्या वाग्भवकूटं वाग्भवं।
सकारस्ततो हकारः स्तनुः कामः स्ततः शिवस्ततएकारस्ततः ईकारस्ततो लकारः ततो महामायेति कामराजकूटं। अस्या वाग्भवकूटमेव शक्ति
कूटं चंद्रारोधितं विद्धि पांतथा च चंद्रपीठे। जीसवः शितवः कामभरोसर्पिनी ईलपरेति चाक काम॥ कामभायोमध्ये शिवशक्त्यो शिवोभयुः
क्तिभगोत्तर्ध्य लपरा हसाननो। वाग्भवं वर्लीं शिवा चंद्रलोपा सितोद्यसहमध्यगं॥ मादनं कामबीजे तान्त्रीयं सृष्ठ एणुपार्वति। हसाद्यं शक्तिबी
जं तु कुवेरेणाप्रपूजिता। अस्यार्थः। कामराजाख्यविद्याया वाग्भवं हसाद्यं अस्य वाग्भवं। शिव चंद्रो ततः कामस्ततः शिवस्ततएकारस्त त
एकारस्ततो ईकारस्ततो लकारस्ततो महामायेति कामराजकूटं॥ अस्य वाग्भवकूटमेव शक्तिकूटं। कामराजाख्यविद्यायास्तार्त्ती
ख्यविद्यायास्तार्त्तीयं मुरप्रपूजिता। सहाद्यं शक्तिबीजं स्याद्विद्यागस्त्यप्रपूजिता। अस्यार्थः कामराजाख्यविद्यायाः पदेव वाग्भवं कामरा
जकूटमस्यापि तदेव शक्तिबीजं तु सहाद्यमिति विशेषः॥ द्वयं तु दितीपालोपामुद्रा। कामराजाख्यविद्याया वाग्भवे मादने त्वजे तु। चंद्र
तत्रैव संयोज्य कामराजस्ततः परं ङमुखदद्याद्विदेपनं दिष्ट्पूजिता। अस्यार्थः। कामराजविद्याया वाग्भवं तीजे कामं त्यक्त्वा चंद्रदद्या

त्कामराजेपुनः शिवांतेचंद्रं त्यक्त्वा चंद्राद्यं कुर्यादन्यत्तु समानं ॥ कामराजाख्यविद्यायाहित्वाभूमिं तृतीयकेशक्तिवीजे स्थितां देवि
चंद्राधः कुरुतत्र चातेन शक्तिकूटं चंद्रेंद्रकायमहामायात्मकं चिंत्येयमिंद्राराधिता। लोपामुद्राख्यविद्यायाद्वितीयायामहेश्वरि। का
मराजेभृगुंहित्वांतार्तीयेसकंगः शिवः दक्षिणामूर्तिसंहितापंचमहाधमंतेसहयोमध्येकः स्मर्यपूजितः अस्यार्थः द्वितीया लोपामु
द्रायाकामराजकूटेसकारंत्यजेत्तात्तृतीयकूटेस्वंत्यसकारोपरिकंकारंदद्यात्तविशेषास्मर्यपूजिता सोप्रदापिकास्ता। लोपामुद्रा
ख्यविद्यायांद्वितीयायांमहेश्वरि कामराजेभृगुंहित्वामुखकुर्यात्तदेवहि॥ शिवंविनाचतुर्थं तु तार्तीयेसक्याः शिवः। एषाविद्या
वरारोहेत्रिपुरास्मर्यपूजिता। लोपामुद्रां द्वितीयं तु विलिख्यपुरस्तुदरि। पुनर्विलिख्यतामेवचतुर्थं पंचमेस्थितां हित्वां तु भुवले
शानीमेकोच्चारेणोच्चरेत्त॥ चतुःकूपमहाविद्याप्राकरणपूजिती। स्वर्णीर्धींहितीयांमिंद्राराधिता। लोपामुद्राविलिख्यपु
नरधितातामेवविलिख्य चतुःकूटेपंचकूटेस्थितांभुवनेश्वरीं त्यक्त्वाएकोच्चारणेन तु उच्चरेत्त। नुच्चारणेन तु पूर्वं वित्रिकूटमुच्चार्य्यका
मेकारस्तत्र्यद्दशेहमुश्रासप्रांकाकेकादर्पशिवंद्रुलचंद्रसकंकादर्पद्रुमहामाउच्चरेत्त। लोपामुद्रांपुनर्दविविलिख्यतेदनंतरां नं
दिकेश्वरविद्याचपक्रूरावेष्वीभवेत्त। अस्याधः पुनः प्राह स्वरस्माद्वितीयालोपामुद्रामित्यर्थः कामराजाख्यविद्याया हित्वा कूटेषु

नरानने। यास्थिताभुवनेशानी विद्याकूटमहेश्वरि। बिंदुहीनानादहीना दुर्वासाः फ जिताभवेत्। दक्षिणामूर्तौ चामायास्थाने ह॥
वं वर्णयुगलं वक्त्रमाक्षिखेत्॥ इति द्वादशभेदाः॥ पादिभाविकौ षोडशीमाह। चंद्राग्नेर्वारुणान्ते चरशक्रादिसहितां पृथक्। वायाद्भि बिंदु
नादाद्यं विश्वमातृकलात्मकं। विद्यादौ योजयेद्देवि साक्षाद्ब्रह्मस्वरूपिणी। त्रिकूटाः सकलीभेदाः पंच कूटा भवंति हि। वेदवी च सु कू
टास्या नवषट्कूटा शांकरी भवेत्। अस्यार्थः चंद्राग्नेः हकारः वारुणान्ते शकारः शक्रादीरेफः वामाक्षि ईकारः विद्यादौ पूर्वोक्त विद्यादि
विद्यादि मद्रिता देवि शिवशक्तिमयी सदा। तस्या भेदान्क्रमसकलाः षट्कूटाः परमेश्वरि। वेदवीनवकूटाः स्यात् सप्तकूटा तु शांकरी
। पूर्वोक्तवीजद्वयवती वेदादिनी प्रणवेर्णमंडिता आ ओंभूषिता॥ महाबोधिनीमाह॥ आद्यबीजद्वयं भद्रे विपरीतक्रमेण हि। विलि
ख्य पूरमेशानि ततोन्यानि समुद्धरेत्। अंतमुखी वरारोहे कुमारी त्रिपुरेश्वरि। एषि स्ति पंच संख्याकैर्वीजैः संपुटितां यजेत्। षद्
यां पुरमेशानि विद्यं यं षोडशाक्षरी। त्रिकूटा सकला भद्रे षोडशार्णा भवंति हि। वेदसप्तैका नव पि शानाशीनो सप्तदशाक्षरी।
अस्यार्थः॥ आद्यवीजद्वयं मायारमात्मकं तद्विपरीतक्रमः। आदौ रमाप श्चान्माया अंतमुखे ऐं। स्थितकामवीजं मुखे आदौ यस्याः
कुमार्योः एवं पुतावाली। एतैः पंच संख्याकैर्वीजैः षट्कूटा नवकूटा सप्तकूटा वा संपुटी संपुटवत्कृतां ते नारभ्रलाम वि

तं·सा· लोमतः पूटितामित्यर्थः। केचित्तु अनुलोमत एव संपुटितमित्याहुः स्वतन्त्रानंत्र विविरोधात्तान्न तथा योगिनीतंत्रे श्रीबीजया
१०५ यास्य व योनि शक्तिस्तार्ई च मीया कमलाद्य विद्या। शक्त्यादिबीजे सकविलोमतो न्यस्या श्रीषोडशी पंच शिवप्रदिष्टा। गर्वेविपि।
ईश्वरवाच॥ कामबीजं समुद्धृत्य मायाबीजं नियोजयेत्। कामराजं समालिख्य वाग्बीजं तदंत्य चतुर्दशस्वरोपेतं चंद्र बी
जसपुगान्वितं तपूर्णं चं भुवनेशानी रमा चैव महेश्वरि। पंचदशाक्षरी पश्चात् तत्रोर्ध्वे स्वर मेश्वरि। युग्मं मातृ परमेशानि पूर्वोक्त
बीजपंचकं। श्रीं लिख्य संपुटीकुर्यादिदिग्यंघघ्ट कूटका। तथा हृद्व्जामले। श्रीमायामदनो वाली परातारं शिवप्रिया। हरि
प्रिया त्रिकूटासी पंटावाणीमनोभवा। मायापंटावाणीमनोभवा। मायोत्तलक्ष्मी महाविद्या श्रीबीजं षोडशी परा। दक्षिणामूर्तौ चितीपस्मा
दियुग्मं तु विपरीतं लिखेत्सुधीः। वालां चांतमुखां कृत्वा विलिखेत्तदनंतरं। तारं मायांततो लक्ष्मीं तथा कूर्चं वचयंत्ति लिः। खेताक
लया संपुटीकुर्यात् परमीश्वरी परमेश्वरि। कलया पूर्वोक्तां पंचकलं परमाख्यामिति पाठे अप्यमेवार्थः। केचित्तु कलया श्व
नेवालयेति परमेश्वरीत्यत्र परमेश्वरीमिति च पाठं कुर्वतेः। वालया श्वतमुख पासंपुटमितिरमाख्या श्रीं क्लीं मिति च तेन रास
वृत्तरदलेल्क्लीं ऐं सौः स्त्रं क्रौं मिति वदंति॥ तन्न संपुटशब्दार्थविद्यानानां तु श्वतंव्यापत्तेः सर्वतंत्रविरोधाच्चा तथा च वृह १०५

तच्छ्रीकर्मसहितायां॥ रमा माया स्मरं योनिः परेना निमुखे कुरु। वेदादिभुवनेशानी श्रीवीजं वत्रिकूटकां षट्कूटां संपुटीकु
र्य्याद् दैवैः पंचभिरक्षरैः। माया तं त्रे॥ लक्ष्मीः परा मदनयोनियुता शक्तिस्तारपरा च कमला प्यथ मूलविद्या। शक्त्यादिभिश्च
परया विपरीततया पुटितं श्रीमंत्रराजमुदितं परदेवतायाः। एतेनानुलोमतएव पंचवीजैः संपुटिता स्मिन्निमतं हेयं। श्रुतौ तु॥
माया तारः परा लक्ष्मीः कुमारिका व्यस्ता वाला श्रीः। परतश्चाव्यस्ता विपरीतान्तश्चेति। व्यस्ते त्र्यर्थीः॥ कुमारी चानंगमुखी उक्ता च
नाता। अत्र कुमारिकानंतरं तारादिवीजत्रयं संवद्धानित्रैकवाक्यलत्वात्। वस्तुतस्तु। श्रीमायमन्मथादिवालिकाता वा मायाश्री
विद्या परादिपंचवीजानि व्यस्ता चेति त्रैपुराश्रीतिः। श्री परा वेति पाठेन केवलं वाला व्यस्ता श्री परा चेति विद्यायां षोडशार्णजा
नो ह्यरूपकथनेवा तेन श्रीमायातारं मायाश्रीवाली त्रिकूटं व्यस्तीवाला रमा माये ति मतं त्वच हेयं। कुलार्णवे तु श्रीवीजं शक्ति
वीजं च कामवीजं च वीवराभवं। वीलं तत संस्थितं वीजं प्रणवं च ततः परा। शक्तिर्वीजं रमा चैव विद्या च परमेश्वरि। लोपामुद्राका
मराजं वा त्रिकूटामथवा परा। विन्यस्य पुनराद्यानि वीजानि पंच सुंदरि। विपरीतक्रमेणैव विन्यसेत्तु षोडशीपदं। याम
ले च लक्ष्मीर्मदनवाग्भवशक्तिवीजं तारं स्वभूतिकमले कथितावविद्या। कूटत्रयं पंच विपरीततया निपुटं श्रीषोडशाक्षर

106

मिहागगमसुप्रसिद्धं ॥ त्रिकूटं क्रमादिवालायाः वक्त्रान्तरमायाद्यो ॥ निबंधे चासां द्वान्त शिवपूर्वसप्तमयुनस्त्र्यं तमस्तान्वितं
देवीं दक्षिणकवादुःशल्लक्ष्मोनयनं कामकलात्मं छिन्नं । देतांतो ऽस्त्वे मुखं सजीवदक्षनेत्रं घं मुखेनान्वितं । वीजं पंचकमेव मुदितं
सर्वार्थसिद्धिप्रदं वेदाद्यं त्रिगुणं रमामथ वदेत् कामेन संसेवितां लोपांवा पुनरेव पंचकमथो पूर्वं विलोमक्रमेण एषा श्रीप
रमापरात्परतमा सर्वा सिद्धिप्रदा सारात्सारतरा समस्तजगतां मुत्यक्षिभूता शिवा । सपंचश्री ब्रह्मरूपा सकलगुणमयी निर्गुणा
निष्प्रपंचा साक्षीत्वा मदुघा सुरमुनिनिवहैर्वंदिता नंदरूपा भक्त्रस्याप्ये ॥ सएव वक्ष्ये तोयस्य सत्तथा तेन सांतः षकारः सएवांतो
यस्यांतेन शकारः शिवो हकारस्तस्य पूर्वः सप्तमो रेफः सत्स्यांत मीकारः सत्स्य मनुस्वारः तेन रमावीजं देवो मायो दक्षिणवा
ड्ऽः ककारः शाक्तो नकामो बिंदुः कला कामकला तेन कामीवीजं देतां तर्ऐकारः ऊ अमुखं मुखस्य ऊर्ध्वं विंदुजीवः सकारः
श्रोघ दशन मोकारः मुखं विसर्गः तेन परा वीजं वेदाद्यं प्रणवः त्रिगुणी माया तानालीवे । वक्त्रकोटि सहस्रैस्तु जिह्वाकोटिश
तैरपि । वर्णितुं नैव शक्येयं श्रीविद्या घोर दशाक्षरी भेदांतरमाह ॥ सो कुब्जिकाकोटिसहस्रैस्तु जिह्वाकोटिशतैरपि । वर्णितुं नै राम
व शक्येयं श्रीविद्या सोऽष्टाक्षेत्त त्रा परा च कमला का कामो वा भवः प्रासारे ववा तारशास्त्री वक्रमला त्रिकूटा योजयेत्ततः शाक्या १०६

घंभुक्त्मान्त्यसेनस्मान्महाषोडशीपरात्मां विद्यां महादेवि योगीभूतो यावाज्जपेत्। भुक्तिमुक्तिप्रदा विद्यांमंते कैवल्यदायिनि
।परा विद्या भुवनेशानी त्रैपा भुवनसुंदरी कामत्सा घी महाविद्या कमलासुंदरीमता। कामाघा च महाविद्या षि ह्रेपा कामसुंदरी वा
भिवाग्भवाद्या महाविद्या चाक्रसुंदरी परा मता। शक्त्याद्या च महाविद्या चिंतोर्या शक्तिसुंदरी। आनंदसुंदरी विद्या प्रथमा गुप्तसंकेपि
णी। कामराजेन देवेशि लोपायाश्च विशेषतः॥ तस्मान्महाषोडशीमं त्रश्च तु पंचघ विपर्य्ययात्ते क्तीवाच्यभावत्वा दशकागुणवर्णि
वर्णिने। यतो निरहंकारं च स्वरूपरातत्त्वं वकारणां। गुकीभूता हि पर्य्यंती मध्यमा मध्यमो भवेत्। ब्रह्मविद्या स्वरूपा हि भुक्तिमुक्तिफल
प्रदा। एकोच्चारेण देवेशि वाजपेयस्य कोटयः। अश्वमेधसहस्राणि प्रादक्षिण्यं भुवनस्य। काश्यादितीर्थयात्राः सुःसार्द्धका
केवलं। षोडशाणी महाविद्या न प्रकाश्या कदाचन। गोपितव्या त्वया भद्रे स्वयोनिरिव पार्वति॥ सिद्धयामले॥ कामो मायी रमा वा
ला त्रिपुरा त्रिभपूर्णा कुशो। काली कामकला कुर्व सहीदो पृणवः। त्रिये। श्रीमहाषोडशीयं वश्या ख्याता भुवनत्रये। ज्ञानेमहसु
हा विद्या सर्वाम्नायेषु मस्कृता। सप्तलक्षं महाविद्या लंचाहे कथिता प्रिये। सारात्सारभूता हि या पाषिता सुगोपिता॥ वृदु
ना किमिहोक्तेन तासां सारात्तिषोडशी। रुद्रयामले लोपामुद्रा वाग्भवेन तु एथी नेष्यिवं योजपे जयेत्। सकारं कामराजादौ लोपा

तं॰सा॰ १०७

नुषोऽशा ह्रीं। अनया सदृशी विद्यानविद्यार्णवगोचरे। तत्रैव विद्याराती वाग्भवे तु हकारं तेऽनंतं नियोजयेत्। षोडशार्णा महावि-
द्या विद्धि सैकमयी शुभा। लोमावाग्भवशाक्तेषु शिवबीजं नियोजयेत्। तत्रैव शक्तिबीजे च लोपासप्तदशी ह्रीं। अस्याः स्मरणमात्रे-
ण शिवोऽणशिवो भवति नान्यथा। तत्रैवाणदशा ह्रीरीयथा। लोपामषिक्त्याधर्वविंदुनायुक्तं वाग्भवाद्यो नियोजयेत्। मादृ-
नं कामराजाद्यंताश्रीयाद्यमहेश्वरि। गुरुः सत्यान्वितो देवि मनुना च समन्वितः। अष्टादशा ह्रीं हेद्या श्रीविद्या भुवि दुर्लभा
श्रीगुरोः कृपया देवि निश्चितं सिद्धिप्रदायिनी। न चैलंकृज विलाभुलोपामुद्रां महेश्वरी। अष्टादशार्णा ह्रीं विद्या पञ्चाराध्या वरानने।
अन्यथा शाय मा षोति कुलं तस्य विनश्यति। सर्वकल्याणदा विद्या सर्वविघ्नविनाशिनी। सर्वसौभाग्यदे देवि सर्वमंगलका-
रिणी। अनया सदृशी विद्या त्रिषु लोकेषु दुर्लभा। शाम्भवशक्तौ भेदमा। हंसमाहेश्वरं तेऽत्र प्रकारं मेदमनसो पूजयेद्यादिसाध-
का॥ नां। विद्या मृणु देवेशि क्रमेणाकथयामि ते। पूर्वोद्धृतं कामराजेन देवशाम्भवं विककारादि पंचदा विद्या पूर्वीमायया चोदिता
॥ रुद्रत्वं प्राप्तवान् स्थिजज्ञात्वा षोडशा ह्रीं। विरूपाक्षस्तवान्नविलक्षलक्ष्मीश्च पितामहः॥ एवं प्रभावा सा देवी श्रीमदष्टादशा राम १०७
ह्रीं। नहि पंचदशार्णाहि लोपामुद्रा महेश्वरि। सम्यक्फलप्रदा चैषा बीजत्रयविभूषिता। तत्रैव कामबीजाद्यविद्या

याबाग्भवाद्यं तु वाग्भवं। भुवनेशी कामराजे श्रीबीजं शक्ति पूर्वतः। एषा पञ्चदशी प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदायिका। भोगमोक्षप्रदा सा
ह्यास्तु रुषार्थप्रदायिका। अनया सदृशी विद्या न विद्यार्णवतो वरा नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति सत्यं सत्यं वदामि ते। तथैव प्रणवं पू
र्वमुद्धृत्य ततो वै कुलसुन्दरी। कामाक्षरं शक्तिवर्णं पुरंदरहरौ ततः। भुवनेशी समुद्धृत्य विलोमां बालिकां ततः। प्रणवं सवि
सविसर्गं तु पुनः कुलसुन्दरी॥ ॥अथ ब्रह्मविद्या॥ शक्तिकूटमध्यभागे हकारं योजयेच्छिके। विलोमां बालिकां तत्र ब्रह्मा
र्णं सविसर्गकं। इदं श्री परमा विद्या केवला मोक्षदायिनी। अत्रैस्यालकूजपेनैव किं न सिद्ध्यति भूतले। अस्याः स्मरणमात्रेण
शिवो भवति नान्यथा। कुलसुन्दरी॥ बाली ब्रह्मार्णः प्रणवः। ब्रह्मविद्येति या प्रोक्ता सा स्मृता न प्रकाशिता दूतिप्रश्ना। नंतरा श्री
क्रमेना विद्याः शृणु देवेशि कामपीठसमन्विता। नादबिन्दुकलाभेदा तुरीयस्वरसंयुता। मत्तश्रीसुन्दरीविद्या महात्रिपुरसुं
दरी। ककारे सर्वमुत्पन्नं कामकैवल्यदायकं। लकारे सकलेऽप्यर्थी ईकारः सर्वसौख्यदः। एवं बीजत्रयं देवि विद्यानां सारसंग्रहं।
वाग्भवं कामराजं च शक्तित्वेन नियोजयेत्। कामराजलोपामुद्रा विशेषमाह। कुलोड्डीशश्रीपसाः रावाग्भवाख्येऽप्यद्र
श्वरी ताराम्नाये: आद्यभूते विद्यमाना सुन्दरी घस्ति धाम भवेत्। मण्यमुनयोः आद्य माया श्रीकामराजं काममाया श्रीबीजं न

तं॰मा॰ थाश्रीमायाकामवीजंभेदात्त्रिधाष्टादशाक्षरी।तथाच।कमभापारमापूर्वंमायालक्ष्मीःस्मरस्तथा।रमामायातथाकका
१०८ मोचसुचंद्रान्तरात्रिधा।स्मरंयोनिंलक्ष्मीत्रितयमितिभावतार्थेणप्रतिपादितं।वाकलोद्धोतथाप्रतिपादितंशक्तिका
मराजंतुश्रीक्रमेमायावीजंत्ततोफिटीकपमशालकंविहयतत्क्रमात्।जातवेदःदोमगीकेनलांछितंपरमेश्वरीएतद्वा
ग्यवकूटंतुफर्वंचतत्का।मराजकेऽलश्चैवशक्तिवीजंतुसुदर्योषाघ्रकीर्तितानिकीलितानिहा।विद्यापूर्वाम्नायेप्रवोदिता।
तत्रापिपूर्ववद्वीजसंयोगात्षोडशीत्वं।मायाईकारः।फिंटएकारः।पुनःशक्तिमाहा।परमेश्वरीईकारः।तथाश्रीक्रमेएतद्
गनंतोमायाब्रह्मापाकोलहरोग्निरनी।वामनेत्रेणसंयुक्तोनादविंदुभूषितः।एतद्धाममवसुदिष्टंपूर्ववत्कामशक्तिवा।भ
गएकारः।अत्रविशेषः।ब्रह्मावीजंपदादघात्त्रिकूटेदेविदुर्लभे।प्रथमासुंदरीदेवीद्वितीयाब्रह्मरूपिणी।शक्तिकू
टेमहेशानिभुवनेशसुंदरीमता।एषातुषोडशीविद्यामतभेदेनदर्शिता।त्रिकूटान्तेहंसवीजंविंदुसर्गविभूषितं।एषाप्रण
वसंयुक्तादारिद्र्यदुःखमोचनी।तत्रापिपूर्ववद्वीजसंयोगः।शिक्तिसंयुक्तोसमुद्धरेत्शक्तिः।सकारःपूर्ववत्कामराजविद्याव राम
तअत्रापिपूर्ववद्वीजसंयोगात्।।शिववीजंशक्तिसोमर्द्धमीदनंचपुरंदरं।व्योमवह्निसमायुक्तंतुरीयस्वरविंदुकं।पूर्ववत् १०८

108

कारः पूर्ववत्तु कामराजविद्यावत्॥ शिवशक्तिर्भुवनेशानी तौ ग्भवं बीजमुत्तमं॥ कामं व्योममेवदेद्देवि शिमहामायाततः परं॥ सोमं व्योममहाया
यानवार्णा परिकीर्त्तिता॥ रुद्रशक्तिरियं देवि पूर्वाम्नातु हि सापि कामाकर्दनं गोत्रभित्कान्तो रेफ वामाक्षि चंद्रवान्नादविंदुसमायुक्तः
कपितः परमेश्वरि॥ अर्हेलं उगाग नेशाकोन कुलो शीहः न लस्तथा॥ मायाविंदुसनादेन कामराजं समुद्धरेत्॥ शक्तिमादनशाकश्च ह
रो वह्निस्तमा विंदुनादसमाक्रान्त कथितः कामदेमनुः॥ एषा विद्या महेगनि कामतेकं दशाक्षरी॥ अत्रिमारिद्धिदा देवि महात्रिपुर
सुंदरी॥ मारनंदचवक्रौ चलोहिताः सद्रूयोगिनी॥ पुरंदहामायावाग्भवं बीजमुत्तमं॥ पूर्ववत्तु कामशक्त्याख्यमुद्धरेद्देवि सुंदरी॥ लोहि
तार्हकारः सद्रूयोगिनी सकारः पूर्ववत्तु कामराजवत्॥ भगवी शं मगणं हान्त कालमिंदु महेश्वरं॥ वामाक्षि वह्निविंदाढ्यं वाग्भवं प
रमेश्वरि॥ कामराजं शक्तिकूटं पूर्ववत्तु समुद्धरेत्॥ अस्यार्थः भगवी शं सकारः हान्तः हं कालो मकारः पूर्ववत्तु कामराजविद्यावृ
त्॥ सर्वत्र एवं कामः विसर्गी शान्ततो हान्तः कील शः पृथिवी ततः भुवनेशी ततः पश्चाद्वाग्भवं कथितं तव प्रिये॥ कामराजं शक्तिकूटं पूर्व
वत्तु कथितं प्रिये॥ विसर्गी शः अकारयुक्तः हकारः काले श्रोमकारः शक्तिः सुयश्च शं भुश्च शाकस्तु भुवनेश्वरी॥ शिवो मादनरुद्रे
द्रु महामाया ततः परं॥ कामः शिवस्ततो ब्रह्मा इंद्रश्च भुवनेश्वरी॥ एषानु परमेशानि सुंदरी सुभगोदया॥ वाग्बीजं विजयामायाब्रह्मो

तं॰सा॰ १०९ 109 शक्रपार्वती। मान्मथं शिवशक्तीश्च मादनो हरइंद्रकः। मापा ततः पश्चात्कृत्रिर्मनुससर्गकः। चंद्रसः प्रजापतिः शक्रो महामाया ततः परी
अष्टादशाक्षरी विद्या महात्रिपुरसुंदरी। सर्वतो हंससंयुक्ता विंशाक्षरी तदा भवेत्॥ विजयाए कारः देव्युवाच। शिवो सृष्टिः स्थिति
रिनिराक्षा पंचसु दशः। कथयस्व प्रभो देव यदि स्नेहाच्च तेमपि॥ ईश्वर उवाच॥ शिवो मादनश्शक्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी। ब्रह्मा शिवे ३३
द्रश्च शक्तिश्च महामाया ततः परा। मादनं द्रो शक्ति शिवो महामाया तदंतके। एमायंदव श्रीमेदामा सात्रिपुरसुंदरी। शक्तिः सकार एवा।
शिवा महामायो वट्टस्तथा कामः शक्रश्च भुवनेश्वरि शिवे द्रंकाम रुद्रो च वंश्च परमेश्वरी। शक्तिः कामश्च शक्रश्च महामाया ततः प
रा॥ इयं सृष्टिः॥ शिवेंद्रौ कामशक्ती च महामाया ततः परं। कामश्चंद्रो महेशश्च इंद्रः शक्तिश्च पार्वती। ब्रह्मा महेश्वरः शक्तिः शक्र
स्तु भुवनेश्वरी॥ स्थितिरेषा। शिवेंद्र काम शक्तिश्च तत्पराभुवनेश्वरी। शिवशक्रा काम देवेन्द्रो शिववह्निस्तु सामया। शिवः शिवश्च
कलहावह्निमायं। पुष्पभूषिता। एषा संहृतिः॥ शक्रो ब्रह्मा इंदुवीतं महामाया ततः परं। वाग्भवकथितं चैतत्तत्कामराजं ततः शृणु। श
क्तिशिवो मादनेंद्रौ तत्परा परमेश्वरी। शिवः शक्तिः सोमश्च तस्माद्ब्रह्मा महेश्वरी। तस्माद्धकारः। एषा निराख्या। शिवो मादनश राम
क्रस्तु शक्तिश्च भुवनेश्वरी। महेशो ब्रह्म हंसश्च इंद्रो विपरमेश्वरी। महेशः शक्तिः कामश्च पुरंदरो वियत्तथा। अग्नि माया कलातु १०९

क्रूंनादविंदुविभूषितं। हंसोहकीरः। एषास्वप्नावती॥ ब्रह्मामहेशाः इंद्रश्वशक्तिश्चभुवनेश्वरी। ब्रह्मादिपतमस्त्वक्रान्तत्पराभुवनेश्वरी
॥ मादनंसोमचंद्रश्वशक्रश्चपरमेश्वरी। मस्तप्पकारः॥ एषामधुमती॥ तथावामकेश्वरीविद्यैवत्रिकूटक्रमपाविता सौभाग्यायास्त्रिकू
टेनपंचम्याः पंचकूटकंत्रिपुरायामहाविद्याकूटैकादशानिर्मिता। एकादशाक्षरी॥ ॥अथपंचमी। कामंविस्फुरितंदेविशक्ति
मार्यंद्रमेवच। महामायांततःपश्चाद्दाधिवंबीजमुद्धरेत्॥ अस्यार्थः। विस्फुरितंअकारयक्रमित्यर्थः। शक्तिरेकारः मीयार्द्दकारः। वि
यच्चंद्रस्तथापश्चात्। कल्लोनकुलिवहीवामायास्वरेणसंयुक्तंनादविंदुकलान्वितं। अथमंकामराजस्यबीजंपरमदुर्लभे। विय
द्विस्फुरितंकामोहंसःशक्रस्ततःपरंमहामीयाततःपश्चात्स्वप्नावतीतिकथ्यते। एतद्वितीयकामकूटंपहसोहकारः॥ मादनंशि
वबीजंचवायुबीजंततःपराइंद्रबीजंततःपश्चान्महामायांसमुद्धरेत्॥ ॥इतितृतीयंमतीयंमतीयंमधुमती॥ शिवबीजंतथाका
मपिंद्रंदेवीनियोजयेत्। महामायांततःपश्चाच्छक्तिकूटंसमुद्धरेत्। देवीसकारं॥ जीवप्राणौमहादेविमादनंततरं। इंद्रबीजंततःप
श्चाद्भुवनेशीततःपरं। इतिचोशक्तिकूटं। जीवंसकारःप्राणोहःकारः। अथवादेवेशिसौभाग्यार्थचागमवे। कूटत्रयंकामराजंशक्ति
बीजंचपूर्ववच्चतत्। एषाश्रांक्रामहादेविपंचमीपरमेश्वरी। अस्यार्थः अस्याद्यवकूटंहित्वासौभाग्यायाःप्रथमकूटंनाद्यवकूट

नं·सा·
११०

मित्यर्थः।कामराजकूटंत्र्यंपंशक्तिकूटंचमध्याएवावामनेत्रादिकूटंवाभगादिकूटमेववा।अत्रिहासिद्धिदानित्यासर्वदोषविवर्जिताम
गएतेनाष्टमापंचमीवाभवशक्तिकूटभेदात्।तथावयामले।द्विविधापंचमीविद्यापंचाक्षरीपरी।मध्येसउक्ष्रंचैवशक्तिश्चचतु
रक्षरी।षडितिपूर्वोक्तकामराजविद्यामध्यकूटं।एतत्कामराजस्यमध्येदद्यात्।एषाचतुर्थीवाभवचतुरक्षरीभेदात्।एतयोःका
मबीजंततीयकूटंयथातत्रैव।कामबीजंमहेशानिशिवबीजंततःपरं।तदधोहंसबीजंतुइंदुबीजमचिंतये॥महामायाततःपश्चा
त्कूटंपरमदुर्लभं।एषापूर्ववदष्टधाअन्यत्वपंचमीचतुर्थी।तथातत्वनोधे।कामाशापमराशाक्रंसंस्थानकतत्पिणी।तंत्रे।कामबी
जंमहेशानिशंभुबीजंततःपरं।तदधश्चंद्रबीजंतुपृथ्वीबीजंततोलिखेत्।तदंतेचमहामायांकूटंपरमदुर्लभं।षडितिफर्वोक्तकाम
राजविद्यामध्यकूटं।एतत्कामराजस्यमध्येदद्यात।शक्तिरितिएतत्कामराजशक्तिस्थानेपूर्वोक्तकामराजशक्तिकार्येत्यर्थः।
एषाअष्टधाअन्याचतुर्थीतेनषोडशधाद्रुपिणी।हंसमाहेश्वरीवामकेश्वरविद्यायांकूटंवाग्भवमुत्तमं।लोपायावाग्भवमुत्तमं।ए
कारादिवाग्भवंतुसौभाग्यायाश्ववास्तिली।एतत्सामाचैवविद्यानांज्ञाएंश्रुणुवरानने।रमामायांहंसबीजंवाग्भवाद्येनियोजये राम
त्।शक्तंचनेतुमहादेविहंसमायांरमांतथा।एभिर्युक्तेनदेवेशिविद्याजपनमाचर।जपश्चसप्तवारमेवदीयन्यांतथादक्षिणात्। ११०

एतासामपि पूर्वोक्तश्रीक्रमश्रीक्रमविद्यानां पंचम्यां विशेषः। तच्चयारमांमायांहंसवीजं वा भवाद्ये नियोजयेत्। शक्त्यंते नमहेशानि हंसमा
यारमां तथा। कामराजत्रये देवि ककारं शक्रसंयुतं। मा विद्धि स्वरसंयुतं सूर्यकोटिसमप्रभं प्रथमं कामकूटस्य वाद्ये नियोजयेदिदं। वांतं
वह्निसमायुक्तं वामनेत्रविभूषितं। नादविंदुसमायुक्तं श्रीयोवीजमुदाहृतं। द्वितीयं कामराजं तु जपेत्सुंदरि। गगणं वह्निसंयुक्तं वामने
त्रमलितं। नादविंदुसमायुक्तं मायानीजं प्रकीर्त्तितं। ज्वममग्निसमं वीजं शुक्रहाटकगंजनं। कुलाकुलमयेपच्ये ध्यायेन्नसा हीन्म
हेश्वरि। मधुमतीं जपेश्चापि सर्वकायपालप्रदं॥ ॥अथदीपनी॥ ॥तारं लक्ष्मीं च वाग्वीजं मन्मथं भुवनेश्वरीं। एतज्जप्त्वा ततः पश्चा
द्वाग्भवाख्यं समुच्चरेत्। प्रणवं भुवनेशानीं रमां कामं च वाग्भवं। कामराजं ततो जप्त्वा त्रैलोक्यक्षोभकारकं। ऐंकारं चैव वाग्वीजं र
मां मन्मथमायया। स्वप्तावतीं महादेवि जपेत्तत्र समाहितः। प्रणवं चाधरं कामं रमां च भुवनेश्वरीं। मधुमतीं ततो जप्त्वा मायाश्रीकू
र्चवीजकं। प्रणवाद्यं च देवेशि हंसवीजपुटीकृतं। एतद्वीजमयं मुच्चार्य शक्तिकूटं ततो जपेत्। एवं चानुदीपनी विद्या वदवोऽथ हंसवीज
पुटीकृतं। एतद्वीजं समुच्चार्य जपेत्पाणाधारिणी। जपनियमेस्तु। जपेदादौ जपेत्पश्चात्तु सप्तवारमनुक्रमात्। कामराजादिविद्या
नां दीपनी चैव कारयेत्। वाग्भवे कामराजे तु शक्तिकूटेषु देवेश्वरि। वाग्भवकूटशक्तिकूटयोर्दीपनी वर्णोध्यः ह्रीं मकूटे पुनः

तं·सा· प्रणवंभुवनेशानीरमांकामंचवाग्भवंदीपनीमितिसर्वत्रकूटेष्वरसंवंधः॥सौभाग्यादिविद्यामधिकृत्ययोगिनीहृदयोक्तखंव्यंजन
१११ भेदेनसप्तत्रिंशात्तप्रभेदेः॥दिनी॥सप्तत्रिंशात्तप्रभेदेनषट्त्रिंशात्तत्वरूपिणी॥तत्वातीतस्वभावाचविद्यैषाभाव्यतेसदा॥श्रीकंठ
षदवधक्तस्यहिवाचकं॥प्राणभूतस्थितोदेवितवदेकादशः परः॥सौभाग्यविद्यायाःप्रथमकूटेऽकारेचतुष्पर्यईकारश्चेतिपंच
स्वराःषड्व्यंजनानिधितीयकूटेस्वरव्यंजनभेदेनएकादशात्ततीयकूटेष्वेवंतेनमिलिकात्रयस्त्रिंशद्वर्णाः॥कूटत्रयंना
दत्वेनैकइतिमिलितासप्तत्रिंशद्भेदातेननादंविहायतत्वरूपिणीनादयुक्तांश्चिन्ततत्वंचातीतेतिसं॥ ॥अथश्रीमंत्रः॥ ॥यथा
बिंदुमतत्र्यस्रमथामष्टकोणंएतत्रयंसंहारचक्रंदिदशारंचतुर्दशारंस्थितिचक्रमेतत्त्रयाष्टपत्रेषोडशारदलेत्रिवृत्तंचभूसदन
त्रयं॥चतुर्धारसमायुक्तमेतत्सृष्टात्मकंपरं॥तत्रजामलेबिंदुत्रिकोणदशारयुग्मपत्रन्वनागदलसंगतषोडशारदलं॥वृत्तत्रयंपृथ
रणीमदनत्रयंपश्चश्रीचक्रीजमुपदिष्टंतपरदेवतायाः॥चतुर्धारसमुपुक्तंचक्रराजमिदंसिंदूरकुंकुमादिलिखितंसुवर्णरजतपंच
रत्नस्फटिकेताम्राद्युत्कीर्णंवाकुर्यात्॥भूतमेरवोयोगस्थित्रयंयंत्रेमाहेशानिकैलासाराप्तिपकल्पपतौयोगिनीसहितास्तस्यहिंसा राम
कुर्वंतिभैरवाः॥स्वच्छंदभैरवे॥कुर्याद्वस्यंडिलेपं·त्रेहस्तमात्रेसुसुंदरं॥रत्नादिशुचनिर्माणमानमिक्षावशादनवेन॥रक्तेनर १११

जसास्तूर्य्यश्रीचक्रंभुवि पूजयेत्तन शंयांति सर्वविघ्नानि नाश्यन्ते च पथेप्सितं दशभागं सुवर्णस्य ताम्रस्यं ताम्रस्य विदशं तथा ॥ षड्गुणं रजतस्यो
ह्यैतन्मोहत्रपंपशुभं ॥ चक्रेस्मिन्पूजयेद्यो हि स सौभाग्यमवाप्नुयात् । मणिमाघष्टसिद्धीनाम क्षिप्रो जायते विरात् । विद्रुमे रचितेनं यंत्रेपद्म
रागे थवाप्रिये । इंद्रनीलेथ वैदूर्य्ये स्फटिके मरकतेपिवा । धनेपुत्र तथा दारान्नृपशं शिलभते ध्रुवं । ताम्रे तु कांतिकं यंत्रं सुवर्णे शत्रुनाशनं
राजतं हेपदं चैव स्फटिके सर्वसिद्धिदं । अस्य यंत्र यथात्र पिनिज्ञेयं ॥ ॥अथ श्रीचक्रादिना भोगप्रायश्चित्तमाह । दग्धं च स्फुटितं यंत्रं दृत्तं चौ
रेण वा प्रिये । उपवासं प्रकुर्वीत दिनमेकमतंद्रितः । लक्षमात्रं जपेद्विद्यां होमतर्पणपूर्वकं । सहस्र्या च गुरुं तु ष्या ब्राह्मणान्शक्तितो
भोजयेत् । लक्षं जप्ताद्दशांशतो होमस्तद्दशांशं वत र्पणं । लक्षावेत् । तस्या वै तीर्थराजे वा गंगादि सरितां वरो समुद्रे वा क्षिपेद्विमना था दुः
खमाप्नुयात । इयं तत्र मात्र विषयं ॥ ॥अथ श्रीचक्रोदकमाहात्म्यं ॥ ॥गंगा पुष्कर नर्मदा च यमुना गोदावरी गोतमी गंगा द्वारायाप्रयाग
वदरीवासेतु सरस्वती प्रभृति पुत्र हरी उमांडोदरे तीर्थस्नानसहस्त्रकोटिफलदं श्रीचक्रपादोदकं ॥ ॥अथ दर्शनफलं ॥ ॥सम्यक्शा
तचान न कृत्वाय स्फलं समवाप्नुयात् । तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्र उशमहादानानि कृत्वाय ल्लभते फलं । तत्फलं समवाप्नोति
कृत्वा श्रीचक्रदर्शनं । सार्द्धत्रिकोटितीर्थेषु स्नात्वाय स्फलमुच्यते । तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्रदर्शनं ॥ ॥अथ संक्षेपश्रीविधि

तं॰सा॰
११२

पद्धतिः॥ ॥प्रातः कृत्यादिप्राणायामांतं कर्म विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्॥ तथा च सप्रयमयां के॥ त्रिपुरसुंदरीमंत्रस्य दक्षिणामूर्त्तये
ऋषये नमः शिरसि॥ पंक्तिश्छंदसे नमो मुखे॥ त्रिपुरसुंदर्य्यै देवतायै नमो हृदि॥ ज्ञानार्णवे। वीजं तु वाग्भवं शक्तिस्तार्त्तीयं कीलकं ततः।
कामराजे महेशानि वीजन्यासं ततः परं। तथा वाग्भवादिस्वरूपे। दक्षिणामूर्त्तौ। निःसरंनिःसरंतिमहापंचैमहाग्नेश्र स्फुलिंगवत्॥ त
थैव मातृका वर्णा निःसृता वाग्भवाद्विये। अत एव तु देवेशि वाग्भवं वीजमुच्यते। योनिस्तु रुद्ररूपेण स्फुरंती विश्वमातृका। महा
मोहेन देवेशि कीलिता जगत्त्रयं। अतस्तत्कीलकं देवि तेन सौभाग्यगर्विता। पालयंती जगत्सर्वं तेन चैषं शक्तिरुच्यते॥ ॥अथ प्र
योगादिन्यासः॥ अस्या त्रिपुरसुंदरीमंत्रस्य दक्षिणामूर्त्तिर्ऋषिः पंक्तिश्छंदः। त्रिपुरसुंदरी देवता वाग्भववीजं कामराजं कीलकं तार्त्ती
यं शक्तिः पुरुषार्थचतुष्टये विनियोगः। शिरसि दक्षिणामूर्त्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि त्रिपुरसुंदर्य्यै देवतायै न
मः गुह्ये वाग्भववीजाय नमः। योन्यां तार्त्तीयशक्तये नमः। सर्वांगे कामराजकीलकाय नमः। ततो वशिन्यादिन्यासं कुर्यात्। तद्यथा॥ अं
१६ स्वर वल्लूं वशिनी वाग्देवतायै नमो ब्रह्मरंध्रे॥ कं ५ कल ह्रीं कामेश्वरी वाग्देवतायै नमो ललाटे। चं ५ नवल्रीं मोदिनी वाग्देवतायै न
मो भ्रूमध्ये। टं ५ यवल्लूं विमला वाग्देवतायै नमः कण्ठे॥ तं ५ जमरीं अरुणा वाग्देवतायै नाभौ। पं ५ हसलमरयूं सर्वेश्वरी वाग्देवतायै न

राम
११२

मः॥ आधारे शं पद्मं भ्रामरी कालिनी वाग्देवतायै नमः सर्वांगे॥ अथ ज्ञानार्णवे अवर्गांते लिखेद्बीजं वह्निं आंत ह्रूं मान्वितं॥ पीठे कर्णे विशो माद्यं॥
विंदुनादान्वितं प्रियो वसिनी पूजयेत् ह्ां वो देव सुत्रे ते॥ कवर्गांते महेशानि कामेशी बीजमुत्तमं॥ कामेश्वरी समुद्वाप्य वाग्देवीं पूजये
त्ततः॥ चवर्गांते धांत भांत ह्रूं मात्र तत्त्व स्वरान्वितं॥ मोदिनीं पूजयेत् वाचा ल्लादविभूषितं॥ टवर्गांते वायुबीजं भूमि पूर्वं महेश्वरि॥
वामकर्णे दुविंदाद्यं विमला वाग्धीश्वरी॥ तवर्गांते पमहीं तं वामकर्णे विभूषितं॥ विंदुनादान्वितं वाग्देवी मरुणां यजेत्तत्॥ पवर्गांत म्यो
मचंद्रक्रोमां तो वानिलसंयुतं॥ उकी रक्षरसंयुक्तं निकच्चार कलान्वितं॥ जयिनी पूजयेद्धा तां देवतां वीरवंदिते॥ यवर्गांते कालरेफ वा
युसमन्वितं॥ वामकर्णे दृशो माद्य सर्वेशी परिपूजयेत्त॥ शवर्गांते हंस चहितुंतं तत्पश्चरविभूषितमित्यादि॥ ॥अथ करन्यासः
॥ ॥अं मध्यमाभ्यां नमः॥ ऐं अनामिकाभ्यां नमः॥ सौः कनिष्ठाभ्यां नमः॥ ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ऐं तर्जनीभ्यां नमः॥ सौः करतलपृष्ठाभ्यां
नमः॥ अथ षडंगन्यासः॥ ऐं हृदयाय नमः॥ क्लीं शिरसे स्वाहा॥ सौः शिखायै वषट्॥ ऐं कवचाय हुं॥ क्लीं नेत्रत्रयाय वौषट्॥ सौः अस्त्राय फट्॥ तत
तो मूलेन व्यापकं कुर्यात्॥ ततो ध्यानं॥ वालार्कमंडलाभासां चतुर्बाहां त्रिलोचनां॥ पाशांकुशशरांश्चापं धारयंतीं शिवां श्रये॥
इति ध्यात्वा यानसैः संपूज्य आत्मानं देहमिति विभाव्य श्रीखस्थापनं कुर्यात्॥ तत्पश्चात् श्रीचक्रपुरतः स्ववामे पद्मकोणमध्ये त्रिकोणं

विलिख्य तत्र त्रिपदिकां संस्थाप्य मूलेन षडङ्गेन पूजयेत्। फडिति शंखं प्रक्षाल्य तत्र गंधपुष्पादिकं निक्षिप्य मूलेनार्घ्य
यं वह्निमंडलाय दशकलात्मने नमः इति त्रिपदिकां अर्घ्यं सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने नमः इति शंखं डं सोममंडलाय षोड
शकलात्मने नमः इति जलं पूजयित्वा गंगे च यमुने इत्यादिना तीर्थमावाह्य हुमिति अवगुंठ्य वषडिति संपूज्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य
मूलमंत्रं पठित्वा जलात् तज्जलेषु प्रोक्षणीपात्रे किंचित् निक्षिप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य तद्दक्षिणे पाद्यादिकं पात्रं संस्था
प्य आसनपूजामारभेत। तत्र पत्रपरि यंत्रस्याग्रे आधारशक्तये नमः कूर्माय पृथिव्यै अनंताय एवं सोधुधये रत्नद्वीपाय
नंदनोद्यानाय परत्नमंडपाय कल्पवृक्षाय रत्नवेदिकायै रत्नसिंहासनाय पीठपरिवेदवचक्राय हंसः सदाशिवमहाप्रे
तपद्मासनाय नमः सर्वत्र प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत्। वेदवेहसरी हसकलरी हसरौः इति मंत्रेण मन्त्रेंस कल्प्य त्रिखंडमु
द्रां बध्वा पूर्वकल्पितां प्रवहन्नासापुटेन तेजोमयं प्रबीजलावानीपश्चे महापद्मवनांतस्थे कारणानंदविग्रहे सर्वभूत
हिते मातरेह्येहि परमेश्वरि इति मूर्तिं संस्थाप्य आवाहनादि पुष्पांजलिं विधाय षडंगानि पूजयेत्। अग्नीशासुरवायव्यमध्येदि
क्षु वाग्भवकूटमुच्चार्य हृदयाय नमः। कामराजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा। शक्तिकूटमुच्चार्य शिखायै वषट्। पुनर्वाग्भवकूट

मुद्रार्घ्याकं च वा पदुकामन्त्रजमुद्रार्घ्येनेत्रनुपापवौषट्दाशक्तिकूट युद्रार्घ्यवाद्स्त्रायफट ततो मध्ये प्राकृत्य तन्मध्ये गुरुपंक्तिं पूज
येत्। ऐं ह्रीं श्रीं गुरुभ्यो नमः। एवं गुरुपादुकाभ्यो नमः परमेगुरुभ्यो नमः। परमगुरुपगुरुपादुकाभ्यो नमः परापरगुरुभ्यो नमः परा
परगुरुपादुकाभ्यो नमः आचार्येभ्यो नमः आचार्यपादुकाभ्यो नमः परापरगुरुभ्यो नमः परापरगुरुपादुकाभ्यो नमः आचार्येभ्यो
नमः आचार्यपादुकाभ्यो नमः ततश्चतुरस्रस्य प्रथमरेखायां ऐं ह्रीं श्रीं अणिमाद्यष्टसिद्धि श्रीपादुकां पूजयामि नमः। मध्यरे
खायां ब्रह्माण्याद्यष्टदेवी श्रीपादुकां पूजयामि नमः। अन्तरेखायां सर्वसंक्षोभिण्यादिमुद्राश्रीपादुकां पूजयामि नमः। सर्वत्रावर
णपूजयामि नमः। सर्वत्रावरणपूजायां श्रीपादुकां पदस्थ योगाः। तथा च तंत्रांतरे। श्रीपदं पूर्वमुच्चार्य पादुकापदमुच्चरेत् पू
जयामि नमः पश्चात् पूजयेदंगदेवताः। चक्रायै त्रिपुराचक्रनायिका श्रीपापू। अथ त्रैलोक्यमोहने चतुरस्रचक्रे त्रिपुरा
चक्रनायिकाधिष्ठिते एताश्च निमाद्याः प्रकटयोगिन्यः समुद्राः सपरिवाराः सायुधाः सवाहनाः पूजिताः तर्पिताः संतुष्टाः सर्व
जले न मूलदेव्यै समर्पयेत्। त्रैपुरी परश्चतुरस्र विष्णुवाराही च। ब्रह्मविष्णुमहेशीघो त्रिदशैस्तर्पिताः पुरा। त्रिपुरेति सदा ना
मकथितं देवते स्तवात्। तर्पणं तु वामहस्तेन तथा स्वतंत्रे। अंगुष्ठनामिकायोगात् वामहस्तस्य पार्वति। तर्पयेत्सुन्दरीदेवीं सम

ङ्गं च सवादनीततः षोडशदलेष्वग्रदादिकामाकर्षिण्यादिषोडशनित्याः श्रीयाप्रचक्राग्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिका श्रीपाप्र· अत्र सर्वा
साऽऽपूरकषोडशदलचक्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिकाधिष्ठितेएताः कामाकर्षिण्याद्याः गुप्तयोगिन्यः समुद्राः सपरिवाराः सायुधाः स
वाहनाः पूजितास्तर्पिताः सन्त्वित्यर्घ्यजलेन मूलदेव्यै समर्पयेत् । अष्टदलेष्वनंगकुसुमादेवी श्रीपाप्र चक्राग्रे त्रिपुरसुन्दरी च
क्रनायिकाधिष्ठितेएताः अनंगकुसुमाद्या गुप्ततरयोगिन्यः समुद्राः सपरिवारा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । चतुर्दशारचक्रे स
र्वसंक्षोभिण्यादिचतुर्दश देवी । श्रीपाचक्राग्रे त्रिपुरवासिनी चक्रनायिका श्रीपाप्र अत्र सर्वसौभाग्यदायक चक्रे त्रिपुरवासि
नीचक्रनायिकाधिष्ठितेएताः सर्वसंक्षोभण्यादिसम्प्रदाययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । बहिर्दशारचक्रे स
र्वसिद्धिप्रदादिदेवी श्रीपाप्र चक्राग्रे त्रिपुराश्री चक्रनायिका श्रीपाप्र अत्र सर्वार्थसाधक चक्रे बहिर्दशारचक्रे त्रिपुरा
श्री चक्रनायिकाधिष्ठितेएताः सर्वसिद्धिप्रदादिदेव्यः कुलकौलिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । अन्तर्दशारचक्रे
तु सर्वज्ञादिदेवी श्रीपाप्र चक्राग्रे त्रिपुरमालिनी चक्रनायिका श्रीपाप्र अत्र सर्वरक्षाकर अन्तर्दशारचक्रे त्रिपुरमालिनीच
क्रनायिकाधिष्ठितेएताः सर्वज्ञाद्या देव्यो निगर्भयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । अष्टारचक्रे तु वशिन्याद्य एवादि

वन्ताश्रीयापूर्वकाग्रे रुं त्रिपुरसिद्धाचक्रनायिकाश्रीपादुस्त्रत्रसर्वरोगहराख्यारचक्रे त्रिकोणान्तरालस्वरेखा षडंगानि पूजयेत्। ततोऽग्निकोणे रु

त्रिपुरसिद्धाचक्रनायिकाश्रीपादुस्त्रत्रसर्वरोगहराख्यारचक्रे त्रिकोणान्तरालस्वरेखा षडंगानि पूजयेत्। ततोऽग्निकोणे रुकामेश्वरीविमा

मूर्दक्षिणकोणे रु भगमालिन्या । श्रीचक्राग्रे त्रिपुराम्बिकाश्रीपादुस्त्रत्रसर्वसिद्धिप्रदेख्यचक्रे बाणचापपाशांकुशाविभूषितान्त

राले त्रिपुरांबिकाचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः कामेश्वर्याद्याः रहस्यतिरहस्ययोगिन्यः समुद्रा इत्यादिमूलदेव्यैः समर्पयेत्। ततो

बिन्दुमध्ये बीजत्रयं पूर्वमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्याश्रीपादुकां इति त्रिवर्सं पूजयेत् निर्वाणं पूजयेत्। वामे योनिमुद्रा श्रीपादु

चक्राग्रे त्रिपुरभैरवीश्रीपादुस्त्रत्रसर्वानंदमयेपरंब्रह्मस्वरूपिणि वैंदवचक्रे त्रिपुरभैरवीचक्रनायिकाधिष्ठिते सर्वचक्रेश्व

रीयोगिन्यः समुद्राः सायुधाः सवाहनीः सपरिवाराः पूजिताः तर्पिताः सन्तु इति तर्पयेत्। ततो धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत्।

अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः। तथा च वामकेश्वरतंत्रे ॥ तत्रास्थित्वा जपेल्लक्षं देवीस्वरूपः कां किं शुकैर्हवनं कुर्यात्तद्दशां

शं वरानने कुसुमैः कुसुमैर्वापि मधुरत्रयमिश्रितैः ॥ ॥ अथ श्रीविद्याविशेषपद्धतिः ॥ ॥ यथा श्रीहेमसुदूर्वैर्नत्वा परात्रिवा

सः परित्यज्य पथो ऋक्तपं गुरुं ध्यात्वा ऐं ह्रीं श्रीं हसखफ्रें हसक्षमलवरयूं हसक्षमलवरयीं हसौः सहौः अमुकानंदनाथश्रीपा

तं.सा.
११५

115

दुकां पूजयामि नमः अमुकशक्त्यम्बाश्रीपादुकां पूजयामीति स्वमूलामानसैः संपूज्य गंधादिभिः पूजयेत् ॥ श्रीं ह्रीं लं पृथिव्यात्मकं गंधं समर्पयामि
नमः कनिष्ठाभ्यां हं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमोऽङ्गुष्ठाभ्यां यं वाय्वात्मकं धूपं समर्पयामि नमः तर्जनीभ्यां वं वह्न्यात्मकं दीपं समर्प-
यामि नमः मध्यमाभ्यां वं अमृतात्मकं नैवेद्यं समर्पयामि नमोऽनामिकाभ्यां एतान् मूलेन समर्पयामि नमोऽञ्जलिनीतो मूलेन तथा व विसृ-
ष्टिस्वरेण एवं ध्यात्वा पुनश्चैव पंचभूतात्मकैर्यजेत् ॥ गंधेन तत्त्वं पार्थिवं तु कनिष्ठाङ्गुलियोगतः ॥ शब्दं समं महत्पुष्पं प्रथमाङ्गुलियोगतः ॥
वाय्वात्मकं महाधूपं तर्जनीभ्यां नियोजयेत् ॥ तेजोरूपं महादीपं मध्यमायोगतः ॥ अमृतं भोजनं तद्वदमृताङ्गुलियोगतः ॥ नमस्का-
रेणांजलिना तोकलं वा यमवा दृते स्वस्वबीजान्ते नमस्कारेण योजयेत् ॥ पृथमाङ्गुलो दृष्टा स्वस्वबीजान्ते उक्तबीजान्ते तत्तोयेनाञ्ज-
जलीमुद्रे प्रदर्शनेन सत्कृत्य स्तुतिं कुर्यात् ॥ अखंडमंडलाकारं प्रेतेत्यादि शेषसामान्यपद्धत्युक्तं तोये पूर्वकुर्यात् ॥ ॥ अथ श्रीविद्या-
याविशेषस्नानं ॥ तद्यथा ॥ वैदिकं स्नानं विधाय षडंगानि कृत्वा क्रोडं त्यक्त्वा कुशामुद्रया सवितृमंडलात्त्रीह्यमावाह्य मूलविद्यां शक्ति-
बीजमुच्चार्य योनिमुद्रया तीर्थं तज्जले निःक्षिप्य ततो धेनुयोनिमुद्रे प्रदर्श्य मूलवाग्भवबीजेन प्राणानभिमंत्र्य स्नानं दाम्नवारि- राम
मध्यस्थां देवीं चिंत्य मूलविद्यया सप्तवारमभिमन्त्र्य तत्र अखारविंदवि निर्गम्य तथा सावुत्यासमर्चार्कत्रात्मानमामिषिंचामुनरेक ११५

विंशतिवारंमूलविद्ययाभिमंत्र्यमूलविद्यामुच्चरन्देवीपादारविंदाक्षोविगलत्तान्मत्तत्रवरार्घ्यत्रिवारंनिमज्जोन्म्यायपुनर्मोनिमुद्र्यात्रिवा
रंसप्तवारंवाशिरस्याभिसेकंविधायतत्तीराचम्यतीरमागत्यानुपहतेवाससीपरिधायशुद्धपत्नीपमस्यनाद्विमुद्रत्रिरेखामेकाम्रर्कचेद्र
पंविधायचत्रुघर्मघणंतंकर्मविधायतर्प्पणंकुर्य्यात्॥तथाचषडंगान्यपिविन्यस्यतीर्थेकुशमुद्रया॥क्रोंमंत्रेणस्वरूपमीघ्यततःसवित्
मंडलीतःशक्तिवीजंसमुच्चार्य्यनिर्दिपेद्योनिमुद्रया॥वेनुमुद्रायोनिमुद्रेततस्तत्रप्रदर्शयेत्॥मूलवाग्भववीजेनमंत्रपिलाप्यदेवतं॥
स्नानंदामृतवारीणांमध्यस्थोपरिचिंतयेत्दिव्यमुखीरविंदाच्चनिर्गतोमतधारपा॥सप्तकृत्वाजपेद्विद्यामभिचिंतेत्स्वकांतंतुःएकवि
शतिवारान्वाजपेद्विद्यामनंतरं॥देवीपादारविंदाचोनिमज्यात्पूर्ण्यसाधकः॥उचितेवाससमीपश्चात्परिदध्यादनंतरं॥आचम्यप्राङ्मु
खश्चासीनोमूलमंत्राभिमंत्रितं॥तथाचकुलार्णवे॥नैमित्तिकाचनेदेनिद्रूकाचासःप्रशस्यते॥नित्येनुसर्वदादविवासःशुक्लंप्रश
स्यतेनचाहृत्वाभालतलेभस्मनर्वपत्रश्रीगुरुंस्मरेत्॥ततश्चसूर्य्यमंडलवासिन्येदेवतायैततःपरं॥अर्घ्यमंजलिमादायगायत्र्या
चत्रितत्क्षिपेत्॥यथाशक्तिजपेद्देवीगायत्रीमनंतरं॥तर्पणार्थंसमाचम्यप्राणानायम्यसाधकः॥वहुनरुद्रान्तयादित्यांस्तथैवां
गिरसंततः॥ववेदानुगावसतोव्रह्मविष्णुरुद्रानग्रहानपि॥लोपामुद्रामहर्षीचानुसूययाम्रविंतीर्थकेः॥नक्षत्रराशियोगाम्बकरा॥

116

नियथाक्रमं।चतुर्थीवह्निजायांतंदेवतीर्थेनतर्पयेत्॥मरीचिमत्रिंपुलहंपुलस्त्यंक्रतुमेवचावसिष्ठंचभरद्वाजंगोतमागस्त्यनामकौऽग्र
ग्निस्वात्तावर्हिषदः।पितरश्चस्वपितृक्रमं।स्वधाङेन्तांटंतोदंतोश्चपितृतीर्थेनतर्पयेत्।भैरवान्देवचपालींश्चाश्वकुमारीसर्वसत्वानितु
र्प्यत्वेनानितर्प्ययेत्ततता देवींतर्प्ययेत्।दक्षिणमूर्त्तिसहितायामपितर्प्यणंचततःकुर्य्यादेवर्षिपितृतर्पणकं।ततस्तस्मिन्नूजलेत्रिको
णहत्त्वचतुरस्रंविभाव्यपतीशावटुकौचक्रस्यवामदक्षिणतःसंतर्प्यपु।त्रिकोणेषुकामेश्वर्य्यादिदेवीत्रयंपंचमीयविद्ययासंतर्प्यत्रि
कोणहत्तचतुरस्रान्तरालेईशानादिवायव्यांतंवक्ष्यमाणेःसंतर्प्यजलेभगवतीमावाह्यपरामृतधारयापूर्वक्रमेणसंतर्प्यत्रिको
लेषुकामेश्वर्य्यादिदेवीत्रयंसमयविद्ययासंतर्प्यचतुरस्रकोणेषुश्रीगदेवतांसंतर्पयेत्।तत्रावरणदेवतानांतर्पणंततःसूर्य्यार्घ्यंदत्त्वा
हंसःसोहमित्युपस्थायपयसवितृमंऽलेतीर्थंविसृज्यनियतवचनेयोगस्थानंगच्छेत्।यागस्थानेतुकालीकुलसज्ञोचाग्नेवशं
स्वर्गकामानांसिद्ध्यर्थंपूजनंहितं।निष्कामाणांमुमुक्षूणांगृहेष्वास्तेसदार्चनं।ऋषीणांमुनिमुख्यानांदीक्षितानांद्विजन्मनां
गृहेपिपूजनंशास्तरसैवोक्तंस्त्रूसंभवैः।कुलार्णवेपिएकांतेविजनेरम्येदेशेवाधाविवर्जितेसुखीसनेसमासीनःप्रसन्नमुखोवाप्नु
दंमुखः॥तत्त्वाशोधिवपूजा॥ततऊँनरदुवामले।श्रादित्यपूजनपेदाहोषत्मद्धौलोंकमादिणि।अन्यथानैवसिद्धिःस्यात्तकल्प

त्र २

कोटिप्रभैरपि॥ हृत्तत्त्वराजेऽपि स्नानं तु विवत्वा संध्यां तर्पणं सूर्य्यपूजनं। कृत्वा पूजां नपेचात्र पंचमीपूजयाम्यहमिति। ततो द्वारि गत्वा ॐ
आत्मतत्त्वाय स्वाहा। ॐ विद्यातत्त्वाय स्वाहा। ॐ शिवतत्त्वाय स्वाहा। इत्यनेनाचम्य सामान्यार्घ्यविधानं द्वारपूजां कुर्य्याच्च। तथा थारमया द्वारमभ्यु
द्यद्दक्षिणवामपार्श्वयोरूर्ध्वाधः ऐं ह्रीं श्रीं गं गणपतये नमः। ऐं ह्रीं श्रीं क्षं क्षेत्रपालाय नमः। द्वारश्रियै द्वारश्रियै देहल्यै ततो वामपादस्तु
रःसरंपं ततः प्रविश्य पश्चिमादि कोणेषु। गं गणपतये। दुं दुर्गायै। वां वटुकाय। क्षां क्षेत्रपालाय मध्ये। रत्नमंडपाय दिक्षु। कामदेवाय रत्येन
मः। वसंताय प्रीत्यै। गं गणपतये। सां सरस्वत्यै। श्रीं श्रियै नमः। सोमभुजंगावल्यां सरस्वतीं श्रियं मायां दुर्गां च तदनंतरं। महाकाली ततः
स्वस्ति स्वाहां चैव भयंकरीं। गौरीं च लोकधात्रीं च तथा वागीश्वरीमपि। एताः प्रजपेत्। ततः ऐं श्रीं रक्तपाद्रप्राक्ति युक्तपे दीपनाथायन मः।
ति पुष्पांजलिमुचेत्। ततो हे एण वामपार्ष्णिघातेन भौमान् विघ्नानुत्सार्य स्वपूजलेनांतरीक्षगान् श्रीबालान्यस्तदीव्यदृष्ट्यावलोकने
न दिव्यान् विघ्नानुत्सार्य सिद्धार्थाक्षतकुसुमान्याहार्य ऐं ह्रीं श्रीं अपसर्पंतु ते भूतेति विघ्नानुत्सारयेत्। ततो नैऋत्यां ब्रह्मणे नमः वास्तु धिप
तये श्राधारशक्ति कमलासनीपदृत्यासनं संपूज्य तत्रोपविश्य भूतशुद्ध्यादि प्राणप्रतिष्ठां तं विधाय पूजाद्रव्याणि दिव्या संकुर्य्यात्। कल्पसूत्रे।
यद्यपि वाचनिभूजलात्मक प्रात्मक प्राणायामैः शोषण दहनाप्लावनं च विधाय त्रिप्रीणानापस्यति। तथापि मातृकान्यासान प्राण

तं·सा· ११७ यामो वोढव्यः॥ तथा च तंत्रांतरे॥ भूतशुद्धिं विधायेत्थं मातृकान्यासमाचरेत् प्राणाया(म)मत्र यं कृत्वा न्यासानन्यान् समाचरेत्॥ आद्या ऋष्यादिन्यासो यथा
शिरसि दक्षिणामूर्त्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि त्रिपुरसुंदर्यै देवतायै नमः॥ गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोः शक्तिकूटाय नमः स
र्वांगे कामराजकीलकाय नमः॥ तंत्रांतरे ऋषिन्यासो मूर्द्धिदेशेऽथ दक्षमुखपंकजे देवता हृदये चैव बीजं तु गुह्यदेशके॥ शक्तिं वपादयोश्चैव
117 सर्वांगे कीलकं न्यसेत्॥ तदुक्तं॥ ततः करांगन्यासः॥ यथा ऐं नाम ध्यमाभ्यां नमः ऐं ऐं अनामिकाभ्यां सौः कनिष्ठाभ्यां ऐं ऐं गुष्ठाभ्यां ऐं तर्ज
नीभ्यां सौः करतलपृष्ठाभ्यां नमः॥ तेन तदुक्तं नवरत्नेश्वरे॥ एतद्बीजं त्रिरावृत्त्या मध्यमाद्यंगुलीषु च॥ शुद्धिकारस्य कुर्वीत तलयोः पृष्ठयोरपि विन्तु थी
न तिसंयुक्तो नाममंत्रैः पृथक् पृथक्॥ ततो बालामुच्चार्य महात्रिपुरसुंदरसुंदर्यो त्मानं रक्ष रक्षेति हृदयेंजलिं दद्यात्॥ पुनः सौः ऐं क्लीं य
फडिति दिग्बंधनं कुर्यात्॥ तथा च बालाबीजत्रयं पूर्वं तथा त्रिपुरसुंदरी॥ आत्मानं रक्ष रक्षेति कुर्यादुक्त्वा हृदि स्पृशेत्॥ तथैवास्त्रेण मुद्रया कु
र्यादिग्बंधनं ततः॥ ततो बालांते द्युमत्तारिणी बासनाय नमः॥ पादयोर्बालांते त्रिपुरेश्वरि पोतांबुजासनाय नमः॥ इति जानुदयोः तथा जामले॥ अ
मृतार्णवशब्दपूर्वासनाय नमो मनुः॥ पादयोर्विन्यसेत्तु बालांते त्रिपुरेश्वरि॥ पोतांबुजासनायांते नमो जानुनि विन्यसेत्॥ ऐं क्लीं सौः त्रि राम
पुरसुंदर्या देव्यासनायांते नमः ऊरुद्वये॥ तथा ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेसुन्दर्यासुंदरी तिपदं ततः॥ देवासनेऽथांते नमः ऊरुद्वये न्यसेत्॥ ऐं ११७

हृत्ता हसौ त्रिपुरवासिनि चक्रासनायनमः। इति स्फिकद्वये। हसैं हसक्लीं हसौ त्रिपुराश्री सर्व्वमन्त्रासनायनमः गुह्ये ह्रीं क्लीं ब्लुं त्रिपुरमालिनि साध्य
सिद्धासनीयनमः। नाभिदेशे हसरैं हसकलरीं हसरौ त्रिपुरात्मा पर्य्यकशक्तिपीठासनायनमः वक्षसि। तथा वयामले हैं हक्लीं हसौः अंते त्रिपुर
वासिनी ति चक्रासनाः स्फिकद्वये च प्रविन्यसेत्। हसैः हसक्लीं हसौः अंते त्रिपुराश्री पदं ततः। सर्वमन्त्रासनायान्ते नमो गुह्ये प्रविन्यसेत्। ह्रीं क्लीं
ब्लुं त्रिपुरमालिनि नाभिप्रविन्यसेत्। हसैं हसकलरीं हसौ रंते त्रिपुरात्मा पदं ततः। पर्य्यकशक्तिपोठासनायनमः स्व वक्षसि पुविन्यसेत्। त्रि
कूटविद्यानां वीजैर्नमहात्रिपुरभैरवी सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमः। ब्रह्मरंध्रे। यामले कूटविद्याबीजान्ते महात्रिपुरभैरवी। सदा
शिवमहाप्रेतपदात्पनरसनायचानमइत्यमुनादेविब्रह्मस्थाने पुविन्यसेत्॥ ॥अथ षडंगन्यासः॥ ऐं सर्व्वज्ञताशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीहृ
दयायनमः। क्लीं नित्यतृप्तिशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीशिरसेस्वाहा। हों सौः अनादिबोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीशिखायैवषट्। ऐं स्वतंत्र
शक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीशिरसेस्वाहा। सौः अनादिबोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरीशिखायैवषट्। ऐं स्वतंत्रशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंद
रीकवचायहुं क्लीं अलुप्तशक्तिमहात्रिपुरसुंदरि नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अनंतशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुंदरी अस्त्रायफट्। तथा च नवरत्ने श्व
रा सर्वज्ञता नित्यतृप्तता च अनादिबोधः स्वतंत्रता च अलुप्तशक्तिश्चमनंतता च। षडंगं रंगानि शिवस्यः शिवाद्याः। तथा वीजाने नाम

तं·सा संयोज्य ज्ञातियुक्तं षडंगकं॥ ततो वशिन्यादिन्यासः॥ सर्वं मद्रेऽपप्रयोगएवोक्तः॥ ततो नवयोन्यात्मको न्यासः॥ तथा च वालया त्रिपुरेशान्या
११८ नवयोन्यांकितं न्यसेत्॥ तस्य च भैरवीप्रकरणे प्रयोगः॥ पुनर्वालां समुच्चार्य्य गोलकार्य्यं तु चिंतयेत्॥ पुनर्वालां समुच्चार्य्य चतुरस्त्रं विचिंतये
118 त्॥ अथ पीठतत्त्वन्यासे॥ यथा मूलवाग्भवमुच्चार्य्य अग्निचक्रे। कामगिर्य्यालये मित्रीशनाथात्मिके रुद्रात्मशक्तिकामेश्वरीदेवीश्रीपादुका
यै नमः आधारे। द्वितीयबीजमुच्चार्य्य चक्रे पूर्णगिरिपीठे षष्ठीशनाथात्मिके विष्ण्वात्मशक्तिके भगमालिनीदेवी ब्रह्मात्मशक्तिश्रीपादुकायै
नमो ललाटे। तुरीयमुच्चार्य्य ब्रह्मचक्रे उड्याणपीठे श्रीचर्य्यानाथात्मिके परंब्रह्मात्मशक्तिश्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीचक्रेश्वर्य्यै नमो
ब्रह्मरंध्रे॥ ततस्तत्त्वन्यासः। यथा मूलवाग्भवमुच्चार्य्य आत्मतत्त्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्य्यै नमः। आधारे द्वितीयमुच्चार्य्य विद्यातत्त्वव्या
पिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्य्यै नमो हृदि। तृतीयमुच्चार्य्य शिवतत्त्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्य्यै नमो भ्रूमध्ये। तुरीयमुच्चार्य्य सर्वतत्त्व
व्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुंदर्य्यै नमो ब्रह्मरंध्रे॥ ततः पंचदशीन्यासः॥ तद्यथा मूले हृदि चक्षुषोः कर्णयोर्नसोर्मुखे भुजयुग्मे पृष्ठे जानुयु
ग्मनाभिषु [illegible] त्येकं नमोऽन्तं मूलवर्णान्न्यसेत्॥ ॥ अथ षोडशीन्यासः॥ ॥ ब्रह्मरंध्रे सहस्रकं विद्यां रक्तवर्णां विचिंतयेत्॥ सौभाग्यदंडिनीमुद्रां राम
वामां [illegible] मयेत्सुधीः। रिपुजिह्वीसदृशीं विद्यां रक्तां वोग्रहां मुद्रां वामपादतले न्यसेत्॥ ततो योनिमुद्रामुखलिप्तां प्राणप्य ब्रह्मरंध्रे मणिवंधेषि ११८

वेघांर ह्य ज्ञात्वा ललाटे मालाकारे पिपि विघांन्यसेत्ते । ततः पादयोर्जंघयोर्जानुनोः कट्यां ध्वंचुनिष्ठयके नाभौ पार्श्वयोः पृष्ठस्तनयोरंशयोस्तथा ककुपियो
ब्रह्मरंध्रे ... ने भुवि पार्वति । ततः कर्णप्रदेशोः करवेष्टनयोः क्रमादिति ॥ ॥इति संहारन्यासः॥ ॥ततः स्थितिक्रमः॥ करयोरंगुलीषु पंच
ब्रह्मरंध्र ... पी ... हृदि च यं नाभ्यादिपादपर्यंतं पंचकं गत्राधिपर्यंतं पंचकं कंठाशाभिपर्यंतमपरं पंचकं ब्रह्मरंध्रांतकं वं पय । नं पादयोरंगुलीषु पंच
॥ ॥अथ ... न्यासः॥ ॥ब्रह्मरंध्रे ललाटे च श्रवणे नेत्रे घ्राणे श्रोष्ठे दंताधरके जिह्वायां चिबुके पृष्ठे सर्वांगे के हृदि स्तने या ... लिंगे च षोडशाणे
न विन्यसेत् ॥ ॥अथ षोढान्यासः॥ ॥गणेशैः प्रथमो विनीयस्य ग्रहैर्मतः । नक्षत्रैश्च तृतीयः स्यात् योगिनीभिश्चतुर्थकः । राशिभिः पंचमो न्या
सः षष्ठः पीठैर्निगद्यते । षोढान्यासस्त्वयं प्रोक्तः सर्वत्रैवापराजितः । एवं विन्यस्यगात्रस्तु संप्रजपः सर्वयोगिभिः । नास्य पस्पृज्यो लोकेषु मात्रपित्र
मुखोद्भवः । स एव पूज्यः सर्वेषां स स्वयं परमेश्वरः । षोढाभ्यां स विहीनो यः प्रणमेद्देवि पार्वति । सो चिरात् मृत्युमाप्नोति नरकं प्रतिपद्यते । हृहदार
ण्यकत्रऋषिरनुष्टुप् छंदः गणेशो देवता न्यासकर्मणि जपे विनियोगः । ऐं ह्रीं श्रीं ॐ विघ्नेश्वराय श्रीं नमः । शिरसि ओं ॐ विघ्नराजं ह्रीं नमः मुखवृ
त्ते । ॐ ॐ विनायकं तु षि नमः दक्षे स्वतीं नमः वामकर्णे ॐ श्रं विघ्नराजं रति नमः दक्षनसि ॐ अं गणनायकमेधा नमः वामनसि त्वं एकदंतकांति नमः द
क्षगंडे ल्हं दिदंतकामिनी नमः वामगंडे पं गजदंतमोहिनी नमः ओष्ठे ॐ ऐं निरंजनं जटा नमः अधरे ॐ ओं कंदर्पभंजनी का नमः ऊर्ध्वदंते ॐ औं दीर्घस्तु

नै॰ सा॰ ११९

खज्वामुखीभ्यांऽ धोदंते ३ अं शंखकर्णनंदीभ्यां ब्रह्मरंध्रे ३ अः क्षघघ्नजमुखीभ्यां मुखे ३ कं गणनाथकामरूपिणीभ्यां स्कंधे ३ खं गजेंद्रशु
ण्डाभ्यां दक्ष कूर्परे गं सूर्पकर्णजयिनीभ्यां मणिबंधे ३ घं त्रिनेत्रमत्याभ्यां अंगुलिमूले ३ ङं लंबोदरविघ्नेशीभ्यांऽ गुल्यग्रे ३ चं महामोदरूपि
णीभ्यां वामस्कंधे ३ छं चतुर्मूर्त्तिकामदाभ्यां वामकूर्परे ३ जं सदाशिवमदविह्वलाभ्यां मणिबंधे ३ झं दुग्धामोदचिकटाभ्यां अंगुलिमूले ३
ञं उग्रमुखभ्रूणीभ्यांऽ गुल्यग्रे ३ टं सुमुखभूतिभ्यां दक्षिणकघधः ३ ठं प्रमोदभूविभ्यां जानुनि ३ डं एकपादसतीभ्यां दक्षगुल्फा ३ ढं द्विजिकरमा
भ्यांऽ गुल्यधः ३ णं सुरमानुषीभ्यांऽ गुल्यग्रे ३ तं वीरमकरध्वजाभ्यां वामकघधः ३ थं षण्मुखविंकणीभ्यां वामजानुनि ३ दं वरदभ्रकुटीभ्यां
गुल्फे ३ धं [illegible] वामदेवलज्जाभ्यांऽ गुल्यधः ३ नं वक्रतुंडदीर्घघोणीभ्यांऽ गुल्यग्रे ३ पं द्विरंडहृत्तुर्ध्वराभ्यां दक्षपार्श्वे ३ फं सेनामिनीभ्यां वामपार्श्वे
३ बं ग्रा[illegible] रात्रिभ्यां पृष्ठवंशे ३ भं मत्तचंद्रिकाभ्यां नाभौ ३ मं विमलशशिप्रभाभ्यांऽ दरे ३ यं मत्तवाहनलोलाभ्यां हृदि ३ रं जटिचपलाक्षी
भ्यां दक्ष[illegible] ३ लं मुंडिऋद्धिभ्यां ककुदि ३ वं खड्गिदुर्भगाभ्यां वामस्कंधे ३ शं वारणप्सुभगाभ्यां हृदयादिदक्षहस्ते ३ षं केतुघकेतनशिवाभ्यां
हृदयादि[illegible]स्ते ३ सं समरूपत्रिपुरभगाभ्यां हृदयादिदक्षपदे ३ हं गणेशगुहप्रियाभ्यां हृदादिवामपादे ३ लं महाघनादकामिनीभ्यांऽ दरे ३ क्षं
गणेश[illegible]मरेजिकाभ्यां मुखे ३ इति गणेशन्यासः॥ ॥अथ ग्रहन्यासः॥ ॥३ अं १६ ओं आदित्यरुचिराभ्यां हृदयाधः ३ यं ४ सं सोमरमाभ्यां

राम ११९

मूमध्ये दीप्यां वक्तानार्णवेखरैर्वर्णैर्हृदिन्यस्य यचोरेण शाशी ततः ॥ ऊँ पुरामेइत्यादि ॥ कंपमं मंगलक्ष्मा कराभ्यां नेत्रे ॥ चं पबुं बुधकृतानसपा
भ्यां हृदि दक्षकूर्परे ॥ ह्रु हृहस्पति पश्चात्स्थिनी भ्यां नमो गुह्ये नमइति सर्वत्र ॥ अथ नक्षत्रन्यासः ॥ ॐ अं आं अश्विन्यै नमो ललाटे ॥ ईं भरण्यै दक्षने
ने त्रे ॥ उं ऊं स्कंधे कृत्तिकायै वामनेत्रे ॥ ऋं ॠं लृं लॄं रोहिण्यै दक्षकर्णे ॥ एं मृगशीर्षायै वामकर्णे ॥ ऐं आर्द्रायै दक्षनासायां ॥ ओं औं पुनर्वसवे वा
मनासायां पृष्ठे ॥ कं पुष्यायै दक्षकरे वामकंठे ॥ खं गं आश्लेषायै दक्षस्कंधे ॥ घं ङं मघायै वामस्कंधे ॥ चं पूर्वफल्गुन्यै दक्षकूर्परे ॥ छं जं उत्त
रफल्गुन्यै वामकूर्परे ॥ झं ञं हस्तायै दक्षमणिबंधे ॥ टं ठं चित्रायै वाममणिबंधे ॥ डं स्वात्यै दक्षहस्ते ॥ ढं णं विशाखायै वामहस्ते ॥ तं थं
दं अनुराधायै नाभौ ॥ धं ज्येष्ठायै दक्षकटौ ॥ नं पं फं मूलायै वामकटौ ॥ बं पूर्वाषाढायै दक्षिणोरौ ॥ भं उत्तराषाढायै वामोरौ ॥ मं श्रवणा
यै दक्षजानुनि ॥ यं रं धनिष्ठायै वामजानुनि ॥ लं शतभिषायै वाक्षो दक्षजंघायां ॥ वं शं पूर्वभाद्रपदायै वामजंघायां ॥ षं सं हं उत्तरभाद्रपदा
यै दक्षपादतले ॥ लं क्षं अं अः रेवत्यै नमो वामपादायै त्समजंघायां ॥ षं सं हं उत्तरभाद्रपदायै देतले ॥ ॥ नमइति सर्वत्र ॥ ॥ अथ योगिनी
न्यासः ॥ ॥ ॐ अं आं मलमरब्रूं डाकिन्यै मां रक्ष रक्ष त्वगात्मने नमः कंठे ॥ एं वमसरउआसमेदो मज्जास्या निराकिन्यादिषु योज्यानि ॥ ॐ
कं पचं पर ठं रं रां रं रमरवरपराकिण्ये मां रक्ष रक्ष सगात्मने नमो हृदये ॥ डं ढं णं तं प फं लां ली लूं लमरवरयूं लाकिन्यै मां रक्ष मांसा

तं.स. १२०

त्मनेन नमो नाभौ ३ वं भं मं यं रं लं वं कां कीं कूं कमरवरफ्रं काकिन्यै मां रफ्रां रमे धात्मनेन मः स्वाधिष्ठाने ३ वं शं षं सं सां सीं सूं समलवरयूं शाकिन्यै मां
रफ्रां रमज्ञात्मनेन नमो मूलाधारे ३ हं क्षं हां हीं हूं हमलवरयूं हाकिन्यै मां रफ्रां रस्ज्ञात्मनेन नमो भ्रूमध्ये॥ ॥अथ राशिन्यासः॥ ॥३ अं आं इं ईं मेषे
राशये नमो दक्षपादे ३ उं ऊं वृषराशये नमो दक्षजानुनि ३ ऋं ॠं लृं ॡं मिथुनराशये नमो दक्षकुक्षौ ३ ओं औं सिंहराशये नमो दक्षस्कंधे ३ अं अः
शं षं सं हं लं क्षं कन्याराशये नमो मस्तके ३ कं पं तुलाराशये नमो वामस्तने ३ चं पं वृश्चिकराशये नमो वाहुमूले ३ टं पं धनुराशये नमो वामकु
क्षौ ३ तं पं मकरराशये नमो वामपादे ३ पं पं कुंभराशये नमो जानुपृष्ठे ३ यं पं मीनराशये नमो गुह्ये॥ ॥अथ पीठन्यासः॥ ॥अं कामरूपपीठा
य नमः॥ मूर्ध्नि ३ आं वाराणसीपीठाय नमो मुखवृत्ते ३ इं नेपालपीठाय नमो दक्षचक्षुषि ३ ईं पौंड्रवर्द्धनपीठाय नमो वामनेत्रे ३ उं पुरस्थि
रपीठाय ... दक्षकर्णे ३ ऊं कान्यकुब्जपीठाय नमो वामकर्णे ३ ऋं पूर्णशैलपीठाय नमो दक्षनासि ३ ॠं अर्बुदपीठाय नमो वामनासि ३
लृं आम्रा... ३ लृं ...श्वरपीठाय नमो दक्षगंडे ३ ॡं एकाम्रापीठाय नमो वामगंडे ३ एं त्रिस्रोतपीठाय नमः। ओष्ठे ३ ऐं कामकोटपीठाय नमो ॥३
ओं ...स्तपीठाय नमः ऊर्ध्वदंते ३ औं श्रीपीठाय नमो दंताधः नमः सर्वत्र ३ अं भृगुनगपीठाय ... ३ अः केदारपीठाय नमो पृष्ठे ३ कं
मारुत... पीठाय दक्षांसे ३ खं श्रीकारपीठाय दक्षकूर्परे ३ गं जालंधरपीठाय मणिबंधे ३ घं मालवपीठाय ... अंगुलिमूले ३ ङं भद्रपी

रस १२०

गाम्भमानामे ३ चं नीकोहपीठाय दक्षस्कंधे ३ छं गोकर्णपीठाय दक्षस्कंधे ३ छं गोकार्णपीठाय कूर्परे ३ जं मंगलकोहपीठाय मणि
वंधे ३ मं त्यनेसपीठाय अंगुल्यग्रे ३ अं ३ डं कोल्लगिरिपीठाय दक्षगुल्फे ३ ढं एलापुरपीठायांगुलिमूले ३ णं कामेश्वरपीठायां
गुल्फाग्रे मोद द्राक्षापीठाय दक्षपादाग्रे ३ फं योगपीठाय दक्षश्रोणे ३ खं श्रीकारपीठाय दक्षकूर्परे ३ गं जालंधरपीठायऽमणिकर्णौद
घंमालवं गायांगुलिमूले ३ ञ भद्रपीठाय नखाग्रे ३ चं वामपार्श्वे ३ वं पृष्ठे ३ शा पुरपीठाय पृष्ठे ३ भं मायापुरपीठाय हृदयादिद
क्षहस्ते ३ यं मेश्वरपीठाय नमोत्रदरे ३ यं मलयपीठाय नमो हृदि ३ रं श्रीशैलपीठाय नमो दक्षांसे ३ लं नमो महामेरुपीठाय नमो
क कुक्षित्र वंगिरिपीठाय नमो वामवाहुमूले ३ शं महेन्द्रपीठाय नमो हृदादि दक्षिणहस्ते ३ षं मायापुरपीठाय हृदादि वामहस्ते ३
सं हिरण्यपुरपीठाय नमो हृदादि दक्षपादे ३ हं महालक्ष्मीपुरपीठाय हृदयादि वामपादे ३ लं उड्डीयानपीठाय हृदयादि गुदे ३ क्षं
छायाछत्रपीठाय हृदयादि मुखे॥ ॥इति षोढान्यासः॥ ॥अयं मातृकान्यासानंतरं कर्तव्य इति संप्रदायः। तथा चोक्तं तंत्रे त्रिपुरान्या
सं ततः कुर्यात्सर्वकामसिद्धये। अस्यास्तु न्यासमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः॥ ३ अं कामिनी त्रिपुराश्रेनगाः सर्वचनमोऽ तेनाश्रीमालि
नी त्रिपुरायै ३ दं मदना त्रिपुरायै ३ ईं उन्मादिनी त्रिपुरायै ३ उं द्राविणी त्रिपुरायै ३ ऊं खेचरी त्रिपुरायै ३ ऋं फदिका त्रिपुरायै ३ ॠं कु

तं॰सा॰ लावलीत्रिपुरायै ३ ऌंक्लेदिनीत्रिपुरायै ॡं शिवदूतीत्रिपुरायै ३ एं सुभगात्रिपुरायै ३ ऐं भगवहात्रिपुरायै ३ ओं विद्येश्वरीत्रिपुरायै ३ औं म
१२१ हालक्ष्मीत्रिपुरायै ३ अं कौलिनीत्रिपुरायै ३ अः कामेश्वरीपुरीत्रिपुरायै ३ कं कुलमालिनीत्रिपुरायै ३ खं व्यापिनीत्रिपुरायै ३ गं सुभगा
त्रिपुरायै ३ ङं कीलिकाविपुलीरायै ३ चं पिंगलात्रिपुरायै ३ छं भगमर्पिणीत्रिपुरायै ३ जं सुंदरीत्रिपुरायै ३ झं नीलपताकात्रिपुरायै ३
ञं सिद्धेश्वरीत्रिपुरायै ३ टं महासिद्धेश्वरीत्रिपुरायै ३ ठं अघोराघत्रिपुरायै ३ डं रक्तमालात्रिपुरायै ३ ढं मंगलात्रिरायै णं ३ भगमालिनीत्रि
पुरायै ३ तं रौद्रीत्रिपुरायै ३ थं योगीश्वरीत्रिपुरायै ३ दं अम्बिकात्रिपुरायै ३ धं अट्टहासत्रिपुरायै ३ नं व्योमव्यापिनीत्रिपुरायै ३ पं वज्रे
श्वरीत्रिपु[रा]यै ३ फं क्षोभिनीत्रिपुरायै ३ बं भ्रामरीत्रिपुरायै ३ भं अनन्तात्रिपुरायै ३ मं लोकेशीत्रिपुरायै ३ यं परक्षीत्रिपुरायै ३ रं सुस्थात्रि
पुरायै ३ लं [illegible]त्रिपुरायै ३ वं अपराजितात्रिपुरायै ३ शं संवर्त्तात्रिपुरायै ३ षं अघोरायै ३ सं भैरवीत्रिपु ३ हं अमाघात्रिपुरायै ३ क्षं सर्वा
कर्षिणी[illegible]रायै इति मातृकान्यासस्थाने पुन्यसेत्त ॥ अथ कामरतिन्यासः ॥ ऐं ह्रीं श्रीं अं कामरतिभ्यां नमः ४ आं कामप्रीतिभ्यां
४ इं कां[illegible]नीभ्यां ४ ईं भ्रांतमोहिनीभ्यां ४ उं कामभुक्कामकलाभ्यां ४ ऊं कामवारविलासिनीभ्यां ४ ऋं कर्णिकल्पलताभ्यां राम
ॠं का[illegible]सेयामलाभ्यां ४ ऌं कामवारविलासिनीभ्यां ४ ॡं कर्णिकल्पलताल्ढं कामवर्द्धकचिंतपाभ्यां ३ ल्हं कामविस्मयाभ्यां १२१
[illegible]मरे[illegible]

एंलांवलीत्रि लाह्नीम्पां ४ ऐं भ्रमल्लेलिहाम्पां ४ औं रत्निनाथ दिगंबराम्पां ४ औं रत्निप्रियपरामाम्पां ४ अं सात्रिनाथकुब्जिकाम्पां अः स्मर
सेनकांलीत्रिपुरंकरमणं सत्याम्पां ४ खं विनिशाचरकल्याणीम्पां ४ गं नंदनमोहिनीम्पां ४ घं नंदीशाकोमदाम्पां ४ ङं मदनूखुलोचनाम्पां ४ चं
नंदपितायेश्वराण्याम्पां ४ छं निशाकरमर्द्दिनीम्पां ४ जं रत्निहंसकलहप्रियाम्पां ४ झं पुष्पधन्वेकांक्षिणीम्पां ४ ञं महाधेनुमुखीम्पां ४
टं भ्रामणम्वर्गलिनीम्पां ४ ठं भ्रमजटिनीम्पां ४ डं भ्रामणपाणिनीम्पां ४ ढं भ्रमणशिखिनीम्पां ४ णं शयामनुखीम्पां ४ तं श्रासितिरमाम्पां थं
भृगुभ्रमातृम्पां ४ दं भ्रांतश्वामरलोचनाम्पां ४ धं भ्रमावहसुवेचलाम्पां ४ नं मोहनदीर्घजंघाम्पां ४ पं मोवकमतिम्पां ४ फं सुगंधलोलाह्नीम्पां
४ मोहनवर्द्धनभूतिनीम्पां ४ बं मोहकचापराम्पां ४ भं मन्मथनाथाम्पां ४ यं मतंगमालिनीम्पां ४ रं भैरवनायकहंसिनीम्पां लं गणपकविश्व
तोमुखीम्पां। वं गीतिगजनंदिनीम्पां ४ शं नंदीकनंदिनीम्पां ४ षं मेघकांतिम्पां सं उन्मत्तकलकंठीम्पां ४ हं सर्वकद्रुकोदरीम्पां ४ लं
मेघश्यामाम्पां ४ क्षं कामवर्द्धनसोन्मत्राम्पां ४ क्षं कामवर्द्धनसोन्मत्राम्पां इति मातृकास्थाने पुनमोऽतानान्यसेत॥ ॥इति कामरति
न्यासः॥ ॥अथ षोडशनित्यान्यासः॥ ॥पश्चात्प्रथमासुंदरीं ध्यात्वा कामेश्वरी भगमालिनी। नित्यक्लिन्ना च भेरुंडा तथैव वह्निवासि
नी विज्रेश्वरी च भूती च त्वरिता कुलसुंदरी। नित्या नीलपताका च विजया सर्वमंगला। ज्वालामालिनी विचित्रा नाःपवादशा प्रकीर्तिः

ततः। एतासां मंत्राण्याख्यातानार्णवाच्छृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यामंडलमुत्तमं। वालां तारं चंद्रं स्त्रां ते कामेश्वरि पदं वदेत्। इच्छा काम फलस्वां
नेमृत्व देसर्वं पदं वदेत्। ततः सत्त्ववसं ब्रूयात्। क्लिरि सवीज वात्यदं। द्राम एणां ते करि कया तद्धुं कास्त्रप मालिखेत्। पंचवाणान्समालि
ख्य संहारेण कुमारिकां। एषा कामेश्वरी नित्या प्रसंगात्कथिता शिवे॥ कण्ठमथ भगाद्दीते भगोभगिनि चालिखेत्। भगोदरि भगांगं वत्त
यामाले भगावहे। भगगुह्ये भगपुंगे ते योनि पाते भगांकिते॥ न पाति नि चसवीते तनो भगावु शांकुपि। भगारूपे ततो लेरव्यं नी रजायते लो
चने। नित्यक्लिन्ने भगपुंगे ते स्वरूपे सघं वालिखेत्। भगानिमे हालया ते वरदे थमभालिखेत्। रे सुरे ते भगावक्लिन्ने क्लिन्नेद्रवे ततः क्लें
दयद्राव ख्याचाष्य सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि। अमोघे भगाविच्चे चक्षुमक्षो भय सर्व ततः। सत्त्वान भगेश्वरी ब्रूयात् वाग्भवं वंह्लूं यथादिकं। मे वुं
चद्धुं ब्लूं वर्ल [illegible] ब्लूं च है क्लिन्ने ततः परोम द्वी ग्री वभागाण्प तेमेवधं चानयेनि चा। ह्रीं वीजं च हरं प्राते वलेमोत्य कार हं कं हे कां प्रु वने श्री
समा [illegible] वेधेयं भगामालिनी॥ एणावीजं समुद्धार्य नित्यक्लिन्ने मदद्रवे। अष्टिन्ययान्विते मंत्रो नित्यक्लिन्नेप मीरिता॥ श्री॥ प्रण
वं पूर्वं भं [illegible] तथा प्रगवदेत्। तन्मध्ये विविरवेद्द्विभगे भात्वकमस्वरं। चर्वामंत्यहीनं तु विलिखेद्धि संस्थिते। चतुर्दशस्वरोपेतं एम
तां [illegible] रे [illegible] कं तेप्रथकं॥ वह्निजायान्विता विद्या भेरुंडा देवता भवेत्॥ परोनिलिख्य वह्निसंते वार्ग्निर्य्येन मद्द्रव पि। अग्रांसं यं महेश्व १२२

नित्ये एतासां वासिनी ॥ ५ ॥ नित्यक्लिन्नां समालिख्य मुखे तारं समालिखेत् । हृल्लेखां नेफरे मं ते चांडु बीजं विसर्गवत् । चतुर्दशाक्षरी विद्यादे
वि वज्रेदेसर्वाभवेत् ॥ ६ ॥ परां बीजं समुच्चार्य्य शिवदूती चक्षे पुनः । हृदंतो यं मनुर्देवि दूती सर्वसमृद्धिदा ॥ ७ ॥ ऐंकारं बीजमुच्चार्य्य परां कव
चमाहिरेण । खेचसेस्य समालिख्य स्त्री बीजं च समालिखेत् । हुंकारं हे पुरा स्वास्व विद्ये यं दुरिता भवेत् ॥ ८ ॥ सर्वासिंहासनमपी चाले
व कुलसंभरी ॥ ९ ॥ बोलार्पापुटितां कुर्य्यात् ततश्चैव नित्यभैरवी । पंचवार्णश्वदेव शिनि त्याश्राक्षराक्षरी भवेत् ॥ १० ॥ अथवा पंचाक्ष
री वाणं तं त्रिरिन्नि त्वेय मपरा भवेत् ॥ ११ ॥ प्रणतं भुवनेशानी हृरेमात्मकमक्षरं । भूमात्मकं द्वितीयं तु भुवनेशं पं कुर्यात्ततः । नित्यं प्राद्वंस
मुच्चत्यसं बोध्या वमदद्र्वा । कचंचाकुशां मायां नित्या नीलपताकिनी ॥ १२ ॥ वांतेकालसमायुक्तं रेफं प्राक्क स्वरान्वितं । विंदुनादा
न्विका देवि नित्यं पविजयो भवेत् ॥ यवावांतं कालाग्निवायुश्च ततः प्राक्क विभूषितं । नादविंदुसमायुक्तो नित्येयं विजया भवेत् ॥ १३ ॥ चं
द्रवारुणसंयुक्तं तारवाजं समालिखेत् । चतुर्थ्यंता देवि विलिखेत् सर्वमंगलां । हृदंतो यं मनुर्देवि नित्यं संगला ॥ तारं कामं ग वघ्यते ज्वा
ला मालिनि मे व चादि समुच्चार्य्य च सर्वे ते भूत संहारकारिके । जातवेदसि संलिख्य ज्वलंति पदयुग्मकं । ज्वलेति प्रज्वलं दंहुं कारत्रय
मालिखेत् । वह्नि बीजत्रयं हवज्रं स्वाहान्वितो मनुः । इयं नित्या महादेवि ज्वालामालिनिका परा ॥ १४ ॥ कवर्गांतं स्वरांतं च प्राक्कस्वरविभूषि

123

तांविंदुनादकलां त्र्यांतं विचिंत्र्यापरमेश्वरी ॥ १५ ॥ अकारादिषु सर्वेषु स्वरेषु क्रमतो यजेत् ॥ अश्वरे परमेशानि श्री विद्यां विश्वगात्र
कां स्वरबद्धिन्यसेद्दिव्यं नीरजायतलोचने ॥ एतेन बोः शस्वरस्याने एतां विन्यसेत्तथा यथा ॥ ऐं क्लीं श्रीं ह्लीं सौः ॐ नमः कामेश्वरि इच्छा
कामफलप्रदे सर्ववशंकरि जगत्क्षोभकरि हुंहुं हुं द्रां द्रीं क्लीं ऐं कामेश्वरी नित्याकलायै नमः । ॐ ऐं ह्रीं ऐं भगभुगे भगिनि भगोद
रि भगमाले भगावहे । भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिनि सर्वभगवशंकरि भगरूपे सर्वभगानि मे ह्यानय वरदे रेते भगाक्लेदय द्रव
यसर्वसत्वान् भगेश्वरि । अमोघे भगविच्चे क्षुभ क्षोभय सर्वसत्वान् भगेश्वरि ऐं ब्लूं जं ब्लूं भें ब्लूं मों हें ब्लूं शांकें हें क्लिन्ने सर्वाणि भगानि
मे वशमानय स्त्रीं हर ब्लें श्रीं भगमालिनी नित्याकलायै नमः ॥ २ ॥ ॐ ऐं क्रीं श्रीं क्लीं नित्यक्लिन्ने मदद्रवे स्वाहा नित्यक्लिन्ना नित्यायै कला
यै नमः ॥ ३ ॥ ॐ ह्रीं क्रों द्रीं क्रों श्रीं क्रों ज्रों भ्रों स्वाहा भेरुण्डा नित्याकलायै नमः ॥ ४ ॥ ॐ रं ॐ क्रीं वह्निवासिन्यै नमः वह्निवासिनी नित्याकलायै
नमः ॥ ... ... वज्रेश्वरी नित्याकलायै नमः ॥ ६ ॥ ॐ रूं ॐ क्रीं हुं खे च छे क्षः स्त्रीं हुं खें ह्रीं फट् त्वरिता नित्याकलायै नमः ॥ ८ ॥ लं ऐं क्लीं सौः
कुलसुन्दरी नित्याकलायै नमः ॥ ९ ॥ ह्रीं ऐं क्लीं सौः हसकलरडैं हसकलरडीं क्लीं वे सः सौः क्लीं ऐं विमला नित्याकलायै नमः ॥ १० ॥ राम
... ... ऐं श्रीं द्रीं क्लीं त्यमुद्रद्रवे क्रों द्रीं नीलपताकिनी नित्याकलायै नमः ॥ ११ ॥ ऐं भमरयूं श्रीं विजया नित्याकलायै नमः १२३

यद्भ्रेदुनादं ख्यं विजयानित्या नित्याकलायै नमः॥१४॥ ॐ ३ सां सर्वमंगलायै नमः॥ सर्वमंगला नित्याकलायै नमः॥१५॥ ऐं ३ ॐ नमो भग
वति ज्वालामालिनि देवि सर्वभूतसंहारकारके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल हुं हुं रं रं हूं फट् स्वाहा ज्वालामालिनि नित्याकलायै नमः॥ ऐं ३ च
क्रौं विचित्रे लपुस्याकलायै नमः॥१६॥ ऐं ३ मूलविद्यामुच्चार्य महात्रिपुरसुंदरी नित्याकलायै नमः॥१६॥ यथा ऐं ३ कामेश्वरी नित्याकला
यै नमः ३ त्याले न्यसेत्॥ ॥इति षोडशनित्यान्यासः॥ ॥अस्मिन्काले वामहृदि स्थिति न्यासः॥ अथ प्रकटादियोगिनीन्यासः॥ मूलाधारे ऐं ह्रीं श्रीं
प्रकटयोगिन्यै नमः स्वाधिष्ठाने ३ गुप्तयोगिनीभ्यः ३ नाभौ गुप्ततरयोगिनीभ्यः ३ हृदि संप्रदाययोगिनीभ्यः कंठे कुलकौलिनि योगिनीभ्यः
भ्रूमध्ये ३ निगर्भयोगिनीभ्यः ललाटे ३ रहस्ययोगिनीभ्यः नादांते ३ अतिरहस्ययोगिनीभ्यः ब्रह्मरंध्रे ३ परमातिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः इति स
वेत्॥ ॥अथायुधन्यासः॥ द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां सां धं सम्मोहनी प कामेश्वरधनुषे नमः॥ थां प द्रां प सम्मोहनाप कामेश्वरीधनुषे
नमः॥ यां प थं सम्मोहनाय कामेश्वरीधनुषे नमः॥ एतच्चयं स्ववामाधोहस्ते द्रां प यां प जंजंभनेभ्यः कामेश्वरीबाणेभ्यो नमः दक्षिणाधकरे द्रां
प क्लीं वशीकारणाय कामेश्वरीपाशाय नमो वामोर्ध्वे क्रों प यां प क्रों सर्वस्तंभकराय कामेश्वरांकुशाय नमः थां प डां प क्रों सर्वस्तंभक
राय कामेश्वर्यंकुशाय नमः एतच्चयं दक्षिणोर्ध्वे। ततो वक्ष्यमाणक्रमेण कामकलां ध्यात्वा न्यसेत्॥ तदुक्तं तंत्रांतरे एवं कामकलामंपदेव

नामात्यनः। चतुर्थिचिंतयशिवयोरायुरायथन्यासमाचरेत्तात्तथाद्रांद्रीं क्लीं ब्लूं सः इत्येते कामवाणाः प्रकीर्तिताः। यांरांलंवांशमिदं कामेश्वरीवाण
पंचकंद्रादिनीपश्चांघादिनीधेसम्योहनशाद्ततः। ड्रें॰ ततस्कामेश्वरीधनुर्ड्रें॰ ततनमों। ततंमंत्रमुच्चरेत्ततः। अनेनवस्ववायाशोहस्ते संस्मरयेद्धनुः। या
रांदीनिं ड्रें॰ नेसम्मोहनपरिकोमेश्वरीधनुर्ड्रें ततनमों नमित्यधः करे। वामेदेव्यास्तथा मंत्रीधारयेद्देहावंधनुः। ऊं दियादीनिजंजंभेनेभ्यः का
मेश्वरपदांतिके। वाणेभ्योनमइत्येवंदक्षिणाधः करे नि[illegible]शेवाणाप्रविन्यसेद्वाणान्तूपोध्यान्तसाधकसत्तमः। ऽयादिद्रांदीनिजंजंभे
नेभ्यः कामेश्वरीपदान्ततः। वाणेभ्योनमइत्येतान्दक्षिणाधः करेभिजे। वेश्याः प्रविन्यसेद्वाणान्तूपोध्यान्तूपंचवसाधकः। नादियादीनि
भूयोपिमुक्त[illegible]बिंदुसहन्तकांस्याद्वशीकरणायेतिकामेश्वरीपदंततः। पाशायनमइत्येवंवामोर्ध्वेविन्यसेत्तकरे। यादिरांदीनिनालंच
क्रिवापा[illegible]बिंदुमत। स्याद्वशीकरणायेतिततः कामेश्वरीतिव। पाशायनमइत्येवंवामोर्ध्वेविन्यसेत्तकरे। यादिक्रहीनिक्रोंड्रें॰तं
सर्वस्त[illegible]ततः। कामेश्वरीपदात्तपश्चादंकुशायनमोलिखित्वा। दक्षिणोर्ध्वकारशेवेविन्यासेदंकुशंततः। यादिरांदीनिक्रोंसर्वसं
भनायनम[illegible]कामेश्वरीपदीद्धंपंकुशायनमोलिखेत्ता। दक्षिणोर्ध्वकेटव्याविन्यसेदंकुशंततः। ततामूलेनव्यापकंकृत्वा। नव
मुद्राः[illegible]तातत्रथाद्रांसर्वसंक्षोभिनी। द्रीं क्लीं आकर्षिणी। सर्वावेशिनीसः सर्वोन्मादिनी। क्रों महांकुशांहसखफ्रेंखेचरीहसौः बी

जमुद्रां ... नः। चक्षु[र्मुद्रां] प्रदर्शयेन्न्यासकालं तु योगिनी हृदये। प्रातःकालेऽथवा पूजासमये होमकर्मणि जपकाले वापि तेषां विनियोगः। एवं
कण्ठ्यं कृ... पूर्णीप... सम्मस्तं वा कुर्यान्नरसावकसन्नपः॥ ततो ध्यानं॥ ततः पडानि मां देवीं बालार्ककिरणोज्ज्वलां। जवाकुसुमसंकाशां दाडिमि
कुसुमोपमां... सख्यो... रीगप्रतीकाशां कुंकुमारुणसन्निभां। स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिंकिणीजालमंडितां। कालालिकुलसंकाशकुटिला
लकपल्लवां। ...तिके... ग्रारुणसंकाशविलसद्धेमकुंडलीं। विश्वकर्मविनिर्माणं सूत्रसुस्पष्टनासिकां। ताम्रविद्रुमबिंबाभरक्तोष्ठीममृतो
पमां॥ करांबुज... सुज्योतिर्विलोरननमस्तनीं। मुक्ताहाररत्नतोपेतसमुन्नतपयोधरां। त्रिवलीवलयीयुक्तमध्यदेशसुशोभितां। घन छेर
त्नघटितकांचीपुवनितंविनीं। नितंबबिंबद्विरदरोमराजिवरांकुशां। कदलीललितस्तंवकुसुमांरोरुपाभ्वंरीं। लावण्यकुसुमाकारजानु
मंडलबंधुरां। लावण्यकदलीतुल्यजंघायुगलमंडितां। गूढगुल्फपदद्वंद्वप्रपदाजितकच्छपां। तलदीर्घांगुलास्वच्छनखराजिविराजितां
ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिघृष्टचरणांबुजां। शीतांशुशतसंकाशकांतिसंतानहासिनीं। लोहित्यजितसिंदूरजवादाडिमरागिणीं। र
क्तवस्त्रपरीधानां पाशांकुशकरोद्यतां। रत्नपद्मनिविष्टां तु रत्नाभरणभूषितां। चतुर्भुजां त्रिनेत्रां तु पंचवाणधनुर्धरां। कर्पूरसकलोन्मि
श्रताकलापूरितानना। महापापदोहामकुंकुमारुणविग्रहां। सर्वशृंगारवेषाढ्यां सर्वाभरणभूषितां। जगदाह्लादजननीं जगद्रं

नकारिणीं जगदाकर्षणकारीं जगत्कारणरूपिणीं सर्वलक्ष्मीं नित्यां सर्वशक्तिमयीं शिवां ॥ एवंरूपमतां ध्यात्वा मानसैः संपूजयेत् त-
तः पथाऽहृत्य घमध्ये देवीं विभाव्य कुंडलीपात्रसंस्थेन सहस्राम्रतेन जलेन पाद्यं देव्याश्चरणे दद्यात् ॥ ततो मनो अर्घ्यं दत्वा सहस्रदलपद्म-
भृंगारगलितपरामृतजलेन आचमनीयं मुखे पंचविंशतितत्वेन गंधं च अहिंसाविद्यात्तान रूमादयाश्च लोभश्च मोहश्च मात्सर्यश्च मा-
याश्च न हंकारश्च रागश्च द्वेषश्च दशैं द्रियरूपाणि पुष्पाणि तेजोरूपदीपं वायुरूपं धूपं दद्यात् ॥ ततोऽवरं वामरं स्वर्ष्ट्यर्दपाणीवं डछत्रे पद्युं
मेखलां आनंदहारं अनाहतध्वनिमयी घंटं च वादयेत् ॥ ततः सुधांबुधिमांसपर्वतं च निवेदयेत् ॥ ततश्च मनो नत्रैकमंत्रो ल्लिश्रंगारा-
दिरसाढ्यैः [illegible] नृत्यैर्गीतैश्च वाद्यैश्च तोषयेत्परमेश्वरीं ॥ एवं संपूज्य अभेदेन जपः कार्य इति ॥ ततो वहिः पूजामारभेत ॥ स्वार्घ्यस्थापनं तत्र अर्घ्य-
मतः सामान्य[illegible]नित्रैकमः आदौ जलेन चतुरस्रं विधाय तं देतत्र [illegible] मालिख्य ॐ मंडलाय नमः इति संपूज्य [illegible] तत्र साधारपात्रं
संस्थाप्य [illegible] दूसत [illegible] तेनापूर्य ऐं सर्वांताप्तशक्ति महात्रिपुरसुंदरी हृदयाय नमः इत्यादिक्रमेण षडंगानि संपूज्य तदुपरि मूलमष्टधा जपे-
त् ॥ ततो विशे[illegible] स्थापनं तत्र [illegible] चोत्तरीयापीठे कौचनरूपजमिजेमुक्ताकनाप्रोद्दंवा ॥ विश्वामित्रमहाबकामदमिंदहेममंत्रियस्फ-
टिकं [illegible] पं [illegible] मष्टसिद्धिजनकं श्रीनाटिकेलोद्भवं कपालेस्फुटं मंत्रसिद्धिजनकं मुक्तिप्रदं मौक्तिकं ॥ तदुक्तं तंत्रराजे सुरत्नेरानव

पात्रं एतत् । जगाविज्ञेयं चोद्दिष्टं मोक्षं मांतारिके लाभिधं देवि ज्ञेयं पंचेत्तमकल्पकं । रत्नपात्रं च सुश्रोणि ज्ञेयं चोत्तममध्यमौ । त्र्यंकं वैल्वं त्रस
स्फटिकजं मेरु त्यघवर्त्यं सुमध्यमं मपो नं तम मृन्मयं कल्पमाधनं वश्याकर्षणकर्म्माणि हेमपात्राणि शोभने । शांतिके पौष्टिके चापि राजते
कारये... तपत्रो हं पात्रं विजानीयान्नेवाराधनकर्म्मणि ह्यानेट तथा । सर्वकार्येषु पात्राणि विदिच्च लोहमन्मयौ । सर्व्वकार्येषु सर्व्वे
यं विप्रा... ते ततो वृत्ते । कुलीनं दनकार्येषु काचपात्रं विशिष्यते । कांस्यपात्रं विजानीयान्नेत्राराधनकर्म्मणि । नरपात्रं तु
पात्रं भुक्तिमुक्तिप्रदायकं । हस्तार्घ्यपात्रे देवेशि ब्रह्माद्या देवताः सदा । तृप्यंति सर्वयोगिन्यः प्रीता सिद्धिं ददत्यपि ॥ ततश्चास्मश्रीचक्र
योरंतराले सामान्यार्घ्यतोयेन त्रिकोणं हृषट्कोणं चतुरस्रं मंडलं कृत्वा त्रिकोणमध्ये मूलविद्यया संपूज्य कोणेऽग्न्यादिक्रमेण प्रत्ये
ककूटैः पूजयेत् । ततः षट्कोणं मूलविद्यया विभाव्य आधारं स्थापयेत् ऐं ह्रीं श्रीं ततश्च अग्निमंडलाय दशकलात्मने श्रीअर्घ्यपात्राधा
यनमः ३ इत्याधारं संपूज्य तत्र वह्नेराकारिणो वह्नेर्दशकलाः पूजयेत् ऐं ह्रीं श्रीं यं धूम्रार्चिषे नमः । एवं इंद्रनीलवर्णायै ३ लं कपिला
यै ३ वं स्फुलिंगिन्यै ३ शं ज्वालिन्यै ३ षं हैमवत्यै ३ सं हव्यवाहनायै ३ हं कव्यवाहनायै ३ हं कव्यवाहनायै ३ ळं लोहितायै ३ क्षं शंकर्षिण्यै
इति संपूज्य तदुपरि पात्रं स्थाप्य पूर्ववत्त्रयं त्रिमालिन्या संपूज्य च ३ । सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने श्रीअर्घ्यपात्राय नमः इति संपूज्य

हृत्ताकारेण पूज्यदाहृशाकलाः पूजयेत्तायथा ऐं ह्रीं श्रीं कं मंत्तपिशायै नमः एवं खंवं नापिन्यै गंफं हृत्राद्यायै घपविद्युधायै डंनंवोधि
न्यै चंधं कालिन्यै छंदं धोषिण्यै जंथं वरेण्यायै झंतं त्रआकर्षिण्यै ञं टं विश्वावत्यै ठंडं हेमप्रभायै नमः इति संपूज्य सौः सोममंड
लाय षोडशकलात्मने तत्तन्मूलेन जलादिना चापूर्य पूर्ववन्मंत्रमालिख्य त्रिकोणे तु अकथादित्रिरेखां हहंक्षौं व मध्ये चिंतयेत्॥ ततः
पूर्ववत्संपूज्य सौः सोममंडलाय षोडशकलात्मने ऽमृताय नमः इति संपूज्य सोमस्य षोडशकलां हृत्ताकारेण पूजयेत्॥ ऐं
ह्रीं श्रीं अं अमृतायै आं मानदायै इं तुष्ट्यै ईं पुष्ट्यै उं प्रीत्यै ऊं रत्यै ऋं श्रियै ॠं क्रियै ऌं संख्यायै ॡं रात्र्यै एं ज्योत्स्नायै ऐं है
मवत्यै ... छायायै ओं पूर्णिमायै औं विद्यायै अं अः अमावास्यायै इति संपूज्य मध्ये हंसः आत्मने नमः॥ ततो हसक्षमलवरयूं आनंद
भैरवीय ... सहक्षमलवरयीं सुधादेव्यै वौषट् इति संपूज्य मत्स्यमुद्रया तज्जलमाच्छाद्य मूलविद्यां मूलविद्यामष्टधा जपे
त्॥ ततो ... पनेव घनवमुद्राः प्रदर्श्य ब्रह्ममयं तज्जलं किंचित्पात्रांतरे निःक्षिप्य मूलेन तज्जलेनात्मानं पूजाद्रव्याणि च संप्रो
क्ष्य ... कुर्यात्॥ पूजासमाप्तिं यावदर्घ्यपात्रं न चालयेत्॥ समयांकेंतु संदरी विद्यायामादेवतापूजने अर्घ्यस्थापनानं
तरं ... नयामवस्तु निःप्रोक्षं चपण्याः कृ यां चिन्मयं तत्त्सरीभक्या चिंतयेन्मंत्रवित्तमः॥ तस्माच्चक्रचतुर्दिक्षिक्रमवशा
... ति

126

[illegible]ताकारे[illegible]शुभं सहस्रैर्हस्तिमुखं परं स्मरहरं गोपालमेवं सदा। ध्यात्वा त्वात्मचेतनां ततो बहुविधैः पुष्पैश्च पाद्यादिभिर्नानादिव्यसुगंधिभिर्
दकपुष्पं धं का[illegible]समये स्वहृदि॥ ततो महाचक्रं श्रीमत्ताओनिधयेनमः एवं रत्नद्वीपायनमो हंसरूपमहोद्यानाय कल्पवृक्षवाटिकायै हरिचंदन
वाटि[illegible]दारवाटिकायै पारिजातवाटिकायै पद्मरागरत्नप्राकाराय गोमेदरत्नप्राकाराय इंद्रनीलरत्नप्राकाराय वज्ररत्नप्राका
रायवैडू[illegible]रत्नप्राकाराय माणिक्यमंडपाय सहस्रस्तंभमंडपाय अमृतवापिकायै वापिकायै बालातपोद्गाराय चंद्रिकोद्गाराय महा
शृंगार[illegible]रखायै महापद्माटव्यै चिंतामणिगृहराजाय पूर्वाम्नाय पूर्वद्वाराय दक्षिणाम्नाय दक्षिणद्वाराय पश्चिमाम्नाय पश्चिमद्वा
राय उत्तराम्नाय उत्तरद्वाराय रत्नदीपवलयाय महासनाय ब्रह्ममयैकमंचपादाय विष्णुमयैकमंचपादाय रुद्रमयैकमंचपा
दाय महासदाशिवमयमंचफलकाय हंसभूतलनिलाय हंसतूलमहोपधानाय कौसुंभास्तरणाय महावितानिकायै महायमनिका
हंसभूतलनिलाय हंसतूलमहोपधानाय कौसुंभास्तरणाय महावितानिकायै महापमनिकायै सर्वेच नमोऽन्तेन पूजयेत्। त
दुपरि ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः। ततः पुनर्ध्यात्वा चित्स्वरूपमुद्रां कृत्वा तत्र शिखरे मातृकायंत्रे समारोप्य ह्रीं श्रीं सौः
त्रिपुरसुंदरीमूर्तिं कल्पयामीति विग्रहे सर्वभूततत्त्वहितेमातो हो हिं परमेश्वरि। ३ मितिचैवं वक्रे परं चिंतामावाहयामीति आवाहनादि

तं॰सा॰
१२७

प्राणप्रतिष्ठां तं कर्म्मसमाप्य बाला कोदंडपाशांकुशादिमुद्राः प्रदर्श्य पद्यासैः भवप्रभु पवारैः संपूज्य त्रिधा संतर्पयेत् ॥ तत्रायं क्रमः ॥ स
व्यहस्तानामांगुष्ठनखाग्रेण ध्रुतत श्रीपात्रार्घ्यं निदुनागन्यहस्ताङ्कितान्हृये: श्री महात्रिपुरसुंदरी तर्पयामीति त्रिस्तर्पयेत् ततदुःक्रम
तंत्रे ॥ अंगुष्ठानामिकाभ्यां योगाद्वामहस्तस्य पादे तं तर्पयेत् सुंदरी देवी समुद्रां धस्से चाहनं ॥ तर्पणं मिमुखे देव्या स्त्रिवारं मूलविद्य
या ॥ अंगुष्ठानामिकाभ्यां तु नखे दृष्टिमुद्रं तां श्रीपात्रस्य ादकं बिंदु तर्पयेत् कुलनायिकां ॥ अंगुष्ठाभेरवादे त्रिशनामाचंद्रिकान्वि
यासयोन हस्तयोगेन तर्पयेत् कुलसुंदरी ॥ विशेषसस्तु अंगुष्ठानामिकाभ्यां तु वध्यकर्मा ला तर्पयेत् ॥ अंगुष्ठमध्यमाभ्यां तु शांति
कर्मणि तर्पयेत् ॥ तदंगुष्ठयोगेन न तर्पयेदाभिचारिके ॥ कनिष्ठांगुष्ठयोगेन स्तंभने तर्पयेत्स्वयेत् ॥ ततो देव्यास्तु गाणिप्र
जपेत त्रि व्यथार्पं सर्वं जतातथा ह्रीं श्री महात्रिपुरसुंदरी हृदयाय नमः ह्रीं नित्यक्लिन्ने ह्रीं श्री महात्रिपुरसुंदरी शिरसे स्वाहा
सोः देवीर वौषट् ह्रीं श्री महात्रिपुरसुंदरी नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अनंत ह्रीं श्री महात्रिपुरसुंदरी नेत्रत्रयाय वौषट् सौः अनंत
शक्तिं समर्पयेत् ततो महात्रिपुरसुंदरी अस्त्राय फट् ततः स्वशरीरे कामकलाभावयेत् ॥ तथा च बिंदुं सकलं च वर्णं तु तदधश्च कुचद्वयं ॥ तदधः
स्परायं चिंतयेत्तदधो मुखं ॥ ततस्तिर्य्यं नित्यासहितं ये नाम महात्रिवामार्वर्तेन अकारादि पंच कुकारादि पंच चकारादि पंच

राम
१२७

क्लिं... प्रतिष्ठं ...विसर्गेण तु वामावर्त्तेन षट्कोणपदे कामेश्वर्यादि विचित्रांत […] विचित्रादि कामेश्वर्यान्त पूजयेच्चापर्वं […] त्रिता
रोदिता... गुप्ता... ज्योत्स्नाना एवं मायालक्ष्मीमयं बीजयुग्मं पूर्वक्रमेण तु। कथितं ते यो देवि दिव्यं वीपरमेश्वरि। कल्पसूत्रेऽपि सर्वेषां मन्त्राणा
माद्यौ ... गुप्ता ... योगः त्रितारी वाग्भवाद्या कमला चेति। तद्यथा प्रतिपदि अकारे ऐं ह्रीं श्रीं तत् नमः त्र महात्ग्यकामेश्वरी नित्या कला श्रीपादु
कां पूजयामि नमः। एवं आकारे द्वितीयायां भगमालिनी ईकारे नित्यकला श्रीपादुकां पूजयामि नमः। एवं अकारे द्वितीयायां भगमा
लिनी ईकारे चतुर्थ्यां भेरुंडा उकारे पंचम्यां वह्निवासिनी ऊकारे षष्ठ्यां महाविद्येश्वरी ऋकारे सप्तम्यां शिवदूती ॠकारे अष्टम्यां दु
रितां लकारे नवम्यां कुलसुंदरी ॡकारे दशम्यां नित्या एकादश्यां नीलपताका ऐकारे द्वादश्यां विजया ओकारे पोर्णमास्यां विचि
त्रां पूजयेत्। विसर्गे त्रिपुरसुंदरी। कृष्णपक्षे तु विचित्रादि कामेश्वर्यन्त पूजा मत्र […] अत्रान्तरे श्रीपदं पूर्वमुच्चार्य पादुकापदमु
च्चरेत्। पूजयामि नमः पश्चात् पूजयेद् ऐंद्रदेवताः। ततो मध्ये […] पूजयेत्। आनंदनाथ […]
परमेश्वरि। अथ तत्र गुरवः प्रोक्ताः स्त्रीलिंगा वीरवदिति। ततः […] श्री परमप्रकाशानंदनाथ श्रीपादुकां पूजयामि नमः
एवं परमशिवं परशान्तं वा श्रीपादुकां […] देवी परमेशानि कामेश्वर्यन्ति कान्ते दिव्यौघाः॥ […] समयं देवं प

तं॰सा॰ नेसिद्धौघाः। गगाणं विश्वं विमलं मदनं मदनं भुवनं नीलं श्रीत्मीनं श्रियं एते मानवौघाः। गुरुः परमगुरुः परापरः गुरुः प
१२८ रमेष्ठि गुरुश्च केवलगुरवो एते कामराजविद्यायाः स्वस्फुरिताश्च गुरवः। लोपयाः स्तस्फुरिः॰ श्रीपाश्च परमशिवं कामे
श्वर्य्यविकां देव्यौघाः महौघं सर्वानंदं पत्ता दग्रकाशं एते दिव्यौघाः। दिव्यं चित्रं कैवल्यं देव्यं वामं महादयं एते सिद्धौघाः। वितविश्वाकि
इश्वरकमलपरमानंदमनोहरस्यात्मनं दप्रतिभावनं मानवौघाः पूजयेत्। ततः पूर्तवक्रुसेत्र यमेकं वापूजयेत्॥ अथ तासामा
वं गुरुपंक्तिपूजयेत्। यथा ३ गुरुभ्यो नमः गुरुपादुकाभ्यो नमः ३ परमपादुकाभ्यो नमः ३ परापरगुरुभ्यो नमः ३ परापरगुरुपा
दुकाभ्यो नमः ३ परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः ३ आचार्येभ्यो नमः ३ आचार्यपादुकाभ्यो नमः सर्वेधा
दौत्रितारे प्याः। ततः सेलोक्यमोहनादि सृष्टिस्थितिचक्रे ३ हस्तौः सकौं श्री कलद्रूं पूर्वाम्नाय उन्मनी देवी श्रीपादू स्थितिचक्रे ३
ऐं क्लिं त्रेताः वेदद्रवेकुलेश्वरि ह सौः॰ दक्षिणाम्नाय भोगिनी देवी श्रीपादू ततः सर्वसौभाग्यादि संहारात्मकचिवचक्रे ऐं ह्रीं श्रीं हस
रवफ्रें हसौं हावतिं अव हसरवफ्रें कुब्जिके हस्त्रां हस्क्रं अघोरे कुब्जिवचंवा वद्रूं च द्रूं किलि २ विलोमतः पूर्व बीजानि पूज्ञिमी राम
एकाग्नि श्रीपादू सर्वचक्रे हसरवफ्रें महावं योगेश्वरि उत्तराम्नाये कालिकालिकादेवी श्रीपादू ततोऽग्री श्रासुरवाय १२८

याः।

व्यमुद्रोर्ध्व रूं च दंमूल षडंगानि न्यस्य जपमेत्तत् ज्ञानार्णवे। अथांगावरणं कार्य्यं तत्र श्रीविद्यामंत्रं समर्थं वा अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्ष्वंगम्
जनं ततो लीं देव्यग्रे तु रेखे पश्चिमादिद्वारचतुष्टये वेदवेशोवदर्शनायनमः ततः शाक्तदर्शनायनमः। भ्रूं ऊं ऐं ब्राह्मणादर्शनायनमः स्त्रीच
स्यवामस्ये ललनावदर्शनायनमः। स्त्रि च अं सूर्य्यदर्शनायनमः स्थिति च ऐं वौद्धदर्शनायनमः। अणिमादिसिद्धिश्रीपापूमहिमा
सिद्धिश्रीपंपू ईशित्वासिद्धिश्रीपापू पश्चिमादिनिर्ऋत्यन्तं गुणाणे वायव्यदाशाभिमुखा मंत्री त्रिपुरापरिपूजयेत्। देवीपश्चात् दापा
वीप्रती वीस्वपुरापुरः। एवं वायव्यादिकोणचतुष्टयेषु पेषु ३ वसित्वासिद्धिश्रीपापूः प्राकाम्यासिद्धिश्रीपापू ३ भुक्तिसिद्धिश्रीपा
पूरक्षासिद्धिपूपश्रुवः प्राप्तिसिद्धिश्रीपापू ॐ ईं सर्वज्ञासिद्धिश्रीपापू मध्ये चतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु ३ ब्राह्मी
श्रीपापू ईं माहेश्वरी श्रीपापू ३ ऊं कौमारी श्रीपापू ३ ऋं वैष्णवी श्रीपापू वायव्यादिकोणचतुष्टये तृं वाराही श्रीपापू ३ ऐं इन्द्राणी
श्रीपापू ३ औं चामुण्डा श्रीपापू ३ अः महालक्ष्मी श्रीपापू अभ्यंतरचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु ३ द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्रा स
र्वविद्रावणीमुद्रा वणीमुद्रा श्रीपापू ३ क्लीं सर्वत्रसंकर्षिणीमुद्रा श्रीपापू ३ ब्लूं सर्ववशीकरीमुद्रा श्रीपापू वायव्यादिकोणच
तुष्टयेषु सः सर्वोन्मादनकरीमुद्रा श्रीपापू ३ क्रों महांकुशमुद्रा श्रीपापू ३ हसखफ्रें खेचरीमुद्रा श्रीपापू ३ हसौ सर्वबीजमुद्रा

तं॰सा॰
१२९

129

श्रीपापू॰ अग्रेः ३ ऐं योनिमुद्रां श्रीपीपू॰ ऊर्ध्वे ३ ऐं क्लीं सौः त्रिखंडमुद्रां श्रीपापू॰ चक्राग्रे संपूर्णचक्राग्रे ३ त्रैलोक्यमोहनचक्रस्वचक्राय न
मः अं आं सौः त्रिपुरा श्रीपापू॰ एतस्या दक्षिणे द्रां सर्वसंक्षोभिणी मुद्रा श्रीपापू॰ देव्या वामे ३ अणिमासिद्धि श्रीपापू॰ ३ चार्वीकदर्शनाय
नमः। अत्रैव त्रिपुराचक्रनायिका चिंतिता एता अणिमाद्याः प्रकटयोगिन्याः समुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः प
जिताः संतर्पिताः संतु इत्यष्टाजलेन मूलदेव्यै समर्पयेत् ताद्रां मिति सर्वसंक्षोभिणी मुद्रां प्रदर्शयेत्। ऐं आं अमृतत्वाय स्वाहा क्लीं वि
द्यातत्वाय स्वाहा सौः शिवतत्वाय स्वाहा इति त्रिवारमर्घोदकेन तर्पयेत्। ततः षोडशदले पश्चिमदलादारभ्य वामावर्तेन
अं कामा... न अं कामाकर्षिणी नित्याकला श्रीपापू॰ एवं सर्वत्र नित्याकलादिप्रयोगः तथा न वर्त्तते श्वरे। विलोमेन यजेदेताः क्रमा
त्प्रियाः क... पुनः। ३ आं बुध्याकर्षिणी नित्याकला श्रीपाप॰ ३ इं अहंकाराकर्षिणी ३ ईं शब्दाकर्षिणी ३ उं स्पर्शाकर्षिणी ३ ऊं रूपाक
र्षिणी ३ ऋं ... साकर्षिणी ३ ॠं गंधाकर्षिणी ३ लृं चित्ताकर्षिणी ३ लॄं धैर्याकर्षिणी ३ एं स्मृत्याकर्षिणी ३ ऐं नामाकर्षिणी ३ ओं बी
जाकर्षिणी ३ ... आत्माकर्षिणी ३ अं अमृताकर्षिणी ३ अः शरीराकर्षिणी नित्याकला श्रीपादुकां पूजयामि नमः इति सर्वत्र। चक्रा
ग्रे ३ ... सर्वाशापूरकषोडशदलचक्राय नमः ऐं क्लीं सौः त्रिपुरेश्वरी चक्रनायिका श्रीपाप॰। तस्या दक्षिणे द्रां सर्वविद्रावणी मुद्रा १२९

पूअ
श्रीपञ्जं आं सौः लघिमासिद्धिश्रीपापू वीरुद्दर्शनाय नमः अत्र सर्वाशापरिपूरकषोडशदलचक्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः
कामाकर्षिण्याद्याः गुप्तयोगिन्यः समुद्राः इत्यादिमूलदेव्यैः समर्पयेत्। ह्रीं इति सर्वविद्राविणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहेत्यादि
भिस्तर्पयेत् स्तत्पूर्ववत् अष्टदलचक्रे पूर्वादिचतुर्दलेषु वामावर्त्तेन अं कं पं अनङ्गकुसुमादेवीश्रीपापू इं चं पं अनङ्गमेखलादेवीश्रीपा
पू संवर्त्तत्वात् पं अनङ्गमदनादेवी इं तं पं अनङ्गमदनातुरादेवी आग्नेयादिदलेषु ऊं पं अनङ्गमालिनीदेवी वक्रीये सर्वसंक्षोभणाष्ट
दलचक्राय नमः ह्रीं क्लीं सौः त्रिपुरसुन्दरी चक्रनायिका श्रीपापू तस्याः दक्षिणे ह्रीं सर्वाकर्षिणीमुद्रां श्रीपापू वामे ऊं महिमा
सिद्धि श्रीपापू इति नं दूर्दर्शनाय नमः अत्र सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्रे श्री त्रिपुरसुन्दरी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः अनङ्गकुसुमा
द्याः गुप्ततरयोगिन्यः समुद्राः इति मूलदेव्यैः समर्पयेत् ऊं क्लीं इति सर्वाकर्षिणीमुद्रां प्रदर्शयेत् ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहेत्यादिना तर्पये
त् पूर्ववत् चतुर्दशारचक्राग्रात् समारभ्य पश्चिमादिदक्षिणं यावत् सर्वसंक्षोभिणी शक्ति श्रीपापू एवं सर्वविद्राविणी सर्वाक
र्षिणी सर्वाह्लादिनी सर्वसम्मोहनी देवी सर्वस्तम्भनकारिणी सर्वजृम्भणी सर्ववशङ्करी सर्वोन्मादिनी सर्वाह्लादिनी सर्वार्थ
साधिनी सर्वसम्पत्तिपूरणी सर्वमन्त्रमयी सर्वद्वन्द्वक्षयङ्करी शक्ति श्रीपापू इति सर्वत्र आदौ त्रितारी चाचक्राग्रे सर्वसौभाग्यदायक

तं॰सा॰
१३०

130

चतुर्दशारचक्रायनमः। हैं ३ हस्क्लीं हसौः त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाश्रीपापूपतस्या दक्षिणे ड्रुं ३ सर्वावेशकरीमुद्राश्रीपापूवा
मे ३ ईशित्वासिद्धिश्रीपापू सांख्यमीमांसान्यायएशीतेभ्योनमः। अत्र सर्वसौभाग्यदायके चतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनीचक्रना
यिकाधिष्ठिते एताः सर्वसंक्षोभिण्याद्याः शक्तयः संप्रदाययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्। ह्लौं ह्रूं सर्ववशंकरीमु
द्रा प्रदर्शयेत् ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहेत्यादि तर्पयेत् पूर्ववत्। बहिर्दशारचक्राय ब्रं संसारप्रपे श्रिमाद्दक्षिणे तयावत सर्वसिद्धिप्रद
३ सर्वसंपत्प्रदा ३ सर्वप्रियंकरी ३ सर्वमंगलकारिणी ३ सर्वकामप्रपूरणी ३ सर्वदुःखविमोचनी ३ सर्वमृत्युप्रशमनी ३ स
र्वविघ्ननिवारणी ३ सर्वांगसुंदरी ३ सर्वसौभाग्यदायिनी देवीश्रीपापू सर्वत्रा चक्राग्रे सर्वार्थसाधकबहिर्दशारचक्रायन
मः हसैं ... हस्क्लीं हसौः त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाश्रीपापू एतस्या दक्षिणे सः सर्वोन्मादिनीमुद्राश्रीपापूवामे ३ वशित्वासि
द्धिश्रीपापू ... घकदर्शिनायनमः। अत्र सर्वार्थसाधके बहिर्दशारचक्रे नायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसिद्धिप्रदाद्याः कुल
कौलिन्यः ... मुद्रा इत्यादि मूलदेव्यैः समर्पयेत्। सः सर्वोन्मादिनीमुद्रा प्रदर्शयेत् ऐं आत्मतत्त्वायेत्यादि स्वाहेति तर्पयेत् याम
न्तरे ... शारचक्राय नमः श्रीमाद्दक्षिणे तयावत ३ सर्वज्ञा सर्वशक्तिमयी ३ सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ३ सर्वज्ञानमयी ३ सर्वव्या १३०

धिवि–ईश्वानी ३ सर्वाधारस्वरूपिणी ३ सर्वपापहरा ३ सर्वानंदमयी ३ सर्वरक्षास्वरूपिणी ३ सर्वेप्सितप्रदा देवी श्रीपा पू ३ सर्वत्र चक्राग्रे स
ध्यदईषि त्वर्दशारचक्राय नमः ह्रीं क्लीं ब्लूं त्रिपुरमालिनी चक्रनायिका श्रीपा पू ए तस्या दक्षिणे क्रों महाकुशामुद्रा श्रीपा पू वामे ३ त्र
काश्यप धिवि श्रीपा पू ३ सौः रदशीनायनयः अत्र सर्वरक्षाकरे ऽन्तर्दशीनीयनमः अत्र सर्वरक्षाकरचक्रे त्रिपुरमालिनी चक्रनायिका
धिष्ठिते दर्शयं :सर्वज्ञादेव्यो निगर्भयोगिन्यः समुद्रा ३ त्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्। क्रों कुशामुद्रां प्रदर्शयेत् ऐं आत्मतत्त्वापस्वीहेत्यादि
समानं पू सां ततो ऽष्टारचक्राग्रे तत्र सामारं मध्ये प्रथिमादि दक्षिणांतं यावत् अं १ ६ ३ वं वलूं वशिनी वाग्देवता श्रीपा पू ३ कं प कल
ह्रूं कामेश्वरी वाग्देवता श्रीपा पू ३ वं लवलीं मोदिनी वाग्देवता श्रीपा पू ३ रं प ब्लूं विमला वाग्देवता श्रीपा पू ३ तं प ज मरी अरुण
वाग्देवता श्रीपा पू ३ पं प हसलवयूं जयिनी वाग्देवता श्रीपा पू: ३ पं ५ क्षमर यूं सर्वेश्वरी वाग्देवता श्रीपा पू ३ शं प क्षमरीं कौ
लिनी वाग्देवता श्रीपा पू चक्राग्रे सर्वरोगहराष्टावकाय नमः ह्रीं श्रीं सौः त्रिपुरसिद्धा नित्या पा पू ए तस्या दक्षिणे ह
सखफ्रें खेचरी मुद्रा श्रीपा पू रामे ३ भुक्तिसिद्धि श्रीपा पू वेत्तव दर्शनाय नमः अत्र सर्वरोगहरे ऽष्टारचक्रे त्रि
पुरसिद्धा चक्रनायिका धिष्ठितेन एतावशिन्यादि योगिन्या समुद्रा ३ त्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत्। हसखफ्रें खेचरी मुद्रां प्रदर्शयेत् ऐं आ

तं॰सा॰ त्मतत्त्वार्येत्यादि तर्पयेत्तत्त्रिकोणवाह्येऽग्रयतो वामावर्त्तेनापश्चिमादि दक्षिणांतं यथा गतद्रां क्लीं ब्लूं स कामेश्वरी जंभणवाणोभ्यां नमः
१३१ द्रां पंचं थं सर्वमोहनाय कामेश्वरकामेन नमः द्रांय श्रां द्रीं वशीकरणाय कामेश्वरकामेश्वरीपाशाय नमः क्रों प क्रों सर्वस्तंभन
131 यकामेश्वरी अं कुशाय नमः ततस्त्रिकोणाग्र दक्षिणोत्तरकोणेषु मूल वाग्भवमुद्धार्य अग्निचक्रे कामगिर्यालये मित्रीशना
थात्मके रुद्रात्मशक्ति कामेश्वरी श्रीपादुकां कामराजमुद्धार्य सूर्यचक्रे पूर्णगिरिपीठे षष्ठीशनाथात्मके विष्ण्वात्मशक्तिका
मेश्वरी देवी नित्या श्रीपादुकां शक्तिकूटमुद्धार्य सोमचक्रे ज्वालंधरपीठे उड्डीशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्ति भगमालिनी देवी
श्रीपादु[illegible]क्राय सर्वसिद्धिप्रदीय चक्रायपनमः मूलमुद्धार्य श्री महात्रिपुरसुंदरी चक्रनायिका श्रीपादुकां एतस्माद्दक्षिणे ऐं यो
निमुद्रां[illegible]पादुकां वामे प्राप्तिसिद्धि श्रीपादुकां शैववदर्शनाय नमः । यद्दानवचक्रेश्वरवौं ध्रां ह्रें तत्तथा शैवे सौरवे स्मव मेवं शाक्ते
षष्ठं तु[illegible]दर्शनात्मके रुद्रयामले ॥ चतुरस्रं षोडशभेदं बालावेषोडशाक्षरं वैदवे शैवभेदं च मन्वंतं सौरमुच्यते । वैष्णवं
[illegible]शक्तिसमीरितं दृष्टुं कोष्ठाने तत्र दर्शनपूजा ॥ अत्र सर्वानंदमयचक्रे वैदवे परंब्रह्मस्वरूपिणी परापरशा राम
क्तिमहा[illegible]त्रिपुरसुंदरी समस्तचक्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्यमोहन सर्वाशापरिपूरक सर्वसंक्षोभकारकारक सर्वसंक्षोभ १३१

भकत्वार्यैसर्वसौभाग्यदायकसर्वार्थसाधकसर्वरक्षाकरसर्वरोगहरसर्वसिद्धिप्रदसर्वानंदमयश्रीचक्रसमुन्मीलितसमस्तप्रकट
गुप्तापवर्थं रहस्यकुलकौलिनिनिगर्भरहस्यातिरहस्यपरापररहस्यसमस्तयोगिनीपरिवृत्त त्रिपुरा त्रिपुरेशी त्रिपुरसुंदरी त्रि
पुरावासिनी त्रिपुराश्रीः त्रिपुरमालिनी त्रिपुरासिद्धा त्रिपुरांबा तच्चक्रनायिकावंदितचरणकमला श्रीमहात्रिपुरसुंदरी नित्यादेवी सर्वचक्रेश्व
रीसर्वमंत्रेश्वरी सर्वविद्येश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्वकामेश्वरी सर्वतत्वेश्वरी सर्ववीरेश्वरी त्रैलोक्यमोहिनी जगदुत्पत्तिमातृका सर्
वचक्रावलीतत्तच्चक्रनायिकासहिताः समुद्राः सिद्धयः सवाहनाः सपरिवाराः सर्वोपचारैः श्रीमहात्रिपुरसुंदरी परापरयासपर्य्यायाः
संपूजितास्तर्पिताः संतु इति विशेषार्घ्योदकेः सकुसुमैः प्रधानदेव्या वामहस्ते समर्पयेत्। ततो नव मुद्राः प्रदर्श्य ऐं आप
तत्वापल्लीं विघांतत्वाप स्वाहा सौः शिवतत्वाय स्वाहेत्यादिना त्रिरर्घ्योदकेन तर्पयेत्। ततो गंधपुष्पदूर्वाक्षतमाल्यादीनि दत्वा
ऐं घं हं दयन मूलमुच्चार्य वनस्पतिरसोत्पन्नो गंधसंयुतः। आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतामिति धूपं दद्यात्। मूलमु
च्चार्य सुप्रकाशो महादीपः सर्वत्र तिमिरापहः। सवाह्याभ्यंतरं ज्योतिर्दीपोयं प्रतिगृह्यतां इति दीपं दद्यात्। ततो मूलमुच्चार्य म
हात्रिपुरसुंदर्यै नैवेद्यं कल्पयामि नमः। इति नैवेद्यं। ततो नित्यहोमं कुर्यात्। तच्च यथापरिषिच्य भूमौ मूलमुच्चार्य प्राणाय

तं·सा· स्वाहा। समानाय स्वाहा। उदानीय स्वाहा। षडङ्गेनापि श्राद्धुति षट्कं दद्यात्। ततः स्ववामे त्रिकोणं संवृत्तं चतुरस्रं कृत्वा ऐं ह्रीं श्रीं व्या
१३२ पकं मण्डलाय नमः इति पूजयित्वा। अर्घ्यपात्रं पूर्णं सलिलं स्थापयेत् तत्र भाजने त्रिधा पत्रं त्राकल्पा चर्णमन्तुं उद्धार्य दलितं ततः। ॐ ह्रीं
132 सर्वविघ्नकृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो ॐ स्वाहा। इति सामान्यार्घोदकेन दत्वा तत्त्वमुद्रां प्रदर्शयेत्। ततो वटुकादिभ्यो बलिं दद्यात्। तत
ईशानवायुनिर्ऋतिवह्निकोणेषु त्रिकोणवृत्तमण्डलं निर्माय त्वा तेषु वा वटुकाय नमः। यां योगिनीभ्यः। क्षां क्षेत्रपालाय। गां
गणपतये इति संपूज्य तेषु द्रव्यभरितपात्राणि निक्षिप्य बलिं दद्यात्। एह्येहि देवीपुत्र वटुकनाथ कपिलजटाभारभास्व
रत्रिनेत्र ज्वालामुख सर्वविघ्नान्नाशय नाशय सर्वोपचारसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा। इत्यनेन वटुकाय बलिं दत्वा वामांगुष्ठानामाभ्यां
गेन मुद्रां दर्शयेत्। ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा पाताले वा तले वा परमसलिले यत्र कुत्र स्थिता वा।
क्षेत्रे ... पीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः सदा नः शुभबलिविधिना पान्तु वीरेन्द्रवन्द्याः। यां योगिनीभ्यः
... योगिनीभ्यो हुं फट् स्वाहा। इत्यनेन बलिं दद्यात्। वामहस्तांगुष्ठतर्जनीमध्यमानामाभिर्योन्याकारेण मुद्रां दर्शयेत्। राम १३२
ह्रीं क्षौं ... क्षौं हुं: स्थान क्षेत्रपाल धूपादिसहितं बलिं गृह्ण गृह्ण स्वाहा। इत्यनेन क्षेत्रपालबलिं हरेत्। वामहस्ते तर्जनीं सरलां

कृत्त । सम दर्शयेत्।।गां गीं गूं गैं गौं गः गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय बलिं गृह्ण स्वाहा इत्यनेन गणपतेर्बलिं हरेत्।।वाममुष्टे
ईं डला ष्टीं दंडवत्कृत्वा मुद्रां प्रदर्शयेत्।।भैरवी विद्यया श्वेतद्दलि चतुष्टयं कमीकारादीनां यः पूजयति चंडिकां पूजा वा विफला
तस्य पद णायः प्रजायते देव्याश्च मनीपादिकं दत्वा सुवासितं तं।।मूलं दद्यात्।ततश्चारात्रिकं दद्यात्।यथा कोशस्य दिभाजने
कुंकु वापु नाष्टदलाष्टदलपद्मं विलिख्य तत्र कर्पूरवर्त्ती घृतपूरितान् पंचदले धृत्वा दीपान् निधाय मध्ये विष्टकादिरचितम
स्तकौ तये महादीपं संस्थापयेत्।श्रीं क्लीं ग्लौं ब्लूं स्लूं ल्लूं न्लूं स्हौं क्लीं श्रीं इति यंत्रेण मूलमंत्रेण चाभ्यर्च्य तस्यात्र मस्तकोत्तमं समुद्धृतं न
व वारं राजयेत्।तथा चत्तं नारणीवे।आरात्रिकमतः कुर्यात् सर्वकामार्थसिद्धये।सौवर्णे राजते कांस्ये पात्रे लेकपरमेश्वरि
कुंकुमेन लिखेत्पद्मं वसुपत्रं मनोहरं।चंद्ररूपं च तत्पंचरं कृत्वा तन्मध्ये मस्तकं शिवे।दीपमेकं विक्षिप्य वसुकोणेषु दीपकान्।
मकु ३ यवगोधूमशाल्यादिरचितान् शार्कराद्युतान्।चणकादिहतशोभाभिः शोभितान् घृतपूरितान्।अभिमन्त्र्य महेशानि रक्षेद्भूश्यात्ततः परं।
श्रीबीजं च पराबीजं संलिख्य वरवर्णिनि।।तमोःमलापश्चादिं दुष्याः कमत प्रियेः।।वामकर्णसमायुक्तो नादबिन्दुविभूषिता।बीज
पंचकमेतत्तु पंचरत्नानि सुंदरि।पूर्वबीजे ति लोपेन नवरत्नश्री पनवाक्सुरी। ततो मूलमुच्चार्य समस्तवक्रंचके शुभे दर्शिन वा

तं॰सा॰
१३३

त्रिके। आशात्रिकमिदं देवि गृहाण मम सिद्धये। आरात्रिके महादेविश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत्। आरात्रिके महादेवि चक्रमुद्राद्यवस्थि-
ता। ततो विसर्जनांतं कर्म समापयेदिति॥ ॥श्रीविद्यापद्धतिः॥ ॥प्रचंडचंडिकां वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदां। यस्याः स्मरणमात्रे-
ण सदाशिवो भवेन्नरः। अपुत्रो लभते पुत्रं दरिद्रो धनमाप्नुयात्॥ कवित्वं वसुधापांडित्यं लभते नात्र संशयः॥ ॥अथ प्रचंडचंडिका-
मंत्राः॥ ॥विश्वसारे। लक्ष्मीं ह्रीं लज्जां ततो मायां चादाद्दक्षिणकालिकां च वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट् स्वाहा मंत्रो वांछितप्रदः॥ अत्र लज्जा-
पदकाम[illegible]बीजपरं॥ तथा च अत्र लज्जापदे देवि तन्त्यते। महाकालमते प्रोक्तं मंत्रोद्धारं शृणु। भावहा पूर्वं मायापदे देवीति पाठे मापद-
स्पष्टं [illegible]ज्ञा बीजं तत्त्विति त्यर्थः॥ अन्यथा विरोधः स्यात्। तथा च तत्रैव। कामाद्यो वाग्भवाद्यो वामायाद्यो वा जपेत्सुधीः। लक्ष्म्या-
द्यां वं [illegible] विद्यां चतुर्वर्गफलप्रदां। अन्ये वामुनीनां वदंते सर्वत्र सिद्धिदं। वामायहृत्पदं कूर्चपरं। तत्रैव च वीजं वह्निसमायुक्तं रति-
बिंदु[illegible]षितं। लक्ष्मीबीजमिति प्रोक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदं। वामाक्षि वह्निसंयुक्तं बिंदुनादेनादविभूषितं शिवबीजं महेशा-
नि[illegible]बीजमुदाहृतं। ईशानमुद्धृत्य प्रणबीजं सबिंदुकनादविभूषितं चासवामकर्णावरितः प्रकल्प्यमाणं वदंती हमणी राम
षिणी [illegible] द्वादशारवरवर्णिण्यानादबिंदुविभूषितं। वाग्भवबीजमित्युक्तं सर्वकामविशुद्धयोः इति मंत्रचतुर्बीजव्याख्यानात्। १३३

सर्वत्र आधा पदं कूर्चपरं त्र्यंतु पदः समीचिनः॥ अस्य पूजाप्रयोगः॥ प्रातः स्नानादिकं कुर्य्यात्तत्संध्यावंदनं कुर्य्यात्ततो यथालब्धोपा
याकूर्च ततो विस ध्यिः पीतांबुसाधकः। वाग्भवेनोष्ठौ च संस्पृश्य मायया च द्विरुन्मृज्य ततः पूर्ववत् क्षालयेत् पाणिमेभिर्म्मंत्रैश्च विन्यसेत्ताश्री
मायाकूर्च ॥ द्वि…का म त्रिकूटा भगा वर्णकैः। कामकलां कुण्डल्यां च वक्त्रनासाक्षिश्रोत्रयोः। नाभिहृन्मस्तकं चांसस्थं ष्ठांश्च भ्रूमध्ये तत्पा
ताश्री च वी व्छित्रपत्तां वत्सांजोष्ठपप्रयति। ततः श्रीराम यामांते कर्म विधाय बोधत ततः कुण्डलीं च लोक्य वशाकारिणीं श्रीबालात्रि
पुरायोः प्रासादः प्रणवस्तथा। कालीवलं कुण्डोः कामकला कूर्चा स्ववैकैः क्रमात्॥ षोडशीमनुवर्णैश्च पृथगष्टादशाक्षरैः। एभि
बीजैर्मातृकावर्णान् स्वेषु स्थानेषु विन्यसेत्। एषा ब्रह्मस्वरूपा हि बीजबोधाः प्रकीर्तिताः। अस्याश्च न्यसनात्सर्वे वज्रदेहा भवंति हि।
सर्वैश्वर्ययुतास्ते पि जीवन्मुक्ता दशाद्धतः। ततः ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात्तत्र यथा शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे सम्राट्छंदसे न
मः॥ हृदि श्रीचंडिकायै देवतायै नमः॥ गुह्ये ऐं बीजाय नमः पादयोः स्वाहाशक्तये नमः॥ ततः करांगन्यासः॥ अं खड्गाय हृदया
य स्वाहा। इति कनीयसोः ईं खड्गाय शिरसे स्वाहा पवित्रोरुल्योः। ऊं श्री वज्राय शिखायै स्वाहा। मध्यमयोः ऐं पाशाय कवचाय स्वा
हा तर्ज्जन्योः औं अंकुशाय नेत्रत्रयाय स्वाहा अंगुष्ठयोः। अः खेटकाय अस्त्राय फट् स्वाहा करतलपृष्ठयोः। एवं हृदयादिन्यासे

रवतंत्रोः। उच्चरेत्। पूर्ववमाकारं बिंदुलांछितमस्तकं। रवड्गाय हृदये तिस्वाहायुक्तं कनीयसि। ईकारं च ततो देवि चंद्रकोटिसमप्रभं॥ स्वाव
द्गाय ततो वाच्यं शिरसे तदनंतरं। स्वाहायुक्तं ततो वाच्यं पवित्रांगुलिसंयतं। उकारं च ततो वाच्यं बिंदुलांछितमस्तकं। श्रीवज्राय ततो
युक्तो शिखायै च ततः परं स्वाहांतं मध्यमायां च विन्यसेत्तदनंतरं। मात्रां घादशिकापाश्वा विन्यसेच्च ततः परं। स्वाहांतं विन्यसेन्नेत्रे तज्जि
न्यां तदनंतरं। औकारं च ततो देवि वांकुशं तदनंतरं। नेत्रत्रयाय स्वाहांतं मंगुष्ठकरयोर्द्वयोः॥ अकारं च विसर्गांतं मुरद्धाहरसंयुतं।
मुरद्धाय संयुक्तं अस्त्राय ति ततः परं। फट् स्वरसमायुक्तं विन्यसेत् करयोर्द्वयोः। हृदि मूर्ध्नि शिखा। च पातु कवचे नेत्रमंडले। याव
देहं च वर्त्मार्गं तं विदिक्षु च यथाक्रमं। ततो मूलेन मस्तकादिपादपर्यंतं पादादिमस्तकपर्यंतं वारत्रयं न्यसेत्॥ स्वनाभौ नीरजं ध्या
येत्तं ... हिसेतत् स्थितं। तत्र यत्र कोणमध्ये तु मंडलं च तरोविषः। जवाकुसुमप्रभं मसंकाशं रक्तं वधकं सस्मितं। रजः सत्वतमोरेखा
योनिमूर्धांकुं मंडितं। मध्ये तु तां महादेवीं सूर्यकोटिसमप्रभां। छिन्नमस्तां करे वामे धारयंतं स्वमस्तकं। प्रसारितमुखां भीमां ले
लि... जिह्वाग्रे श्रुक्तिकां पिबंतीं मोचिरीं घोरीं धारां भिजकंठविनिर्गतां। विकीर्णकेशपाशां च नानापुष्पसमन्वितां। दक्षिणे च कं राम
र्तृकां ... मुंडमालाविभूषितां। दिगंबरीं महाभीमां प्रत्यालीढपदस्थितां। अस्थिमालांधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीं। रतिंमार। रतिंमार १३५

नैऋ

तिका... दंचेसदाध्यायंतिमंत्रिणः। सदा षोडशवर्षीयं पीनोन्नतपयोधरां विपरीतरतस्थां च ध्यायेदिति मनोभवौ॥ डाकिनीवर्णि
नीपुतती वा... हिणायागतः। देवीगलकृंत्तरक्तधारापानं प्रकुर्वती। वर्णिनी लोहितां सौम्यां मुक्तकेशीं दिगंबरां। कपालकर्तृकाह
स्तां वाम... णयोगतः। नागयज्ञोपवीता घोज्वलन्नेत्रां मणीभिर्वा प्रत्यालीढपदां दिव्यां मुक्तकेशीं दिगंबरां। सदा द्वादशवर्षीयां
अस्थिम... विभूषितां। दाकिनी वामपार्श्वे तु कोटिसूर्यानलोपमां। विद्युज्जटां त्रिनयनां दंतपंक्तिबलाकिनीं। दंष्ट्राकरालवद
नां पीनो...तपयोधरां महादेवीं महादेवीं महाघोरां मुक्तकेशीं दिगंबरां। लेलिहानमहाजिह्वां मुंडमालाविभूषितां। कपालकर्
हस्तां वामे दक्षिणयोगतः। देवीगलकृत्तरक्तधारापानं प्रकुर्वतीं। करस्थितकपालेन भीषणां। आदौ तिष्ठमानां तां ध्याये
देवीं विचक्षणः। पिबंतीमिति तेन मुखेनेति शोभितः। तथा च स्वमस्तकं सर्वर्परं रक्तधाराभिपूरितं। ललज्जिह्वं महाभीमं ध्यायेत्तत्र वामभु
जे तथा॥ इति भैरवतंत्रे। एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य तत्ताम्रपात्रे शंखस्थापनं कुर्यात्॥ अस्याः पूजायंत्रं॥ त्रिकोणं विन्यसेद्धीमान्
मध्ये मंडलत्रयं। तन्मध्ये विलिखेद्योनिं द्वारत्रयसमन्वितं। वहिरष्टदलं पद्मं भूविंबं विलिखेत्पुनः। कूर्चं वीजं लिखेन्मध्ये त्रिको
णे फट्समन्वितं॥ यद्वा एतत्तु ध्यानोक्तयंत्रं॥ ततः पीठपूजा॥ ओं धारशक्तये अनंताय पृथिव्यै रत्नद्वीपाय कल्पवृक्षाय तद्ध

तं·सा·
१३५

स्वर्णसिंहासनाय श्रीनंदकंदाय संन्यस्तात्त्वाय सर्वतत्त्वात्मकपद्मापसंसत्त्वापरंरजसेतत्तमसे श्रीं आत्मने श्रीं अनंतरात्मने पंपरमात्म
ने ह्रीं ज्ञानात्मने पद्मासनस्थे रतिकामाभ्यां रतिकामोपरिवज्रवैरोचनीमे देहि एहि एहि स्व हुं मम सिद्धिं देहि स्वपत्राक्रान्तमारपर
करालिके हुं फट्स्वाहा इति पीठमन्त्रः सर्वत्र प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्॥ ततः पूर्ववद्ध्यात्वावाहयेद्वा मूलमन्त्रकल्पितमू
र्त्तौ आवाहयेत्॥ येत्॥ यथा सर्वसिद्धिवर्णनाये सर्वसिद्धिडाकिनीये वज्रवैरोचनीये इहावह एहि पुनस्तन्मन्त्रमुच्चार्य इह तिष्ठ इह
सन्निधेहि इह स॥ इत्यस्य स्वरूपेण नावाहय श्रीं क्लीं क्रों हं सः इत्यनेन प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा श्रीं खड्गाय स्वाहा इत्यनेनावाहय श्रीं क्लीं क्रों
हंसः इत्यनेन प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा श्रीं खड्गाय स्वाहा हृदयाय नमः इत्यादिना षडङ्गानि विन्यस्य यथाशक्ति पूजां कृत्वा व
लिं द[illegible]त्तियथा॥ वज्रवैरोचनीये देहि एहि एहि हूं मं बलिं मम सिद्धिं देहि करालिके हुं फट्स्वाहा इति पंत्रेण ब
लिं दत्त्वा[illegible]द्याद् दक्षिणे बालिन्यै नमः वामे डाकिन्यै नमः॥ ततो देव्यंगे षडंगसपञ्चदक्षिणेश्वरं निधाय पूर्वादिदिक्षु
ल[illegible]जयायां बालिं पूजयेत्॥ विदिक्षु ब्रह्माणीं वैष्णवीं रुद्राणीं इष्वरं मध्ये सदाशिवं प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्॥ ततः पंचपु
ष्पांजलिं[illegible]दत्वावरणपूजामारभेत्॥ तद्यथा॥ अग्नीशासुरवायुमध्ये दक्षचक्षुरवकटप स्वाहा हृदयाय नमः इत्यादि षडं

राम
१३५

गां शि[illegible]ज्य अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ काल्यैस्वाहा। एवं चर्चिण्यैस्वाहा। किंस्यै महाभैरव्यै इंद्रीत्यै पिंगलाक्ष्यै संहारिण्यै स्वा
[illegible]लपेत् तग्गपत्रमध्ये हूं फट् नमः स्वाहा नमः देव्या दक्षिणे॥ सम्री हूं छंदसे नमः। देव्या उत्तरे ॐ सर्व्ववर्णेभ्यो नमः। पुनर्दक्षि
णे वी[illegible]कभ्यो नमः हूं चाग्ये पूर्वादिक्रमेण ब्राह्मी माहेश्वरी कौमारी वैष्णवी वाराही इंद्राणी चामुंडा महालक्ष्मीः प्रणवादि
नमो[illegible]पूजयेत्। ततश्चतुर्दिक्षु हकरालाय नमः हूं विकालाय नमः हूं अतिकरालाय नमः हूं महाकशलाय नमः ततो
धूपादि[illegible]सर्व्वांतकर्म्मसमापयेत्। अस्याश्च पुरश्चरणं लक्षजपः सिद्धविद्यात्वात्॥ मंत्रं। भुवनेशा कामबीजं कूर्च्चबी
जं च वा[illegible]भवं। भुवनेशी कूर्च्चबीजं वाग्भवं तदनंतरं॥ चक्रवैरोचनीये हूं फट् स्वाहा तदनंतरं॥ इत्यष्टादशाक्षरी विद्या अस्या न्या
सषड्जादिकं षोऽशाक्षरीवद्बोध्यं॥ हृल्लेखा मादनं कूर्च्चं वाग्भवं कूर्च्चमेव च। अस्त्रांत छिन्नमस्ताया महाविद्या प्रकीर्त्तिता।
अस्या अपि सदृशी विद्या जगत्स्वपि न विद्यते। षड्वर्णीयमनुः साक्षान्मोक्षदो नात्र संशयः॥ अस्या ध्यानमहं वक्ष्ये शृणु पंक
मलानने॥ प्रत्यालीढपदां सदैव दधतीं छिन्नं शिरः कर्त्रिकां। दिग्वस्त्रां स्वकबंधशोणितसुधाधारां पिबंतीं मुदा। नागाब
शिरोमणिं त्रिनयनां हृद्युत्पलालंकृतां रत्यासक्तमनोभवोपरि दृढां ध्यायेज्जवासन्निभां। दक्षे चातिसिता विमुक्तचिकुरां

कर्त्रीं तथा खर्परं हस्ताभ्यां दधती रजोगुणभवा नाम्नापि सा वर्णिनी ॥ देव्या छिन्नकबंधतः पतदसृग्धारां पिबंती मुदा ॥ नागाव
द्धशिरोमणिर्मनुविदा ध्येया तथा सा सुरैः ॥ वामे कृष्णतनुस्तथैव दधती खड्गं तथा खर्परं प्रत्यालीढपदा कबंधविगलद्रक्तं पिबंती
मुदा ॥ सैषा या प्रलये समस्तभुवनं भोक्तुं क्षमा तामसी शक्तिः सापि सदा परा भगवती नाम्ना परा डाकिनी ॥ विति ध्यानं ॥ अस्याः पू
जादिकं सर्वं षोडशीवद्बोध्यं ॥ तारं लज्जा दूपं वज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा ॥ अस्या न्यास पूजादिकं सर्वं षोडशीवद्बोध्यं ॥ मं
त्रांतरं [illegible] वियत्सूत्रयुतं विंदुनादसमायुक्तं ततः प्रिये ॥ एकाक्षरी महाविद्या त्रैलोक्य क्षोभकारिणी ॥ मंत्रांतरं ॥ ताराद्यं तं भव
त्येषा च[illegible]र्वफलप्रदा ॥ वज्रवैरोचनीये च कूर्चयुग्मं फट्द्वयं ठः ॥ तारा घे पापहा विद्या सर्वतेजोप ॥ हारिणी ॥ त्रैलोक्याकर्षिणी
विद्या [illegible]र्वगीफलप्रदा ॥ ध्यानपूजादिकं षोडशीवद्बोध्यं ॥ इदानीं षोडशी विद्या प्रसंख्यामाह ॥ तथा सर्वप्रपत्वेन सर्वे पापा
च षो[illegible] लक्ष्मीबीजादिका सेव सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ॥ लज्जाद्या सर्वभूत्रीग्रगणे विदाकर्षिणी परा ॥ कूर्चाद्या सर्वजंतूनां
[illegible]शिनी ॥ वाग्भवाद्या परा देवि वाग्मीत्वप्रदायिनी ॥ एषा तु षोडशी विद्या वेद्यासप्तदशाक्षरी ॥ श्रीबीजपुटिता
सा च[illegible]सी वृद्धिकरी सदा ॥ लज्जापुटिता विद्या त्रैलोक्याकर्षिणी परा ॥ कूर्चेन पुटिता सर्वपापिनां पापहारिणी ॥

उमि

र्त्री। संपुटिता वैषा कथिता दिव्यरूपिणी। चतुर्वर्गनिधानं विद्येषा प्रियेऽसमन्दशाक्षरी। ताराद्या षोडशी वाग्भवेन सप्तदशाक्ष
ध्वशि। ना विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिकरी सदा। कमला भुवनेशी मा कूर्चबीजसरस्वती। वज्रवैरोचनीये च पूर्वबीजानि ये वपु
पुटी। मोनिवाग्वैरेत फट् स्वाहान्त महाविद्या भुक्तिमुक्तिकरी सदा। वसुचंद्राक्षरी परी। ताराद्येकोनविंशार्णा ब्रह्मविद्या स्व
रादिकी। एते विद्योत्तमे देवि भुक्तिप्रदे शुभे। लक्ष्म्यादि पुटिता पूर्वा वसुचंद्राक्षरी भवेत्। चतुर्थी व महाविद्या चतुर्वर्ग
फलंतप्रदा। ब्रह्मविद्या स्वरूपिणी। एते विद्योत्तमे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदे शुभे। लक्ष्म्यादि पुटिता पूर्वा वसुचंद्राक्षरी भवेत्।
चतुर्थी व महाविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा। प्रणवाद्या यदा वैषा भोगमोक्षकरी सदा॥ विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि सावधाना वधा
नावधारय। ह्रूं ह्लें स्वा कूर्चं वाग्बीजं वज्रवैरोचनीये हुं॥ स्वं ह्रं स्वाहा महाविद्या चतुर्दशाक्षरी परा। सर्वैश्वर्यप्रदा चैषा स
र्वमोहनकारिणी। भुवनेशीत्रितं यं च वाग्बीजं प्रणवं ततः। वज्रवैरोचनीये च फट् स्वाहा चतस्थापरा। चतुर्दशाक्षरी चैषा
चतुर्वर्गफलप्रदा। एषा विद्या महाविद्या जन्ममृत्युविनाशिनी। रमाकामसमस्ताल्लज्जा वाग्भवे च वज्रवैपदं हुं फट् स्वाहा सम
न्वितः। इयं सा षोडशी प्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा। कथिता नामकल्या विद्याः सारात्सारतरा शुभा। श्रीं ओमेष भैरवो हंसा पातु क्रो

तं॰सा
१३७
137

षष्ठपत्तिः। सम्राट्त्वं सो देवता च छिन्नमस्ता प्रकीर्त्तिता॥ षड्दीर्घभाक्स्वरेणैव प्रणवाद्येन सुंदरि। खड्गं तेन च वर्गं तानि षडंगानि प्र
कल्पयेत्। नारीदोषादिकं वा संतानः सुसिद्धः स्वरास्वरैः। सकलेषु च वर्णेषु सकलेष्वाश्रमेषु च। अंतिमेषु च वर्णेषु भुक्तिमुक्ति
प्रदायिनी। प्रणवाद्याश्च या विद्याः शूद्रादीनसमीरिता। अस्यां वै च विशेषो यं योषित्स्वेव समुपासयेत्। डाकिनीसा सर्वरूपवडाकि
नीभिः प्रजायते। पतिहीना पुत्रहीना यद्योस्यास्तु सिद्धयोगिनी। इति ते कथितं तत्त्वं रहस्यमखिलं प्रिये। अंतिके हंतं रते न भक्त्या
दानं न मितानि प्रिये। एतासां तु तासां तु ध्यानपूजादिकं षोडशाक्षरीनत्कार्यं॥ ॥इति छिन्नमस्ताप्रकरणं समाप्तं॥ ॥अथ भैरवी
तंत्र षट्कालिकामंत्रः॥ ॥अथ चक्षेमहाविद्याकालिकायाः सुदुर्लभाः। यासां वित्तानामात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः। नात्र चिंता
विघ्नः स्यान्नारिमित्रादिदूषणं। नैवाप्यायासबाहुल्यं सत्यासमपादिकं। न विघ्नबाधबाहुल्यं कायक्लेशाकरं न च अप्य
च यो [illegible] नं मंत्री सर्वकार्यसमृद्धिदा। तस्य दर्शनसदेवास्तिमिवसिद्धिर्नु संशयः॥ गद्यपद्यमयी वाणी सभायां तस्य जायते। तस्य
[illegible] मात्रेण वादिनो निःप्रभा गताः। राजानोपि च दासत्वं भजंते किं परे जनाः। दिवा रात्रिव्यत्ययं च वशीकर्त्तुं क्षमो भवेत्। राम
सा च भजते देव्याः [illegible] लंडु ह्लीं भंजते देव्याः [illegible] त्वंडु ह्लीं भं नरः॥ ॥अथ षष्ठामामंत्राः कालिकातंत्रे॥ कामत्रयं वह्निसं १३७

स्थैरतिलिंगसमन्वितं। कूर्चयुगं तथा लज्जायुगलं ततः परं ततो दक्षिणे कालिके चैव निपूर्वबीजानि चोद्धरेत्॥ अंते वह्निवधूं दद्याद्वि
द्यां राज्ञीप्रसूत्॥ ना०॥ अस्य मंत्रजापप्रयोगः॥ तत्रादावाचमनं॥ कालिकाद्यैस्त्रिभिः पीत्वा काल्यादिभिः स्पृश्य शेत्॥ पाण्या मेक्षो द्विरुन्मृज्य तथ चैकेन
क्षालयेत्॥ ना० प्रमुखे प्राणो मूणो श्रोत्रा मुरस्कंधुजो रूणात्॥ श्री च मध्येवं भवेत् कालीवत्सरान्नापरयपति॥ तथा क्रीं क्रीं क्रीं त्रिराचामेत्
ॐ काल्यै नमः ॐ कपालिन्यै नमः इति द्विरुन्मृज्य तेन॥ ॐ कुल्लायै नमः इति करं क्षालयेत्॥ ॐ कुरुकुल्लायै नमः इति मुखे ॐ विरो
धिन्यै नमः इति मुखे ॐ विप्रचित्तायै नमः इति वामनासायां ॐ उग्रायै नमः उग्रप्रभायै नमः इति नेत्रयोः ॐ दीप्तायै नमः ॐ नीला
यै नमः इति श्रोत्रयोः॥ ॐ घनायै नमः इति नाभौ॥ ॐ बलाकायै नमः इति वक्षसि॥ ॐ मात्रायै नमः शिरसि मुद्रायै नमः इति अंसयोः इति मं
त्राचमनं। ततः प्रातः कृत्यादि भूतशुद्ध्यंतकर्म विधाय मायाबीजेन यथाविधि प्राणायामं कुर्यात्॥ ततः ऋष्यादिन्यासः॥ अस्य मंत्र
स्य भैरव ऋषिः उष्णिक् छंदो दक्षिणा काली देवता क्रीं बीजं हूं शक्तिः ह्रीं कीलकं कवित्वपांडित्यार्थे विनियोगः॥ तथा च कीलकं चाघव
र्गाण्या वतु वर्गसमन्वितं॥ तद्यथा॥ शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे उष्णिक्छंदसे नमः हृदि सद्गुरस्वतां दक्षिणकालिकायै देवतायै नमः
गुह्ये क्रीं बीजाय नमः पादयोः हूं शक्तये नमः॥ सर्वांगे ह्रीं कीलकाय नमः ततः करांगन्यासौ॥ तत्र क्रां कालीतंत्रोक्तांगन्यासकरन्यासौ

तं॰सा॰ यथावदनिधीयते॥षड्दीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत्॥ तेन मायया षडंगन्यासः॥ वीरतंत्रे दीर्घषट्कयुक्तेन प्रणवाद्येन कल्पयेत्
१३८ इति वा तत्पथा॥ ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः॥ ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि एवं हृदयादिषु॥ ततो वर्णन्यासः॥ अं आं १० नमो हृदये एं ऐं हृदये एं ऐंक
138 नम इति दक्षबाहो॥ कं १९ नमो वामबाहो॥ णं १० नमो दक्षपादे म ए नमो वामपादे॥ विरूपाक्षमतेन तु॥ सबिंदु देवन्यासः॥ तथा वीरतंत्रे॥ अं आं १० हृदये न्यसेदित्यादि॥ कालीतंत्रे॥ पुनर्विबिंदुः॥ मातृकायां यथा॥ अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ वै हृदयं स्पृशेदित्यादि॥
अथ षोढान्यासः॥ तत्र कुब्जिकातंत्रे केवलां मातृकां कृत्वा मातृकां तां त्वा मातृकां तारसंपुटां॥ मातृकापुटितां तारं न्यसेत्सा चक्र
सन्नमः॥ श्रीं ऐं जपुटितां तां तु मातृकापुटितं तु तत्॥ कामेन पुटितां देवी शक्तिं च तत्पुटां न्यसेत्॥ ह्रीं इति प ए नमः त्वा ऋ ॠ ऌ ॡ च
पूर्ववत्॥ ह्रः स्पुटितां देवी तत्पुटं मन्त्रमेव च॥ अनुलोमविलोमेन न्यस्त्वा मंत्रं यथाविधि॥ मूलेनाष्टशतं कुर्यात् व्यापकं तदनंतरं
यथा श्रीपदे नमो वमातृकापुटितं एवं शक्तिपुटितां शक्तिं न्यसेत्॥ तथा॥ ह्रीं इति वर्णपपुटितां मातृकां मातृकापुटितं वर्णद्वयं न्य
स्य स्त्र मामात्रे वर्णचतुष्टयं पुटितां मातृकां मातृकापुटितं वर्णचतुष्टयं च न्यस्य मंत्रपुटितां मातृस्पुटितं मंत्रं तु पुनः स्वलोमवि राम
लोमेन के भजं मंत्रं मातृकास्थानेन्यस्य षोढा न्यस्य तेन मूलेन व्यापकं कुर्यात्॥ एतन्न्यासः स्तारायामपि कार्यः॥ ॥इति गुप्तेन तु १३८

गिया।। वर्द्धिता प्रकीर्त्तिता।। पाः कालिकायाश्च तन्मुख्यायास्तथा परा। एकस्मिन्न्यासवर्जेन्तु सर्वपापं प्रणश्यति।। ततस्तत्त्वन्यासः।। यथा मूलं त्रिखं
डं स्त्रिं वा तत्र प्रथमखण्डान्ते ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहेति पादादिनाभिपर्यन्तं। द्वितीयखण्डान्ते ॐ विद्यातत्त्वाय स्वाहा। नाभ्यादिहृदयान्तं। तृतीयखण्डान्ते शि
वतत्त्व इति स्वाहेति हृदादिशिरःपर्यन्तं न्यसेत्।। तदुक्तं स्वतन्त्रे। मूलविद्यात्रिखण्डान्ते प्रणवाद्यैर्यथाविधि। आत्मविद्याशिवैस्तत्त्वैस्तत्त्वन्या
सं समाश्रयेत्।। ।।अथ बीजन्यासः।। तदुक्तं कुमारीकल्पे। ब्रह्मरन्ध्रे भ्रुवोर्मध्ये ललाटे नाभिदेशके। गुह्ये वक्त्रे च सर्वाङ्गे सप्तबीजं क्र
मान्न्यसेत्।। यथाद्य आद्यबीजं ब्रह्मरन्ध्रे द्वितीयबीजं भ्रूमध्ये तृतीयबीजं ललाटे चतुर्थबीजं नाभौ पंचमबीजं गुह्ये षष्ठबीजं सर्वाङ्गे। एत
त्त्रयं कार्यं ततो मूलेन सप्तधा व्यापकं कृत्वा यथाविधि मुद्रां प्रदर्श्य त्रिखण्डमुद्रां च धृत्वा देवीं ध्यायेत्।। तथा कालीतन्त्रे।। करालव
दनां मुक्तकेशीं चतुर्भुजां। कालिकां दक्षिणां दिव्यां मुण्डमालाविभूषितां। सद्यश्छिन्नशिरःखड्गवामोर्ध्वकराम्बुजां।। अभयं वरदं चैव
दक्षिणोर्ध्वाधःपाणिकां। महामेघप्रभां श्यामां तथा चैव दिगम्बरीं। कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्च्चितां। कर्णावतं
सतां नीतशवयुग्मभयानकां। घोरदंष्ट्रां करालास्यां पीनोन्नतपयोधरां। शवानां करसंघातैः कृतकाञ्चीं हसन्मुखीं।। सृक्कद्वयगलद्रक्त
धाराविस्फुरिताननां। घोररावां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीं। दन्तुरां दक्षिणव्यापिमुक्तालम्बिकचोच्चयां। शवरूपमहादेवहृद

तं.सा. योपरिमं स्थितां शिवाभिर्घोररावाभिश्चतुर्दिक्षु लसमविपरीतरतातुरां। इति कश्चित्तु पाठः॥ सुखप्रसन्नवदनां स्मेराननसरोरुहां। एवं सं
१३९ चिंतयेत्कालीं श्मशानालयवासिनीं॥ शवयुग्मेति घोररावा चतसेति प्रेतदेहकर्णपूरेति च॥ बालकुंतप्तसंयुक्तवामकर्णविभूषितां
139 मिति विगतासु किशोराभ्यां कृतकर्णावतंसिनीमिति दृशीनाड भयरूपमेव ध्यानं॥ इति ध्यात्वा पानसेः संप्रज्य अर्घ्यस्थापनं कुर्यात्। तत्र
यथास्ववामे कुंकुमगर्भत्रिकोणं विलिख्य अर्घ्यपात्रं संस्थाप्य मूलेन शुद्धं जलादिना शंखपात्रमापूर्य दूर्वाक्षतादीनि क्षिप्य ॐ क्रां हृद
यनमः। ॐ क्रीं शिरसे स्वाहा। ॐ क्रूं शिखायै वषट्। ॐ क्रैं कवचाय हुं। इति अंगेभ्यो मुद्रया युक्तं ॐ क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्। इत्यादि चतुर्दि
क्षु ॐ क्रः। अस्त्राय फट्। तदुपरि मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य मूलमंत्रं दशधा जप्त्वा धेनुमुद्रयामृतीकृत्य मंत्रेणामंत्र्य भूतिनीयोनिमुद्रां प्र
दर्शयेत्॥ जलं किंचित्प्रोक्षणीपात्रे निक्षिप्य मूलेन तेन तोयेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पीठपूजामारभेत॥ अस्याः पूजायंत्र
त्रां मध्ये श्रीप हुं स्वबीजं भुवनेश्वरी च विलिख्य तत्त्रिकोणं तद्बाह्ये त्रिकोणं च तत्पंचदलमष्टदलं पुनः षोडशं चतुर्द्वारात्मकं भूगृहं प
त्रैलोक्य कुमारी कल्प्या॥ पीठपूजा ततः पश्चादाधारशक्तिपूर्वकं। प्रकृतिकमठं चैव शेषं पृथ्वीं तथैव च। सुधांबुधिं मणिद्वीपं राम
चिंतामणिगृहं तथा। श्मशानं पारिजातं च तन्मूले रत्नवेदिकां। तस्योपरि मणिपीठं न्यसेत्साधकसत्तमः। चतुर्दिक्षु मुनीन् देवीं न्यसेत् १३९

वांग्भवशावस्थितं तानं । धर्म्माधर्म्मौ श्चेत्यादि द्वंद्वं ज्ञानांतमनेन मद्भक्तं ततः संपूज्य केशरे गुर्वादि ततः स्वकं ज्ञानं क्रियां चैव कामिनी कामिनी का
मदापिनेत्ती श्च्याने दामध्ये वैवमंनी । प्राणवादिन मेंसंतेत्र पूजयेत् तत्तिद्रूपशिहसोमदाशिव महाप्रेतपद्मासनाय नमः ततः पुनर्ध्यात्वा
पुष्पांजलिं ।। मुखमूलमेव कल्पितमूर्त्तीवावाहयेत् । यथा ॐ देवेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्वां पूजयिष्यामि तावत्वं सुस्थि
राभव । ततो ह्रूंग मुद्रावार्ण्य अमुकी देवि इह आवह इह तिष्ठ इह सन्निधेहि इह सन्निरुध्यस्व ततो कुंमित्यवगुंठ्य अंगागात्रैः सकली कृत्य धे
नुमुद्रापाशुहस्तीकृत्य परमीकरणमुद्रया मुद्रयापरमीकृत्य भूतिनी आकर्षिणी योनिमुद्राः प्रदर्श्य प्राणप्रतिष्ठां विधाय पदा मूलेन पा
घादिभिः पूजयेत् । मूलमुच्चार्य अमुकदेव्यै एतत्पाद्यं नमः एवं अर्घ्यं स्वाहा आचमनीयं स्वधा चंदनं गंधो नमः पुष्पाणि वौषट् ततो
मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा धूपदीपौ दद्यात् । तत्र यथा ॐ वनस्पतीत्यादि मंत्रं पठित्वा मूलमुच्चार्य एष धूपो नमः दीपमंत्रस्तु ॐ सुप्रका
शो महादीप इत्यादि मंत्रं पठित्वा मूलमुच्चार्य एष दीपो नमः ततो घंटां संपूजयेत् जयध्वनि मंत्रमातः स्वाहेति घंटां वादयन् नैवेद्यं
दत्वा दक्षिणपार्श्वे दीपं दद्यात् । ततो मूलेन पुष्पांजलित्रयं दत्वा यथोपपन्नैर्नैवेद्यं दद्यात् ।। ततः आवरणपूजां कुर्यात् तत्र श्री अमुकी
देवि आवरणं ते पूजयामीति आवरणं ते पूजयामीति आज्ञां गृहीत्वा केशरेषु ॐ अग्निशानासुरवायव्ये दिक्षु च हृदयाय नमः इत्या

ते॰मा॰
१४०

140

नेह्रूंी शिरसे स्वाहा नैरृतेनु ॐ शिखायै वषट् वायो ह्रैं कवचाय हुं अग्रे ॐ ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ॐ ह्रः अस्त्राय फट् ततो
वहिः प्रकोष्ठे ॐ कालिकायै नमः एवं कपालिनी कुल्ला कुरुकुल्ला विरोधिनी विप्रचित्ता उग्रा दीप्ता इत्येतस्त्रिकोणे नीला घना वलाका इति द्वि
तीयत्रिकोणे मात्रा मुद्रा मिता तृतीयत्रिकोणे सर्वाः श्यामा असिकरा मुंडमालाविभूषणाः तर्जनीं वामहस्तेन धारयंत्यः शुचिस्मिताः
दिगंबरा हसन्मुख्यः स्वस्वभूषणविभूषिताः इति ध्यात्वा अष्टदलपूर्वादिक्रमेण ॐ ब्राह्म्यै नमः एवं माहेश्वरी नारायणी चामुंडा कौमा
री अपराजिता वाराही नारसिंही एतासां पाद्यादिभिः संपूज्य मूलेन पुष्पांजलिं दद्यात् ततः पाद्यादिना महाकालं पूजयेत् ॥ कुमारी
कल्पे ॥ देव्या दक्षिणे भागे महाकालं प्रपूजयेत् । ह्रीं वीं पां रां लां वां लां श्रां ह्रीं महाकालभैरव सर्वविघ्नान्नाशय ह्रां श्रीं
फट् स्वाहा लिंगपाद्यादिभिरारोप्य त्रिस्तर्पयित्वा मूलेन देवीं पंचोपचारैः संपूजयेत् । कालीतंत्रे । महाकालं । महाकालं यजे
द्यत्नात् पश्चात् देवीं प्रपूजयेत् ॥ ततो देवीं ध्यायन् यथाशक्ति जप्त्वा गुह्यातीत्यादिना जपं देव्या वामहस्ते समर्पयेत् ॥ ततस्तुत्वा प्रदक्षिणी
कृत्वा कुमारीपूजां कुर्यात् ॥ ततः श्रीजगन्मंगलं नाम कवचं पठेत् ततो आवरणदेवताः ... ततः संहारमुद्रया
अमुकी देवि गृहाण क्षमस्वेति विसृज्य ततो नैवेद्यं किंचिच्चैव नैवेद्यं किंचिदुच्छिष्टं चांडालिन्यै नमः इति ऐशान्यां दिशि
न्यां दिशि ... गोचं शिरस्यो दत्वा किंचित्स्वीकृत्य पादोदकं पीत्वा निर्माल्यं विधूस्य यथेच्छं विहरेदिति । ततो मूलेनाष्टोत्तरशतमभि १४०

मंत्रितं पारस्वेदनं धृत्वाग्नेलाकं च वशमानयेत्॥ सर्वसिद्धियुतो भूत्वा भैरवो वसराड्भवेत्॥ अस्य पुरश्चरणं लक्षद्वयजपः तित्रिक्रमः॥
तथा स्वच्छन्दयोगतन्त्रे॥ लक्षमेकं जपेद्दिवा हविष्याशी दिवाशुचिः॥ रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लक्षमानतः॥ व्यवस्था महस्वर्ततन्त्रे तंत्रे॥
दिवा लक्षमात्रे विर्भूत्वा हविष्याशी जपेच्चरः॥ ततस्तद्दशांशेना होमयेद्वविषा प्रिये॥ अत्रागमकालोत्तरमाह॥ नीलसारस्वततन्त्रे
॥ लक्षमेकं सतपेन्नाग्नी हविष्याशी दिवा शुचिर्भूतत्था रात्रौ लक्षमेकं तथैव च॥ दशांशं होमयेद्देवि दिवारात्रिविभेदतः॥ तिन दिवा
लक्षं जपेद्ब्रह्मन्दशांशं होमं कुर्यात्॥ रात्रौ लक्षं जप्त्वा रात्रौ तद्दशांशं होमं कुर्यात्॥ वस्तुतस्तु दिवा लक्षं जप्त्वा तद्दशांशेन होमये
दित्येकः कल्पः॥ रात्रौ लक्षं जप्त्वा तद्दशांशेन होमयेदितिपरः कल्पः॥ तथा च स्वतन्त्रतन्त्रे॥ दिवाकल्पमथापि वा पापाशां वंक शितं कल्प
मृणु बीजमतः परं॥ रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लक्षमानतः॥ निर्ग्रांथ्यस्वयनग्नो नमना हूयुतोपि वा॥ जप्त्वा समाहितो मंत्री हो
मयेत्तत्कल्पितेऽनले॥ एतत्तु कल्पाद्वैद्देवि मंत्रसिध्यन्ति नान्यथा॥ द्विजातीनां च सर्वेषां दिवाविधिरिहेष्यते॥ शूद्राणां च तथा प्रो
क्ते रात्रौ विशेषं महाफलं॥ कालीकलाणांवो पशुगुरुम्मखाद्धदिंविद्यांकालक्षणं त्र्यंगं॥ पशोर्वेन कल्पेन लक्षोतप्यात्तसमाहितः
दिव्यगुरुमुखाल्लब्ध्वा कालिकी दिष्टरूपिणं॥ लक्षं जप्त्वा सदा मंत्री वीरकल्पेन साधकः॥ ॥ अथ मंत्रभेदाः॥ ॥ वर्गाद्यं वह्नि सं

युक्तं रतिविंदुसमन्वितं ॥ एकाक्षरो महामंत्रः सर्वकामफलप्रदः ॥ त्रिगुणार्णं विशेषेण सर्वशास्त्रप्रबोधिका ॥ अस्य पूजादिकं तु प्रातःकृ
त्यादि प्राणायामान्तं ॥ विधाय पूर्वोक्तऋष्यादि ऋषिच्छंदोदेवतानि विन्यस्य वर्णन्यासं कृत्वा करांगन्यासं कुर्यात् ॥ तंत्र यथा वीरतंत्रे ॥ दीर्घषट्कयु
ताद्येन प्रणवाद्येन कल्पयेत् ॥ षडंगानि यन्त्रोरस्य जातियुक्तेन दक्षिणकः ॥ अन्यत्सर्वं पूर्ववत् ॥ अनयोः पुरश्चरणं लक्षजपः ॥ सिद्धेश्वरतं
त्रे ॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं लक्षमेकं विधानतः ॥ तद्दशांशं विधानेन होमयेत्साधकोत्तमः ॥ ॥ मायाद्वयं कूर्चयुग्मं मेद्रात्मद
नत्रये ॥ मायाग्नि दीर्घस्वरयुते दक्षिणे कालिके पदं ॥ संहारक्रमयोगेन बीजसप्तसमुद्धरेत् ॥ एकविंशात्यक्षरो मंत्रस्ताराद्यः का
लिकाम[illegible]ह्रों [illegible]स्य समीपं से[illegible]रेपथैः ॥ तेन प्रणवमायाद्वयं कूर्चद्वयं निजबीजत्रयं दक्षिणे कालिके निजबीजत्रयं कूर्चं मायात्रयं ॥
अस्य पूज[illegible]कं दक्षिणकालिकावत् ॥ पुरश्चरणं तु लक्षजपः होमस्तु तद्दशांशतः ॥ [illegible]हीनश्च चयो विंशत्यक्षरो यं मंत्रराजः ॥ सा
हा विंद[illegible]प[illegible]कूरः कोमदो मनुः ॥ विंशत्यर्णा महाविद्या स्वाहा प्रणववर्जिता ॥ धारतिबीजं समुद्धृत्य पंचमस्वरसंयुतं ॥ [illegible]येन
समा[illegible]घोरात्तीप्रकीर्तिता ॥ रतिबीजं निजबीजं तथा चैव चामुण्डा ते घोररूपा घोरा कालिकापानु[illegible]विंशत्यक्षररूपिणीति वा[illegible] राम
डातत्त्वे[illegible]चेप्रतिपादिने ॥ तेन प्रणवो माया निजबीजं पंच पंचमकारयुक्तं वह्निवल्लभा ॥ अस्य पूजा प्रातःकृत्यादिना प्राणाया १४१

मंत्रं कर्म[illegible]वदुद्धाप्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्ततः । अस्य मंत्रस्य भैरवऋषिर्विराट्छंदः सिद्धकाली ब्रह्मरूपा भुवनेश्वरी देवता निजबीजं
शक्तिः [illegible]णा[illegible]सं करांगन्यासौ वदक्षिणावत् ॥ ध्यानं तु ॥ खड्गं छिन्नेंदुबिंबस्रवदमृतवसाप्राविताङ्गि त्रिनेत्रा सव्येपाणौ कपा
लं गलद[illegible]वमयो मुक्तकेशी पिबंती । दिगम्बरा वक्त्रकोटीमणिमयमुकुटा ये युता दीप्तजिह्वा पापान्ती लीत्यला भारविशशिवि
लस्वत्कुं[illegible]लीढपादा । एवं ध्यात्वा पूजितकं दक्षिणावत्सर्वकार्यं । पुरश्चरणं तु । एकविंशतिमहस्रजपः । तदुक्तं कालीतंत्रे
जपेद्विंशतिसाहस्रं सहस्रैकेन संयुतं । होमयेत्तद्दशांशेन मधुयुक्तेन मंत्रवित्तम ॥ मंत्रांतरं ॥ विश्वसारे । मूलबीजं ततः पाल
ज्ञाबीजं ततः परं । महाविद्या महाकाल्या महाकालेन भाषिता । वर्णाद्यं वह्निमयुक्तं रतिबिंदुसमन्वितं । एतत्त्रयं पवह्निवल्लभा । मू
लत्रयं फट् वह्निवल्लभा । निजबीजं कूर्चलज्जा पुनस्तान्येव वह्निवल्लभा । वाग्भवं मूलबीजं पुनस्तद्देवकालिकायै वह्निवल्ल
भा ॥ अस्य पूजा पुर्योगः ॥ प्रातः कृत्यादि प्राणायामं तं कृत्वा करन्यासं कुर्यात् । दक्षिणामूर्तिऋषिः पंक्तिश्छंदः कालीदेवता । शि
रसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः ॥ मुखे पंक्तिछंदसे नमः ॥ हृदि कालिकायै देवतायै नमः ॥ ततो ध्यानं ॥ चतुर्भुजे कृष्णवर्णां मु
ण्डमालाविभूषितां ॥ खड्गं च दक्षिणे पाणौ बिभ्रतीं दीवरद्वयं । कर्त्रिं च खर्परं चैव क्रमाद्वामेन बिभ्रतीं । द्यां लिखंतीं जटामेकां बिभ्र

तं॰सा॰ १४२ तीं शिरसा द्वयां मुंडमालां धराशीर्षे ग्रीवायाम पि चापरां कट्टस्तात्रीगहारं च विभ्रतीं रक्तलोचनीं। कृष्णवस्त्रधरां कर्णव्याघ्राजिनस
मन्वितां। वामपादं शववक्षसि दक्षिणं पदं। विन्यस्यासिं हपृष्ठे तु लेलिहानां शवस्वयं। सादृहासां महाघोरां वपुषां सुभीषणां। एवं ध्यानं न्य
न्यस्य सर्वं दक्षिणावत्। पूर्वोक्तानां च मंत्राणां सर्वं दक्षिणावद्बोध्यं। अस्याः पुरश्चरणं लक्षद्वयं। अन्येषां मंत्रवर्णसंख्यालक्षं जपः। तत्
दृशांशं तत्रैव। लक्षद्वयं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि। अन्येषां वर्णलक्षं तु कथितं पद्मयोनि। निजवीजं माया लज्जा दक्षिणे कालि
के वह्निवल्लभा। निजवीजं कूर्चं लज्जा दक्षिणे कालिके फट्। मूललवीजद्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं दक्षिणे कालिके पूर्वघट्
बीजानि वह्निवल्लभा। एवं पूजा। प्रातःकृत्यादि प्रातःकृत्यादि प्राणायामान्तं विधाय पत्रन्यासादिन्यासं कुर्यात्। एषां दक्षिणा का
लिकादेवस्य न्यासं सर्वं पूजादिकं दक्षिणावद्बोध्यं। निजवीजं कूर्चं मायां दक्षिणे कालिके द्वयं॥ मूलवीजं कूर्चं। निजवीजं
वह्निवल्लभा॥ अस्य ऋषिः पूर्ववत्॥ मूलवीजं स्वाहा। निजवीजं द्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं वह्निवल्लभा। मूलवीजं कूर्चं लज्जा
वह्निवल्लभा। मूलवीजं दक्षिणे कालिके वह्निवल्लभा। निजवीजं त्रयं कूर्चयुगं लज्जा पूर्ववीजत्रयं स्वाहा। मूलद्वयं कूर्चद्वयं राम
मायाद्वयं पञ्चन्यासान्येव वह्निवल्लभा। मूलभा॥ मूलत्रयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं पञ्चन्यासान्येव वह्निवभा। हृदयवा॥ मवे मूलद्व १४२

142

ता

पवशिसकापेठहृदयं।एतासांश्चाद्यादिन्यासंपूजादिकंचसर्वंदक्षिणांवत्।अस्याःपुरश्चरणंलक्षजपः॥१४॥पूजायंत्रमुंडमालातंत्रेना
ग्निर्वाकपालेवाश्मशानेवाकाष्ठानिर्मिते।शानिभौमदिनेवापिशरीरेमृतसंभवे।वर्णैःसंस्थाप्यवालोहेचक्रकार्थ्यप्रयत्नतः॥कालीतं
त्रेअपरेत्रिकोणंविन्यस्यत्रिकोणंतद्बहिर्न्यसेत्।ततोवैविलिखेन्मंत्रीत्रिकोणत्रयमुत्तमं॥ततोवैवृत्तंसमालिख्यलिखेदष्टदलं
ततः।वृत्तंविलिख्यविधिवद्विलिखेद्भूपुरमेककं।कालीहृदये।यथाशक्तिसमालिख्यरेवृक्तांसुलक्षणं।एतत्तुविलिखेद्वेत्रामंत्रवंद
नागुरुःलिखितेकुमारीकल्पेमध्येतुदेवेदचंवकंविंदुमायाविभूषितं।एतासांविद्यानांप्रमाणंविश्वसारतंत्रे।अथपंचाक्षरीवि
द्यांश्रृणुषकमलाननेप्रजापतिसमुद्धृत्यवद्धारूढंततः।द्वितीयंचतुर्थस्वरसंयुक्तंसद्धितंतत्रसमन्वितं।वीजत्रयंक्रमेणैवततं
नेठद्विसुंदरी।पंचाक्षरीमहाविद्याकथितापरमयोगिना॥षडक्षरीमहाकालीवक्ष्यामिश्रृणुपार्वति।वीजत्रयंसमुद्धृत्य
अस्त्रवर्णंसमुद्धरेत् वह्निजायावधिःप्रोक्ताविद्यात्रैलोक्यमोहिनी अष्टाक्षरीमहाविद्याकथ्यतेश्रृणुपार्वती वीज
त्रयंक्रमेणैवपुनर्वीजत्रयंसुधीः स्वाहांताकथिताविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा एकादशाक्षरीविद्याकथ्यतेश्रृणुपार्वति
वाग्भवंहृदयंपश्चाद्ब्रह्मारूढंप्रजापतिं चतुर्थस्वरसंयुक्तंनादविंदुविभूषितं द्विगुणंचततःलज्जांङेंतेचकालिकाय

मं॰सां॰ दं स्वाहांता कथिता विद्या प्रिये चैकादशाक्षरी ऋषिः स्याद्दक्षिणामूर्त्तिः पंक्तिश्छंद उदाहृतं परात्परतरा शक्तिः का
१४३ लिका देवता स्मृता: एकादशाक्षरी विद्या कालिकायाः सुदुर्लभा लक्षद्वयं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि अन्यत्सर्वं
(?)लं स्यात्कथितं पद्मयोनिना अस्या ध्यानं चतुर्भुजां कृष्णवर्णां मुंडमालाविभूषितां खड्गं च दक्षिणे पाणौ बिभ्र
तीं दीवरद्वयं कर्त्तृं च खर्परं चैव क्रमाद्वामेन बिभ्रतीं शिरसा द्वयीं मुंडमालाधरां शीर्षे ग्रीवायामपि चापरां वक्षसा
नागहारं च बिभ्रतीं रक्तलोचनां कृष्णवस्त्रधरां कट्यां व्याघ्राजिनसमन्वितां वामपादं शवहृदि संस्थाप्य दक्षिणं पदं
विलाप्य सिंहपृष्ठे तु लेलिहानां शवद्वयं सा(?)ट्टहासां महाघोररावयुक्तां सुभीषणां अन्यत्सर्वं दक्षिणावत् पूर्वोक्ता
नां मंत्राणां च भुजादिकं दक्षिणे बोध्यं मूलवीजं ततो मायां लज्जावीजं ततः परं दक्षिणे कालिके चेति दंते वह्निसुंदरी
एकादशाक्षरी काली चतुर्वर्गफलप्रदा कवचं मूलविद्यां च जपेद्भुवनेश्वरी दक्षिणे कालिके चेति अस्त्रांता समुदीरिता
अष्टादशाक्षरीं प्रवक्ष्यामि विद्यां विंशतिवर्णिकां यस्याः प्रसादाद्देवेशि भवेद्भूमिपुरंदरः मूलवीजद्वयं ब्रूयात्ततः कूर्चद्वयं वदे राम
त् लज्जायुगं समुद्धृत्य संबुद्ध्यंतं पदद्वयं पूर्ववत्तच्च तथा वीजान्यंते च वह्निसुंदरीं ऋषिः स्याद्दक्षिणामूर्त्तिः पंक्तिश्छं १४३

दृग्दाहौ हंस्वतासङ्गिनु दिष्टाकालीदक्षिणपूर्विका अथापरांप्रवक्ष्यामिविद्यांत्रिभुवनेश्वरी निजवीजंसमुद्धृत्यतदंतेव
ह्निसुं कौ भैरवोस्यऋषिःप्रोक्तः सर्वतंत्रसमन्वितः अष्टाक्षरीतुयाप्रोक्तासर्वतंत्रेषुगोपिता निजवीजद्वयंकूर्चद्वयंलज्जा
द्वयंततः स्वाहांताकथिताविद्याकालीसर्वफलप्रदा निजवीजकूर्चंतथालज्जांतदंतेवह्निसुंदरीं पंचाक्षरीमहाविद्यापंच
वक्त्रऋषिःस्मृतः नवाक्षरींमहाविद्यांमृणुषकमलानने निजवीजंत्रयंकूर्चयुगंलज्जायुगंततः स्वाहांताकथितावि
द्यासर्वसंपत्प्रदामता अथापरांप्रवक्ष्यामिविद्यांतांचनवाक्षरीं मूलवीजंसमुद्धृत्यसंबुद्ध्यंतंपदद्वयं स्वाहांताकथिता
विद्यासर्वशत्रुभयंकरी अथवाष्टाक्षरीविद्यांमृणुषकमलानने निजवीजंततःकूर्चंतथालज्जासमुद्धरेत् पुनस्ता
न्येवचोच्चार्य्यस्वाहांतामोक्षदायिनी अथापरांप्रवक्ष्यामिदशाक्षरसमन्वितां मूलद्वयंकूर्चयुगंतथालज्जाद्वयंततः
पुनस्तान्येववीजानितदंतेवह्निसुंदरीं चतुर्दशाक्षरीविद्याचतुर्वर्गफलप्रदा ब्रह्मत्रयंसमुद्धृत्यरतिवह्निसमन्वितं नाद
विंदुसमायुक्तंलज्जाकूर्चद्वयंतथा पुनःक्रमेणचोद्धृत्यवह्निजायावधिर्म्मनुः षोडशीयंसमाख्याताविद्याकल्पद्रुमोपमा
मायातंत्रेहृदयंवाग्भवंदेविनिजवीजयुगंततः कालिकायैपदंचोक्त्वातदंतेवह्निसुंदरीं तंत्रांतरेनमःपाशांकुशौद्वेथाप

तं॰सा॰
२४४

144

स्वाहा कालिकालिके दीर्घतनुद्धृदं कालीमनुः पंचदशाक्षरः एतासां प्रजनं चैव दक्षिणा वत्सुरेश्वरि लक्षसं
ख्य जपं कुर्यात् पुरश्चरणसिद्धये एतासां यंत्रं कालीतंत्रे आदौ त्रिकोणं विन्यस्य त्रिकोणं तद्बहिर्न्यसेत् ततो वै वि
लिख्य लिखेदष्टदलं ततः वृत्तं विलिख्य विधिवल्लिखेद्भूपुरमेककं कुमारीकल्पमध्ये तु वैदं वं चक्रं वीजमाया
विभूषितं यंत्रनिर्माणपात्रं मुण्डमालातंत्रे तान्त्रपात्रे कपाले वा श्मशानकाष्ठनिर्म्मिते शनिभौमदिने वापि शरीरे
मृतसंभवे स्वर्णरूप्येऽथवा लोहे चक्रं कार्य्यं विधानतः अथ गुह्यकाली विश्वसारे अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां
सर्वसमृद्धिदां चतुर्वर्गप्रदां साक्षान्महापातकनाशिनीं सर्वसिद्धिप्रदां नित्यां भुक्तिमुक्तिप्रदायिनीं गुह्यकाली
महाविद्या त्रैलोक्ये चातिदुर्लभा इंद्रादिरूढं वर्गाद्यं रतिविंदुसमन्वितं त्रिगुणं च ततः कृत्वा ईशानं च समुद्धरेत् षष्ठ
स्वरसमायुक्तं नादविंदुविभूषितं द्विगुणं च ततः कृत्वा ईशाद्वयं समुद्धरेत् वामाक्षिवह्निसंयुक्तं नादविंदुकलान्वितं तत्गु
ह्यकालिके प्रोक्ता चाथवा दक्षिणे वदेत् सप्तवीजं पुनः सर्वं क्रमेण योजयेत्ततः वह्निजायावधिः प्रोक्ता विद्या त्रैलोक्यमो राम
हिनी भावयेति गुह्यकालिके दक्षिणे कालिके वा मंत्रः कामवीजं तथा कूर्च्चं तदंते भुवनेश्वरी गुह्ये च कालिके वापि तथा २४४

वीजंद्वयंवदेत् स्वाहांताकथिताविद्या सर्व्वतंत्रेषुगोपिता एषानुषोडशीविद्याचतुर्वर्गफलप्रदा अस्यार्थः आदौनिजवी
जंततः कूर्च्चंततोमायांततः संवोधनपदद्वयं ततोनिजवीजद्वयंकूर्च्चद्वयंमायाद्वयंवह्निवल्लभा कामवीजद्वयंहित्वाभ
वेद्विद्याचतुर्दशी अस्यमंत्रस्येतिशेषः सप्तवीजंपुराप्रोक्तंगुह्येचकालिकेपुनः स्वाहांताकथिताविद्यासर्वतंत्रेषुगोपि
ता एषापिचतुर्दशाक्षरी एतासांपूजनंतुतत्रैवपूर्ववन्न्यासवर्गस्तुपूर्ववत्पूजयेच्छिवां पूर्ववज्जपेद्विद्यांसर्वंपूर्ववदेव
हि वलिदानंतथायंत्रंपूर्ववत्परिकल्पयेत् वलिमंत्रस्तु एहिएहिजगन्मातर्जगतांजननिगृह्ण २ इमंवलिंसिद्धिंदेहि २ शत्रु न
नुद्वयंकुरु २ ह्रूं २ क्लीं २ ह्रूं २ ठ ठ ॐ कालिकायैनमः फट्स्वाहा यद्वागुह्यकाल्या अयंवावलिमंत्रः एहिएहिगुह्यकालि
गृह्ण २ ममशत्रुन्नाशय २ वादपर २ मुरु २ स्फुर २ छिंधि २ सिद्धिं देहि २ ह्रूं २ स्वाहा तथान्यं आसमंत्रः ॐ ह्रूं सदाशिवमहा
प्रेतायगुह्यकाल्यासनायगुह्यकाल्यै ह्रूं नमः भद्रकाल्याद्यो विद्याः कथ्यंतेशृणुसुंदरी कामवीजादिकंवीजंसर्वपूर्वापरे
यजेत् भद्रकालींतथाङेतां तेवीजमध्येनियोजयेत् स्वाहांताकथिताविद्याविंशद्वर्णात्मिकापरा चतुर्वर्गप्रदाविद्याभद्र
कालिशुभानने सप्तवीजंसमुद्धृत्यश्मशानकालिकेतथा पुनर्वीजंक्रमेणैवस्वाहांतासर्वसिद्धिदा विंशत्येकाधिकावि

तं०स्ता० १४५

श्मशानकालिकामता वीजानि चोच्चरेत्ततः पूर्वंमहाकालिपदंततः तदंते सप्तवीजानि स्वाहांता सर्व्वसिद्धिदा विं
शत्यर्णामहाविद्येयं महाकाली प्रकीर्त्तिता एवासां जपपूजनं दक्षिणावत् विशेषस्तु भूपुरे इंद्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् भू
गृहे स्याच्चर्व्वादि चतुर्द्वारेषु विष्णुशिवंसूर्य्यंगणेशं च पूजयेत् तत्रैव भूगृहे लोकपालाः स्युस्तदस्त्राणि चतद्बहिः।
भूगृहेषु चतुर्दिक्षु जपेत् क्रमतः सुधीः विष्णुशिवं तथा सूर्य्यं गणेशं पूजयेत्ततः तथा यंत्रंतु त्रिकोणं चैव षट्कोणं
नवकोणं मनोहरं त्रिवृत्तं साष्टपत्रं तु सुकिंजल्कमनोहरं भूपुरत्रित्रियायुक्तं योनिमंडलमंडितं त्रिपंचारमिदं चक्रं सर्व
तत्त्वसमन्वितं ध्यानं तु महामेघप्रभां देवीं कृष्णवस्त्रपिधायिनीं ललज्जिह्वां घोरदंष्ट्रां कोटराक्षीं हसन्मुखीं नागहा
रलतोपेतां चंद्रार्द्धकृतशेखरां घांलिखंतीं टज्जाग्निकोलेलिहानां शवद्वयं नागयज्ञोपवीतांगीं नागशय्यानिवेदुषीं
पंचाशन्मुंडसंयुक्तनरमालां महोदरीं सहस्रफणसंयुक्तमनंतं शिरसोपरि चतुर्दिक्षु नागफणवेष्टितां गुह्यकालिकां तक्ष
कसर्पराजेन वामकंकणभूषितां अनंतनागराजेन कृतदक्षिणकंकणां नागेन रशनाभारकल्पितां रत्ननूपुरां द्विभुजां चिं राम
नये देवीं नागयज्ञोपवीतिनीं नरदेहसमारब्धकुंडलश्रुतिमंडलां प्रसन्नवदनां सौम्यां नवरत्नविभूषितां नारदाद्यैर्मुनिगणैः १४५

सेवितांशिवगेहिनीं अट्टहासां महाभीमां साधकाभीष्टदायिनीं घोलिखतीं जटामेकां धारयंतीमितिशेषः अनंतांशिर
सोपरिदधतीमतिशेषः इतिश्यामाप्रकरणं अथताराप्रकरणं अथभेदान्वक्ष्यामितारिण्याः सर्वसिद्धिदान् येषांवि
ज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः कवितालभतेसम्यग्द्यामनर्गलविजृंभितां पांडित्यंसर्वशास्त्रेषु धनेधनपतिर्भवेत् राज
द्वारेसभायां च विवादव्यवहारके सर्वत्रजयमाप्नोति वृहस्पतिरिवापरः तथाचमत्स्यसूक्तेमायावीजंतृतीयंचफट्कारांतद
नंतरं संपूर्णसिद्धिमंत्रस्तु रश्मिपंचकसंयुतं रश्मिपंचकवर्णपंचकं लीलयावाक्प्रदाचेतितेनलीलसरस्वती तारकत्वा
त्सदातारासुखमोक्षप्रदायिनी उग्रापत्तारिणीयस्मादुग्रताराप्रकीर्तिता तारार्णवविवसिष्ठाराधिताविधानत्वंशीघ्र
फलायतः अतस्तेनापिमुनिना शापोदत्तःसुदारुणः ततःप्रभृतिविद्येयंफलदात्रीनकस्यचित् चंद्रवीजंत्रपांतस्थं
वीजोपरिनियोजयेत् ततःप्रभृतिविद्येयंवधूरिवयशस्विनी तथाचोद्धारव्यंजनं वह्निवामाक्षिविंदुसंयुतं चंद्रवी
जसमारूढंवधूवीजमिदंस्मृतं चंद्रःसकारः फलिनीसर्वविद्यानांजयिनीजयकारिणं विपक्षक्षयकरीविद्याप्र
तत्वप्रदायिनी मंत्रस्यज्ञानमात्रेणविजयीभुविजायते एकवीरकल्पेपिलज्जावीजंवधूवीजंकूर्चवीजंतथाहिफट्

तं०सा० एवंपंचाह्लरीविद्यापंचमृतप्रकाशिनी वध्रवीजंस्त्रींकारंविम्घसारेसनरींचमहेशानिवध्रवीजंप्रकीर्त्तितं नीलतंत्रेता
१४६ राद्यापंचवर्णेयंश्रीमन्नीलसरस्वती सर्वभाषामयीस्तुद्धासर्वाम्नायैर्नमस्कृता तारालेवेपि अनुत्तरंसमुद्धृत्यमायोत्त
रमतःपरं यपंचमममममायुक्तंपं चरश्मिप्रकीर्त्तितं जीवनीक्लीमध्यमापश्चादेकाह्नातदनंतरं उग्रदर्प्पतनोदद्याद
166 स्त्रंदेविप्रकाशितं एकाह्नीस्त्रींएतेनसर्द्धत्रप्रापोद्वारःपंचाह्लरीमधिष्ठाप्यतंत्रे श्रीवीजाद्यायदाविद्यातदाश्रीःसर्व
तोमुखी एषैवहिमहाविद्यामायाद्यासकलेष्टदा वाग्भवाद्यायदाविद्यावागीशत्वप्रदायिनी विनारेकजटाचैषा
महामुक्तिप्रदायिनी नाशस्त्ररहिताअर्णेमहानीलसरस्वती कुल्लुकेयंसमाख्यातासर्वतंत्रेषुगोपिता एषाक्रमगता
प्राम्नामतभेदादनेकधा एषापंचाह्लरीनदेवाह पंचाह्लरीएकजटा ताराद्यातुभवेद्देवि श्रीमन्नीलसरस्वती उग्रतारा
चम्पहरीम्महानीलसरस्वती अन्यासांविद्यानामेकजटैवदेवताप्रकृतित्वात् एतासांसाधनस्थानंनीलतंत्रेएकलिंगे
श्मशानेवाशून्यागारेचतुःपथे तत्रस्थःसाधयेद्योगीविद्यांत्रिभुवनेश्वरीं नत्रैवपंचक्रोशांतरेयत्रनलिंगांतरमीक्ष्य राम
ते तदेकलिंगमाख्यातंतत्रसिद्धिरनुत्तमा अन्यत्रापिउज्जटेपर्वतेवापिनिर्ज्जनेवाचतुःपथे देवागारेचशून्येचनिर्ज्ज १४६

नैकांतवेश्मनि वीरतंत्रेपि शून्यागारे श्मशाने यदि जपति जनस्त्विह कलिं गते ङ्गो गंगागर्भे गिरौ वा सुचिरमलमति सर्वदा
भक्तियुक्तः विद्याश्रीनीलवाण्या भुवनजनपतिः सर्वशास्त्रार्थवेत्ता देहांते योगिमुख्यः परमपदसुखं ब्रह्मनिर्वाणे
मेति अथ ताराचमनं ताराभेदैस्त्रिभिः पीत्वा मायया क्षालयेत्करं स्त्रीं हूं ॐ श्रो ह्रिं रूं म उ फट् फूत्कारैः क्षालयेत्
करं आस्यनासे दृशौ श्रोत्रे नाभिवक्षः शिरो भुजान् वैरोचनादिभिः स्पृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते आचम्य भैरवो भूत्वा
वसेदात्मा प्रपश्यति ताराभेदैरिति तारा[illegible]भेदत्रिभिः उग्रा इति तारा १ एकजटा २ चतुराक्षरा पंचाक्षरा त्र्यक्षरा पिता १॰
महानीलसरस्वती ३ इत्यर्थः भेदैरिति ताराउग्रं एकजटावैरोचनशोकपांडरपद्मनाभ अक्षितनाभनामकमामकतारकपां
डरपद्मांतकयमांतकविघ्नांतकनरांतकाः सचतुर्थी प्रणवादिनमोंतिकाः अस्यपूजा प्रातःकृत्यादि स्नानांतकूर्मसमा
प्य यागस्थानं गत्वा ॐ वज्रोदके हूं फट् स्वाहा इति जलमंत्रेण जलमभिषेचयाय एतज्जलं पूजार्थं विधाय किंचिदन्यजलेनिः
क्षिप्य तेन वारिणा ॐ क्लीं विशुद्धधर्मगात्रि सर्वपापानि शमय अशेषविकल्पमपनय हूं फट् स्वाहेति हस्तपादौ प्रक्षाल्य कुल
कुशान् स्वर्णरजतरूप्यान् तर्जन्यनामास्वथ यासंख्येन धृत्वा ॐ क्लीं स्वाहेति चम्पवीठं चिंतयेत् कुलकुशान् सुवर्णरज

तं०सा० तंचैवजपयज्ञादिकर्म्मसु कुशकार्य्यकरंप्रोक्तंननुवन्याःकुशाः पीठंयथाक्रमशानंतत्रसंचिंत्यतत्रैकल्पद्रुमंस्मरेत् तन्म
१४१ लेमणिपीठंचनानामणिविभूषितं नानालंकारभूषाढ्यंमुनिदेवैश्चभूषितं शिवाभिर्विकृमांसास्थिमोदमानाभिरंततः च
तुर्दिक्षुशवानमुंडैश्चितांगारास्थिभूषितं तन्मध्येभावयेद्देवीं यथोक्तंध्यानयोगतः इतिध्यात्वामणिधारिणिवज्रिणि
महाजलसेकाद्भूमिंशोधयेत् ॐसर्वविघ्नानुत्सारयहूंफट्स्वाहेतिनाराचमुद्रयाहतप्रक्षेपेणदिग्यांतरीक्षभौमान्
विघ्नानुत्सारयेत् ॐपवित्रवज्रभूमेहूंफट्स्वाहेतिवज्रिणिमहाप्रतिसरेहुंफट्स्वाहेतिशिखावंधनंकुर्य्यात् ॐरक्षर
क्षहूंफट्स्वाहेतिगंधपुष्पादिनामभ्यर्च्यस्वस्तिकादिक्रमेणतत्रोपविशेत् तदुक्तंमत्स्यसूक्ते मृदुकोमलमासीनोऽन्येषुक
वलेषुच विष्टरंवासमासीनःसाधयेत्सिद्धिमुत्तमां कोमलादिलक्षणमाह श्रीक्रमे पंचवर्षांतरंयावन्मृतंवालमचूडकं
षण्मासाभ्यंतरंयावद्दशमासाद्यपूर्वकं गर्भच्युतंमृतंवालंगर्भाद्यमपुरःसरं एतत्कोमलमित्याहुर्विष्टरेषुवा तथानीलतं
त्रेश्राव्यत्र चूडकोवालोहीनोपनयतःपुमान् योमृतःपंचमेवर्षेतमेवकोमलंविदुः पंचमेवर्षेपंचवर्षपूर्णेएकहस्तंद्विहस्तंवाम्
वाचतुरस्त्रंसमंततः विष्टुद्धेआसनेकुर्य्यात्संस्कारंपूजनंबुधः तत्रसारव्याघ्रचर्म्मायत्रशवप्राणप्रतिष्ठांकुर्यात्पित्रा १४१

पभूमिमामंत्र्यतत्रकंवलकोमलविष्टराद्यासनानियथासाधनान्यास्तीर्य ॐ आसुरेरेखेवज्ररेखेहूंफट्स्वाहेति

सनंतदुक्तं रक्षःसारद्वीपिचर्माश्रचूडकमित्यादिविष्टरेष्वित्यादिकुशपत्रशतेनवटुकं निर्म्मायेत त्रिशतेनवटुकं निर्म्मायेत त्रिशवप्रा
णप्रतिष्ठां कुर्यात् ॐ मलिधरिलिवज्रिणिमहाप्रतिसरेरक्ष रक्ष मां हुं फट् स्वाहेति वस्त्रांचलेरक्षाग्रंथिं वंधयेत् ॐ श्रां हुं फट् स्वाहे
त्यादिव्यापक न्यासवाक्कायचित्तं शोधयेत् ॐ पुष्पकेतुराजार्हते शतायसम्यक्संबधाय ॐ पुष्पेमहापुष्पेसुपुष्पेपुष्पशोभिने पुष्प
चयावकीर्णे हुं फट् स्वाहेति पुष्पमामंत्रयेत् ततः स्वर्णादिपीठे गोरोचनादिलिप्ते ॐ श्रां: सुरेखे वज्ररेखे हुं फट् नम इति मंत्रेणाधो
मुखत्रिकोणगर्भाष्टदलपद्मं चतुरस्रं चतुर्द्वारयुक्तं मंत्रमुद्धरेत् पद्मस्य पूर्वादिदले मंत्राक्षराणि लिखेत् सयोनिचंदनेनाष्टदलप
द्मं वृत्तं लिखेत्ततः महासनं समासाद्य मायां पूर्वदले लिखेत् मध्ये वीजं द्वितीये च फमुत्तरे पश्चिमे तुरं मध्ये वीजं लिखेत्तारं भूतसुद्धि
मयाचरेत् द्वितीये दक्षिणे तारं हूंकारं तारा प्रणवत्वात् मध्ये षट्कोणं तत्तितपञ्चमितिके चित् तदुक्तं षट्कोणं तर्गतं पद्मं भूविंव
द्वितयं पुनः चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मंडलमालिखेत् वीजलिखनं तु पूर्ववत् नीलतंत्रे तु सारस्वततार्चिनां विशेषयंत्रमाह व्योमेंद्वे
रसनार्णकर्णिकमचांद्वद्वैः स्फुरत्केशरं वर्गाढ्यासिवसुच्छदं वसुमतीगेहेन संवेष्टितं ताराधीश्वरवारिववर्णविलसद्दिक्कोणसंशो
भितं यंत्रं नीलतनोः परं निगदितं सर्व्वार्थसिद्धिप्रदं एवं यंत्रमालिख्य पीठमर्च्चयेत् यथा पीठस्य पूर्वद्वारे ॐ ह्रीं गां गणपतये नमः

नी०स०
१४८

एवंपीठस्यदक्षिणे ॐ ह्रींवांवटुकायनमः पीठस्यपश्चिमे ॐ ह्रींक्षांक्षेत्रपालायनमः पीठस्योत्तरे ॐ ह्रींयांयोगिनीभ्योनमः मध्ये
ॐ श्मशानायनमः एवंकल्पवृक्षायतन्मूलेमणिपीठायनानालंकारेभ्योमुनिभ्योदेवतेभ्योवक्त्रमांसास्थिमोदमानशिवाभ्यः
चतुर्दिक्षुशवमुंडचितांगारास्थिभ्यः ततोऽष्टदलेषुपूर्वादि ॐ लक्ष्म्यैनमः एवंसरस्वत्यैरत्यैप्रीत्यैकीर्त्यैशांत्यैतुष्ट्यैपुष्ट्यैतन्म
ध्येहसौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमः तदुक्तंसिद्धसारस्वतेलक्ष्मीसरस्वतीचैवरतिः प्रीतिस्तथैवच कीर्त्तिः शांतिश्च
तुष्टिश्चपुष्टिरित्यष्टशक्तयः देव्यानीलसरस्वत्याः पीठशक्तयईरिताः वीरतंत्रेतन्मध्येपूजयेद्देव्यावाहनंशवमेवच ततोमू
लेनतत्रमूर्त्तिंसंकल्प ततोभूतशुद्धिंकुर्य्यात् यथास्वांकेउत्तानौकरौकृत्वाहंसइतिमंत्रेणकुंडलिनींजीवात्मानंविलोमेन
पृथिव्यप्तेजरूपादिनाषट्त्रिंशत्तत्वानिसुषुम्नावर्त्मनापरमात्मनिसंयोज्यवामनासयापूरकेनह्रींकारंरक्तवर्णंध्यात्वानाभौ
तदुद्भूतेनअग्निनालिंगशरीरंसंदह्यकुंभकेनस्त्रींकारंपीतवर्णंहृदिविचिंत्यतदुद्भूतेनवायुनाभस्मप्रोत्सार्य्यरेचकेनदक्षनासयारेच
येत् ततोश्वेतवर्णंठंकारंशिरसिविचिंत्यतदुद्भूतेनअमृतेनतदस्थिप्लावितंकृत्वासमस्तमपगतव्याधिंदिव्यंशरीरंआप्लावयेदम
त तथाचश्रुतिः षट्त्रिंशत्तत्वानिशरीरेमिलितानिततआत्मानमपगतव्याधिंनिर्मलंदेवताभेदेनध्यायेत् तस्मिन्विश्वव्यापक । १४८

वारिएणि आःकाराद्रक्तपंकजं ध्यात्वा तदुपरि यंकाराच्छ्वेतपंकजं विचिंत्य तदुपरि नीलसन्निभं हूंकारं ध्यात्वा तदुपरि हूं वीजभूषितां
कर्त्रिकां ध्यायेत् तदुपरि आत्मानं तारिणीमयं ध्यायेत् ओं ह्रीं स्त्रीं स्वाहेत्येकादशाक्षरं जपन् प्राणान् प्रतिष्ठाप्य ध्यायेदिति तदुक्तं
के त्वकारी येमायां नाभौ रक्तवर्णं ध्यात्वा तज्जातवह्निना शुष्ककर्म्मात्मकं देहं दग्धं संचिंतयेत्ततः स्त्रींकारं हृदि पीताभं तदुद्भूते
न वायुना भस्म प्रोत्सारितं स्वाललाटे चिंतयेत्ततः कूर्च्चं तुषारवर्णाभं तदुद्भूतामृतेन च तदस्थि प्लावितं कृत्वा तदात्मानं विचिं
तयेत् भूतशुद्धिं विधायेत्थं मूर्त्यं विघ्नं विचिंतयेत् निर्लेपनिर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयं अंतरीक्षे ततो ध्यायेदाकाराद्रक्तप
कजं भूयस्तस्योपरि ध्यायेत् यंकारात् श्वेतपंकजं तस्योपरि पुनर्ध्यायेत् हूंकारं नीलसन्निभं ततो हूंकारजां पश्येत् कर्त्रिकां
वीजभूषितां कर्त्रिःपरिगतां ध्यायेदात्मानं तारिणीमयं प्रत्यालीढपदां घोरां मुंडमालाविभूषितां खर्व्वां लंबोदरीं भीमां व्याघ्रच
र्म्मावृतां कटौ नवयौवनसंपन्नां पंचमुद्राविभूषितां चतुर्भुजां ललज्जिह्वां महाभीमां वरप्रदां खड्गकर्त्रिसमायुक्तसव्येतरभुजद्वयां
कपालोत्पलसंयुक्तसव्यपाणिद्वयान्वितां पिंगोग्रैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभूषितामिति पंचमुद्राविभूषितामिति ललाटेस्थिता
स्थिपट्टिकाचतुष्टयान्वितकपालपंचकतयान्वितां मिमर्थं श्रीशंकराचार्य्येणाप्युक्तं विचित्रास्थिमालं करालं कपालं लला

तं०सा० रेचयेत्पवान्वितं धारयंतीं मितितः ततः प्राणायामः वामनासापुटे मूलं चतुर्वारं जप्त्वा वायुं पूरयेत् तदनु नासापुटौ धृत्वा षोड
१४९ शवारजपेन कुंभयेत् तदनु दक्षनासापुटेन वाराष्टकावर्त्तेन रेचयेत् पुनर्दक्षिणेनापूर्य्य वामेन रेचयेत् पुनर्वामेनापू
र्य्य दक्षिणेन रेचयेत् इति प्राणायामत्रयं भवेत् ततः ऋष्यादिन्यासः यथा शिरसि अक्षोभ्यऋषये नमः मुखे बृहती छंदसे
149
नमः हृदि श्रीमदेकजटायै देवतायै नमः मूलाधारे हूं बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः शेषाण्यक्षराणि पुन्नाम्य सर्वांगे
कीलकाय नमः तदुक्तं वीरतंत्रे अक्षोभ्यऋषिरेतस्या बृहती छंद ईरितं नीलसरस्वती देवी त्रिषु लोकेषु गोपिता हूं बीजं
अस्त्रशक्तिः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदा ततः कालीतंत्रोक्त मातृकान्यासः तथा चोक्तं यथा काली तथा नीला ततः क्रमान्मातृ
कान्यसेत् तद्यथा अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं नमो हृदि एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं नमो दक्षभुजे ङं चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं न
मो वामभुजे णं तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं नमो दक्षजंघायां यं रं लं वं शं षं सं हं ळं क्षं नमो वामजंघायां ततः करांगन्यासो क्रों अखिल
वाग्रूपिण्यै अंगुष्ठाभ्यां नमः क्रों अखंडवाग्रूपिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा हूं ब्रह्मवाग्रूपिण्यै मध्यमाभ्यां वषट् ह्रैं विष्णुवाग्रूपिण्यै राम
अनामिकाभ्यां हुं क्रों रुद्रवाग्रूपिण्यै कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः सर्ववाग्रूपिण्यै करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु अंगुलीनि १४९

यमस्तु पूर्वमेवोक्तः अयं तु नीलसरस्वती पक्षे तथा च तामधिकृत्य सिद्धसारस्वते अखिलवाग्रूपिणीं प्रोच्य हृदयाय नमो व
देत् अखंडवाग्रूपिणीं स्वपि शिरसे वह्निवल्लभा ब्रह्मवाग्रूपिणीमुक्त्वा शिखायै वषडित्यपि विष्णुवाग्रूपिणीं प्रोच्य कव
चाय हुं मुच्चरेत् रुद्रवाग्रूपिणीं नेत्रत्रयाय वौषडित्यपि सर्ववाग्रूपिणीमुक्त्वा अस्त्राय फडिति स्मरेत् षड्दीर्घयामाय
यवबीजांतेनाभियोजयेत् सर्वत्र ह्रां एकजटायै अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तारिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा हूं वज्रोदके मध्यमाभ्यां
वषट् ह्रैं उग्रजटे अनामिकाभ्यां हुं ह्रौं महाप्रतिसरे कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः पिंगोग्रैकजटे करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृ
दयादिषु तथा च एकजटामधिकृत्य नीलतंत्रे वीजांते एकजटायै हृदयं परिकीर्तितं तारिण्यै शिरसे ज हृद वज्रोदके
शिखा तथा उग्रजटे कवचं महाप्रतिसरे तथा पिंगोग्रैकजटे तत् छन्नेत्रास्त्रं परिकीर्तितं अत्र वर्णन्यास पीठन्यासौ न
लिखितावनुक्तत्वात् तथा च फेत्कारीये अंगन्यासकरन्यासौ कुर्याद् इत्येव केवलं अत्रो क्रमाचरेत् सम्यक् नान्यत्संचारयेद् बु
धः फलार्थिना तारा षोढान्यासः काली षोढान्यासो वा कर्तव्यः ततो मूलमुच्चार्य शिर आदि पादपर्यंतं पादादि शिरोंतं
हृदयादि मुखमिति व्यापकं कृत्वा ऽर्घ्यस्थापनं कुर्यात् तथा स्ववामे त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमंडलं कृत्वा तत्र साधारं पात्रं स्था

तं०सा० पयित्वा मूलविद्यया शुद्धजलादिना सूर्य्यरक्तचंदनविल्वपत्राक्षतादीनि क्षिप्य अर्घ्यस्थापनीशामुखवायुमध्ये दिक्षु च षडं
१५० अखिलवा अग्न्यादिषु हृदयाय नमः इत्यादि क्लीं एकजटायै हृदयाय नमः इत्यादि वा षडंगानि विन्यस्यार्घ्यपात्रं मत्स्यमुद्र
150 याच्छाद्य मूलं दशधा जपेत् तेजोमयं तज्जलं विभाव्य किंचित् प्रोक्षणीयपात्रे निःक्षिप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपकर
णं चाभ्युक्ष्य पूजामारभेत् भूतशुद्ध्यनंतरं वा तथा च फेत्कारीयतंत्रे भूतशुद्धिं विधाय तत्यमर्घ्यादिस्थापनं चरेत् प्राणा
यामं ततः कृत्वा ऋष्यादिन्यासमाचरेत् ततः पुष्पांजलिं विरच्यात्माभेदेन देवीं ध्यायेद्यथा प्रत्यालीढपदार्पितां घ्रिशिवहृ
द्घोराट्टहासा रवा खड्गेंदीवरकर्त्रिखर्प्परभुजा हूंकारबीजोद्भवा खर्व्वा नीलविशालपिंगलजटाजूटैकनागैर्युता जाड्यं
न्यस्य कपालिके त्रिजगतां हंत्युग्रतारा स्वयं एवं विभाव्य करकलित दूर्व्वाक्षत चंदन मिलित दिनकरकिरणारुणकुसुमांज
लौ मातृकायंत्रं ध्यात्वा हृदयान्मूलमंत्रेण तेजोमयीं षट्चक्रभेदेन शिरःस्थित सहस्रदलकमलकर्णिकांतर्गतपरमशि
वं प्राप्य क्रियासमभिव्याहारेण तदमृतांबुधौ विश्राम्य तदमृतलोलीभूतां चैतन्यानंदमयीं तां प्रवहन्नासापुटां जलावा राम
नीयमलेन कल्पितमूर्त्तौ वावाहयेत् देवेशि भक्तिसुलभे परिवारसमन्विते यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं सुस्थिरा भ १५१

व ततः पूर्वोक्तक्रमेणावाहनादिकं कृत्वा आं ह्रीं क्रों स्वाहेति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ततो मूलमुच्चार्य्य श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पं प्रती
छ हूं फट् स्वाहेत्यनेन षोडशोपचारादिना पूजयेत् अस्याः पूजामंत्रस्तु आदौ मूलं एतन्मंत्रं उच्चार्य्य हृदं ङ वं अमुकदेव्यै नमः त
द्याचपेत् कारीये श्रीमदेकजटे तु स्को वज्रपुष्पं प्रतीछ च तारादि वह्निजायां नमुदीर्य्य यजनं चरेत् तारकूर्चं तदादि हूं फडि
त्यर्थः सच वह्निजायां तः ततो योनिमुद्रां प्रदर्श्य देवि आज्ञापय भगवत्पावरणं ते पूजयामीति प्रार्थ्य आवरणपूजां कुर्यात् यथा
केशरेष्वग्नीशासुरवायुमध्ये दिक्षु च षडंगानि पूजयेत् ह्रां एकजटायै हृदयाय नमः इत्यादिनीलसरस्वतीपक्षे तु ह्रीं अखिल
वा। वंग्र त्रिलपे हृदयाय नमः इत्यादिक्रमेण देव्या मौलौ अक्षोभ्य वज्रपुष्पं प्रतीछ हूं फट् स्वाहेति पूजयेत् तदुक्तं फेत्कारीये
वज्रपुष्पं प्रतीछेति हूं फट् स्वाहेति मंत्रतः एतन्मंत्रेण नाममात्रं भिन्नं चैव न संशयः अनेन मनुना सर्वान् परिवारान् समर्
च्चयेत् सर्वादौ प्रणवस्तदु ह्यांत त्रैवप्रणवं वह्निजायांतं वज्रपुष्पं विनिक्षिपेदिति ततः पीठस्योत्तरे वायव्यादीशपर्य्यंतं गु
रुपंक्तित्रयं यजेत् ॐ हूं केशानंदनाथ वज्रपुष्पं प्रतीछ हूं फट् स्वाहा एवं व्योमकेशानंदनाथ वृषध्वजानंदनाथ एते दिव्यौ
घाः वशिष्ठानंदनाथ कूर्मनाथानंदनाथ मीननाथानंदनाथ महेश्वरानंदनाथ हरिनाथानंदनाथ पूजयेत् एते सिद्धौघाः । २

एवंतारावत्यंवभानुवत्यंवजयांवविद्यांवमहोदर्य्यंवसुखानंदनाथपरमानंदनाथपारिजातानंदनाथविरूपाक्षानंदना
थफरवंवा एतेमानवौघाः अथ क्रमोक्तं अल्पमात्रं पूजयेत् तदुक्तं भावचूडामणौ अथतारागुरून्वक्ष्ये दृष्टादृष्टफ
लप्रदान् ऊर्द्ध्वकेशोव्योमकेशोनीलकंठोवृषध्वजः दिव्यौघाः सिद्धिदाः वक्ष्ये सिद्धौघान्शृणुतत्वतः वशिष्ठः कूर्मनाथश्च
माननाथोमहेश्वरः हरिनाथोमानवौघान्शृणुवक्ष्यामिसद्गुरून् तारावतीभानुमतीजयाविद्यामहोदरी सुखानंदपरानंद
पारिजातकुलेश्वरः विरूपाक्षः फेरवीचकथितंतारिणीकुलं ततः पूर्वादिदलमूलेमहाकाल्यथरुद्राणीउग्राभीमात
थैवच घोराचभ्रामरीचैवमहारात्रिश्चसप्तमी अष्टमीभैरवीप्रोक्तायोगिनीस्ताः प्रपूजयेत् ततः पूर्वादिचतुर्दलेवामावर्त्तेनवैरो
चनशंखपांडरपद्मनाभअसितांभान्प्रपूजयेत् अग्न्यादिकोणदलेषुनामकमामकपांडरतारकान्पूजयेत् तथाचसिद्ध
सारस्वते ततोवैरोचनंशंखपांडरंपद्मनाभकं असिताभान्यजेन्मंत्रीदिक्ष्वैंद्रादिचतुर्दले नामकंमामकंचैवपांडरंता
रकंतथा वह्न्यादिषुचतुष्कोणेमंत्रैःस्वैःस्वैःपृथक्पृथक् नीलतंत्रेवामावर्त्तक्रमेणैवप्रपूजयेदंगदेवताः ततःपूर्वादिद्वारसम
चतुष्टयेषुवामावर्त्तेनपद्मांतकयमांतकविघ्नांतकंसमभ्यर्च्यपूजयेन्नरकांतकं ततोवलिंदद्यात्तदुक्तंफेतकारीयेपूजांतेभोज १५१

नादौ च बलिं मंत्रेणोदापयेत् तत्र क्रमः स्ववामे चतुरस्रमंडलं कृत्वा पुष्पैः समभ्यर्च्य तत्र विहितद्रव्यभरितं साधारं पात्रं विधाय
तद्धामांगुष्ठानामिकाभ्यां स्पृष्ट्वा ॐ ह्रीं ऐं एकजटे महायक्षाधिपतये मम उपनीतं बलिं गृह्ण २ गृह्णापय २ मम सर्वशांतिं कुरु २ पर
विद्यां मा क्षपय २ छिंधि २ ह्रीं स्वाहेति त्रिः पठित्वा बलिं दद्यात् तदुक्तं नीलतंत्रे प्रणवं पूर्वमुच्चार्य हृल्लेखां च ततः परं ए
कजटे पदांते च महाशब्दमुदीरयेत् यक्षाधिपदमाभाष्य पतये पदतो मम उपनीतं बलिं चोक्त्वा गृह्ण गृह्णेति च द्विधा गृ
ह्णापय द्विधा प्रोक्तो मम सर्वपदं तथा शांतिं कुरु पदं चैव परविद्यामनंतरं द्विधा क्षपयेति च ब्रूयात् तत् छिंधीति च द्विधा मा
यया स्वाहया युक्तो मंत्रो बलिविधौ स्मृतः ततो रहस्यमालया निगदेनोपांशुना मानसेन वाष्टोत्तरसहस्रं शतं विंशतिं वा ज
पेद् रहस्यमालया अत्र जपरहस्यं यथा मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकेषु यथासंख्यं बीजत्रयमनंततडित्कोटिस
मप्रभं परस्परानुस्यूतं विभाव्य ततो जोमयं फट्कारं विश्रांतिरूपं हृदि ध्यात्वोच्चरेत् तथा च नीलतंत्रे मंत्रध्यानं प्रवक्ष्यामि
जपासर्वस्वदायकं मंत्रध्यानान्महेशानि शुध्यंति ब्रह्महादयः मूलं च केतु हृल्लेखां कोटिसूर्यसमप्रभां स्वाधिष्ठाने पीतव
र्णां द्वितीयं तु विभावयेत् नाभौ जीमूतसंकाशं कूर्चबीजं महाप्रभं अस्त्रबीजं हृदि ध्यायेत् कालाग्निसदृशप्रभं मूलादिब्र

तं०सा० ब्रह्मरंध्रे तु सर्वां विद्यां विभावयेत् सूर्यकोटिप्रतीकाशां योनिभिर्द्दष्टसर्द्धिकां इत्येवं यथाशक्ति जप्त्वा तेजोरूपं जपं समर्प्य
१५२ येत् अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः तथा च एवं कृत्वा हविष्याशी जपेल्लक्षमनन्यधीः तथा रहस्यमालामादाय जपेल्लक्षमिति
रहस्यमाला यथा अकस्मादीहितानि सिद्धिर्म्महाशंखाख्यमालया पंचाशन्मणिभिर्म्माला निर्मिता सर्वसिद्धिदा तथा च कां
तेन रचिता सिद्धिर्म्महाशंखाख्यमालया पंचाशन्मणिभिर्म्माला निर्मिता सर्वसिद्धिदा महाशंखाभावे स्फाटिकी कर्त्तव्या त
थामहाशंखे प्रशस्ते स्फाटिकीमालया जपेत् तारामंत्रेषु कुल्लुकायाः ज्ञानमावश्यकं तथा च मत्स्यसूक्ते कुल्लुका
यो न जानाति महामंत्रं जपेन्नरः पंचत्वं जायते तस्य यद्वा वातुलो भवेत् मायातंत्रे कुल्लुकां धारयेच्छीर्षे लिखित्वा भूर्जप
त्रके राजद्वारे सभायां च विजयी भवति ध्रुवं एवमुक्तेन जप्त्वा तद्दशांशहोमस्तद्दशांशतर्प्पणं तद्दशांशाभिषेक तद्दशांशब्रा
ह्मणभोजनं गुरुदक्षिणां चरेत् तदुक्तं सिद्धसारस्वते एवं जपं पुरा जप्त्वा दशांशमसितोत्पलैः आज्याक्तैर्जुहुयान्मंत्री वैत्वे
र्वी जुहुयात्ततः कालागरुद्रवोपेतैर्निर्म्मलैर्गंधवारिभिः तर्प्पयेच्च परां देवीं तत्प्रकारमिहोच्यते जलेवावाद्यविधिवत् राम
पाद्यैरुदकात्मकैः संतर्प्य विधिवद्देवीं परिवारान्समंततः सकृत् अभिषेको यथा देवीं बुद्ध्वा स्वमात्मानं संपूज्य साधकोत्तमः १५२

तारिणीसिद्धिं चयामीति जलं मूर्ध्नि विनिः क्षिपेत् अथ मंत्रभेदाः एकवीराकल्पे लिखेत् खं कूर्च्चसंयुक्तं रौद्रं त्रैगुण्यमेवच विधि
विष्णुमहेशानां खप्राक्तयाक्रमयोगतः एषामतामहाविद्या सर्व्वसिद्धिप्रदायिका रौद्रं प्रासादं त्रैगुण्यं प्रणवं विधिशक्तिवा
ग्भवं विष्णुशक्तीरमावीजं महेशशक्तिर्भुवनेशानीवीजं पानार्थ्यनप्रयोगाश्चतारिण्याः पूर्व्ववद्भवेत् प्रणवं भुवनेशानी हां
कूर्च्चवीजं नमस्तारायै सकलदुस्तरं तारय२ प्रणवयुग्मं वह्निवल्लभा तदुक्तं नीलतंत्रे प्रणवं पूर्व्वमुद्धृत्य हल्लेखा वाजमुद्धरेत्
गगनं शेषसंयुक्तं विंदुनादविभूषितं कूर्च्चवीजं चहृदयं तारायै च समुद्धरेत् सकलदुस्तरं तारय तारयेति तथापुनः तारयुग्मं
वह्निजायामंत्रोयं सुरपादपः ध्यानपूजादिकं सर्व्वं पूर्व्ववद्यं समाचरेत् किंत्वस्य पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः तदुक्तं तंत्रे वच
तुर्लक्षजपेनास्याः सिद्धयोष्टौ भवंति हि मायातंत्रे श्रीभगवानुवाच तारा चोग्रा महोग्रा च वज्रा नीला सरस्वती कामेश्वरी
भद्रकाली इत्यष्टौ तारिणी मताः उग्रमवर्ग्गगतो जीवो निगमस्वरसंयुतः नादविंदुसमाक्रांतस्तत्स्वरश्रीसमन्वितः कपि
लावामकर्णस्थं नादाढ्यं विंदुशेखरं पार्श्वांस्यं चतया त्रांतं शरांतं परिकीर्त्तितं मध्याद्यि मायाकवचं द्वितीयं मंत्रमुद्धृतं विप
रीतं त्रिधाक्षरं कूर्च्चाद्यं चतुरीयकं मायादिकवचांतं चपंचमं परिकीर्त्तितं मायामध्यगतं षष्ठं द्वितीयांतसप्तमं अष्टमं कव

चंमध्यंस्यादेवंभेदाष्टकंभवेत् उष्मवह्नीरेफः अवीजोहकारः निगमस्वरईकारः तत्वरश्मिवधूवीजंकपिलाहकारः शशांतं
फडंतं एतेनपंचाक्षरःप्रकृतिः मध्यादीतिवधर्म्मायाकूर्च्चफटविपरीतमिति कूर्च्चंवधूर्म्मायाफट् कूर्च्चंकूर्च्चंमायावधूफट्मा
यादीतिमायावधूफट् कूर्च्चमायेतिवधूमायाफट् कूर्च्चंद्वितीयेतिमायाकूर्च्चंवधूफट् अष्टममितिवधूकूर्च्चंमायाफट् ऋ
षिः स्यादष्टकच्छंदोनुष्टुब्देवतातथा शंभुपत्नीमहेशानि चतुर्वर्गेषुयोजयेत् कालचक्रंजपेन्मंत्रमेवमुक्तेनवर्त्मना ध्या
नपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्समाचरेत् अक्षरस्यैवंभेदोयंफरोयत्रनतत्रवैजपेत् अक्षरंज्ञेयंन्यासेसर्वप्रतिष्ठितं प्रणवंतारे
तुत्तारेवह्निवल्लभा तदुक्तंगांधर्वेप्रणवंपूर्वमुच्चार्यतारेतुत्तारेचवतथा तुरेस्वाहेतिमंत्रोयंदशाक्षरउदाहृतः अस्याध्यानंस्व
तंत्रतंत्रेश्यामवर्णांत्रिनयनांद्विभुजांवरपंकजे दधानांवकुवर्णाभिर्विकृतरूपाभिरावृतां शक्तिभिःस्मेरवदनांस्मरमौक्तिकभूष
णां रत्नपादुकयोर्न्यस्तपादांवुजयुगंस्मरेत् अस्याःपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्समाचरेत् पुरश्चरणंतुदशलक्षजपः तदुक्तंतंत्रे
वर्णलक्षंजपेद्धीमान् नियमेनयथाविधि दशांशंजुहुयान्मंत्रीघृताक्तैरक्तपुष्पकैः मंत्राक्षरं वाग्भवंभुवनेशानीप्रणवंवाग्भ
वंभुवनेश्वरीफट्स्वाहा तदुक्तंमातृकार्णवेवाग्भवंकुलवीजंचतारकंवाग्भवंतथा हृल्लेखाचास्त्रमंत्रांतेवह्निजायावधिर्मं १५३

नुः अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो वेदमातुरनुत्तमं पंचांगान्यस्य मंत्रस्य पंचवीजैः प्रकल्पयेत् स्नानं अशेषाक्षरैर्न्यस्य लक्षलक्षसो भवेन्न
रः ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत्तु समाचरेत् मत्स्यसूक्ते प्रणवं पूर्वमुक्त्वा पद्मयुग्मं तथैव च महापद्मे पदं अस्यान्ते पद्मावति
पदं ततः मायोस्वाहेति मंत्रोयं प्रोक्तः सप्तदशाक्षरः पूजा पूर्ववदुद्दिष्टा अर्द्धरात्रे चतुष्पथे जपमस्याचरेद्यस्तु स लभेद्
नकविस्तरथा हंसः प्रणवं मायाव धूः कूर्चं हंसः अष्टाक्षरी महाविद्या हंसाद्येनाम होदया तदुक्तं स्वच्छंदसंग्रहे शिववीजं महे
शानि शान्तिवीजं ततः परं विंदुसर्गसमायुक्तं वेदाद्यंतं दधः क्रमात् मायालक्ष्मीं वर्मवीजांतं हंसवीजमुदाहृतं एषा लघ्वा
क्षरा विद्या कथिता भुवि दुर्लभा पंचाक्षरी च या विद्या हंसाद्यंता महोदया केवलं त्वत्प्रयत्नेन तव स्नेहात् प्रकीर्तिता अ
अनयोर्जपपूजादीन्पंचाक्षरीवदाचरेत् अथ रहस्यपुरश्चरणं यथा अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते कुजे वा शनि
वारे वा नरमुंडं समाहृतं पंचगव्येन सम्मिलितं चंदनाद्यैर्विशेषतः निःक्षिप्य होमो हस्तार्द्धमानतः कानने वने तत्र तद्दिवसे रात्रौ
सहस्रं यदि मानतः एकाकी प्रजपेन्मंत्रं स भवेत्कल्पपादपः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते शवमानीय लक्षादि
तेनैव परिखन्य च तद्दिनात्तद्दिनं यावत्तावदष्टोत्तरं शतं स भवेत्सर्वसिद्धीशो नात्र कार्या विचारणा सूर्योदये समारभ्य या

तं॰ सा॰ वत्सर्योदयात्परं तावज्जपन्निरातंकः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते शरत्काले चतुर्थ्यादिन
१५४ चम्यंतं विशेषतः भक्तितः पूजयित्वा तु रात्रौ तावत्सहस्रकं जपेकाकी विजने केवलं तिमिरालये अष्टम्यादिनवम्यंतमुप
वासपरायणः मुंडमालातन्त्रे कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णाष्टमी भवेत् सहस्रसंख्यं जप्त्वा तु पुरश्चरणमिष्यते कृष्णां
चतुर्दशीं प्राप्य नवम्यंतं महोत्सवे अष्टमीनवमीरात्रौ पूजां कुर्याद्विशेषतः दशम्यां पारणं कुर्यात् मत्स्यमांसादिभिर्युतं अ
ष्टसहस्रं प्रजपेन्नित्यं देव्या भक्तिपरायणः चतुर्दशीं समारभ्य यावदन्या चतुर्दशी तावज्जपेन्महेशानि पुरश्चरणमिष्यते
केवलं जपमात्रेण सिद्धमंत्रा भवंति हि सूर्योदयं समारभ्य यावत्सूर्यो ऽस्तगो भवेत् तावत्संख्यजपेनास्य पुरश्चरणमीष्य
ते ॥ अथ वीरसाधनं तदुक्तं वीरतन्त्रे अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि कृष्णपक्षे विशेषेण साधयेद्वीरसा
धनं तत्राद्य प्रथमे यामे गते च सुरसुंदरि शवं वापि चितां वापि नीत्वा गत्वा यथासुखं साधयेत्स्वहितं मंत्री मंत्रध्यानपरः शुचिः
भयं नैव च कर्तव्यं हास्यं तत्र विवर्जयेत् चतुर्दिशं नवीले तमंत्रमेवं समभ्यसेत् अस्य पूजाद्रव्यं सामिषान्नं गुडं छागं सूपया राम
यसपिष्टकं नानाफलं च नैवेद्यं स्वस्वकल्पोक्तसाधितं चितास्थानं समानीय सुहृद्भिः शस्त्रपाणिभिः समानगुणसंपन्नैः सा १५४

धको वीतभीः स्वयं योगिनी हृदयवल्पर्थं मांसमाषान्नं चगुडं छागं तथा मधु पिष्टकं परमान्नं च पयो मूलं फलं तथा सप्तपा
त्रे बलिं कृत्वा चतुष्पात्रं चतुर्दिशि पात्रत्रयं सदा शब्दे स्थापयेन्मनुनामुना गुरुर्वा भ्रातरं वापि ब्राह्मणेनानु वापि सुव्रतान् अप्या
न पिचरक्षार्थं कियद्दूरे निवेशयेत् चितालक्षणं यथा असंस्कृता चिता ग्राह्या नानुसंस्कारसंयुता चंडालादिषु संप्राप्ता केवलं
शीघ्रसिद्धिदा अथाधिकारिलक्षणं महाबलो महाबुद्धिर्महासाहसिकः शुचिः महाक्षोभो दयावांश्च सर्वभूतहितेर
तः ततः सामान्यार्घ्यं विधाय स्वस्तिवाचनं कृत्वा संकल्पं कुर्यात् यथा ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्माश्म
शानसाधनमहं करिष्ये इति संकल्प वस्त्रालंकारभूषाधैर्यस्थितः पूर्वदिङ्मुखः अस्त्रान्तं मूलमंत्रेण प्रोक्षणं यागा
भूमिषु मूलमंत्रेण फट्कारान्तेनेत्पर्यः गुरुपादरजो ध्यात्वा गणेशं बटुकं तथा योगिनीमातृकां चैव वामपादपुरः स
रं अस्त्रमंत्रेणात्मानं संरक्ष्य यथा अस्त्रमंत्रेण मंत्रह्रोरक्षामात्मनि कारयेत् ततः पुष्पांजलित्रयं क्षिपेत् तदुक्तं वीरतंत्रे
ये चात्र संस्थिता देवा राक्षसाश्च भयानकाः पिशाचाः सिद्धयो यक्षा गंधर्वाप्सरसां गणाः योगिन्यो मातरो भूताः सर्वाश्च खे
चरस्त्रियः सिद्धिदास्ता भवं त्वत्र तथा च ममरक्षकाः प्रणम्य मनुनानेन पुष्पांजलित्रयं क्षिपेत् श्मशानाधिपतिं पश्चाद्दे

रवंकालरूपिणं महाकालंयजेत्तपश्चात्पूर्वादिदिक्चतुष्टये पाद्यादिभिश्चमंत्रतोवलिंपश्चान्निवेदयेत् यथापूर्वे
श्मशानाधिपतिं पंचोपचारैः संपूज्यानेनमंत्रेणवलिंदद्याद्यथा ॐ हूं श्मशानाधिपइमं सामिषान्नंवलिंगृह्णप
घ विघ्ननिवारणंकुरुसिद्धिंमम प्रयच्छ स्वाहा ततोदक्षिणस्यांपूर्ववद्भैरवंसंपूज्य ॐ क्रौं भैरवभयानकइमंसामि
षान्नंवलिमित्यादिमंत्रेणचवलिंदद्यात् पश्चिमेपूर्ववत्कालभैरवंसंपूज्य ॐ हूंकालभैरवश्मशानाधिपइ
मंवलिमित्यादिमंत्रेणचवलिंदद्यात् उत्तरेपूर्ववन्महाकालंसंपूज्य ॐ हूं महाकालभैरवंश्मशानाधिपइमम्मि
त्यादि तथाचशब्दवीजंततः पश्चात्श्मशानाधिपतत्परं इममंते सामिषान्नंवलिंगृह्णततःपरं गृह्णगृह्ण
पयं हूंहूं विघ्ननिवारणं ततः कुरुसिद्धिंममयुतंप्रयच्छ स्वाहयान्वितं प्रणवाद्येनमनुनाप्रथमोवलिरीरितः
मायांतेभैरवःपश्चाद्भयानक ततःपरं वलिंहरेत् क्रमंते च महाकालात्पश्चात्पूर्ववदुच्चरेत् श्मशानाधिपपूर्वं
पूर्ववदुच्चपूर्ववद्वालिमुत्सृज्यदक्षिणेवालिमाहरेत् हूंमंतेकालशब्दांतेभैरवेतिततःपरं चितामध्येततोदद्याद्वलि एम
त्रयमनुत्तमां कालिकायैवलिंदत्वा परात्रिमहाकालिकालिकेघोरनिस्वने गृहाणेमंवलिंमातर्देहिसिद्धिमनुत्तमां १५५

त्लिं कालिकायैवलिं दत्वा भूतनाथाय दापयेत् शब्दांते श्मसानाधिपइत्यपि प्रणवाद्येन मनुना दापयेत् वलिमुत्त
मं ह्रूं शब्दांते सर्वगणनाथांते चाधिपाय च श्मशानमस्तके दत्वा पूर्ववत्समाचरेत् तारादेन वलिं दत्वा पंचगव्येन सुंदरि अ
द्भिः संप्रोक्षणं कृत्वा पीतवस्त्रे लिखेत्ततः भूर्जे वा वरपत्रे वा ततः पीठमंत्रं न्यसेत् पीठमास्तीर्य्य वै तस्मिन्नव रुवीरासने ततः
वीरार्दनेन देवेशि रक्षां दिक्षु प्रकल्पयेत् अस्यार्थः भूर्जपत्रादौ तु ततत्कल्पोक्त पीठमंत्रं लिखित्वा तत्र व्याघ्रचर्म्मादि पीठमा
स्तीर्य्य तत्र वीरासनक्रमेणोपविश्य वीरार्दनमंत्रेण चतुर्दिक्षु रक्षां कुर्य्यात् वीरार्दनमंत्रस्तु ह्रूं ह्रूं क्रीं क्रीं कालिके घोरदंष्ट्रे प्रचं
डे चंडनायिके दानवान्दारय २ हन २ शवशरीरे महाविघ्नं छेदय २ स्वाहा हूं फट् अनेन मंत्रितं लोष्ट्रं दशदिक्षु विनिक्षिपेत्
तन्मध्ये भैरवो देवो न विघ्नैः परिभूयते कूर्च्चद्वयं तथा देविमायायुग्ममतः परं कालिके घोरदंष्ट्रेति प्रचंडे चंडनायिके दा
नवान्दारयेत्युक्त्वा हनयुग्ममतः परं शवशरीरे महाविघ्नं छेदय द्वितीयं पुनः द्विठांतो वर्म्म अस्त्रांतो वीरार्दनमनुर्म्म
तः यदि प्रमादाद्देवेशि साधको भयविह्वलः ततस्तैस्तैः सुहृद्वर्गैः रक्षितो नाभिभूयते सितार्कसितवा ग्रालतूले वर्त्तिकां निर्मा
य दीपं संस्थाप्य देव्या अस्त्रेणानमद्रत्यस्त्रं संपूज्य अघ्य कुलदीपं निखनेत् तथा च अर्कें दुसितवाट्यालतूले निर्म्मितवर्त्ति

कां प्रदीपं तत्र संस्थाप्य अस्त्रं तत्र प्रपूजयेत् हतेतस्मिन्महादीपे विघ्नेश्च परिभूयते तदधश्चास्त्रमंत्रेण निरवलोत् कुलदी
पकं तत्रस्तत्रेत्कल्पोक्तभूतशुद्ध्यादिन्यासजालं विधाय इष्टदेवतां संपूज्य संकल्प्यमंत्रं जपेत् तथा च तत्र संकल्पस्तु ॐ
अद्येत्याद्यमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्म्मा अद्यामुकमंत्रसिद्धिकामोऽमुकमंत्रस्यामुकसंख्यजपमहं करिष्ये इति संकल्प्य
देवताध्यानपरः सन् मंत्रं जपेत् तथा च तत्रतत्कल्पविधानेन भूतशुद्ध्यादिकं चरेत् पीठं वा यन्त्रं वापि विन्यस्य पूजयेत्
तः मंत्रध्यानपरो भूत्वा जपेन्मंत्रमनन्यधीः जपनियमस्तु एकाक्षरं यदि जपेदेकसहस्रं ततो जपेत् द्व्यक्षरेऽष्टसहस्रं
तु अक्षरे चायुतार्द्धकं अतः परं तु मंत्रद्वोग जातकसहस्रकं निशायां वा समारभ्य उदयांतं समाचरेत् गजांतकमष्टोत्तरसहस्र
मित्यर्थः यद्यसह्यं भयं कर्णे नेत्रे वस्त्रेण बंधयेत् ततोऽर्द्धरात्रपर्य्यंतं यदि किंचिन्न लभ्यते जयदुर्गाख्यमनुना तेनैव सर्षपान्
क्षिपेत् जयदुर्गामंत्रस्तु ॐ दुर्गे दुर्गे रक्षणि स्वाहा तिलोसि सोमदेवत्यो गोसवस्तृप्तिकारकः पितॄणां स्वर्गदाता त्वं मर्त्यानां मम
रक्षकः भूतप्रेतपिशाचानां विघ्नेषु शांतिकारक इति पठित्वा ईशानादिषु चतुर्दिक्षु निक्षिपेत् ततः सप्तपदं गत्वा पुनस्तत्रैव सं
विशेत् पुनर्देवतां संपूज्य जयेत् ततो यदि वरं वरयेति वदेत् तदा सत्यं कारयेत् वरं वरय इत्युक्ते साधकः स्थिरमानसः सत्यं च

कारयित्वानुवरयेद्दरमुत्तमं जपादौ तु वलिं दत्वा पश्चादपि वलिं हरेत् जपान्ते जपमध्ये वा देहि देहीति भाषिते तदापि च व
लिं दद्यान्महिषं वापि छागलं वलिं च यदपि सुमयेन यदा वलिं प्रार्थयते नरं कुञ्जरमेव वा दिनान्तरे च दा पूष्पा मिस्तीव लस्स्वग
हं व्रजेत् तथापि च वलिं दद्यात् पिष्टेन नरकुञ्जरान् पिष्टेनेति यवोद्भवेन धान्योद्भवेन सर्षपः तथा च तन्त्रान्तरे यवत्तोदमयं वा
पि धान्योद्भवमयं च वा चंद्रहासेन विधिवत् तन्मन्त्रेण घातयेत् योगिनीहृदये जपान्ते च वलिं दद्यादेवताये यथाविधि म
हिषं छागलं वापि गृहीत्वा वरमेव च गृहं गच्छेत् स्वसुहृद्दासार्दं स्मंहृष्टमानसः ततो दक्षिणां दद्यात् समाप्य साधनं देविद
क्षिणां विभवावधि गुरवे गुरुपुत्राय तत्पत्न्यै वा निवेदयेत् अथ श्मशानसाधनं तत्र स्थाननियममाह भावचूडामणौ
शून्यागारे पर्वते वापि निर्जने च तथापि वा विल्वमूले श्मशाने वा तत्समीपे वनस्थले अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयो
रपि भौमवारे तमिस्रायां साधयेत्सिद्धिमुत्तमं मांसभक्तं च वल्यर्थं धूपदीपादिकं तथा तिलाः कुशाः सर्षपाश्च स्थापनीयाः
प्रयत्नतः ततः पूर्वोक्तान्यतमस्थानं गत्वा सामान्यार्घं विधाय पूर्वमुखोपि फट्कारं कृत्वा भूमिं संप्रोक्ष्य गुरुगणेशं वटुकं
योगिनीं च चतुर्दिक्षु संपूज्य पूर्वोक्तवीरार्दनमन्त्रैः मन्त्रमो विलिख्य ये चात्र विघ्नकर्त्तार इत्यादि पूर्वोक्तमन्त्रेण भूमौ पुष्पांजलित्रयं

तं० सा०
१५७

दत्वा प्रणम्य श्मशानाधिपतिभ्यः पूर्वोक्तक्रमेण बलिं दत्वा अघोरमंत्रेण शिखाबंधनं कृत्वा सुदर्शनाख्येण मंत्रेणात्मानं रक्ष
२ हृदि हस्तं दत्वा स्वरक्षां कुर्य्यात् ततोऽघोरसुदर्शनमंत्रो तु ॐ स्फुर २ प्रस्फुर २ घोर २ घोरतर २ तनुरूप २ चट २ प्रचट २
कह २ रम २ बंध २ घातय २ हूं फट् ॐ सहस्रार हूं फट् ततः पूर्वोक्तक्रमेण भूतशुद्ध्यादिन्यासजालं विधाय जयदुर्गामंत्रेण दिक्षु
सर्षपान् विकीर्य्य तिलोसीति मंत्रेण तिलांश्च विकीर्य्य विहितशवसमीपं गच्छेत् अथ विहितशवोपयोग्यमदुष्टं भाव चूडा
मणौ यष्टिविद्धं शूलविद्धं खड्गविद्धं पयोमृतं रज्जुबद्धं सर्पदष्टं चंडालं चाभिभूतकं तरुणं सुंदरं शूरं रणे नष्टं समुज्वलं
पलायनविशून्यं तु संमुखे रणवर्तिनां भैरवतंत्रे तु यष्टिप्रभृतिविद्धं वा चाभिभूतं रणेन्मृतं शवमानीय कैश्चिन्नाहरेत्स्वेच्छया
मृतं स्त्रीवश्यपतितास्पृश्यपन्नगवर्जितं हि नवरं अव्यक्तलिंगं कुर्व्वीत वा द्विजभिन्नं शवं हरेत् न दुर्भिक्षमृतं चापि न पर्युषि
तमेव वा स्त्रीजनं चेद्दशांरूपं सर्वथा परिवर्ज्जयेत् कालीतंत्रे ब्राह्मणं गोमयं त्यक्त्वा साधयेद्वीरसाधनं महाशवाः प्रश
स्ताः स्युः प्रधाने वीरसाधने शूद्राः प्रयोगकर्तृणां प्रशस्ताः सर्वसिद्धये एवमुक्तं शवं गृहीत्वा मूलमंत्रेण पूजास्थानमा राम
नयेत् ततः शवसमीपं गत्वा हूं फडिति मंत्रेण शवमभ्युक्ष्य ॐ हूं मृतकाय नमः फडिति पुष्पांजलित्रयं दत्वा शवं स्पृष्ट्वा प्रणमे १५७

त् तदुक्तं भावचूडामणौ प्रणवाद्यस्त्रमंत्रेण शवस्य प्रोक्षणं चरेत् प्रणवं कूर्चबीजं च मृतकाय नमः अस्त्राय फट् पुष्पांजलित्रयं दत्वा
प्रणमेत् स्पर्शपूर्वकं प्रणाममंत्रस्तु वीरेश परमानंद शिवानंद कुलेश्वरः आनंदभैरवाकार देवीपर्यंकशंकर वीरोहं त्वां प्रपद्या
मि उत्तिष्ठ चंडिकार्चने अनेन प्रणम्य प्रक्षालयेत् ॐ हूं मृतकाय नमः इति प्रक्षालयित्वा सुगंधिजलेन स्नापयित्वा वाससा जल
मुत्तोल्य धूपैर्धूपितं कृत्वा चंदनादिना शवं प्रलिप्य कटिदेशे धृत्वा पूजास्थानमानयेत् तदुक्तं कालीतंत्रे तारं शवं मृतकाय न
मो नमः समुद्धरेत् शवस्नानमंत्रोयमिति भावचूडामणौ धूपेन धूपितं कृत्वा गंधादिना प्रलिप्य च रक्तादो यदि देवेशि मद्दयेत्
कुलसाधकं ततः कुशशय्यां कृत्वा पूर्वशिरः शवं स्थापयेत् तदुक्तं तत्रैव कुशशय्यायां परिक्षिप्य तत्रैव स्थापयेच्छवं ततः
लालवंग कर्पूर जातीखदिरसारकैः तांबूलं तन्मुखे दत्वा कुर्याच्छवमधोमुखं ततः पृष्ठं चंदनेनापि प्रलिप्य प्रयत्नतः सुधीः बा
हुमूलादिकं युतं चतुरस्रं विधाय च मध्ये पद्मं चतुर्द्वारं दलाष्टकसमन्वितं पीठमंत्रं लिखेन्मध्ये तत्कल्पविधानतः
ॐ ह्रीं फडिति मंत्रेण तत्कल्पोक्तपीठमनुं लिखेत् तदुपरि कंबलाद्यासनं न्यसेत् तत्रांतरे च गत्वा शवस्य सान्निध्यं धार
येत् कटिदेशतः यद्युपद्रावयेत् तस्य दद्यान्निष्ठीवनं मुखे पुनः प्रक्षालनं कृत्वा जपस्थाने समानयेत् पादस्यांगुलयस्तकाष्ठा

नं० स्तो० निन्नतो दश दिक्षु पूर्ववत्संस्थाप्य क्रमेण इंद्रादिदेवताः संपूज्य मासमिषान्नेन बलिं हरेत् तदुक्तं तंत्रांतरे द्वादशांगुलमानानि
१५८ यज्ञकाष्ठानि दिक्षु च संस्थाप्य प्रजयेत्तत्र इंद्रादि दश देवताः तत्र क्रमः लां इंद्राय सुराधिपतये ऐरावतवाहनाय वज्रह
स्ताय शक्तिया रिषिदाय परिवाराय सवाहनाय नम इति पाद्यादिभिः संपूज्य बलिं दद्यात् ॐ लां इंद्राय सुराधिपतये इमं
बलिं गृह्ण २ गृह्णापय २ विघ्ननिवारणं कुरु लाभं मम सिद्धिं प्रयच्छ स्वाहा एवमां सभक्तबलिं ॐ इंद्राय स्वाहा १ रां अग्नये
तेजोधिपतये मेषवाहनाय शक्तिहस्ताय सपरिवाराय सवाहनाय नम इत्यादि पूर्ववत्संपूज्य बलिं दद्यादनेन ॐ रां अग्न
ये तेजोधिपतये सायुधायेत्यादि पूर्ववत् २ ॐ यां यमाय प्रेताधिपतये दंडहस्ताय महिषवाहनाय सायुधायेत्यादिना गं
धादिभिः संपूज्य बलिं दद्यादनेन ॐ यां यमाय प्रेताधिपतये इत्यादिना ३ ॐ क्षां नैर्ऋताय रक्षोधिपतये असिहस्ता
य श्ववाहनाय नम इति संपूज्य बलिं दद्यादनेन ॐ क्षां निर्ऋतये इत्यादिना पूर्ववत् ४ ॐ वां वरुणाय जलाधिपतये
पाशहस्ताय मकरवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना पूर्ववत्संपूज्य बलिं दद्यादनेन ॐ वां वरुणाय इत्यादिना पूर्ववत् ५ याम्
ॐ वायवे प्राणाधिपतये हरिणवाहनाय अंकुशहस्ताय सपरिवारायेत्यादिना पूर्ववत्संपूज्य बलिं दद्यादनेन यां वाय १५८

वेश्राणाधिपतये इमम् इत्यादिना पूर्ववत् ६ ॐ कुं कुवेराय यक्षाधिपतये गदाहस्ताय नरवाहनाय सपरिवाराये
मादिना पूर्ववत्संपूज्य वलिं दद्यादनेन ॐ कुं कुवेराय यक्षाधिपतये इमम् इत्यादि पूर्ववत् ७ ॐ हां ईशानाय भूताधि
पतये शूलहस्ताय वृषवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना पूर्ववत्संपूज्य वलिं दद्यादनेन ॐ हां ईशानाय भूताधिप
तये इमम् इत्यादि पूर्ववत् ८ इंद्रेशानायोर्म्मध्ये ॐ आं ब्रह्मणे लोकाधिपतये हंसवाहनाय पद्महस्ताय सपरिवारा
येत्यादिना पूर्ववत्संपूज्य वलिं दद्यादनेन ॐ आं ब्रह्मणे लोकाधिपतये इमम् इत्यादि पूर्ववत् ९ निरृतिवरुणयोर्म्मध्ये ॐ अं
नंताय नागाधिपतये चक्रहस्ताय रथवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना संपूज्य वलिं दद्यात् ॐ आं अनंताय नागाधिपतये
इमम् इत्यादि पूर्ववत् १० ततः सर्वभूतवलिं दद्यात् अत्र सर्वत्र समिषान्नेन वलिं दद्यात् ततश्च अधिष्ठातृदेवताभ्यो व
लिं च मुख्यां ततः चतुःषष्टियोगिनीभ्यो डाकिनीभ्योपि संदिशेत् अथ पूजासामग्रीसमीपे दूरे चोत्तरसाधकं संस्थाप्य मूलांते
क्लीं फट् शवासनाय नमः इत्यासनं संपूज्य क्लीं फडंतमूलमुच्चरन् अश्वारोहणक्रमेण शवोपरि उपविश्य पादतले कुशान्दत्वा शा
वके स्थान प्रसार्य गुटिकां वध्वा गुरुं गणपतिं देवीं च नमस्कृत्य प्राणायाम षडंगन्यासौ कृत्वा पूर्वोक्तवीरार्दनमंत्रेण दशदिक्षु

तं० सा० लोक्तनिदिष्यसंकल्पंकुर्य्याद्यथा अद्येत्याद्यमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्म्माअमुकदेवतायाःसंदर्शनकामोऽमुकमंत्रस्यामुकसंख्य
१५९ जपमहं करिष्ये इतिसंकल्प ॐ ह्रीं आधारशक्तिकमलासनायनमइत्यासनंसंपूज्य स्ववामे शवसमीपे अर्घ्यपात्रादिकंसंस्थाप्य
शवजुटिकायांपीठपूजादिकं कृत्वाषोडशोपचारैः पंचोपचारैर्वा देवींसंपूज्यशवमुखे देवीगंधादिनासंतर्प्पयेत् ततःशवादुत्थायसंमु
खेगत्वामंत्रंपठेत् यथा ॐ वशोमेभवदेवेशममवीरसिद्धिं देहि रमहाभागकृताश्रयपरायण ततःपट्टसूत्रस्परज्वाशवचरणौवंध
येत् मूलेनमहेशो भवदेवेशवीरसिद्धिकृतास्पद ॐ भीमाभीरुभयाभावभावलोचनभावुक त्राहिमांदेवदेवेशशवानामाधिपाधि
प इत्यनेनशवस्यपादतलेत्रिकोणंयत्रंमालिख्य ततःशवोपरिउपविश्यहस्तद्वयपार्श्वयोःप्रसार्यतदुपरिकुशान्दत्वातत्रस्वपा
दौनिधायप्राणायामंपुनःकृत्वाशिरसिगुरुंविभाव्यहृदिदेवींध्यात्वा ॐ इतिसंपुटीकृत्वाविहितमालयामौनीभूत्वाविभीर्जपये
त् अत्रश्मशानसाधनक्रमेणजपःकार्य्यः यद्यर्द्धरात्रपर्य्यन्तंकिंचिन्नलभ्यते तदापूर्ववत्सर्षपतिलविकिरणंसत्यपदग
मनंकृत्वाजपंकुर्य्यात् भयेजाते एवंपठेत् यथाशवाइयंनास्तिभयेजातेवदेत्ततः यत्प्रार्थयसेवलिंत्वंनदातव्यंकुंजराराम
दिकं दिनांतरेयुदास्यामिस्वनामकथयस्वमेइत्युक्त्वासंस्कृतेनैवनिर्भयःसन्पुनर्जपेत् ततश्चेन्मधुरंवक्ति वक्तव्यंमधुरंत १५९

तः ततः सत्यं कारयित्वा वरं च प्रार्थयेत्ततः यदि सत्यं न करोति वरं वा न प्रयच्छति तदा पुनर्जपेद्यजमानेकाग्रमनसोयथात्र
स्यार्थः यदि जपकाले छाका(?) गंगमा कुंजरादिकं प्रार्थयते तदा दिनांतरे दास्यामि मम मस्थाने स्वनामकं यय इत्युक्त्वा पुनर्जपेत् यदि स्व
नाममधुरं कथयति तदा अमुकं इति सत्यं कुरु कृते सत्ये वरं प्रार्थयेत् यदि कदापि सत्यं न करोति वरं वा न प्रयच्छति तदा पुनर्जपेत् स
त्ये कृते करलग्रामंत्य जेखड्गपादिकं फलं ज्ञानमिति ज्ञात्वा तु टिकामो चयेत्ततः शावं प्रक्षाल्य तस्याप्यमो चयेत्पादबंधनं पा
दचक्रमोचयित्वा पूजा द्रव्यं जले क्षिपेत् शावं जले वा गर्ते वा निःक्षिप्य स्नानमाचरेत् ततस्तु स्वगृहं गत्वा च लिं दद्यात् दिनां
तरे मंत्रस्तु अग्निमरात्रौ येषां यजमानो हन्ते गङ्क्ष्व(?) त्विमं बलिं अथ ये यांचितान अश्वान्नर कुंजरसूकरान् दत्वापि हमयानते कर्त
व्यं समुपोषणं ततः परेह्नि नित्यक्रियां कृत्वा पंचगव्यं पिबेत् पंचविंशति संख्यकान् ब्राह्मणान् भोजयेत् यथापरेह्नि नित्यमाच
र्य पंचगव्यं पिबेत्ततः ब्राह्मणान् भोजयेत्पंचविंशति संख्यकान् सप्तपंचविहीनान् वा त्रमेपैव दशावधि ततः स्नात्वा च भुक्त्वा
च निवसेदुत्तमस्थले यदि न स्यात् क्षिप्रं भोजनं तदा निर्धनतां व्रजेत् तेन चेन्निर्द्धनत्वं स्यात्तदा देवी प्रकुप्यति त्रिरात्रं वा थ षड्रात्रं
नवरात्रं तु गोपयेत् स्त्रीशय्यां यदि गच्छेत्तु तदा व्याधिं विनिर्दिशेत् गीतं श्रुत्वा च बधिरो निःचक्षुर्नस्य दर्शनात् यदि वह्निदिने वा

तं० सा० कंतदास्यमरकतामभवेत् पंचदशादिनंयावद्देहेदेवस्यसंस्थितिः नमस्कीकुर्यान्नृत्यपुष्पंवह्निर्यातियदातदा तदावस्त्रंपरित्य
१६० ज्यगृह्णीयाद्वसनांतरं गोब्राह्मणविनिंदांचनकुर्याच्चकदाचन दुर्जनंपतितंक्लीवंनस्पृशेच्चकदाचन देवगोब्राह्मणादी
श्चप्रत्यहंसंस्पृशेच्छुचिः प्रातर्नित्यक्रियांतेचबिल्वपत्रोदकंपिबेत् ततःस्नात्वातुगंगायांप्राप्तेषोडशवासरे स्वाहांतंमंत्रमु
च्चार्यतर्पणांतेनमःपदं एवंशतत्रयादूर्द्ध्वंदेवान्संतर्पयेज्जलैः स्नानतर्पणशून्यस्यनस्यादेवस्यतर्पणं इत्यनेनवि
धानेनसिद्धिंप्राप्नोतिसाधकः इहभुक्त्वावरान्भोगानंतेयातिहरेःपदं ततोदक्षिणांदत्त्वाऽच्छिद्रावधारणंकुर्यादि
तिवीरसाधनं अथविद्याभेदाः तंत्रकुब्जिकातंत्रे प्रणवंचततोमायांकूर्चबीजंसमुद्धरेत् शिवायेतिपदंतश्च
चंडोग्रायमहामनुः चंडोग्रशूलपाणिरयंसर्वार्थसाधकः अस्यब्रह्माऋषिर्गायत्रीछंदोमायाबीजंदेवश्चंडोग्रइरितः
षड्दीर्घभाजाबीजेनप्रणवाद्येनसंयुतेनषडंगकं शुद्धस्फटिकसंकाशंचतुर्वक्त्रंकिरीटिनं शूलंकपालंदक्षेतुवामेतुपाश
मंकुशंसुरापानसमाविष्टंसाधकाभीष्टदायकं ध्यात्वासंप्रजपेद्देवेशिपंचसहस्रंमनुंजपेत् दशांशंसंस्कृतेवह्नौहुनेद्भक्तोत् राम
पलेनच अथात्रप्रयोगः त्रिमध्वक्तैर्नलभतेकवितांधनवाग्भवेत् रक्तपद्मस्यहोमेनराज्ञोवशमहतोश्रियमाप्नुयात् पायस १६०

स्यन्तु होमेन शत्रून्नाशयतेऽचिरात् कुसुंभतैलहोमेन रिपून् हन्यान्नसंशयः करवीरस्य होमेन वाकस्तंभो जायते ध्रुवं गुग्गु-
पद्मस्य होमेन वशयेदखिलं जगत् षट्कोणषट्दलेपद्मं मध्ये मूलं प्रकल्पयेत् केवलं शुद्धभावेन हविष्याशी [illegible] वा जपेत् अ-
स्य पुरश्चरणमात्रेण न च विघ्नैर्विलिप्यते अस्यैव जपमात्रेण वाक्सिद्धं लभेत् ध्रुवं अथ वक्ष्ये महादेवीमातंगीं सर्वसिद्धिदां अ-
स्योपसनमात्रेण वाक्सिद्धिं लभते ध्रुवं वामकेश्वरतंत्रे इति चंडोग्रशूलपाणि परिच्छेदः प्रणवं च ततो माया कामबीजं च कूर्चकं
मातंगिनी ङेयुतास्त्रं च वह्निजायावधिर्मनुः ऋषिस्याद्दक्षिणामूर्त्तिर्विराट्छंदः प्रकीर्तितः मातंगी देवता देवी सर्वसिद्धिप्रदा
यिनी अंगन्यासकरन्यासौ कुर्यान्मंत्री समाहितः षड्दीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत् षट्कोणषट्दलं पद्मं लिखेद्यन्मनोर-
रं ततः पूजा प्रकर्तव्या जवापुष्पेण मंत्रवित् अष्टशक्तीश्च वद्दले पूजयेत्सुसमाहितः रतिः प्रीतिर्मनोभवा क्रियाश्च शुलियः अन-
ङ्गकुसुमानंगमदनामंगनालसा इत्यष्टशक्तीः संपूज्या उपहारसमन्वितः ततो देवीं परां ध्यायेत्साधकः स्थिरमानसः श्यामांगीं शशिशेख- शा शे
रां त्रिनयनां रत्नसिंहासनस्थितां वेदैर्बाहुदंडैरसिखेटकपाशांकुशधरां एवं ध्यात्वा महादेवीं गंधपुष्पैर्मनोरमैः नैवेद्यं तु महादेव्यै
पायसं शर्करान्वितं पुरश्चरणकाले तु षट्सहस्रमनुं जपेत् तद्दशांशं कुंडे दद्यात् शर्करामधुभिः सह त्रलवृक्षोद्भवैः काष्ठैः साधकः

तं० सा०
१६१
161

शक्तिभिः सह एवं पुराश्रियां कृत्वा प्रयोगविधिमाहरेत् चतुःपथे श्मशाने वा कलामध्ये च मांत्रिकः मत्स्यं मांसं पिष्टकं च दद्याद्रूपं च यु
ग्गुलुं रात्रियोगेन कर्त्तव्यं सदा पूर्णफलसाधकः एवं प्रयोगमात्रेण लेकविता जायते ध्रुवं अग्निस्तंभं जलस्तंभं वाक्स्तंभं कारयेद्ध्रुवं मंत्रीऽ
यतिशत्रुं स्ववृतां दासीभोगिकुलं यथा शास्त्रवादे विवादे च सत्राया राजसंसदि सर्वत्र जयमाप्नोति सर्व्वथैव न संशयः अनेनैव
विधानेन मातंगी सिद्धिदायिनी नूनं नगरं हमागम्य कुबेरो दीयते वसु विना मत्स्यं विना मांसैर्नार्चयेत्परदेवतां इति मातंगी ॥
अथोच्छिष्टचांडालिमंत्राः तदुक्तं फेत्कारिण्यां उक्त्वा पुच्छिष्टशब्दं तु तथा चांडालिनीति च सुमुखी तु ततो देवीं कीर्त्तयेत्तदनंतं ति
रं महापिशाचिनीपश्चाद्ल्लुज्ञा वीजं ततः परं नादविंदुसमायुक्तं ठकारत्रितयं पुनः सविसर्गं महादेवि सर्व्वसिद्धिप्रदायकं मं
त्रांतरं तदुक्तं तंत्रांतरे अथोच्छिष्टचांडालिमातंगीपदमीरयेत् ततः सर्व्ववशं चांते करि ह्रूं ठ्ल्किवल्लभा एको नविंशतावर्णैः
सर्व्वाभीष्टकरो भवेत् इति मंत्रांतरं मंत्रदेवप्रकाशिकायां वाग्भवं माया कामः सौः ऐं ज्येष्ठमातंगिनमामि उच्छिष्टचांडालिनि त्रैलो
क्यवशंकरि स्वाहेति इमां विद्यां जपेद्देवि चापरा हूंसमाश्रिता इयं विद्या महाविद्या सर्वपापोपहारिणी स्वर्गदा मोक्षदा चैव राम
जयसौभाग्यप्रदायिका यां यां प्रार्थयते सिद्धिं हठात्तां तामवाप्नुयात् विधानं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि वरानने भोजनानंतरं देवि विने १६१

वाचमनेकृते वलिंदद्यात्प्रथमतोमूलमंत्रेणसाधकः ततोमंत्रंजपेत् ध्यात्वादेवींतामिष्टसिद्धये वलिमुच्छिष्टेनतथाचनति
थिर्नचनक्षत्रंनचांगन्यासमेवच नातिदोषोनवाविघ्नंनाशौचंनियमोनच यस्यातिष्ठतिमंत्रोयंनचविघ्नैःसबाध्यते ध्यानंतु
शवोपरिसमासीनांरक्तांवरपरिच्छदां रक्तालंकारसंयुक्तांगुंजाहारविभूषितां षोडशाब्दांचयुवतींपीनोन्नतपयोधरां क
पालकर्तृकाहस्तांपरंज्योतिःस्वरूपिणीं वामदक्षिणयोगेनध्यायेन्मंत्रविदुत्तमः उच्छिष्टेनवलिंदत्वा जपेत्तद्गतमानसः उ
च्छिष्टेनचकर्तव्योजपोऽस्याःसिद्धिमिच्छता उच्छिष्टजपमानस्य जायतेसर्वसिद्धयः अपरंचप्रवक्ष्यामिशृणुदेविफलप्रदं
होमंचतर्पणंचैवसर्वकामार्थसिद्धये स्थंडिलेमंडलंकृत्वाचतुरस्रंसमंततः पूजयेन्मंडलंदेविमूलमंत्रेणसाधकः ततोम
न्त्रमनुस्मार्घ्यमंडलायनम इतिमंत्रेणपूजयेत् ततोवह्निस्वरूपांदेवतांध्यात्वाहोमयेत् तथाचततोदेवींसमाधायवह्निरूपव्यव
स्थितां देवींध्यात्वाचरेद्धोमंदधिसिद्धार्थतंदुलैः सहस्रमात्रहोमेनराजानंवशमानयेत् मार्जारस्यतुमांसेनदद्याद्धोमंसमाच
रेत् सप्राप्नोतिपरांविद्यांसर्वशास्त्रवशीकृतां कुर्य्याच्छागस्यमांसेनहोमंमधुसमन्वितं सहस्रैकविधानेनभवंतिकुलसिद्धयः वि
द्याकामश्चरेद्धोमंशर्करायुतपायसैः नूनंतस्यभवेद्देविसद्योविद्याचतुर्दश विल्वपत्रैस्त्रिमध्वक्तैर्मासमेकंसमाहितः वंध्यापि

तं०सा० लभते पुत्रं चिरंजीविनमुत्तमं कर्कंधुकुसुमं कृत्वा रक्तं मधुसमन्वितं दुर्भगायाः हुत्वा देवि सौभाग्यं सुमदायकं रजस्वला यावस्त्रेण
१६२ मधुना पायसेन च होमं कृत्वा महादेवि त्रैलोक्यं वशमानयेत् इति पिष्टाकल्पिता विद्यास्तु पापप्रणाशिनी मंत्रस्योच्चारणाद्देवि सर्वसौभा
ग्यदायकं उच्छिष्टे हृद्गणेशं स्पृष्ट्वा स पवित्रे जपेन्मनुं अत्र यद्यपि पुरश्चरणं नोक्तं तथाप्यष्टोत्तरसहस्रं जपः तद्दशांशेन होमादिकं
वोद्धव्यं यथा येषां जपे च होमे च संख्या नोक्ता मनीषिभिः तेषामष्टसहस्राणि संख्यास्यात् जपहोमयोः इत्यभिधानादष्टाधिकस
हस्रमिति संप्रदायः आसां सिद्धविद्यात्वात् पुरश्चरणं नास्तीति निर्वंधारः अथ धूमावतीमंत्राः तदुक्तं फेत्कारिण्यां दांता
वधीश विंद्वंतौ वीजं धूमावती द्विठः धूमावतीमनुः प्रोक्तो वैरिनिग्रहकारकः अस्य पूजा प्रातः कृत्यादिकं कृत्वा भूतशुद्धिप्राणा
यामौ च कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् यथा शिरसि पिप्पलाद ऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृदि धूमावत्यै देवतायै नमः
ततः कराङ्गन्यासौ धां अंगुष्ठाभ्यां नमः धीं तर्जनीभ्यां स्वाहेत्यादि धां हृदयाय नमः इत्यादि च ततो ध्यानं विवर्णा चंचला दुष्टा दीर्घा
च मलिनांवरा विमुक्तकुंतला रूक्षा विधवा विरलद्विजा काकध्वजरथारूढा विलंवितपयोधरा सूर्यहस्तातिरूक्षाक्षा धृतहस्ता राम
वरान्विता प्रवृद्धघोणा तु भृशं कुटिला कुटिलेक्षणा क्षुत्पिपासार्दिता नित्यं भयदा कलहास्पदा विरलद्विजा विरलदंते सर्वः ज १६२

पेत् लक्षचतुर्दशपांपुरश्चरणसिद्धयेत् उपवासरतो मंत्री शून्यागारे दिवानिशं श्मशाने विपिने वापि जपेल्लक्षं तु वाग्यतः सो ऽपी
षः साईवासाश्च पुरश्चरणकर्मणि। आरव्योपरि लिखेॐ मांत्रं जन्मिन्यस्याप्य शिवं जयेत् अवष्टभ्य शिवं शत्रोर्न्नाम्ना नु प्रजपे
न्मनुं सहस्राद्र्दूर्द्धतः शत्रुं ज्वरेण परिगृह्यते पंचगव्येन शांतिः स्यात् ज्वरस्य पयसापि वा द्र्व्वं वज्रपं चोपचारैः संप्रज्ययेत् कृ
त्वा मंत्रे रिपोराख्यामरण्ये यामिनीदले उन्मादो जायते शत्रोर्मनो रयुतजापतः दग्धाकाकश्मशानागैौ न ड्रस्मादायमंत्रि
तं विरोधिनाम्नोष्टाशा सुसप्यउच्चाटनं भवेत् मंत्रितमष्टोत्तरशतमिति अष्टाशासु क्षिपेदिति शेषः श्मशानभस्मना कृत्वा
शिवं तस्योपरि न्यसेत् विरोधिनामसंरुद्धं तस्यपदे समर्च्चयेत् महिषीक्षीरधूपं च यस्यद्युत्तुविपत्करं महिषीरूपमास्याद्यस्व
प्ने शत्रुं विनाशयेत् मंत्रेणानेन लिखेत् ड्रस्म रिपुमंदिरे शत्रूनुच्चाटयेन्नूनं नात्र कार्य्या विचारणा श्मशानभस्मना लिं
गं कृत्वा पुष्पादिनार्चयेत् भगवन्निति संभाष्य मनसा कर्म्म चिंतयन् निंवकाकछदावेकीलस्य चाष्टशतं जपेत् दद्याद्धूपं साध्य
नाम्नासद्यो विद्वेषयेद्दीन् अस्यार्थः निंवकाकछदावेकी लसपलद्दुपतिअष्टोत्तरं शतं जप्त्वा तेन द्रव्येण मुक्त द्वेषयरमूलं तु चा
र्य्य धूपं दद्यात् दद्याच चितिकाष्टानले क्षीरहोमाच्छांतिः सदा भवेत् तथा रजो धूपप्रदानेन गर्धरूपेण कालिका मारयत्परि

मागत्यशांतिर्निर्म्माल्यधूपतः वराहकर्णधूपेन हस्ताच्छूकररूपिणी अश्वत्थपत्रधूपेन शांतिर्भवति नान्यथा शांतिः
सर्व्वाभिचारस्य पंचगव्येन जायते क्षीरेणवापि देवेशि मधुरत्रितयेन वा कालेसीरतरोर्विंदर्भपविलिखेन्मंत्रेण नाम सा
रं जप्त्वा लिख्य पदद्वयेनुनिखनेद्दुग्धाटनमित्यादि प्रयोगः अथ भद्रकाली मंत्रः प्रासादवीजमुद्धृत्य कालीतिपदमुद्धरेत् म
हाकालिपदं चोक्त्वा किलियुग्ममतःपरं अस्त्रमग्निप्रियांतो यं भद्रकालीमनुर्म्मतः आराध्य प्रजपेल्लिक्षमष्टोत्तरशतं मनुं
जयमाला विधातव्याऽष्टोत्तरशतेन च ध्यात्वैवं महाकाली देवी सर्व्वभयापहा आराधयेन्निर्भक्तश्चुद्धिं प्राणपामोत्तरुत्वपिंचो
पचारैः शिवलिंगे प्रजपेदित्यर्थः ध्यानं क्षुत्क्षामाकोटराक्षीमसिमलिनमुखीमुक्तकेशीं रुदंती नाहंतृप्ता वदंती जगदखि
लमिदं ग्रासमेकं करोमि हस्ताभ्यां धारयंती ज्वलदनलशिखासन्निभं पाशमुग्रं दंतैर्जंबूफलाभैः परिहरतु भयं पातु मां भद्र
काली प्रयोगमात्रं कर्त्तव्यं वैरिनिग्रहकारकं श्रृंदेवि महादेवी शत्रुनिग्रहकारिणी यथेष्टचिंतया चिंत्य धर्म्मकामार्थसिद्धिदा
अत्रपुरश्चरणादिकं दक्षिणकालीमंत्रवदिति केचित् वस्तुतस्तु पुरश्चरणमष्टोत्तरसहस्रजपः अथोच्छिष्टगणेशमंत्रः
तंत्रांतरे हस्तिपदं समुच्चार्य्य पिशाचीतिपदं ततः देवराजं सनेत्रं च कांतमीशास्वरान्वितं वह्निजायावधिर्म्मंत्रस्तारादयः सर्व्वकामदः

प्रणवस्थानेगमितिवाकेचित् तथा चन तिथिरिवित्वत्रं नोपवासं विधीयते यथेष्टचिंतयामंत्रः सर्वकामफलप्रदः अस्य पूजा
प्रातःकृत्यादिभूतशुद्धिप्राणायामांतंविधाय करांगादिन्यासंकुर्यात् अथाशिरसिसुधीरऋषयेनमः मुखेनिवृद्गायत्रीछंदसेनमः हृ
दिउच्छिष्टगणपतयेदेवतायैनमः ततःप्रणवेनकरांगन्यासौकृत्वा ध्यायेत् रक्तमूर्त्तिंगणेशानं सर्वालंकारभूषितं रक्तवस्त्रंत्रि
नेत्रंचरक्तपद्मासनस्थितं चतुर्भुजंमहाकायंद्विदंतंसस्मितानन‍ं इष्टंचदक्षिणेहस्ते दंतंचतदधःकरे पाशांकुशौचहस्ताभ्यां
जटामंडलवेष्टितं ललाटचंद्ररेखाढ्यं सर्वालंकारभूषितं एवंध्यात्वाकरस्थपुष्पेणमूलेनशिरसिसंपूज्य बहिःपूजामारभेत्
अष्टदलपद्मंलिखित्वापूजयेत् प्रथमंमूलेनार्घ्यपात्रंसंस्थाप्यदर्शयित्वाप्रजप्यतेनोदकेनात्मानंपूजोपकरणंचाभ्युक्ष्यपुनर्ध्या
त्वाअष्टदलपद्ममध्येस्थापयेत् ततःपंचोपचारैःसंपूज्यपत्रेषुपूर्वादिषु ॐ वक्रतुंडायस्वाहा एकदंतायस्वाहा लंबोदरायस्वा
हा विकटायस्वाहा विघ्नायगजवक्त्रायविनायकायगणपतयेमध्येहस्तिमुखायपुनर्देवंसंपूज्ययथाशक्तिजप्त्वासमर्प्यब
लिंनैवेद्यमानीयउच्छिष्टगणेशायमहाकालायएषबलिर्नमः इतिबलिंदत्त्वा आचमनीयादिकंदद्यात् विशेषफलकांक्षिभिः
पुनः ॐ क्रों ह्रीं हूं हुं फट् स्वाहेत्यनेनबलिंदद्यात् ततःपुष्पमेकंदक्षिणदिशिक्षिप्त्वाक्षमस्वेतिविसर्जयेत् अस्यपुरश्चरणंच

३७

गं०सा०

१६४ तुर्लक्षजपः तथा च सहस्रं हि जपेन्नित्यं यो वि नियमपूर्वकं स्नापयेन्मधुना नित्यं नैवेद्यं गुडपायसं भुक्त्वोच्छिष्टो जपेन्नित्यं गणेशो
ह्यस्य सदा प्रियः लक्ष्मीश्चतुर्थीमारभ्य यावच्छुक्लां चतुर्थिकां श्वेतार्कनाकृतिं कृत्वा रक्तचंदनकेन वा अंगुष्ठमात्रं प्रतिष्ठाप्य द्विजा
तिगुरुसन्निधौ जप्त्वा घोडशसहस्रं सिद्धमंत्रो भवेत् ध्रुवं यो विदिति यो वि दुपगमे नियतपुरस्सरमित्यर्थः ननु त्यागे नियमः
अप्रसंगादनौचित्यादित्यादिदर्शनात् अथात्र प्रयोगः राजद्वारे नयारण्ये सभायां गोत्रसंसदि विवादे व्यवहारे च संग्रामे शत्रुसंक
टे नौकायां विपिने चापि द्यूते च व्यसने तथा ग्रामदाहे चौरविद्धे सिंहव्याघ्रादिसंकटे स्मरणे देवदेवस्य सर्वविघ्नविद्रुतं भवेत् तत्संद
नश्यति क्षिप्रं सूर्येणैव तमो यथा तथा दोच्छिष्टगणेशानो यक्षराजकुराजेन धीमता आराधितः सोपहारैः सम्पादिष्टफलप्रदः एवं क
त्वा व्यवस्थां तु नदधने श्वरतां गतः अपामार्गसमिद्धोमैः सौभाग्यं लभते ध्रुवं तथा वानरास्थिसमुद्भूतं कीलं मंत्राभिमंत्रितं निखनेन्मंदि
रे यस्य भवेदुच्चाटनं परं अथ वीथ्यां खनेद्यस्य क्रयविक्रयनां हरेत् मानुषास्थिसमुद्भूतं कीलकं चाभिमंत्रितं निखनेन्मंदिरे यस्य मर
णं तस्य निश्चितं उद्धृतेषु भवेच्छांतिः स्वरूपयन ति यस्य नाम्ना जपेन्मंत्रं सहस्रं स वशी भवेत् पंचसहस्रहोमेन उदवहेत् वरां स्त्रियं सह राम
स्रदशहोमेन राजा सद्यो वशो भवेत् लक्षजपेन हैवाढिलक्षेरा जपं त्रयः दशलक्षेन तद्राष्ट्रं वश्यं तस्य च सर्वदा अणिमादिमहासिद्धिः १६५

कोटिजापान्नसंशयः खेचरत्वं भवेन्नित्यं सर्वज्ञत्वं च जायते मंत्रं विलिख्य शिरसि कंठे वा धारयेद्यदि सौभाग्यं तत्र रक्षा च भवेत्तत्र सुनि
श्चितं अथ धनदामंत्रः तत्तूर्य्यं विंदुनायुक्तं लज्जाबीजं सविंदुकं लक्ष्मीबीजं ततो देवि संबोध्या चरति प्रिया वह्निजायावधिः प्रोक्तो मं
त्रराजोत्तमोत्तमः तंत्रांतरे तत्तूर्य्यं विंदुसंयुक्तं लक्ष्म्येतो प्रणवमेव च मायाबीजं समुद्धृत्य संबोध्या चरति प्रिया वह्निजायावधिः प्रोक्तो मंत्र
राजोत्तमोत्तमः लक्ष्मीप्रणवं श्रीबीजं कुबेरमुमतेऽयं मंत्रः अस्य पूजा प्रातःकृत्यादि प्राणायामं तत्कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् यथा
शिरसि कुबेरऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि धनदायै देवतायै नमः ततः करांगन्यासौ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वा
हेत्यादि एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं कुंकुमारुणगर्भाभां किंचिद्यौवनशालिनीं मृणालकोमलभुजां केयूरांगदभूषितां तुलाकोटिप
रिष्कांतपादपद्मद्वयान्वितां मालिकाहारमुकुटकुंडलादिविभूषितां नीलोत्पलदृशां किंचिदुद्घनकुचविराजितां कराभ्यां भ्राम्यत्
कमलां रक्तवस्त्रां गरामिलीं हेमप्राकारमध्यस्थां रत्नसिंहासनोपरि ध्यायेत् कल्पतरोर्मूले देवीं तां धनदायिकां एवं ध्यात्वा मानसैः सं
पूज्य बहिः पूजामारभेत् अस्याः पूजायंत्रं नवकोणात्मकं चक्रं विलिखेत् कर्णिकोपरि दिग्दलं पद्ममालिख्य चतुरस्रं लिखेद्बहिः को
णेषु वज्रान् विलिख्य मध्ये बीजं समुद्धरेत् ततोऽर्घ्यस्थापनं पंक्तिपात्रं प्रक्षाल्य नमद्रूपेनेनापूर्य्य तत्र प्रणवेन गंधपुष्पादीन् निःक्षिप्य

तं० सा० तीर्थमावाह्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य तदुपरि मूलं दशधा जप्त्वा तज्जलं किंचित्प्रोक्षणीयपात्रे संस्थाप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चास्त्र
१६६ मूलेन त्रिः संप्रोक्ष्य आधारशक्त्यादि ह्रीं ज्ञानात्मने नमः इत्यन्तं पीठपूजां विधाय ॐ पद्मासनाय नमः इति मध्ये संपूज्य पुनर्ध्यात्वावाह्य पं
चोपचारादिना पूजयेत् ततो योनिमुद्रां प्रदर्श्य केशरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ॐ ह्रां हृदयाय नमः इत्यादिना षडङ्गेन पूजयेत् ततो दले
षु पूर्वादिषु ॐ श्रीं लक्ष्म्यै नमः एवं पद्मायै श्रियै हरिप्रियायै कमलायै अब्जायै चंचलायै लोलायै मध्ये देवीं पुनः पूजयेत् ततो यथाशक्ति ज
प्त्वा जपं समर्प्य क्षमस्वेति विसर्जयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः तथा च प्रजपेल्लक्षमन्त्रेण तन्त्रादिलतकेन च लक्षे जपे मंत्रसिद्धिः पुरश्च
र्य्यां समाचरेत् विनियोगात् यथा कुर्य्यात् साधकः स्वमनोरथान् रात्रौ चेज्जप्यते चाष्टसहस्रं सप्तवासरान् एतेनैव सुसिद्धः स्यात् पु
रश्चर्य्यादिको विधिः किमिहावनुत देवि सन्ध्ये यदि साधकः भुक्त्वा वाप्यभुक्त्वा वापि पायसान्नं प्रकल्पयेत् दशाक्तत्वो यवाः प्रोक्तं
हुत्वा वापि कुचेलस्त्वं यः स्मरेद्देवि विधांतां दारिद्र्यैर्नाभिभूयते कामदेवं यजेत् पार्श्वे देव्याः प्रत्यहमादरात् तेन देव्या महाप्रीतिर्वाञ्छितार्थं
प्रयच्छति पूजांते च समायाति रात्रौ देवी धनेश्वरी सर्वालंकारसंयुक्ता दत्वा याति निजालयं धनं च विपुलं दत्वा साधकस्य मनोरथान् राम
प्ररयित्वा महेशानि वशगा जायते शुभा यद्यानं ते महेशानि चंदनेनानुलेपिते सततं सर्वदा तस्मै नित्यं दारिद्र्यशांतये स्वयमाहेतियक्षि १६६

116

ली यो मां स्मरति नित्यशः तस्य दारिद्र्यसंन्यासं दासीजनकरवाएपहं महस्रं सप्तभिर्यावत्पुरश्चरणमुच्यते तथा घृतेन खंडेन मधुना
च दशांशतः होमोऽपि च विधातव्यः सदा दारिद्र्यनाशनाय पूजाकार्य्या महादेव्याः स्वंदनेनानुलेपिते ताम्रपात्रे तथा कार्य्यं मंडलं सुमनोह
रं तत्र पूजा विधातव्या देव्या एवं मनीषिणः कुवेदारिद्र्यसंकाश्यसहितः कोटीश्वरो भवेत् अंगन्यासकरन्यासौ नांगे चैवास्य देवता कुवेरस्य
मतेनास्याः पूजापि क्रियते यथा अथ श्मशानकाली तदुक्तं कालीतंत्रे वाणीमायां ततो लक्ष्मीं कामबीजं ततः परं कालिके संपु
टत्वेन च तुर्थ्यं बीजमालिखेत् एकादशाक्षरी देवेसि चतुर्वर्गप्रदायिनी अस्या यंत्रं पद्ममष्टदलं वृत्तं तद्बाह्ये धरणीतलं चतुर्द्वारसमा
युक्तं मध्ये मूलं समालिखेत् दलेष्वष्टसु लिखेत् कवर्गादिष्टवर्गकं धरण्यां विलिखेदाद्यं चतुष्कं च चतुष्के पूर्वादि उत्तरांतं
च मध्ये देवीं प्रपूजयेत् अस्याः पूजाक्रमः प्रातःकृत्यादि प्राणायामांतं कर्म्म कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात् यथा शिरसि भृगुऋषये न
मः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृदि श्मशानकालिकायै देवतायै नमः गुह्ये वाग्बीजाय नमः पादयोर्म्मायाशक्तये नमः सर्वांगे कामराजाय कील
काय नमः ततः करांगन्यासौ ऐं अंगुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा श्रीं मध्यमाभ्यां वषट् क्लीं अनामिकाभ्यां हुं कालिके कनिष्ठाभ्यां वौषट्
ह्रीमादि वाग्भवांतं करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं अंजनाद्रिनिभां देवीं श्मशानालयवासिनीं रक्तनेत्रां मुक्तकेशीं शु

तं०सा०
१६१

छगमांसास्थिभैरवां पिंगलाक्षीं वामहस्तेन मद्यपूर्णं समांसकं सद्यःकृत्तशिरो दक्षहस्तेन दधतीं शिवां स्मितवक्त्रां सदा चाममांसचर्वणतत्प
रां नानालंकारभूषांगीं नग्नां मत्तां शिवां श्रये एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं श्मशाने तु विशेषतः गृहे वापि गृहस्थोपि मत्स्यमांसैः सुशोभनैः नग्नो भूत्वा
महापूजां कुर्याद्रात्रौ समाहितः पूजनं तु ध्यात्वा मानसैः संपूज्यार्घ्यस्थापनं कृत्वा पुनर्ध्यात्वा संपूज्य यंत्रेषु ब्राह्म्यादिकां पूजयेत् तद्बहि
सितांगादि पूजयेत् अस्य पुरश्चरणमेकादशलक्षजपः तथा च वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं तद्दशांशेन होमयेत् मंत्रांतरं तंत्रेव कामबीजं समा
लिख्य कालिकायै समालिखेत् नमोंतेन च देवेशि सप्तार्णं मनुरुत्तमः षडंगं कालिकावदस्या अन्यत्सर्वं तु पूर्ववत् अथ वगलामुखी
तदुक्तं तंत्रांतरे च ब्रह्मास्त्रं संप्रवक्ष्यामि सद्यःप्रत्ययकारकं साधकानां हितार्थाय स्तंभनाय च वैरिणां यस्याः स्मरणमात्रेण पवनोपि
स्थिरायते प्रणवं स्थिरमायां च ततश्च वगलामुखि तदंते सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं पदं स्तंभयेति ततो जिह्वां कीलयेति युगं ततः
बुद्धिं नाशय पश्चात्तु स्थिरमायां ततो लिखेत् लिखेच्च पुनरोंकारं स्वाहेति च पदं ततः षट्त्रिंशदक्षरी विद्या सर्वसंपत्करी मता स्थि
रमायाह्लीं पदं तथा च तंत्रांतरे वह्निहीनेंदुभूष्या युक् वगलामुखि सर्वयुक् दुष्टानां वाचं मुखं स्तंभय कीलयेत् जिह्वां राम
कीलय बुद्धिं च विनाशय पदं वदेत् पुनर्बीजं तत्तारं वह्निजायावधिर्भवेत् तारादिका चतुस्त्रिंशदक्षरी वगलामुखी रूमपि १६१

मंत्रांतरं अस्यपूजा प्रातःकृत्यादि प्राणायामं तं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्य्यात् यथा शिरसि नारदऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छंदसे नमः
हृदि वगलामुख्यै देवतायै नमः लिंगे ह्लीं बीजाय नमः पादयोः स्वाहा शक्तये नमः ततः करांगन्यासो ह्लीं अंगुष्ठाभ्यां नमः वगलामुखि त
र्जनीभ्यां स्वाहा सर्वदुष्टमध्यमाभ्यां वषट् मुखं स्तंभय अनामिकाभ्यां हुं जिह्वां कीलकाय कनिष्ठाभ्यां वौषट् बुद्धिं नाशय करतल
पृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो मूलांते आत्मतत्वव्यापिनी श्रीपादुकां पूजयामीति मूलाधारे मूलांते विद्यातत्वात्मव्यापिनी व
गलामुखीं श्रीपादुकां पूजयामीति शिरसि मूलांते सर्वतत्वव्यापिनी वगलामुखीं श्रीपादुकां पूजयामीति सर्वांगे ततो ध्यानं
मध्ये सुधाब्धिमणिमंडपरत्नवेदी सिंहासनोपरिगतां परिपीतवर्णां पीतांबराभरणमाल्यविभूषितांगीं देवीं नमामि धृतमुद्गरवैरि
जिह्वां जिह्वाग्रमादाय करेण देवीं वामेन शत्रुं परिपीडयंतीं गदाभिघातेन च दक्षिणेन पीतांबराढ्यां द्विभुजां नमामि एवं ध्यात्वा
मानस्यैः संपूज्य वहिः पूजामारभेत् तत्र प्रथमतो र्घ्यस्थापनं तद्यथा अष्टांगुलचतुरस्त्रं विधाय ईशानादिकोणेषु गंधादिदिक्
च कुसुमाक्षतचंदनैः ग्लौं गणपतये नमः इत्यनेन गजाननं संपूज्य तेन मधुना चार्घ्यमापूरयेत् ततो वारत्रयं तद्विधया संपूज्यांगानि
विन्यसेत् ततो धेनुयोनिमुद्रे प्रदर्शयेत् तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पूजयेत् अस्याः पूजायंत्रं अस्त्रं खड्गं सत्वं त्राष्टभ्र

तं०सा० १६८

पुरान्वितं ततोमूलमुच्चार्य्याधारशक्तिकमलासनाय नमः एवंशक्तिपद्मासनाय नमः ततः पूर्ववद्ध्यात्वापीठे आवाह्य षडंगानिवि
न्यसेत् ततोमुद्राः प्रदर्श्य पूर्ववत् षडंगेन मंडलं यजेत् ततोमूलेन मंत्रयित्वा धेनुयोनिमुद्रे प्रदर्शयेत् ततोमुद्राः प्रदर्श्य पूर्ववत् षडंगे
न मंडलं यजेत् ततोमूलेन मंत्रयित्वा धेनुयोनिमुद्रे प्रदर्शयेत् ततआत्मविद्याशिवतत्त्वैर्विंदुत्रयमुखंहि ध्यात्वा तज्जलं स्वंगुरु रूपयोनौ
नमांगावरणांविगलामुखींतर्प्पयेत् ततोयथासंभवमुपचारैः पूजयित्वावरणपूजां कुर्य्यात् षट्कोणेषु पूर्वे ॐ सुभगायै नमः आग्नेको
णे ॐ भगसर्प्पिण्यै नमः ईशाने ॐ भगावहायै नमः पश्चिमे ॐ भगसिद्धायै नमः नैर्ऋते ॐ भगपातिन्यै नमः वायौ ॐ भगमालिन्यै नमः
अष्टपत्रेषु ब्राह्म्याद्यामातरः पूज्या पत्राग्रेषु ॐ जयायै नमः एवंविजयायै अजितायै अपराजितायै जंभिन्यै स्तंभिन्यै मोहिन्यै
आकर्षिण्यै ततो द्वारेषु भैरवाय नमः तद्बहिरिंद्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य मूलेन धूपादिकं दत्वा यथाशक्ति जपं विधाय त्रिशूलमु
द्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलित्रयं देव्यै दत्वा योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् ततो भैरवाय बलिं दद्यात् ततो विसर्जनांतं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं
लक्षजपः तथाच्च पीतांवरधरो भूत्वा पूर्वाशाभिमुखः स्थितः लक्षमेकं जपेन्मंत्रं हरिद्राग्रंथिमालया ब्रह्मचर्य्यरतो नित्यं प्रयतो ध्यान
तत्परः प्रियंगुपायसेनापि पीतपुष्पैश्च होमयेत् अथ प्रयोगः कुरुते वाग्गतिस्तंभं दुष्टानां बुद्धिनाशनं जपहोमप्रयोगेन मनुं चाप्ययुतं ज १६८

पेत् हरिद्राहरितालाभ्यां लवणं तु कुर्यान्निशि स्तंभयेत् परसैन्यानि नात्र कार्या विचारणा अथवा पीतपुष्पैश्च त्रिमधुयुक्तैश्च होमयेत्
स्तंभनेषु च सर्वेषु प्रयोगः प्रत्ययावहः अथ कर्णपिशाचिमंत्राः तदुक्तं तंत्रांतरे कर्णपार्श्वसमालोचनो वकगतोऽनंतास्थिकारो वदान्ती
ताना गात शब्दयुक् भुवनेशी वह्निजायान्वितस्ताराद्यो मनुरेष लक्षजपतो व्यासेन संसेवितः सार्वज्ञं लभते चिरेण नियतं पेशाचिकी
भक्तितः ध्यानं कुष्मांडकं विलोचनां त्रिनयनां खर्वां चलंबोदरीं बंधूकारुणजिह्विकां वरकराभीतिकरामुन्मुखीं धूम्राच्छिद्रजटिलां कपा
लविलसत्पाणिद्वयां चंचलां सर्वज्ञां शवदेहकृतावधिवसतिं पैशाचिकीं तां नुमः अस्याः पूजा निशायामर्धरात्रौ चतुर्दिक्षु पिशाचि
कां दग्धमीनं बलिं दत्वा रात्रौ संस्कृत्य संजपेत् ॐ कर्णपिशाचि दग्धमीनं बलिं गृह्ण मम सिद्धिं कुरु स्वाहा इति दग्धमीनं बलिं दद्यात् र
क्तचंदनं धूपकं जवापुष्पादिकं च यत् अमृतं कुरु देवेशि स्वाहा इति प्रोक्षयेज्जलैः पूर्वाह्णे किंचिज्जप्त्वा मध्याह्ने एकभक्तं निरामिषं कृत्वा
रात्रावपि तत्संख्यं जपेत् जपस्य दशांशतर्पणं ॐ कर्णपिशाचीं तर्पयामि ह्रीं स्वाहा एवं क्रमेण लक्षमेकं जप्त्वा पुरश्चरणं कृत्वा दशांशं
होमयेत् तदभावे दशांशतर्पणं कृत्वा वरं प्रार्थयेत् मूलं रक्तचंदनेन लिखित्वा मंत्रोपरि इष्टदेवतां पूजयेत् सिद्धिलक्षणमुच्यते
गगने हुंकारादिश्रवणं दीर्घाग्निशिखारूपं संदर्शनात्सिद्धिर्भवतीति ज्ञात्वा तथा विधिमाचरेत् प्रणवं माया कर्णपिशाचि निमेक

ऌंकथयक्रुं फ्रू स्वाहा प्रदीपतैलं पादयोर्दत्त्वा रात्रौ लक्षं जपेत् ततः सर्वज्ञो भवति नास्य तज्ज्ञो ध्यानं तथा च तारं कामबीजं जयादे
विस्वाहा अस्यापि न्यासादरभावः पूर्वं लक्षं जप्त्वा गृहगोधिकानिपातं तदुपरि जयादेवीं यथाशक्ति संपूज्य तावज्जपेत् यावत्स जीव
तितः सिध्यति सिद्धिस्तु मानसादिप्रभेदा तत्ते सा आयाति तस्याः पृष्ठे सर्वं भूतभविष्यादिकं पश्यति अथ मंजुघोषः मंत्राः जा
ज्योध्वतिमिरध्वंससंसारार्णवतारकः श्रीमंजुघोषो जयति साधकानां सुखावहः तत्र आगमोत्तरे मातृकादिसमुद्धृत्य वह्निबीजं स
मुद्धरेत् वामांसः कूर्मसंज्ञं च ततो मेषं नमसमुद्धरेत् मीने पशं च ततः कुर्याद्वामनेत्रेंदुसंयुतं षडक्षरो मनुः प्रोक्तो मंजुघोषस्य
शंभुना इयं तु दीपनी प्रोक्ता मूलमंत्रस्तु कथ्यते अंकुशं शक्तिबीजं च रमाबीजं ततः प्रिये बीजत्रयात्मको मंत्रो जाड्यौघध्वां
तनाशनः शक्तिबीजं रमाबीजं कामबीजं तथा प्रिये विद्या स्तुतिषष्टी प्रोक्ता एषा वर्णत्रयात्मिका हकारो वह्निमारूढो वामने
त्रेंदुभूषितः प्रोक्ता सर्वज्ञविद्येयमेकवर्णात्मिका प्रिये सिद्धः साध्यः सुसिद्धो वा साधकस्य रिपुः सदा तदा मंत्रो भवेद्दत्तया
प्रमदो बुद्धिदो भवेत् मध्याह्ने सलिले चैव भोजने भाजने तथा गोमये तु बहिर्देशे मैथुने रमणीकुचे गोष्ठे च निशि तोमुंडं यं राम
त्रंडमरुसन्निभं विलिख्य मंत्रवर्णांश्च त्रिशाऊं चत्र धरतथा लिखेच्चंदनले खन्या प्रयत्नात्साधको नमः उच्चाटने लिखेन्मंत्रं गो १६९

चर्म्मलिविशेषतः सलिलेविजयीनित्यंभोजयेतेमहेश्वरः गोमयेवावदूकःस्यात्क्षौद्रेसर्वज्ञतांव्रजेत् कुंकुमेश्रुतिधरोनित्यंगोमुंडे
चमहाकविः गोमूत्रंवदरीमूलंचदनंपांशुरोचनच एकीकृत्याष्टधाजुहुयातिलकंकारयेत्सदा नमस्कृत्यवरंक्षेत्रंप्रार्थयेद्भुक्तिमा
वतः वरंप्रार्थ्यचतस्माद्धिविहरेत्तुयथासुखं आत्मदेवार्चनंस्नानंप्रणवोच्चारणंनतु वस्त्रांचलेनदंतानांशोधनंलवणेनवा रात्रिवा
सोनमुंचेत्तुनशुचिःस्यात्कदाचन एतांज्ञत्वेप्रयत्नेनज्ञात्वात्यागुरुमुखात्सुधीः मासेकेनकवींद्रःस्याद्द्विमासेनेवरीश्वरः त्रिभि
र्मासैर्भवेन्मंत्रीःसर्व्वशास्त्रविशारदः पुत्रार्थीलभतेपुत्रंधनार्थीविपुलंधनं आयुरारोग्यकामस्तुसर्व्वान्कामानवाप्नुयात् अ
थध्यानं शशधरमिवशुभ्रंखड्गपुस्तांकपाणिंसुरुचिरमतिशांतंपंचचूडंकुमारं पृथुतरवरमुख्यंपद्मपत्रायताक्षंकुमतिदह
नदक्षंमंजुघोषंनमामि पीठपूजांततःकुर्यात्साधारणक्रमात्ततःसुधीः भूतप्रेतादिभिःकुर्यात्पीठासनमनंतरं ज्ञानदात्रेनमःपा
घंबुद्धिकर्त्रेतथाचमनं जाड्यनाशायगंधस्याद्धर्मोपलब्धयेच सर्वसिद्धिप्रदायेतिपुष्पंदद्याद्विचक्षणः कुंदपुष्पंसमादाय
भैरवान्पूजयेत्ततः असितांगोरुरुश्चंडःक्रोधउन्मत्तसंज्ञकः कपालीभीषणश्चैवसंहारश्चाष्टमःस्मृतः ततोधूपादिकंदत्वा
प्रसूनानिविसर्जयेत् तैःपुष्पैःपूजयेद्देवीपद्मिनीमधिविशेषतः सुरादिसुंदरीचैवमनोहारिण्यनंतरं कनकावतीतथाकामेश्व

तं०सा० रीरतिकर्य्यथ पद्मिनीवेनरीचैवज्ञनुरागिण्यनंतरं भ्रज्याएनास्तु योगिन्यो हृल्लेखावीजसर्द्धिका एवंमंत्रं जपदेवेशि लक्षषट्कं जपेन्म
१७० नुं घृतान्नकुंदपुष्पैश्च एकादशशतानि च जुहुयादेधितेवह्नौ कांतारे पितृवेश्मनि एवंसिद्धमनुर्मंत्री महावाग्मीश्वरो भवेत् कुकु
रेश्वरतंत्रे मेरुपृष्ठे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुं शंकरं परिपप्रच्छ पार्वती परमेश्वरं श्रीपार्वत्युवाच भगवन्सर्व धर्मज्ञ सर्वशास्त्रा
गमादिषु वांछितार्थप्रदं लोके मंजुघोषं प्रवोहि मे विशेषतो विजयाख्यां किं कवित्वपदं नृणां सर्व्वकर्मप्रदं चैव मनःसिद्धिप्रदं तथा
भक्तानां कामदं मंत्रं कल्पवृक्षमिवापरं श्रीशंकर उवाच शृणु देवि महामंत्रं साधकानां सुखावहं यज्ज्ञात्वा जडधीः प्रायो वाचस्प
तिसमो भवेत् अंगन्यासकरन्यासवहिः संसमन्वितां जपात् सिद्धिप्रदं मंत्रं विना होमार्चनादिभिः जपहा जापयेद्धापि साधको वि
धिपूर्वकं सर्वज्ञत्वमवाप्नोति सत्यं सत्यं हि सर्व्वति कार्त्तिकेयमुखं यावत्तावल्लक्षं जपेन्मनुं सर्व्वशास्त्रेषु सोऽप्युच्चैर्बृहस्पतिसमो भवेत्
पार्वत्युवाच कोऽप्यत्रापि ऋषिश्छंदो देवोऽप्यत्र जप्यतेऽत्र को ध्येयः को वात्र तन्सर्वं ब्रूहि मे भक्तवत्सल ईश्वर उवाच वृहदारण्यको
नाम ऋषिर्विराट्छंद एव च स एव मंजुघोषाख्यो मुक्तिदोऽपि च मुक्तिदः ध्यात्वा भैरवरूपेण जपेन्मंत्रमनन्यधीः नदामुक्तिप्र राम
दो मंत्रो नात्र कार्या विचारणा ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः यथा ध्यात्वा जपेन्मंत्रं तन्मे निगदितं शृणु सात्त्विकं राज १७०

संचैवनामसंतदनंतरं ध्यानंवक्ष्येमहादेवि क्रमेण येनकाम्यया सद्यःसिद्धिकरंरूपं ध्यात्वा जपेच्च सात्विकं सिद्धिप्रदंसाधकानांभ
क्तानांचिंतितप्रदं मंत्रोद्धारमिदंदेवि त्रैलोक्येप्यतिदुर्लभं अप्रकाश्यंपरंगुह्यंनदेयंयस्यकस्यचित् मंत्रोद्धारंप्रवक्ष्यामिगुह्याद्गु
ह्यतरंमहत् विह्नाग्निपाशिश्राविपुकूचनधूम्र स्वरूपः षड्वर्णः मंत्रउदितोभजतांसुखंवाक्यदः सर्वज्ञतांमदसिवाक्पटुतांप्रसू
तेवेदांतवदनिरतस्यवसुप्रदःस्यात् आद्यतंत्रेजपेन्मंत्रीअयुतंयदिसाधकः वाल्मीकिनैवेद्यमुकूसाक्षाद्बृहस्पतिरिवापरः मासमा
त्रेणयःकुर्यात् पुरश्चरणवान्नरः तस्यप्रवदनाद्वाणी निःसरेद्रसवर्त्तिनी मासमात्रेणसततंकविरेवनसंशयः गोमुंडेगविपृष्टे
चचक्रेवाप्सुच गोमये यंत्रेमंत्रंलिखित्वादौपश्चान्मंत्रंजपेत्पुनः ध्यानमात्रंविधायादौ भावयित्वाचिरंसुधीः निर्जनंस्था
नमागत्यजपेन्मंत्रमधोमुखः पौर्णमासींसमासाद्य कुंदस्यकुसुमैःशतैः अष्टाधिकैश्च संपूज्य जपेन्मंत्रंचतुःपथे त्रिमुंडारो
हणंकृत्वानिशीथेमुक्तकुंतलः षण्मासमात्रंजपतियदिकृत्वाविधानवित् बृहस्पतिसमोवक्तानात्रकार्याविचारणा कुक्कुरस्य
चमुंडैकंमुंडंक्रोष्टुर्वृषस्यच त्रिमुंडमेतदाख्यातंसाधकानांसुखावहं आसनंचैवगोमुंडेवामेकुक्कुरमुंडकं दक्षिणेचशिवामुंडंक
त्वापूजांसमाचरेत् अर्द्धचंद्राकृतिःमात्रा बालचंद्रोपमंस्फुरं यंत्रंलिखेत्तत्रपूजांकुंदस्यकुसुमैनच मंत्रेणपाणिकमलेनजपा

तं०सा०
१७१

दिग्गजाभ्रंगारशीलनविधौ खलु दक्षिणेन राकासुधाकरमरीचितुषारगौरं ध्यात्वा चतुष्पथतटे वृषभस्य कस्यं संचिंत्य कुक्कुर
शिवाशिरसाधिरूढः कुंदेन साधकतमो वाति प्रकामं गोचर्म्मणा विरचितं सकलद्रुमात्रं च क्रांततोपि नवकुंकुमरोचनाभिः निर्म्माय स
म्यविधिना विजने श्मशाने संपूज्य दहनभवैर्नवैः पलाशैः संपूर्णमंडलतुषारमरीचिमध्ये बालं विचिंत्य धवलं वरखड्गहस्तं उ
द्दामकेशनिवहं वरपुस्तकाढ्यं नग्नं यजेत् दत जपं कजमायताक्षं अरिष्टगेहे निशि तैलमेवमादाय यन्त्रात्करपल्लवेन नेत्रांचि
तं कांचनपुष्पमेव निवेद्य तस्मै जपति प्रकामं आ किंशुकाद्योरतरोश्च मूले विलिप्य पादौ रसनाम तेन त्रिमुंडमात्रा त्रिलतमे
वरात्रौ जपेच्च यथाशक्तितु पौर्णमास्यां वीरूल नरूतलस्थो मुंडमात्रैकरूढो हिमकररुचिगौरं चिंतयित्वा निशीथे यदि जपति ज
डात्मा मंत्रमेनं त्रिलक्षं भवति सा दाढी श्लोकविलिग्नात्रविचित्रं मुक्त्वान्नशेषकदलीतलमूलसंस्थस्तासीर्णपुष्परचितासनसन्निवि
ष्टः राकाविधुः क्रममुपेम करोति रज्जाय: सोपि द्वैपयई इव वाक्पतीश्वरः स्यात् जिह्वां विमृज्य पतिजपालि सरोरुहाभ्यां रात्स्नाग्रस
नष्टातकैः परिपूज्य गोष्ठे यो वै जपेत्तु दिनं खलु द्रुमात्रमीशं जपेत् किमुत वाक्पतिमेव चित्रं स्थित्वा निशीथसमये रजक राम
स्यकाष्ठखड्गान्वितो जपति यद्यपि पौर्णमास्यां पूर्णमासमथवा नरसापि तस्य वक्त्राच्छिनिः सरति गीस्तु तायमाना यो दंतधाव १७१

१यत्नतोऽतुद्रुध्यानं ओसर्वसिद्धिमुपालंभेत१

नदलैर्मञ्चकरंजकाष्ठैस्तस्यापि गीष्पतिर्वा चनिरूपमसुलभ्यं तिलजैलेनन तिमान्नकुंदकैरवपुष्पकैः मंजिष्ठतोयद्रवचाश्मिभानु
मूलैः स्त्रीयांगशोणितयुतैः समकुष्ठकैश्च दलकुलालारफलकेतिलकंजपस्थो विद्याप्रवोधविषयेनगीष्पतिः स्यात् अथभैरव
तंत्रेऽपि मंजुघोषाख्यममलंमंत्रमाकर्णयप्रिये धनवंशप्रदंरम्यं सर्वज्ञं वाग्मिताप्रदं अदोषकवितानल्पममलं प्रतिभास्पदं दे
व्युवाच भगवन्गिरिजानाथ कथयस्वयत्नादितं मंजुघोषः सकः कीदृक्तस्यानुष्ठानमेवच श्रृणु नामम तत्वतः मंत्रः षडक्षरः
साक्षात्सर्वदुःकुमतिनाशकः रसलक्षाणां धेनस्यजाप्ये कस्तेसुरेप्सितः त्रिपक्षालक्षजपनादेवि वाग्मीभवति मानुषः
सुकवित्वं भवेत्तस्य प्रतिभा विश्वजिन्मरी मासत्रयं जपेद्यस्तु पंडितोऽपण्डितो यदि षण्मासं यस्तु जपति सर्वज्ञ स्त्रग्गलाय
ली: अद्वेनासिद्धयस्सर्वाभवंति समसीश्वरि आहारो ऽस्यन्नणां वर्चोनिवेद्यं चरक्षोमलं मूत्रैः पाद्यंभवेत्तस्यगंधोविष्व
द्रिरोद्भवः अरण्ये जातपत्राणि पुष्पाण्येव सुनिश्चितं एरंडमूलैः कार्पासवीजमध्यप्रकीर्तिते तुंडलीफलदानेन भवेदाचम
नीयकं ध्यानं वक्ष्ये महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकं शशधरमिवशुभ्रंखड्गपुस्तागपाणिं रुचिरमतिशांतं पंचचूडंकुमारं पृथुत
रवरमुख्यं पद्मपत्रायताक्षं कुमतिदहनदक्षं मंजुघोषं नमामि मंत्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि नमस्काराय देशतः शृणु देवि महाभागे क

लौमघ्नःफलप्रदं मंत्रंसर्वार्थदंसारंवशीकरणमुत्तमं अमलंनिर्गुणंसारंगुणिनंसर्वकामदं तंनमामिहितंसारंमंत्रघो
षंनमाम्यहं रवीशंपरमंसारंस्तुतंब्रह्मादिभिःसुरैः रक्तंरजोगुणैर्युक्तंमंत्रघोषंनमाम्यहं वचनेननजानंतिकायेननच
कोविदाः तंसारंतमसायुक्तंपीतवस्त्रंनमाम्यहं चरणेपतितायस्यदेवानांजयहेनवे चरणेपतितोजीवोवुद्धयेतंन
माम्यहं नजानंतिसुरायस्यनत्वंनत्वगुणेनच लक्ष्मंसमस्तसारंचमंत्रघोषंनमाम्यहं धीशंविश्वेश्वरंचैवप्रतिपाद्या
दिहेतुकं सकलंनिष्कलंचैवतंनमामिहितंप्रभुं दक्षिणांशक्तितोदद्यात्कुरुतुष्टिर्यथाभवेत् गुरुसंतोषमात्रेणमंत्रसि
द्धिर्नसंशयः अथतारिणीकल्पः तारिणीतंत्रे ईश्वरउवाच श्रूयतांशैलतनयेजाड्यनाशकरीपरा चतुर्वर्गफला
विद्यामंत्रसिद्धिप्रदायिका वर्गाद्यंवह्निसंयुक्तंवामाक्षिपरिभूषितं नादविंदुसमायुक्तंवसुसिद्धिप्रदायकं पुनश्चतुर्मुखं
देविनलकारेणविभूषितं स्वरेणैवचतुर्थेनचंद्रखंडेनचप्रिये लांछितंवैमहाबीजंचतुर्वर्गफलप्रदं ततःलक्ष्मपदंचोक्त्वा
ततोदेविपदंस्मृतं क्लींक्रींकारंचततोदद्यात्स्व॰ग्रहमुद्धरेत् ततः ईकारेणचैकेणमकारेणविभूषितं ततोवाग्भवमुच्चा याम
र्य्यमंत्रमेनंसमुद्धरेत् नवाक्षरोमनुर्देवितारिण्याःसमुदीरितः इयमेवमहाविद्यास्वर्गेमर्त्येचदुर्लभा अष्टसिद्धिप्रदादेवि

चतुर्वर्गफलप्रदा अनयासदृशी विद्या अनयासदृशो मनुः अनयासदृशी सिद्धिर्न भूतं न भविष्यति यो विद्यां लभते देवि किमु तस्य
न जायते अचिराल्लभते वाणीं गद्यपद्यमयीं प्रिये ज्ञानमात्रेण विद्यायाः क्षिप्रं द्रुतकविर्भवेत् विना छंदो विना शिक्षां विना भ्यासेन
सुंदरि विना ज्ञानं विना यत्नं विनालापं कवेः प्रिये जिह्वायां जायते तस्य कवित्वं रससन्निर्मितं अत्र पूजाक्रमः प्रथमं जलमानीय पाद
प्रक्षालनं मतं द्विराचम्य शिखां वध्वा ततो भूमिविशोधनं विघ्नोत्सारणं कृत्वा ततः भूतविशोधनं करो संशोध्य देवेशि चास्त्रमंत्रेण
ततःपरं गुरुं गणपतिं नत्वा भूतशुद्धिं समाचरेत् स्वाधिष्ठान स्थितां देवि वाग्भवं सर्वसिद्धिदं तदुद्भूताग्निवलिभिः शरीरं दग्धतो वुधैः
तद्भस्मपुंजमुत्सार्य्य ह्रीं समुद्भूतवायुना ललाटे कामवीजं तु तन्नद्भूतामृतेन च तदस्थि प्लावितं कृत्वा दृढीभूतं भवेत्ततः निर्लेपं
निर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयं सर्वपापविनिर्मुक्तं देहं संचिंत्य साधयेत् शरीरस्य विशोधेन प्राणायामं समाचरेत् आद्येन मूलवी
जेन प्राणायामं त्रयं चरेत् मंत्रन्यासं ततो देवि प्रकुर्यात् सर्वसिद्धिदं शंकरस्य ऋषिः प्रोक्तो वृहती छंद ईरितं तारिणी देवता प्रोक्ता
ह्रींकारं वीजमुच्यते वाग्भवं शक्तिरित्युक्तामिति ऋष्यादिकं चरेत् वीजेन तु षडंगानि षडंगेषु प्रकल्पयेत् धर्म्मादि विन्यसेन्मंत्री
ततो ऽधर्म्मादि विन्यसेत् उपर्य्युपरि मध्ये च क्रमेणैव तु न्यसेत् कल्पवृक्षं समुच्चार्य्य मणिपीठं ततः स्मरेत् शवमुच्चार्य्य

नं०सा० त्वा तु तत्रोपरि कपालकं चतुर्दिक्षु न्यसेद्देवि चितानामठिनसमन्वितां हृत्पद्माष्टदले तत्र चाष्टशक्तीन्न्यसेत्ततः दुर्गा जया ततो भ
१२३ द्रा विजया सुप्रभा सती कालीगौरी शिवा चैव इत्यष्टाशक्तयः क्रमात् तत एव स्वदेहेषु पंच योनिं न्यसेद्बुधः केशांते दक्षिणे भागे यो
निवीरां न्यसेत्ततः केशांते वामभागे च योनिं विश्वां ततो न्यसेत् नासाम्ले च देवेशि योनिरूपां विभागतः योनिकामां योनिहारां नेत्रयोः
सव्यवामयोः योनिरूपां न्यसेद्दोष्ट साधकः सर्वसिद्धये मुखकोणे च देवेशि दक्षवामादिभेदतः चिबुके च महेशानि विन्यसेत्साधकोत्त
मः योनिछायां योनिकामां योनिरूपां ततःपरं बाहुमूले दक्षवामे हृदि चैव वरानने योनिचित्रां योनिनित्यां योनिरूपां न्यसेद्बुधः
स्तनयोर्नाभिदेशे च योनिस्थानं सदास्मरेत् योनिसिद्धां योनिविद्धां योनिरूपां न्यसेत्ततः एताःस्मृता महत्तुष्टेर्नानामोऽन्नाश्च विच
क्षणेः देहपीठे ततो देवीं ध्यायेत्तु स्थिरमानसः लम्बालंबोदरीं भीमां नागकुंडलशोभितां रक्तमुखीं ललज्जिह्वां रक्तांबरधरां करो पी
नोन्नतस्तनीं युग्मां महानागेन वेष्टितां शवस्योपरि देवेशि तस्योपरि कपालके नासाग्रध्याननिरतां महाघोरां वरप्रदां चतुर्भुजां दीर्घकेशीं
दक्षिणस्योर्द्धबाहुना बिभ्रतीं नलिनीमेकां वामतो ईषान पात्रकं वराभयधरां देवीमधस्ताद्दक्षवामयोः पिबंतीं रोधिरीं धारां पानपात्रे सदा राम
शिवे सर्वसिद्धिप्रदां देवीं नित्यां गिरिनिवासिनीं लोचनत्रयसंयुक्तां नागयज्ञोपवीतिनीं दीर्घजिह्वां दीर्घजंघां दीर्घांगीं दीर्घजिह्विकां चेडस्र १२३

पश्चिमे देवलोचनत्रयसंयुतां शत्रुनाशकरीं देवीं महाभीमां वरप्रदां व्याघ्रचर्म्मशिरोवस्त्रां जगत्त्रयविभाविनीं साधकानां सुखंकर्त्रीं स
र्वलोकभयंकरीं क्लीं महाभीमां वरप्रदां व्याघ्रचर्म्मशिरोवस्त्रां जगत्त्रयविभाविनीं साधकानां एवंभूतां महादेवीं तारिणीं प्रणमाम्यहं ए
वं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् तार्क्षिणीवत् अस्याः पूजायंत्रं यंत्रं निर्म्माय देवेशि यंत्रमध्ये लिखेत् ततः नवाग्रे पत्रे
ति लिखेत् साधकसत्तमः वह्निमंडलयुग्मं च पद्ममध्ये लिखेत् ततः पूर्वदले च देवेशि आद्यबीजं लिखेत् ततः द्वितीयं दक्षिणे पत्रे तृ
तीयं पश्चिमे दले उत्तरपत्रे देवेशि वाग्बीजं लिखेत् ततः चतुर्द्वारसमायुक्तमष्टवज्रसमन्वितं अत्र पूर्वोक्तक्रमेण पीठं संपूज्य ।
तत्रावाह्य महेशानीं यजेद्धै मंत्रमुच्चरन् षडंगेनैव देवेशि पूजयित्वा तु पार्वती क्षेत्रपालं भैरवं च गणनाथं महान्तकं एतच्चतुष्टयं
देवि यजेद् द्वारचतुष्टये पूर्वाद्यष्टदले देवि एताः संपूज्य साधकः अणिमा नगमदनालक्षिमा मदनातुरा अनंगकुसुमा देवि ततो
ऽष्टकर्णिका तथा कपालिका च देवेशि ततोऽष्टयोगिनीस्तथा तथा षोडशपत्रे पूजयेत् परिचारिकां सुखदां मोक्षदां तत्र भक्तिदां
भोगदां तथा मुक्तिदां सिद्धिदां चैव कामदां फलदां तथा क्षेमदां शिवदां वापि परदां मानदां तथा योगदां भोगदां देवि मुक्तिदां सर्वसि
द्धिदां अणिमाद्यष्टसिद्धिं च पूर्वद्वारे यजेत् ततः वह्निर्दशकलां देवि द्वारे च दक्षिणे तथा पाश्चात्यद्वारे देवेशि कलाश्च द्वादश पूजयेत्

तं०सा० उत्तरे च तथा देवि रवेरविकलास्ततः षडंगेन यजेदेवीं ततश्चास्त्राणि पूजयेत् एतानि देवदेवेशि चतुर्थ्यंताः समीरिताः नमो
१७४ ताश्च महादेवि प्रोक्ताः सकलसिद्धिदा। पुष्पैर्वहुविधैश्चैव रक्तचंदनमिश्रितैः रक्तपुष्पैर्महादेवि नानागंधसमन्वितैः विल्वप
त्रैस्तथा गंधैर्जवापुष्पैर्विशेषतः श्वेतरक्तपरागैश्च करवीरैर्मधूककैः विल्वपत्रैर्गंधपुष्पैर्नागपुष्पैः सुशोभनैः अपराजितपु
ष्पैश्च चंपकैः केशरैस्तथा एभिः पुष्पैर्महादेवि पूजयेन्नित्यतारिणीं मालतीवकपुष्पैश्च सदूर्वैर्नार्चयेत्तथा कदंबैः श्वेतकुसु
मैर्वकुलैः कांचनैस्तथा एवं संपूज्य पित्वातु एभिर्द्रव्यैर्महेश्वरि लक्षमात्रं जपेन्मंत्रं हविष्याशी दिवा शुचिः   इति तारिणी
कल्प अथ सारस्वतकल्पः नारद उवाच। केनोपायेन देवेशि विद्योत्पत्तिर्भवेन्नृणां वेदविद्याप्रकाशश्च तन्मे ब्रूहि जगत्प्र
भो ब्रह्मोवाच साधु साधु त्वया पृष्टं लोकानां हितकारकं एतदेव पुरा पृष्टं कल्पादौ विष्णवे मया ब्रह्मशब्दस्वरूपेण प्रसन्नेनां
तरात्मना यत्प्रोक्तं तेन मे ब्रह्मन् तत्ते वक्ष्यामि ये पृतः ब्रह्मोवाच शृणु ब्रह्मन् परं गुह्यं कल्पं सारस्वतं महत् यस्य विज्ञानमात्रे
ण जाड्यापहरणं भवेत् सर्वशास्त्रप्रकाशश्च सर्वे यो जायतेऽचिरात् अभ्यासाच्च भवेत्तस्य वाचस्पतिसमो भवेन्नि हि अथवा पुस्तिदशाः राम
स्वर्गवागीशत्वं वृहस्पतिः द्वैपायिनो पिपं ज्ञात्वा नंदव्यासो भवेन्मुनिः मंत्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि सांगावरणपूजनैः अनंतेविंदुनायु १७४

कं वामगंडांतभूषितं जपेद्द्वादशलक्षाणि मूकोऽपि देवतिवाक्पतिः नाभौ शुभ्रारविंदं तु ध्यायेद्दशदलं सुधीः तन्मध्ये भावयेन्मंत्री
मंडलानां त्रयं चिरं रत्नसिंहासनं ध्यायेद्दलं ज्योतिरूर्ध्वमिव पुनः तस्योपरि पुनर्ध्यायेद्देवीं वागीश्वरीं ततः रत्नकांतिनिभां देवीं ज्योत्स्नाजाल
विकासिनीं मुक्ताहारयुतां शुभ्रां शशिखंडविभूषितां विभ्रतीं दक्षहस्ताभ्यां व्याख्यां वर्णस्य मालिकां अमृतेन तथा पूर्णं घटं दिव्यं च पुस्तकं
दधतीं वामहस्तेन पीनस्तनभरान्वितां मध्ये क्षीणां तथा स्वच्छां नानारत्नविभूषितां आत्मानं देवताभावं ध्यात्वैवं प्रजयेत् क्रमात् आ
द्येन दीर्घयुक्तेन कुर्य्यादंगानि हस्तयोः हृत्पादौ तथा कुर्य्याद्बीजेनांगक्रियां पुनः भ्रुवोर्मध्ये तथा नाभौ गुह्ये च देशिकस्तथा न्यसेद्बी
जं पुनर्वस्तो व्यापकं विन्यसेत्ततः पीठन्यासं ततो कुर्य्याद्देवताभावसिद्धये मातृकाया स्तु यत्प्रोक्तं पीठमभ्यर्च्चय ततः वर्णाब्जेनासनं
दद्यान्मूर्त्तिं मूलेन कल्पयेत् आवाह्य प्रयजेत्तस्यां देवीं वागीश्वरीं ततः अंगैः प्रथमावृत्तिः स्यात् द्वितीया शक्तिभिस्ततः दला
ग्रेषु समभ्यर्च्य ब्राह्म्याद्या यथाविधि लोकपालान् बहिः पूज्यास्तेषामस्त्राणि तद्बहिः एवं संपूजयेन्मंत्री जपहोमरतः सदा कवित्वं ल
भते वाग्मी लक्षैर्द्वादशभिर्ध्रुवं प्रातर्जप्त्वा सहस्रं तु पिबेद्ब्राह्मीवचान्वितां न विस्मरति मेधावी श्रुतान्वेदागमानपि कंठमात्रोदके स्थि
त्वा ध्यायेन्मार्त्तंडमंडले ज्योतिःपुंजनिभां देवीं परिवारसमन्वितां वराभययुतां हस्ते मुद्रापुस्तकधारिणीं जपन्सहस्रमानेन षण्मासे

तं०स्रा० विजितेंद्रियः मीमांसंप्राप्यवाक्सिद्धिंकवीनामग्रणीर्भवेत् अथयोगंप्रवक्ष्यामिजाड्यनाशकरंपरं रात्रिशेषेसमुत्थायसुचिर्भूत्वास
१७५ माहितः सुचिभावेनचात्मानंद्रव्यंचपरिकल्पयेत् ततप्रभापटलव्याप्तंजगत्सर्वंविचिंतयेत् मूलाधारेस्थितांदेवींकुंडलीपरदेवतां
175 स्वपांप्रोत्थाप्यतांशनैःक्रमाच्चक्राणिभेदयेत् ततःपरशिवेनीत्वासौधींचप्रापयेत्ततः ऊर्ध्वंग्रंथिंविनिर्भिद्यजिह्वांदीपस्वरूपिणीं वी
जरूपप्रोल्लसंतींपरात्मिकां शब्दब्रह्मस्वरूपांचततोदेवींविचिंतयेत् ततप्रभापटलव्याप्तंशरीरंचिंतयेत्स्थितं नित्यंसहस्रमानेनजपेत्सं
वत्सरंयदि ततःसंजायतेमंत्रीवाचस्पतिरिवापरः छंदोलंकारतर्कादिनाशास्त्रार्थविद्भवेत्कवित्वंज्ञानसंपत्त्यानुपांडित्यंमधिकं
भवेत् अथापरंप्रवक्ष्यामियोगंभुविसु[illegible]दुर्लभं नाभिचक्रेस्थितांसौम्यांरक्ताकारांविचिंतयेत् सौमावच्छिन्नितंवांचरत्नाभरणभू
षितां पाशांकुशधरांदिव्यांवराभययुतां[illegible]नः दृष्ट्वाचामृतवर्षिणीपापहरयंतींमनोरथान् एवंध्यात्वाजपेल्लक्षंमनुज्ञोविहितंततः
होमंकुर्यात्त्रिमध्वक्तैरक्तोत्पलयुतैर्द्विज[illegible]ततःसंतर्पयेद्देवींदुग्धयुक्तेनसर्पिषा पायसेनवलिंदद्याद्दधिपिष्टमधुप्लुतैः एवंध्या
त्वाविधानंतुसाक्षाद्वैश्रवणोभवेत् सि[illegible]त्रिमध्वक्तैर्हुत्वाजगद्वशंनयेत् पद्महोमेनमहतींप्राप्नुयाच्छ्रियमूर्जितां देवीहेराम
दयविद्यायानास्तिकिंचित्सुदुर्लभं स्नेहभावे[illegible]संप्रोक्तंनदेयंयस्यकस्यचित् एतन्नैकश्चितंविद्योपत्तेश्चकारणं विष्णुनादत्तमस्य १७५

भ्वंमयानुवेमान्भ्वं छिज्ञोत्तमं सिद्धमंत्रोयदामं के वालिशस्यापिमूर्ध्वनि हस्तं दत्वा दिशेत्सोपिसोधीवाचमनर्गलां इतिस्वायंभुवेमात
कातंत्रेसारस्वतकल्पः अथकात्यायनीकल्पः श्रीभगवानुवाच अतिगुह्यतमंमंत्रंएष्टव्यानसिपार्वति भक्तिभावेन देवेशि कथया
मिशुचिस्मिते प्रसन्नतां यया याति देवीकात्यायनीतथा कवितामतुलैश्वर्य्यं ददातिपदमुत्तमं श्रीगणमाकर्षणंचैवमारणोच्चाटने
रिपोः नृपाणांतरुणानां चवश्यताजायते प्रिये कथयामितथासर्वंमंत्रयाकर्णयमद्वचः आरोप्यमहामंत्रंवाग्भवादिनमोंतिकं व
ह्न्यासनंशिवंवांतं विंदुखांतिविभूषितं ह्रकारंविंदुनायुक्तं चतुर्दशस्वरसंयुक्तं ङेयुताचंडिकाचैवमंत्रःप्रोक्तोदशाक्षरः चिंतामणि
रितिख्यातोमयावापिविचिंत्यते देवस्यचंडिकाछंदोगायत्रीकपिलोमुनिः लक्षमेकंजपेन्मंत्रंजुहुयात्तद्दशांशतः मातृकोक्तेय
जेत्पीठेवीजेनांगक्रियामता आदावंगानिसंपूज्यशास्त्रेसुजाततः परं लोकपालास्ततः पूज्याक्तेषामस्त्राणितद्वहिः डाकिनीयो
गिनीचैवखेचरीशाकिनीतथा दिक्षुपूज्याइमादेव्यः सुसिद्धैः फलदायिकाः सत्पपादसरोजेनालंकृतोरुमृगाधिपां वामपाद
गृदलितमहिषासुरनिर्भरां सुप्रसन्नांसुवदनांचारुनेत्रत्रयान्वितां हारनूपुरकेयूरजटामुकुटमंडितां विचित्रपट्टवसनाम
ईचंद्रविभूषितां खड्गखेटकवज्राणित्रिशूलविशिखंतथा धारयंतीधनुःपाशंघंटांखट्वांगमेवहं वाहुभिर्ललितैर्देवींचन्द्रको

तं० सा०
१७६
176

टिसमप्रभां समाहृतैर्दिविषैर्दैवैरैराकाशसंस्थितैः स्तूयमानांमोदमानैर्लोकपालादिभिः सदा एवंसंचिंतयेद्देवींजायतेनरपुंगवः
क्षत्रियेषु यथारामो देवेषु चपुरंदरं पतगेषु यथाताक्ष्र्यः क्रूरकार्य्ये यथाशनिः शकुंतेषु यथाश्येनो मंत्रश्रेष्ठो बलवांस्तथा इदंतेप
रमंगुह्यंसंक्षेपात्कथितंमया इदानींजपहोमानां विधानंचशृणु प्रिये मंत्रोयंचिंत्यते देवि सभायांपुरतोयदि कोटिसूर्यप्रती
काशो दृश्यते वादिभिस्तदा पलायंते महादेवि साध्वसेन क्षणात्ततः साधकेन क्षणात्ततः ईश्वमास्य सितेपक्षे नवम्यामारभेज्जपं स
हस्रं प्रत्यहं कृत्वा संप्राप्य नवमीं सितां विजयंखड्गमादाय पूजयित्वा यथाविधि मालतीबकुलैः कुंदैर्मंत्री मधुरसंप्लुतैः सहस्रत्रि
तयं कृत्वा वाग्मीशो जायतेऽचिरात् होत्वा कविता देवि विशदं कुरुते द्रुतं जपं या कुरुते नित्यं शतशो वत्सरावधि वंध्यापि ल
भते पुत्रं कान्तिकेयमिवापरं दुर्भगा च भवेद्देवि सुभगा तिमनोरमा रूपं विचित्रपृष्ठेर्वा क्रमेलक्षं जप्त्वायुतं ततः नीलोत्पलैः सरोजैश्च
कृत्वा वैश्रवणो भवेत् व्याघ्रचर्म्मपरीधानां मुंडमालाविभूषितां रक्तवर्त्तुलभीमाक्षीं जिह्वया लोलयासुरान् वर्द्धयंतीमहाकालीं
कालरात्रिमिवापरां क्षोभयंतीं जगत्सर्वमसृग्भासुरपर्वतां एवंध्यात्वा जपेद्देवि श्मशाने च चतुःपथे सप्ताहंत्रिशतं कृत्वा व्रतस्थः राम
स्थिरमासनः जपेद्यो नियतं देवि सरिपून्नाशयेद् ध्रुवं अनेनैव विधानेन वलिं दद्याच्चतुष्पथे दधमत्स्यं मरकान्त पिंडीकृत्य समाहि १७६

तः आममांसं हरिद्राक्तं यंविविंत्यप्रदापयेत् यैस्ताहाल्कमतेशत्रुर्यमस्य सनसंशयः हरिर्वाशंकरोवापिनशक्तोरक्षितुंक्वचित्
उमाबीजयुगंचादौ चामुंडाबीजयुग्मकं कात्यायनिपदंचोक्त्वा रवादयद्वितयंततः वशीकुरुमहासत्वानादि हुंहुं पुनर्वदेत् वह्नि
जायांततःप्रोक्तोवलिमंत्रःप्रभावहः ऊर्ध्वबीजंहृल्लेखाबीजंप्रणाम्निनंपरिधाय उपविश्यतिजांगते आत्मानंक्रोररूपंचचिं
तयित्वासमाहितः अंगारकदिने चैवनिर्दिष्टतिथिष्वपि पूजितंखड्गमादाय निशीथेवलिमाहरेत् प्रवाहशोणितं चास्यदद्याद्देव्यैप्रयत्ना
विधिश्रद्धयाभेद्यकायः स्याद्रिपुर्गणनात्रसंशयः मंत्रांतरंमायाबीजंसमुद्धृत्य रमाबीजंततःपरं कात्यायनीपदंङेंतंवह्निजायांततःप
रं अष्टाक्षरीमहाविद्यासर्वकामफलप्रदा ध्यानपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्तुसमाचरेत् इतिकात्यायनीकल्पः विश्वसारे अथदुर्गाम
नूनवक्ष्येशृणुष्वकमलानने यस्याःप्रसादमात्रेणभवेद्दैगाधरः स्वयं धांतंबीजंसमुद्धृत्यवामकर्णविभूषितं दुंदुबीजंसमायु
क्तंबीजंपरमदुर्लभं चतुर्वर्गप्रदंसाक्षान्महापातकनाशनं एकाक्षरीसमानास्तिविद्यात्रिभुवनेप्रिये विनागंधैर्विनापुष्पैर्विनाहोमपु
रःसरैः विनायासैर्महादेवि जपमात्रेणसिद्धिदा मंत्रस्यास्यऋषिर्देविनारदःपरिकीर्तितः गायत्रीछंदआख्यातं जगद्धात्री चदेवता च
तुर्वर्गप्रदादुर्गासर्वसत्वेषुसंस्थिता विविधासामहाविद्यातत्स्थशृणुकमलेश्वरि कूर्चाद्यांवाजपेद्विद्यांतदंतेवह्निसुंदरी लज्जाद्यांवाजपेद्वि

तं० सा० ११९

घांफडंतांवा जपेत्सुधीः वध्वबीजयुतांवापि स्वाहांतांवा जपेत्पुनः लक्ष्मणाद्यांवा जपेद्विद्यां चतुर्वर्गफलप्रदां वाग्भवाद्यां जपेद्वापि प्रणवा
द्यां जपेत्पुनः कामबीजादिकांवापि फडंतांवा जपेत्सुधीः अक्षरी विविधा विद्या कथिता ब्रह्मणा पुरा दीर्घस्वरसमायुक्तनिजबीजानि पार्वति
विन्यसेदात्मनो देहे हृदयादिषु पूर्ववत् पूर्ववन्न्यासवर्गांस्तु पूर्ववत्कर्म वाचरेत् कालीवदाचरेद्विद्यां जपेद्विद्यामहर्निशं लक्षं द्वादशमेवा
पि पुरश्चरणमीरितं यथास्थानियथाकाले यथाचारविधानतः प्रजपेत्परया भक्त्या दुर्गां दुर्गतिनाशिनीं मत्स्यैर्मांसैः प्रपक्वैर्मगैः शशकु
शल्लकैः प्रजपेत्परया भक्त्या दुर्गां दुर्गतिनाशिनीं मत्स्यैर्मांसैः स्वयंभूकुसुमैः शुक्लैः सुगंधिकुसुमान्वितैः जवायावकसिंदूरै रक्तचंदनसं
युतैः नानामांसैर्नानाद्रव्यैः प्रजपेत्परमेश्वरीं काकैस्तु कैः पेचकैश्च महिषैश्छागलैरपि अजैरुष्ट्रैः खरैर्गध्रैः प्रजयेद्विधिनामुना तदा
भवेन्महासिद्धिर्नात्र कार्या विचारणा ध्यायेत्तु सिंहस्कंधाधिरूढां नानालंकारभूषितां चतुर्भुजां महादेवीं नागयज्ञोपवीतिनीं रक्तवस्त्र
परीधानां वालार्कसदृशीं तनुं नारदाद्यैर्मुनिगणैः सेविसेवितां भवगेहिनीं त्रिवलीवलयोपेतनाभिनालमृणालिनीं रत्नद्वीपमहाद्वीप
सिंहासनसमन्विते प्रफुल्लकमलारूढां ध्यायेत्तं भवगेहिनीं दुर्गायंत्रं प्रवक्ष्यामि शृणुष्व हरवल्लभे त्रिकोणं विन्यसेत्पूर्वं नवकोणसमन्वि
तं त्रैविंवसहितं सर्घ्यमष्टपत्रसमन्वितं त्रिरेखवासरीयंकार्यं वज्रं भूपुरसंयुतं सभी लक्ष्पयथोक्तेन विलिखेद्विधिनामुना नानास्त्रसंयुतं लेख्य राम ११९

चक्रं मंत्रविमर्षितं तत्रतां पूजयेद्देवीं मूलप्रकृतिरूपिणीं पद्मस्थां पूजयेद्दुर्गां सिंहपृष्ठे निषेदुषीं प्रभामायाः शक्तयः पूज्यं धाद्यैर्नवकोणके प्रभामा
या जया सूक्ष्मा विशुद्धानंदिनी पुनः सुप्रभा विजया सर्वसिद्धिदा नवशक्तयः क्लींमायाः पूजयेत्तां सुगंधचंदनवारिणा ॐकारं सर्वमुच्चार्य क्लींकारं तद
नंतरं यथापदं चतुर्थ्यंतं पूजयेत् क्रमतः प्रिये शंखाः प्रानिधी देव्या वामदक्षिणयोगतः पूजयेत् परया भक्त्या रक्तचंदनपुष्पकैः अर्घ्यदानं सदा कुर्यात्
पूजांते पर्वतात्मजे अंगावृत्तिः पुनः पूज्या पत्रके लोकपास्ततः वज्राद्यायुधसंयुक्ता भूपुरे लोकनायकाः इति दुर्गामंत्राः अथ विशालाक्षी त
दुक्तं आदियामले ईश्वर उवाच भुवनाख्यं समुद्धृत्य मायाबीजं समुद्धरेत् विशालाक्षीपदं ङे तं हृदंतं मंत्रमुद्धरेत् अष्टाक्षरी महाविद्या अष्टसिद्धिप्रदा
प्रिये प्रसंगात्कथिता विद्या त्रैलोक्ये दुर्लभा प्रिये ऋषिरस्य महेशानि सदाशिवो महाप्रभुः पंक्तिश्छंदस्य कथितं विशालाक्षी च देवता शक्तिः प्रण
व मितुक्तं लज्जाबीजं च बीजकं धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः अंगन्यासकरन्यासो यथावदभिधीयते षड्दीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्ये
न कल्पयेत् मूलेन व्यापकं न्यस्य ध्यायेद्देवीं परां शिवां ध्यायेद्देवीं विशालाक्षीं तप्तजांबूनदप्रभां द्विभुजामंबिकां चंडीं खड्गखर्परधारिणीं
नानालंकारसुभगां रक्तांबरधरां शुभां सदा षोडशवर्षीयां प्रसन्नास्यां त्रिलोचनां मुंडमालावलीं रम्यां पीनोन्नतपयोधरां शवोपरि महादे
वीं जटामुकुटमंडितां शत्रुक्षयंकरीं देवीं साधकाभीष्टदायिनीं सर्वसौभाग्यजननीं महासंपत्प्रदां स्मरेत् एवं ध्यात्वा महादेवीमुपचारैः

प्रपूजयेपुरश्चरणकालेतुवर्णलक्षंजपेत्सुधीः यंत्रमध्येसमावाह्यप्रतिष्ठांकारयेत्ततः त्रिकोणंचाष्टपत्रंचततोवृत्तंसमालिखेत्
चतुरस्रंचतुर्द्वारमेवंमंडलमालिखेत् तत्रावाह्ययजेद्देवीदेवींसौभाग्यसुंदरी विशालाक्षीं विशालास्यां यथाविधिप्रपूजयेत् त्रिकोणांते
महादेवींसंपूज्यमातरः क्रमात् पंकजाक्षी विरूपाक्षी रक्ताक्षींचसुलोचनां एकनेत्रां द्विनेत्रांचकोटराक्षींत्रिलोचनां एताःप्रपूज्य
महेशानिपत्राग्रेचाष्टयोगिनीः पश्चिमादिक्रमेणैवचाष्टशक्तीःस्वरूपिणीः चतुरस्रेमहेशानिलोकपालान्समर्चयेत् तद्ब
हिश्चैववज्राद्यान्प्रपूजयेद्भाग्यहेतवे ततोयथाशक्तिजप्त्वापूर्ववद्विधिंसमाचरेत् अथगौरीमंत्राः तंत्रंक्लींगौरिरुद्रद
यितेयोगेश्वरिसवर्मीफट् द्विवांतषोडशार्णोयंमंत्रःसद्भिरुदीरितः अस्यपूजाप्रातःकृत्यादिप्राणायामांतंकर्मसमाप्यत्र्या
ष्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिपर्वतऋषयेनमः मुखेगायत्रीछंदसेनमः हृदिगौर्य्यैदेवतायैनमः ततःकरांगन्यासौ ह्रांत्रंगु
ष्ठाभ्यांनमः क्लींहृदयायनमइत्यादिच ततोध्यानहेमाभांबिभ्रतींदोर्भिर्दर्पणंजननाधने पाशांकुशौःसर्वभूषांतांगौरींसर्व
दांभजे एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्यशंखस्थापनादिजयादिपीठमन्वंतंसंपूज्यपुनर्ध्यात्वावाह्यदेवींप्रपूजयेत् ततोऽग्न्यादिकेशराम
ष्वक्लांहृदयायनमइत्यादिनापूजयेत् पत्रेषुपूर्वादि ॐ सुभगायैनमः एवंरतिकामिनीकामदायिनीपाशांकुशदर्पणंजनशाला

कन्नलनद्रंद्रादीन्वज्रादींश्च प्रजयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः आज्येन दशांशहोमः तथा चलक्ष्मेकं जयेन्मंत्रं हविष्याशी जि
तेंद्रियः दशांशं होमयेदाज्यैः पुरश्चरणसिद्धये फलं तु पुष्पाजनभक्ष्यचंदनादिकं मूलमंत्राभिमंत्रितं यस्मै यस्मै दीयते स वश्यो भ
वति तथा चरात्रौ हरिद्रया वामोरु मध्ये स्त्रियः नाम लिखित्वा वामकरेणैव धायशतं सहस्रं वा जपन्निषां त्रियामाकर्षय
ति एतत्सरजादिकं सो भाग्यवश्यसर्वसंपत्करं अथ वश्यलक्ष्मीमंत्रः सचमंत्रदेवप्रकाशिकायां हृल्लेखानामस्कारादि वश्यलक्ष्मीः
राजिते राजपूजिते जयेविजये गौरि गांधारि त्रिभुवनवशंकरि सर्वलोकवशंकरि सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरि सुसु दुदु घो घरारावे क्लीं स्वा
हा अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः स्नानादिकं वश्याकरांगन्यासं कुर्यात् हृल्लेखानमस्कारादिवश्यलक्ष्मी राजिते राजपूजिते हृदयाय नमः
जयेविजये [illegible] जये गौरि गांधारि शिरसे स्वाहा सर्वलोकवशंकरि कवचाय हुं सर्वस्त्रीपुरुषवशंकरी रिने त्र त्रयाय वौषट् सुसु दुदु
घो घरारावे क्लीं स्वाहा अस्त्राय फट् ततो ध्यानं अविकलशशिराजन्मौलिरावद्धपाशांकुशारुचिरकराब्जा वंधुजीवारुणांगी अ
मरनिकरवंद्या त्रीक्षणा शोणलेपा शुककुसुमयुतास्यात्संपदे पार्वतीवः अस्यां गौर्यामातृकाभिर्लोकपालैः स्त्रीरूपावरणैति अस्यायुत
जपः पुरश्चरणं पायसेन दशांशहोमः मधुरत्रययुतैस्तिलतंदुलैर्लवणैर्वा दिनत्रयं सहस्रो होमः शीघ्र वशीकरः प्रातःकाले सूर्यमंड

तं० सा०
१७९

लमध्यस्थां देवीं संचिंत्याष्टोत्तरशतं जपन् त्रिभुवनवश्यकरं अथ इंद्रमंत्राः यथा सच मंत्रदेवप्रकाशिकायां इं इंद्राय ह्न्त् अस्य
ब्रह्मऋषिः ध्यानं पीतवर्णं सहस्राक्षं वज्रपद्मकरं विभुं सर्वालंकारसंयुक्तं नौमींद्रं दिक्पतीश्वरं एवं ध्यात्वावाचयेज्जयेत् ततइंद्रा
दयायनमइत्यादिषडंगेन पूजयेत् ततः पत्रेषु पूर्वादिकं कार्त्तिकायनमः एवं अग्नये मं यमाय क्षं निर्ऋतये यं वरुणाय यं वायवे सं सोमाय
ईं ईशानाय ततोवज्रादीनि पूजयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः आज्येन तिलैरयुत होमः ततप्रयोगः चतुष्कोणस्थपद्मेवस्त्रवेष्टि
तं कुंभं स्थापयित्वा गंधोदकेन संपूर्य तत्र सपरिवारं इंद्रमाराध्य सहस्रं जप्त्वा तज्जलाभिषेकेन अष्टराज्य सम्प्राप्तिः अन्येषांपर
मा प्रीतिर्भवति अथ गरुडमंत्राः संवर्त्तोग्निनेत्रयुतः पार्श्वस्ताराग्निसुंदरी गारुडोमनुराख्यातो विषद्वयविनाशनः स्मरन् गरुडमा
त्मनं मंत्रमेनं जपेन्नरः विषमालोकनैर्नित्यं हन्यान्नागकुलोद्भवं अस्य पूजा प्रातःस्नानादिवैष्णवोक्तपीठमभ्यर्च्य तं विन्यस्य ऋष्या
दिन्यासं कुर्याद्यथा शिरसि रुद्र ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि पक्षीन्द्राय देवतायै नमः प्रणवोबीजं स्वाहा शक्तिः ततों
गन्यासं ज्वल २ महामति स्वाहा गरुड चूडामणे स्वाहा गरुड शिखि शिखे स्वाहा गरुड प्रभंजन २ प्रभेदन २ विद्रावय २ विमर्दय २
स्वाहा उग्ररूपधर सर्वविषहर हर २ भीषय २ स्वाहा सर्वं दह २ भस्मीकुरु २ स्वाहा हेतिगं कल्पना करद्वयांगुष्ठादिकनिष्ठांगुलिषु मंत्र राम
१७९

वर्णोन्नविन्यसेत् ततोध्यानं वर्मान्तोवह्नियुग्मान्तरकमलगतंपंचभूतात्यवर्णक्रिन्नाकल्पंफणीन्द्रैरभयवरकरंपद्मनेत्रंस्रुवक्त्रं
दुष्टाहिंछेदितुं ईस्मरदखिलविषपोषणंप्राणप्रदत्तं प्राणेग्रणेपंत्रिवेदीतनुममृतमयंपक्षिराजंभजेहं एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्य
शंखस्थापनंकृत्वावेक्ष्यवोक्तपीठमन्त्रंतसंपूज्यपुनर्ध्यात्वावास्वरेफद्वयंहुंकारद्वयमध्यस्थंलकारेकारविंद्वात्मकवीजयुक्तव
र्णिकं स्वाहांहंहाछकंकेशरेकचटतपयशलाक्षवर्गयुक्तानष्टदलेमातृकापद्मेपक्षिराजंप्रजयेत् अंगैःप्रथमावरणंअनंत
वासुकितक्षककर्कोटकपद्मशंखपालमहापद्मशंखकुलिकाष्टनागैर्द्वितीयंइंद्रादिभिस्तृतीयं अस्यपुरश्चरणंपंचलक्षजपः अ
यवापुरश्चरणार्थंमूलमयुतंप्रत्येकाक्षरसंख्यसहस्त्रंमालामंत्रंजपेत् घृताक्तैःकृष्णपुष्पैर्दशांशहोमः मालामंत्रस्तूच्यते ॐनमो
भगवतेगरुडायकालाग्निवर्णायएह्येहिकालानललोलजिह्वायपातयपातयमोहयमोहयविद्रावयविद्रावयभ्रमभ्रमयभ्रामयहनहनदहदहपचपच
हुंफट्स्वाहा ह्रीराशिमध्येतत्रोत्पन्नचतुर्बीजंक्रमात्कामदक्षमयममृतात्मकंपद्मंविचिंत्यतन्मध्येदष्टंविचिंत्यदष्टस्यमूर्ध्निवक्त्रेहृदय
नाभिषुवंहंठंवंइतिमंत्रेणवीजचतुष्टयंअमृतस्त्राविततत्वेनसंचिंत्यदष्टशिरसिउपरिचंद्रकांतवर्णसुधामयंगरुडंध्यात्वात
द्धस्तसंभितामृतापूरितशंखनिर्गतामृतधारयादष्टप्लावयंतंगरुडंध्यायन्मंत्रंजपेत् एवंध्यानमात्रेणदष्टोनिर्विषोभवत्

त॰सा॰ स्याच चिरंजीवति ॐ नमो भगवते गरुडाय महेंद्राय पर्वतशिखराकाररूपाय संहर संहर मोचय २ चालय २ पातय २ निर्विष २ विषमप्य
१८० मृतं वाहाररूपमिदं प्रज्ञापयामि स्वाहा नमः नल २ वर २ हिप २ हर २ स्वाहा अनेन गरुडमंत्रेण मंत्री गरुडरूपो भूत्वाभिमंत्रितं
180
स्थावरविषं भक्षितमप्यमृतं भवति किमन्नपानादिकमिति अथ विषहराग्निमंत्रः स च विसर्गबिंदुयुक्तः रवकारद्वयरूपः अस्य
पूजा प्रातःकृत्यादिकं कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् यथा शिरसि अग्नये ऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः हृदि अग्नये देवतायै नमः रव
कारो बीजं बिंदु शक्तिः दीर्घस्वररवकारेण कराङ्गन्यासौ कुर्यात् ध्यानादि वैश्वानरमंत्रवत् अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः आ
ज्येन दशांशहोमः स्ववामहस्ततले पंचोल्लं श्वेतं पद्मं ध्यात्वा तत्कर्णिकाग्रं सविसर्गरवकारं तत्पंचदलेषु सानुस्वारं रवकारं
ध्यात्वा रक्तवर्णं समस्तमयं विचिंत्य तत्स्पर्शनात् सर्वं विषं नाशयेत् इत्थं भूतकरेण विषरोगस्य स्पर्शमात्रेण शतं जयेत्
सर्ववृश्चिकादिविषज्वरजीर्णविसर्पदंशादिशूलनेत्ररोगादि सर्ववेदनां च नाशयेत् इति विषहराग्निमंत्रः अथ वृ
श्चिकादिविषहरमंत्रः ॐ सर स्फु हं ॐ ह्रीं सिलि चिलि हस्फु ॐ हिलि २ चिलि २ स्फुः सर्वेभ्यो देवेभ्यः स्फुः एते वृश्चिकवि राम
षहरामंत्राः अथ मूषिकविषहरा मंत्राः ॐ गोरिवः इति मूषिकहरमंत्रः अथ लूताविषहरमंत्रः ॐ शरलेफुः ॐ १८०

स्वाहा स्त्र मित्युक्तं जातियुक्तं न्यसेन्नतो प्रयोगः पृ ॐ नमो हृदयायेत्यादि अमुकानियतं चैव जपेन्मंत्रं जपाज्जपी स्मृतिमात्रेणैवै
मंत्रीरिपून्सर्वान्विनाशयेत फेत्कारीये ॐ ठं ठां ठिं ठीं ठुं ठूं ठें ठैं ठों ठौं ठं ठः अमुकं हूं २ ठः ठः इतिमंत्रेणश्रृंगालास्थिमयंकीलकंप
चांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्यगेहे श्मशानेवानिखनेत्स उन्मत्तोभवति डं डां डिं डीं डुं डूं डें डैं डों डौं डं डः अमुकं ग ह्लिं २ हूं २
ठः ठः अनेनमंत्रेण मनुष्यास्थिमयं कीलकं वितस्तिप्रमाणं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्यगेहे श्मशानेवानिखनेत्तस्य सम्यक्ताप
ति वारो न श्यति उद्धृते खलु शांतिः तथा ॐ सः सं सं हं अमुकस्य शांतिर्भवतु स्वाहा अनेनमंत्रेण घृतमधुसिक्तं क्षीरं क्रुने
त्तन शांतिर्भवति ॐ टं टां टिं टीं टुं टूं टें टैं टों टौं टं टः अमुकं मारय २ ठः ठः अनेनमंत्रेण गर्दभास्थिमयं कीलकं त्र्यो दशांगुलं
सहस्रेणाभिमंत्रितं चितामध्ये निखनेत्स च ज्वरेण नश्यति ॐ णं णां णिं णीं णुं णूं णें णैं णों णौं णं णः अनेनमंत्रेण खदिरका
ष्ठमयं कीलकं त्र्यो दशांगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं यस्य नाम्ना गेहे श्मशानेवानिखनेत्तस्य सर्वं नाशयति अथ निगडबंधमो
क्षणं ॐ नमः आते नि ऋतो निगमते जोयन्मयं विचृतावंधनमेतयमे न दत्तं तस्या संविदानो त्तमेनाके अधोरोहयैवं अस्य निगडबं
धनमंत्रस्य प्रजापति ऋषिर्निऋतिर्देवता त्रिष्टुप्छंदो बंधादि मसनपरीहारे विनियोगः एवं ऋष्यादिकं विन्यस्य अयुतं

तं०सा० १८३ जपेत् ततोब्रूयादमुकंमेततः परं वशमानयद्वंद्वचिरिमंत्र उदाहृतः सप्तभिर्दिवसैर्नयात्वशायेद्विधिनाऽमुना वि
धिमाह विलिख्यतालपत्रे लिखेदेत ॐ कालीगहेरवनेन वश्यायसर्वजंतूनां प्रयोगोऽयमुदाहृत अथ त्र्यंबकमंत्रः
त्र्यंबकंयजामहे सुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात्स्वाहा वसिष्ठोमुनिराख्यातश्छंदोनुष्टु
बुदाहृतं देवतास्यसमुद्दिष्टा त्र्यंबकः पार्वतीप्रियः विभक्तैर्मंत्रवर्णैस्यात्षडंगानांविकल्पना तत्रप्रयोगः भूतशुद्ध्यादिप्राणाया
मांतंकर्मसमाप्य ऋष्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिवसिष्ठऋषयेनमः मुखेनुष्टुप्छंदसेनमः हृदि त्र्यंबकायदेवतायेनमः अमुक
स्यामुकशांतये विनियोगः अथकरांगन्यासः यथा त्र्यंबकं अंगुष्ठाभ्यांनमः यजामहे तर्जनीभ्यांस्वाहा सुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं मध्य
माभ्यांवषट् उर्वारुकमिवबंधनादनामिकाभ्यांहुं मृत्योर्मुक्षीयकनिष्ठाभ्यांवौषट् मामृतात् करतलपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृद
यादिषु ततः मूर्द्धपश्चाद्यास्येदुवक्त्रेषु तद्दंतरे उरोगलास्येषु पुनर्नाभिहृत्पृष्ठकुक्षिषु लिंगपायूरुमूलांते जानुयुग्मे ततः
परं उरुद्वययुग्मे स्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः पाण्योर्नासिकयोः शीर्षे मंत्रवर्णान्न्यसेत् क्रमात् ततः पदान्येकादश राम
वन्न्यसेत् शिरोभ्रूयुगलादिषु वक्त्रे गंडद्वये भ्रूयो हृदये जठरे पुनः गुह्योरुजानुपादेषु न्यासमेवंसमापयेत् ततोध्यानं १८३

183

हस्ताभ्यां कलसद्वयामृतरसैराप्लावयंतं शिरो द्वाभ्यां तौ दधतं मृगाक्षवलये द्वाभ्यां वहंतीं परं अंकन्यस्तकरद्वयामृतघटं कैला
शकांतं शिवं स्वच्छांभोजगतं नवेंदुमुकुटोज्ज्वलं त्रिनेत्रं भजे एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् तथा शैवोक्तपीठपू
जां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजामारभेत् ततोऽग्न्यादिकोणकेशरेषु ॐ वं कं ह
दयाय नम इत्यादि षडंगैः संपूज्य ततो दलपत्रेषु ॐ अर्काय नमः एवं इंदवे वसुधायै जलाय वह्नये वायवे वियते यजमानाय तदग्रे स्येद
बादि रमा राका प्रभा ज्योत्स्ना पूर्णा पूषा पद्मिनी सुधा वामं तु रमायै नम इत्यादि तदग्रे विश्वा विद्या सिता प्रसारा संध्या शिवा निशा वाक्य
नु ॐ विश्वायै नम इत्यादि तदग्रे ॐ आर्द्रायै नमः एवं प्रज्ञायै प्रभायै मेधायै कांत्यै शांत्यै धृत्यै मत्यै तदग्रे परायै० उमायै० पा
र्वत्यै० पद्मायै० शांतायै० अमोघायै० यमायै० अमलायै ततो धूपादि विसर्जांतं कर्म समापयेत् लक्षमेकं पुरश्चरणं तद्दशां
शेन बिल्वपलाशखदिरवटतिलसिद्धार्थपायसक्षीरदधिदूर्वाभिः दशांशेन प्रत्येकं होमः प्रयोगस्तु प्रतिदिवसेऽन्यदिव
सेवाऽष्टोत्तरमूलं स्वच्छा सहस्रं जपेत् तथा च शनिवारदिने स्पृष्ट्वा मूलं स्वच्छा जपेत् सुधीः साक्षान्मृत्योर्विमुंचेत किमन्यत्क्षुद्र
कृताः क्रियाः तथा च स्नात्वा सहस्रं प्रजपेदादित्याभिमुखो मनुं आधिव्याधिविनिर्मुक्तो दीर्घमायुरवाप्नुयात् वरव

तं०सा० सन्निधो जुहुयादयुतावधि धनधान्यसमृद्धिःस्यादचिरेणैवसिध्यति अथमृतसंजीविनी आदौप्रासादबीजंतदनुमतिहरंता
१८४ रकंमाहृतिश्च प्रोच्चार्य त्र्यंबकंयोजपतिमतिहरंसंपुटंचानुलोमं मतिहर त्र्यंबकमृत्युंजयमंत्रं अस्यजपात्सर्वसिद्धिर्भवति अथ
शत्रोपासितामृतसंजीवनी यथागायत्रीप्रथमंपादं त्र्यंबकपदेकंततः गायत्रीद्वितीयंपादं त्र्यंबकद्वितीयपादं गायत्रीतृतीयंपादं
त्र्यंबकशेषपादं मंत्रोयथा ॐतत्सवितुर्वरेण्यं त्र्यंबकंयजामहे सुगंधिंपुष्टिवर्द्धनं भर्गोदेवस्यधीमहि उर्वारुकमिवबंधनात् धि
योयोनःप्रचोदयात् मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ध्यानं अच्छस्वच्छारविंदस्थितःउभयकरेसंस्थितोपूर्णकुंभो द्वाभ्यामेनाक्षमालेनिज
करकमलेद्वौघटौनित्यपूर्णौ द्वाभ्यांद्वौचस्रवंतौशिरसिशशिकलांचामृतैःप्लावयंतं देहंदेवोगङ्गना विदिशानुविशदाकल्पजा
लःप्रियंवः एवंध्यात्वावाहयेत्त्र्यंबकाय महारुद्रायनमइत्यनेनपूजयेत् अस्यजपात्सर्वसिद्धिर्भवति अथाकर्षणविधान
निकयथापिसमासतः यदुक्तंत्रैपुरेतंत्रेरुद्रयामलडामरे श्रीबीजंमान्मथंबीजंलज्जाबीजंसमुद्धरेत् प्रथमंप्रणवंदत्वात्रिपुरा
देविपदंततः अमुकीतिपदंदत्वाआकर्षयद्वयंपदं स्वाहांतंमंत्रमुच्चार्य जपेद्दशसहस्रकं षट्कोणंचसमालिख्यरक्तचं राम
दनकर्दमैः षडंगंकारयेन्मंत्रीलज्जाबीजसमन्वितं षट्दीर्घभाक्स्वरेणैवनादबिंदुविभूषितैः रक्तपुष्पाक्षतधूपादिनैवेद्यैः १८४

परिपठ्यतां भावयन् चेतसा देवीं त्रिनेत्रां चंद्रशेखरां बालार्ककिरणप्रख्यां सिंदूरारुणविग्रहां पद्मं च दक्षिणे पाणौ जपमालां च वा
मेके मंत्रस्यास्य प्रभावेन रंभामपि तयोर्वशीं आकर्षयेन्नसंदेहः किं पुनर्मानुषीमिह प्रयोगांतरमाह भूर्जपत्रे समालिख्य कुंकुमा
लक्तवारिणा काश्मीरागरुकस्तूरीरोचनामिलितेन च अनामा रक्तमिश्रेण कामलाह्रीमनुं जपेत् ॐ श्री कामला ह्रीं अमुकीमा
कर्षय २ ॐ फट् इमं मंत्रं जपेदादौ सहस्रैकं ततःपरं तद्भूर्जपत्रमादाय गुलिकाकारयेत्सुधी तेनैव साध्य पादोत्थमृत्तिका पंकवे
ष्टितं शोषितं तेजसा भानोर्विघट्ये त्रिकटुकैः पुनः प्रतिमां रक्तो निर्माय तस्याः क्षिपेत्तयोदरे गुलिकां पातयेत् पात्रे प्रतिमां सा
ध्यरूपिणीं नादृग्गाभ्यासुरवोभूत्वा निर्जने निशि साधकः यावदूर्ध्वं ति चित्ते चतावद्रूपं मनुं जपेत् यावदायाति मे रक्ता मद्
नालसमानसा: अथ विद्वेष अन्योन्यसमरसंरंभाक्रोधितो समरे लुतौ नदीयनरवरौ द्रुहौ न धूलिमादाय साधकः धू
लिघातेन विद्वेषस्ताडनादभिजायते परस्परं रिपोर्वैरं मित्रेण सह निश्चितं महिषाश्वपुरीषाभ्यां गोमूत्रेण समालिखेत् मयो
र्नाम तयोः श्री घ्रं वि द्वेषं च परस्परं अन्यच्च रक्तेन मह्लिषाश्वेन श्मशानवस्त्रके लिखेत् यस्य नाम भवेत्तस्य विद्वेषश्च प
रस्परं षट्कोणचक्रमध्ये तु रिपोर्नाम समन्वितं मंत्रं संप्रवक्ष्यामि महाभैरवसंज्ञकं ॐ नमो महाभैरवाय श्मशानवासि

तं० सा० नेऽमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु २ ह्रूं फट् एतन्मंत्रं लिखेत्तत्र विद्वेषं जायते ध्रुवं अन्यं योगमहं वक्ष्ये दुर्लभं वसुधातले येन ज्ञाते
१८५ न मात्रेण विद्वेषो जायते ध्रुवं ॐ नमो भगवति श्मशान कालिके ऽमुकं विद्वेषय २ हन २ पच २ मथ २ ह्रूं स्वाहा अमुना मंत्र
राजेन होमयेत् प्रयतः सुधीः वह्निकुंडे निंबपत्रं कटुतैलान्वितेन च प्रज्वाल्य खादिरं वह्निं श्मशानजं ततः पुनः दशसाहस्र
संयुक्तं तिलयवाद्यतान्वितं भावयन् कालिकां देवीमिंद्रनीलमणिप्रभां व्योमनीलां महाचंडां सुरासुरविमर्दिनीं त्रिलोचनां
रक्तनेत्रां सर्वाभरणभूषितां कपालकर्तृकाहस्तां चंद्रसूर्यप्रापरिस्थितां शवजालगतां चैव प्रेतभैरववेष्टितां वसंतीं पितृका
नारे सर्वसिद्धिप्रदायिकां होमयेद्विविधैः सर्षपैर्वलिभागोपकारकैः प्रजपित्वा महेशानीं भक्तियुक्तेन चेतसा तद्भस्म च स
मादाय धारयेदभिमंत्रितं भस्मना तेन यानेन प्रोद्विद्वेषं तद्भवेत्क्षणं वह्निश्च शीततां याति पतेद्भूमौ यथा रविः यथा सुष
तिपाथोधिश्चंद्रमाः पतिते यदि तदापि प्राप्नोत्युद्वियोगराजः सुदुर्लभः षट्कोणे च क्रराजं तु शत्रुणांनमटंकितं पूर्ववद्विद्वेषेन
विद्वेषं कारयेदयसाधकः नाम युक्तं मंत्रमाह ह्रीं विद्वेषिलि अमुकामुकयोः परस्परं विद्वेषं कुरु २ स्वाहा च क्रवाह्ये लिखेद्राम
मंत्रमिमं सर्वैः वस्तुभिः परस्परं भवेद्द्वेषो योगोयं चै कामते अथोच्चाटनविधिं वक्ष्ये यथोक्तं श्रीमतां नरैः निंबपत्रे लिखेत् १८५

न्नाममहिषाश्वपुरीषकैः काकपक्षारव्यातले प्रयत्नेतालेखनीयमनंतरं लेख्यमंत्रमाह ॐ नमः काकतुंडि धवलामुखि अमु
कमुच्चाटय २ हुं फट् एतन्मंत्रंसमभ्यर्च्य लिखित्वा पूर्ववस्तुभिः निंबवृक्षस्थितं सर्वकाकालयं हरेदथ श्मशानवह्निमानी
य धत्तूरकाष्ठदीपितं वह्निं कृत्वा महातैलं र यवा कटुवस्तुभिः प्रसर्वां मनुनातस्यपत्रं राजीकटुसुतं संपूज्य धवलामुखिं
पंचोपचारपूजयां तद्भस्मप्रक्षिपेच्छत्रोर्मंदिरे रोपरि मंत्रवित् ध्यानयुक्तेनमनसा शत्रोरुच्चाटनं भवेत् धूम्रवर्णा महादेवीं त्रिने
त्रां शशिशेखरां जटाजूटसमायुक्तां व्याघ्रचर्मपरिच्छदां कृशांगीमस्थिमालां च कर्तृकापालकरांबुजां कोटराक्षीं सुदंष्ट्रां च पा
तालसन्निभोदरां एवंविधा धियाभाव्य कार्यमुच्चाटनं प्रिये एषयोगविधिः प्रोक्तो वीरतंत्रे महेश्वरि गोपनीयं प्रयत्नेन न प्रका
श्यं कदाचन इत्युच्चाटनं तथा सौराष्ट्रयोर्दिनेयाख्यं नरास्थिं चतुरंगुलं निसारसेन संलिख्य प्रधानभवने क्षिपेत् सप्ताहा
भ्यंतरे शत्रोरुच्चाटनकरं भवेत् मंत्रस्तु अमुकस्योच्चाटनं कुरु २ स्वाहा ॐ अमुकं हन २ स्वाहा रिपोर्मलं च क्वचि कंचरवनि खातु
विनिक्षिपेत् म्रियते मलरोधेन उद्धृते च सुखावहं मंत्रस्तु लं भिनि अमुकस्य मलं लं भय हुं फट् अथ सुखप्रसवमंत्र ॐ
मन्मथमन्मथ वाहिर लंबोदरं मुंच २ स्वाहा ॐ मुक्ताः पाशा विपाशाश्च मुक्ताः सूर्येण रश्मयः मुक्तः सर्वभयाद्गर्भ

ध्ये हिमारी चर स्वाहा एतदन्यतरेणाष्टवारं जलमभिमंत्र्य देयं ततः सुखप्रसवा भवति अथादर्शनप्रयोगः अर्कश
ल्मलि कार्पासपट्टयं कज्जलं तन्तुभिः पंचभिर्वर्त्तिकाभिस्तु नृकपालेषु पंचसु नरतैलेन दीपाः स्युः कज्जलं नृकपालकैः ग्रा
हयेत् पंचभिर्यत्नात् पूर्ववच्च शिवालये पंचस्थानीयज्ञानं तु ऐकीकुर्यात् ततः पुनः मंत्रयित्वाऽञ्जयेन्नेत्रे दैवैरपि न दृ
श्यते मंत्रस्तु हूं हूं फट् कालि महाकालि मांसशोणितं खादय देवि मा पश्यन्तु मानुषेति हूं फट् स्वाहा इति मंत्रेणाष्टोत्त
रसहस्रं जपेत् मंत्रयेत् अथ मूलमष्टोत्तरसहस्राभिमंत्रितं कज्जलात्तत् कज्जलं नेत्रे दत्वा त्रैलोक्यादृश्यो भवति अथ
योगिनीसाधनं तदुक्तं भूतडामरे उन्मत्तभैरव उवाच अथातः संप्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमं सर्वार्थसाधनं नाम
देहिनां सर्वसिद्धिदं अतिगुह्यं महाविद्या देवानामपि दुर्लभा यासामभ्यर्चनं कृत्वा यक्षेशो भूद्धनाधिपः तासामाद्यां
प्रवक्ष्यामि सुरासुंदरीं प्रिये अस्याश्च साधनेनैव राजत्वं लभते नरः अथ प्रातः समुत्थाय कृत्वा स्नानादिकं शुभं प्रा
सादिकं च समासाद्य कुर्य्यादाचमनं ततः अस्त्रं वाचेस हस्रार हुं फट् दिग्बंधनं चरेत् प्राणायामं ततः कुर्यात् मूलमंत्रेण ताम
तंत्रवित् षडंगं मायया कुर्यात् पद्ममष्टदलं लिखेत् तस्मिन् प्रेतं यथा मंत्री जीवन्यासं समाचरेत् पीठदेवीं समभ्यर्च्य १८६

ध्यायेद्देवीं जगत्प्रियां शुक्लचंद्राननां गौरांगीं विचित्रांबरधारिणीं पीनोन्नतकुचां रामां सर्वज्ञाम् अभयप्रदां इति ध्यात्वा
मूलेन दद्यात्पाद्यादिकं शुभं पुनर्धूपं तथा दीपं च नैवेद्यं मूलमंत्रतः गंधचंदनतांबूलं सकर्पूरं सुशोभनं प्रणवाद्येन भुव
नेशी आगच्छ सुरसुंदरि वह्निजायां जपेन्मंत्रं त्रिसंध्यं च दिने दिने सहस्रैकप्रमाणेन ध्यायेद्देवीं सदा बुधः मासांते दिवसं
प्राप्य बलिं पूजां सुशोभनां दत्वा च प्रजपेन्नित्यं निशीथे याति सुंदरी सुदृढं साधकं मत्वा याति सा साधकालये सुप्र
सन्ना तु सा साधकाग्रे सदा स्मेरमुखी ततः दृष्ट्वा देवीं साधकेंद्रो दद्यात् पाद्यादिकं शुभं सचंदनं सुमनो दत्वा मिलसितं वदे
त् मातरं भगिनीं वापि भार्यां वा मनसि भावतः यदि माता तदा वित्तं द्रव्यं च सुमनोहरं भूपतित्वं प्रार्थितं यत्तद्ददाति दिने दिने
पुत्रवत्पालितं लोके सत्यं सत्यं सुनिश्चितं स्वसा ददाति वित्तं च दिव्यं वस्त्रं तथैव च दिव्यकन्यां समानीय नागकन्यां दिने दिने य
च्च द्रवति भूतं च भविष्यतीति च यत् पुनः तत्सर्वं साधकेंद्राय निवेदयति निश्चितं यद्यत्प्रार्थयते सर्वं ददाति सा दिने दिने
भ्रातृवत्पालितं लोके कामना निर्मनोरगतेः भार्या स्याद्यदि सा देवी साधकस्य मनोहरा राजेंद्रं सर्वराजानं संसारे साधकोत्तमः
स्वर्गलोके च पाताले गतिर्भवति नान्यथा यद्यद्ददाति सा देवी कथितं नैव शक्यते नयासार्द्धं च सो गंधर्व देवात्ं करोति सः अन्य

तं०सा० स्त्रीगमनं त्यक्त्वा चान्यथा नश्यति ध्रुवं १ ततोऽन्यत्साधनं वक्ष्ये निर्म्मितं ब्रह्मणा पुरा नदीतीरं समासाद्य कुर्यात्स्नानादिकं ततः
१८९ शर्वं वस्त्रं कलं कार्य्यं चंदनेन मंडलं लिखेत् स्वमंत्रं तत्र संलिख्य आवाह्य ध्यायेन्मनोहरां कुरंगनेत्रां शरदिंदुवक्त्रां विद्याधरीं चं
दनगंधलिप्तां चीनांशुकां पीनकुचां मनोज्ञां श्यामां सदा काममदुघां विचित्रां एवं ध्यात्वा यजेद्देवीमगुरुधूपदीपकैः गंधपु
ष्परसं चैव तांबूलादीश्च मूलतः तारं मायांत यागच्छ मनोहरे पावकवल्लभा कृत्वायुतं प्रतिदिनं जपेन्मंत्रं प्रसन्नधीः मासा
न्ते दिवसं प्राप्य कुर्याच्च जपमुत्तमं आनिशीथं जपेन्मंत्रं ज्ञात्वा साधकं दृढं गत्वा च साधकाभ्यासे सुप्रसन्ना मनोह
रा वरं वरय शीघ्रं त्वं यन्मे मनसि वर्त्तते साधके प्रोपितां भक्त्या पाद्याद्यैरर्चयेन्मुदा चंदनोदकपुष्पेण फलेन च मनोहरे
ततोऽर्चिता प्रसन्ना स्यात्पुष्पमाति प्राहिणुं च यत् स्वर्णभारं साधकाय सा ददाति दिने दिने सा विशेषं व्ययं कुर्यात्स्थितेन तु
न ददास्यति चान्यस्त्रीगमनं तस्य न भवेत् यमीरितं श्मशानमाह जगतिस्तस्य भवति न संशयः इति ते कथिता विद्या सुगोप्या या सु
रासुरैः तव स्नेहेन मया च वक्ष्येहं परमेश्वरि ० ततो वक्ष्ये महाविद्यां शृणुष्वैकमनाः प्रिये गत्वा वटतरुं देवीं पूजयेत्साधकोत्त राम
मः प्राणायामं षडंगं च माधयाद्यमाचरेत् मांसं बलिं दत्वा पूजयेत्तां समाहितः अर्घ्यमुच्छिष्टरक्तेन दद्यात्तस्यै दिने दिने १८६

प्रचंडवदनांगौरींपक्वबिंबाधरांप्रियां रक्तांलम्बधरांरामांसर्वकामफलप्रदां एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रमयुतंसाधकोत्तमः संप्राप्तेदिने
समभ्यर्च्यचाष्टमेविधिवच्चरेत् कायेनमनसावाचाप्रजपेच्चदिनेदिने तारंमायांततयाद्यंचरक्तकर्म्माणितिद्वहि आगच्छकनको
तेचवतिस्वाहामहामनुः आनिशीथंजपन्मंत्रंवलिंदत्वामनोहरं साधकेंदुंदर्दंदत्वायातिसासाधककालये साधकोपितां
दृष्ट्वाददद्यार्घ्यपाद्यादिकंततः ततस्सपतिभावेनभार्य्यास्यात्कामभोजनैः वस्त्रभूषादिकंतस्यैदत्वायातिसानिजमंदिरं एवंभा
र्य्याभवेन्नित्यंसाधकाज्ञानुरूपतः आत्मभार्य्यांपरित्यज्यभजेत्तांचविचक्षणः ३ ततःकामेश्वरीवक्ष्येसर्वकामफलप्रदां
प्रणवंभुवनेशानीचागच्छकामेश्वरीततः वह्निभार्य्यामहामंत्रंसाधकानांसुखावहं पूर्ववत्सकलंकृत्वाभूर्जपत्रेसुशोभने
गोरोचनाभिःप्रतिमांविनिर्म्मायस्वलंकृतां शय्यामारुह्यजपेन्मंत्रमेकमनास्ततः सहस्रैकप्रमाणेनमासमेकंजपेन्मनुं ध्यात्वे
नमधुनादीपंदद्याच्चसुमनाहितः कामेश्वरींशशांकास्यांखेलत्खंजनलोचनां मदालोलगतिंकांतांकुसुमास्त्रशिलीमुखां
एवंध्यात्वाजपेन्मंत्रंनिशीथेयातिसातदा गत्वाचसाधकाभ्यासेआज्ञांदेहीतिभाषिते स्त्रीभावेनयदातस्यैदद्यात्पाद्यादिकं
ततः सुप्रसन्नातदादेवीसाधकंतोषयेत्सदा अन्नाद्यैरतिभोगेनपतिवत्पालयेत्सदा नीत्वारात्रिंसुखेश्वर्य्यैर्दद्याच्चविपुलं

तं०सा० १८१ धनं दत्वालंकारद्रव्यादीन् प्रभाते याति निश्चितं एवं प्रतिदिनं तस्य सिद्धिः स्यात् कामरूपिणं ४ ततः पटे विनिर्म्माय पुत्तली
रूपान् रूपतः सुवर्णवर्ण्णां गौरांगीं सर्व्वालंकारभूषितां नूपुरांगदहाराढ्यां रम्यां च पुष्करेक्षणां एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं दद्यात्पा
द्यमनुत्तमं सचंदनेन पुष्पेण जातिपुष्पेण यत्नतः गुग्गुलुधूपदीपं च दद्यान्मूलेन साधकः तारे मायां ततो गच्छ रतिसुंदरि
पदं ततः वह्निजायां एकसहस्रं जपेन्मंत्रं दिने दिने मासांते दिवसं प्राप्य कुर्यात्पूजादिकं शुभां घृतदीपं तथा गंधं पुष्पं तांबूल
मेव च तावन्मंत्रं जपेद्विद्वान् यावदायाति सुंदरी ज्ञात्वा सुदृढं साधकेंद्र निशीथे याति निश्चितं साधकाज्ञानुरूपेण प्रया
ति सा दिने दिने निर्ज्जने प्रांतरे देशे प्रोक्ता सिद्धा स्यान्नात्र संशयः त्यक्त्वा भार्य्यां भजेत्तां तु अन्यथा नश्यति ध्रुवं ५ ततोऽन्यत्सा
धनं वक्ष्ये स्वर्गहे शिवसन्निधौ वेदत्रिभुवनेशानी चागच्छ पद्मिनिवल्लभा पावकस्य महामंत्रं पूर्ववन्नमस्कलं ततः मं
डलं चंदनैः कृत्वा मूलमंत्रं लिखेत्ततः पद्मानना श्यामवर्ण्णा पीनोन्नतपयोधरां कोमलांगी स्मेरमुखी रक्तोत्पलदलेक्षणा
एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं सहस्रं च दिने दिने मासांते पूर्णिमां प्राप्य विधिवत्पूजयेन्मुदा आनिशीथं जपेन्मंत्रं दृढाभ्यासेन सा
धकः सर्व्वत्र कुशलं दद्यात् याति सा साधकालयं भूत्वा भार्य्या साधकं हि तोषयेद्विविधैः सुखैः भोज्यैर्द्रव्यैर्भूषणाद्यैः ६ राम १८१

ग्गिनी सा दिने दिने पतिवत् पालितं लोके निर्भयं स्वर्गे च सर्वदा त्यक्त्वा भार्य्यां भजेत्तां च साधक अमदा प्रिये ॥ ततो वक्ष्ये म
हाविद्यां विश्वामित्रेण धीमता ज्ञात्वा यां साधितां विद्यां वला चातिवला प्रिये प्रणवाद्ये महामाया नटिनि पावकवल्लभा
महाविद्येह कथिता गोपनीया प्रयत्नतः अशोकस्य तटं गत्वा स्नात्वा पूर्ववदाचरेत् मूलमंत्रेण सकलं कुर्य्याद्वसुसमाहितः
त्रैलोक्यमोहिनीं गौरीं विचित्रांबरधारिणीं विचित्रालंकृतां रम्यां नर्तकीवेशधारिणीं एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं सहस्रं च दिने दि
ने मांसोपहारैः संपूज्य धूपदीपं निवेदयेत् गंधं चंदनताम्बूलं दद्यात्तस्यै सदा बुधः मासमेकं नुतो भक्त्या पूजयेत्साधकोत्त
मः मासांते दिवसं प्राप्य कुर्य्याद्वै पूजनं महत् अर्द्धरात्रौ भयं दत्वा किंचित्साधकसत्तमे सुदृढं साधकं ज्ञात्वा याति सा
धकालयं विद्याभिः सकलाभिश्च किंचित्स्मेरमुखी ततः वरं वरय शीघ्रं त्वं यत्ते मनसि वर्त्तते गच्छ त्वां साधकश्रेष्ठो भावयन्नमन
साधिया मातरं भगिनीं वापि भार्य्यां वा प्रीतिभावतः कृत्वा संतोषयेद्दूत्या नटिनी तत्करोत्यलं माता स्याद्यदि सा देवी पुत्रवत्
पालितं मुदा स्वर्लोकशतं सिद्धिद्रव्यं ददाति सा दिने दिने भगिनी यदि सा कन्या देवस्य नागकन्यकां राजकन्यां समानीय ददाति
सा दिने दिने अतीतानागतवार्त्तां च सर्वं जानाति साधकः भार्य्या स्याद्यदि सा देवी ददाति विपुलं धनं अन्नाद्यैरुपहारैश्च

तं०सा० ददातिकाममोजनं स्वर्णशतंसदातस्मैसाददातिध्रुवंप्रिये यद्यद्वांछितंसर्वंददातिनात्रसंशयः १ महाविद्यांप्रवक्ष्यामिसा
१८८ वधानावधारयाकुंकुमेनसमालिख्यभूर्जपत्रेस्त्रियंमुदा ततोऽष्टदलमालिख्यकुर्यान्मामादिकंप्रिये जीवन्यासंततः
कृत्वाध्यायेत्तत्रप्रसन्नधीः शुद्धस्फटिकसंकाशांनानारत्नविभूषितां मंजीरहारकेयूररत्नकुंडलमंडितां एवंध्या
त्वाजपेन्मंत्रंसहस्रंचदिनेदिने प्रतिपदिसमारभ्यपूजयेत्कुसुमादिभिः धूपदीपविधानैश्चत्रिसंध्यंप्रजपेन्मुदा
शर्करीमाप्राप्यगंधाद्यैः पूजयेत्साधकोनरः घृतदीपंततोधूपंनैवेद्यंचमनोहरं रात्रौचदिवसेजापंकुर्यात्त्वसुसमाहि
तः प्रभातसमयेयातिसाधकस्यांतिकंमुदा प्रसन्नवदनाभूत्वातोषयेइतिभोजनैः देवदानवगंधर्वविद्याधरयक्षला
लसां कन्याभीरत्नभूषाभिःसाधकेंद्रंमुहुर्मुहुः चर्व्यचोष्यादिकंद्रव्यंनित्यंददातिसाध्रुवं स्वर्गमर्त्येचपातालेयद्वस्तुवि
द्यतेप्रिये आनीयदीयतेसापिसाधकायानुरूपतः स्वर्णशतंसदातस्मैददातिसादिनेदिनेसाधकायवरंदत्त्वायातिसानिज
मंदिरं तस्यावरप्रसादेनचिरंजीवीनिरामयः सर्वज्ञःसुंदरःश्रीमान्सर्वज्ञोभवतिध्रुवं रेमेसार्द्धंतयादेविसाधकेंद्रोदि राम
नेदिने नारमायातयागच्छानुरागिणीत्रिमे[illegible]प्रिये वक्ष्ये भार्यामनुप्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकं एषामधुमतीनुस्यात्सर्व १८८

सिद्धिप्रदा प्रिये गुह्याद्गुह्यतरा विधानवस्त्विह न्यायकीर्त्तिता ८ देव्युवाच श्रुतं च साधनं सर्व्वं योगिनीनां सुखप्रदं कस्मिन्काले प्र
कर्त्तव्यं विधिना केन वा प्रभो अत्राधिकारिणः के वा समासेन वदस्व मे ईश्वर उवाच वसंते साधयेद्धीमान् हविष्याशी जितेंद्रियः स
दा ध्यानपरो भूत्वा तद्दर्शनमहोत्सवः उज्जयिं प्रांतरे वापि कामरूपे विशेषतः स्थाने ह्येकतमे प्राप्य साधयेत् सुसमाहितः अनेन वि
धिना साक्षाद् भवत्येव न संशयः देव्याश्रमे वर्णाः सर्व्वे परं चात्राधिकारिणः तारकब्रह्मणो भक्त्या विनाप्यत्राधिकारिणः इति योगिनीसा
धनं अथ पूजाधारो निरूप्यते आपोऽग्निर्हृदयं विष्णोर्ब्रह्मकं हंसमुद्भवं यंत्रं च प्रतिमास्थानमर्च्चने सर्व्वदा हरेः इति गौतमीये
शालग्रामे मणौ यंत्रे प्रतिमामंडलेषु वा नित्यपूजा हरेः कार्य्या न तु केवलभूतले शालग्रामशिलास्पर्शात् कोटिजन्माघनाशनं
किं पुनरर्च्चनं तत्र हरिसान्निध्यकारणं बहुभिर्जन्मभिः पुण्यैर्यदि लभ्यां शिलां लभेत् गोष्पदे न तु चिह्नेन तेन न प्राप्यते जन्तुः एते
न विष्णुपूजायां शिलायाअपि प्राधान्यं मंडलादीनां तु सर्व्वसाधारणत्वात् योगिनीतंत्रे लिंगस्थां पूजयेद्देवीं पुस्तकस्थां तथैव
च मंडलस्थां महादेवीं यंत्रस्थां प्रतिमासु च जलस्थां च शिलास्थां वा पूजयेद्देवीं पुस्तकस्थां तथैव च मंडलस्थां महादेवीं यंत्रस्थां
प्रतिमासु च जलस्थां च शिलास्थां वा पूजयेत् परमेश्वरीं एतत्सर्व्वयंत्राभावे कौलावलीये यत्रापराजितापुष्पं जवापुष्पं च

तं०सा०
१८९

विद्यते करवीरेस्मुल्करक्ते ड्रोणंवायदि विद्यते तत्रदेवीवसेन्नित्यं तद्यंत्रेचंडिकार्च्चनं तथायंत्रमंत्रमयं प्रोक्तंमंत्रात्मादेवतेतिच
देहात्मनोर्यथाभेदो मंत्रदेवतयोस्तथा तथाऽऽदौ लिखेद्यंत्रं देवतायाश्च विग्रहं इतिकामक्रोधादिदोषोत्थसर्वदुःखनियंत्रणात्
यंत्रमित्याहुरेतस्मिन्देवः प्रीणातिपूजितः विनायंत्रेण पूजायादेवतानप्रसीदति दुःखनियंत्रणाद्यंत्रमित्याहुस्तंत्रवेदिनः
इतियंत्रेपूजायाः प्राधान्यं अथयंत्रसंस्कारः वामकेश्वरतंत्रे भैरव्युवाच चक्रमेदं महादेवं त्वत्प्रसादान्मयाश्रुतं इदानीं
श्रोतुमिच्छामिप्रतिष्ठाकर्मनिर्णयं श्रीशंकरउवाच शृणुदेविमहाभागे जगत्कारिणिकौलिनि तस्योद्यापनविकर्म्मगं
सर्वंवर्णविनिर्णयं स्नात्वासंकल्पयेन्मंत्रीगुरोरर्चनमाचरेत् पंचगव्यंततः कृत्वाशिवमंत्रेणमंत्रितं तत्रचक्रंविनिःक्षिपेन्मंत्रीप्र
णवेनसमाकुलं तदुद्धृत्यततश्चक्रंस्थापयेत्स्वर्णपात्रके पंचामृतेनदुग्धेनशीतलेनजलेनच चंदनेनसुगंधेनकस्तूरीकुंकु
मेनच पयोदधिघृतक्षौद्रशर्कराद्यैरनुक्रमात् तोयधूपांतरैःकुर्य्यात्पंचामृतविधिंपुनः हाटकैः कलशैर्देवीमष्टभिर्वारिपूरकैः
कषायजलसंपूर्णैः कारयेत्स्नानमुत्तमं स्नानंसमाप्यतांदेवींस्थापयेत्स्वर्णपात्रके स्पृष्ट्वायंत्रंकुशाग्रेणगायत्र्याचाभिमंत्र याम
येत् अथवात्रस्मातं देविदेवताभावसिद्धये आ[illegible]मुद्रिंततः कृत्वाषडंगैर्यजनंचरेत् तत्रावाह्यमहादेवींजीवन्यासंचकारयेत् १८९

उपचारैः षोडशभिर्म्महामुद्रादिभिः सदा फलपुष्पमूलनैवेद्यैर्द्दीपैस्तत्र समर्चयेत् पट्टसूत्रादिकं दद्याद्वस्त्रालंकारमेव च मुकुरंचा
मरंघंटांच यथायोग्यं महेश्वरि सर्व्वमेतन्प्रयत्नेन दद्याद्दात्महितेरतः ततो जपेत्सहस्रंच सकलेप्सितसिद्धये बलिदानं ततः कुर्यात्
प्रणमेच्च त्रिकालकं अष्टोत्तरशतं कृत्वा संपुटं जपं विनिःक्षिपेत् होमकर्म्मण्यशक्तश्चेद्द्विगुणं जपमाचरेत् धेनुमेकां समानीय स्व
र्णशृंगां सवत्सकां गुरवे दक्षिणां दद्यात्ततो देव्या विसर्ज्जनं प्रयोगः कृतान्हिकः स्वस्तिवाचयित्वा संकल्पः ॐ अद्येत्याद्यमुकगो
त्रोऽमुकदेवशर्म्माऽमुकदेवतायाः पूजार्थममुकयंत्रसंस्कारमहं करिष्य इति संकल्प्य पंचगव्यमानीय होममिति मंत्रेणाष्टोत्तरशतमभि
मंत्र्य प्रणवेन यंत्रं निःक्षिपेत् तस्मादुत्तोल्य देवपात्रांतरे स्थापयेत् ततः शीतजलकुंकुमकस्तूरीभिः स्नापयित्वा धूपं दद्यात् एवं दध्ना
एवं घृतेन मधुना शर्करया च ततोऽष्टभिः कलशैः स्नापयेत् कुंकुमरोचनाचंदनमिश्रितैस्तोयैः स्नापयेत् सर्वत्र स्नानं तु मूलमंत्रेण
ततो यंत्रमुत्तोल्य कुशाग्रेण यंत्रं स्पृष्ट्वा ॐ यंत्रराजाय विद्महे महायंत्राय धीमहि तन्नो यंत्रं प्रचोदयात् इत्यष्टोत्तरशतमभिमंत्र्य
प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् अस्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुः सामानि छंदांसि चैतन्यं देवता प्राणप्रति
ष्ठायां विनियोगः आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हों हंसः अमुकदेवतायाः प्राणा इह प्राणाः एवं आं १ अमुकदेवताया जीव इह स्थितः

तं०सा० ओं ११ अमुकदेवतायाः सर्वेन्द्रियाणि ओं ११ अमुकदेवताया वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठ
१९० न्तु स्वाहा इति प्राणान् प्रतिष्ठाप्य अमुकदेवतामावाह्य षोडशोपचारादिना संपूज्य षडङ्गेन पूजयेत् ततः पट्टसूत्रादिकं
दत्वाष्टोत्तरसहस्रं जपेत् शक्तश्चेद् बलिं दद्यात् ततोऽष्टोत्तरशतहोमं कृत्वा प्रत्याहुतिसंपातं दद्यात् होमासामर्थ्ये द्वि
गुणो जपः कार्य्यः ततो दक्षिणां द्विजाय धारणं कुर्य्यादिति यंत्रसंस्कारः ॥ इति श्रीमहामहोपाध्यायकृष्णानंदवा
गीशभट्टाचार्य्यविरचिते तंत्रसारे द्वितीयः परिच्छेदः ॥ यमाहुरेकं पुरुषं पुराणं ब्रह्मेति यं वेदविदो वदन्ति विष्णुं विरि
ञ्चिं गिरिशं तथान्ये गोविन्दमाद्यं तमहं भजामि ॥ अथ पूजायां विहितनिषिद्धानि तत्रादौ दिग्विधानं विष्णुविषये नारदी
ये शुक्लाम्बरधरः स्नात आचान्तः पूर्वदिङ्मुखः शुद्धासनं समास्थाय भूतोत्सारणमाचरेत् अन्यत्र तु निबंधे उपविश्या
सने मंत्री प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः बद्धपद्मासनो मंत्री समाहितो जितेन्द्रियः सारसमुच्चये प्रागाननो यजेदुदग्वदनोऽथवेति
रात्रौ पूजायां नायं नियमः तथा च स्मृतिः रात्रावुदङ्मुखः कुर्य्याद्देवकार्य्यं सदैव हि शिवार्चने सदाप्येवं शुचिः कुर्य्यादुद
ङ्मुखः मंत्रतंत्रप्रकाशे लिंगद्वयं तथा नार्च्येत् शालग्रामद्वयमेव च शक्तित्रयं तथा सूर्य्यद्वयमेकत्र नार्चयेत् द्वे चक्रे द्वारकाया राम १९०

अथ शालग्रामशिलाद्वयं एतेषामर्च्चनान्नित्यमुद्वेगं प्राप्नुयाग ही लैंगे एकीकृत्य च लिंगानि दशापं च यातानि च प्रत्येकेना
यवादेविविल्वपत्रैः प्रपूजयेत् एवं पाषाणमयं लिंगं मृत्तिकादि विनिर्म्मितां शालग्रामशिलामेकां गृहस्थोपि प्रपूजयेत्
ना हरेतरर्च्चयेद्विष्णुं न तुलस्या गणाधिपं न दूर्वया यजेद्दुर्गां विल्वपत्रैर्दिवाकरं उन्मत्तमर्कपुष्पं च विष्णोर्वर्ज्यं सदा बुधैः
गौतमीयेन रक्तचंदनं जातु गृह्णीयात् रक्तपुष्पकं विल्वपत्रे सितप्रसूनैर्नार्च्चयेद्देवकीसुतं यत्नतस्त्रैव कमले करवीरे हि २८
तुलस्यो जातिकेतकी नागकेशर पाटली कल्हारं चंपकोत्पले नंद्यावर्त्तं च यूथी च मल्लिकां नवमल्लिकां कुंदमंदारके
चैव सौगंधिकं च केशरं कुरंटकाशोकसर्ज्जविल्वार्ज्जुनमुनिपुष्पकं पत्रं चामलकं भृंगकर्णिकारं पलाशकं एतान्यन्या
नि पुष्पाणि प्रियपाणिः समर्पयेत् इति यच्छिल्वविधानं तच्छिन्नपुष्पाभावे तत्रांतरे देवीनामर्कमंदारमादिभेनगरे
तथा गणेशाय च सूर्याय रक्तपुष्पमतिप्रियं शिवे कुंदमदंती च यूथीबंधूककेतके ज्वाराक्रांतिसंध्ये मालतीके
तकीं तथा घुस्रणं कुमुदं रक्तं हयारिं वर्ज्जयेत्सदा तथा च उग्रगंधं च मल्लिके शादिदूषितं वासोभिः संभृतैर्नीतं प्रतिमा
न्नार्च्चयेत् शिवे शिव इत्युपलक्षणं तथा च कलिकाभिन्नयाप्याद्यं विवाचंपकपत्रकैः तथा च भृष्टैः स्वनार्चयेद्धि

तं०सा०
१९१
191

पुष्पैः पत्रैः फलैरपि स्नात्वा नीतैः पर्युषितैर्याचितैः न कृष्णवर्णकैः स्वयं विकसितैः पद्मैः स्वयं पतितं भुवि वर्जयेद् हस्तीपुष्पम्
गंधं च विशेषतः स्वयं विकसितैरिति स्वयं पुरुषेण विकासितैरित्यर्थः त्रिपत्रान्न्यूनं कुसुमैर्नार्चयेत् तु कदाचन भूगतं चांग
संस्पृष्टं केशकीटादिदूषितं कुमुदं पाटलिं चैव शिरीषं परिवर्जयेत् पाटलं वनपाटलं भूगतं वर्जयेत् पुष्पं शेफा
लीं वकुलं विना न तथा विल्वस्य खदिरस्यैव तथा धात्रीदलस्य च तमालस्य च पत्रस्य छिन्नभिन्ने न दुष्यति गौतमीये मलि
नं भस्मि संस्पृष्टं कृमिकेशादिभूषितं पर्युषितानि च पुष्पाणि वर्जयेद् देवतार्चने तिष्ठदिनत्रयं भुक्तं पद्मामामलकं तथा
तुलसी सर्वदा शुद्धा तथा विल्वदलानि च योगिनीतंत्रे तुलसीं च तमंदारेकह्लारे च तमालके नार्चयेत् महाल्लक्ष्मीं कु
शकाशोद्भवेन च विष्णुक्रांतार्जवानागकेशरं नागवल्लभं वंधुकं चैव मंदारं सर्वं तेन समर्चयेत् न स्पृशेद् हंत वर्जं च भू
गतं च न संस्पृशेत् शेफाली वकुले भद्रे भूगते व समर्चयेत् मालूरं भगनंदेयं तस्य कापस्य वंदनं विल्वस्य मुकुलं वर्ज्यं कदल्याः
पत्रकं तथा विल्वपत्रं च माध्यं च तमालामलकीदलं कह्लारं तुलसी चैव पद्मं च मुनिपुष्पकं एतत् पर्युषितं नस्यात् घस्रो ग्राम
न्यत्र कलिकात्मकं नीरयस्य च विल्वस्य तुलसीदलमेव च न दुष्येच्छिन्नभिन्नं च जातीपुष्पं च शंकरि देवीमधिलक्ष्मतत्रैव १९१

नार्च्चयेत्रिं दिपुष्पेण पीतेन तगरेण च श्वेतोद्भेन्नावल्लस्वेन वर्ज्जयेत पूजनं तथा। त्रिपुराभ्यर्चितु त्यवारा ह्रीयेपल्ला शकाशकुसु
मैर्नार्च्चयेद्दूरतस्त्यजेत् धात्रीतमालजैः पत्रैः स्तुलसी द्वितयेस्तथा पूजनात्पातकी चस्याल्लग्नेस्माधिश्रियं हरेत् तथा त्रिपुरासौ
रसमुच्चये त्रिपुरापूजने वर्ज्या तुलसी सर्व्वदा बुधैः तुलसीगंधमात्रेण क्रुधा भवति सुंदरी कुलावलीयेरन्नमाल्यं स्वेतदूर्वांनी
लकः वकुरंटकं नदघास्त्रमहादेव्यैयदीद्वेद्धेयमात्मनः तथा चन हृत्रविधादो मन्नमस्सरूते पुष्पं श्वेरंकोकनदं वंधूकं शत
पत्रकं वर्व्वराद्वितयं चैव कर्णिकारद्वयं तथा वकमंदारचूतानि करवीरालिशस्यते मल्लिकाद्वितयं जाती होमपुष्पं जयंतकां वि
ल्वपत्रं कुरुवकं मुनिपुष्पं च केशरं वासंती द्वितयं चैव काशपुष्पं० मरूवकं दमनं चलवंगं च यूथी शेफालिका तथा सुगंधिभि
स्तथैरन्यैः कुसुमैरर्च्चयेद्दलैः विल्वैर्म्मरूवकाद्यैश्च तुलसीदलवर्जितैः यत्नु तुलसीवर्जितापूजा न जातु विफला भवेत्
नियमस्तु न तत्रिपुरादौ तथा भैरवी सुंदरीकालीव्रत्तेविधुविवस्वतां तुलसीवर्जिता पूजा न जातु विफला भवेत् अविफ
ला भवेदित्यर्थः तेन भैरव्यादिपूजायां तुलसीसदेवर्ज्या शर्वव्रचनात् इतरायां तु पूजायां तदसत्वेस्त्वेवा न कश्चिद्दिशे
षः ना हृतेरच्चेयद्धि स्तुमितिपुष्पाभावे इति देशप्राप्तस्यतं दुलस्यनिषेधपरं तथा च पुष्पाभावे जलेनापि दूर्वयांतं दुलेन च

तं०सा० नित्यपूजा हरेः कार्य्या भक्तिभावेन सुंदरि नलकर्णादिनिषेधपरं तथा च गंधपुष्पाक्षतयवकुशाग्रश्वेतसर्षपैः सदूर्वैः सर्वदेवाना
१९२ मेतदर्घ्यं प्रकीर्त्तितं इत्येवं चदूर्वयापार्वतीमित्यपि तथा वराहवभट्टः सदूर्वैः पुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि कर्त्तव्या सर्वदेवानां
भक्तियोगोऽत्र कारणं तंत्रयाच तंत्रांतरे देवीपूजा सदा कार्य्या जलजैः स्थलजैरपि विहिताविहितैर्वापि भक्तियुक्तेन चेतसा इदं तु वि
हिताभावोऽस्यं तमशक्तविषयं तथा च कालीतंत्रे अपामार्गैर्भृंगराजैस्तुलसीवर्ज्जितैः शुभैः चामुंडातंत्रे धत्तूराशोकवकुल
श्वेतलक्ष्मापराजिता इत्यादिपुष्पनियमो बोध्यः अथ सेतुं विना जपस्य व्यर्थत्वात् तन्निरूप्यते कालिकापुराणे शास्त्रा
णां प्रणवः सेतुर्मन्त्रेनु प्रणवः स्मृतः स्रवत्यनोंकृतः सर्वः परस्ताच्च विशीर्य्यति निःसेतुं सलिलं यद्वत् क्षणान्निम्नं प्रस
र्पति मंत्रस्तथैव निःसेतुः क्षणात् क्षरयति यज्वनां चतुर्दशस्वरो योऽसौ सेतुरौकारसंज्ञकः सवानुस्वारनादाभ्यां शूद्रा
णां सेतुरुच्यते ॥ अथ पूजायां पंचशुद्धिः तदुक्तं कुलार्णवे आत्मस्थानमंत्रद्रव्यदेवशुद्धिस्तु पंचमी यावन्न कुरुते
देवि तस्य देवार्चनं कुतः पंचशुद्धिं विना पूजा अभिचाराय कल्पते सुस्नाने भूतशुद्ध्यैश्च प्राणायामादिभिः प्रिये षडंगा राम
द्यखिलन्यासैरात्मशुद्धिरितीरिता संमार्जनानुलेपाद्यैर्दर्पणोदरसन्निभं वितानधूपदीपादिपुष्पमाल्यादिशोभि १९२

ते पंचवर्णरजोभिश्च स्थानशुद्धिरितीरिता ग्रथिता मातृकावर्णैर्मूलमंत्राक्षरालिच क्रमोत् क्रमात् द्विरावृत्ता मंत्रशुद्धिरी
तिरिता: पूजाद्रव्याणि मूलास्त्रैः प्रोक्षणीयैर्विशेषत: दर्शयेद्धेनुमुद्रादिद्रव्यशुद्धिरितीरिता। पीठे देवीं प्रतिष्ठाप्य सकली
कृत्य मंत्रवित् मूलमंत्रेण दीपिन्या मालत्यादीनुदकेन च त्रिवारं प्रोक्षयेद्विद्वान् देवशुद्धिरितीरिता पंचशुद्धिं विधायेत्थं
पश्चाद्यजनमाचरेत् अथ मंत्रसिद्धेरुपाया: यो न सम्यगनुष्ठितो मंत्रो यदि सिद्धिर्न जायते पुनस्तेनैव कर्त्तव्यं त
त: सिद्धो भवेद्ध्रुवं पुनरप्यनुष्ठितो मंत्रो यदि सिद्धिर्न जायते पुनस्तेनैव कर्त्तव्यं तत: सिद्धो न संशय: पुन: सोऽनुष्ठितो
मंत्रो यदि सिद्धिर्न जायते उपायास्तत्र कर्त्तव्या: सप्त शंकरभाषिता: भ्रामणं रोधनं वश्यं पीडनं पोषशोषणे दहनांतं
क्रमात् कुर्यात् तत: सिद्धो भवेद्ध्रुवं भ्रामणं वायुबीजेन ग्रथनं क्रमयोगत: तन्मंत्रयंत्रमालिख्य सिह्लकर्पूरकुंकुमै:।
उशीरचंदनाभ्यां तु मंत्रं संग्रथितं लिखेत् क्षीराज्यमधुतोयानां मध्ये तल्लिखितं क्षिपेत् पूजनाज्जपनाद्धोमात् भ्रामित:
सिद्धिदो भवेत् भ्रमितो यदि नासिद्ध्येद्रोधनं तस्य कारयेत् सारस्वतेन बीजेन संपुटीकृत्य संजपेत् एवं रुद्धो भवेत् सिद्धो
न चेदनद्वशीकुरु अलक्तं चंदनं कुष्ठं हरिद्रां मदनं शिलां एतैस्तु मंत्रमालिख्य भूर्जपत्रे सुशोभने धार्यं कंठे भवेत् सिद्ध:

पीडनं वास्य कारयेत् अघोरोत्तरयोगेन पदानि परिजप्य वै ध्याये द्देवतां तद्वदघोरोत्तररूपिणीं विद्यामादित्यदुग्धेन लिखि
त्वा क्रमपञ्चांशिणा तथाभूतेन मंत्रेण होमं कार्य्यं दिने दिने पीडितो लज्जयाविष्टः सिद्धिस्याद्यपोषयेत् बालाया स्त्रितयं
बीजमाद्यं तेन तस्य पोजयेत् गोक्षीरमधुना लिख्य विद्यां पाणौ विधारयेत् पोषितो यं भवेत् सिद्धो न चेत्कुर्य्यात् शोषणं द्वाभ्यां
चवा पुर्वीताभ्यां मंत्रं कुर्य्याद्विदर्भितं एवां विद्यां गले धार्य्यां लिखित्वा वरभस्मना शोषितो न च सिद्धः स्य द्दहनीयोग्निबीज
तः आग्नेयेन तु बीजेन मंत्रस्यैकैकमक्षरं आद्यंतमधऊं क्षं चपो जये द्दाहकर्म्मणि व्रह्म वृहस्पते लेन मंत्रमालिख्य धार
येत् कंठदेशेन ततो मंत्रः सिद्धिःस्यात् शंकरोदितं इत्येतत् कथितं सम्यक् केवलं नव भक्तितः एकेनैव द्रुतार्थीः स्याद्
ऊँ भिः किमुसद्व्रते अथान्यत् संप्रवक्ष्यामि मंत्रसिद्धेस्तु कारणं मातृकापुटितं कृत्वा स्वस्वमंत्रं जपेत्सुधीः क्रमोत्क्र
मात्कृतावस्मात् दंते केवलं मनुं एवं तु प्रत्यहं कुर्यात् यावल्लक्षं समाप्यते निश्चितं मंत्रसिद्धिःस्यादित्युक्तं तंत्रवदिभिः अ
थ मंत्रसिद्धिलक्षणं मनोरथानाम क्लेशसिद्धिरुत्तमलक्षणं मृत्यूनां हरणं तद्वद्देवतादर्शनं तथा प्रयोगाणाम क्लेशसि
द्धिः सिद्धस्तु लक्षणं परं परकायप्रवेशं च पुरप्रवेशनं तथा ऊर्ध्वोत्क्रमणमेवं हि चराचरपुरे गतिः खेचरीमेलकं चैव राम

प्र

ततकथाश्रवणादिकं मूर्छितिङ्गालिंपरूपे ततद्रुतमस्य लक्षणं ख्यातिर्भूषणवाहादिलाभः सुचिरजीवनं नृपाणांतद्
णानांच वशीकरणमुत्तमं सर्वत्रसर्वलोकेषुचमत्कारकरंसुधीः रोगापहरणंदष्ट्रा विषापहरणंतथा पाण्डित्यंलभ
तेमंत्रीचन्द्रचिंधिमय ततः वैराग्यंचमुमुक्षुत्वंस्याजिता सर्ववश्यता अष्टांगयोगाभ्यसनंभोगेच्छापरिवर्जनं सर्वभूतेष्वनुकं
पासर्वज्ञादिगुणोदयः इत्यादिगुणसंपत्तिमध्यासिद्धस्तुलक्षणं ख्यातिर्भूषणवाहादिलाभःसुचिरजीवनं नृपाणां तद्
गणानां चवात्सल्यंलोकवश्यता महैश्वर्यंधनित्वंचपुत्रदारादिसंपदः अधमासिद्धरूपः प्रोक्तोमंत्रिणां प्रथमभूमिका सिद्ध
मंत्रानुपः साक्षात्सशिवोनात्रसंशयः अथमंत्राणांदोषशांतिः तद्यंत्रंछिन्नहत्वादिदुष्टायमंत्रास्तेत्रेतत्रेनिरूपिता
तेसर्वेसिद्धिमाप्नोति मातृकाले प्रभावतः मातृकीलैपुरीकृत्यमंत्रविद्यांविशेषतः शतमष्टोत्तरंश्रवेप्रजपेत्फलसिद्धये
तद्वदं मंत्रोमहाविद्यायथोक्तफलदाभवेत् मातृकापुटितंकत्वामध्ये वर्णंविधायच मंत्रवर्णांततःकुर्यात्सोधनंतंत्रसस्मात्
वध्वानुयोनिमुद्रांतांसंकोच्याधारयंकजं तद्गुत्पन्नान्मंत्रवर्णान्कुर्वतग्रगतागतान् ब्रह्मरंध्रावधिध्यात्वावायुमापू
र्यकुंभयेत् सहस्रंप्रजपेन्मंत्रंमंत्रदोषोपशांतये तथाएषुदोषेषुसंप्राप्तेमायांकमममध्यापिवा दिप्ताचादौश्रियंचेवन्तहू

ने० सा० १९४ षणामुक्तये तथा तारसंपुटितो वापि दुष्टमंत्रोपि सिद्ध्यति यस्य यत्र भवेद्भक्तिः सोपि मंत्रस्य सिद्ध्यति तथा प्रणवो मातृका
१९४ देवी हृल्लेखेत्यमृतत्रयं अमृतत्रयसंयोगात् दुष्टमंत्रोपि सिद्ध्यति अथ होमार्थं कुंडादिनिर्णयः तत्र गृहनियमः प्रथमं भू
मिनिर्णयः गोतमीये भूमेः परिग्रहं कुर्यात् यावदायतनं भवेत् शुक्लरसच्छन्नानुया भूमिर्ब्राह्मी सा परिकीर्तिता क्षत्रिया रक्तम
द्भूमिर्हरिद्रूपा प्रकीर्तिता कृष्णा भूमिर्भवेच्छूद्रा चतुर्धा भूः प्रकीर्तिता ब्राह्मी सर्वार्थसिद्धिः स्यात् क्षत्रिया राज्यदा मता ध
न धान्यकरी वैश्या शूद्रा तु निंदिता भवेत् तत्र ग्रहनिर्णयः गलेशग्विमर्षिणां वा स्वेन संगृह्य स्थंडिलस्यां ऐशान्यामुत्तरे वाथ
वा दिशि संकल्पयेन्मंत्री मंडपं च विभागतः नवहस्तप्रमाणं वा सप्तहस्तमथापि वा पंचहस्तप्रमाणं वा चतुरस्रं समंततः पंच
हस्तं तु एककुंडपक्षे तदुक्तं तत्र एककुंडमतेनान्यत् पंचहस्तं गृहं भवेत् तदेककुंडं गृहस्योत्तरभागे प्रशस्तं यथा अथोत्त
रेण वा कुंडं एकं वेदास्त्रमुद्धरेत् लक्षहोमं तु ततः कुर्यात् गृहमध्ये न दूषणं वा शिवे वाप्यथो ईशानभागे तु मंडपं रचयेत् सु
धी षड्भिर्वाष्टभिर्वा हस्तैः षोडशैर्वा समंततः चतुर्द्वारसमायुक्तं तोरणाद्यैरलंकृतं तद्विभागमते कुंडे रत्निमात्रः
समुन्नतां चतुरस्रां ततो वेदिं मंडपाय प्रकल्पयेत् अथ प्रसंगान्नवकुंडानि तत्र शारदायां प्राक्प्राक्क्रमे मंडपे विधान १९४

वेदिकाया बहिस्त्रिधा क्षेत्रं विभज्य मध्येंऽशे पूर्वादि परिकल्पयेत् अथ वक्ष्याम्याशासु कुंडानि रम्याकाराण्यनुक्रमात् चतुरस्त्रं यो
निमर्द्धचंद्रं त्र्यस्त्रं खुवर्त्तुलं षडस्त्रं पंकजाकारमष्टास्त्रं निनामतः आचार्य्य कुंडं मध्ये स्यात् गौरीपतिमहेंद्रयोः हस्तमात्रमि
तां भूमिं सूर्द्धवत् परिसूत्रयेत् समंतात् कुंडमेतत् स्यात् चतुरस्त्रं शुभावहं चतुरस्त्रीकृतां क्षेत्रं पंचधा विभजेत् सुधीः न्यसेत्
पुरस्तादेकांशं कोणे सार्द्धं प्रमाणतः भ्रामयेत् कोणमानेन तथान्यमपि सूत्रवित् सूत्रयुग्मं ततो दद्यात् कुंडं योनिनिभं भवेत्
चतुरस्त्रीकृतं क्षेत्रं द्विधा विभजेत् सुधीः एकमेकं त्यजेदंशा मध्य ऊर्द्ध्वं तं त्रवित् न्यासं सूत्रं पातयेदंशमानेन भ्रामयेत् ततः अर्द्धचं
द्रनिभं कुंडं रमणीयमिदं भवेत् अग्रे संमुखे प्रतिशर धन्वाकारमिति मध्यारभ्यात् न्यासं सूत्रं पातयेद् द्वयोः शरखाङ्कनयोः यतः
चतुर्धा भेदिते क्षेत्रे न्यसेद् द्वयं पार्श्वयोः एकैकमंशं तन्मानाद् अग्रतो लांछयेत् ततः सूत्रयुग्मं बुधः कुर्यात् त्र्यस्त्रं कुंडमुदाहृतं
अष्टादशांशे क्षेत्रे द्वाभ्यसेदेकं वहिर्बुधः भ्रामयेत्तेन मानेन वृत्तं कुंडमुदाहृतं अष्टधा विभजेत् क्षेत्रं मध्यसूत्रस्य पार्श्वयोः
भागं न्यसेदेकमेकं मानेनानेन मध्यतः कुर्यात् पार्श्वद्वये मत्स्यचतुष्कं तंत्रवित्तमः सूत्रषट्कं ततो दद्यात् षडस्त्रं कुंडमुत्तमं
चतुरस्त्रीकृतं क्षेत्रं विभज्याष्टादशांशतः एकं भागं वहिर्न्यस्य भ्रामयेत्तेन वर्त्तुलं वृत्तानि कर्णिकादीनां वहिस्त्रीणि प्रकल्पये

तं० सा० १९५

195

त्. पद्मकुंडमिदं प्रोक्तं विलोकनमनोहरं वहिरित्यव्ययस्यानेकार्थत्वाद्वहिःशब्दो मध्यवाचकः इति गुरवः कर्णिकादीनां व
तान्निवहिर्वहिःकुर्यादिति भट्टः अन्यथामानाधिक्यापत्तेः तथा च भट्टः चतुरस्रेऽष्टधा भक्ते कुर्याद्वृत्तचतुष्टयं कर्णिकाकेस
रयोर्द्वे तृतीये पत्रकल्पना तदग्राणि चतुर्थे स्युः एतान्येवं प्रकल्पयेत् पूर्वोक्तं विभजेत् क्षेत्रं चतुर्विंशतिभागतः एकं भाग
वहिस्तस्य चतुरस्रं प्रकल्पयेत् अंतस्थचतुरस्रस्य कोणार्धप्रमाणतः वाह्यस्य चतुरस्रस्य कोणाभ्यां परिलांछये
त् दिशं प्रति यथा न्यायमष्टौ सूत्राणि पातयेत् अष्टास्रं कुंडमेतद्धि तंत्रविद्भिरुदाहृतं कुंडानां यादृशं रूपं मेखला
नां तु तादृशं एवं प्रोक्तानि कुंडानि कथ्यते स्रुक्स्रुवौ ततः प्रकल्पयेत् स्रुचं याज्ञवल्क्यमातेन वर्त्मना श्रीपर्णीशिंशपाक्षी
रशाखिविकंकतमं गुरु गृहीत्वा विभजेद्धस्तमात्रं षड्विंशता पुनः हस्तमात्रं वाङ्कमात्रं तथा चागमोक्तेषु वं वाङ्क प्रमा
णेन होमार्थं विदधीत वै विंशत्यंशे भवेद्दंडो वेदिस्तैरष्टभिर्भवेत् एकांशेन मितं कंठः सप्तभागमितं मुखं वेदीत्र्यंशे
न विस्तारः कंठस्य परिकीर्तितः मुखं कंठसमानं स्यान्मुखे मार्गं प्रकल्पयेत् कनिष्ठांगुलिमानेन सर्पिषो निर्गमाय च वे राम
दीमध्ये विधातव्या भागेनैकेन कर्णिका विदधीत वहिस्तस्या एकांशेनामितावटं तस्य खातं त्रिभिर्भागैर्वृत्तमर्धांशतो वहिः १९५

अंशेनैकेन परितो दलानि परिकल्पयेत् मेखलामुखवेद्योः स्यात् सरितोऽर्धशमानतः कुंडमेखलाग्रयोः कुंभौ गुण
वेदांगुलैः क्रमात् गंडीयुगं समाश्राः स्यात् कुंडस्यानाह ईरितः षड्विंशेशः पृष्ठभागे वेद्याः कूर्मा [illegible] त्रिर्भवेत् हंसस्यवा
ह [illegible] त्रिलोचनामुखं लिखेत् मुखस्य पृष्ठभागे स्याः संप्रोक्तं लक्षणं श्रुच श्रुव चतुर्विंशतिभिर्भागैस्तारचयेद्ड्रु
वं द्वाविंशत्पादं दंडमानमंशैर्वेत्तस्य कीर्तितं चतुर्भिरंशैरानाहः कर्षाधर्याहितमाद्विवः अंशद्वयेन निखनेत्तत्पंके मृगमदा
लक्तिः कुंडमेखलाग्रयोः गंडी भवेत् कंकणे च तथा च गंडी कंकनकुंभयोरिति भागुरिः एतयोरभावे वा शिष्टे पलाशपत्रे नि
क्षिप्य रचिरं स्रुक्स्रुवौ तथा विदध्याद्वा [illegible] पत्रे संहि लेहोमकर्मणि कुंडफलानि सर्वसिद्धिकरं पुंसां चतुरस्रमुदाहृतं
पुत्रप्रदं योनिकुंडमर्धचंद्रं शुभप्रदं शत्रुक्षयं त्र्यस्रं वर्तुलं शांतिकर्मणि छेदमारणयोः कुंडं षडस्रं पद्मसन्निभं व
वृद्धिदं रोगसमनं कुंडमष्टास्रमीरितं तथा विप्राणां चतुरस्रं स्याद्राज्ञां वर्तुलमिष्यते वैश्यानामर्धचंद्रं शूद्राणां त्र्यस्र
मीरितं चतुरस्रं तु सर्वेषां केचिदिच्छंति सत्तमा चतुरस्रमहेशानि सर्वकर्माणि साधयेत् तथा सर्वाधिकारिकं कुंडं सर्व
दं चतुरस्रकमिति गृहादिकरणे हस्तनियमो यथा गौतमीये रथादिदोलिकां चैव पोतं सकलमेव च मात्रांगुलेन कर्तव्यं मा

तं०सा० १९६ 196

न्येनापि कदाचन तथा मानक्रियायामुक्तायामनुक्ते मानकर्त्तरि मानं स्याद्यजमानस्यादिहेषामेषनिश्चयः चतुर्विंशत्यं
गुलाद्यं हस्तं तंत्रविदो विदुः कर्त्तुर्दक्षिणहस्तस्य मध्यमांगुलिपर्वणः मध्यस्य दैर्घ्यमानेन मात्रांगुलमुदाहृतं यजमानास्यन्ति
धो नु यवानां तंदुलैरेकमंगुलं चाष्टभिर्भवेत् आदार्य योजितैर्हस्तश्चतुर्विंशतिरंगुलैः वयमोऽनुक्रमे पुनश्चाष्टभिस्तैर्भवेत्
ज्येष्ठमध्यमः सप्तभिर्यवैः कन्यसं षड्भिरुद्दिष्टं अंगुलमुनिसत्तमः सहस्रे खलु होतव्ये कुण्ड्यामिन् कुं तु तत्र द्विहस्तमते करात्म कु
कं तत्र लक्षहोमे चतुःकरं षट्करे वेदलक्षं चाष्टकरे दशलक्षकं दशहस्तं तु कोट्यां वै हस्तसंख्या व्यवस्थिता दशहस्तात्
परं कुण्डं नास्ति होमे महीतले शारदायां कोट्यामष्टकरं स्मृतमिति द्रव्यस्य गुरुत्वेन वोध्यं तथा एकहस्तमितं कुण्डं लक्षहोमे
विधीयते अत्रापि आज्यहोमे लघुदूर्वाकरवीरादिहोमे च वोध्यं तथा मुष्टिमात्रमितं कुण्डं शतार्द्धे च प्रवक्ष्यते शतहोमे रत्नि
मात्रं हस्तमात्रं सहस्रके द्विहस्तमयुते लक्षे चतुर्हस्तमुदाहृतं दशलक्षे च षड्हस्तं कोट्यामष्टकरं स्मृतं एकहस्त[illegible]मितं कुंडं ल
क्षमेकं विधीयते लक्षात् लक्षशकं यावत्तावद्धस्तेन वर्द्धयेत् द्विहस्तादिमानं तु गौतमीये पूर्वपूर्वस्य कुण्डस्य कोणसूत्रं तु यद्भवेत् तम
उत्तरोत्तरकुण्डानां मानं तत्समुदाहृतं तथा कोणसूत्रप्रमाणेन द्विहस्तं कुण्डमुच्यते सर्वकुंडेषु सर्वत्र वर्द्धयेद्विधिनामुना: कु १९६

उकरणो विशेषमाह गोतमीये ततः कुंडं खनेन्मंत्री यथाशास्त्रविधानतः त्यक्त्वा सर्पस्य गात्रं च शिरोदेशं प्रयत्नतः शिरोघा
ते भवेन्मृत्युः पिंडस्य पिंडघातनं पुच्छेषु दुःखसंभूतिः क्रोडे सर्वार्थसाधनं तथा च नागशिरआदिनिर्णयो यथा वास्तुप्रमाणे
ननुगात्रकेन वामेन शेते खलु नित्यकालं त्रिभिस्तु मासैः परिवृत्तभूमौ तं वास्तुनागं प्रवदंति सिद्धाः भाद्रादिके वासवदिक्
शिराः स्यात् मार्गादिकेषु त्रिषु याम्यमूर्द्धा प्रत्यक्शिरा स्यात् खलु फाल्गुणादौ ज्येष्ठादिकौवेरशिराः स नागः यावान्कुंडस्य वि
स्तारः खननं तावदीरितं खाताधिके भवेद्रोगी खातहीने धनक्षयः वक्रकुंडे तु संतापो मरणं छिन्नमेखले मेखलारहिते शोको
ऽभ्यधिके वित्तसंशयः भार्याविनाशकं कुंडं प्रोक्तं योन्या विनाकृतं अपत्यध्वंसनं प्रोक्तं कुंडं यत्कंठवर्जितं सात्त्विकी मेखला
पूर्वा द्वितीया राजसी स्मृता तृतीया तामसी प्रोक्ता मेखलानां तु निर्णयः कुंडानां मेखलास्तिस्रो नुच्छ्रितिमात्रेनुताः क्रमात् उक्ते
धायामतो ज्ञेया ह्येकार्द्धांगुलसंमिताः अस्त्रमात्रकुंडेषु त्रिद्व्येकांगुलात्मिका एकहस्तमिते कुंडे वेदाग्निनयनांगुलाः कुं
डे द्विहस्ते ता ज्ञेया रसवेदगुणांगुलाः चतुर्हस्ते तु ता ज्ञेया वसुतर्कयुगांगुलाः कुंडे रसकरे तास्तु पं[illegible]नुमानकाः
वसुहस्तमिते कुंडे भानुपंक्त्यष्टकांगुलाः ~~कुंडे रसकरे[illegible]~~ दशहस्तमिते कुंडे मनुभानुदशांगुलाः विस्तारोत्सेधतो ज्ञेया मे

तं०सा० खलाः सर्वतोबुधैः होतुरग्रे योनिरासामुपर्य्यश्वत्थपत्रवत् मेखलानां भवेदंतपरितो नेमिरंगुलाः एकहस्तस्य कुंडस्य व
१९६ र्द्धयेत्तां क्रमात्सुधीः दशहस्तांतमन्येषा मर्द्धांगुलवशात्पृथक् एकहस्तस्य एकहस्तांतकस्पना भियो न्यो रेकामनस्कोत्र
त्वात् गौतमीये प्रथममेखलेयो निकुंडोष्ठी होतुरग्रतः कुर्य्यादूर्ज्जोष्ठवतां तु कुंडवितस्त्यर्द्धलक्षणां मुख्यरत्नेकहस्तानां
कुंडानां योनिरीरिता षट्चतुर्द्व्यंगुलायामविस्तारोन्नतिशालिनी एकांगुलं तु योन्यग्रं कुर्य्यादीषदधोमुखं एकैकां
गुलितो योनिं कुंडेष्वन्येषु वर्द्धयेत् यवद्वयप्रमाणेन योन्ययमपि वर्द्धयेत् गात्ते भविमर्षिन्यां मेखलानां बहिः स्थानेस्थल
मिममभिधीयते चतुरस्रस्थलारभ्यनालं मध्ये सरंध्रकं स्थूलमूलं तु सूक्ष्माग्रं तन्नालं स्यान्मनोहरं बाह्यस्य मेखले
बाह्यस्थलादारभ्य कारयेत् तथा स्थलादारभ्य नालं स्यात् योन्याम ध्ये सरंध्रकं सरंध्रकमित्युभयत्र संबध्यते तदुक्तं गौ
तमीये स्थलादारभ्य नालं स्यात् सरंध्रं योनिमध्यतः सूक्ष्माग्रं स्थूलमूलं च सरंध्रं नालमिष्यते योन्यामध्ये विलं कुर्य्यात्तत्र
दाज्यग्राहिसंज्ञकं मध्यतो मध्यपर्य्यंतमित्यर्थः सरंध्रमिति मध्यमेखलायामिति शेषः तथा च नालमेखलयोर्मध्ये परिधेः राम्न
स्थापनायच रंध्रं कुर्य्यात्तथा विद्वान् द्वितीयमेखलोपरि परिधिं तु वा कुमात्राः परिधियत्र जवः सत्वच्चोर्ध्वगणः मु १९६

घ्र

स्पष्टत्वैकहस्तानां नाभिरुत्सेधतारतः नेत्रवेदांगुलोपेता कुंडे षण्मेषु वर्द्धयेत् यवद्वयक्रमेणैव नाभिपृथगुदारधीः यो
निकुंडे योनिमध्ये कुंडे नाभिं च वर्जयेत् नाभिक्षेत्रं त्रिधा कृत्वा मध्ये कुर्वीत कर्णिकां बहिरंशद्वयेनाष्टौ पत्राणि परिकल्पयेत्
नवकुंडपक्षे योनिनियममाह सिद्धांतशेखरे इंद्रादियमदिक्कुंडे योनिः सौम्यमुखी स्मृता: योनिः पूर्वमुखान्येषु पूर्वदक्षि
णेतरास्मृता हस्तमात्रं स्थंडिलं वा संदिष्टं होमकर्माणि अंगुलोत्सेधसंयुक्तं चतुरस्रं समंततः आदाय दक्षिणपाणौ स्रुवं
त्रिमधुरं हविः प्राङ्मुखो वह्निजायांते जुहुयात् न्युब्जपाणिना निमोंतेन नमो दद्यात् स्वाहांतेन हि तमेव च पूजायां माकुंनो चापि सर्वत्रा
यं विधिः स्मृतः नमोंतेति पौराणिकपरं तथा च ब्रह्मपुराणे ॐकारादिसमायुक्तं नमस्कारांतकीर्तितं स्वनामसर्वदेवानां मंत्र इ
त्यभिधीयते यथा इदं पाद्यं ॐ आदित्याय नमः इदमर्घ्यं ॐ आदित्याय नम इत्यादि न तु ॐ आदित्याय नम इदं पाद्यं ॐ सूर्याय नम
इत्यादि तांत्रिके नायं नियमः अर्घ्यादौ वैषम्यप्रसंगात् किं च ह्रीं नमः ॐ गं नमः प्रत्यादिदृष्यादेरन्त्रस्वरस्यावश्यकत्वात् मंत्रेणैकाभू
तेन स्वाहांतेन विचार्य लक्षणः स्वाहावसाने जुहुयात् ध्यायन् वै मंत्रदेवतां अयमपि वैदिकपरं तेन स्वाहांतमंत्रेण स्वाहाऽवक्तव्यं स्रु
वं तु पंचांगुलं तस्य काशोकमुद्रया धार्यः तथा च पंचांगुलं वहिस्तस्य काधारयेच्छंखमुद्रया यत्र होमे संख्या नोक्ता तत्र च संख्यानुक्तौ

तं० सा०
१९८

कुनेतत्साष्टसहस्रं वा जपादिषु अथ होमप्रयोगः आचार्यो ऽलंकृतो यागमंडपद्वारमागत्य सामान्यार्घ्यं विधाय द्वारपूजां कृत्वा गृहं
प्रविश्य तत्र तत्कल्पोक्तदेवतां ध्यात्वा ऐशान्यां दिशि हस्तप्रमाणां वेदिकां विधाय तदुपरि घटं संस्थाप्य यथाशक्ति संपूज्य वीक्षणादिभिः
कुंडं संस्कुर्यात् वीक्षणं मूलमंत्रेण शरेण ताडनं मतं तेनैव प्रोक्षणं कार्यं वर्मणाभ्युक्षणं मतं ततो मूलमुच्चार्य कुंडाय नमः इति कुंडं
संपूज्य सुंदरीपद्देवालया ततः कुंडमध्ये प्रागग्रा उदगग्रास्तिस्रस्तिस्रो रेखाः कुर्यात् प्रागग्रेषु मुकुंदेशपुरंदरान् प्रादक्षिण्येन
संपूज्य उदगग्रेषु ब्रह्मवैवस्वतेंदून् पूजयेत् ततः कुंडमध्ये षट्कोणं वृत्तं त्रिकोणं तद्बहिरष्टदलपद्मं तद्बहिश्चतुरस्रं चतु
र्द्वारसमेतं लिखित्वा तदुपरि मूलेन पुष्पांजलिं दत्वा सुंदरीपद्देनुवालया सर्वान् प्रणवेनाभ्युक्ष्य योगपीठमर्चयेत् तद्यथा कालिकोप
रि आधारशक्त्यादीन् संपूज्याग्नेयादिकोणेषु ॐ धर्माय नमः ॐ ज्ञानाय नमः ॐ वैराग्याय नमः ॐ ऐश्वर्याय नमः पूर्वादिदिक्षु
ॐ अधर्माय नमः ॐ अज्ञानाय नमः ॐ अवैराग्याय नमः ॐ अनैश्वर्याय नमः मध्ये ॐ अनंताय नमः ॐ पद्माय नमः अं अर्क
मंडलाय दशकलात्मने नमः ततः केसरेषु पीता श्वेताऽरुणा कृष्णा धूम्रा तीव्रा स्फुलिंगिनी रुचिरा ज्वालिनी एताः पूर्वादिषु मध्ये च पू राम
जयेत् ततो रं वह्न्यासनाय नमः ततो वागीश्वरीमृतुस्नातां नीलेंदीवरसन्निभां वागीश्वरेण संयुक्तामिति ध्यात्वा ह्रीं ॐ वागीश्वराय १९८

नमः ह्रीं वागीश्वर्यै नमः इति मंत्रेण पंचोपचारैः संपूज्य सूर्यकान्तादिभिः संभृतं श्रोत्रियगेहजं वा वह्निमानयेत् गोतमीये पाक्षा
त्तमं वमग्निं च यदि वा रुत्तिसंभवं श्रोत्रियाणां गेहजं च वनस्थं चापि वाहरेत् यदृच्छालाभसंप्राप्तोऽयोग्यो यागकर्मणि निरग्निर्ब्राह्म
णोच्छिष्टोऽर्द्धलाभकरो भवेत् क्षेत्रवंशोद्भवं तुर्यांशफलं दद्यात् हुताशनः वैश्यशूद्राग्नि विफलं जायते होमकर्मणि तस्मात्स
र्वप्रयत्नेन वह्निमुक्तं समाहरेत् एवं वह्निं पात्रे निधाय क्रव्यादांशं परित्यजेत् ततोऽग्निं वीक्षणादिभिः संस्कृत्य उदर्य्ये वेदवाग्नी
श्यां भौमस्य वह्नेरैक्यं विभाव्य रं वह्नि चैतन्यं कल्पयामीति पावके चैतन्यं निधाय ॐकारेणाष्टोत्तरशतमभिमंत्र्य धेनुमुद्रयामृतीकृ
त्य फडिति संरक्ष्य हुमित्यवगुंठ्य गंधपुष्पादिभिः रं वह्निमूर्तये नमः इति तमभ्यर्च्य कुंडस्योपरि प्रदक्षिणं त्रिपरिभ्राम्य प्रणवो
च्चारणेन स्वकं जानुस्पृष्टमहीतलः शिवबीजधिया आत्मनोऽभिमुखं देव्या योनावेनं निक्षिपेत् ततो वागीश्वरवागीश्वरीभ्यां आ
चमनीयादिकं दत्वा तद्योगर्भे धृतां ध्यायेत् वह्निरूपां तु देवतां पश्चात् गर्भस्य रक्षार्थं प्रदद्याद्दर्भकंकणं चित्पिंगल हन हन दह दह
पच पच सर्वज्ञाज्ञापय स्वाहा इति मनुना वह्निं ज्वालयेत् ततो बध्वांजलिः सन् अग्निं प्रज्वलितं वंदे जातवेदं हुताशनं सुवर्णवर्णममल
लं समिद्धं विश्वतोमुखं इत्यनेन वह्निमुपतिष्ठेत् ततो जिह्वान्यासं कुर्यात् तद्यथा ह्रीं सरद्दुं हिरण्यायै नमः पाषो घरघंगना

हृदरूपायनमः लिंगे ॐ अग्नये वैश्वानरायनमः वामकट्यां ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः वामपार्श्वे

रा० का० येनमः मूर्ध्निसरयूं रक्तायेनमः चक्रेवरयूं लक्ष्म्यायेनमः भ्रूमोलरयूं सुप्रभायेनमः नेत्रेररयूं बहुरूपायेनमः सर्वत्रयरयूं अति
१९९ रक्तायैनमः एतास्तातिक्षोयागकर्मसु काम्यकर्मसु पद्मरागासु वर्णा भद्रलोहिता स्वेतधूम्रिनी करालिका एतास्तामस्पः न्यासं तु बीजयो
गेन सर्ववत् एवं कर्मभेदेन सर्वत्र बोध्यं वह्नेरार्घाशसंयुक्ता सादियानासविंदवः वह्नेर्मंत्रा समुद्दिष्टा ति द्ध्वानां सप्तदेशिकैः करां
१२९ गन्यासो सहस्रार्चिषे अंगुष्ठाभ्यां नमः स्वस्तिपूर्णाय तर्जनीभ्यां स्वाहा उत्तिष्ठपुरुषाय मध्यमाभ्यां वषट् धूमव्यापिने अनामिका
भ्यां हुं सप्तजिह्वाय कनिष्ठाभ्यां वौषट् धनुर्धराय करतलपृष्ठाभ्यां फट् सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः इत्यादि ततो मूर्तिन्यासः ॐ मू
र्ध्नि अग्नये जातवेदसे नमः दक्षांशे ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय नमः दक्षपार्श्वे अग्नये हव्यवाहनाय नमः दक्षकटौ ॐ अग्नये अश्वो॰
ॐ अग्नये विश्वमुखाय नमः वामांशे ॐ अग्नये देवमुखाय नमः ततो वह्नेरासनं कल्पयित्वा मूर्तिं तत्र विचिंतयेत् इष्टं शक्तिस्व
स्तिकाभीतिमुच्चैर्दीर्घैर्दोर्भिर्धारयंतं जवाभं हेमाकल्पं पद्मसंस्थं त्रिनेत्रं ध्यायेत् वह्निं बद्धमौलिं जटाभिः ततो मेखलानामुपरि विष्टुके
स्तोयैः यतिष्ठित्वम मध्यमेखलायां गर्भसूत्रैः कुशैः परिस्तरेत् ततः प्राचीवर्जं दिक्षु परिधीन् निक्षिप्य तत्र प्रादक्षिण्येन ब्रह्मादिदेव राम
तान् इत्यः पुनर्वह्निं ध्यात्वा तत्र पीठे आवाह्यानेन मंत्रेण गंधादिभिः पूजयेत् ॐ वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्मा १९९

खिसाधयस्वाहा इत्यादिमध्येषट्कोणेषु च सरयूं हिरण्यायै नमः षरयूं गगनायै नमः कर्मभेदे काम्ये ररयूं पद्मरागादयानमद्धत्वा
दिक्रूरे मरयूं विश्वमूर्त्यै नमः इत्यादि केशरेषु अग्न्यादिकोणमध्ये दिक्षु च चतुःसहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिरसे स्वा
हा ॐ उत्तिष्ठपुरुषाय शिखायै वषट् धूमव्यापिने कवचाय हुं ॐ सप्तजिह्वाय नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ धनुर्धराय अस्त्राय फट्
पूर्वादिदलेषु ॐ अग्नये जातवेदसे नमः ॐ अग्नये सप्तजिह्वाय नमः ॐ अग्नये हव्यवाहनाय नमः अग्नये अश्वोदरजाय नमः
ॐ अग्नये वैश्वानराय नमः ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः ॐ अग्नये विश्वमुखाय नमः अग्नये देवमुखाय नमः इति वह्निमूर्त्तीः स्वस्ति
कधारिणीः संपूज्य लोकपालाय यथाक्रमं तिद्यमूलमध्याग्निसंशोधयित्वा दक्षिणेन ततो मंत्रोक्तस्य पुनः प्रत्यर्घ्य दर्भानग्नौ निक्षिप्य
आत्मनो दक्षिणे भागे कुशांतरे स्थापयेत् ततः आज्यस्थालीमादाय अस्त्रजपेन वारिणा तां संशोध्य तस्यामाज्यं निक्षिप्य वीक्षणा
दिभिः संस्कुर्यात् ततो वायवे ऽगारमुद्धृत्य तेषु नमः इति मंत्रेण आज्यस्थालीं निवेशयेत् ततो दर्भयुगलं संदीप्य उत्क्षिप्य न लेपि
येत् नम इति मंत्रेण घृतेन ततो दीप्तेन दर्भयुग्मेन आज्यं नीराज्य तद्दर्भयुग्ममग्नौ विसर्जयेत् ततः फडिति मंत्रेण घृते प्रज्वलितान् दर्भा
न् प्रदग्धान् तानग्नौ प्रक्षिपेत् ततो ग्रहीत्वा पुनरंगारान् वह्नौ संयोज्य जलं स्पृष्ट्वा अंगुष्ठोपकनिष्ठाभ्यां प्रादेशसम्मितौ दर्भौ धृत्वा अग्रे

तं०सा० णद्युतंपवित्रीकृत्यनमइतिमंत्रेणततकुशाभ्यांआत्मसंमुखंघृतसंप्लवंकुर्य्यात् प्रादेशमात्रंसमग्रंछिदर्भसंयुक्तेघृतांतरेक्षिप्त्वादौ
२०० भागौकृत्वाश्रुक्लकपक्षौस्मरेत् ततोवामेइडानाडीदक्षिणेपिंगलानाडीमध्येसुषुम्नांध्यात्वाहोमंकुर्य्यात् तद्यथानमइतिमंत्रेणश्रुवेण
२०० दक्षभागात् आज्यमादायअग्नेर्दक्षिणलोचनेअग्नयेस्वाहेतिजुहुयात् तद्वद्वामतःआज्यमादायआग्नेर्वामलोचनेॐसोमायस्वाहे
तितन्मध्यादाज्यमादायअग्नेर्भाललोचनेॐअग्नीसोमाभ्यांस्वाहानमइतिजुहुयात् ततोनमइतिमंत्रेणश्रुवेणउपदक्षिणभागादादाय
वह्निमुखेअग्नयेस्विष्टिकृतेस्वाहाइतिजुहुयात् सर्वत्रआहुतिसंपातः ततोव्याहृतिभिर्होमः ॐभूःस्वाहा ॐभुवःस्वाहा ॐस्वःस्वा
हा ततोवैश्वानरजातवेदइत्यादिमंत्रेणत्रिवारंकृत्वाअग्नेर्गर्भाधानादिक्रियासंपादयेत् तद्यथागर्भाधानंपुंसवनंसीमंतोन्नयनंजातकर्म
नि नामकरणंनिष्क्रमणंअन्नप्रसनंचूडाकरणंउपनयनंमहाव्रतंउपनिषत्स्नानगोदानंउद्वाहकारव्यंकूरेकर्म्माणिस्मरणांतं १६ तथा
चशुभेयुविवाहांनामरणांताक्रूरकर्म्मसुतत्रक्रमः ॐअग्नेर्गर्भाधानंकर्म्मसंपादयामिस्वाहाइतिप्रतिकर्मणिक्रमेणअष्टाहुतीर्जु
हुयात् ततोवह्नेःपूर्वोत्तरदिक्कोणगमनांएकैकाहुतिंहुत्वाश्रुवेणचतुराज्यंश्रुचिनिधायश्रुवेणतांपिधायउत्तिष्ठन्वैश्वान राम
रजातवेदइहावहलोहिताक्षसर्वकर्माणिसाधयस्वाहाप्रोक्षितपनेनजुहुयात् ततोविघ्नेश्वरमंत्रेणदशाहुतीर्जुहुयात् । २००

तद्यथा ॐ स्वाहा ॐ श्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं स्वाहा ॐ श्रीं
ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये स्वाहा पुनर्वरवरद स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं
ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा तथा च प्रपंचसारे नारायणीये दशभिर्भेदैः पूर्वपूर्वसमन्वितैः मनुनागणप
त्येन कुर्वीत पूर्वं दशाहुतीः ततो देवतायाः पीठं वह्नौ समभ्यर्च्य वह्निरूपां देवतां विभाव्य पंचोपचारादिभिः संपूजयेत् सुंद
दीपकैर्नु षडासनमंत्रेणांगमंत्रेण च संपूज्य ऐं ह्रीं श्रीं समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्रदायकुलकौलनिगर्भरहस्यातिरहस्य
परापररहस्ययोगिनीचक्रश्रीपादुकां पूजयामि नमः इति विशेषः तारादौ तु ब्राह्म्यादि इंद्रादि वज्रादीन् पूजयेदिति विशे
षः ततो वह्निमुखे मूलेन घृतेन पंचविंशाहुतीर्जुहुयात् ततो वह्निदेवतयोरात्मना सह ऐक्यं विदध्यात् मूलेनाज्येन एकादशाहुती
र्जुहुयात् ततस्तत्तद्देवतायाघृतेनावरणदेवतायाः एकैकाहुतीर्जुहुयात् ततः संकल्पितं तत्तत्कल्पोक्तविहितद्रव्यैर्होमं कुर्यात् तद्यथा व
क्ररूपाख्यजिह्वायां जुहुयात् सर्वकर्माणि यतः समस्तसिद्धीनां सा वित्री वक्ररूपिकेति यामले कुंडमध्ये हिरण्याख्या वश्याकर्षणक
र्माणि कनकाख्या स्तंभनादौ रक्ताख्या द्वेषणे मता कृष्णाख्या मारणे शस्तास्तु प्रभा शांतिकर्माणि उच्चाटने तिरिक्ताख्या वक्ररूपा सु

तं०सा० छिदा काम्यहोमेऽङ्गुलिनियमस्तु तत्रतर्ज्जन्यंगुष्ठयोगाद्वश्यांत्यर्थं जुहुयान्नरः दाहज्वराभिचारणोमनामांगुष्ठमुद्रया विद्वेषच्चे
२०१ च्चाटने चमरणेच प्रशस्यते प्रादेशनीमध्यमाभ्यां वाथोपशमनंमहत् वपुर्मेधातथाशांतिर्नीतिपुष्ट्यादिकेतथा आकर्षणेनिसर्वाति
कारातदर्थंगतानि च तर्ज्जन्यनामिकायोगात्सघएवभवंतिहि मोहनंवश्यपमीकामंचप्रीतिसंवर्द्धनंतथा प्रादेशिनीकनिष्ठाभ्यां
सर्वमेतत्प्रसिध्यति मोहमाकर्षणंचैवक्षोभणेच्चाटनंतथा कनिष्ठामध्यमांगुष्ठसंयोगेनतुलीलया विधियुक्तेनहोमेनतथाद्व्या
नुयोगतः सर्वेमंत्राःप्रसिध्यंति मुद्रामंत्रप्रयोगतः तत्र ॐ भूरग्नयेपृथिव्यैमहतेस्वाहा ॐ भुवोवायवेऽन्तरिक्षाय दिवेमहतेस्वाहा
ॐ स्वःचंद्रमसेदिग्भ्योनक्षत्रेभ्योमहतेस्वाहा ॐ भूर्भुवःस्वश्चन्द्रमसेनक्षत्रेभ्योदिग्भ्योमहतेस्वाहा: ततोहोमद्रव्याणिस्रुवेणस्रुचि
निधायतेनाच्छाद्यतोनाभौसंस्थाप्यद्रुतः सर्वंभिसादिमन्त्रेणचपूर्णाहुतिंदत्वासंहारमुद्रयादेवतामात्मस्थांस्पपुनर्व्याहृतिभिर्हु
त्वाअग्निर्जिह्वाङ्गमूर्त्तीर्नामिकेकाहुतिर्दत्वापूर्ववन्मेखलोपरिअद्भिः परिषिच्यात्मनिसंहारमुद्रयापावकंयोजयित्वापरिधीन्सपरि
स्तरान्ग्नौ क्षिपेद्विशेषस्तुनैमित्तिकेकर्म्मणि एतान्नदहेत् नित्यकर्म्मणिनदहेत् तथाचशारदायां नैमित्तिदहेन्मन्त्री निसेतु नदहेदि राम
मान् ततोदक्षिणायदीक्षाङ्गहोमःस्यात् तद्देवतायाआवरणदेवतायाश्चहोमान्तरं आज्योन्वितैस्तिलैःकल्पविहितद्रव्यैर्वाअष्टोत्तरसह २०१

ज्ञु स्त्रंशतं वा जुहुयात् ततः सुधौतदंतं दत्वा पूर्णं शिष्यं स्नातं कुण्डान्तिकमानीय दिव्यदृष्ट्या तं विलोकयन् चैतन्यं गुरुरात्मनि संयोज्यां
ध्वविशोधनं कुर्यात् । तद्यथा । कुशाग्रेण छित्वा शिष्यपादं संस्पृश्य । ॐ शोधयामि कलाध्वानं स्वाहेति आज्याहुतीः सलिले अष्टाहुती
र्जुहुयात् अथ गुह्यं स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि तत्वाध्वानं स्वाहा । एवं नाभिं स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि भुवनाध्वानं स्वाहा हृदयं स्पृष्ट्वा ॐ शोध
यामि वर्णाध्वानं स्वाहा भालं स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि पदाध्वानं स्वाहा मूर्द्धानं स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि मंत्राध्वानं स्वाहा । सर्वत्राष्टाहु
तीर्जुहुयात् एवं क्रमेण परमशिवे सर्वं स्थाप्य पुनः सृष्टिवर्त्मना तद्दाहृत्य शिष्यं तन्नयेत् तद्यथा मंत्राध्वा पदाध्वा वर्णाध्वा भुवना
ध्वा तत्वाध्वा कलाध्वा एवं क्रमेणानयेत् ततो दिव्यदृष्ट्या तं शिष्यं विलोकयन् आत्मस्थितं तच्चैतन्यं शिष्ये नियोजयेत् ततः स्रुचा पूर्णा
हुतिदानादि कर्म समाप्य पूर्वोक्तक्रमेण दीक्षां कारयेत् इति होमपद्धतिः ततो होमद्रव्याणां प्रमाणमभिधीयते कर्षमात्रं घृतं होमे स्रु
क्तिमात्रं पयः स्मृतं उक्तानि पंचगव्यानि तत्समानि मनीषिभिः तत्समं मधुदुग्धान्नमक्षमात्रमुदाहृतम् दधिप्रसृतिमात्रं स्याल्ला
शुक्तिः को जाः स्युर्मुष्टिसम्मिताः पृथुकास्तत्प्रमाणाः स्युः शक्तवोपि तथोदिताः गुडं पलार्द्धमानं स्यात् शर्करापि तथा स्मृता ग्रासार्द्धं चरुमानं स्या
र्द्धद्वय = दिक्षुः पर्वावधि स्मृताः एकैकं पत्रपुष्पाणि तथा पूयानि कल्पयेत् कदलीफलनारंगफलान्येकैकशो विदुः मातुलिंगं चतुःखंडं पनसं

१ तथा प्रस्तं फलं वैल्वं कपित्थं खण्डितं द्विधा ऊर्वारुकफलं होमे तत्रैव खण्डितं त्रिधा

तं०सा० २०२ दशधा प्रस्तं च अष्टधा नारिकेलानि खण्डितानि विदुर्बुधाः तथा फलान्यन्यानि खण्डानि समिधः स्मृताः दशांगुलाः दूर्वात्रयं समुद्दिष्टं गुडूची
चतुरंगुला व्रीहयो मुष्टिमात्राः स्युर्मुद्गा माषाश्च यवाश्च अपि तण्डुलास्तु सदा दशांशाः कोद्रवा मुष्टिसम्मिताः गोधूमा रक्तकलमा विहिता मु
तिलैः पापनाशः ष्टिमात्रतः तिला चुलुकमात्राः स्युः सर्षपास्तत्प्रमाणकाः शुक्तिप्रमाणं लवणं मरीचस्यापि विंशतिः गुग्गुलं दरमात्रं स्याद्द्राक्षा मवतत्समं भ
वेत् चन्दनागुरुकर्पूरकस्तूरीकुंकुमानि च तिन्तिडीबीजमानानि यदुद्दिष्टानि देशिकैः तथा वैश्वानरं स्थितं ध्यायेत्सन्निधौ होमे सुदेशि
२०२ कः शयानमाज्यहोमेषु निषण्णं शेषवस्तुषु आस्यान्तर्जुहुयाद्वह्नेर्विपश्चित्सर्वकर्मसु कर्णहोमे भवेद्व्याधिर्नेत्रे ध्वान्तमुदीरि
तं नासिकायां मनःपीडा मस्तके धनसंक्षयः यतः काष्ठं ततः श्रोत्रं यतो धूमो ततो नासिका यत्राल्पज्वलनं नेत्रं यत्राङ्गारस्ततः शिरः ।
यत्र च ज्वलिता ज्वाला जिह्वा सा जातवेदसः स्वर्णसिन्दूरबालार्ककुंकुमक्षौद्रसन्निभः सुवर्णरेतसो वर्णः शोभनो परिकीर्तितः भे
रीवारिदहस्तीन्द्रनिनादोऽग्निः शुभावहः नागचंपकपुन्नागपाटलीयूथिकानिभः पद्मेन्दीवरकल्हारसर्पिर्गुग्गुलसन्निभः पा
वकस्य शुभो गंधः इत्युक्तस्तत्त्ववेदिभिः प्रदक्षिणोत्सृष्टकृपाः दत्ता भाग्यविनः श्रियं शुभदा यजमानस्य राज्यस्यापि विशेषतः कुंदे राम
न्दुधवलो धूमो वह्नेः प्रोक्तः शुभावहः कृष्णः कृष्णगतिर्वर्णो यजमानविनाशकृत् श्वेतो राज्यं दहत्याशु वायसस्वरसन्निभः खरस्व २०२

रसेमावङ्केर्च्छनिःसर्व्वविनाशकृत् पूतिगंधोकृतवह्नोहोतुर्दुःखप्रदोभवेत् छिन्नावद्गाशिखाकुर्यान्मृत्युंधनपरिक्षयं शुकपि
च्छनिभोधूमः पारावतसमप्रभः हानिंतुरगजातीनांगवांचकुरुतेऽचिरात् एवंविधेषुदोषेषुप्रायश्चित्तायदेशिकः मूलेनाज्येनजु
हुयात्तं चविंशतिमाहुतिं इतिहोमप्रकरणंसमाप्तं शारदायां अथाभिधास्येतंत्रेस्मिन्सम्यक्षट्कर्मलक्षणम्
सर्वतंत्रानुसारेणप्रयोगफलसिद्धिदं शान्तिवश्यस्तंभनानि विद्वेषोच्चाटनेततः मारणान्तानिशंसन्तिषट्कर्माणिमनीषिणः
रोगकृत्याग्रहादीनांविनाशः शान्तिरीरिता वश्यं जनानांसर्व्वषांविधेयत्वमुदीरितं प्रवृत्तिरोधःसर्व्वेषांस्तंभनंतदुदीरि
तं स्निग्धानांद्वेषजननंमिथोविद्वेषणंमतः उच्चाटनंस्वदेशादेर्भ्रंशनंपरिकीर्त्तितं प्राणिनांप्राणहरणंमारणंतदुदाहृतं
स्वदेवतादिक्कालादीन्ज्ञात्वाकर्म्माणिसाधयेत् रतिर्वाणीरमाज्येष्ठाभद्रकालीयथाक्रमात् षट्कर्म्मदेवताःप्रोक्ताःकर्म्मादौताः
प्रपूजयेत् ईशचन्द्रेन्द्रनिर्ऋतिवाय्वग्नीनांदिशोमताः सूर्य्योदयसमारभ्यघटिकादशकक्रमात् ऋतवःस्युर्वसन्ताद्याःअहो
रात्रंदिनेदिने वसन्तग्रीष्मवर्षाख्यशरद्धेमन्तशैशिराः यछार्द्धरात्रंशरत्कालोहेमन्तस्तुप्रभातकः पूर्वाह्णश्चवसन्तः
५५ स्यान्मध्याह्नोग्रीष्मएवच प्राविट्कालोपराह्नःस्यात्प्रदोषःशिशिरःस्मृतः अथवाउषायोगेचहेमन्तःप्रभातेशिशिरागमः

तं० सा०
२०३

प्रहराद्वसन्तस्य ग्रीष्मो मध्यंदिनागमे तुर्य्ययामे च वर्षाख्या शरदस्तंगते रवौ हेमन्त: शान्तिके प्रोक्त: वसन्तो वश्यकर्म्मणि
शिशिरस्तंभने ज्ञेयो विद्वेषे ग्रीष्म एव च प्राविडुच्चाटने ज्ञेय: शरन्मारणकर्म्मणि चामुण्डाकल्पे तु पेत पूर्वमुखो वश्ये दक्षिणं चा
भिचारिके पश्चिमे धनदं प्रोक्तमोत्तरं शान्तिकं मतम् तथाभिचारे कार्य्या च दक्षिणा लवनामही वसनं लोहितं प्रोक्तं उत्तमीघलो
हितं स्मृतं भूषणं लोहद्रव्येण वामेन पूजनादिकं नरस्तायु विशेषेण मारणे रक्तुरीरित: मृतस्य युद्धभग्नस्य दन्तेन गर्दभ
स्य वा शत्रुणां वधमिच्छता भस्मेमलि भिर्लिप्ते दाकर्षकर्म्मणि साध्यकेशास्तत्र प्रोतेस्तु रंगदशानो द्भवै: अहेमालां समा
लोक्य विद्वेषोच्चाटने तु येत तिथिनियमस्तु सप्तमी च द्वितीया चतुर्थी या चाष्टमी तथा बुधेऽप्य वारे संयुक्ता ज्ञेया विद्वेष
कर्म्मणि कृष्णा चतुर्दशी तद्वदष्टमी मन्दवारका उच्चाटने तिथिशस्ता प्रदोषे च विशेषत: चतुर्दश्यष्टमी कृष्णा ह्यमावास्या त
थैव च मंदभौमदिनोपेता शस्ता मारणकर्म्मणि बुधचंद्रदिनोपेता पंचमी दशमी तथा पौर्णमासी च विज्ञेया तिथि स्तंभनक
र्म्मणि: शुभग्रहोदये कुर्य्यात् शुभानि च शुभोदये रौद्रकर्म्माणि रिक्तार्के मृत्युयोगे च मारणम् अथासनं पद्मासनं स्वस्तिकं राम
कं भद्रयोनि कटं कुक्कुटं पुन: वज्रं भद्रकमित्यादृशासनानि मनीषिण: पद्मासनं तु संयोज्य जान्वोर्विवरे नरे करौ निवेश्य पश्मो संस्था २०३

203

प्य व्योमस्थं कुर्कुटासनं अन्यानि वक्ष्याणि षण्मुद्राः क्रमतो ज्ञेयाः पद्मपाशगदाह्वयः मूशलाशनिषड्गाख्याः शान्तिका
दिषु कर्मसु जलं शान्तिविधौ शस्तं वश्ये वह्निरुदीरितं स्तम्भने पृथिवी शस्ता विद्वेषे व्योम कीर्तितः उच्चाटने स्मृतो वायुर्भूयो
पि मारणे स्मृतः तत्तद्भूतोदये सम्यक् तत्तन्मण्डलसंयुतं तत्तत्कर्म प्रकर्तव्यं मन्त्रिणा निश्चितात्मना शीतांशुशलिल
हुताशनि व्योमवायुहविर्भुजां वर्णास्तु मन्त्रबीजानि षट्कर्मणि यथाक्रमं ग्रथनं च विदर्भं च संपुटो रोधनं तथा योगः पल्लव इत्येते
विन्यासाः षट्सु कर्मसु मन्त्रार्णान्तरितान्कृत्वा साध्यवर्णान्यथाविधि ग्रथनं तद्विजानीयात् प्रशस्तं शान्तिकर्मणि मन्त्रा
र्णद्वयमध्यस्थं साध्यनामाक्षरं लिखेत् विदर्भ एष कथितो मन्त्रिभिर्वश्यकर्मणि आदावन्ते च मन्त्रः स्यात् नाम्नो सो संपु
टः स्मृतः एष स्यात्स्तम्भने शस्तः इत्युक्तो मन्त्रवेदिभिः नाम्नः प्राद्यन्तमध्येषु मन्त्रः स्याद्रोधनं मतम् विद्वेषणविधाने तु प्र
शस्तमिदमुत्तमं मन्त्रस्यान्ते भवेन्नाम योगः प्रोच्चाटने मतः अन्ते नाम्नो भवेन्मन्त्रः पल्लवो मारणे मतः सितरक्तपीतमिश्राः कृष्णा
धूम्रा प्रकीर्तिताः वर्णा तो मन्त्रसंप्रोक्ता देवताः षट्सु कर्मसु मन्त्राणां लेखने द्रव्यं चन्दनं रोचनं निशा गृहधूम चिताङ्गारो मा
रणेष्टविषाणि च शेफ्लान्निला नचिताग्निधत्तूरकैरसः स्मृतः गृहधूमस्तकटुकं विषाष्टकमुदीरितं देवताकालमुद्रादीन्स

तं०सा० व ्यक्कृत्वा त्वाविचक्षणः षट्कर्माणि प्रकुर्वीत यथोक्तफलसिद्धये कुलार्णवे उच्चाटने वषट् प्रोक्तो फट् फडन्तं च मारणे स्तंभने च न
२०४ मः प्रोक्तः स्वाहा शान्तिकपौष्टिके होमतर्पणयोः स्वाहा न्यासपूजनयोर्नमः मंत्रान्ते योजयेन्मंत्री जपकाले यथास्थितिः अस्यार्थः ए
एतानि तत्तत्कर्माणि जपकाले मंत्रान्ते योजयित्वा मंत्रं जपेत् होमादिषु नायं नियमः इत्याह होमेति केचित्तु अग्निकार्ये
जपे स्वाहा नमः सर्वत्र चार्च्चयेत् शान्तिपौष्टिवषट् द्वेषाकर्षणोच्चाटनमारणे स्वाहा स्वधा वषट् हुं च वौषट् फट् योजयेत्क्र
मात् वश्याकरणे संतापज्वरे स्वाहा प्रकीर्त्तयेत् क्रोधोपशमने शान्तौ प्रीतौ योजयेन्नमो बुधैः वौषट् सम्मोहने दीपपुष्टि
मृत्युंजयेषु च हुंकारं प्रीतिनाशे च छेदने मारणे तथा उच्चाटने च विद्वेषे वौषट् योगलतौ वषट् कुंडोद्दीपनकार्येषु लाभा
लाभे वषट्स्मृतः इति विशेषवचनाद्धोमेप्ययं विधिः शान्तिकादौ पात्रादिनियमस्तु तत्रैव शान्तिके राजतं ताम्रं भूर्य्य
पत्रं च वश्यके सर्वकार्येषु सौवर्णं क्रूरे स्यात्प्रेतकर्प्परं त्रिगंधं शान्तिके प्रोक्तं पञ्चगव्यं तु वश्यके सर्वकार्ये द्विगंधं स्यात्क्रू
रे चाष्टविषाणि च शान्तिके लिखनी दूर्वा वश्यादौ शिखिपुच्छिका हेम्नाः सर्वाणि कार्याणि क्रूरे स्यात्काकपुच्छिका गृहेषु राम
शान्तिकर्म वश्यादिकं चण्डिकागृहे देवालये च सर्वाणि स्मशाने क्रूरकर्म च अथ भूतानामुदयः दंडाकारा गति २०४

र्भमेः पुटयोरुभयोरपि तोयाधः पावकस्योर्द्ध्वगतिस्तिर्य्यङ् भस्वतः गतिर्व्योम्नो भवेन्मध्ये भूतानामुदयस्मृतः धरणेरुद
ये कुर्यात् स्तंभनं विषमात्मवत् शांतिकं पौष्टिकं कर्म्म तोयस्य समये वसे मारणादीनि मरुतो विपक्षोच्चाटनादिकं हवे
उदिदिनाशने शस्तमुदयं च विहायसः अथ भूतानां मंडलानि ववत्तन्दिवसतस्य षड्बिन्दुलांछितं मातरिश्विनः त्रिकोणं
स्वस्तिकोपेतं वह्नेरर्द्धेन्दुसंयुतं अंभोजसंभस्तोभूमेश्चतुरस्रं सवज्रकं तत्र भूतसमाभानि मंडलानि विदुर्बुधाः वर्णैस्थे
रञ्जितं तामारुः स्वस्वनाम्नावृतान्यपि स्वच्छवियन्मरुत् कृष्णोरक्तोग्निर्विशदं पयः पीता भूमिरित्यादि प्रयोगानन्तरं
कुलार्णवे एकलक्षं जपेन्मंत्रं ध्यानन्याससमन्वितं प्रयोगदोषशान्त्यर्थमात्मरक्षार्थकारणम् नचेत्फलं चनाप्नोति दे
वताशापमाप्नुयात् यस्तु नष्टास्तं मारणं कर्म्म कुर्य्याच्चेदयुतं जपेत् तत्र सुप्रायश्चित्तपरम् इदानीं स्तवकवचानि नि
रूप्यंते तत्रादौ भुवनेश्वरीस्तोत्रं अथानंदमयीं साक्षाच्छब्दब्रह्मस्वरूपिणीम् ईडे सकलसंपत्त्यै जगत्कारणमंबिकां आद्या
मशेषजननीमरविन्दयोनेर्विष्णोः शिवस्य च वपुः प्रतिपादयित्रीम् सृष्टिस्थितिक्षयकरीं जगतां त्रयाणां स्तुत्वा गिरं विमलयाप्य
हमंबिके त्वां पृथ्व्या जलेन शिखिना मरुताम्बरेण होत्रेन्दुना दिनकरेण च मूर्त्तिभाजः देवस्य मन्मथरिपोरपि शक्तिमत्ता हेतु

नं०सा० २०५ त्वमेवखलुपर्वततराजपुत्रिःस्रोतसःस[क]कललोकसमर्च्चितायावैशिष्ट्यकारणमवैमितुदेवमातः त्वत्पादपंकजपरा
गपवित्रितासुरांभोजरासुसततंपरिवर्त्तनंयत् आनंदयेत्कुमुदिनीमधिपःकलानांनान्यायनान्यामितःकमलिनीमथ
नेत्रवाला एकस्यमोदनविधौपरमेकईष्टेत्वत्तुप्रपंचमभिनंदयसिस्वदृष्ट्या आद्याप्यशेषजगतांनवयौवनासिशै
लाधिराजतनयाप्यतिकोमलासि त्रय्याःप्रसूरपित्वयानसमीक्षितासिध्येयासिगौरिमनसोनपथिस्थितासि आसाद्य
जन्ममनुजेषुचिराद्दुरापंतत्रापिपाटवमवाप्यनिजेन्द्रियाणां नाभ्यर्चयन्तिजगतांजननित्रियेत्वांनिःश्रेणिकाग्रमधिरु
ह्यपुनःपतन्ति कर्प्पूरचूर्णहिमवारिविलोडितेनयेचन्दनेनकुसुमैश्चसुजातगंधैः आराधयन्तिहिभवानिसमुत्सुकास्त्वां
तेखल्वशेषभुवनाधिभुवःप्रथन्ते आविश्यमध्यपदवींप्रथमेसरोजेसुप्ताहिराजसदृशीविरचय्यविश्वंविद्युल्लता
वलयविभ्रममुद्वहन्तीपद्मानिपंचविदलय्यसमश्नुवाना तन्निर्गतामृतरसैःरभिषिक्तगात्रीमार्गेणतेननिलयंपुनरप्य
वाप्ता येषांहृदिस्फुरसिजातुनतेभवेयुः मातर्महेश्वरकुटुंबिनिगर्भभाजः आलम्बिकुन्तलभराभिरामवक्त्रामापीवरस्त राम्र
नतटींतनुवृत्तमध्यां चित्राक्षमालकलशालिखिताब्जहस्तामावर्त्तयामिमनसातवगौरिमूर्त्तिम् आस्थापयोगमवतिं २०५

स्य च वैरिषड्कमावर्जयन्तेन्द्रियगणं मनसि प्रसन्ने पाशांकुशा -- भयावराद्यकरांसुवक्त्रामालोकयन्ति भुवनेश्वरि यो
गिनस्त्वां उत्तमहाटकनिभाकारिभिश्चतुर्भिरावर्जितामृतघटैरभिषिच्यमाना हस्तद्वयेन नलिनेरुचिरे वहन्ती पद्मासि
सा भयकरी भवसि त्वमेव अष्टाभिरुग्रविबुधायुधवाहिनीभिर्दीर्घल्लरीभिरयिदुस्त्यमगाधिराजं दूर्वादलद्युतिरमे
र्यविपक्षपक्षान्यकुर्वती त्वमसि देवि भवानि दुर्गा आविन्निदाघजलशीकरशोकलितमिव वक्त्रांगुंजाफलेन परिशोभित
हारयष्टिं पत्रांशुकामसितकान्तिमनंगतंत्रामाद्यांपुलिंदतरुणीमसकृत्स्मरामि हुंसैर्गतिक्वणितनूपुरदूरलग्ने मूर्ते
रिवाहतवचनैरनुगम्यमानौ पद्माविवोर्द्धमुखरूढसुजातनालौ श्रीकंठपत्निशिरसैव दधे तवांघ्री ऊर्द्धाभ्यांसमीहितुम
नन्तमिनत्वद्गम्यामुत्ताघमालनयनं वृषकेतनेन सान्द्रानुरागतरलेन निरीक्ष्यमाणे जंघे उभे अपि भवानि तवानतोस्मि
ऊरू स्मरामि जितहस्तिकरावलेपौ स्थौल्येन मार्दवतया परिभूतरंभौ श्रोणीभरस्य सहनौ परिकल्प्य दत्तौ स्तंभाविवांगवयसा
तव मध्यमेन श्रोणीपोत्तनोच युगपन्न प्रपद्य पिच्छतो है: वाल्यात्परेण वयसा परिहृष्टसार: रोमावलीविलसितेन विभाव्यमू
र्त्तिर्मध्ये तव स्फुरतु मे हृदयस्य मध्ये सख्यास्मरस्य हरनेत्रकृताद्भुताशाशा त्येलावण्यवारिभरितेन वयोवनेन आपाद्यदन्नमिव

पल्लवलमप्रधर्षणं नाभिं कदापि तव देवि न विस्मरेयम् ॥ दृष्ट्वोपगूहपिशुनं भसितं दधाने काश्मीरकर्दममनुस्तनपङ्कजे ते स्ना
नोत्थितस्य करिकुम्भयुगलस्य फेनोलसि दूरतोस्मरयतः समदस्य कुम्भौ ॥ कण्ठाभिरिक्तगलदुज्वलकान्तिधाराशोभौ भुजौ निजरिपो
र्मकरध्वजेन कण्ठग्रहाय रचितौ किल दीर्घपाशौ मातर्मम स्मृतिपथं न विलङ्घयेतां ॥ नामायतं रचितकम्बुविलासचौर्यं भू
षाभरेण विविधेन विराजमानम् । कण्ठं मनोहरगुणं गिरिराजकन्ये संचिंत्य तृप्तिमुपयामि कदापि नाहं ॥ अत्यायताक्षमभिजा
तललाटपट्टं मन्दस्मितेन दरफुल्लकपोलरेखं बिम्बाधरं वदनमुन्नतदीर्घनासं यस्ते स्मरत्यसकृदम्ब स एव जातः ॥ आवि
स्तुषारकरलेखमनल्पगन्धपुष्पोपरि भ्रमदलिव्रजनिर्विशेषं यश्चेतसा कलयते तव केशपाशं तस्य स्वयं गलति देवि पुराण
पाशः ॥ श्रुतिसुचरितपाकं धीमतां स्तोत्रमेतत्पठति य इह मर्त्यो नित्यमार्द्रान्तरात्मा ॥ स भवति पदमुच्चैः संपदां पादनम्रा क्षितिपमु
कुटलक्ष्मीलक्षणानां चिराय ॥ अथास्याः कवचः ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भुवनेश्वर्या देवेश या या विद्याः प्रकीर्तिताः । श्रुताश्चा प्रकाशिताः
धिगताः सर्वाः श्रोतुमिच्छामि सांप्रतं ॥ त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं मंत्रविग्रहं । सिद्धविद्यामयं देवि सर्वैश्वर्यप्रदायकं ॥ पठनाद्धार राम
णान्मर्त्यस्त्रैलोक्यैश्वर्यभाग्भवेत् ॥ त्रैलोक्यमंगलस्यापि कवचस्य ऋषिः शिवः ॥ छन्दो विराट् जगद्धात्री देवता भुवनेश्वरी २०६

धर्म्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्त्तितः क्लीं बीजं मे शिरः पातु भुवनेशी ललाटकं ऐं पातु दक्षनेत्रं मे क्लीं पातु वामलोचनं श्रीं
पातु दक्षकर्णं मे त्रिवर्णात्मा महेश्वरी वामकर्णं सदा पातु ऐं घ्राणं पातु मे सदा क्लीं पातु वदनं देवी ऐं पातु रसनां मम वाक्पुटा च त्रि
वर्णात्मा कण्ठं पातु परात्मिका श्रीं स्कन्धौ पातु नियतं ह्रीं तु ऊ पातु नित्यदा क्लीं करौ त्रिपुटे शानी त्रिपुटैश्वर्य्यदायिनी श्रीं
पातु हृदयं ह्रीं मे मध्यदेशं सदावतु क्रौं पातु नाभिदेशं सा त्र्यक्षरी भुवनेश्वरी सर्व्वबीजं सदा पृष्ठं पातु सर्व्ववशंकरी ह्रीं
पातु गुह्यदेशं मे नमो भगवती कटिं महेश्वरी सदा पातु शक्थिनी जानुयुग्मकं अन्नपूर्णे सदा पातु स्वाहा पातु पदद्व
यं सप्तदशाक्षरी पायादन्नपूर्णाखिलं वपुः तारं माया रमा कामः षोडशार्णास्ततः परं शिरस्था सर्वदा पातु विंशत्यर्णात्मि
का परा तारं -- दुर्गे युगं रक्षणि स्वाहेति दशार्णात्मिका जयदुर्गा घनश्यामा पातु मां सर्वतो मुदा मायाबीजादिका चैषा दशा
र्णा च तथा परा उत्तप्तकाञ्चनाभासा जयदुर्गाननेऽवतु तारं ह्रीं दुं दुर्गायै नमोऽष्टवर्णात्मिका परा शंखचक्रधनुर्बाणधरा मां दक्षि
णेऽवतु महिषमर्दिनी स्वाहा वसुवर्णात्मिका परा नैरृत्यां सर्वदा पातु महिषासुरनाशिनी माया पद्मावती स्वाहा सप्तार्णा परिकीर्त्ति
ता पद्मावती पद्मसंस्था पश्चिमे मां सदावतु पाशांकुशपुटा मायेहि परमेश्वरि स्वाहा त्रयोदशार्णा तारायाः साऽश्वारूढा नि

तं० सा० २०१

लेऽवतु सरस्वती पंचशरोनित्यक्लिन्नेमदद्रवे स्वाहारव्यक्षरी नित्यामामुत्तरेसदाऽवतु तारंमायाचकवचं ह्रेच छे हजतो वधू

ः कूं ह्ले क्रीं फट् महाविद्या द्वादशार्णाखिलप्रदा त्वरिताष्टाहिभिः पायाच्छिवकोणेसदाचमां ऐं क्लीं सौः सातत्तोवालामामुर्द्धदेश

तोऽवतु बिन्द्वन्ताभैरवीवालाभूमौमां सर्वदावतु इतितेकथितं पुण्यं त्रैलोक्यमंगलंपरं सारात्सारतरंपुण्यमहाविद्यौघविग्रह

मस्यापिपठनात्सद्यः कुवेरोपिधनेश्वरः इन्द्राद्याः सकलादेवाधारणात्पठनाद्यतः सर्वसिद्धीश्वराः सन्तः सर्वैश्वर्य्यमवा

पुः पुष्पांजल्यष्टकंदद्यान्मूलेनैवपृथक्पृथक् संवत्सरकृतायास्तुपूजायाफलमाप्नुयात् प्रीतिमन्योन्यतः कृत्वाकम

लानिश्चलागृहे वाणीचनिवसेद्वक्त्रे सत्यंसत्यंनसंशयः योधारयतिपुण्यात्मा त्रैलोक्यमंगलाभिधंकवचंपरमंपुण्यंसो

पिपुण्यवतांवरः सर्वैश्वर्य्ययुतोभूत्वा त्रैलोक्यविजयीभवेत् पुरुषोदक्षिणेवाहौनारीवामभुजेतथा वहुपुत्रवतीभू

त्वावंध्यापिलभतेसुतं ब्रह्मास्त्रादीनिशस्त्राणिनैवकृन्तन्तितंजनं एतत्कवचमज्ञात्वायोभजेत्परमेश्वरीं दारिद्र्यंपर

मंप्राप्यसोऽचिरान्मृत्युमाप्नुयात् इतिरुद्रयामले देवीश्वरसंवादे त्रैलोक्यमंगलंनामभुवनेश्वरीकवचंसमाप्तं श्री राम

थान्तरूर्णस्तोत्रं नमः कल्याणदे देविनमः शंकरवल्लभे नमोभक्तिप्रदेदेवि अन्नपूर्णेनमोस्तुते नमोमायागृहीतांगिनमः २०१

शंकरवल्लभे माहेश्वरीनमस्तुभ्यं अन्नपूर्णे नमोस्तुते महामायेशिवधर्म्मपत्निरूपे हरप्रिये वांछादात्रिपुरेशानि अन्नपू
र्णेनमोस्तुते उद्यद्भानुसहस्राभेनयनत्रयभूषिते चंद्रचूडेमहादेवि अन्नपूर्णेनमोस्तुते विचित्रवसने देवि अन्नदानरते ऽनघे
शिवनित्यरतामोदे अन्नपूर्णेनमोस्तुते साधकाभीष्टदे देवि भवदुःखविनाशिनि कुचभारनते देवि अन्नपूर्णेनमोस्तुते षट्कोण
पद्ममध्यस्थे षडङ्गयुवतीमये ब्रह्माण्यादिस्वरूपे च अन्नपूर्णेनमोस्तुते देवि चंद्रकृतापीठे सर्व्वसाम्राज्यदायिनि सर्व्वा
नंदकरे देवि अन्नपूर्णेनमोस्तुते इन्द्राद्यर्च्चितपादाब्जे रुद्रादिरूपधारिणि सर्व्वसंपत्प्रदे देवि अन्नपूर्णेनमोस्तुते इत्याका
लेपठेद्यस्तु स्तोत्रमेतत्समाहितः तस्यगेहे स्थिरालक्ष्मीर्ज्जायते नात्र संशयः प्रातःकाले पठेद्यस्तु मंत्रजापपुरःसरं तस्या
त्रस्य समृद्धिः स्याद्वर्द्धमाना दिने दिने यस्मै कस्मै न दातव्यं न प्रकाश्यं कदाचन प्रकाशनात्कार्य्यहानिः स्यात्तस्माद्यत्नेन गोपयेत्
इति अन्नपूर्णास्तोत्रं अथास्याःकवचम् देव्युवाच कथितास्त्वन्नपूर्णाया या या विद्याः सुदुर्ल्लभाः कृपयाकथिताः सर्व्वाः श्रुता
श्चाधिगतामया सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं मंत्रविग्रहं ईश्वर उवाच शृणु पार्व्वति वक्ष्यामि सावधानावधारय ब्रह्म
विद्यास्वरूपं च महदैश्वर्य्यदायकं पठनाद्धारणान्मर्त्यः त्रैलोक्यैश्वर्य्यभाग्भवेत् त्रैलोक्यरक्षणस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः

तं०स्ता० २०८ छंदो विराट्देवतान्नपूर्णा सर्वार्थसिद्धिदा धर्म्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्त्तितः क्लींनमो भगवत्यंते माहेश्वरीपदंततः अन्न
पूर्णे ततः स्वाहा चैषा सप्तदशाक्षरी पातु मामन्नपूर्णा सर्वांगं रत्नकुंभान्नपात्रदा श्रीं बीजाद्या तथा चैषा द्विरंभाक्षिता मुखं घ्राणो अष्टादशाक्षरी=
का घ्राणं कुवैदास्तु कंठं वाग्बीजपूर्विका कामबीजादिका चैषा हृदयं तु महेश्वरी तारं श्रीं क्लीं नमो ने च भगवति पदं ततः माहेश्वरि
पदं चान्नपूर्णा स्वाहे त्रिपातु मे नाभिमेकोनविंशार्णा पायान्माहेश्वरी सदा तारं माया रमा काम षोडशार्णा ततः परं शिरस्था नमो भगवति माहेश्व त्रिंशत्रयोदशाक्षरा=
सर्वदा पातु विंशत्यर्णा तु काऽपरा अन्नपूर्णा महाविद्या क्रीं पातु भुवनेश्वरी शिरः श्रीं क्लीं तथा ह्रीं च त्रिपुरा पातु मे गुदं षड्
क्रीं= दीर्घभाजा बीजेन षडंगानि पुनन्तु मां इन्द्रो मां पातु पूर्वे च वह्निकोणेऽनलोऽवतु यमो मां दक्षिणे पातु नैरृत्यां निरृतिश्च क्र
मां पश्चिमे वरुणः पातु वायव्यां पवनोऽवतु कुवेरश्चोत्तरे पातु मामैशान्ये शिवोऽवतु ऊर्ध्वाधः पातु सततं ब्रह्माऽनन्तो
यथाक्रमात् वज्राद्यायुधाः पान्तु दशदिक्षु यथाक्रमात् इति ते कथितं पुण्यं त्रैलोक्यरक्षणपरं यत् ज्ञात्वा पठनाद्देवाः
सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च धारणात् पठनाद्यतः सृजन्त्यवन्ति हन्त्येव कल्पे कल्पे पृथक् पृथक् पुष्पांजल्यष्टकं दे राम
वैमूलेनैव पठेत्ततः युगायुगकृतायास्तु पूजायाः फलमाप्नुयात् वाल्मीकिवक्त्रे वसेत्तस्य सत्यं सत्यं न संशयः अष्टोत्तरशतं चास्य पु २०८

वं

रक्षार्थं विधिस्स्मृतः भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि कंठे वा दक्षिणे वा हौ सो ऽपि सर्वविघ्नभयः ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्रा
णि न ङ्गात्रं प्राप्य पार्वति सर्वाणि कुसुमान्येव भवत्येव न संशयः इति भैरवतंत्रे ऽन्नपूर्णाकवचं समाप्तं अथ त्रिपुरास्तोत्रं
वराभीतिहस्तं द्विवाङ्क प्रसन्नं शिवं सुप्रसन्नं स्वचिन्ता ज्ञोपविष्टं प्रसन्नास्यबिम्बं प्रकाशस्वरूपं शिरःपद्ममध्ये गुरुं पूजयामि
केशश्चैव वह्निसंस्था त्रिमूर्त्या प्रयुक्तं प्राशां केनयुक्तं तवाद्यं सुबीजं सुवर्णप्रभे ये जपन्ति त्रिसंध्यं श्रियं सो भगत्वं लभन्ते नरास्ते
२ नमो वायुमित्रं ततो वामनेत्रं सुधाधाम विनियोज्यैकारं द्वितीयं सुवीजं मुखस्त्रेणि वन्द्यं त्वदीयं विभाव्य श्रियं प्राप्नुवन्ति ३
विरिञ्चिर्हि तिस्थं ततो वामनेत्रं विधुनाद्युक्तं दिनेशो भवीजं विभाव्यैव संमोहयन्ति त्रिलोकीं जपादीश्वरत्वं लभन्ते नरेन्द्राः ४
त्रयं संनियोज्यास्य मारि प्रिये ये त्रिसंध्यं जपन्ति त्वदंगं विभाव्य न तेषां रिपुर्वा कुप्रयोगं करोति स्मरारातिरूढ नानांगहे श्री
स्तु तेषाम ५ मुखे भारती गद्यपद्यप्रवं का न हिंसन्ति हिंस्रा सुरास्तान् मन्ति तदंघ्रिद्वयं भूषणं मूर्ध्नि राज्ञां करे सिद्धयो हु
गेहात्तांस्पृशन्ति ६ वनेपारिजातद्रुमाना पृथिव्यां सुवर्णप्रभा भामणि भूमिगेहे स्मरेद्वेदिकायां लसद्रत्नसिंहासने प
द्ममध्ये ऽक्षरं संविचिन्त्य ७ स्फुरन्नर्कसिकायां परं योनियुग्मे तदन्तर्गतामुत्सु हेमप्रभायां लसत्कुंडलामिन्दुवक्त्रां त्रिने

मं०स्ता०
२०९

त्रांस्फुरत्कंचुकठांस्ववक्षोजनम्रां ८ महारत्नवज्रोल्लसद्धाङ्कवं दैः सुपश्चद्वयंपाशकंकार्मुकंच सुवर्णांकुशंपुष्पवाणान्
दधानांदृहद्गत्रभूषांसुमध्यांसुकांचीमू ९ तुलाकोटिरम्यंस्फुरत्पादपद्मां किरीटाद्यलंकारयुक्तांप्रसन्नां स्मितेचाम
रैर्दर्पणांतत्वारएंडंसमुत्संस्तुकर्पूरपूर्णैर्धृताभिः १० त्रिलोकीविधात्रींजगत्तापहन्त्रींजगत्क्षोभकर्त्रींजगल्लोकपुत्रीं स
दानंदपूर्णांहृकारार्द्धवर्णांत्रिविंदुस्वरूपांत्रिशक्तिंभजामि ११ चिरंचिन्तयित्वातदेतत्स्वरूपंपुरोमेध्यसमावाह्यभक्त्या यंत्र
स्वयंभूकुसुमादिभिः पूजयित्वा चतुर्वर्गसिद्धिंलभेन्मानवोपि १२ श्रियंश्रीपतिपार्वतीमीश्वरंचरत्तिकामदेवंषड
गेतसार्द्धं स्वयोनौतथामन्त्रमुक्तांभवानींक्रमात्पूजयित्वानरेन्द्रोभवेत्स १३ निधिद्वैचपार्श्वद्वयेसंविभाव्यप्रद्
ज्येमहिष्यस्ततोलोकपालाः तदस्त्राणितत्रद्धलाग्रेप्रपूज्यभवस्पार्शसिद्धिंलभेन्मानवोपि १४ क्षितिस्त्वंविधाता
जगत्सृष्टिकर्त्री त्वमापोपिविष्णुर्जगत्पालिकाच त्वमग्निस्तुरुद्रोजगत्क्षोभकर्त्री त्वमैश्वर्ययुक्ताजगद्वायुरूपा
१५ त्वमाद्याशिवेशानुकान्तेश्वरत्पेजगद्व्योमसद्भावमभीषि निराधारगम्याभवस्येकुपुत्र्या त्वमाकाशकल्पाभवानि राम
प्रसीद १६ भवांभोधिमध्येनिपातेवसर्द्धमुनीनाम्स्वर्गर्द्धंकरोसि अजस्त्वांनजानेचिदानंदरूपेप्रकाशस्वरूपेभवानि २०९

१ सुखर्वं

प्रसीद १७ जगत्सां भवत्या जनो मन्दचेता जं यन्ने कलत्रं कवित्वं करोति विचित्र्यस्वरूपं त्वदीयं त्रिलोक्यां लमे दुर्ल्लभं त्वं भवानी प्रसी
द १८ त्वमाधारशक्तिस्त्वमाधेयरूपा जगद्व्यापिका त्वां जगद्व्यापिरूपा अनावरच्च मे दुर्ल्लभं त्वं भवानी प्रसीद १९ त्वमाधारशक्ति
स्त्वमाधेयरूपा जगद्व्या अन्त्युस्त्वं विभुस्त्वं त्वमेवासि विश्वं स्तुतिः का भवत्या जगत्यां विनास्ति तथापि त्वदीया गुणल्पमादि शक्ति स्तु
तिं कर्तुमेवं भवानि प्रसीद २० इदं स्तोत्रमत्यन्त गुह्यं नरा ये पठन्ति त्रिसंध्यं कुलान्ते जपित्वा नते यांम साध्यं त्रिलोकी जनानाल
नन्ते स्वरूपं भवानि प्रसीद २१ इति त्रिपुरास्तोत्रं अथ कवचं देव्युवाच भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रार्थपारग त्रिशक्ति
पल हम्या अकं कवचं यत्प्रकाशितं सर्वार्थसाधनन्नाम कथमस्व मयि प्रभो ईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि कवचं परमा
द्भुतं सर्वार्थसाधनं नाम त्रैलोक्ये चाति दुर्ल्लभं सर्वसिद्धिमयं देवि सर्वैश्वर्य्यप्रदायकं पठनाद्धारणान्नरस्त्रैलोक्यैश्वर्य्यभा
गभवेत् सर्वार्थसाधनस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः छंदो विराट् त्रिशक्तिरूपा जगद्धात्री च देवता धर्म्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकी
र्त्तितः श्रीं बीजं मे शिरः पातु लक्ष्मीरूपा ललाटकं क्लीं पातु दक्षनेत्रं मे वामनेत्रं सुरेश्वरी ह्रीं पातु दक्षकर्णं मे वामं कामेश्वरी तथा ल
क्ष्मी घ्राणं सदा पातु वदनं पातु केशवः गौरी तु रसनां पातु कंठं पातु महेश्वरः स्कंधदेशं रतिः पातु महेश्वरी कुमारी पृष्ठदेशं मे गुह्यं र

२

तं०व स्ता० रक्षतु वैष्णवी वाराही शक्तिर्यनी पातु चैन्द्री पातु पदद्वयं भार्य्यां रक्षतु चामुण्डा लक्ष्मी रक्षतु पुत्रकान् इन्द्रः पूर्वे सदा पातु आग्नेय्या
२१० मग्निदेवता याम्ये यमः सदा पातु नैरृत्यां निरृतिश्च मां पश्चिमे वरुणः पातु वायव्यां वायुदेवता सौम्ये सोमः सदा पातु ऐशान्यामी
श्वरो विभुः ऊर्द्ध्वे प्रजापतिः पातु अधस्त्वनंतदेवता राजद्वारे श्मशाने च अरण्ये प्रान्तरे तथा जले स्थले चान्तरीक्षे शत्रूणां सङ्कटे
तथा एताभिः सहिता देवी त्रिबीजात्मा महेश्वरी त्रिशक्तिश्च महालक्ष्मीः सर्वत्र मां सदावतु इति ते कथितं देवि सारात्सारतरं परं
सर्वार्थसाधनं नाम कवचं परमाद्भुतं अस्यापि पठनात्सद्यः कुबेरोपि धनेश्वरः इन्द्राद्याः सकला देवाः धारणात्पठनाद्यतः सर्वसि
द्धीश्वराः सन्तः सर्वैश्वर्य्यमवाप्नुयुः पुष्पांजल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् संवत्सरकृतायाश्च पूजायाः फलमाप्नुयात् प्री
तिमन्योन्यतः कृत्वा कमला निश्चला गृहे वाणी च निवसेद्वक्त्रे सत्यं सत्यं न संशयः यो धारयति पुण्यात्मा सर्वार्थसाधनाभिधं
कवचं परमं पुण्यं सोपि पुण्यवतां वरः सर्वैश्वर्य्ययुतो भूत्वा त्रैलोक्यविजयी भवेत् पुरुषो दक्षिणे बाहौ नारी वाम भुजे तथा
बहुपुत्रवती भूत्वा वंध्यापि लभते सुतं ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि नैव कृन्तन्ति ते जनं एतत्कवचमज्ञात्वा यो भजेत्परमेश्वरीं दा राम
रिद्र्यं परमं प्राप्य सो चिरान्मृत्युमाप्नुयात् इति रुद्रयामले त्रिशक्त्या सर्वसाधनं नाम कवचं समाप्तम् ० अथ दुर्गायाः स्त्रा २१०

210

तनानामात्मकस्तोत्रं ईश्वरउवाच शतनामप्रवक्ष्यामिशृणुष्वकमलानने यस्यप्रसादमात्रेण दुर्गाप्रीताभवेत्सती ॐसती
साध्वीभवप्रीताभवानीभवमोचनी आर्यादुर्गाजयाचाद्यात्रिनेत्राशूलधारिणी पिनाकधारिणीचित्राचंद्रघंटामहातपा मनोबुद्धि
रहंकाराचित्तरूपाचिताचितिः सर्वमन्त्रमयीनित्यासत्यानंदस्वरूपिनी अनंताभाविनीभाव्याभव्याहव्यासदायतिः शंभुपत्नीदे
वमाताचिन्तारत्नप्रियासदा सर्वविद्यादक्षकन्यादक्षयज्ञविनाशिनी अपर्णाचैकपर्णाचपाटलापाटलावती पट्टाम्बरपरीधानाक
लमंजीररंजनी अमेयाविक्रमाक्रूरासुंदरीपुरसुंदरी वनदुर्गाचमातंगीमतंगमुनिपूजिता ब्राह्मीमाहेश्वरीचैंद्रीकौमारीवैष्णवीत
था चामुंडाचैववाराहीलक्ष्मीश्चपुरुषाकृतिः विमलोत्कर्षिणीज्ञानाक्रियासत्याचबुद्धिदा बहुलाबहुलप्रेमासर्ववाहनवाह
ना निशुंभशुंभहननीमहिषासुरमर्दिनी मधुकैटभहन्त्रीचचंडमुंडविनाशिनी सुरासुरविनाशाचसर्वदानवघातिनी सर्वशास्त्र
मयीनित्यासर्वशास्त्रधारिणीतथा अनेकशस्त्रहस्ताचअनेकास्त्रस्यधारिणी कुमारीचैवकन्याचकैशोरीयुवतीयतिः अप्रौढा
चैवप्रौढाचवृद्धमाताबलप्रदा यइदंपठतेनित्यंदुर्गानामशताष्टकं नासाध्यंविद्यतेतस्यत्रिषुलोकेषुपार्वति धनधान्यसुतान्जा
याहयंहस्तिनमेवच चतुर्वर्गंतथाचांतेलभेन्मुक्तिंचशाश्वतीं कुमारीपूजयित्वाचध्यात्वादेवींसुरेश्वरी पूजयेत्परयाभक्त्याप

तं० स्ता०
२११

ठं नाम शताष्टकम् तस्य सिद्धिर्भवेद्देवि सर्वैस्तु खवैरपि राज्ञा नोदासतां याति राज्यश्रियमवाप्नुयात् गोरोचनालक्तककुंकुमेन सिंदूरकर्पू
रमधुत्रयेण विलिख्य यंत्रं विधिना विधिज्ञो भवेत्सं सपदांपदं सदा धारयतो पुरारिः भौमावास्यानिशाभागे चन्द्रे शतभिषागते विलिख्य प्र
पठेत्स्तोत्रं स भवेत्संपदांपदं इति विश्वसारतंत्रे दुर्गाशितनामस्तोत्रं समाप्तम् अथ दुर्गाकवचं ईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्या
मि कवचं सर्वसिद्धिदं पठित्वा धारयित्वा वा नरो मुच्येत संकटात् अज्ञात्वा कवचं देवि दुर्गामंत्रं च यो जपेत् स वाप्नोति फलं तस्य परे च
नरकं व्रजेत् उमा देवी शिरः पातु ललाटं शूलधारिणी चक्षुषी खेचरी पातु कर्णौ चत्वरवासिनी सुगंधा नासिकां पातु वदनं सर्व
साधनी जिह्वां च चण्डिका देवी ग्रीवां सौभद्रिका तथा अशोकवासिनी चेतो द्वौ बाहू वज्रधारिणी हृदयं ललिता देवी उदरं सिंह
वाहिनी कटिं भगवती देवी द्वावूरू विंध्यवासिनी महाबला तु जंघे द्वे पादौ भूतलवासिनी एवं स्थितासि देवि त्वं त्रैलोक्यरक्षणात्मि
के रक्ष मां सर्वगात्रेषु दुर्गे देवि नमोस्तु ते इति कुब्जिकातंत्रे दुर्गाकवचं समाप्तं अथ महिषमर्दिनीस्तोत्रं तदुक्तं कुलचूडामणौ भै
रव उवाच मच्चित्ते चर चण्डि चूर्णितदुराचारप्रचण्डासुरेश्वरं दारय भूरि दुर्धर दरद्रोहोन्मिमर्म्मापदः तेनायं निरुपद्रुतो निरुपमश्रीपारम
दप्राटवी प्राप्तानंतरसार्णवे मम मनो हंसश्चिरं नंदतु १ हित्वा चंडि हिरण्यपदारणपटु प्रोद्दामहस्तांगुलि स्फायात्कनकसुमेरुसोदरस २११

टाटोपं नसिंहं सुराः मातस्त्वत्पत्पुपाशयेषणापटु श्रीपादसंसेविनं सेवंते कविवैरिणं किमरिभिर्भीतिर्भवेत्सेविनः २ चंडित्वद्विषयात्म
रस्तरपदं प्रोत्कान्तरं चेत्कृतं तं नन्वंबुरुहप्रभृतिप्रभुं गतं ब्रह्मादिभिर्गीयते तस्मादेवि समस्तदेवतनुधामसारैकधामस्फुरद्धीमन्न
पादसरोजचुम्बनपरं मामघसंभावय ३ मन्निंदायदिवास्तु तत्कुलयथाचाराद्वरं मास्तु वा कीर्त्तिः केशवकौशिकार्च्चनचरीनैवास्तु स
त्संनिधिः मातर्ब्रह्महरिस्मरारिकुलभुग्देव्यारिसेवास्पदं श्रीमत्पादपयोजचुंबनविधौचित्तंसदेवास्तु नः ४ निर्दिष्टोस्मिय दित्वदीय
पदयुक्स्पर्शापशीभावनेनिर्दिष्टस्य तदागमास्तु विरलं विस्तुसिद्धास्पदं तस्मादेवि कृपाभवांचिततरं श्रीपादपद्मद्वयं मच्चित्तेलतसं
पदंप्रसरतु क्लेशं करिष्यत्वत्ता ५ स्वात्मानं परिरभ्यभजपतिरप्युन्मादमासादितः स्फारं जीवनरक्षणे सचकेतीनैवाभविष्यत्प्रभुः
देवाद्धिच्युतचंद्रचंदनवनप्राशस्त्यवर्ज्जाश्रवन्माध्वीकपद्मं भवत्पदेवकमलामोदेनत्स्वादितः ६ हाहामातरणादिमोहजल
धिव्याहारबुद्धाखिलव्रातानंदवसानिवेगविवसतस्वात्मोदरेमादृशि पुष्पाकंसुरवृंदनिर्भरमनस्तापाभिभूतिक्षमश्रीमद्भक्ति
रसाभिदुर्दिनपरीवाहःसदासर्प्पतु ७ तस्मादस्फुरदंशुजालजरठाचण्डांशुकोटिस्खलद्ध्वान्तस्वान्तविसारिनिर्म्मलचिदानंदत्रयं
देवतांम सर्ज्जसंसृजतेस्थितिं वितनुते सर्वं पुनर्लुंपेत्तेते प्रोद्भिन्नाञ्जननीलनीरदसहक्षिन्नेसदेवास्तु नः ८ पाशस्त्वत्महिषच्छलात्फु

रम्मिलऽर्ज्जद्विधावत्स्खलद्धक्रान्त:प्रसरत्क्रमत्क्रमशिरोदेशंसमालंवते सादुर्ग्गाभयदुर्ग्गतिद्युतालंवान्तरत्रासिनीत्पप्पदेवत
वैरिदानवपटुर्ग्गायाह्लादिनी ९ नृपत्खेटकचामरंचलवल्लनचक्राघायवर्ज्जरवस्फायत्सैन्यशिलीमुखोच्छलदनल्पाज्जिह्वना
स्तम्भुधौकंकाराणविसर्पिनिर्न्नितशिर:साटोपदुष्टासुरत्रुघ्नखड्गविखंडिताखिलशकुन्तन्दृप्तिपिपासोज्वले १० चंचत्कम्प्रविर
मकालकलतीव्रास्फालसंपादकोन्माद्यन्माहिषतिर्यगाननशिर:शृंगांतरालस्थले चक्रत्पोर्घ्रिमुपक्रमध्यकालिनेद्धधाम्युती
मातृभि:सेव्येचादुरणांगनेरणमुदाघूर्ण्णायमानास्मरे ११ उद्बोध:क्रमसव्यवामकरयोश्चक्रदरंकर्त्रिकांखेटंवाणधनुस्त्रिश्
लमयलम्मुद्रांदध्यानांशिवां श्यामांनीलघनौघकुंतलचयप्रोन्यद्धजूटांस्खलच्छीरास्फालल्लसत्करालवदनांघोराट्टहासो
भटी १२ एवंयेतवमूर्त्तिमनघांध्यायन्तिदुर्ग्गादिभि:शक्त्याद्येरभिपूजितांपरपुरक्षोभादिवकुर्वते राज्यंशत्रुजय:सदर्थधिष
णाकाम्यमतादर्शनि: स्तंभोच्चाटनमारणादिकृतिनात्रैवांस्वयंजायते १३ स्तोत्रंतेचरणारविंदयुगलंध्यानावधानाश्रयाम
त्रोद्धारकुलोपचाररचितंगूढोपदिष्टंयदि येप्त्यवन्तियवन्तिदेवितरमाश्रीमोहकामोदयस्तेषांहस्तगताभवन्तिजगतांमातर्न्न राम
मस्तेजय १४ इतिकुलचूडामणौभैरवोक्तमहिषमर्द्दिन्यास्तोत्रंसमाप्तं अथास्या:कवचं अथवक्ष्येमहेशानिकवचंसर्वकामदं २१२

यस्यप्रसादमासाद्य भवेत्साक्षात्सदा शिवः ॐकारं पूर्वमुच्चार्य्य मंत्री मंत्रस्य सिद्धये प्रपठेत्कवचं नित्यं मन्त्रवर्णस्य सिद्धये
महिषमर्दिन्याः कवचस्य भगवान महाकाल ऋषिरनुष्टुप्छंदः आद्याशक्तिर्देवता चतुर्वर्गफलप्राप्तये विनियोगः क्लींपातुमस्त
के देवीकामिनीकामदायिनी मकारेपातुमांदेवीचक्षुर्युग्मेमहेश्वरी हिकारेपातुवदने हिंगुलासुरनायका षकारेपातुमांघ्राणे
जिह्वायांचापराजिता मकारेपातुमांदेवीमर्दिनीसुरनायिका दिकारेपातुमांदेवीसावित्रीकालनाशिनी निकारेपातुमांनित्या
हृदये वामपार्श्वयोः नाभौलिंगेगुदेकंठे कर्णयोः पार्श्वयोस्तथा शिखायांकवचेपादे मुखेजंघायुगेतथा सर्वांगेपातुमांस्वाहा
सर्वशक्तिसमन्विता कामाद्यापातुमांस्वाहा सर्वांगेपातुमर्दिनी दशाक्षरीमहाविद्या सर्वांगेपातुमर्दिनी मर्दिनीपातुसततंमर्दनीर
लयेत्सदा प्रभापातुमहेशानीकनकापातुसर्वदा नंदिनीपातुसततंसुप्रभासर्वदाऽवतु विजयापातुसर्वत्र देव्यांगेनवशक्तयः प्राच्
यः पांतुसततंमुद्राः पांतुसदामम जयापातुसदा स्कन्दमाताविंध्यापातुसर्वदा डाकिन्यः पांतुसततं सिद्धाः पांतुसदामम सर्वत्रसर्व
दापातुदेवीमहिषमर्दिनी इतितेकथितंदिव्यं कवचं सर्वकामदं यत्रतत्रनवक्तव्यंगोपनीयंप्रयत्नतः गोपितंसर्वतंत्रेषुविघ्नसारेप्र
काशितं सर्वत्रसुलभा विद्या कवचं दुर्ल्लभंमहत् शठायभक्तिहीनायनिंदकायमहेश्वरि ऊनांगेऽतिरिक्तांगेवा क्रूरेमिथ्याभिमा

तं० स्ता० बिऐ नत्वं दर्शयेद्दिव्यं कवचं सुरदुर्लभं यत्र तत्र न वक्तव्यं शंकरेण च भाषितं दत्वा तेभ्यो महेशानि नश्यन्ति सिद्धयः ह्सणात् म
२१३ न्त्रः प्राङ्मुखो घ्राणि शिशाय दत्वा सुदक्षिणं अस्तु भ्रं च भवेत्तस्य तस्माद्यत्नेन गोपयेत् गोरोचना कुंकुमेन भूर्जपत्रे महेश्वरि लि
रिवत्वा शुभयोगे च ग्रस्ते द्वौ विधुनोत्तथा आयुष्मान् सिद्धियोगे वा लवे वा कोलवे पिवा विनिजं श्रवणायां चरेवस्यां वा पुनर्वसौ
उत्तरा त्रय योगे षु तथा पूर्वा त्रये षु च अश्विन्यां वा रोहिण्यां वा तृतीया नवमी तिथौ अष्टम्यां वा चतुर्दश्यां षष्ठ्यां वा पंचमी तिथौ
कुह्वां म्यामधिमायां वा निशायां प्रान्तरे तथा एकलिंगे श्मशाने च शून्यागारे शिवालये गुरुणा वै श्रवेर्चा पि स्वयं भूकुसुमै
स्तथा कुक्कैर्वा रक्त पुष्पैर्वा चंदनै रक्त संयुतैः मावां गातो क्षिना वस्त्रे लिखित्वा धारयेत्सुतः तस्य सर्वार्थ सिद्धिः स्याच्छंकरेण
च भाषितं कुमारीं पूजयित्वा च देवीस्तं निवेदयेत् पठित्वा भोजयेद्विप्रान् धनवान् वेदपारगान् आरवेटकमुपाख्यानं कु
मार्यै च दिनत्रयं तदा धरेन्महारक्षां कवचं सर्वकामदं नाधयो व्याधयस्तस्य दुःखशोकभयं क्वचित् वादीमूकोभवत्येव रा
जा च सेवकायते मासमेकं पठेद्यस्तु प्रत्यहं प्रजपेत्सदा षण्मासैर्वा त्रिभिर्मासैः खेचरो भवति ध्रुवं अपुत्रो लभते पुत्रं अधनो
धनवान् भवेत् अरोगी बलवांश्चैव राजा च दासतां मियात् रजस्वलाभगे नित्यं जपेद्विद्यां विधानतः एवं यः कुरुते धीमा २१३

२ नियतः शुचिः दिवा भवेद्धविष्याशी रात्रौ शक्तिपरायणः षट्सहस्रप्रमाणेन प्रत्यहं २

213

स्वयं श्रीसदाशिवः इति विश्वसारतंत्रे महिषमर्द्दिनीकवचं समाप्तम् अथ महालक्ष्मीस्तोत्रं त्रैलोक्यपूजिते देवि क-
मले विष्णुवल्लभे यथा त्वमचला कृष्णे तथा भव मयि स्थिरा: कमला लक्ष्मी चला चला भूतिर्हरिप्रिया पद्मा पद्मालया स-
पद्मैः श्रीयं पद्मधारिणी द्वादशैतानि नामानि लक्ष्मीं संपूज्य यः पठेत् स्थिरा लक्ष्मीर्भवेत्तस्य पुत्रदारादिभिःसह इति ल-
क्ष्मीस्तोत्रं समाप्तं अथाम्बायाः कवचं ईश्वर उवाच अथ वक्ष्ये महेशानि कवचं सर्वकामदं यस्य विज्ञानमात्रेण भवेत्साक्षा-
त्सदाशिवः नार्च्चनं तस्य देवेशि मंत्रमात्रं जपेन्नरः स भवेत्पार्वतीपुत्रः सर्वशास्त्रपुरस्कृतः विद्याकृता थिनासेव्या विशेषेव वि-
ष्णुवल्लभा अस्याश्चतुरक्षरी विष्णुवनितायाः कवचस्य भगवान् श्रीशिव ऋषिरनुष्टुप्छंदो वाग्भवी देवता वाग्भवं बीजं ल-
ज्जाशक्तिरमाकीलकं कामबीजात्मकं कवचं मम सुकवित्वपाण्डित्वसमृद्धिसिद्धिसमृद्धये विनियोगः ऐंकारो मस्तके पातु वाग्भ-
वी सर्वसिद्धिदा ह्रीं पातु चक्षुषोर्मध्ये चक्षुर्युग्मं च शांकरी जिह्वायां मुखवृत्ते च कर्णयोर्दन्तयोर्नसि ओष्ठाधरे दन्तपंक्तौ तालु-
मूले हनौ पुनः पातु मां विष्णुवनिता लक्ष्मीः श्रीवर्णरूपिणी कर्णयुग्मे भुजद्वन्द्वे स्तनद्वंद्वे च पार्वतीति हृदये मणिबंधे च ग्रीवायां
पार्श्वयोर्द्वयोः पृष्ठदेशे तथा गुह्ये वामे च दक्षिणे तथा उपस्थे च नितंबे च नाभौ जंघाद्वये पुनः जानुचक्रे पदद्वन्द्वे घुटिकेङ्गुलिमूलके म-

धातुप्राणशक्त्यात्मसी मम्यांमस्तकेतथा सर्वांगेपातुकामे श्रीमहादेवीसमुन्नतिः व्युष्टिःपातुमहामाया उत्कृष्टिःसर्वदाऽवतु ऋ
तं०स१० द्धिःपातुसदादेवीसर्वत्रशंभुवल्लभा वाग्भवीसर्वदापातुपातुमांभवगेहिनी रमापातुमहादेवीपातुमायास्वराट्स्वयं सर्वांगेपातुमांलक्ष्मीः
२१४ विष्णुमायासुरेश्वरी विजयापातुभवनेजयापातुसदामम शिवदूतीसदापातुसुंदरीपातुसर्वदा भैरवीपातुसर्वत्रभेरूंडासर्वदावतु
त्वरितामांपातुनित्यंउग्रतारासदावतु पातुमांकालिकानित्यंकालरात्रिःसदाऽवतु वनदुर्गासदावतुकामाख्यासर्वदाऽवतु योगिन्यःसर्वदा
पांतुमुद्राःपांतुसदामम मात्राःपांतुसदादेव्यश्चक्रस्थायोगिनीगणाः सर्वत्रसर्वकार्येषु सर्वकर्मसुसर्वदा पातुमांदेवदेवीचलक्ष्मीः
सर्वसमृद्धिदा इतितेकथितंदिव्यंकवचंसर्वसिद्धये यत्रतत्रनवक्तव्यंयदीच्छेदात्मनोहितं शठायभक्तिहीनायनिंदकायमहेश्वरीशून्यां
गेचातिरिक्तांगेदर्शयेन्नकदाचन नस्तवंदर्शयेद्दिव्यंसंदर्श्यशिवहाभवेत् कुलीनायमहेच्छायदुर्गाभक्तिपरायच वैष्णवायविशु
द्धायदद्यात्कवचमुत्तमं निजशिष्यायशान्तायधनिनेकुलिनेतथा दद्यात्कवचमित्युक्तंसर्वतंत्रसमन्वितं शनौमंगलवारेचरक्त
चंदनकेनतथा यावकेनलिखेन्मंत्रंसर्वमंत्रसमन्वितं विलिखेत्कवचंदिव्यंस्वयंभूःकुसुमैःशुभैः स्वशुक्रैःपरशुक्रैश्चनानागंधसमन्वितैः राम
नैः गोरोचनाकुंकुमेनरक्तचंदनकेनवा सुतिथौशुभयोगेवाश्रवणायांरवेर्दिने अश्विन्यांकृत्तिकायांवाफल्गुन्यांवामघासुच सर्वे २१४

भाद्रपदायोगे स्वात्यां मंगलवासरे विलिखेत्प्रपठेत्स्तोत्रं सुभयोगे सुरालये आयुष्मत्प्रीतियोगे च ब्रह्मयोगे विशेषतः इन्द्रयोगे सु-
भे योगे शुक्लयोगे तथैव च कौलदेवालये चैव वह्निजेन्वेवसत्तमः शून्यागारे श्मशाने वा निर्जने च विशेषतः कुमारीः पूजयित्वा च यजेद्दे-
वीं सनातनीं मत्स्यैर्मांसैः शाकसूपैः पूजयेत्परदेवतां घृताद्यैः सोपकारैश्च पुष्पधूपैर्विशेषतः ब्राह्मणान्भोजयित्वा च पूजयेत्परमेश्व-
रीं आखेटकमुखाख्यानं तत्र कुर्याद्दिनत्रयम् तदाधारे महारक्षां शंकरेण प्रभाषितं मारणोच्चाटनादीनि लभन्ते नात्र संशयः सम्भवे
त्पार्वतीपुत्रः सर्वशास्त्रपुरस्कृतः गुरुर्देवो हरः साक्षात्पत्नी तस्य हरप्रिया अभेदेन यजेद्यस्तु तस्य सिद्धिरदूरतः पठति य इदं मन्त्रं
नित्यमार्द्रान्तरात्मा ऊपफलमनुमेयं लभ्यते यद्विशेषम् सम्भवति पदमुच्चैः संपदां पादनम्राः क्षितिपमुकुटलक्ष्मीलक्षणानां चिरा-
य इति विश्वसारतन्त्रे लक्ष्मीकवचं समाप्तं अथ सरस्वतीस्तोत्रं ह्रीं ह्रीं हृद्यैकबीजे शशिरुचिकमले कल्पविस्पष्टशोभे भव्ये भव्य-
ानुकूले कुमतिवनदवे विश्ववन्द्याङ्घ्रिपद्मे पद्मे पद्मोपविष्टे प्रणतजनमनोमोदसंपादयित्रि प्रोत्फुल्लज्ञानकूटे हरिनिजदयिते देवि
सन्सारसारे १ ऐं ऐं ऐं इष्टमन्त्रे कमलभवमुखांभोजभूतेस्वरूपे रूपारूपप्रकाशे सकलगुणमये निर्गुणे निर्विकारे न स्थूले नापि सूक्ष्मेप्य-
विदितविषये नापि विज्ञानतत्त्वे विश्वे विश्वान्तराले सुरवरनमिते निःकले नित्यशुद्धे २ ह्रीं ह्रीं ह्रीं जाप्यतुष्टे हिमरुचिमुकुटे वल्लकीव्यग्र

मार्गे

हस्ते मातर्म्मातर्न्नमस्ते दहदहजडतां देहि बुद्धिं प्रशस्तां विद्ये वेदान्तगीते श्रुतिपरिपठिते मोक्षदे मुक्तिमार्गे मार्गातीतप्रभावे भव मम
वरदा शारदे शुभ्रहारे ३ धींधींधींधारणाख्ये धृतिमतिनतिभिः नामभिः कीर्तिनीये नित्येनित्ये निमित्ते मुनिगणनमिते नूतने वै पु मु
राणे पुण्ये पुण्यप्रवाहे हरिहरनमिते नित्यशुद्धे सुवर्णे मातर्मात्रार्धतत्वे मममतिदे माधवप्रीतिदाने ४ क्लीं क्लां क्लीं क्लीं स्वस्वरूपे दहद
हदुरितं पुस्तकाव्यग्रहस्ते संतुष्टाकारचित्ते स्मितमुखि सुभगे जृंभनिस्तंभविद्ये मोहे मुग्धप्रवाहे कुरु मम विमतिध्वान्तविध्वंसमीडे गी
र्गौर्वाग्भारती त्वं कविवरवदनासिद्धिदा सिद्धिसाध्या ५ स्तौमि त्वां त्वां च वन्दे भज मम रसनां मा कदाचित्त्यजेथाः मा मे बुद्धिर्विरुद्धा
मे भवतु न च मनो देवि मे यातु पापं मा मे दुःखं कदाचिद्विपदि च समयेप्यस्तु मे नाकुलत्वं शास्त्रे वादे कवित्वे प्रसरतु मम धीः मास्तु कुं
ठा कदाचित् ६ इत्येतैः श्लोकमुख्यैः प्रतिदिनमुषसि स्तौति यो भक्तिनम्रो वाणी वाचस्पतेरप्यभिमतविभवो वाक्पटुर्मृष्टकंठः
स स्यादिष्टार्थलाभी सुतमिव सततं पाति तं सा च देवी सौभाग्यं तस्य लोके प्रसरति कविता विघ्नमस्तं प्रयाति ७ ब्रह्मचारी व्रती मौनी त्रयोदश्यां
निरामिषः सारस्वतो नरः पाठात् स स्यादिष्टलाभवान् ८ पक्षद्वये त्रयोदश्यामेकविंशतिं अविच्छिन्नं पठेद्धीमान् ध्यात्वा देवीं स राम
रस्वतीं शुक्लाम्बरधरां देवीं शुक्लाभरणभूषितां वांछितं फलमाप्नोति स लोके नात्र संशयः इति ब्रह्मणा कृतं स्वयं सरस्वत्याः स्त २१५

वः शुभः प्रयत्नेन पठेन्नित्यं सोमृतत्वं च गच्छति ॥ इति सरस्वतीस्तोत्रं समाप्तम् ॥ अथ गणेशस्तोत्रं ॥ ॐकारमाद्यं प्रवदन्ति सन्तो वा
चः श्रुतीनामपि यं गृणन्ति । गजाननं देवगणानतांघ्रिं भजेहमर्द्धेन्दुकृतावतंसं ॥ १ ॥ पादारविन्दार्चनतत्पराणां संसारदावानलभङ्गद
क्षं निरन्तरं निर्गतदानतोयैस्तं नौमि विघ्नेश्वरमम्बुदाभम् ॥ २ ॥ कृताङ्गरागं नवकुङ्कुमेन मत्तालिमालां मदपङ्कलग्नां निवारयन्तं नि
जकर्णजालैः को विस्मरेत्पुत्रमनङ्गशत्रोः ॥ ३ ॥ शंभोर्जटाजूटनिवासिगंगाजलं समानीय कराम्बुजेन लीलाभिराराच्छिवमर्चयन्तं ग
जाननं भक्तियुता भजन्ति ॥ ४ ॥ कुमारभुक्तौ पुनरात्महेतोः पयोधरौ पर्वतराजपुत्र्याः प्रक्षालयन्तं करशीकरेण मौग्ध्येन तं नागमुखं
भजामि ॥ ५ ॥ त्वया समुद्धृत्य गजास्यहस्तं ये शीकराः पुष्करसंप्रयुक्ताः व्योमाङ्गणे ते विचरन्ति ताराः कालात्मना मौक्तिकतुल्यभासः ॥ ६ ॥
क्रीडारते वारिनिधौ गजास्ये वेलामतिक्रामति वारिपूरे कल्पावसानं परिचिन्त्य देवाः कैलासनाथं स्तुतिभिस्तुवन्ति ॥ ७ ॥ ना
गाननेनागकृतोत्तरीये क्रीडारते देवकुमारसंघैः त्वयि क्षणं कालगतिं विहाय तौ प्रापतुः कन्दुकतामिवेन्दू ॥ ८ ॥ मदोल्लसत्पञ्चमुखै
रजस्रम् अध्यापयन्तं सकलागमार्थान् देवानृषीन्भक्तजनैकमित्रं हेरम्बमर्कारुणमाश्रयामि ॥ ९ ॥ पादाम्बुजाभ्यामतिवामनाभ्यां कृ
तार्थयन्तं कृपया धरित्रीम् अकारणं कारणमाप्तवाचां तन्नागवक्त्रं न जहाति चेतः ॥ १० ॥ येनार्पितं सत्यवतीसुताय पुराणमालिख्य विषा

नं०स्ता० २१६

एकोद्या तंचन्द्रमौलेस्तनयंतपोभिराराध्यमानन्दघनंभजामि ११ पदंश्रुतीनामपदंस्तुतीनांलीलावतारंपरमात्ममूर्तेः नागात्म
कोवापुरुषात्मकोवाऽभेद्यमाद्यंभजविघ्नराजं १२ पाशांकुशौभुग्नरदंत्वभीष्टंकरैर्दधानंकरवक्त्रमुक्तैः मुक्ताफलाभैःपृथु
शीकरौघैःसिंचन्तमंगंशिवयोभजामि १३ अनेकमेकंगजदेकदन्तंचैतन्यरूपंजगदादिवीजं ब्रह्मेतियंवेदविदोवदन्तितंशंभुसू
नुंसततंभजामि १३ अनेकमेकंगजदेकदन्तंचैतन्यरूपंजगदादिवीजं ब्रह्मेतियंवेदविदोवदन्तितंशंभुसूनुंसततंभजामि १४
स्वाङ्कस्थितायानिजवल्लभायामुखाम्बुजालोकनलोलनेत्रं स्मराननाङ्गंमदवैभवेनरूढंभजेविघ्नविमोहयन्तं १५ ये
पूर्वमाराध्यगजाननत्वांसर्वाणिशास्त्राणिपठन्तितेषां त्वत्तोनचान्यत्प्रतिपाद्यमस्तितदस्तिचेत्सत्यमसत्यकल्पं १६ हिरण्य
वर्णंजगदीशितारंकविंपुराणंरविमंडलस्थं गजाननंयंप्रवदन्तिसन्तस्तत्कालयोगैस्तमहंभजामि १७ वेदान्तगीतंपुरुषं
भजेहमात्मानमानन्दघनंहृदिस्थं गजाननंयन्महसाजनानांविघ्नान्धकारोविलयंप्रयाति १८ शंभोसमालोक्यजटाक
लापेशशांकखंडंकरपुष्करेण स्वभग्नदन्तंप्रविचिन्त्यमौग्ध्यादाक्रष्टुकामःश्रियमातनोतु १९ विघ्नार्गलानांविनिपातनार्थं राम
यंनारिकेलैःकदलीफलाद्यैः प्रभावयन्तोमदवारणास्यप्रापुर्नरोभीष्टमहंभजेतं २० यद्वीरणेकेर्धद्रुभिस्तपोभिराराध्य २१६

अतःपरंपत्राणि १ त्रुटिः

माघंगजराजवक्त्रं स्तुत्वानयायेविधिवत्स्तुवन्तितेसर्व्वलक्ष्मीनिलयोभवन्ति २१ इतिगणेशस्तवराजःसमाप्तः अथ
हारिद्रगणेशकवचं ईश्वरउवाच शृणुवक्ष्यामिकवचंसर्व्वसिद्धिकरंप्रिये पठित्वापाठयित्वाचमुच्यतेसर्व्वशंकरात् १
अज्ञात्वाकवचंदेविगणेशस्यमनुंजपेत् सिद्धिर्न्नजायतेतस्यकल्पकोटिशतैरपि ॐआमोदश्चशिरःपातुप्रमोदश्चशि
खोपरि संमोदोभ्रुयुगेपातुभ्रुमध्येचगणाधिपः गणक्रीडश्चक्षुर्युग्मंनासायांगणनायकः गणक्रीडान्वितःपातुवदनेसर्व
दामम जिह्वायांसुमुखःपातुग्रीवायांदुर्मुखःसदा विघ्नेशोहृदयपातुविघ्ननाथश्चवक्षसि गणानांनायकःपातुबाहु
युग्मेसदामम विघ्नकर्त्ताचउदरेविघ्नहर्त्ताचलिंगके गजवक्त्रःकटीदेशेएकदन्तोनितम्बके लंबोदरःसदापातुगुह्यदेशे
ममारुणः व्यालयज्ञोपवीतानांपातुपादयुगेसदा जापकःसर्वदापातुजानुजंघेगणाधिपः हारिद्रःसर्व्वदापातुसर्वा
ङ्गेगणनायकः यइदंप्रपठेन्नित्यंगणेशस्यमहेश्वरि कवचंसर्वसिद्धाख्यंसर्वविघ्नविनाशनं सर्वसिद्धिकरंसाक्षात्सर्व
पापविमोचनम् सर्व्वसंपत्करंसाक्षात्सर्वशत्रुक्षयंपरं ग्रहपीडाज्वरारोगायेचान्येगुह्यकादयः पठनाद्धारणादेवना
शमायांतितत्क्षणात् धनधान्यकरंदेविकवचंसुरपूजितं समोनास्तिमहेशानित्रैलोक्येकवचस्यच हारिद्रस्यमहेशा

तं० क्षा० निकवचस्य चर्म्मतले किमन्यैरसदालापैर्यत्रायुर्व्यर्थतामियात् इति विश्वसारतंत्रे हारिद्रगणेशकवचं समाप्तं अथ
२२१ सूर्य्यस्य कवचं श्रीसूर्य उवाच शाम्ब शाम्ब महावाहो शृणु मे कवचं शुभं त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं परमाद्भुतं य
ज्ज्ञात्वा मंत्रवित् सम्यक् फलमाप्नोति निश्चितं यद्धृत्वा च महादेवो गणनामधिपो भवेत् पठनाद्धारणाद्विष्णुः सर्व्वेषां पा
लकः सदा एवमिन्द्रादयः सर्व्वे सर्व्वैश्वर्यमवाप्नुयुः कवचस्य ऋषिर्ब्रह्मा छन्दोनुष्टुबुदाहृतं श्रीसूर्यो देवता चात्र सर्व्वदेवन
मस्कृतः आरोग्ययशमोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्त्तितः प्रणवो मे शिरः पातु घृणिर्मे पातु भालकं सूर्य्योव्यान्नयनद्वन्द्वमादि
त्यः कर्णयुग्मकं अष्टाक्षरो महामंत्रः सर्व्वाभीष्टफलप्रदः ह्रीं बीजं मे मुखं पातु हृदयं भुवनेश्वरी चंद्रबीजं विसर्गाढ्यं पातु मे गु
ह्यदेशकं अक्षरोसौ महामंत्रः सर्व्वतंत्रेषु गोपितः शिवो वह्निसमायुक्तो वामाक्षिविंदुभूषितः एकाक्षरो महामंत्रः श्रीसू
र्य्यस्य प्रकीर्त्तितः गुह्याद्गुह्यतरो मंत्रो वाञ्छाचिन्तामणिः स्मृतः शीर्षादिपादपर्य्यन्तं सदा पातु मनूत्तमः इति ते कथितं दि
व्यं त्रिषु लोकेषु दुर्ल्लभं श्रीप्रदं कान्तिदं नित्यं धनारोग्यविवर्द्धनं कुष्ठादिरोगशमनं महाव्याधिविनाशनं त्रिसंध्यं यः पठेन्नि राम
त्यं अरोगी बलवान् भवेत् बहुना किमिहोक्तेन यद्यन्मनसि वर्त्तते तत्तत्सर्वं भवत्येव कवचस्य च धारणात् भूतप्रेतपिशाचाश्च य २२१

रगंधर्वराक्षसाः ब्रह्मराक्षसवेतालानैव दृष्टुमपि क्षमाः दूरादेव पलायन्ते तस्य संकीर्त्तनादपि भूर्य्यपत्रे समालिख्य रोचना
गुरुकुंकुमैः रविवारे च संक्रान्त्यां सप्तम्यां च विशेषतः धारयेत्साधकश्रेष्ठस्त्रैलोक्यविजयी भवेत् त्रिलोहमध्यगं कृत्वा
धारयेद्दक्षिणे भुजे स्त्रियो वामभुजे कण्ठे सोपि सूर्य्यो न संशयः इति ते कथितं ब्रह्मन् त्रैलोक्यमंगलाभिधं कवचं दुर्लभं लो
के तव स्नेहात्प्रकाशितं अज्ञात्वा कवचं दिव्यं यो जपेत्सूर्य्यमुत्तमं सिद्धिर्न्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि इति ब्रह्मयाम
ले त्रैलोक्यमंगलं नाम श्रीसूर्य्यकवचं समाप्तं अथ विष्णुस्तोत्रं आदाय वेदान्सकलान्समुद्रान्निहत्य शंखं रिपुमत्युदग्रं
दत्ताः पुरा येन पितामहाय विष्णुं तमाद्यं भज मत्स्यरूपं दिव्यामृतार्थं मथिते महाब्धौ देवासुरैर्वासुकिमन्दराद्यैः भूमेर्महावे
गविघूर्णितायास्तं कूर्म्ममाधारगतं नमामि २ समुद्रकांचीसरिदुत्तरीया वसुंधरा मेरुकिरीटभारा दंष्ट्रायतो येन समुद्धृ
ता भूस्तमादिकोलं शरणं प्रपद्ये ३ भक्तार्त्तिभंगक्षमया धिया यः स्तंभान्तरालादुदितो नृसिंहः रिपुं सुराणां निशितैर्नखा
ग्रैः विदारयंस्तं न च विस्मरामि ४ चतुःसमुद्राभरणा धरित्री न्यासाय नालं चरणस्य यस्य एकस्य नान्यस्य पदं सुराणां त्रिविक्रमं
सर्वगतं नमामि ५ त्रिःसप्तवारं नृपतीन्निहत्य यस्तर्प्पणं रक्तमयं पितृभ्यः चकार दोर्द्दण्डबलेन सम्यक् तमादिशूरं प्रण

सादिता २

तं०स्ता० मामिविष्णुं ६ कुलेरघूणांसमवाप्यजन्मविधायसेतुंजलधेर्जलान्तः लंकेश्वरंयःशमयांचकारसीतापतिंतंप्रण
२१८ मामिभक्त्या ७ हलेनसर्वानसुरानविलक्ष्यचकारचूर्णंमुसलप्रहारैः यःलक्ष्ममासाद्यबलंवलीयान्भक्त्याभजेतं
वलभद्ररामं ८ पुरासुराणामसुरान्विजेतुंसंभावयंश्चीवरचिह्नवेशं चकारयःशास्त्रममोघकल्पंतंमूलभूतंप्रण
तोस्मिवुद्धं ९ कल्पावसानेनिखिलैःखुरैःस्वैःसंघट्टयामासनिमेषमात्रात् ० यस्तेजसानिर्दहनातिभीमोविश्वात्मकं
तंतुरगंभजामि १० शखंसुचक्रंसुगदांसरोजंदोर्भिर्दधानंगरुडाधिरूढं श्रीवत्सचिह्नंजगदादिमूलंतमालनीलंहृ
दिविष्णुमीडे ११ क्षीराम्बुधौशेषविशेषतल्पेशयानमन्तःस्मितशोभिवक्त्रं उत्फुल्लनेत्राम्बुजमंबुदाभमाद्यंश्रुतीना
मथाहंस्मरामि १२ प्रीणयेदनयास्तुत्याजगन्नाथंजगन्मयं धर्म्मार्थकाममोक्षाणामाप्तयेपुरुषोत्तमम् इतिश्री
विष्णुस्तोत्रं अथरामस्तोत्रं हनुमानउवाच तिरस्कृतामपिराज्ञेतिसमवाययंसमीयुषा यथासुग्रीवमुख्यानांयस्त
मुग्रंनमाम्यहं सकृदेवप्रपन्नायविशिष्टामैवयःश्रियं विभीषणायाब्धि- तटेयस्तंवीरंनमाम्यहम् योमहान्पुरुषोराम
वापीमहाश्चैःकरुणामतःस्तुतंयेनजरायोस्तमहाविष्णुंनमाम्यह ३ तेजसाक्रापितायस्यज्वलज्जिह्वलनादयः प्रका २१८

भक्तेस्तुतं त्रोधंतं ज्वलन्तं नमाम्यहं ४ सर्वतोमुखतोयेन लीलया दलिताररौ राक्षसेश्वरयोधानां तं सर्वेषं सर्वतोमुखं ५ न
भावन्तु प्रपन्नानां हिनस्ति च तथान्येषु सिंहः संवेष्टितो हृष्टः तं नसिंहं नमाम्यहम् ६ यस्माद्बिभ्यति वातार्कज्वल
नेन मृत्युपवः भियस्सन्ति पापानां भीषणं तं नमाम्यहं ७ परस्य योग्यताये त्वारहितो निजमंगलं ददात्येव नियोद
र्घ्योयस्तं भद्रं नमाम्यहं ८ यो मृत्युं निजदासानां मारयत्यखिलेष्टदः तत्रोदाहृतयो र्ध्व द्धो भक्तमृत्युं नमाम्यहं ९
यत्पादपद्मप्रणतो भवत्युत्तमपूरुषः तमीशं सर्वदेवानां नमनीयं नमाम्यहं १० आत्मभावं समुत्क्षिप्य दास्येनैव रघू
त्तमं भजेहं प्रत्यहं रामं ससीतं सहलक्ष्मणं ११ नित्यं श्रीरामभक्तस्य किंकरा यम किंकराः शिवमय्यो दिशस्तस्य सिद्ध
यस्तस्य दासिका १२ इमं हनुमता प्रोक्तं मंत्रराजात्मकं स्तवं पठेदनुदिनं यस्तु स रामे भक्तिमान् भवेत् १३ इति हनुम
त्कल्पे मंत्रराजात्मकः स्तवराजः समाप्तः अथ रामाष्टशतनामकम् वेदव्यास उवाच शृणु गांगेय वक्ष्यामि राम
स्याद्भुतकर्म्मणः नामाष्टशतकं पुण्यं त्रिषु लोकेषु विश्रुतं नातः परतरं गुह्यं त्रिषु लोकेषु विद्यते कैलासशिखरे र
म्ये नानारत्नविचित्रिते एकाग्रप्रयतो भूत्वा विष्णुमाराधयंस्तदा उपविष्टं ततो भोक्तुं पार्वती शंकरोब्रवीत् पार्वत्योहि

नं व मा० २१९ 219
मयासार्द्धं भो नृभुवनवन्दिते तमाह पार्वती देवी जप्यानामसहस्रकं ततो भो स्वाम्यहं देव भुज्यतां भवता प्रभो ततस्तां पार्व
तीं प्राह प्रहसन्परमेश्वरः धन्यासि लत्तपुण्यासि विष्णुभक्तासि पार्वति दुर्लभा वैष्णवी भक्तिर्भागधेयं विनेश्वरि रकारादी
नि नामानि शृण्वतो मम पार्वति मनः प्रसन्नतामेति रामनामाभिशंकया रमन्ते योगिनोऽनन्ते समपानन्दे चिदात्मनि इ
ति रामपदेनासौ परब्रह्माभिधीयते रामरामेति रामेति रमे रामे मनोरमे सहस्रनामभिस्तुल्यं रामनाम वरानने रामेत्यु
क्त्वा महादेवि भुङ्क्ष्व सार्द्धं मयाधुना ततो रामेति नामोक्त्वा सह भुक्त्वा तु पार्वती ततो भुक्त्वा महादेवी पतिना सह संस्थि
ता पप्रच्छ श्रीमहादेवं प्रीतिप्रवणमानसा सहस्रनामभिस्तुल्यं रामनाम त्वयोदितम् तस्यान्यान्यपि नामानि सं
ति चेत्तावद्विधः कथ्यतां मम देवेश तत्र मे प्रीतिरुत्तमा श्रीशंकर उवाच लौकिका वैदिकाः शब्दाः ये केचित्सं
ति पार्वति नामानि रामभद्रस्य सहस्रं तेषु चाधिकं तेषु चास्य तु मुख्यानि नाम्नामष्टोत्तरं शतं विष्णोरेकैकनामानि स
र्ववेदाधिकं फलं तादृङ्नामसहस्रेषु रामनाम शतं महत् ऊपतः सर्ववेदांश्च सर्वमन्त्रांश्च पार्वति तस्मात्कोटिगुणं पुण्यं राम
रामनाम्नैव लभ्यते अस्य श्रीरामाष्टोत्तरशतनामामीश्वर ऋषिरनुष्टुप्छन्दः श्रीरामचन्द्रो देवता श्रीरामचन्द्रप्रीत्यर्थे वि २१९

नियोगः श्रीरामो रामभद्रश्च रामचंद्रश्च शाश्वतः राजीवलोचनः श्रीमान् राजेंद्रो रघुपुंगवः जानकीवल्लभो जैत्रो
२ जितामित्रो जनार्दनः विश्वामित्रप्रियो दान्तः शरणत्राणतत्परः वलिप्रमथनो वाग्मी सत्यवाक् सत्यविक्रमः सत्य
व्रतो व्रतफलः सदा हनुमदाश्रयः कौशलेयः खरध्वंसी विराधवधपण्डितः विभीषणपरित्राता दशग्रीवशिरोह
रः सप्ततालप्रभेत्ता च हरकोदण्डखंडनः योमदग्न्यमहादर्पज्वलनस्ताडकांतकः वेदान्तसारो हरः सप्ततालप्र
भेत्ता हरकोदण्डखंडनः यामदग्न्यमहादर्पज्वलनस्ताडकांतकः वेदांतसारो वेदात्मा भववैद्यश्च भेषजः दूष
णत्रिशिरोरिश्च त्रिमूर्त्तिस्त्रिगुणस्त्रयी त्रिविक्रमस्त्रिलोकात्मा पुण्यचारित्र्यकीर्त्तनः त्रिलोकीरक्षको धन्वी
दंडकारण्यपुण्यकृत् अहल्यापावनश्चैव पितृभक्तो वरप्रदः जितेंद्रियो जितक्रोधो जितलोभो जगद्गुरुः ऋ
क्षवानरसंघाती चित्रकूटपदाश्रयः जयन्तत्राणवरदः सुमित्रापुत्रसेवितः सर्वदेवाधिदेवश्च मृतवानरजीवनः
महामारीचहर्त्ता च महाभागो महाभुजः सर्वविदस्तुतः सौम्यो ब्रह्मण्यो मुनिसंस्तुतः महायोगी महोदारः सुग्रीवेप्सितरा
ज्यदः सर्वपुण्याधिकफलः तीर्थः सर्वाघनाशनः आदिपुरुषो महापुरुषः परमपुरुषस्तथा पुण्योदयो दयासारः पुरा

रा०स्ता० ल:पुरुषोत्तमः स्मितवक्त्रो मितभाषी पूर्वभाषी च राघवः अनन्तगुणगम्भीरो धीरोदात्तगुणोत्तरः मायामानुष
२२० चारित्रो महादेवादिपूजितः सेतुकृज्जितवारीशः सर्वतीर्थमयो हरिः श्यामाङ्गः सुन्दरः शूरः पीतवासा धनुर्धरः सर्व
यज्ञाधिपो यज्वा जरामरणवर्जितः शिवलिङ्गप्रतिष्ठाता सर्वाघगणवर्जितः परमात्मा परं ब्रह्म सच्चिदानन्दविग्रहः
परं ज्योतिः परं धाम पराकाशः परात्परः परेशः पारगः पारः सर्वदेवात्मकः शिवः ॐ इत्येतस्य रामभद्रस्य नाम्नामष्टोत्त
रशतं गुह्याद्गुह्यतरं देवि तव प्रीत्या प्रकीर्तितं यः पठेच्छृणुयाद्वापि भक्तियुक्तेन चेतसा स सर्वैर्मुच्यते पापैः कल्पको
टिसमुद्भवैः जलानि स्थलतां यान्ति शत्रवो यान्ति मित्रतां राजानो दासतां यान्ति वह्नयो यान्ति सौम्यतां आनुकूल्यं
च भूतानि स्थैर्यं यान्ति चलाः श्रियः अनुग्रहं ग्रहा यान्ति शान्तिमायान्त्युपद्रवाः पठतो भक्तिभावेन जनस्य गिरिसं
भव यः पठेत्प्रयतो भूत्वा तस्य वश्यं जगत्त्रयं यद्यत्कामयते चित्ते तत्तदाप्नोति कीर्तनात् यः पठेद्रामचन्द्रस्य नाम्ना
मष्टोत्तरं शतं स्नानेनापि च कुर्वाणो न स पापेन लिप्यते सर्ववेदेषु तीर्थेषु दानेषु च तपःसु च तत्फलं कोटिगुणितं तस्य वै राम
नानेन लभ्यते अन्तकालेऽपि सर्वेषु पठन्नाम न तत्समश्नुते कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च वैकुण्ठे वासमाप्नोति २२०

दशाष्टधैर्दशापरैः रामंदूर्वादलश्यामंपद्माक्षंपीतवाससं स्तुवंतिनामभिर्दिव्यैर्न्नतेसांसारिणोनराः रामायरामचंद्राय
रामभद्रायवेधसे रघुनाथायनाथायसीतायाःपतयेनमः इमंमंत्रंमहेशानिजपन्नेवदिवानिशं सर्व्वपापवि
निर्म्मुक्तोविष्णुसायुज्यमाप्नुयात् इत्येतद्रामचंद्रस्यमाहात्म्यंवेदसम्मितं कथितंतवगांगेययतस्त्वंवैष्णवोत्तमः
वन्दामहेमहेशानिहरकोदण्डखंडनं जानकीहृदयानंदवर्द्धनंरघुनंदनं इतिपद्मपुराणेपार्व्वतीश्वरसंवादेश्री
रामचंद्राष्टशतनामस्तवराजःसमाप्तः अथश्रीरामकवचंध्यात्वानीलोत्पलश्यामंरामंराजीवलोचनं जा
नकीलक्ष्मणोपेतंजटामुकुटमंडितं सासितूणधनुर्बाणपाणिनक्तंचरान्तकं स्वलीलयाजगत्त्रातुमाविर्भूतमजंवि
भुं रामरक्षांपठेत्प्राज्ञःपापघ्नींसर्वकामदां अस्यश्रीरामकवचस्यकौशिकऋषिरनुष्टुप्छंदःश्रीरामोदेवताश्रीरा
मकवचपाठेविनियोगः ॐशिरोमेराघवःपातुभालंदशरथात्मजः कौशल्येयोदृशौपातुविश्वामित्रप्रियःश्रुती
घ्राणंपातुमखत्राताभुखंसौमित्रिवत्सलः जिह्वांविद्यानिधिःपातुकंठंभरतवंदितः स्कंधौदिव्यायुधःपातुभुजौ
भग्नेशकार्म्मुकः करौसीतापतिःपातुहृदयंयामदग्न्यजित् वक्षःपातुकवन्धारिःस्तनौगीर्वाणवंदितः पार्श्वौकुल

नंवसा व
२२१

पतिः पातु कुक्षिमिक्ष्वाकुनंदनः मध्यं पातु खरध्वंसी नाभिं जाम्बवदाश्रयः गुह्यं जितेंद्रियः पातु पृष्टं पातु रघूद्वह सुग्री
वेशः कटिं पातु शक्थिनी हनुमत्प्रभुः ऊरू रघूत्तमः पातु रक्षःकुलविनाशकृत् जानुनी सेतुकृत्पातु जंघे दशमुखांत
कः पादौ विभीषणश्रीदः पातु रामोऽखिलं वपुः एतां रामबलोपेतां रक्षां यः सुकृती पठेत् स चिरायुः सुखी पुत्री विज
यी विनयी भवेत् पातालभूतलव्योमचारिणः छद्मचारिणः न द्रष्टुमपि शक्तास्ते रक्षितं रामनामभिः रामेति रा
मचंद्रेति रामभद्रेति वा स्मरेन् नरो न लिप्यते पापैर्भुक्तिं मुक्तिं च विंदति जगज्जैत्रैकमंत्रेण रामनाम्नाभिरक्षितं
यः कंठे धारयेत्तस्य करस्थाः सर्वसिद्धयः भूर्जपत्रे त्विमां विद्यां घृतकुंकुमचर्चितां कृत्वा वै धारयेद्यस्तु सोऽभीष्टफ
लमाप्नुयात् काकवंध्या च या नारी मृतवत्सा च या भवेत् वंध्यापत्या जीववत्सा सा च स्यान्नात्र संशयः वज्रपंजर
नामेदं यो रामकवचं पठेत् अव्याहताज्ञः सर्वत्र लभते जयमंगलं आदिष्टवान्यथा स्वप्ने रामरक्षामिमां हरिः तथा
लिखितवान् प्रातः प्रबुद्धो बुधकौशिकः धन्विनौ बद्धनिस्त्रिंशौ काकपक्षधरौ शुभौ वीरौ मां पथि रक्षतां तावुभौ राम राम
लक्ष्मणौ तरुणौ रूपसंपन्नौ सुकुमारौ महाबलौ पुंडरीकविशालाक्षौ चीरकृष्णाजिनांबरौ फलमूलाशिनौ दांतौ ना २२१

पन्नौ ब्रह्मचारिणौ पुत्रौ दशरथस्यैतौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ शरण्यौ सर्वसत्त्वानां श्रेष्ठौ सर्वधनुष्मतां रक्षःकुलनिहन्ता
रौ त्रायेतां नौ रघूत्तमौ आत्तसज्यधनुषाविषुस्पृशावक्षयाशुगनिषंगसंगिनौ रक्षणाय मम रामलक्ष्मणावग्रतः पथि सदैव
गच्छतां सन्नद्धः कवची खड्गी चापबाणधरो युवा गच्छन्मनोरथोऽस्माकं रामः पातु सलक्ष्मणः अग्रतो नृसिंहो मे पृष्ठतो
गरुडध्वजः पार्श्वयोस्तु धनुष्पाणी सशरौ रामलक्ष्मणौ रामो दाशरथिः शूरो लक्ष्मणानुचरो बली काकुत्स्थः पुरुषः
पूर्णः कौशल्येयो रघूत्तमः वेदान्तवेद्यो यज्ञेशः पुराणः पुरुषोत्तमः जानकीवल्लभः श्रीमान् अप्रमेयपराक्रमः इत्ये
तानि जपेन्नित्यं मद्भक्तो यः सदा पठेत् अश्वमेधायुतं पुण्यं संप्राप्नोति न संशयः आपदामपहर्तारं दातारं सर्वसंपदां
गुणाभिरामं श्रीरामं भूयो भूयो नमाम्यहं दक्षिणे लक्ष्मणो धन्वी वामतो जानकी शुभा पुरतो मारुतिर्यस्य तं नमामि
रघूत्तमं इति पद्मपुराणे वज्रपंजरनाम रामकवचं समाप्तं अथ श्रीकृष्णस्तोत्रं प्रसीद भगवन्मह्यमज्ञानात्कुं
ठितात्मने तवांघ्रिपंकजरजोरागिणीं भुक्तिमुत्तमां १ अज प्रसीद भगवन्नमितद्युतिपंजर अप्रमेय प्रसीदास्मद्दुःख
हा पुरुषोत्तमः २ असंवेद्य प्रसीदास्मदानंदात्मन्ननामय अचिन्त्यसार विश्वात्मन् प्रसीद परमेश्वर ३ प्रसीद तुंगतुंगा

गं ० सा० नां प्रसीद गिरिवशोभन प्रसीद त्वं भगं भीरणां भीराणां महाद्युते प्रसीद व्यक्त विस्तीर्ण विस्तीर्ण नामगोचर प्रसीदार्द्रार्द्र जाती
२२२ नां प्रसीदात्तात्तयाविनां ५ गुरोर्गुर्जरीयान्त्रद्देवेश प्रसीदानन्ददेहिनां जयमाधवमायात्मन् जयशाश्वतचक्रभृत् ६ जयशं
खधर श्रीमान् जयनंदकनन्दन जय चक्रगदापाने जयदेव जनार्दन ७ जयरत्नवराबद्धकिरीटाक्रान्तमस्तक जयपक्षि
सा पतिच्छायानिरुद्धार्ककिरणे ८ नमस्ते नरकाराते नमस्ते मधुसूदन नमस्ते ललितापांग नमस्ते नरकान्तक ९ न
मः पापहरेशान नमः सर्वभयापह नमः संभृतसर्वात्मन् नमः संभृतकौस्तुभ १० नमस्ते नयनातीत नमस्ते भयहारक
नमो विभिन्नदेहाय नमः श्रुतिपथातिग ११ नमस्त्रिमूर्त्तिभेदेन सर्गस्थित्यन्तहेतवे विष्णवे त्रिदशारातिजिष्णवे पर
मात्मने १२ चक्रभिन्नारिचक्राय चक्रिणे चक्रबान्धवे विश्वाय विश्ववन्द्याय विश्वभूतात्मवर्त्तिने १३ नमोऽस्तु योगि
ध्येयायात्मन् नमस्त्वध्यात्मरूपिणे भक्तिप्रदाय भक्तानां नमस्ते मुक्तिदायिने १४ जपनं हवनं चेष्टा ध्यानं पूजनसत्क्रि
या देवेश कर्म सर्वं मे भवेदाराधनं तव १५ इति हवनजपार्च्चाभेदतो विष्णुपूजानियतहृदयकर्मा यस्तु मंत्री चिराय राम
स खलु सकलकामान्प्राप्य कृष्णान्तरात्मा जननमृतिविमुक्तात्युत्तमां मुक्तिमेति गोगोपिगोपिकावीतं गोपालं गोषु २२२

गोचरं गोगो विद्यं गोसहस्रैर्न्नौमि गोकुलनायकं ॥ अथ गोपालस्तोत्रम् ॥ नवीननीरदश्यामं नीलेन्दीवरलोचनं वल्लवीनंद
नं वंदे कृष्णं गोपालरूपिणं स्फुरद्बर्हिदलोद्बद्धनीलकुंचितमूर्धजं कदम्बकुसुमोद्बद्धवनमालाविभूषितं गंडमण्डलसंसर्गिच
लत्कांचनकुंडलं स्थूलमुक्ताफलोदारहारोद्योतितवक्षसं हेमांगदतुलाकोटिकिरीटोज्वलविग्रहं मंदमारुतसंक्षोभवलि
ताम्बरसंचयं रुचिरौष्ठपुटन्यस्तवंसीमधुरनिस्वनैः लसद्गोपालिकाचेतोमोहयन्तंमुहुर्मुहुः वल्लवीवदनाम्भोजमधुपान
मधुव्रतं क्षोभयन्तंमनस्तासांसस्मेरापांगवीक्षणैः यौवनोद्भिन्नदेहाभिः संसक्ताभिः परस्परं विचित्राम्बरभूषाभिर्गोपनारी
भिरावृतं प्रभिन्नांजनकालिंदीजलकेलिकलोत्सुकं योधयन्तं क्वचिद्गोपान्व्याहरन्तंगवांगणं कालिंदीजलसंसर्गिशी
तलानिलकंपिते कदम्बपादपच्छायेस्थितं वृन्दावने क्वचित् रत्नभूधरसंलग्नरत्नासनपरिग्रहं कल्पपादपमध्यस्थहे
ममंडपिकागतं वसंतकुसुमामोदसुरभीकृतदिङ्मुखे गोवर्द्धनगिरौरम्येस्थितंरासरसोत्सुकं सव्यहस्ततलन्यस्तगिरिव
र्यातपत्रकं खण्डिताखंडलोन्मुक्तासारधाराघनं वेनुवाद्यमहोल्लासकृतहुंकारनिःस्वनैः सवत्सैरुन्मुखैःशश्वद्गोकुलैर
भिवीक्षितं कृष्णमेवानुगायद्भिस्तच्चेष्टावशवर्तिभिः दण्डपाशोद्यतकरैर्गोपालैरुपशोभितं नारदाद्यैर्मुनिश्रेष्ठैर्वेदवे

तं०स्ता० २२३ दांगपारगो: प्रीतिमुक्तिगधयावाचास्तूयमानं परात्परं य एवं चिन्तयेद्देवं भक्त्यासंस्तौतिमानव: त्रिसंध्यं तस्य तुष्टोसौ ददाति वरमी
प्सितं राजवल्लभतामेतिभवेत्सर्वजनप्रिय: अचलां श्रियमाप्नोति सवाग्मी जायते ध्रुवं इति श्रीगौतमीयतंत्रे श्रीगोपालस्तो
त्रं समाप्तं ॥ अथास्य कवचं पुलस्त्य उवाच भगवन्सर्वधर्मज्ञ कवचं यत्प्रकाशितं त्रैलोक्यमंगलं नाम कृपया कथय प्र
भो सनत्कुमार उवाच शृणु वक्ष्यामि विप्रेन्द्र कवचं परमाद्भुतं नारायणेन कथितं कृपया ब्रह्मणो पुरा ब्रह्मणा कथितं मम
ह्यपरं स्नेहाद्वदामि ते अतिगुह्यतरं तत्त्वं ब्रह्ममंत्रौघविग्रहं यद्धृत्वा पठनाद्ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते ध्रुवं यद्धृत्वा पठनात्पा
ति महालक्ष्मीर्जगत्त्रयं पठनाद्धारणाच्छंभु: संहर्त्ता सर्वतत्त्ववित् त्रैलोक्यजननी दुर्गा महिषादिमहासुरान् वरदृ
प्तान् जघानैव पठनात् धारणाद्यत: एवमिंद्रादय: सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयु: शिष्याय विष्णुभक्ताय साधकाय प्रकाशयेत्
सवा यपरशिष्याय दत्वा मृत्युमवाप्नुयात् त्रैलोक्यमंगलस्यास्य कवचस्य प्रजापति: ऋषि:छन्दश्च गायत्री देवो नाराय
ण:स्वयं धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोग: प्रकीर्त्तित: प्रणवो मे शिर: पातु नमो नारायणाय च भालं पायान्नेत्रयुग्ममष्टा राम
र्णो भुक्तिमुक्तिद: क्लीं पायाच्छ्रोत्रयुग्मं चैकाक्षर: सर्वमोहन: क्लीं कृष्णाय सदा घ्राणं गोविंदायेति जिह्विकां गोपीजन २२३

पदंवल्लभायस्वाहाननंमम अष्टादशाक्षरोमंत्रः कंठंपातु दशाक्षरः गोपीजनपदंवल्लभायस्वाहा भुजद्वयंमम क्लीं ग्लौं क्लीं
श्यामलांगायनमः कुचौ दशाक्षरः क्लीं लक्ष्मी क्लीं करौ पायात् क्लीं लक्ष्मी मांगजोऽवतु हृदयं श्रीभुवनेशानी क्लीं लक्ष्मायक्लीं
स्तनौमम गोपालायाग्निजायान्तं कुक्षियुग्मंसदाऽवतु क्लीं लक्ष्मायसदापातु पार्श्वयुग्मंमनूत्तमः लक्ष्मगोविंदकौ यातु स्मराद्यो
ङेयुतोमनुः अष्टाक्षरः पातु नाभिं लक्ष्मेनिधिप्तनरोऽवतु पृष्ठं क्लीं लक्ष्मकंकालं क्लीं लक्ष्मायद्विगन्तकः सक्थिनीसततं
पातु श्रीं ह्रीं क्लीं लक्ष्मद्वयं ऊरूसप्ताक्षरः पायात्त्रयोदशाक्षरोऽवतु श्रीं ह्रीं क्लीं पदतोगोपीजनवल्लभपदन्ततः भाय
स्वाहेति पायुवे क्लीं ह्रीं श्रीं सदशाक्षरः जानुनीचसदापातु श्रीं क्लीं सदशाक्षरः त्रयोदशाक्षरः पातु जंघेचक्रायुधायु
धः अष्टादशाक्षरो ह्रीं श्रीं पूर्वको विंशदर्णकः सर्वांगमेसदापातु द्वारकानायकोबली नमोभगवतेपश्चाद्वासुदेवायतत्
नःपरं ताराद्यो द्वादशार्णोयंप्राच्यांमांसर्वदावतु श्रीं ह्रीं क्लीं दशवर्णस्तु क्लीं ह्रीं श्रीं षोडशाक्षरः गदाद्युदायुधोविष्णुर्मा
मग्निदिशिरक्षतु ह्रीं श्रीं दशाक्षरोमंत्रो दक्षिणेमांसदावतु तारोनमोभगवते रुक्मिणीवल्लभायच स्वाहेति षोडशार्णोयं प्रा
नैरृत्यांदिशिरक्षतु क्लीं हृषीकेशपदंभायनमोमांवारुणेऽवतु अष्टादशार्णः कामान्तोवायव्येमांसदाऽवतु श्रीं मायाका

तं॰सा॰ महालक्ष्म्यायगोविन्दायफ्रिंगोमनुः द्वादशार्णात्मको विष्णुरूर्ध्वे मां सदावतु वाग्भवं कामलक्ष्म्याय क्लीं गोविन्दाय ततःपरं श्रीं गोपीज
२२४ नवल्लभाय स्वाहा चक्षो ततः द्वाविंशत्यक्षरो मंत्रो मामैशान्यां सदाऽवतु कालीयस्य फणामध्ये दिव्यं नृत्यं करोति तं नमामि
देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतं द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रोऽप्यधो मां सर्वदावतु कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि तन्नोऽनं
गः प्रचोदयात् एष मां पातु चोर्ध्वतः इति ते कथितं विप्र ब्रह्ममंत्रौघविग्रहं त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं ब्रह्मरूपिणं ब्रह्मेशप्र
मुखाधीश नारायणमुखाच्छ्रुतं तव स्नेहान्मयाख्यातं प्रवक्तव्यं न कस्यचित् गुरुं प्रणम्य विधिवत्कवचं प्रपठेत्ततः सकृ
द्द्विस्त्रिर्यथाज्ञानं सोऽपि सर्वतपोमयः मंत्रेषु सकलेष्वेव देशिको नात्र संशयः शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृ
तः हवनादीन्दशांशेन कृत्वा तत्साधयेद्ध्रुवं यदि स्यात्सिद्धकवचो विष्णुरेव भवेत्स्वयं मंत्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्यां
विना ततः स्पर्द्धामुद्धूय सततं लक्ष्मीर्वाणी वसेत्ततः पुष्पांजल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव सकृत्पठेत् दशवर्षसहस्राणां पूजा
याः फलमाप्नुयात् भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि कंठे वा दक्षिणे वाहौ सोऽपि विष्णुर्न संशयः अश्वमे राज
धसहस्राणि वाजपेयशतानि च महादानानि यान्येव प्रादक्षिण्यं भुवस्तथा कलां नार्हन्ति तान्येव सकृदुच्चारणाद्यतः २२४

...दिः

त्रै

कवचस्य प्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः त्रैलोक्यं क्षोभयमेव त्रैलोक्यविजयी भवेत् इदं कवचमज्ञात्वा भजेद्यः पुरुषो
त्तमं शतलक्षं प्रजप्तोपि न मंत्रः सिद्धिदायकः इति सनत्कुमारीयतंत्रे त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं समाप्तं ॐ अथ नृसिं
हकवचं नारद उवाच इन्द्रादिदेववृंदेश तातेश्वर जगत्पते महाविष्णोर्नृसिंहस्य कवचं ब्रूहि मे प्रभो यस्य प्रपठनाद्विद्वान्
त्रैलोक्यविजयी भवेत् ब्रह्मोवाच शृणु नारद वक्ष्यामि पुत्रश्रेष्ठ तपोधन कवचं नरसिंहस्य त्रैलोक्यविजयाभिधं यस्य प्र
प्रपठनाद्वाग्मी त्रैलोक्यविजयी भवेत् स्रष्टाहं जगतां वत्स पठनाद्धारणाद्यतः लक्ष्मीर्जगत्त्रयं पाति संहर्ता च महेश्वरः पठ
नाद्धारणाद्देवा बभूवश्च दिगीश्वराः ब्रह्ममंत्रमयं वक्ष्ये भूतादिविनिवारकं यस्य प्रसादाद्दुर्वासा त्रैलोक्यविजयी मुनिः उ
पठनाद्धारणाद्यस्य शास्ता च क्रोधभैरवः त्रैलोक्यविजयस्यास्य कवचस्य प्रजापतिः ऋषिश्छंदश्च गायत्री नृसिंहो देवता
विभुः क्ष्रौं बीजं मे शिरः पातु चंद्रवर्णो महामनुः उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलंतं सर्वतोमुखं नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं न
माम्यहं द्वात्रिंशदक्षरो मंत्रो मंत्रराजः सुरद्रुमः कंठं पातु ध्रुवं क्ष्रौं ह्रं भगवते चक्षुषी मम नरसिंहाय च ज्वालामालिने पा
तु कर्णकं दीप्तदंष्ट्राय च तथाग्निनेत्राय च नासिकां सर्वरक्षोघ्नाय सर्वभूतविनाशनाय च सर्वज्वरविनाशाय दहदहप

तं०सा० चहृयं रक्षरक्षवर्मश्रस्त्रस्वाहा पातुमुखंमम नारादिरामचंद्रायनमः पातुगुदंमम ह्रीपार्यात्पार्श्वयुग्मंचनारोनमःपदंतत्रः
२२५ नारायणायपार्श्वचश्रांह्रींह्रौंक्रोंचहूंफट् षडक्षरःकटिंपातुॐनमोभगवतेपदंवासुदेवायएष्टक्लींलक्ष्म्यायक्लींमुरुहृयं
क्लींलक्ष्म्यायसदापातुजानुनीचमन्त्रमः ह्रींग्लौंक्लींश्यामलांगायनमः पायात्मदद्वयं ह्रौंनृसिंहायचह्रौंचसर्वांगमे
सदावतु इतितेकथितंवत्ससर्वमंत्रौघविग्रह तवस्नेहान्मयाख्यातंप्रवक्तव्यंनकस्यचित् गुरुपूजांविधायाथगृहीया
त्कवचंततः सर्वपुण्यपुतोभूत्वासर्वसिद्धियुतोभवेत् शतमष्टोत्तरंचास्यपुरश्चर्याविधिस्मृतः हवनादीन्दशांशेनकृत्वा
तत्साधकोत्तमः ततस्तुसिद्धकवचरूपेणमदनोपमः स्पर्द्धामुद्धूयभवनेलक्ष्मीर्वाणीवसेत्ततः पुष्पांजल्यष्टकंदत्वामूलेनैव
पठेत्सकृत् अपिवर्षसहस्राणांपूजायाःफलमाप्नुयात् भूर्जेविलिख्यगुटिकांस्वर्णस्थांधारयेद्यदि कंठेवादक्षिणेवा
होनरसिंहोभवेत्स्वयं योषिद्वामभुजेचैवपुरुषोदक्षिणेकरे बिभृयात्कवचंपुण्यंसर्वसिद्धियुतोभवेत् काकवंध्याचया
नारीमृतवत्साचयाभवेत् जन्मवंध्यानष्टपुष्पाबहुपुत्रवतीभवेत् कवचस्यप्रसादेनजीवन्मुक्तोभवेन्नरः त्रैलोक्यंक्षोभ राम
यत्येवंत्रैलोक्यविजयीभवेत् भूतप्रेतपिशाचाश्चराक्षसादानवाश्चये तंदृष्ट्वाप्रपलायंतेदेशाद्देशांतरंध्रुवं यस्मिन्गृहे २२५

चक्रकवचं यामेवायदि तिष्ठति तद्देशानुपरिस्पन्दप्रयाति प्रति हृत्तः इति ब्रह्मसंहितायां त्रैलोक्यमोहनं नाम नरसिंहकवचं समा
प्तं ॐ अथ शिवस्तवं धरापोग्निमरुद्व्योममखेशेन्द्वर्कमूर्त्तये सर्वभूतात्मरूपाय शंकराय नमो नमः अनुत्पन्नप्रसूतव
साय प्रसूतये प्रसूतजन्मशालिने अतीन्द्रियाय महसे शश्वताय नमो नमः स्थूलसूक्ष्मदन्नविभागाय निर्दिष्टपाय शंभवे भवाय
भवभक्ताय दुःखहर्त्रे नमो नमः तर्ह्नीमार्ज्जोभिभक्ताय तपसां फलदायिने चतुर्वर्गजवदान्याय सर्वज्ञाय नमो नमः आदिम
ध्यान्तशून्याय निरस्ताशेषभीतये योगिध्येयाय महते निर्गुणाय नमो नमः विश्वात्मने विचित्राय विलसच्चन्द्रमौलये
कंदर्पदर्पनाशाय कालहंत्रे नमो नमः विषाशनाय विहरद्वृषस्कंधमुपेयुषे सरिद्दामसमाबद्धकपर्दाय नमो नमः
अनुरूपायानुरुद्धभावायानुरूपनामशरात्मने पुरान्तकाय पूर्णाय पुण्यनाम्ने नमो नमः तुष्टाय निजभक्तानां भुक्तिमुक्तिप्र
दायिने विवाससे नवासो विश्वशास्त्रे नमो नमः त्रिमूर्त्तिमूलभूताय त्रिनेत्रायापि शंभवे त्रिधाम्ने धामरूपाय जन्मपुरा
यनमो नमः देवासुरशिरोरत्नकिरणारुणितांघ्रये कान्ताय निजकान्ताये दत्तार्द्धाय नमो नमः स्तोत्रेणानेन पूजायां श्री
णयेज्जगतः पतिं भुक्तिमुक्तिप्रदं भक्त्यासर्वज्ञं परमेश्वर इति शिवस्तोत्रं अथ पाशुपतकवचं भगवन्देवदेवेश सर्वाम्ना

तं० सा०
२२६
सर्वव्यापीश्वरः

घप्रश्नजित सर्वमेकथितं देवकवचं नप्रकाशितं प्रासादाख्यस्य मंत्रस्य कवचं मे प्रकाशय सर्वरत्नाकरं देवयदि स्नेहोस्ति मां प्रति
श्रीभगवानुवाच प्रसादमंत्रकवचस्य वामदेव ऋषिः पंक्तिश्छंदः सदाशिवो देवता साधकाभीष्टसिद्धये विनियोगः शिरो मे सर्वदा पा
तु मृत्युंजयस्त्रिवीजात्मा आयू रक्षतु मे सदा वटमूलसमासीनो दक्षिणामूर्तिरव्ययः सदा मां सर्वतः पातु षट्त्रिंशात्त्स्वरूपधृ
क् द्वाविंशार्णात्मको रक्षः कुक्षिं मे परिरक्षतु त्रिवर्णात्मा नीलकंठः कंठं रक्षतु सर्वदा चिन्तामणिर्वीजरूपोऽर्द्धनारीश्वरो ह
रः सदा रक्षतु मे गुह्यं सर्वसंपत्प्रदायकः एकाक्षरस्वरूपात्मा कूटव्यापी महेश्वरः मार्तंडभैरवो नित्यं पादौ मे परिरक्षतु तुम्बुरा
ख्यो महावीजस्वरूपस्त्रिपुरान्तकः सदा मां रणभूमौ च रक्षतु त्रिदशाधिपः ऊर्ध्वमूर्द्धानमीशानो मम रक्षतु सर्वदा दक्षिणा
स्यं तत्पुरुषोऽव्यान्मे गिरिनायकः अघोराख्यो महादेवः पूर्वास्यं परिरक्षतु वामदेवः पश्चिमास्यं सदा मे परिरक्षतु उत्त
रास्यं सदा पातु सद्योजातस्वरूपधृक् इत्थं रक्षाकरं देवि कवचं देवदुर्लभं प्रातःकाले पठेद्यस्तु सोभीष्टफलमाप्नुयात्
पूजाकाले पठेद्यस्तु कवचं साधकोत्तमः कीर्तिश्रीकान्तिमेधायुः सहितो भवति ध्रुवं कंठे यो धारयेदेतत्कवचं मत्स्वरूपकं रण
युद्धे च जयमाप्नोति द्यूते वादे च साधकः कवचं धारयेद्यस्तु साधको दक्षिणे भुजे देवा मनुष्या गंधर्वा वश्यास्तस्य न संश २२६

यः कवचं शिरसा यस्तु धारयेद्यतमानसः करस्थास्तस्य देवेशि अणिमाद्यष्टसिद्धयः भूर्जपत्रे त्विमां विद्यां स्तुक्लपटे
नवेष्टितां रजतोदरसंविष्टां कृत्वा वा धारयेत्सुधीः संप्राप्य महतीं लक्ष्मीं मत्रे मद्देहरूपभाक् यस्मै कस्मै न दातव्यं न प्रका
श्यं कदाचन • शिष्याय भक्तियुक्ताय साधकाय प्रकाशयेत् अन्यथा सिद्धिहानिः स्यात्सत्यमेतन्मनोरमे नवस्नेहान्म
ह्यादेवि कथितं कवचं शुभं न देयं कस्यचिद्भद्रे यदीच्छेदात्मनो हितं योर्चयेद्धूपपुष्पाद्यैः कवचं मन्मुखोदितं तेनार्चिता महा
देवि सर्वे देवा न संशयः इति भैरवतन्त्रे सदाशिवकवचं समाप्तं अथ वटुकस्तोत्रं कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुं शं
करं परिपप्रच्छ पार्वती परमेश्वरं श्रीपार्वत्युवाच भगवन्सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु आपदुद्धारणं मंत्रं सर्वसिद्धिप्रदं
नृणां सर्वेषां चैव भूतानां हितार्थं वाञ्छितं मया विशेषतस्तु राज्ञां वै शान्तिपुष्टिप्रसाधनं अंगन्यासकरन्यासबीजन्याससमन्वितं व
क्तुमर्हसि देवेश मम हर्षविवर्द्धनं श्रीभगवानुवाच शृणु देवि महामंत्रमापदुद्धारहेतुकम् सर्वदुःखप्रशमनं सर्वशत्रुनिवर्हणं
अपस्मारादिरोगाणां ज्वरादीनां विशेषतः नाशनं स्मृतिमात्रेण मंत्रराजमिमं प्रिये ग्रहराजभयानां च नाशनं सुखवर्द्धनं स्नेहाद्वक्ष्या
मितं मंत्रं सर्वसारमिमं प्रिये सर्वकामार्थदं मंत्रं राज्यभोगप्रदं नृणां आपदुद्धारणं मंत्रं वक्ष्यामि निविशेषतः प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य देवी

प्रणवमुद्धरेत् वटुकायेति वै पश्चादापदुद्धारणाय च कुरुद्वयं ततः पश्चाद्वटुकाय पुनः क्षिपेत् देवीप्रणवमुद्धृत्य मंत्रोद्धारमिमं प्रि
ये मंत्रोद्धारमिमं देवि त्रैलोक्यस्यापि दुर्लभं अप्रकाश्यमिमं मंत्रः सर्वशक्तिसमन्वितं स्मरणादेव मंत्रस्य भूतप्रेतपिशाचकाः वि
द्रवंति तथा णि वै कालरुद्रादिव प्रजाः पठेद्वा पाठयेद्वापि पूजयेद्वापि पुस्तकं नाग्निचौरभयं वापि ग्रहराजभयं तथा न च मा
री भयं तस्य सर्वत्र सुखवान्भवेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यं पुत्रपौत्रादि संपदः भवंति सततं तस्य पुस्तकस्यापि पूजनात् पार्व
त्युवाच य एष भैरवो नाम आपदुद्धारको मतः त्वया च कथितो देव भैरवः कल्प उत्तमः तस्य नामसहस्राणि प्रयुतान्यर्बुदानि
च सारमुद्धृत्य तेषां वै नामाष्टशतकं वद भगवानुवाच यस्तु संकीर्तयेदेतत्सर्वदुष्टनिवर्हणं सर्वान्कामानवाप्नोति साधकः
सिद्धिमेव च शृणु देवि प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः आपदुद्धारणस्येह नामाष्टशतमुत्तमं सर्वपापहरं पुण्यं सर्वापद्विनिवा
रणं सर्वकामार्थदं देवि साधकानां सुखावहं देहांगन्यासकं चैव पूर्वं कुर्यात्समाहितः भैरवं मूर्ध्नि विन्यस्य ललाटे भीमद
र्शनं अक्ष्णोर्भूताश्रयं न्यस्य वदने तीक्ष्णदर्शनं क्षेत्रपं कर्णयोर्मध्ये क्षेत्रपालं हृदि न्यसेत् क्षेत्राख्यं नाभिदेशे तु कट्यां सर्वाराम
घ्ननाशनः त्रिनेत्रमूर्वोर्विन्यस्य जंघयो रक्तपाणिकम् पादयोर्देवदेवेशं सर्वांगे वटुकं न्यसेत् एवं न्यासविधिं कृत्वा तदनंतरमु

त्तमं नामाष्टशतकस्यास्य छंदोनुष्टुप्प्रकीर्त्तितं बृहदारण्यकोनाम ऋषिश्च परिकीर्त्तितः देवता कथिता चेह सद्भिर्वटुकभैरवः
भैरवो भूतनाथश्च भूतात्मा भूतभावनः क्षेत्रज्ञः क्षेत्रपालश्च क्षेत्रदः क्षत्रियो विराट् श्मशानवासी मांसाशी खर्प्पराशी श्मरांत
कः रक्तपः पानपः सिद्धः सिद्धिदः सिद्धसेवितः करालः कालशमनः कलाकाष्ठातनुः कविः त्रिनेत्रो बहुनेत्रश्च तथा पिंगललोच
नः शूलपाणिः खड्गपाणिः कंकाली धूम्रलोचनः अभीरुर्भैरवो भीरुर्भूतपो योगिनीपतिः धनदो धनहारी च धनवान्प्रतिभान
वान् नागहारो नागकेशो व्योमकेशः कपालभृत् कालः कपालमाली च कमनीयः कलानिधिः त्रिलोचनो ज्वलन्नेत्रस्त्रिशिखी च त्रि
लोकभृत् त्रिवृत्तनयनो डिंभः शान्तः शान्तजनप्रियः वटुको वटुवेषश्च खट्वांगवरधारकः भूताध्यक्षः पशुपतिर्भिक्षुकः परिचा
रकः धूर्त्तो दिगंबरः शौरिर्हरिणः पांडुलोचनः प्रशान्तः शान्तिदः शुद्धः शंकरः प्रियबांधवः अष्टमूर्त्तिर्निधीशश्च ज्ञानचक्षुस्त
पोमयः अष्टाधारः कलाधारः सर्प्पयुक्तः शशीशिखः भूधरो भूधराधीशो भूपतिर्भूधरात्मकः कंकालधारी मुण्डी च व्यालयज्ञो
पवीतवान् जृंभनो मोहनः स्तंभी मारणः क्षोभनस्तथा शुद्धनीलांजनप्रख्यदेहो मुंडविभूषितः बलिभुग्बलिभूतात्मा कामी का
मपराक्रमः सर्वापत्तारणो दुर्ग्गो दुष्टभूतनिषेवितः कामी कलानिधिः कान्तः कामिनीवशकृद्वशी सर्वसिद्धिप्रदो वैद्यः प्रभवि

तं०व०सा० स्युप्रभाववान् अष्टोत्तरशतं नाम भैरवस्य महात्मनः मया ते कथितं देवि रहस्यं सर्वकामदं य इदं पठति स्तोत्रं नामाष्टशतमुत्तमं न
२२८ तस्य दुरितं किंचिन्न रोगेभ्यो भयं तथा न शत्रुभ्यो भयं किंचित्प्राप्नोति मानवः क्वचित् पातकानां भयं नैव पठेत्स्तोत्रमनन्यधीः मारीभये रा
जभये तथा चौराग्निजे भये उत्पातिके महाघोरे तथा दुःस्वप्नदर्शने बंधने च तथा घोरे पठेत्स्तोत्रं समाहितः सर्वं प्रशममायाति भयाद्भैर
वकीर्त्तनात् एकादशसहस्रं तु पुरश्चरणमुच्यते त्रिसंध्यं यः पठेद्देवि संवत्सरमतन्द्रितः स सिद्धिं प्राप्नुयादिष्टां दुर्लभामपि मानवः षण्मा
साद्भूमिकामस्तु स लभेत महीं राजशत्रुविनाशाय जपेन्मासाष्टकं पुनः रात्रौ वारत्रयं चैव नाशयत्येव शत्रुवान् जपेन्मा
सत्रयं रात्रौ राजानं वशमानयेत् धनार्थी च सुतार्थी च दारार्थी यस्तु मानवः जपेद्वारत्रयं यद्वा वारमेकं तथा निशि धनं पुत्रांस्तथा दा
रान्प्राप्नुयान्नात्र संशयः भीतो भयान्प्रमुच्येत देवि सत्यं न संशयः यान्यान्समीहते कामांस्तांस्तान्प्राप्नोति निश्चितं अप्रकाश्यमिदं
गुह्यं न देयं यस्य कस्यचित् सत्कुलीनाय शान्ताय ऋजवे दंभवर्जिते दद्यात्स्तोत्रमिदं पुण्यं सर्वकामफलप्रदं ध्यानं वक्ष्यामि देवस्य यथा
ध्यात्वा पठेन्नरः शुद्धस्फटिकसंकाशं सहस्रादित्यवर्चसं अष्टबाहुं त्रिनयनं चतुर्बाहुं द्विबाहुकं भुजंगमेखलं देवमग्निवर्णशिरो राम
रुहं दिगंबरं कुमारीशं बटुकाख्यं महाबलं खट्वांगमसिपाशं च शूलं चैव तथा पुनः डमरुं च कपालं च वरदं भुजगं तथा नीलजीमूतसंका २२८

ध्वनीलांजनसमप्रभं दंष्ट्राकरालवदनं नूपुरांगदसंकुलं आत्मवर्णसमोपेतं सारमेयसमन्वितं ध्यात्वा जपेत्सुसंहृष्टः सर्वान्कामा
नवाप्नुयात् एतच्छ्रुत्वा ततो देवी नामाष्टशतमुत्तमं भैरवाय प्रहृष्टाभूत्स्वयं चैव महेश्वरी इति विश्वसारतंत्रे आपदुद्धारकल्पे
रवकस्तोत्रराजः समाप्तः अथ भैरवीस्तोत्रं ब्रह्मादयस्तुतिशतैरपि सूक्ष्मरूपां जानन्ति नैव जगदादिमनादिमूर्तिं तस्माद्वयं
कुचनतां नवकुंकुमाभां स्थूलां स्तुमः सकलवाङ्मयमातृभूतां सद्यः समुद्यतसहस्रदिवाकराभां विद्याक्षसूत्रवरदाभयचिह्नहस्तां
नेत्रोत्पलैस्त्रिभिरलंकृतवक्त्रपद्मां त्वां भारहाररुचिरां त्रिभजामः सिंदूरपुंजकचिरं कुचभारनम्रां जन्मांतरेषु कृतपुण्यफलैकग
म्यां अन्योन्यभेदकलहाकुलमानसास्ते जानन्ति किं जडधियस्तव रूपमम्ब स्थूलां वदन्ति मुनयः श्रुतयो गृणन्ति सूक्ष्मां वदन्ति
वचसामधिवासमन्ये त्वां मूलमाहुरपरे जगतां भवानि मन्यामहे वयमपारकृपाम्बुराशिं चंद्रावतंसकलितां शरदिन्दुशुभ्रां पं
चाशदक्षरमयीं हृदि भावयन्ति त्वां पुस्तकं जपवटीममृताढ्यकुंभं व्याख्यां च हस्तकमलैर्दधतीं त्रिनेत्रां शंभुस्त्वमद्रितनयाकलितार्ध
भागो विष्णुस्त्वमम्ब कमलापरिरब्धदेहः पद्मोद्भवस्त्वमसि वागधिवासभूमिरेतेषां क्रियाश्च जगति त्रिपुरे त्वमेव आश्रित्य वाग्भ
वभवांश्चतुरः परादीन्भावान्पदेषु विहितान्समुदीरयंतीं कंठादिभिश्च करणैः परदेवतां त्वां संविन्मयीं हृदि कदापि न विस्मरा

तं०स्ता० मि श्राकुंच्य वायुमवजित्य च वैरिषट्कमालोक्य निश्चलधिया निजनासिकाग्रं ध्यायन्ति मूर्ध्नि कलितेन्दुकलावतंसं त्वद्रूपमम्ब कृति
२२९ नस्तरुणार्कमित्रं त्वं प्राप्य मन्मथरिपोर्वपुरर्धभागं सृष्टिं करोषि जगतामिति वेदवादः सत्यं तदद्रितनये जगदेकमातर्नो चेदशेष
जगतः स्थितिरेव न स्यात् स्रजां विधाय कुसुमैः सुरपादपानां पीठे तवाम्ब कनकाचलगह्वरेषु गायन्ति सिद्धवनिताः सह किन्नरी
भिरास्वादितासवरसारुणनेत्रपद्माः विद्युद्विलासवपुषः श्रियमुद्वहन्तीं यान्तीं स्ववासभवनाच्छिवराजधानीं सौषुम्नवर्त्मकम ह
लानि विकाशयन्तीं देवीं भजे हृदि परामृतसिक्तगात्रीं आनन्दजन्मभवनं भवनं श्रुतीनां चैतन्यमात्रतनुमम्ब तवाश्रयामि ब्रह्मेश
विष्णुभिरुपासितपादपद्मां सौभाग्यजन्मवसतिं त्रिपुरे यथावत् शब्दार्थभावि भवनं सृजतीं गुरूपायातच्छिभर्तृपुनर्भवजन्तुः स्वच्छ
त्वया वन्द्यागमिकाहरति तत्सकलं युगान्ते नाशारदो मनसि जातु न विस्मरामि नारायणीति नरकार्णवतारिणीति गौरीति खेदशमनी
तिसरस्वतीति ज्ञानप्रदेति नयनत्रयभूषितेति त्वामद्रिराजतनये विबुधा भजन्ति ये स्तुवन्ति जगन्मातः श्लोकैर्द्वादशभिः क्रमात् त्वा
मम्ब प्राप्य वाक्सिद्धिं प्राप्नुयुस्ते परां गतिं इति भैरवीस्तवराजः अथास्याः कवचं श्रीदेव्युवाच भैरवाः सकला विद्याः श्रुता राम
श्चाधिगता मया सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं यत्पुरोदितं त्रैलोक्यविजयं नाम शस्त्रास्त्रविनिवारकं त्वत्तः परतरो नाथ कः कृपां कर्तुमर्ह २२९

ईतिः ईश्वरउवाच शृणु पार्वतिवक्ष्यामि सुंदरि प्राणवल्लभे त्रैलोक्यविंजयन्नाम कवचं मंत्रवियहं पठित्वा धारयित्वेदं त्रैलो
क्यविजयी भवेत् जघान सकलान्देत्यान्मायक्तुलां मधुसूदनः ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते य स्तुत्वाभीष्टदायकः धनाधिपः कुबेरोपि वाम
वस्त्रिदशेश्वरः यस्य प्रसादादीशोहं त्रैलोक्यविजयी विभुः नदेयं परशिष्येभ्योऽसाधकेभ्यः कदाचन पुत्रेभ्यः किमथान्येभ्यो दत्वाम
त्युमवाप्नुयात् भैरव्याः कवचस्यापि दक्षिणामूर्तिरिवच विराट्छंदोजगद्धात्रीदेवता कालभैरवी धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियो
गः प्रकीर्तितः अधरोबिंदुमालाढ्यो कामः शक्तिशशीयुतः भृगुर्मनुस्वरयुतः सर्वीबीजत्रयात्मिकावालेषामे शिरः पातु बिंदुना
दयुतापि सा भालं पातु कुमारी सा सर्गहीना कुमारिका दृशौपातु च वाग्बीजं कर्णयुग्मं सदावतु कामबीजं सदा पातु घ्राणयुग्मं
परावतु सरस्वती प्रदा बाला जिह्वां पातु शुचिप्रभा हस्त्रैं कंठं हसकलरीं स्कंधौ पातु हस्त्रौः भुजौ पंचमीभैरवी पातु करौ हस्त्रैं स
दाऽवतु हृदयं सकलरीं वक्षः पातु हसौः स्तनौ पातु सा भैरवी देवी चैतन्यरूपिणी मम हस्त्रैं पातु सदा पार्श्वयुग्मं हसकलरीं सदा कुक्षिं
पातु हस्त्रौः मध्ये भैरवी भुवि दुर्लभा ऐं ईं ॐ मध्यदेशं बीजविद्या सदावतु हस्त्रैं पृष्ठं पातु सदा नाभिं हसकलरीं सदा पातु हसौः करौ पा
तु षट्कूटा भैरवी मम हस्त्रैं सक्थिनी पातु हसकलरीं सदावतु गुह्यदेशं हस्त्रौः पातु जानुनी भैरवी मम संपत्प्रदा सदा पातु ईं जंघे हसक्लीं

र्व

तं०स्ता० पदं पातु ह्स्रैं: सर्वदेहं भैरवी सदावतु हस्रौं मम वतु प्राच्यां हसक्लीं पावके ऽवतु हस्रौं मे दक्षिणे पातु भैरवी चक्रसंस्थिता ह्स्रीं
२३० क्लीं ह्स्रौं मां सदा पातु नैरृत्यां चक्रभैरवी हसकलरीं हसरूः पश्चिमे पातु भैरवी क्रीं क्रीं क्रीं पातु वायव्ये हूं हूं पातु सदोत्तरे क्लीं पातु
सदैशान्ये दक्षिणे कालिकेऽवतु ऊर्द्ध्व पातु क्रबीजानि रक्षन्तु माम धस्थले दिग्विदिक्षु स्वाहा पातु कालिका खड्गधारिणी ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं
फट् सा तारा सर्वत्र मां सदाऽवतु संग्रामे कानने दुर्गे तोये तरंग दुस्तरे खड्गकर्त्रीधरा सोग्रा सदा मां परिरक्षतु इति ते कथितं देवि
सारात्सारतरं महत् त्रैलोक्यविजयं नाम कवचं परमाद्भुतं यः पठेत्प्रयतो भूत्वा पूजायाः फलमाप्नुयात् स्पर्द्धामि द्धूय भवने लक्ष्मी
वाणीवसेत्ततः यः शत्रुभीतो रणकातरो वा भीतो वने वा शलिलालये वा वादे सभायां प्रतिवादिनो वा रक्षः प्रकोपाद्ग्रहसंकुलाद्वा
प्रचंडदंडाक्षशमनाद्व भीतो गुरोः प्रकोपादपि कृच्छ्रसाध्यात् अभ्यर्च्य देवीं प्रपठेत्त्रिसंध्यं स स्यान्महेशप्रतिमो जयी च त्रैलोक्यवि
जयं नाम कवचं सन्मुखोदितं विलिख्य भूर्जपत्रे तु गुटिकां स्वर्णसंस्थां धारयेद्यदि कंठे वा दक्षिणे वाहौ त्रैलोक्यविजयी भवेत् तद्गात्रं
प्राप्य शस्त्राणि भवंति कुसुमानि च लक्ष्मीः सरस्वती तस्य निवसेद्भवने मुखे एतत्कवचमज्ञात्वा यो जपेत्भैरवीं परां वालां वा प्रजपेद्धिरा म
छांदादिभिः प्रसुमाप्नुयात् इति रुद्रयामले देवीश्वरसंवादे त्रैलोक्यविजयं नाम कवचं समाप्तम् अथ श्रीविद्यास्तोत्रं ॐ नमः २३०

मः कल्पान्ते कल्याणवृष्टिभिरिवामृतपूरिताभिः लक्ष्मीस्वयंवरणमंगलदीपिकाभिः सेवाभिरम्ब तव पादसरोजमूले नाकारि किं
मनसि भक्तिमतां जनानां एतावदेव जननि स्पृहणीयमास्ते त्वद्वन्दनासु सलिलस्थसरोजनेत्रे सान्निध्यमुद्यदरुणाम्बुजसोदर
स्य त्वद्विग्रहस्य सुधया परया प्लुतस्य २ ईषत्तमोभावकलुषाः कतिनाम सन्ति ब्रह्मादयः प्रतिदिनं प्रलयाभिभूताः एकः स एव
जननि स्थिरसिद्धिरास्ते यः पादयोस्तव सकृत् प्रणतिं करोति ३ लब्ध्वा सकृत्त्रिपुरसुन्दरि तावकीनं कारुण्यकन्दलितकान्तिभ
रं कटाक्षं कन्दर्पभावसुभगास्त्वयि भक्तिभाजः संमोहयन्ति तरुणीर्भुवनत्रयेपि ४ ह्रींकारमेव तव नाम गृणन्ति वेदा मातस्त्रि
कोणनिलये त्रिपुरे त्रिनेत्रे त्वत्संस्मृतौ यमभटाभिभवं विहाय दीव्यन्ति नन्दनवने सह लोकपालैः ५ हन्तुः पुरामधिगलं प
रिपूर्यमानः क्रूरः कथं नु भविता गरलस्य वेगः नाश्वासनाय यदि मातरिदं तवार्द्धं देहस्य शश्वदमृताप्लुतशीतलस्य ६ स
र्वज्ञतां सदसि वाक्पटुतां प्रसूते देवि त्वदंघ्रिसरसीरुहयोः प्रणामः किं च स्फुरन्मुकुटमुज्ज्वलमातपत्रं द्वे चामरे च महतीं वसुधां
प्रयाति ७ कल्पद्रुमैरभिमतप्रतिपादनेषु कारुण्यवारिनिधिभिस्त्वे भवत्कटाक्षैः आलोकय त्रिपुरसुन्दरि मामनाथं त्वय्ये
व भक्तिभरितं त्वयि बद्धदृष्टिं ८ हन्तेतरेष्वपि निधाय मनांसि चान्ये भक्तिं वहन्ति किल पामरदैवतेषु त्वामेव देवि मनसाहमनु

नं० सा० स्मरामि त्वामेव नौमि जननि शरणं त्वमेव ९ लद्देष्वसत्स्वपि तवान्हि विलोकनानामालोकय त्रिपुरसुंदरि मां कथंचित् नूनं म
231 याचसदृशं करुणैकपात्रं जातो जनिष्यति जनो न च जायते वा १० क्लीं क्लीं मिति प्रतिदिनं जपतां भवाख्यां किन्नाम दुर्लभमिह त्रि
231 पुराधिवासे माला किरीटमदवारणमानिनीयां स्तान् सेवते वसुमती स्वयमेव लक्ष्मीः ११ संघत्कराणि सकलेन्द्रियनन्दनानि
साम्राज्यदानकुशलानि सरोरुहाक्षि त्वद्वन्दनानि दुरिताहरणोद्यतानि मामेव मातरनिशं कलयंतु नान्यं १२ कल्पोपसंहार
णकल्पितताण्डवस्य खण्डपर्शोः परभैरवस्य पाशांकुशैक्षवशरासनपुष्पबाणा सा साक्षिणी विजयते तव मूर्तिरेका १३ ल
ग्नं सदा भवतु मातरिदं त्वदीयं तेजः परं बहुलकुंकुमपंकशोणं भास्वत्किरीटममृतांशुकलावतंसं त्वद्रूपमम्बु कलितिन द्रू
स्तरूणार्कमित्रां १४ ह्रींकारत्रयसंपुटेन महता मंत्रेण संदीपितं स्तोत्रं यः प्रतिवासरं तव पुरो मातर्जपेन्मंत्रवित् तस्य क्षोणिभु
जो भवंति वशगा लक्ष्मीश्चिरस्थायिनी वाणी निर्मलसूक्तिभावभरिता जागर्ति दीर्घं यशः १५ दुमित्वस्नाविरचितं कल्याणीस्तो
त्रं अथ किंकिणीस्तवः किंकिदुखं सकलजननि क्षीयते न स्मरतां याकं कं योगं त्वयि विनुते चित्तमालम्बितायां १ स्मरता भवराम
भयध्वंसि प्रजिता सिद्युभंकरि स्तुता त्वं वाञ्छितं देवि ददासि करुणाकरोति परमानन्दबोधाद्वि रूपतेजः स्वरूपिणि देववन्दति 231

तोरत्नेति ग्रहणं चरणाम्बुजे विद्धि श्रान्तिमहासत्त्रामात्रेमात्रेन्नमोस्तु ते सृष्टिस्थित्युपसंहारहेतुभूते सनातनि गुणत्रयात्मिका
सिलं जगतः कारणेलया अनुग्रहाय भक्तानां गृहीतदिव्यविग्रहे भक्तस्य मे नित्यं हर आयुक्लेशपरमेश्वरि एहि कामुष्मिकी सिद्धिं
देहि त्रिदशवन्दिते तापत्रयपरिम्लानं भजनं त्राहि मां शिवे नान्यं वदामि न शृणोमि न चिन्तयामि नान्यं स्मरामि भजामि न चाश्र
यामि त्यक्त्वा त्वदीयचरणाम्बुजमादरेण मां त्राहि देवि कृपया मयि देहि सिद्धिं अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा वैकल्यात्साधनस्य च यन्न्यू
नमतिरिक्तं वा तत्सर्वं क्षन्तुमर्हसि द्रव्यहीनं क्रियाहीनं श्रद्धामन्त्रविवर्जितं तत्सर्वं कृपया देवि क्षमस्व त्वं दयानिधे यन्म
या क्रियते कर्म्म तन्महत्स्वल्पमेव च तत्सर्वं श्रेयसे भूयात्त्रिदशार्च्य मयाञ्जलिः इतिक्रिंकिनोस्तोत्रं अथ श्रीकवचं
देव्युवाच देवदेव महादेव भक्तानां प्रीतिवर्द्धनं सूचितं यन्महादेव्याः कवचं कथयस्व मे महादेव उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि क
वचं देवदुर्लभं अप्रकाश्यं परं गुह्यं साधकाभीष्टसिद्धिदं कवचस्य ऋषिर्देवि दक्षिणामूर्तिरव्ययः छन्दः पङ्क्तिः समुद्दिष्टं देवी त्रि
पुरसुन्दरी धर्म्मार्थकाममोक्षाणां विनियोगः प्रकीर्त्तितः वाग्भवः कामराजश्च शक्तिवीजं सुरेश्वरि ऐं वाग्भवः पातु शीर्षे क्लीं का
मराजस्तथा हृदि सौः शक्तिवीजं सदा पातु नाभौ गुह्ये च पादयोः ऐं क्लीं सौः वदने पातु बालां मां सर्वसिद्धये हस्रैं हसकल

ऐंह्स्त्रोंपातु भैरवीकंठदेशतः सुंदरीनाभिदेशेमान्शीर्षेकामकलासदा भ्रुनासयोरंतराले महात्रिपुरसुंदरी ललाटेसुभगा
पातु भगामांकंठदेशतः भगोंयाचहृदयेउदरेभगसर्पिणी भगमालानाभिदेशेलिंगेपातुमनोभवा गुह्येपातुमहादेवीराजरा
जेश्वरीशिवा चैतन्यरूपिणीपातुपादयोर्जगदम्बिका नारायणीसर्वगात्रेषुसर्वकार्येशुभंकरी ब्रह्माणीपातुमांपूर्वेदक्षि
णेवैष्णवीतथा पश्चिमेपातुवाराहीउत्तरेतुमहेश्वरी आग्नेय्यांपातुकौमारीमहालक्ष्मीर्नैरृते वायव्यांपातुचामुण्डाइंद्राणीपा श्री ४
तुईशके जलेपातुमहामायापृथिव्यांसर्वमंगला आकाशेपातुवरदासर्वत्रभुवनेश्वरी इदन्तुकवचंदेव्यादेवानामपिदुर्लभं प
ठेत्प्रातःसमुत्थायशुचिःप्रयतमानसः नाधयोव्याधयोतस्यनभयंचभवेत्क्वचित् नचमारीभयंतस्यपातकानांभयंतथा न
दारिद्र्यवशंगच्छेत्तिष्ठेन्मृत्युवशेनच गच्छेच्छिवपुरंदेविसत्यंसत्यंवदाम्यहं इदंकवचमज्ञात्वाश्रीविद्यांयोजपेत्प्रिये सनाप्नोति
फलंतस्यप्राप्नुयाच्छस्त्रयातनं इतिसिद्धजामलेमहात्रिपुरसुंदर्याःकवचं अथमहात्रिपुरसुंदरीकवचं देव्युवाच भ
गवन्देवदेवेशलोकानुग्रहकारक त्वत्प्रसादान्महादेवश्रुतामंत्रास्त्वनेकधा साधनंविविधंदेवकीलकोद्धरणंतथा शापा राम
दिभूषणोद्धारःश्रुतस्त्वत्तोमयाप्रभो राजराजेश्वरीदेव्याःकवचंसूचितंमया श्रोतुमिच्छामितत्सम्यक्कथयस्वमयिप्रभो २३२

ईश्वरउवाच लक्षवारंसहस्राणिवारितासिपुनःपुनः स्त्रीस्वभावात्पुनर्देवि पृच्छसित्वंमहेश्वरि प्रिये अत्यन्तगुह्यकवचंसर्वकामफल
प्रदं प्रीतयेतवदेवेशि कथयामिशृणुष्वतत् अस्यराजेश्वरीश्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीषोडशीविद्याकवचस्यमहादेवऋषिः प्रस्तारःपं
क्तिश्छंदोराजराजेश्वरीश्रीमन्महात्रिपुरसुंदरीदेवताधर्मार्थसाधनेविनियोगः पूर्वेमांभैरवीपातुबालामांपातुदक्षिणे मालिनीपश्चि
मेपातुत्रासिनीउत्तरेऽवतु ऊर्ध्वंस्यापातुमहादेवीमहात्रिपुरसुंदरी अधस्तात्पातुदेवेशीपातालतलवासिनी आधारेवाग्भवःपातुकाम
राजस्तथाहृदि डामरःपातुमांनित्यंमस्तकेसर्वकामदा ब्रह्मरन्ध्रेसर्वगात्रेछिद्रस्थानेचसर्वदा महाविद्याभगवतीपातुमांपरमेश्वरी
ऐंह्रींललाटेमांपातुह्रींक्लींक्लूंसप्तनेत्रयोः नासायांकर्णयोश्चैवह्रांह्रींह्रींचिबुकेतथा सौःपातुचगले हृदयेसह्रींनाभिदेशके
कलह्रींक्लींस्त्रींगुह्यदेशेसह्रींपादयोस्तथा सह्रींमांसर्वतःपातुसकलह्रींपातुसंधिषु जलेस्थलेतथाकाशेदिक्षुराजगृहेतथा
ह्रूंक्षेमांत्वरितापातुसह्रींसह्रींमनोभवा हंसःपायान्महादेविपरंनिष्कलदेवता विजयामंगलादूतीकल्याणीभगमालिनी ज्वाला
चमालिनीनित्यासर्वदापातुमांशिवा इत्येवंकवचंदेविदेवानामपिदुर्लभं तवप्रीत्यामयाख्यातंगोपनीयंप्रयत्नतः इदंरहस्यंपरमंगु
ह्याद्गुह्यतरंप्रिये धन्यंप्रशस्यमायुष्यंभोगमोक्षप्रदंशिवे दुःस्वप्ननाशनंपुंसांनरनारीवशंकरीं आकर्षणकरंदेविसर्वभोगाद

तं०सा० कांशिवे इदं कवचमज्ञात्वा राजराजेश्वरीं शिवाम् यो ऽर्चयेद्योगिनीवृंदैः समन्त्योनात्र संशयः न तस्य मंत्रसिद्धिः स्यात्कदाचिदपि शं
२३३ करि इह लोके च दारिद्र्यं रोगदुःखाद्यशुभानि च परत्र नरकं गत्वा पशुयोनिमवाप्नुयात् तस्मादेतत्सदाभ्यस्य दधिकारी भवेत्ततः मद्वक्त्र
निर्गतमिदं कवचं सुपुण्यं पूजाविधिस्मपुरतो विधिना पठेद्यः सौभाग्यभोगललितानि शुभानि भुक्त्वा देव्याः पदं भजति तत्सुरदुर्लभं तत्का
ले इति कुलानंदसंहितायां षोडशरूप कवचं समाप्तं अथ प्रचण्डचण्डिकास्तोत्रं नाभौ शुद्धसरोजमध्यविलसद्बंधूकपुष्पारुणं भास्व
द्भास्करमंडलं तदुदरे यद्योनिचक्रं महत् तन्मध्ये विपरीतमैथुनरतः प्रद्युम्नतत्कामिनी पृष्ठस्थां तरुणार्ककोटिविलसत्तेजःस्वरूपां शि
वां वामे छिन्नशिरोधरां तदितरे पाणौ महत्कर्त्रिकां प्रत्यालीढपदां दिगंतवसनामुन्मुक्तकेशव्रजां छिन्नात्मीयशिरःसमुच्छल
दसृग्धारां पिबन्तीं परां बालादित्यसमप्रकाशविलसन्नेत्रत्रयोद्भासिनीं वामादन्यत्र नाडीवक्त्रे वहल्लगलादस्रधाराभिरन्नैः पाय
न्तीमस्थिभूषां करकमललसत्कर्त्रिकामुग्ररूपां रक्तामारक्तकेशीमपगतवसनां वर्णिनीमात्मशक्तिं प्रत्यालीढोरुपादामरुणितन
यनां योगिनीद्रां दिग्वस्त्रां मुक्तकेशीं प्रलयघनघटा घोररूपां प्रचंडां दंष्ट्रादुष्प्रेक्ष्यवक्त्रोदरविवरलसल्लोलजिह्वाग्रभासां विद्युल्लोलाम
लाक्षियुग्मां हृदयतटलसद्भोगिभीमां सुमूर्तिं सद्यश्छिन्नात्मकंठप्रगलितरुधिरैः डाकिनीवर्द्धयंतीं ब्रह्मेशानाच्युताद्यैः शिरसि २३३

विनिहितामन्दपादारविंदै शान्मज्ञैर्योगिमुख्यैः प्रतिपदमनिशं चिन्तितां चित्स्वरूपां संसारे सारभूतां त्रिभुवनजननीं छिन्नमस्तां प्रपद्य
स्मा मिष्टांतामिष्टदात्रीं कलिकलुषहरां चेतसा चिन्तयामि उत्पत्तिस्थितिसंहृतीर्घटयितुं धत्ते त्रिरूपां तनूं त्रैगुण्याज्जगतो यदीय
विकृतिः ब्रह्माच्युतः शूलभृत् तामाद्यां प्रकृतिं स्मरामि मनसा सर्वार्थसंसिद्धये ः यस्याः स्मेरपदारविंदयुगले लाभं भजन्ते ऽमराः श्रलिपि
सितपुरं श्रीयोगपट्टाय रोहं वक्त्रविधजनभाजारंभसंभावितो हि पशुजनविरतो हं भैरवीसंश्रितो हं गुरुचरणपरो हं भैरवो हं शि
वो हं इदं स्तोत्रं महापुण्यं ब्रह्मणा भाषितं पुरा सर्वसिद्धिप्रदं साक्षान्महापातकनाशनं यः पठेत्प्रातरुत्थाय देव्याः संनिहितो विवा
तस्य सिद्धिर्भवेद्देवि वाञ्छितार्थप्रदायिनी धनं धान्यं सुतं जायां हयं हस्तिनमेव च वसुंधरां महाविद्यामष्टौ सिद्धिर्भवेद्ध्रुवं वैयाघ्रा
जिनवांछितस्वज घनोरस्ये प्रलम्बोदरे खर्वानिर्वचनीय सर्वसुभगे मुण्डावलीमण्डिते कर्त्रीकुन्दरुचिं विचित्रवलितां ज्ञानं दधा
नेपदे मातर्भक्तजनानुकम्पिनि महामाये स्तुतुभ्यं नमः इति प्रचंडचंडिकास्तोत्रं अथास्याः कवचम् देव्युवाच कथिताः छिन्नम
स्तायाः याया विद्याः सुगोपिताः त्वया नानाविधेनैव शिष्याः अधिगता मया इदानीं श्रोतुमिच्छामि कवचं पूर्वसूचितं त्रैलोक्यविजयं
नाम कृपया कथ्यतां प्रभो भैरव उवाच शृणु वक्ष्यामि देवेशि सर्वदेवनमस्कृतं त्रैलोक्यविजयं नाम कवचं सर्वमोहनं सर्वविद्याम

तं०सा० २३४

यं साध्यां सुरासुरजयप्रदं धारणात्पठनादीशस्त्रैलोक्यविजयी विभुः ब्रह्मा नारायणो रुद्रो धारणात्पठनाद्यतः कर्त्ता पाता च संहर्त्ता

भुवनानां सुरेश्वरि न देयं परशिष्येभ्योऽभक्तेभ्योपि विशेषतः देयं शिष्याय भक्ताय प्राणेभ्योप्यधिकाय च देव्याश्छिन्नमस्तायाः क

वचस्य च भैरवः ऋषिर्विराट्छन्दस्तु देवता छिन्नमस्तका त्रैलोक्यविजये मुक्तौ विनियोगः प्रकीर्त्तितः हुंकारो मे शिरः पातु छि

न्नमस्ता बलप्रभा ह्रीं ह्रूं ऐं त्र्यक्षरी पातु भालं वक्त्रं दिगंबरी श्रीं ह्रीं ह्रूं ऐं दृशौ पातु मुंडकर्त्रिधरापि सा सा विद्या प्रणवाद्यन्ता श्रुति

युग्मं सदावतु वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट्स्वाहा महाविद्या [illegible] भुवादिका घ्राणं पातु छिन्नमस्ता स्वमुंडकर्त्रिधारिणी श्रीमा

याकूर्च्चवाग्बीजैर्वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट्स्वाहा महाविद्या षोडशी ब्रह्मरूपिणी स्वपार्श्वे वालिकाभ्यामसृक्धारां पाययन्ती मु

दं वदनं सर्वतः पातु छिन्नमस्ता स्वशक्तिका मुण्डकर्त्रिधरा रक्ता साधकाभीष्टदायिनी वर्णिनी डाकिनीयुक्ता सापि मामभितोऽ

वतु रमाद्या पातु जिह्वां लज्जाद्याः पातु कण्ठकं कूर्चाद्या हृदयं पातु वागाद्या स्तनयुग्मकं रमया पुटिता विद्या पार्श्वौ पातु महेश्वरी माया

पा पुटिता पातु नाभिदेशं दिगंबरी कूर्च्चेन पुटिता देवी पृष्ठदेशं सदावतु वाग्बीजपुटिता चैषा मध्यं पातु सशक्तिका ईश्वरी कूर्च्चवा राम

ग्बीजैर्वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट्स्वाहा इति महाविद्या कोटिसूर्यसमप्रभा छिन्नमस्ता सदा पायाद् ऊरुयुग्मं सशक्तिका ह्रीं ह्रूं वर्णिनी जा २३४

तु स्त्रीं क्रीं हूं चण्डाकिनीपदं सर्वविद्यास्थिता नित्यासर्वा हूं मे सदावतु प्राच्यां पायादेकलिंगा योगिनी पावकेवतु डाकिनी द
क्षिणे पातु श्रीमहाभैरवीच मां नैरृत्यां सततं पातु भैरवी पश्चिमेऽवतु इन्द्राक्षी पातु वायव्ये सितांगी पातु चोत्तरे संहारिणी सदा
पातु शिवकोणे सकर्त्रिका इत्यष्टशक्तयः पान्तु दिग्विदिक्षु सकर्त्रिका क्रीं क्रीं क्रीं सदा पातु पूर्वे हूं हूं मां पातु पावके क्रीं क्रीं मां
दक्षिणे पातु दक्षिणे कालिकेऽवतु क्रीं क्रीं क्रीं चैव नैरृत्यां हूं हूं मां पश्चिमेऽवतु क्रीं क्रीं पातु मरुत्कोणे स्वाहा पातु सदोत्तरे
महाकाली खड्गहस्ता ईशःकोणे सदावतु तारो माया वधूः कूर्चं फट्कारोऽयं महामनुः खड्गकर्त्रिधरा तारा चोर्ध्वदेशे सदाऽवतु क्रीं
स्त्रीं हूं फट् पाताले पातु नीलसरस्वती इति ते कथितं देवि कवचं मन्त्रविग्रह यद्धृत्वा पठनाद्भीमः क्रोधाख्यो भैरवः प्रभुः सुरासु
र मुनीन्द्राणां कर्ता हर्ता भवेत्स्वयं यस्याज्ञया मधुमती याति सा सा धकं भूतिन्याद्याश्च पक्षिण्यो डाकिन्याद्याश्च खेचराः श्रीमां
ग न्हन्ति तास्य कवचस्य प्रसादतः एतदेव परं ब्रह्म कवचं मन्मुखोदितं देवीमभ्यर्च्य गन्धाद्यैः मूलेनैव पठेत्सकृत् संवत्सरकृता
यास्तु पूजायाः फलमाप्नुयात् भूर्जे विलिखितं चैतद्गुटिकां कांचनस्थितां धारयेद्दक्षिणे बाहौ कंठे वा यदि वाग्यतः सर्वैश्वर्य
युतो भूत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत् तस्य गेहे वसेल्लक्ष्मीर्वाणी च वदनाम्बुजे ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि तद्गात्रे यान्ति सौम्यतां इदं

स्ता

कवचमज्ञात्वायोमन्त्रं छिन्नमस्तकां सोपिशस्त्रप्रहारेणमृत्युमाप्नोतिसत्वरं इतिभैरवतंत्रेभैरवभैरवीसंवादेछिन्नमस्ताकल्पे
त्रैलोक्यविजयंनामकवचंसमाप्तं अथश्यामाकवच भैरवउवाच कालीपूजाश्रुतानाथभावाश्चविविधाःप्रभो इदानीं
श्रोतुमिच्छामिकवचंपूर्वसूचितं त्वमेवशरणंनाथत्राहिमांदुःखसंकटात् भैरवउवाच रहस्यंशृणुवक्ष्यामिभैरवि
प्राणवल्लभे श्रीजगन्मंगलंनामकवचंमंत्रविग्रहं पठित्वाधारयित्वाचत्रैलोक्यंमोहयेत्क्षणात् नारायणोपियद्धृत्वा
नारीभूत्वामहेश्वरं योगेशंक्षोभमनयत्यद्धृत्वाचरघूद्वहः वरदृप्तान्जघानैवरावणादिनिशाचरान् यस्यप्रसा
दादीशोपित्रैलोक्यविजयीविभुः धनाधिपःकुबेरोपिसुरेशोभूच्छचीपतिः एवंसकलादेवाःसर्वसिद्धीश्वराःप्रिये
श्रीजगन्मंगलस्यापिकवचस्यऋषिःशिवः छन्दोनुष्टुप्देवताचकालिकादक्षिणेरिता जगतांमोहनेदुष्टविजयेभुक्ति
मुक्तिषु योषिदाकर्षणेचैवविनियोगःप्रकीर्तितः शिरोमेकालिकापातुक्रींकारैकाक्षरीपरा क्रींक्रींक्रींमेललाटंचकालिकाख
ड्गधारिणी हूंहूंपातुनेत्रयुग्मंह्रींह्रींपातुश्रुतीमम दक्षिणेकालिकेपातुघ्राणयुग्मंमहेश्वरी क्रींक्रींक्रींरसनांपातुहूंहूं राम
पातुकपोलकं वदनंसकलंपातुह्रींह्रींस्वाहास्वरूपिणी द्वाविंशत्यक्षरीकुष्कोमहाविद्यासुखप्रदा खड्गमुण्डधराकालीसर्वा २३५

गमभितोऽवतु क्रीं हूं क्रीं सुन्दरी पातु चामुंडा हृदयं मम ऐं हूं ॐ ऐं ललनद्वयं क्रीं फट् स्वाहा ककुत्स्थलं अष्टाक्षरी महाविद्या तु क्रौं
पातु मम कर्तृका क्रीं क्रीं हूं हूं क्रीं क्रीं करौ पातु षडक्षरी मम क्रीं नाभिं मध्यदेशं च दक्षिणे कालिकेऽवतु क्रीं स्वाहा पातु पृष्ठं तु का
लिका सा दशाक्षरी हूं हूं दक्षिणे कालिके हूं क्रीं पातु कटिद्वयं कालीदशाक्षरीविद्या स्वाहा मम ऊरुयुग्मकं ॐ क्रीं क्रीं मे स्वाहा
पातु कालिका जानुनी सदा काली ह्रींनाम विद्येयं चतुर्वर्गफलप्रदा क्रीं हूं ह्रीं पातु मा गुल्फं दक्षिणे कालिकेऽवतु क्रीं हूं ह्रीं
स्वाहा पातु चतुर्दशाक्षरी मम खड्गमुण्डधरा काली वरदाभयधारिणी विद्याभिः सकलाभिः सा सर्वाङ्गमभितोऽवतु काली कपा
लिनी कुल्या कुरुकुल्या विरोधिनी विप्रचित्ता तथोग्रोग्रप्रभा दीप्ता घनत्विषः नीला घना बलाका च मात्रा मुद्रा मिता च मां एताः
सर्वाः खड्गधारा मुण्डमालाविभूषणाः रक्षन्तु दिग्विदिक्षु मां ब्राह्मी नारायणी तथा माहेश्वरी च चामुण्डा कौमारी चाप
राजिता वाराही नारसिंही च सर्वाश्चामितभूषणाः रक्षन्तु स्वायुधैर्दिक्षु मां यथा तथा इति ते कथितं दिव्यं कवचं परमाद्भुतं श्री
जगन्मंगलं नाम महाविद्यौघविग्रहं त्रैलोक्याकर्षणं ब्रह्मन् कवचं मन्मुखोदितं गुरुपूजां विधायाथ विधिवत्प्रपठेत्ततः क
वचं त्रिः सकृद्वापि यावज्जीवं च वा पुनः एतच्छतार्द्धमावृत्य त्रैलोक्यविजयी भवेत् त्रैलोक्यं क्षोभयत्येव कवचस्य प्रसादतः ।

महाकविर्भवेन्मासात्सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् पुष्पांजलीन्कालिकायै मूलेनैव पठेत्स हात् शतवर्षसहस्राणां पूजायाफलमाप्नुयात् भू
र्जे विलिखितं चैतत्कवचमस्थं धारयेद्यदि शिखायां दक्षिणे वाहौ कंठे वा धारयेद्यदि त्रैलोक्यं मोहयेत्क्रोधात्त्रैलोक्यं चूर्णयेत्क्षणात्
पुत्रवान्धनवान्श्रीमान्नानाविद्यानिधिर्भवेत् ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि तद्गात्रस्पर्शनात्ततः नाशमायांति या नारी वंध्या वा
मृतपुत्रिणी कंठे वा वामबाहौ वा कवचस्य च धारणात् बह्वपत्या जीववत्सा भवत्येव न संशयः न देयं परशिष्येभ्योऽभक्तेभ्यो
विशेषतः शिष्येभ्यो भक्तियुक्तेभ्यो ह्यन्यथा मृत्युमाप्नुयात् स्पर्धामुद्धूय कमला वाग्देवी मंदिरे मुखे पौत्रान्तं स्थैर्यमा
स्थाय निवसत्येव निश्चितं इदं कवचमज्ञात्वा यो भजेत्कालिदक्षिणां शतलक्षं प्रजप्त्वापि तस्य विद्या न सिद्ध्यति स शस्त्रघात
माप्नोति सो चिरान्मृत्युमाप्नुयात् इति भैरवतंत्रे भैरवभैरवीसंवादे श्यामाकवचं समाप्तं अथास्याः स्तोत्र कर्पूरं मध्यमां
त्यस्वरपररहितं सेंदुवामाक्षियुक्तं बीजं ते मातरेतत्त्रिपुरहरवधू त्रिःकृतं ये जपंति तेषां गद्यानि पद्यानि च मुखकुहरादुल्लसंत्ये
व वाचः स्वच्छंदं ध्वांतधाराधररुचिरुचिरे सर्वसिद्धिंगतानां १ ईशानाः सेंदुवाममश्रवणपरिगतं बीजमन्यन्महेशि द्वंद्वं तेम राम
दचेता यदि जपति जनो वारमेकं कदाचित् जित्वा वाचामधीशं धनदमपि चिरं मोहयन्नंबुजाक्षीवृंदं चंद्रार्धचूडे प्रभवति सम २३६

पर्दी

हाघोरवाणावतंसे २ ईशोवैश्वानरस्थः शशधरविलसद्वामनेत्रेणयुक्तो बीजं ते द्वन्द्वमन्यद्विगलितचिकुरे कालिके ये जपन्ति द्वेष ॥
रंघ्नन्तिते च त्रिभुवनमभितोवश्यभावंनयन्ति स्रक्कद्वन्द्वास्रधाराद्वयधरवदने दक्षिणे कालिकेति ३ ऊर्द्ध्वं वामे कृपाणं करत
लतले छिन्नमुण्डं दधाने सव्ये चाभिवरंच त्रिजगदघहरे दक्षिणे कालिकेति तस्यैतन्नामगुह्यं तव मनुविभवं भावयन्त्येवमम्बते
वामच्छेरकरस्थाः प्रकटितवदने सिद्धयस्त्र्यम्बकस्य ४ वर्गाद्यं वह्निसंस्थं विकलतिवलितं तत्त्रयं कूर्चयुग्मं लज्जा द्वन्द्वं च पश्चात्स्मि
तमुखितदघषट्कद्वयं योजयित्वा मातर्ये जेजपन्ति स्मरहरमहिले भावयन्तः स्वरूपं ते लक्ष्मीलास्यलीलाः कमलदलदृशः का
मरूपा भवन्ति ५ प्रत्येकं वा त्रयं वा द्वयमपि च परं बीजमत्यन्तगुह्यं त्वन्नाम्ना योजयित्वा सकलमपि सदा भावयन्तो जपन्ति
तेषां नेत्रारविन्दे विहरति कमला वक्त्रशुभ्रांशुबिम्बे वाग्देवी देवि मुण्डस्रगतिशयलसत्कण्ठि पीनस्तनाढ्ये ६ गतासूनां बाहुप्र
करकृतकाञ्चीपरिलसन्नितम्बां दिग्वस्त्रां त्रिभुवनविधात्रीं त्रिनयनां श्मशानस्थे तल्पे शवहृदि महाकालसुरतप्रयुक्तां त्वां
ध्यायन् जननि जडचेता अपि कवि ७ शिवाभिर्घोराभिः शवनिवहमुण्डास्थिनिकरैः परं संकीर्णायां प्रकटितचितायां हरवधूं प्रविष्टां
संतुष्टामुपरिसुरतेनातियुवतीं सदा त्वां ध्यायन्ति क्वचिदपि न तेषां परिभवः ८ वदामस्ते किम्वा जननि वयमुच्चैर्जडधियो न धाता ना

त० स्ता० २३७ मीशो हरिरपि न ते वेत्ति परमं तथापि त्वद्भक्तिर्मुखरयति चास्माकमसिते तदेतत्क्षन्तव्यं न खलु पशुरोषः समुचितः ९ समन्तादापी
नस्तनजघनदृग्यौवनवतीरताशक्तो नक्तं यदि जपति भक्तस्तव मनुं विवासास्त्वां ध्यायन्गलितचिकुरस्तस्य वशगाः समस्ताः सि
द्धौघा भुवि चिरतरं जीवति कविः १० समाः स्वस्थीभूतां जपति विपरीतां यदि सदा विचिन्त्य त्वां ध्यायन्नतिशयमहाकालसुरतां त
दा तस्य क्षोणीतलविहरमानस्य विदुषः कराम्भोजे वश्याः स्मरहरवधूमहासिद्धिनिवहाः ११ प्रसूते संसारं जननि भवती पाल
यति वा समस्तं क्षित्यादि प्रलयसमये संहरति च अतस्त्वं धातासि त्रिभुवनपतिः श्रीपतिरपि महेशोपि प्रायः सकलमपि
किं स्तौमि भवतीं १२ अनेके सेवन्ते भवदधिकगीर्वाणनिवहान् विमूढास्ते मातः किमपि न हि जानन्ति परमं समाराध्यामाद्यां
हरिहरविरिञ्च्यादिविबुधैः प्रपन्नोस्मि स्वैरं रतिरसमहानन्दनिरतां १३ धरित्री कीलालं शुचिरपि समीरोपि गगनं त्वमेका
कल्याणी गिरिशरमणी कालि सकलं स्तुतिः का ते मातस्तव करुणया मामगतिकं प्रसन्ना त्वं भूया भवमनु न भूयान्मम जनुः १४
श्मशानस्थः स्वस्थो गलितचिकुरो दिक्पटधरः सहस्रं त्वर्काणां निजगलितवीर्येण कुसुमं जपंस्त्वत्प्रत्येकं मनुमपि तव ध्यान
न निरतो महाकालि स्वैरं स भवति धरित्रीपरिवृढः १५ गृहे सम्मार्जन्याः परिगलितबीजं सुचिकुरं समूलं मध्याह्ने वितरति चितायां २३७

यांकुञ्जदिने समुच्चार्य्यप्रेम्णामनुमत्पिसन्तत्तकालि सत्ततंगजाकटोपाविद्धितिपरिवढः सत्यविवरः १६ स्वपुष्पेराकीपकुसुम
धनुषोमन्दिरमहोपुरोध्यायन्ध्यायनयदिजपतिमकरत्वमन्त्रं सगंधर्वश्रेणीपतिरपिकविलामृतनदीनदीनः पर्य्यन्तरमय
दलीनः प्रभवति १७ त्रिपश्चारेपीठेशवशिवहृदिस्मेरवदनां महाकालेनोच्चैर्मदनरसलावण्यनिरतां समासक्तोनक्तंस्वयमपि
रतानंदनिरतो जनोयस्त्वां ध्यायेदपि जननिसस्यात्स्मरहरः १८ सलोमास्थिस्वैरंपललमपिमार्जाररमपिनेपरंचोष्ट्रंमेषंनर
महिषयोःछागमपिवा वलिंतेपूजायामयिवितरतांमर्त्यवसतां सतांसिद्धिः सर्वा प्रतिपदमपूर्वा प्रभवति १९ वशीलक्षंमंत्रंप्रजपति
हविष्याशनरतोदिवामातर्युष्मच्चरणयुगलध्याननिरतः परंनक्तंनग्नोनिधुवनविनोदेनचमनुं जनोलक्षंसम्यक्स्मरहरसमानः
क्षितितले २० इदंस्तोत्रंमातस्तवमनुसमुद्धारणजनुः स्वरूपाख्यंपादम्बुजयुगलपूजाविधियुतं निशार्द्धंवापूजासमयमथवा
यस्तुपठतिप्रलापस्तस्यापिप्रसरतिकवितामृतरसः कुरंगाक्षीवृंदंतमनुसरतिप्रेमतरलंवशस्तस्यक्षोणीपतिरपिकुबेरप्रतिनि
धिः विपुःकारागारंकलयतिचतंकेलिकलयाचिरंजीवन्मुक्तः सभवतिसुभक्तः प्रतिजनुः २२ इतिश्रीमहाकालविरचितंश्यामा
स्तोत्रंसमाप्तं ७ अथतारास्तोत्रं मातर्नीलसरस्वतिप्रणमतांसौभाग्यसंपत्प्रदे प्रत्यालीढपदस्थितेशवहृदिस्मेराननाम्भोरुहे

तं० स्ता० २३८ फुल्लेंदीवरलोचने त्रिनयने कर्त्रीकपालोत्पले खड्गं चादधती त्वमेव शरणं त्वामीश्वरीमाश्रये १ वाचामीश्वरि भक्तकल्पलतिके सर्वा
र्थसिद्धीश्वरि गद्यप्राकृतपद्यजातरचनासर्वार्थसिद्धिप्रदे नीलेन्दीवरलोचनत्रययुते कारुण्यवारांनिधे सौभाग्यामृतवर्षिलेन कृ
पया सिंच त्वमस्मादृशं २ खर्वे गर्वसमूहपूरिततनो सर्पादिवेषोज्वले व्याघ्रत्वक्परिवीतसुंदरकटिव्याधूतघंटांकिते सद्यः कृ
त्तगलद्रजःपरिमिलन्मुंडद्वयीमूर्द्धजग्रंथिश्रेणिनृमुंडदामललिते भीमे भयं नाशये ३ मायानंगविकाररूपललनाबिंद्वर्द्ध
चंद्रात्मिके हूंफट्कारमयी त्वमेव शरणं मंत्रात्मिके मादृशः मूर्तिस्ते जननि त्रिधामघटिता स्थूलातिसूक्ष्मा परा वेदानां न हि
गोचरा कथमपि प्राज्ञानुतामाश्रये ४ त्वत्पादांबुजसेवया सुकृतिनो गच्छन्ति सायुज्यतां तस्य श्रीपरमेश्वरस्य त्रिनयन
ब्रह्मादिसाम्यात्मनः संसाराम्बुधिमज्जने पटुतनून्देवेन्द्रमुख्यान्सुरान्मातस्त्वत्पदसेवने हि विमुखान्किं मन्दधीः सेवते
५ मातस्त्वत्पदपंकजद्वयरजोमुद्रांककोटीरिणस्ते देवा जयसंगरे विजयिनो निःशंकमंके गताः देवोहं भुवने न मे सम इति स्प
र्द्धां वहन्तः परे तत्तुल्यां नियतं यथा शुचिरमी नाशं व्रजन्ति स्वयं ६ त्वन्नामस्मरणात्पलायनपरान्द्रष्टुं च शक्ता न ते भूतप्रेतराक्ष
पिशाचराक्षसगणा यक्षाश्च नागाधिपाः दैत्या दानवपुंगवाश्च खचरा व्याघ्रादिकाजंतवो डाकिन्यः कुपितान्तकाश्च मनुजा मातः २३८

द्गणं भूतले ७ लक्ष्मीः सिद्धिगणाश्च पादुकमुखाः सिद्धास्तथा वारिणां स्तंभश्चापि वरांगने गजघटास्तंभस्तथा मोहनं मातस्त्वत्
पदसेवया खलु नृणां सिद्ध्यन्ति ते ते गुणाः क्लान्तिः कान्तमनोभवस्य भवति क्षुद्रोपि वाचस्पतिः ८ ताराष्टकमिदं रम्यं भक्तिमान्यः प
ठेन्नरः प्रातर्मध्याह्नकाले च सायाह्ने नियतः शुचिः लभते कवितां विद्यां सर्वशास्त्रार्थविद्भवेत् ९ लक्ष्मीमनश्वरां प्राप्य भुक्त्वा भोगा
न्यथेप्सितान् १० कीर्त्तिः कान्तिश्च नैरुज्यं सर्वेषां प्रियतां व्रजेत् विख्यातिं चापि लोकेषु प्राप्यान्ते मोक्षमाप्नुयात् इति नीलत
न्त्रे तारास्तोत्रं समाप्तं अथ ताराकवचं ईश्वर उवाच कोटितन्त्रेषु गोप्या हि विद्यान्त्रऽघमोचिनी दिव्यं हि कवचं तस्याः शृणुष्व
सर्वकामदं १ ताराकवचस्यास्य अक्षोभ्य ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दो भगवती तारा देवता सर्वमन्त्रसिद्धिसमृद्धये विनियोगः प्रणवो मे शिरः पा
तु ब्रह्मरूपा महेश्वरी ह्रींकारः पातु हृदये भवानी शक्तिरूपधृक् फट्कारं पातु सर्वांगं सर्वसिद्धिफलप्रदा खर्वा मां पातु देवेशी
गण्डयुग्मे भयापहा निम्नोदरी सदा युग्मे पातु महेश्वरी व्याघ्रचर्मावृतकटी पातु देवी शिवप्रिया पीनोन्नतस्तनी पातु पार्श्वयुग्मे म
हेश्वरी रक्तवर्तुलनेत्रा च कटिदेशे सदावतु ललज्जिह्वा सदा पातु नाभौ मे भुवनेश्वरी करालास्या सदा पातु लिंगे देवी हरिप्रिया:
पिंगोग्रैकजटा पातु जंघायां विघ्ननाशिनी खड्गहस्ता महादेवी जानुचक्रे महेश्वरी नीलवर्णा सदा पातु जानुनी सर्वदा मम नाग

गं०व०सा० कुंडलधरादेवी पातु पादयुगे ततः नागहारधरादेवी सर्वांगे पातु सर्वदा नागकंकनधरादेवी प्रायश्चांतरदेशतः चतुर्भुजा सदा पातु गमने
२३९ शत्रुनाशिनी खड्गहस्ता महादेवी पातु मां विजयप्रदा नीलाम्बरधरादेवी पातु मां विघ्ननाशिनी खड्गहस्ता महादेवी पातु मां विजयप्रदा
कर्त्रहस्ता सदा पातु विवादे शत्रुमध्यतः ब्रह्मकपालधरादेवी संग्रामे पातु सर्वदा नागकंकनधरादेवी भोजने पातु सर्वदा शवकर्णा म
हादेवी शयने पातु सर्वदा वीरासनधरादेवी निद्रायां पातु सर्वदा धनुर्धारिणा धरादेवी पातु मां धर्मसंकुले नागाश्चितकटी पातु देवी
मां सर्वकर्मसु छिन्नमुण्डधरादेवी कानने पातु सर्वदा चितामध्यस्थिता देवी मारणे पातु सर्वदा द्वीपचर्मधरादेवी पुत्रदारध
नादिषु अलंकारान्विता देवी पातु मां हरवल्लभा रक्तरक्तनदीकुंजे हूं हूं फट् समन्विता बीजरूपा महादेवी पर्वते पातु सर्वदा
मलिधरि वज्रिणि देवि महाप्रतिप्रसरे तथा रक्तरक्तसदा हूं हूं ओं क्रीं स्वाहा महेश्वरी पुष्पकेतुराजार्हे तेकानने पातु सर्वदा ओं
क्रीं वज्रपुष्पे हूं फट् प्रान्तरे सर्वकामदा ओं पुष्पपुष्पे महापुष्पे पातु पुत्रान्महेश्वरी हूं स्वाहा शक्तिसंयुक्ता दारान्रक्षतु सर्वदा २
ओं आं क्रूं फट् स्वाहा महेशानी पातु द्यूते हरिप्रिया ओं क्रीं सर्वविघ्नानुत्सारिणी देवी विघ्नान्मां सर्वदावतु ओं पवित्रवज्रभूमे हूं फट् राम
स्वाहा समन्विता त्वरिता पातु मां देवी सर्वविघ्नविनाशिनी ओं आः सुरेखवज्ररेखे हूं फट् स्वाहा समन्विता पाताले पातु मां देवी ना २३९

लिनीनामसंज्ञिका क्लींकारीपातुमां सर्वे शक्तिरूपांमहेश्वरीं स्त्रींकारीपातुदेवेशीवंधरूपामहेश्वरी हूंस्वरूपामहादेवीपातु क्रोध
रूपिणि फट्स्वरूपामहामायाउत्तरेपातुसर्वदा पश्चिमेपातुमांदेवीफट्स्वरूपाहरिप्रिया मध्येमांपातुदेवेशी हूंस्वरूपामहामाया छन्न
रेपातुसर्वदा पश्चिमेपातुमांदेवीपट्नागात्मजा नीलवल्लीसदापातुसर्वत्रवाग्भवंसदा भवानीपातुभुवनेसर्वैश्वर्यप्रदायिनी विद्यादान
रतादेवीसरस्वती शास्त्रेवादेचसंग्रामेजलेचविषमेगिरौ भीमरूपासदापातुश्मशानेभयनाशिनी भूतप्रेतालयेघोरेदुर्गामांसदाऽ
वतु पातुनित्यंमहेशानीसर्वत्रशिवदूतिका कवचस्यचमहात्म्यंनाहंवर्षशतैरपि शक्नोमिकथितुंदेविभवेत्तस्यफलंचयत् पुत्रदा
रेषुबन्धूनांसर्वदेशेचसर्वदा नविद्यतेभयंतस्यनृपपूज्योभवेच्चसः शुचिर्भूत्वाशुचिर्वापिकवचंसर्वकामदं प्रपठन्वास्मरन्मर्त्यो
दुःखशोकविवर्जितः सर्वशास्त्रेमहेशानिकविराड्भवतिध्रुवं सर्ववागीश्वरोमर्त्योलोकवश्योभवेन्नरः रणेद्यूतेविवादेचजयस्
त्रभवेद्ध्रुवं पुत्रपौत्रान्वितोमर्त्योविलासीसर्वयोषितां शत्रवोदासतांयान्तिसर्वेषांवल्लभःसदा गर्वीखर्वीभवत्येववादीस्खलतिदर्श
नात् मृत्युश्चवश्यतांयातिदासास्तस्यावनीभुजः प्रसंगात्कथितंसर्वंकवचंसर्वकामदं प्रपठन्वास्मरन्मर्त्यः श्रीपातुग्रहणेक्षमः
सर्वदानंदसिंधूनामधिपःकविराड्भवेत् सर्ववागीश्वरोमर्त्योलोकवश्यःसदासुखी गुरोःप्रसादमासाद्यविद्यांप्राप्यसुगोपितां

तं० सा० २४०

तत्रापि कवचं देवि दुर्लभं भुवनत्रये गुरुर्देवो हरः साक्षात् पत्नी तस्य हरप्रिया अभेदेन यजेद्यस्तु तस्य सिद्धिरदूरतः मंत्राचारा महेशानि क-
थिताः पूर्ववत्प्रिये नाभौ ज्योतिस्तथा रक्तं हृदयोपरि चिंतयेत् ऐश्वर्यं सुकवित्वं च महावाणीश्वरो नृपः नित्यं तस्य महेशानि महिलासं-
गमं चरेत् पंचाचाररतो मंत्री सिद्धो भवति नान्यथा शक्तियुक्तो भवेन्मर्त्यः सिद्धो भवति नान्यथा ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ये देवाः
सुरसत्तमा तं दृष्ट्वा साधकं देवि लज्जायुक्ता भवंति ते स्वर्गे मर्त्ये च पाताले ये देवाः सिद्धिदायकाः प्रशंसंति सदा देवि तं दृष्ट्वा सा-
धकोत्तमं इति ते विघ्नात्मकाश्च ये देवाः स्वर्गे मर्त्ये रसातले प्रशंसन्ति सदा सर्वे तं दृष्ट्वा साधकोत्तमं इति ते कथितं देवि मया सम्यक्
प्रकीर्तितं भुक्तिमुक्तिकरं साक्षात् कल्पवृक्षस्वरूपिणं आसाद्याद्यगुरुं प्रसाद्य य इदं कल्पद्रुमालम्बनं मोहेनापि मदेन चापि पति-
तो जाड्येन मुह्यत्यसौ सिद्धोसौ भुवि सर्वदुःखविपदां पारं प्रयात्यन्तके मित्रं तस्य नृपाश्च देवि विपदो नश्यन्ति तस्याशु च लिखित्वा धार-
येद्यस्तु कंठे वामस्कंधे भुजे तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्याद्यद्यन्मनसि वर्तते गोरोचनाकुंकुमेन रक्तचंदनकेन वा यावकेन महेशानि लिखेद्य-
त्रं समाहितः अष्टम्यां मंगले दिने चतुर्दश्यामथापि वा संध्यायां लिखेद्यंत्रं भूर्जपत्रे समाहितः मघायां श्रवणायां वा रेवत्यां वा वि राम
शेषतः सिंहराशिगते चेंदौ कर्कटस्थे दिवाकरे मीनराशौ गुरौ याते वृश्चिकस्थे शनैश्चरे लिखित्वा धारयेद्यस्तु उत्तरा[illegible]गुरौ भ २४०

वन श्मशाने प्रांतरे वापि शून्यागारे विशेषतः निशायां वा लिखेद्यंत्रं तस्य सिद्धिरचंचला भूर्ज्जपत्रे लिखेद्यंत्रं गुरुणा चैव हेस्व
रि ध्यानधारणायोगेन धारयेद्यस्तु भक्तितः अचिरात्तस्य सिद्धिः स्यान्नात्र कार्य्या विचारणा इति रुद्रयामले उग्रताराकवचं समा
सं अथ ताराकवचं देव्युवाच नारा प्रजाश्रुता नानायद्विद्याश्च सकला मया सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं मंत्रविग्रहं त्रैलोक्य
मोहनं नाम सर्वविघ्ननिवारकं शरैवस्तूचितं नाथ लपयामि प्रकाशय भैरव उवाच देवदानवविद्याधरकूश्रजिते प्राणव
ल्लभे त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं शृणु तत्परं सर्वविद्यामयं देवि सर्वमंत्रमयं ध्रुवं महारत्नाकरं सर्वसिद्धिविद्याप्रदायकं वेदव
मो पियद्धृत्वा सर्वज्ञः पठनाद्यतः यद्धृत्वा पठनाद्दीशस्त्रैलोक्यविजयी विभुः धनाधिपः कुवेरश्चरोपि देवाधीशः शचीपतिः प
ठनाद्धारणाज्ज्ञात्वं यतः सर्वदिगीश्वराः सर्वैश्वर्ययुताः सत्त्वः सद्यैश्वर्यमवाप्नुयुः यस्य प्रसादादीशो हं भैरवानां सुरेश्वरि
क्रोधाधिपो महाभीमो देवेषु प्रथितः प्रभुः नाद्यायास्तारिणीश्चैभ्यो दद्याच्छिद्रेभ्य एव च अभक्तेभ्योपि पुत्रेभ्यो दद्यान्मृत्युमवा
प्नुयात् त्रैलोक्यमोहनस्यापि कवचस्य ऋषिः शिवः छन्दो विराट् देवता च सोग्रतारा प्रकीर्त्तिता चतुर्वर्गेषु विद्यायां विजये परि
कीर्त्तितः ॐ ह्रीं स्त्रीं मे शिरः पातु हूं फट् पातु ललाटकं सार्द्धपंचाक्षरी तारा पायान्नेत्रयुगं मम ॐ ह्रीं स्त्रीं हूं श्रुती पायान्नमः

तं०सा०
२४१

पातुचनासिका तारावडहरी पायाद्वदनं मुण्डमालिनी क्रीं स्त्रीं हूं चफटवदनं जिह्वां पायान्महेश्वरी क्रीं स्त्रीं हूं युगलं पातु मापिनी
लसरस्वती स्त्रीं कुल्लौ पातु नियतं तारे कालहररूपिणी हूं घंटां सा सदा पातु बीजैककालहररूपिणी ऐं क्लां स्त्रीं हूं फट् पायाद्वाकुलाराम्मेनु
जहृय श्रीं क्रीं स्त्रीं हूं चफट् पायाद्धि तारामेसूनद्वयं क्रीं क्रीं स्त्रीं हूं चफट् पायन्नारानुहृदयं मम हूं क्रीं स्त्रीं हूं चफट् बीजतारा
पृष्ठं सदावतु ह्लीं क्रीं स्त्रीं हूं चफट पायान्माम्बीकामस्वरूपिणी ॐ क्रीं श्रीं हूं नमः पायात्कुक्षौ महावडहरी ऐं सौः ॐ ऐं क्लीं
फट् स्वाहा कटिदेशं सदाऽवतु अष्टाक्षरी महाविद्यासाक्षाद्ब्रह्मस्वरूपिणी खं हूं ह्रौं ॐ ऐं श्रीं क्रीं सागुह्यदेशे सदाऽवतु सप्ता
क्षरी चोग्रतारा मूलविद्यास्वरूपिणी ॐ क्रीं क्लां हूं नमस्तारायै सर्वालपदं ततः दुस्तरोनारयपदं तारय प्रणवद्वयं स्वाहेतिच महा
विद्याजानुनी सर्वदाऽवतु ऐं सौः ॐ ऐं क्लीं फट् स्वाहा जंघे पातु परात्मिका ॐ क्रीं स्त्रीं हूं फट् तारा हंसा चन्द्रानवाक्षरी महेश्व
तारा पादौ मे नित्यं पातु महेश्वरी ॐ ऐं क्लीं स्त्रीं हंसो स्हौः वदवद वाग्वादिनी तिच कामबीजत्रयं नील सरस्वती स्वरूप ध्व…
द्वंकाद्धिकाद्धिकलाहि स्वाहेतिच चतुर्दिशाक्षिविमपी पातु तारा बिल्वे वपुः इन्दुवामाक्षियुक्पृथ्वीसरस्वत्यनलप्रिया कू…घ राम
तापातु तोर्द्ध्वं मूलविद्यादशाक्षरी तारोमध्यावधःकूर्चकालीकाम्पकलाततः उग्रतारे भगं कामपरालक्ष्मीः शिवांकुशौ म…हाद्या २४१

उक्ता विद्या प्रोक्ता भारादेव्या मयाधुना। विधिवद्ग्रहणादस्या मन्मुंमन्तुपर्थं नयेत् एषा विद्या महागुप्ता तंत्रादिजामुखे सुच
सांप्रतं कथितं दिव्यं कवचाङ्गं मया प्रिये इति निकथितं देवि गुह्याद्गुह्यतरं प्रिये त्रैलोक्यमोहनं नामकवचं मंत्रविग्रहं ज्ञात्वावि
द्यामयं भद्रे केवलं ब्रह्मरूपिणि मंत्रविद्यामयं चैतत्कवचं मन्मुखोदितं गुरुमभ्यर्च्य विधिवत्कवचं प्रपठेद्यदि तेऽ:स
त्वं द्यायथा ह्लानं भैरवस्त्वं ह्मणो ड्वेत् सर्वपापविनिर्मुक्तः कुलकोटीः समुद्धरेत् गुरुःस्यात्सर्वविद्यासु अधिकारी जपा
दिषु शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः शतमष्टोत्तरं जप्त्वा भवेद्भूमिपुरंदरः त्रैलोक्यविचरे [illegible] द्वीरोगगणनाथोऽ
यथा गुहः गद्यपद्यमयी वाणी भवेद्गंगाप्रवाहवत् पुष्पांजल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् पञ्चवर्षसहस्राणां पूजाया
फलमाप्नुयात् भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि पुरुषो दक्षिणे बाहौ योषिद्वामभुजे तथा सर्वसिद्धीश्वरो भूत्वा विच
रेद्भैरवो यथा तद्गात्रं प्राप्य शस्त्राणि ब्रह्मास्त्रादीनि भैरवि माल्यानि कुसुमान्येव भवन्ति सुखदानि च तस्य गेहे विरलं द्रुमो वाणी
वक्त्रे वसेद्ध्रुवं इदं कवचमज्ञात्वा तारां यो भजतेऽधमः स्वल्पायुर्निर्धनो मूर्खो भवत्येव न संशयः इति भैरवीतंत्रे ताराकल्पे त्रैलो
क्यमोहनं नामकवचं अथ वगलामुखीस्तोत्रं चलत्कनककुंडलोल्लसितचारुगंडस्थली लसत्कनकचंपकद्युतिमदिन्दुबिम्बा

मं० सा० २४२

ननां गदाहतविपक्षकां कलितलोलजिह्वांचलां स्मरामि वगलामुखीं विमुखवाङ्मनस्तंभनीं पीयूषोदधिमध्यचारुविलसद्रक्तोत्प
लमंडपे सत्सिंहासनमौलिपातितरिपुं प्रेतासनाध्यासिनीं स्वर्णाभां करपीडितारिरसनां भ्राम्यद्गदां विभ्रमां इत्थं ध्यायति यान्ति वि
लयं सद्योथवापदः २ देवि त्वच्चरणांबुजार्चनकृते यः पीतपुष्पांजलिं भक्त्या वामकरे निधाय च पुनर्मंत्री मनोज्ञाक्षरं पीठध्यानपरोथ
कुंभकवशाद्बीजं स्मरेत्पार्थिवम् तस्यामित्रमुखस्य वाचि हृदये जाड्यं भवेत्तत्क्षणात् ३ वादी मूकति रंकति क्षितिपतिर्वैश्वान
रः शीतति क्रोधी शाम्यति दुर्जनः सुजनति क्षिप्रानुगः खंजति गर्वी खर्वति सर्वविच्च जडति त्वन्मंत्रिणा यंत्रितः श्रीनित्ये वगलामु
खि प्रतिदिनं कल्याणि तुभ्यं नमः ४ मंत्रस्तावदलं विपक्षदलने स्तोत्रं पवित्रं च ते यंत्रं वादिनियंत्रणं त्रिजगतां जैत्रं च चित्रं च ते मा
तः श्रीवगलेति नाम ललितं यस्यास्ति जन्तोर्मुखे त्वन्नामग्रहणेन संसदि मुखस्तंभो भवेद्वादिनां ५ दुष्टस्तंभनमुग्रविघ्नशमनं दारि
द्र्यविद्रावणं भूभृद्भीशमनं चलन्मृगदृशां चेतः समाकर्षणं सौभाग्यैकनिकेतनं मम दृशः कारुण्यपूर्णेक्षणे मृत्योर्मारणमाविरस्तु
पुरतो मातस्त्वदीयं वपुः ६ मातर्भंजय मद्विपक्षवदनं जिह्वांचलां कीलय ब्राह्मीं मुद्रय दैवदेस धिषणामुग्रां गतिं स्तंभय शत्रूंश्चूर्णय राम
य देवि तीक्ष्णगदया गौरांगि पीतांबरे विघ्नौघं वगले हर प्रणमतां कारुण्यपूर्णेक्षणे ७ मातर्भैरवि भद्रकालि विजये वाराहि विश्वाश्रये २४२

श्रीविघ्नेसमयेमहेशीचगलेकामे शिवामिरमे मातङ्गि त्रिपुरेपरात्परतरेस्वर्गापवर्गप्रदे दासोहंशरणागतः करुणयाविश्वेश्वरि
र संरंभेचोरसंघे प्रहरणसमयेबंधनेव्याधिमध्ये विद्यावादे विवादेप्रकुपितनृपतौ दिव्यकालेनिशायां वश्यवास्तंभनेवापिपुवधे म
येनिर्जलेवावनेवा गच्छंस्तिष्ठंस्त्रिकालं यदिपठति शिवं प्राप्नुयादाशुधीरः ९ त्वंविद्यापरमा त्रिलोकजननी विघ्नौघसंछेदिनी योषा
कर्षणकारिणी जनमनः संदोहसंदायिनी स्तंभोत्सारणकारिणीपशुमनः सम्मोहसंदायिनी जिह्वा कीलनभैरवी विजयते ब्र
ह्मादिमन्त्रो यथा १० विद्यालक्ष्मीं सर्वसौभाग्यमायुः पुत्रैः पौत्रैः सर्वसाम्राज्यसिद्धिं मानं भोगं वश्यमारोग्यसौख्यं प्राप्तं तत्तद्भू
तलेस्मिन्नरेण ११ त्वत्कृतं जपसन्नाहं गृहीतं परमेश्वरि दुष्टानां निग्रहार्थाय तं गृहाण नमोस्तु ते इति रुद्रयामले बगलास्तोत्रं
इति स्तवकवचप्रकरणं समाप्तं अथ प्रसंगाः स्तुतः षट्त्रिंशदुपचारा मादयो निरूप्यन्ते अथ चतुःषष्ट्युपचाराः सर्वोपचारमन्त्रा
नारीपूर्वाः कल्पयामि नमः इत्यन्ताः कार्याः ऐं ह्रीं श्रीं पाद्यं कल्पयामि नमः एवं अर्घ्यं कल्पयामि नमः इति क्रमेण आसनारोपणं सु
गंधितैलाभ्यंगं मज्जनशालाप्रवेशं मण्डपमणिपीठोपवेशनं दिव्यस्नानीयमुद्वर्तनं उष्णोदकस्नानं कनककलशच्यु
तसकलतीर्थाभिषेचनं धौतवस्त्रपरिमार्जनं अरुणदुकूलपरिधानं अरुणदुकूलोत्तरीयं आलेपमंडपप्रवेशं आलेप

प

तं०सा० मणिपीठोपवेशनं चंदनागुरुकुंकुमकर्पूरमृगमदगोरोचनादिव्यगंधसर्वांगीनविलेपनं केशभारस्यकालागुरुधूपमल्लि
२४३ कामालतीजातीचंपकाशोकशतपत्रपूगनागकुहलीपुन्नागकल्हारयुग्मसर्वर्तुकुसुममालाभूषणं मण्डपप्रवेशं भू
२४३ षणमणिपीठोपवेशनं नवमणिमुकुटं चंद्रसकलसीमन्तसिंदूरं तिलकरत्नंकालाञ्जनं नासाभरणंपालीयुगलं अधर
यावकं ग्रथनभूषणं कनकचित्रपत्रकं महापदकं मुक्तावलिं एकावलिं देवच्छन्दकं केयूरयुगलचतुष्टयं वलयावलिं
ऊर्मिकावलिं कांचीदामकटिसूत्रं शोभाख्याभरणं पादकटकं रत्ननूपुरं पादांगुलीयकं एककरे पाशं अन्यकरे अंकुशं अ
स्त्र परकरे इक्षुचापं अपरकरे पुष्पबाणान् श्रीमन्माणिक्यपादुके स्वसमानवेशास्त्वाभरणदेवताभिः सह महासिंहासनादि
रोहणं कामेश्वरपर्यंकोपरोहणं अमृतासवपानम् आचमनीयकं कर्पूरवटिकां आनन्दोल्लासविलासहासं मङ्गलारा
त्रिकं श्वेतछत्रं चामरयुगलं दर्पणं तालवृन्तं गंधपुष्पधूपदीपनैवेद्यं कल्पयेत् एतेषामुपचाराणामभावे एतेमन्त्रा
प्याः नवरत्नेश्वरे चतुःषष्ट्युपचाराणामभावे तन्मनुं जपेत् तत्र देवपदं विद्यात् साधकः स्थिरमानसः अथवा दशोपचाराम
चाराः आसनं स्वागतं पाद्यं चार्घ्यमाचमनं ततः स्नानं वासोपवीतं च भूषणानि च सर्वशः गंधपुष्पं तथा धूपं दीप ...त्रं च २४३

तर्पणं माल्यानुलेपनं चैव नमस्कार विसर्जनं अष्टादशोपचारैश्च मंत्री पूजां समाचरेत् अथ षोडशोपचाराः पाद्यार्घ्या
चमनं स्नानं तथा वसनभूषणे गंधपुष्पे धूपदीपनैवेद्याचमनं ततः ताम्बूलमर्चनास्तोत्रं तर्पणं च नमस्क्रिया प्रांतज
येत्पूजायामुपचारांश्च षोडश: अथ दशोपचाराः पाद्यमर्घ्यं तथाचाम्यं मधुपर्काचमनं ततः गंधादयो नैवेद्यांतः
उपचारा दश क्रमात् अथ पञ्चोपचाराः गंधं पुष्पं तथा धूपं दीपं नैवेद्यमेव च अखंडफलमासाद्य कैवल्यं लभते ध्रुवं अ
थोपचारमंत्राः तथा उपचन्दनकुंकुमारुणपयोधाराभिराह्लादितां मामाकारत्नमणिप्रवालघटितां दत्तां गृहाणाम्बिके आमृष्टां सु
रसुन्दरीभिरमलैर्हस्ताम्बुजैर्भक्तितो मातः सुन्दरिभक्तकल्पलतिके श्रीपादुकामादरात् देवेन्द्रादिभिरर्चितं सुरगणैरादाय सिंहा
सनं चंचत्काञ्चनसंचयाभिरचितं चारुप्रभाभास्वरं एतच्चम्पककेतकीपरिमलं तैलं मया निर्मितं गंधोद्वर्तनमादरेण तरुणीदत्तं गृहा
णाम्बिके २ पश्चाद्देवि गृहाण शंभुगृहिणि श्रीसुन्दरि प्रायशो गंधद्रव्यसमूहनिर्भरभरं धात्रीफलं निर्मितम् तत्केशान् परिशोध्य क
कतिकया मन्दाकिनीस्रोतसि स्नात्वा प्रोञ्छनगंधिकं भवतु नः श्रीसुन्दरि त्वन्मुदे ३ सुराधिपतिकामिनीकरसरोजनालीधृतां सच
न्दनसकुंकुमागुरुभरेण विभ्राजितां महापरिमलोज्ज्वलां सरसशुद्धकस्तूरिकां गृहाण वरदायिनि त्रिपुरसुंदरि श्रीपदे ४ गंध
रि

नं०सा० सुरामरकिंनरप्रियतमासंतानहस्तांबुजप्रस्तारैर्ध्रियमाणमुत्तमतरं काश्मीरजापिंजरं भालभास्वरभानुमंडललसत्कान्तिप्रभावोज्वलं चै
२४४ लं निर्मलमातनोतु वसनं श्रीसुंदरि त्वन्मुदे ५ स्वर्णाकल्पितकुंडले श्रुतियुगे हस्ताम्बुजे मुद्रिकां मध्ये सारसनां नितम्बफलके मञ्जीर
मंघ्रिद्वये हारो वक्षसि कंकणौ क्वणरणत्कारौ करद्वंद्वके विन्यस्तं मुकुटं शिरस्यनुदिनं दत्तोन्मदं स्तूयतां ६ ग्रीवायां धृतिकान्तिका
244 न्तपटलं ग्रैवेयकं सुन्दरं सिंदूरं विलसल्ललाटफलके सौंदर्यमुद्राधरं राजत्कज्जलमुज्वलोत्पलदलश्रीमोचने लोचने तद्दिव्यौषधिनिर्मि
तं रचयतु श्रीशांभवि श्रीपदे ७ अमन्दतरमंदरोन्मथितदुग्धसिंधूद्भवं निशाकरकरोपमं त्रिपुरसुंदरि श्रीपदे गृहाण मुखमीक्षितुं मुकु
रबिम्बमाविद्रुमैर्विनिर्मितमघच्छिदे रतिकरांबुजस्थायिनं ८ कस्तूरीद्रवचंदनागुरुसुधाधाराभिराप्लावितं चंचच्चंपकपाटलादिसु
रभिद्रव्यैः सुगंधीकृतं देवस्त्रीगणमस्तकस्थितमहारत्नादिकुंभव्रजैरंभः शांभवि संभ्रमेण विमलं दत्तं गृहाणाम्बिके ९ कह्लारोत्पलनाग
केशरसरोजाख्यावलीमालतीमल्लिकैः वरकेतकादिकुसुमैः रक्ताश्वमारादिभिः पुष्पैर्माल्यभरेण वै सुरभिणा नानारसस्रोतसा ताम्रांभो एग
जनिवासिनीं भगवतीं श्रीसुंदरीं पूजयेत् १० मांसीगुग्गुलुचंदनागुरुरजः कर्पूरशैलेयजैर्माध्वीकैः सहकुंकुमैः सुरभिरैः सर्पि लग
तैः सौरभ्यस्थितिमंदिरे मणिमये पादे भवत्प्रीतये धूपोयं सुरकामिनीविरचितः श्रीसुन्दरि त्वन्मुदे ११ घृतद्रवपरिस्फुरद्रुचिर न २४४

यस्मान्वितोमहात्रिपुरनाशनःसुरनितंविनीनिर्म्मितः सुवर्णचषकस्थितःसघनसारवर्त्यान्वितःनवत्रिपुरसुंदरिस्फुरतुदेविवोऽपोमु
दे १२ ओंनींसौरभनिर्भरंरुचिकरंशाल्योदनंनिर्म्मलंयुक्तंहिंगुमरीचजीरसुरभिर्द्रव्यान्वितैर्व्यंजनैः पक्वान्नेनसपायसेनमधुनादध्या
ज्यसंमिश्रितं नैवेद्यंसुरकामिनीविरचितंश्रीसुन्दरित्वंमुदे १३ लवंगकलिकोज्वलंवहलनागवल्लीदलंसजातिफलकोमलंसघनसा
रपूगीफलं सुधामधुरिमाकुलंरुचिररत्नपात्रस्थितंगृहाणमुखपंकजेस्फुरतमंवतांम्बूलकं १४ शरत्प्रभवचन्द्रमःस्फुरितचं
द्रिकासुंदरंदलद्धुवनरंगिनीललितमौक्तिकाडंबरं गृहाणभवकांचनप्रभवदंडखंडोज्वलंमहात्रिपुरसुंदरिप्रकटमातपत्रंम
हत् १५ मातस्त्वन्मुदमातनोतुसुभगस्त्रीभिःसमान्दोलितंशुभ्रंचामरमिंदुकुंदसदृशंप्रस्वेददुःखापहं सद्योगस्त्यवसिष्ठशुक
नारदव्यासादिवाल्मीकिभिःस्वेचित्तेक्रियमाणएवक्रियतांशर्म्माणवेदध्वनि १६ स्वर्गाङ्गनेमंगलवेणुशंखभेरीनिनादैरुपगीय
माना:कोलाहलैराकुलितातवास्तुविद्याधरीनृत्यकलासुखायमातर्दविभक्तरसभावितवत्नेश्रीयतांयदिकुतोपलभ्यते १७ तत्रलो
ल्यमतिसत्फलमेकंजन्मकोटिभिःरपीहनलभ्यं १७ एतैःषोडशभिःपद्यैरुपचारोपकल्पितैः यःपरांदेवतांस्तौतिसतेषांफलमाप्नु
यात् १८ अथरुद्राक्षमाहात्म्यं शिखायांहस्तयोःकंठेकर्णयोश्चापियोनरः रुद्राक्षंधारयेद्भक्त्याशैवंलोकमवाप्नुयात् न

सं०सा० वक्त्रं तु रुद्राक्षं धारयेद्वामबाहुना चतुर्दशमुखं चैव शिखायां धारयेद्बुधः एकवक्त्रः शिवः साक्षात् ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥ द्विव
२४५ ध्यत्वं प्रजिश्रातो वह्निसंभं करोति च द्विवक्त्रो हरगौरी स्यात् शिवधाद्यघनाशकृत् त्रिवक्त्रोऽग्निस्त्रिजन्मोत्थपापराशिं प्रनाशयेत् चतुर्व
क्त्रः स्वयं ब्रह्मा ब्रह्महत्यां व्यपोहति पञ्चवक्त्रस्तु कालाग्निरगम्याभक्ष्यपापहृत् षड्वक्त्रस्तु गुहः प्रोक्तो गर्भहत्यां शमेदघम् सप्त
वक्त्रः स्वनन्तः स्यात् स्वर्णस्तेयाद्यघनुत्सदा विनायकोऽष्टवक्त्रः स्यात् सर्वानन्तविनाशकृत् भैरवो नववक्त्रस्तु शिवसायुज्यकारकः
दशवक्त्रः स्मृतो विष्णुर्भूतप्रेतपिशाचहा एकादशमुखो रुद्रो नानायज्ञफलप्रदः द्वादशास्यो भवेदर्कः सर्वक्रतुफलप्रदः
त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामफलप्रदः चतुर्दशास्यः श्रीकण्ठो वंशोद्धारकरः परः निश्छिद्रा रुद्राक्षस्य पक्वा रुद्राक्षा धारणे स्मृ
ताः पञ्चामृतं पञ्चगव्यं स्नानकाले प्रयोजयेत् रुद्राक्षस्य प्रतिष्ठायां मन्त्रं पञ्चाक्षरं यथा ॐ त्र्यम्बकादिमन्त्रं च यथा तत्र प्रयोज
येत् त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् तथा ॐ ह्रौं घोरे ह्रूं घोरतरे ह्रूं ॐ ह्सैं ह्रीं
सर्वतः सर्वाङ्गेन नमस्ते रुद्ररूपे ह्रूं अनेनापि च मन्त्रेण रुद्राक्षस्य द्विजोत्तमः प्रतिष्ठां विधिवत्कुर्यात् ततोऽधिकफलं लभेन्नरः ततो राम
ययास्य मन्त्रेण धारयेद्भक्तिसंयुतः ततः क्रमेण मन्त्राः ॐ ॐ भगवान्नमः १ ॐ ॐ नमः २ ॐ ॐ नमः ४ ॐ ह्रूं नमः ५ ॐ ह्रैं नमः ६ २४५

ॐ नं हूं नमः ७ ॐ सः क्रं नमः ८ ॐ हं नमः ९ ॐ क्रीं नमः १० ॐ श्रीं नमः ११ ॐ हूं क्रीं नमः स्वः १२ ॐ क्षां क्षौं नमः १३ ॐ नमो
नमः १४ रुद्राक्षे देहसंस्थे तु कुक्कुरो म्रियते यदि सोऽपि रुद्रपदं याति किं पुनर्मानवा गुह सप्तविंशति रुद्राक्षमालया देहसंस्थया
यत्करोति नरः पुण्यं सर्वं कोटिगुणं भवेत् यो ददाति द्विजातिभ्यो रुद्राक्षं भूविषण्मुख तस्य प्रीतो भवेद्रुद्रः प्रयच्छति निजं पदम इ
ति पद्मपुराणे रुद्राक्षमाहात्म्यं स्कन्दपुराणे कार्त्तिकेय उवाच एक द्वि त्रि चतुः पञ्च षट् सप्त नवा दशैकादशद्वादशत्रयो
दश चतुर्दश एतेषां तु मुखानां च देवताकोऽत्र शंकर गुणं च कीदृशं तेषां कथयस्व यथार्थतः शंकर उवाच शृणु षण्मुख वक्ष्या
च देवताकोऽत्र शंकर तत्त्वेन वक्त्रे वक्त्रे यथाक्रमं एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति द्विवक्त्रो देवदेवोऽसौ गोवधं नाशये
द्ध्रुवं त्रिवक्त्रो दहनः साक्षात् स्त्रीहत्यां व्यपोहति चतुर्वक्त्रः स्वयं ब्रह्मा ब्रह्महत्यां व्यपोहति पञ्चवक्त्रः स्वयं रुद्रः कालाग्निर्नामना
मतः षड्वक्त्रः कार्त्तिकेयस्तु धारयेद्दक्षिणे भुजे ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः सप्तवक्त्रो महासेनः अनन्तो नामनाग
राट् गुरुतल्पादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः अष्टवक्त्रो महासेनः साक्षाद्देवो विनायकः एकोदरकरेणापि संस्पर्शे द्वा गु
स्त्रियां एवमादीनि पापानि अतिपापानि सर्वशः विघ्नास्तस्य च नश्यन्ति मुक्तो याति परां गतिम् गुणा ह्येतेषु सर्वेषु अष्टवक्त्रस्य धा

तं०सा० रणात् नववक्त्रो भैरवः स्याद्धारये द्वामकेभुजे कपिलं मुक्तिदं प्रोक्तं समतुल्यबलो भवेत् लक्षकोटिसहस्राणि ब्रह्महत्यां करोति यः
२४६ तत्सर्वं दहते शीघ्रं नववक्त्रस्य धारणात् दशवक्त्रो महासेनस्साक्षाद्देवो जनार्दनः ग्रहाश्चैव पिशाचाश्च वेतालाब्रह्मराक्षसा प
न्नगाश्च विनश्यन्ति दशवक्त्रस्य धारणात् वक्त्रैकादशरुद्राक्षो रुद्राएकादशस्मृताः शिखायां धारयेन्नित्यं तस्य पुण्यफलं
शृणु अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च हेमशृङ्गयाश्च लक्षस्य साम्यस्य गदतस्य यत्फलं तत्फलं समवाप्नोति रुद्रैका
दशधारणात् रुद्राक्षं द्वादशैर्वक्त्रैः कण्ठदेशे च धारयेत् आदित्यस्तुष्यते नित्यं द्वादशार्कव्यवस्थिता त्रयोदशमुखः
कामः सर्वकामफलप्रदः चतुर्दशास्यश्रीकण्ठो वंशोद्धारकरः परः तत्र क्रमेणामन्त्राः ॐ ह्रें १ ॐ श्रीं २ ॐ ॐ धुं धुं
ॐ क्लीं क्रः ४ ॐ श्रीं ५ ॐ क्लीं ६ ॐ ह्रां ७ ॐ कवं ८ ॐ क्लां ९ ॐ क्लीं १० ॐ श्रीं ११ ॐ ह्रां क्लां १२ ॐ क्षौं स्थौं १३ ॐ नं १४
इति रुद्राक्षसंस्कारः अथ नैमित्तिकादिकर्मभङ्गे प्रायश्चित्तमाह गौतमीये यद्यत्कर्म विलुप्येत नित्यनैमित्तिकं तथा सहस्रं प्र
नेत्रं मूलं चायुतमेव चा नित्यसहस्रं प्रजपेत् नैमित्तिकं तथायुतं इति विष्णुविषयं अन्यत्र तं त्रराजे नित्यादिक्रमदोषेषु श्रीराम
विद्यां शतं जपेत् नैमित्तिकातिक्रमणे सहस्रं प्रजपेन्मनुं पायसं करेणु सर्वेषामेव पापानां संकरे समुपस्थिते प्रायश्चित्तं चेतत्रो २४६

क्रमयुतं मंत्रजापतः अथविद्याराधनमंत्राः तत्रगौतमीये यस्यदर्शनमिच्छन्ति देवाः स्वाभीष्टसिद्धये कृपयादेवदेवेश मदग्रे
सन्निधोभव तस्यैतेपरमेशानस्वागतंस्वागतंप्रभो कृतार्थोनुगृहीतोस्मिसफलंजीवितंतुमे यदागतोसि देवेशचिदानन्दमयाव्यय अज्ञा
नाद्वाप्रमादाद्वावैकल्यात्साधनस्यच यदपूर्णंभवेत्कृत्यंतस्याप्यभिमुखोभव इत्यावाहनमंत्रः यद्भक्तिलेशसंपर्कात्परमानं
दसंभवः तस्मैतेपरमेशानपाद्यंशुद्धायकल्पते इतिपाद्यं देवानामपिदेवायदेवानांदेवतायच आचामंकल्पयामीशशुद्धाया
शुद्धिहेतवे इत्याचमनम् तापत्रयहरंदिव्यंपरमानन्दलक्षणं तापत्रयविमोक्षायतवार्घ्यंकल्पयाम्यहं इत्यर्घ्यं सर्वकालुष्य
हीनायपरिपूर्णसुधात्मकं मधुपर्कमिमंदेवकल्पयामिप्रसीदमे इतिमधुपर्कं उच्छिष्टोप्यशुचिर्वापियस्यस्मरणमात्र
तःशुद्धिमाप्नोतितस्मैतेपुनराचमनंत्विदं इतिमधुपर्कपुनराचमनीयं परमानन्दबोधाब्धिनिमग्ननिजमूर्तयेसाङ्गोपांग
मिदंस्नानंकल्पयाम्यहमीशते इतिस्नानं मायाविनाननतेजन्मनिजगरुरुतेजसे निरावरणविज्ञानवासस्तेकल्पया
म्यहं इतिवासः यमाश्रित्यमहामायाजगत्संमोहनीसदा तस्मैतेपरमेशायकल्पयाम्युत्तरीयकं यस्यशक्तित्रयेनच
संप्रोतमखिलंजगत् यज्ञसूत्रायतस्मैतेयज्ञसूत्रंप्रकल्पये इतियज्ञसूत्रं स्वभावसुन्दराङ्गायसत्यासत्याश्रयायते भूष

तंत्रसार० २४७ णानि विचित्राणि कल्पयामि स्फुरद्द्युति इति भूषणानि समस्तदेवदेवेश सर्वतृप्तिकरं परं अखंडानन्दसंपूर्णं गृहाण जलमु
त्तमं इति जलं परमानंदसौरभ्यपरिपूर्णदिगन्तरं गृहाण परमं गंधं कृपया परमेश्वर इति गंधः तुरीयगुणसंपन्नं नानागु
णमनोहरं आनंदसौरभं पुष्पं गृह्यतामिदमुत्तमं इति पुष्पम् वनस्पतिरसोत्पन्नो गंधाढ्यो गंध उत्तमः आघ्रेयः स
र्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां इति धूपः सुप्रकाशो महादीपः सर्वतस्तिमिरापहः सबाह्याभ्यंतरं ज्योतिर्दीपोयं प्र
तिगृह्यतां इति दीपं गोतमीये पूजा च पंचधा प्रोक्ता तासां भेदान् शृणुष्व मे अभिगमनमुपादानं योगः स्वाध्याय एव
च इज्यापंचप्रकारा चक्रमेण कथयामि ते तत्राभिगमनं नाम देवतास्थानमार्जनं उपलेपनं निर्माल्यदूरीकरण
मेव च उपादानं नाम गंधपुष्पादिचयनं तथा योगो नाम स्वदेवस्यात्मत्वेनैव भावना स्वाध्यायो नाम मंत्रार्थसंधान
पूर्वको जपः सूक्तस्तोत्रादिपाठश्च हरेः संकीर्तनं तथा तत्त्वादिशास्त्राभ्यासश्च स्वाध्यायः परिकीर्तितः इज्या नाम स्वेष्टदेव
श्रा-धि जनं च यथार्चितः इति पंचप्रकारा ह्येताः कथितास्तव सुव्रत सार्ष्टिसामीप्यसालोक्यसारूप्यसायुज्यक्रमात् अथ ... राम
बुद्धिस्तु वैष्णवानामिहोच्यते गृहोपलेपनं चैव तथानुगमनं हरेः भक्त्या प्रदक्षिणं चैव पादयोः शोधनं पुनः पूजार्थं पु २४७

ष्पारणं नक्तौ रात्रौ लग्नं हरेः करयोः सर्वशुद्धीनामियं शुद्धिर्विशिष्यते तन्नामकीर्त्तनं चैव गुणानामथ कीर्त्तनं भक्त्या श्रीकृष्ण
देवस्य वचसः शुद्धिरिष्यते तत्कथाश्रवणं चैव तस्योत्सवनिरीक्षणं श्रोत्रयोर्नेत्रयोश्चैव शुद्धिः सम्यगिहोच्यते पादोदकं च निर्माल्यं
मालानामपि धारणं उच्यते शिरसः शुद्धिः प्रणतस्य हरेः पुनः आघ्राणं गन्धपुष्पादेर्निर्माल्यस्य तपोधन विशुद्धिः स्यादनन्तस्य
घ्राणस्यापि विधीयते पत्रपुष्पादिकं यच्च कृष्णपादयुगार्पितम् तदेकं पावनं लोके तद्धि सर्वं विशोधयेत् ललाटे च गदा कार्या मूर्ध्नि
चापं शरांस्तथा नन्दकं चैव हृन्मध्ये शङ्खचक्रं भुजद्वये शङ्खचक्राङ्कितो विप्रः श्मशाने म्रियते यदि प्रयागे या गतिः प्रोक्ता सा गति
स्तस्य गौतम तत्रान्तरे यानैर्वा पादुकाभिर्वा यानं भगवतो गृहे देवोत्सवेष्वसेवा च प्रणामस्तु तदग्रतः उच्छिष्टे चैव तथाशौचे भगव
द्वन्दनादिकं एकहस्तप्रणामश्च तत्पुरस्तात्प्रदक्षिणं पादप्रसारणं चाग्रे तथा पर्यङ्कबन्धनं शयनं भक्षणं चापि मिथ्याभाषणमेव
च उच्चैर्भाषा मिथो जल्पो रोदनानि च विग्रहः निग्रहानुग्रहौ चैव स्त्रीषु च क्रूरभाषणं कश्मलावरणं चैव परनिन्दा परस्तुतिः
अश्लीलभाषणं चैव अधोवायुविमोक्षणं शक्तौ गौणोपचारश्च अनिवेदितभक्षणं तत्तत्कालोद्भवानां च फलादीनामनर्पणं
म. विनियुक्तावशिष्टस्य प्रदानं व्यञ्जनस्य च पृष्ठीकृत्यासनं चैव परनिन्दा परस्तुतिः गुरौ मौनं निजस्तोत्रं देवतानिन्दनं तथा अ

तं०सा० २४८

पराधासहस्राणि विष्णोर्द्वात्रिंशत्परिकीर्तिताः इदमप्युपलक्षणं वशिष्ठे केशवाग्रेन्नृत्यगीतं न करोति हरेर्दिने वह्निना किं न दग्धोऽसौ ग
नः किं न रसातलं नारदीये स्मरणं कीर्तनं विष्णोः कलौ मन्त्र उपादिकं दानं तु प्रीतये तस्य नान्यथा गतिरिष्यते गौतमीये० शालग्रा
मशिलातोयमपीत्वा यस्तु मस्तके प्रक्षेपनं प्रकुर्वीत ब्रह्महा स निगद्यते विष्णोः पादोदकं पीतं कोटिहत्याघनाशनं तदेवाष्टगुणं पाप
भूमौ विन्दुनिपातनात् आगमेऽपि हित्वा हरिप्रियं देवि तुलसी त्रयं च तोयम्पदे नैवेद्यं वक्रमघपानवल्लितं गुर्वेगनास्तं गजं
श्रीसाध्वीनमतिस्थितिर्हरेर्जलैस्तत्संगजं श्रीसाध्वीनमतिस्थितिर्हरेर्जलैस्तत्संगजं किल्बिषं शालग्रामशिलानृसिंहमहिमा
कोऽप्येष लोकोत्तरः सुप्तप्रबोधकालोऽयमन्त्राणामभीधीयते मन्त्रविद्याविभागेन द्विविधा मन्त्रजातयः मन्त्राः पुंदेवताः प्रोक्ता
विद्याः स्त्रीदेवताः पुंमन्त्रा हूंफडन्ताः स्युः स्त्रियो द्विठान्ताः स्युः स्त्रियो मताः नपुंसका नमोन्ताः स्युः त्युक्तामनवस्त्रिधा एत
न्यारिभवेद्विद्या महाशब्देन गीयते एवं मन्त्रेऽपि आग्नेयसौम्यात्मका मन्त्रा विज्ञेयाः क्रूरसौम्ययोः कर्मणोर्वह्नितारान्तविद्या
याः समीरिताः आग्नेया मनवः सौम्या भूयिष्ठं हसमन्ताक्षराः आग्नेयाः संप्रबुध्यन्ते प्राणे चरति दक्षिणे भागेन्यस्मिन् स्थिते प्रा राम
णे सौम्या बोधं प्रयान्ति ते नाडीद्वयगते प्राणे सर्वे बोधं प्रयान्ति ते प्रयच्छन्ति फलं सर्वं प्रबुद्धा मन्त्रिणां सदा प्राणोपानसमायोगा २४८

च्छिवशात्तयोरनुमेलनं प्रबोधकालो विज्ञेयः स्वयकालस्ततः परं तथा वामवहो यदा वायुर्ईश्वानां योजनं तदा दक्षिणस्य शरदावा
युतदा दीर्घानियोजिताः उभयस्थो यदा वायुस्तदा स्यादुभयात्मकः संपुटीकृत्य मंत्रेण आदिलान्तान्सबिंदुकान् पुनश्च सवि
सर्गं ओंस्तानहकारं केवलं जपेत् एवं जप्तोपदिष्टाश्च प्रबुद्धः सर्वसिद्धिदः इति सुप्तप्रबोधकालः अथ योगासनानि
पद्मासनं स्वस्तिकाख्यं भद्रं वज्रासनं तथा वीरासनमिति प्रोक्तं क्रमादासनपञ्चकं ऊर्वोरुपरि विन्यस्य सम्यक् पादौ तले
उभे अंगुष्ठौ च निबध्नीयाद्धस्ताभ्यां व्युत्क्रमात्ततः पद्मासनमिति प्रोक्तं योगिनां हृदयंगमम् जान्वोरन्तरे सम्यक् कृत्वा पाद
तले उभे ऋजुकायो विशेद्योगी स्वस्तिकं तत्प्रचक्षते १ सीमन्याः पार्श्वयोर्न्यस्य गुल्फयुग्मं सुनिश्चितं वृषणाधः पार्श्वे
पादौ पाणिभ्यां च परिबंधयेत् भद्रासनं समुद्दिष्टं योगिभिः परिकल्पितं ३ ऊर्ध्वौ पादौ क्रमान्न्यस्य जान्वोः प्रत्यङ्मुखांगु
ली करौ निदध्यादाख्यानं वज्रासनमुत्तमं ४ एकं पादमधः कृत्वा विन्यस्योरौ तथेतरं ऋजुकायो विशेद्योगी वीरासनमिती
रितं अथ मुद्राप्रकाराः अथ मुद्राः प्रवक्ष्यामि सर्वतंत्रेषु गोपिताः याभिर्विरचिताभिश्च मोदन्ते मंत्रदेवताः अर्चने जपका
ले च ध्याने काम्ये च कर्मणि स्नाने वावाहने शंखे प्रतिष्ठायां च रक्षणे नैवेद्ये च तथान्यत्र तत्तत्कल्पप्रकाशिते स्थाने मुद्राः प्र

तं०सा०
२४२

द्रष्टव्याः स्वस्वलक्षणलक्षिताः आवाहनादिकामुद्रा नव साधारणीमताः तथा षडंगमुद्राश्च सर्व्वमन्त्रेषु योजयेत् एकोनविंशतिर्मु
द्रा विष्णोः नाम गोचिभिः शंखचक्रगदापद्मवेणुश्रीवत्सकौस्तुभाः वनमालातथाज्ञानमुद्राविल्वाह्वयातथा गरुडाख्यापरामु
द्राविष्णोः संतोषवर्द्धिनी नारसिंही च वाराही हयग्रीवा धनुस्तथा बाणमुद्रा तथा परशुर्जगन्मोहिनिका तथा म काममुद्रा
परा ख्याता शिवस्य दशमुद्रिकाः लिंगयोनित्रिशूलाख्या माला हेष्टा भीर्म्मृगात्मिका खट्वांगं च कपालाख्या डमरुः शिवतोषिताः
सूर्य्यस्यैकैव पद्माख्या सप्त मुद्रा गणेशतुः दन्तपाशांकुशा विघ्नपरशुलड्डुकसंज्ञकाः बीजपूराह्वया मुद्रा विज्ञेया विघ्नपूजने
पाशांकुशवराभीतिखड्गचर्म्मधनुश्शराः मौसली मुद्रिका दौर्गा मुद्राः शक्तेः प्रियंकराः लक्ष्मीमुद्राऽब्जिनी लक्ष्म्या वाग्वादि
न्याः पूजने अक्षमाला तथा वीणा व्याख्या पुस्तकमुद्रिका सप्तजिह्वाह्वया मुद्रा विज्ञेया वह्निपूजने मत्स्यमुद्रा च कूर्म्माख्या
लेलिहा मुंडसंज्ञका महायोनिरिति ख्याता सर्वसाधारणी सिद्धिसम्बृद्धिदा श्यामार्च्चने महायोनिः श्यामादौ मुद्रिका
मत्स्यकूर्म्माख्यालेलिहा सर्वसाधारणीमता तारार्चनं विशेषाच्च कथ्यते पंचमुद्रिका योनिश्च भूतिनी चैव बीजाख्या दैत्यधूमिनी राम
नी लेलिहानेति संप्रोक्ता पंचमुद्रा विलोकिता दशमा मुद्रिका ज्ञेयाः त्रिपुरायाः प्रपूजने संक्षोभद्रावणाकर्षवश्योन्मादमहांकुशाः २४८

खेचरीबीजयोन्याख्या त्रिखंडापरिकीर्त्तिता कुंभमुद्राभिषेके स्यात्पद्ममुद्रासने तथा कालकर्णीप्रयोगे स्याद्विघ्नप्रश[illegible]
णि गालिनी च प्रयोगे स्याद्ग्रलक्षो धनकर्म्मणि श्रीगोपालार्च्चने वेणुर्नृहरेर्न्नारसिंहिका वाराहस्य च पूजायां व[illegible]
स्य प्रदर्शयेत् हयग्रीवार्च्चने चैव हयग्रीवां च दर्शयेत् रामार्च्चने धनुर्वाणमुद्रे पर्शुस्तथार्च्चने परशुरामस्य विज्ञेया गरुड[illegible]
नसंज्ञका वासुदेवाह्वया ध्याने कुंभमुद्रानुरक्षणे सर्वत्र प्रार्थने चैव प्रार्थनाख्यां नियोजयेत् उद्देशानुक्रमादासां मु[illegible]
णिलक्षणं निचहस्ताभ्यामंजलिर्बध्वानामिकामूलपर्व्वणोः अंगुष्ठौ निक्षिपेत्सेयं मुद्रा त्वावाहनी स्मृता: १ अधोमुखी त्वियं
चेत्स्यात्स्थापनीमुद्रिका स्मृता: २ उच्छ्रितांगुष्ठमुष्ट्योस्तु संयोगात्संनिधापनी ३ अन्तःप्रवेशितांगुष्ठा सैव संरोधनी मता:
४ उत्तानमुष्टियुगलाभ्यां मुखीकरणी मता देवतांगे षडंगानां न्यासः स्यात्सकलीकृतिः ५ सव्यहस्तकृता मुष्टिर्दीर्घाधोमुखत
र्ज्जनी अवगुंठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता ६ अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टाकनिष्ठानामिका पुनः तथैव तर्ज्जनीमध्या धेनुमुद्रा
समीरिता ७ अमृतीकरणं कुर्य्यात्तया साधकसत्तमः ८ अन्योन्यग्रथितांगुष्ठा प्रसारितपरांगुली महामुद्रेयमुदिता परमी
करणे बुधैः ९ प्रयोजयेदिमां मुद्रां देवताह्वानकर्म्मणि अंगन्यासस्य या मुद्रास्तासां लक्षणमुच्यते वेदमवीनां समुद्रा

तं॰ वसा॰ २५० णांकर्ष्यंतेलक्षणोन्यथा वामांगुष्ठंतुसंगृह्यदक्षिणेनतुमुष्टिना कृत्वोत्तानंततोमुष्टिमंगुष्ठंतुप्रसारयेत् वामांगुष्ठस्य प
२५० श्चिमांसंयुक्ताःस्युःप्रसारिताः दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टमुद्रा शंखसंज्ञका हस्तौ चसम्मुखौ कृत्वासुभुग्नौसुप्रसारितौ कनि
ष्ठिकांगुष्ठकौ लग्नौमुद्रैषाचक्रसंज्ञिका २ अन्योन्याभिमुखौकृत्वासुभुग्नौसुप्रसारितौतुग्रथितांगुली अंगुल्यौम
ध्यमे भूयःसंलग्नेसंप्रसारिते गदामुद्रेयमुदिताविष्णोःसन्तोषवर्द्धिनी ३ हस्तौतुसम्मुखौकृत्वासन्नतावुन्नतांगुली तलंतुमि
लितांगुष्ठौकृत्वैषापद्ममुद्रिका ४ उच्चैर्वामकरांगुष्ठोलग्नस्तस्यकनिष्ठिका दक्षिणांगुष्ठसंलग्नातत्कनिष्ठाप्रसारिता:
तर्जनीमध्यमानामा किंचित्संकोचवालिता वेणुमुद्राभवेदेषासुगुप्ताप्रेयसीहरेः ५ अन्योन्यस्पृष्टकरयोर्मध्यमानामि
कांगुली अंगुष्ठेनतुवध्नीयात्कनिष्ठामूलसंस्थिते तर्जन्यौकारयेदेषामुद्राश्रीवत्ससंज्ञिका ६ अनामापृष्ठसंलग्ना
दक्षिणस्यकनिष्ठिका कनिष्ठिकयाऽन्ययावध्वातर्जन्यादक्षयातथा वामानामांचवध्नीयाद्दक्षिणांगुष्ठमूलको अंगुष्ठमध्य
वामेसयोऽप्यसरलापरा: चतस्रोप्यग्रसंलग्नामुद्राकौस्तुभसंज्ञिका ७ स्पृशेत्कंठादिपादान्तंतर्जन्यांगुष्ठयातथा करद्वये राम
नमालावन्मुद्रेयंवनमालिका ८ तर्जन्यंगुष्ठकौसक्तावग्रतोहृदिविन्यसेत् वामहस्ताम्बुजंवामेजानुमूर्द्धनिविन्यसेद्ज्ञा २५०

250

नमुद्रामवेदेषा गम चन्द्ररूपप्रेयसी ९ अंगुष्टं वाममकुंचितमितरकरांगुष्टं केनाथवध्वानस्याग्रं पीडयित्वां लीभि
रपि च तावामहस्तांगुलीभिः वद्ध्वा गाढं हृदिस्थापयेत्तु विमलधीर्धामाहरमारवीजं विल्वाख्या मुद्रिकेषा स्फुटमिह क
थिता गोपनीया विधिज्ञैः १० हस्तौ तु विमुखौ कृत्वाग्रथयित्वा कनिष्ठिके मिथस्तर्जनिके श्लिष्टे श्लिष्टावंगुष्ठकौ तथा
मध्यमानामिके द्वे तु द्वौ पक्षाविव चालयेत् एषा गरुडमुद्राख्या विष्णोः संतोषवर्द्धिनी ११ जानुमध्ये करौ कृत्वा
तु कोष्ठौ समावृतौ हस्तौ च भूमिसंलग्नौ कंपमानः पुनः पुनः मुखं विवृतकं कुर्यात् लेलिहानं च जिह्विकां नारसिंही भवेदे
षा मुद्रा तत्प्रीतिवर्द्धिनी १२ अंगुष्ठाभ्यां तु करयोरथानाम्य कनिष्ठिके अधोमुखीभिः सर्वाभिः मुद्रयेत् हरेर्मता १३
दक्षहस्तं चोर्द्ध्वमुखं वामहस्तेमधोमुखं अंगुल्यग्रं तु संयुक्तं मुद्रा वाराहसंज्ञिका ४ वामहस्ततले दत्वा अंगुलीस्तामधो
मुखीः संरोप्य मध्यमां तासां मूलस्याधो विकुंचयेत् हयग्रीवप्रिया मुद्रा तन्त्रे रत्नकारिकौ ५ वामस्य मध्यमाग्रं तु तर्ज
न्याग्रेण योजयेत् अनामिकां कनिष्ठां च तस्यांगुष्ठेन पीडयेत् दर्शयेद्वामके स्कंधे धनुर्मुद्रेयमीरिता ६ दक्षमुष्टिस्थ तर्जन्या
दीर्घया वाणमुद्रिका यद्वा ज्ञानास्मृति यथा हस्तगतं चापं तथा हस्तं कृत्रिमे चापमुद्रेयमाख्याता वामहस्ते व्यवस्थिता ७

तं०स्ता० थाहस्तगतावाणोस्तथा हस्तंकुरुप्रिये वाणमुद्रेयमाख्याता रिपुवर्ग्गनिकृन्तनी नालतलं तु करयोस्तिर्य्यक्संयोज्य चांगु
२५१ लीः संहताः प्रसृताः कुर्य्यान्मुद्रेयं पर्शुसंज्ञिका मूर्द्धस्थांगुष्ठमुष्टी हि मुद्रा त्रैलोक्यमोहिनी हस्तौ तु संपुटीकृत्वा प्रसृतां
गुलिकौ तथा तर्ज्जन्यौ मध्यमापृष्ठे ऽंगुष्ठौ मध्यमाश्रितौ कामधेनुमुद्रेयमुदिता सर्वदेवप्रियंकरी २ महादेवप्रियानाम कथ्यते ल
क्षणान्यथा उच्छ्रितं दक्षिणांगुष्ठं वामांगुष्ठेन बन्धयेत् वामांगुलीर्दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च बन्धयेत् लिंगमुद्रेयमाख्याता शिव
सान्निध्यकारिणी १ मिथः कनिष्ठिके बद्ध्वा तर्ज्जनीभ्यामनामिके अनामिकोर्द्ध्वसंश्लिष्टदीर्घमध्यमयोरधः अंगुष्ठाग्रद्वयं न्यस्य
योनिमुद्रेयमीरिता अंगुष्ठेन कनिष्ठां तु बद्ध्वा श्लिष्टांगुलित्रयं प्रसारयेत् त्रिशूलाख्या मुद्रैषा परिकीर्त्तिता ३ अंगुष्ठतर्ज्जन्य
ग्रे तु ग्रथित्वांगुलित्रयं प्रसारयेदक्षमालामुद्रेयं परिकीर्त्तिता ४ अधःस्थितो दक्षहस्तः प्रसृतो वरमुद्रिका ऊर्द्ध्वस्थितो वा
महस्तः प्रसृतोऽभयमुद्रिका ५ मिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्रे नियोजयेत् श्लिष्टांगुल्याश्रिते कुर्य्यात् मृगमुद्रेयमीरिता
पंचांगुल्यो दक्षिणास्तु मिलिता ऊर्द्ध्वसंस्थिताः खट्वांगमुद्रा विख्याता शिवस्यातिप्रिया मता १ पात्रवद्वामहस्तं च कृत्वांगे वामे तथा राम
निधाय ऊर्द्ध्वोच्छ्रितं कुर्य्यात् मुद्रा कापालिकी मता मुष्टिं च शिथिलां बध्वा ईषत्कुंचितमध्यमां दक्षिणे तर्ज्जनीमुन्नम्य कर्णे प्र २५१

हस्तांभूतले ७ विकाररूपललनाविन्दुर्द्धचंद्रात्मिके हूंफट्कारमयी त्वमेवशरणं मंत्रात्मिके मादृशः मूर्त्तिस्तेजननित्रिधामघटितास्थू
लाद्विसत्त्वात्परावेदानां नहि गोचरा कथमपि प्राज्ञाज्ञातुतामाश्रये ४ त्वत्पादाम्बुजसेवयासुकृतिनो गच्छन्ति सायुज्यतां तस्य श्रीपरमेश्वर
स्पत्रिचालयेत् एषामुद्रा डमरुका सर्वविघ्नविनाशिनी ९ ततो गले शङ्खमुद्रां प्राणमुद्रां च नेत्रे लक्षणान्वितु उत्तानौ द्वौ मुखी मध्यासंलग्न
द्धमुष्टिका दत्तमुद्रा समाख्याता सर्वागम विशारदैः १ वामस्य वृत्तिलग्नतर्जन्याद्रूममुष्टेस्तु तर्जनी संयोज्यांगुष्ठकाग्राभ्यां तर्जन्यो
मुत्क्षिपेत् एषा या शाङ्कया मुद्रा विद्वद्भिः परिकीर्त्तिता २ अत्यी अत्र मध्यमां लग्नां तर्जनीं मध्यपर्वणि संयोज्याकुञ्चयेन्किंचिन्मुद्रां
कुशासंज्ञिका तर्जनी मध्यमानामा कनिष्ठांगुष्ठमुद्रिता अधोमुखी दीर्घरूपा मध्यमा विघ्नमुद्रिका पद्ममुद्रा निगदिता प्रसिद्धा
लङ्गमुद्रिका वीजपूराङ्कया मुद्रा प्रसिद्धत्वादुपेक्षिता ६ शाक्तेयीनां च मुद्राणां कथ्यन्ते लक्षणानि च पाशांकुशवराभीतिधनु
र्बाणः समीरिताः कनिष्ठानामिके चध्वास्थांगुष्ठेनैव दक्षतः शिष्टांगुलीनु प्रसृते संस्पृष्टे खड्गमुद्रिका १ वामहस्तं तथोतिर्यक्कृत्वा
चैव प्रसार्य्यच आकुञ्चितांगुलीकुर्याच्चर्ममुद्रेयमीरिता २ मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षिणं कुर्यान्मुशलमुद्रेयं
सर्वविघ्नविनाशिनी ३ मुष्टिं कृत्वा कराभ्यां च वामस्योपरि दक्षिणं कृत्वा शिरसि संयोज्य परशुर्जमुद्रेयमीरिता ४ चक्रमुद्रां जयावं

मु२ स्व

तं०सा० २५२ ध्यामध्यमे द्वे प्रसार्य्य च कनिष्ठिकेऽत्र यानीयत तदग्रेंऽगुष्ठकौ क्षिपेत् लक्ष्मीमुद्रा परा ह्येषा सर्वसंपत्प्रदायिनी ५ वीनावादनवद्धस्तौ कृत्वा संचाल
येच्छिरः वीनामुद्रेयमाख्याता सरस्वत्याः प्रियङ्करी ६ वाममुष्टिस्याभिमुखी दत्त्वा पुस्तकमुद्रिका ७ दक्षिणांगुष्ठतर्जन्याग्रं लग्नं परां
गुली प्रसार्य्य संहिता ज्ञानाख्या व्याख्यानमुद्रिका श्रीरामस्य सरस्वत्याः प्रत्यग्रप्रेयसी मता ४ माणिक्यवद्धस्तयोर्नौ कृत्वा प्रसृतांगुलिकौ करौ कनि
ष्ठिकांगुष्ठयुगले मिलित्वान्तः प्रसारयेत् सप्तजिह्वाख्यमुद्रेयं वैश्वानरप्रियंकरी १ कनिष्ठांगुष्ठकौ सक्तौ करयोरितरेतरं तर्जनीमध्य
मानामाः संहता भुग्नवर्जिता मुद्रैषा गालिनी प्रोक्ता शंखस्योपरि चालिता दक्षांगुष्ठं परांगुष्ठे क्षिप्त्वा हस्तद्वयेन तु सावकाशामेकमु
ष्टिं कुर्य्यात् सा कुम्भमुद्रिका मुष्ट्योरूर्ध्वकृतांगुष्ठौ तर्जन्यग्रे तु विन्यसेत् सर्वरक्षाकरी ह्येषा कुम्भमुद्रेयमीरिता प्रसृतांगुलिकौ हस्तौ
मिथः श्लिष्टौ च सम्मुखौ कुर्य्यात् स्वहृदये सेयं मुद्रा प्रार्थनसंज्ञिका ४ अंजल्यंजलिमुद्रा स्यात् वासुदेवाभिधा च सा अंगुष्ठा
न्नतौ कृत्वा मुष्ट्योः संलग्नयोर्द्वयोः तावेवाभिमुखौ कुर्य्यात् मुद्रैषा कालकर्णिका ६ दक्षिणेन निविडां मुष्टिं नासिकार्प्पितत
नीमुद्रां विस्मयसंज्ञा स्याद्धि स्मयावेशकारिणी ७ मध्यमा ऽसितागुष्ठाद् दक्षिणेन नादमुद्रिका ८ तर्जन्यंगुष्ठसंयोगादन्ते तान्
विंदुमुद्रिका ९ अधोमुखे वामहस्ते ऊर्ध्वास्यं दक्षहस्तकं क्षिप्त्वांगुलीरंगुलीभिः संग्रथ्य परिवर्त्तयेत् एषा संहारमुद्रा स्यात् २५२

तविसर्ज्जनविधोऽस्मिन् दद्रूपानिपृष्ठदेशे वामपाणितलं न्यसेत् अंगुष्ठौ चालयेत् सम्यक् मुद्रेयं मत्स्यरूपिणी वामहस्तस्य त
र्जन्यां दक्षिणस्य कनिष्ठिका तथा दक्षिणतर्ज्जन्यां वामांगुष्ठं नियोजयेत् उन्नतं दक्षिणांगुष्ठं वामस्य मध्यमादिका अंगुलि
योजयेत् पृष्ठे दक्षिणस्य करस्य च वामस्य पितृतीर्थेन मध्यमानामिके तथा अधोमुखे तु कुर्य्यात् दक्षिणस्य करस्य च कूर्मपृष्ठ
समं कुर्य्यात् दद्रूपाणिश्च सर्वतः कूर्ममुद्रेयमाख्याता देवताध्यानकर्म्मणि अन्तरांगुष्ठमुष्टिं तु कृत्वा वामकरस्य च मध्ये
तु दक्षिणस्य तथा लंबयन्नतः मध्यमेनाथ तर्ज्जन्या अंगुष्ठाग्रे तु योजयेत् दक्षिणे योजयेत्पाणिं वामङ्गुष्ठे तु साधकः दर्पये ६
दक्षिणे भागे मुण्डमुद्रेयमुच्यते तर्ज्जनीमध्यमानामासमं कुर्य्यात् ह्यधोमुखं अनामायां क्षिपेद्वृद्धां मध्यमां लत्त्वा कनिष्ठिका लेलि
हाना मुद्रेयं जीवन्यासे प्रकीर्त्तिता तर्ज्जन्यनामिकामध्ये कनिष्ठा क्रमयोगतः करयोर्य्योजयेत्सेव कनिष्ठामूलदेशतः
अंगुष्ठाग्रे तु निक्षिप्य महायोनिः प्रकीर्त्तिता वामके च स्थले त्रोक्ताः प्रकाश्य तेन मुद्रिकाः शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मुद्राः सर्वार्थसि
द्धिदाः । याभिर्विरचिताभिस्तु सान्निध्यं त्रिपुरे भवेत् परिवृत्त करौ स्पष्टावंगुष्ठौ कारयेत्समौ अनामान्तर्गते कृत्वा तर्ज्जन्यौ कु
टिलाकृती कनिष्ठिके नियुंजीत निजस्थाने महेश्वरि त्रिखंडेयं समाख्याता त्रिपुराध्यानकर्म्मणि १ मध्यमामध्यमं कृत्वा

तं०सा० २५३

253

कनिष्ठेंऽगुष्ठरोधिते तर्ज्जन्यौ दंडवत्कृत्वा मध्यमोपर्य्यनामिके एवाच प्रथमा मुद्रा सर्वसंक्षोभकारिणी २ एतस्या एवमुद्राया
मध्यमे सरले तथा क्रियते परमेशानि सर्वविद्राविणी परा ३ मध्यमा तर्ज्जनीभ्यां च कनिष्ठानामिके सम अंकुशाकाररूपाभ्यां मध्य
मे परमेश्वरि अंगुष्ठं तु नियुञ्जीत कनिष्ठानामिकोपरि इयमाकर्षिणी मुद्रा त्रैलोक्याकर्षिणी मता ४ पुटाकारौ करौ कृत्वा
तर्ज्जन्यावंकुशाकृती परिवर्त्तक्रमेणैव मध्यमे तदधोगते क्रमेण देवि तेनैव कनिष्ठानामिकादयः संयोज्य निबिडाः सर्व्वाः अं
गुष्ठावग्रदेशतः मुद्रेयं परमेशानि सर्ववशकरी मता ५ सन्मुखौ तु करौ कृत्वा मध्यमा मध्यगे त्वजेन अनामिके तु सरले तद्ब
हिस्तर्ज्जनीद्वयं दंडाकारौ ततोऽङ्गुष्ठौ मध्यमानखदेशकौ मुद्रैषोन्मादिनी नाम्ना क्लेदिनी सर्वयोषिताम् ६ अस्यास्त्वनामि
कायुग्ममधः कृत्वांऽकुशाकृती तर्जन्यावपि तेनैव क्रमेण विनियोजयेत् इयं महांकुशा मुद्रा सर्वकामार्थसाधिनी सव्यं द
क्षिणदेशे तु सव्यदेशे तु दक्षिणं बाहुं कृत्वा महादेवि हस्तौ संपरिवर्त्तितौ कनिष्ठानामिके देवि युक्ता तेन क्रमेण च तर्जनीभ्यां
समाक्रान्ते सर्वोर्द्ध्वमपि मध्यमे अंगुष्ठौ च महादेवि सरलावपि कारयेत् इयं सा खेचरी मुद्रा पार्थिवस्थाननयोजिता परिवारि राम
रूपकरौ स्पष्टावर्द्धचन्द्राकृती प्रिये तर्जन्यंगुष्ठयुगलं युगपत्कारयेत्ततः अधः कनिष्ठभ्यमध्येमे विनियोजयेत् अप्येकुरि २५३

लेयोऽपेसर्व्वाधस्तादनामिके वीजमुद्रेयमचिरात्सर्व्वसिद्धिप्रवर्द्धिनी ९ मध्यमेकुटिलेकृत्वातर्ज्जन्युपरिसंस्थिते अनामिकाम
ध्यगतेतथैवहिकनिष्ठिके सर्व्वाएकत्रसंयोज्य अंगुष्ठपरिपीडिताः एषानुप्रथमामुद्रायोनिमुद्रेतिसंज्ञिता १० एतामुद्रामहेशानि
त्रिपुरायामयोदिताः पूजाकालेप्रयोक्तव्यायथानुक्रमयोगतः वामहस्तेनमुष्टिंतुवध्वाकर्णप्रदेशके तर्ज्जनींशष्कुलीसत्यभ्रायि
त्वनुमतंनमः सौभाग्यदंडिनीमुद्रान्यासकालेपिसूचिता अंतरंगवहिर्म्मुख्यानुनिरुध्यजगतीमिमां त्रिपुरविद्याग्रहामुद्रान्यासकालेपि
सूचिता वध्वानुयोनिमुद्रांवैमध्यमेकुटिलेकुरु अंगुष्ठेनतदग्रेतुमुद्रेयंभ्रांतिनीमता इतिमुद्राप्रकरणंसमाप्तम् अथधारणाय
न्त्राणिलिख्यन्ते तत्रक्रमः आलिख्याष्टदिगर्गलामुदरगंपाशादिकंचाक्षरंकोष्ठेष्वष्टसुमन्त्रपरेषुविलिख्यदशार्णमंत्रद्वयं अ
धः पूर्व्वापरमष्टकुयुकुलयवरान्व्योमासनानर्गलेष्वालिख्येन्द्रजलाधिपादिगुणशः पंक्तिद्वयात्तत्परं कोष्ठेष्वष्टसुयुगार्णमानम
सहितांयुग्मस्वरान्तर्गतां मायांकेसरगांदलेषुविलिख्यमूलंत्रिपंक्तिक्रमात् त्रिःपाशांकुशवेष्टितंचलिपिभिर्व्वीजंक्रमात्क्रमा
त्पञ्चस्वनघेटेनपंकजमुखेनावेष्टितंतद्वहिः इदानीमिदंयंत्रंमन्त्रिणांप्राप्ततमनं पाशश्रीशक्तिकंदर्पकामशक्तीन्दिरांकुशाः
प्रथमोष्टाक्षरोमंत्रस्ततःकामिनिरंजनी स्वाहान्तोऽष्टाक्षरःसाध्यपरःकीर्त्तितोमनुः क्लींगौरिरुद्रदयितेयोगेश्वरिसाहवर्म्मफट् द्विठान्तः

तं० स्ता० २५४ षोडशार्णोयंमंत्रः सद्भिरुदीरितः इति भुवनेश्वरीयंत्रं नारो ङ्कं विलिखेत्सरोजकुहरे साध्याभिधानान्वितं मंत्रार्णान्वसुसंख्यकान्
वसुदलेष्वालिख्यतद्वाह्यतः शक्त्या त्रिः परिपरिवेष्टितं धरगतं पद्मस्य मज्ञाननं यन्त्रं वश्यकरं यहादिभयहृल्लक्ष्मीप्रदं की
र्तिप्रदं इति त्वरितायन्त्रं २ पद्मं भानुदलान्वितं प्रविलिखेत्तत्कर्णिकायां पुनस्तारं शक्तिगवीजसाध्यसहितं तत्केशरेषु त्र
मान् मर्दिन्यामनुसंभवान्स्युगलशो वर्णान्पुनः पत्रगान्मन्त्रार्णान् गुणशो विधाय विलिखेदन्यं तदन्त्येदले मातृकावर्णै
संन्वितं भूपरद्वयमध्यगं यंत्रं विध्यनिवासिन्याः प्रोक्तं सर्वसमृद्धिदं मन्त्रस्तु तस्याः उत्तिष्ठपुरुषि किं स्वपिषि भयं मे समु
पस्थितं यदि शक्यमशक्यं वा तन्मे भगवति शमय स्वाहा रत्नाकरं विशेषेण दुन्दुभ्यम्नतादिना रानं राज्यदं श्रेष्ठराज्यानां वश्यपदं व
श्यमिदं तत्सुतार्थिनीनां सुतदं रोगिणां रोगशान्तिदं बहुनाकिमिहोक्तेन यस्मात्परं न विद्यते ४ मध्याद्यं नवयोनिभूपु
ष्टि यन्त्रं तत्कामदोमतः ३ वेदादिस्थितिसाध्यनामपुरतः श्रीशक्तिमायान्वितं किंजल्केषु दिनेशपत्रविलसन्मंत्राक्षरान्
लि: पद्मं व्यंजनकेशरं स्वरलसत्पत्राष्टयुग्मं धराबिम्बाभ्यां वषडन्तयात्वरितया यन्त्रं लिखेद्वेष्टितं भूपुरद्वयकोणेषु हृल्लेखं राम
पुनः पुनः महालक्ष्मीयन्त्रमिदं सर्वैश्वर्यफलप्रदं सर्वदुःखप्रशमनं सर्वापद्विनिवारकं बहुनाकिमिहोक्तेन परमस्मा न वि २५४

यंते ४ मध्याद्यंनवयोनिषुप्रविलिखेद्धीङाभिवर्णैस्त्रिशोगायत्र्याः पुनरष्टपत्रविवरेष्वालिख्यलिप्यावृतं भूविंवोन्नतये
न्मन्मथयुजाकोणेषुसंवेष्टितंयंत्रंत्रैपुरमीरितंत्रिभुवनप्रक्षोभनंश्रीप्रदं गायत्रीतु-मन्त्रयंत्रिपुरादेवि विद्महेपदमुच्चरेत्
उक्ताकामेश्वरिपदंप्रवदेद्धयधीमहि अन्तेचप्रवदेद्भूयस्तन्नःक्लिन्नेप्रचोदयात् गायत्र्येषासमाख्यातात्रैपुरीसर्वसिद्धिदा
५ वीजंषट्कोणमध्येस्फुरदनलपुरेतारगंदिक्षुलक्ष्मीमायाकन्दर्पभूभितदनुरसपुटेष्वालिखेद्धीङषट्कं तत्संधिष्वष्ट
मन्त्रान्वसुदलकमलेमूलमन्त्रस्यवर्णान्शिष्टान्पत्रेषुविद्वान्विलिखतुगुणशम्भ्राच्यमन्त्रेपलाशे आवीतंलिपि
भिःक्रमोत्क्रमवशात्पाशांकुशाभ्यामपिद्वारागेहविजयेनवेष्टितमिदंयंत्रंगणाधीशितुः लाक्षाकुङ्कुमरोचनामृगमदैर्
ऋौदरेहेम्नि वासंलिख्याभिवद्धदुर्लभेनसकलैःसंप्रार्थनीयांश्रियं ॐ क्लंमहागणपतेर्हि धानंसुरासुरजित सर्वसिद्धिकरंपुंसा
को समस्तपुरुषार्थदं ६ तारंमध्येविलिखतुमनुषट्कोणेषुसंधिष्वगंमायांस्मरमपिलिखेत्कोणाङ्गेषुपश्चात् किंजल्केषुस्व
रगणमथोपत्रमध्येषुमालामन्त्रोत्थार्णान्गुहमुखमितानष्टमेपंचवर्णान् दशाक्षरेणसंवेष्ट्यकादिवर्णैश्चभूपुरे दिग्विदिक्षु
लिखेद्धीजेनरसिंहवराहयोः नमोभगवतेवृन्दावनयाचतुर्थारिघुनंदन रक्षोघ्नविशदाघयात्रेमधुरादिप्रमीरयेत् प्रसन्नवदनाय

तं०सा० २५५ तिपञ्चादिमितनतेजसे वलायपञ्चाङ्गामाय विस्रवेतदनंतरं प्रणवादिनमो न्तोयंमालामनुरुदीरितः जानकीवल्लभायाथभवेत्याव
कवल्लभा कृष्णादिरेवकथितोमममंत्रोदशाक्षरः उपादिमाखितेषैत्रंस्वर्णपद्मादिकल्पितं वहुनाविधिनंद्याद्विजयश्रीपराक्रमः
१ रामयन्त्रमिदं वीजंसाध्यसमन्वितंप्रविलिखेन्मध्येदलपत्रे घयोम न्त्रोपणिनूपस्तुतिशेषविनजपविलिखेल्लिप्यावहिर्वेष्टयेत् वा
ह्येकोणगवीजवध्यवसुधागेहद्वयेनावृतं यन्त्रंरक्षकविषमहामयरिपुत्रध्वंसनंश्रीपदं ८ नरसिंहयन्त्रमिदं पिंडमूलेनवीतंदह
नपुरयुगेकोणषट्कषड्सल्कुर्व्यामयंदमालेंस्फुरितदशदलंकामवीजेनवाह्यं पद्मंकिंजल्कसंस्थस्वरविकृतिदलंप्रोल्लसत्षोडशा
र्णांकिंजल्कव्यंजनाढ्यं विकृतियुगलदलेष्वर्पितानुष्टुवर्णं पाशांकुशाभ्यामावीतंत्रैलोक्यपुरयुगाश्रिषु: अष्टाक्षरेणलसितं
यन्त्रंगोविंददेवतं धर्मार्थकामफलदंसर्वरक्षाकरंस्मृतं पञ्चाक्षरकोणसंस्थोमनुविन्दुविभूषितः पिंडवीजमितिप्रोक्तंसर्वार्थसिद्धि
दंपरं स्मरकृष्णायठद्वन्द्वंषडक्षर्णेमनुरीरितः गोपीजनपदस्यान्तेवल्लभायद्विठावधिः प्रपंदशाक्षरोमन्त्रोदशाद्दषफलप्रदः
वंहृदयंवक्षसंठेःत्रंस्युस्ताततःपरं नाहशांदेवीकीपुत्रंहूंफट्स्वाहासमन्वितः षोडशाक्षरमन्त्रोयंगोविन्दस्यसमीरितः पिंडंरतिं राम
वीजंनमोभगवतेततः नंदपुत्रायवालादिवपुषेश्यामलायच गोपीजनपदस्यान्तेवल्लभायद्विठावधिः अनुष्टुप्मंत्रमाख्यातोगो २५५

पास्यस्यजायते: ॐ नंगकलमगोविन्दोऽङे त्वावशालरोमनुः प्रोक्तःप्रस्य दक्षिणोदग्विधिवदभिलिखेदास्य षट्कोणचतुष्कं कोणेष्वेन्दुकूल
मुक्तं वलययुग्मयुतं मध्यमध्ये तु तदन्तं श्लोकस्यार्णेन पुरस्ताद् अष्टदलविवरेष्वष्टवर्णं लिखित्वा तद्बाह्ये द्वादशार्णैस्तदनुपरिवीतः देव
कीपुत्रयंत्रं तं सुकी देवदेवेशं ततं वेदेवरतोऽरतं तरंतो रूपतोऽख्यातं तत्ख्यातो देवकीसुतं लिखितं भूर्जपत्रादौ यंत्रमेतद्यथाविधि विरंपं
वाङ्क्वारीति सं सर्वकामफलप्रदं पलाशादिदलफलके लिखितं साधुसाधितं गोस्थाने लिखनेदेत हवा वृद्धिर्भवेत्सदा इति गोपालयंत्रं ॥ प
यशिवयंत्रं गोमयस्थाने तत्रादौ षट्कोणमण्डलं लिखित्वा तदंतः साध्यनामयुक्तं प्रासादबीजं विलिख्य षट्कोणेषु प्रणवसहितपञ्चाक्षरं
स्ववर्णं विलिख्य विवरेषु षडंगवर्णान् तद्बहिः पंचदलानि विरचय तद्दलेषु ईशानायनमः तत्पुरुषायनमः अघोरायनमः सद्योजा
तायनमः वामदेवायनमः इति पंचमंत्रान् प्रागादिक्रमेण विलिखेत् तद्बहिरष्टदलानि रचयित्वा तद्दलेषु मातृकाष्टवर्गान् लिखेत् त
द्बहिर्वृत्तं त्र्यंस्रके न वेष्टयेत् तद्यंत्रं जपहोमादिना संपूज्य धारयेत् आयुरारोग्यमैश्वर्यादि चतुर्वर्गादिसिद्धिर्भवति इति शिवयंत्रं
॥ अथ शांतिकादौ नाराधारणयंत्रं लिख्यते तदुक्तं पंचकारीये योनियुग्मं लिखेन्मंत्रमलं हेमशलाकया क्लीं वहीनान्दीर्घवर्णान्मध्ये को
णे विलिखेत्ततः अष्टपत्रे षष्टवर्णान् तद्बहिर्भूपुरद्वयं अष्टवज्रं भूपुरे च विलिखेत् साधको नमः सुवर्णपट्टे भूर्जे वा रूप्ये वाप्यथ सुव्रते

तं॰ सा॰ २५६ विलिखेद्धेमलेखन्यां गंधाष्टकसमन्वितं दूर्वाकाण्डेन वा लिख्यं कुशमूलेन वा पुनः एकवीराकल्पे वेष्टितं पीतवस्त्रेणायन्तुनापरि
वेष्टयेत् वध्नीयात्पीतवस्त्रेण शिखनां कण्ठभूषणं स्त्रीणां वामभुजे चैव मध्ये स्यांद्दक्षिणे भुजे वंध्यापि लभते पुत्रं निर्धनो धनवान्भ
वेत् इयं रक्षा पुरा बद्धा रामनार्घो गोतमादिभिः प्रीत्यर्थं पार्थिवश्रेष्ठान्ये संग्रामे जयकांक्षिभिः अस्यार्थः योनियुग्मेः कक्कोणे तन्मध्ये
हेमशलाकया भूर्जपत्रादौ कुंकुमगोरोचनाचन्दनं जटामांसीभिर्मसीभिधाय पंक्तिक्रमेण मूलमंत्रं लिखित्वा तस्य हृल्लेखारेफमध्ये अ
मुकस्य रक्षां कुरु कुरु अमुकीनां शुभं पुत्रमुत्पादय इति वा अस्य स्थाने कुरु कुरु इत्यादिना साध्यनामसहितं विलिख्य षट्कोणे क्लीवभिन्ना
दीर्घवर्णान् ॰ तदुक्तं स्वराणां मध्यगाय स्तुतं ग्रन्थे नपुंसकं दीर्घवर्णान् आ ई ऊ ऐ औ अः इत्येकैकं लिखेत्तद्दलपत्रेषु अष्टवर्णं
मायां ऐं क्लीं ॐ ऐं ह्रीं फट् स्वाहेति तदुक्तं वाग्भवं कुलदेवीं च तारकं वाग्भवं तथा हृल्लेखा चास्त्रमंत्रान्तं वह्निजायावधिर्मनुः
अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो मंत्राणां सार ईरितः अथ यन्त्रलेखनद्रव्यं काश्मीररोचनालाक्षामृगमदचन्दनैः विलिखेद्धेमलेख
न्या मंत्राणां मंत्रिणा निर्देशिकः भूमिस्पृष्टं शवस्पृष्टं यन्त्रं निर्माल्यसंगतं विशीर्णं लिखितं मंत्री यंत्रं नैव च धारयेत् सौवर्णे राजते पत्रे ताम्र
भूर्जे वा सम्यग् लिखेत् अथवा ताम्रपट्टे वा गुटिकां कृत्य धारयेत् यावज्जीवं तु सौवर्णे रूप्ये विंशतिवार्षिकं भूर्जे द्वादशवर्षाणि हितं २५६

म्भन्त्रके अथप्रयोगानन्तरंयोगान्मुख्यस्नानं तद्यथा सुरास्त्वामभिषिंचन्तु ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः वासुदेवोजगन्नाथस्तेनाशं
कर्षणोविभुः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चभवन्तुविभवायते आखण्डलोग्निर्भगवान्यमोवैनैर्ऋतिस्तथा वरुणःपवनश्चैव धनाध्य
क्षस्तथाशिवः ब्रह्मणासहिताह्येतेदिक्पालाःपान्तुवःसदा कीर्त्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधापुष्टिःश्रद्धाक्रियामतिः बुद्धिर्लज्जावपुः
शान्तिर्मायानिद्रा चभावना एतास्त्वामभिषिंचन्तुदेवपत्न्यःसमागताः आदित्यश्चन्द्रमाभौमोबुधजीवसितार्कजाः एते
त्वामभिषिंचन्तुराहुःकेतुश्चपूजिताः देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयोमनवोगावोदेवमातरएवच देवपत्न्यो
द्रुमानागादैत्याश्चाप्सरसांगणाः अस्त्राणिसर्वशास्त्राणिराजानोवाहनानिच औषधीनिचरत्नानिकालस्यावयवाश्चये
सरितःसागराःशैलास्तीर्थानिजलदानदाः एतेत्वामभिषिंचन्तुसर्वकामार्थसिद्धये इतिवशिष्ठसंहितोक्ताभिषेक
मंत्राः अथसंक्षेपतःसर्वासांदेवानांपूजाविधिर्लिख्यते तदुक्तंयामले आदौभूम्यादिन्यासःकरशुद्धिस्ततःपरं अंगुलि
व्यापकौकृत्वाहृदादिन्यासएवच तालत्रयञ्चदिग्बंधःप्राणायामस्ततःपरं ध्यानंपूजाजपश्चैवसर्वतंत्रेष्वयंक्रमः पूजाचमू
लदेवतायाएवअन्यस्य जपार्थंसर्वमंत्राणांविन्यासंचलिपेर्विना कृतंतद्विफलंविन्द्यात्तस्माद्दौलिपिंन्यसेत् श्रीविद्या

नं० सा०
२५१
२५७

तंत्र
यांतु संक्षेपः तदुक्तं स्वतन्त्रे मन्त्रविशेषान्देवेशि मन्त्रणानि समाप्नोदितान् अशक्तानां तु विस्तारे तथा चापत्सु शस्यते अन्यथा
नर्थकारी स्यात्संकोचार्थीं चनमीश्वरि इतिभिर्मध्यमाद्यं स्याद्द्वितीयं नवयोनिषु चतुर्दशारावध्यन्य च्चतुर्थं प्रोक्तरूपतः पंच
मं सर्वदुःखार्त्तिनाशनं वाञ्छितप्रदं अयमर्थः अशक्तानां हे इतिभिर्मध्यमाद्यं स्यात् हे त्रिचतुष्टये देवताचतुष्टयार्चनं
कामेश्वरी वज्रेश्वरी भगमालिनी श्रीमहात्रिपुरसुंदरीरूपे मंडलाद्यार्चनमित्यर्थः द्वितीयमाह नवयोनिष्विति वशिन्यादि
मध्यमांतमिति तृतीयार्चनमाह चतुर्दशारचक्रस्थितसर्वसंक्षोभिण्यादिमध्यमान्ता सपर्या तृतीया चतुर्थं प्रोक्तरूप इति त
त्प्रोक्तरूपेत्यर्थः षोडशदलादिमध्यममान्त अभ्यर्चनमिति यावत् पंचमं भूगृहादिमध्यमान्तमिति यावत् इति पंचप्र
कारार्चनप्रोक्ता सर्वार्थसिद्धिदा तत्रादौ भूतशुद्धिप्राणायामपुरःसरं करशुद्ध्यासनचक्रचतुष्टयाग वशिन्यादिन्यासचतु
ष्टयं विधाय बालयार्घ्यद्वयं षडासनविद्यया पीठपूजां विधाय विंदौ हृल्लेखया परि चिंतितमावाह्य यथाशक्त्युपचारैः स
र्वसंक्षेपार्चनेकभेदावभ्यर्च्य पूर्ववत् सर्वभूतबलिं दत्वा जपस्तोत्रैः संतोषयेदिति तदुक्तं नवरत्नेश्वरे मासत्रयं समासाद्य राम
चक्रपूजासनेन वै बालयार्घ्यसमासाद्य हृल्लेखामनुनाशिवे चक्रमध्ये समावाह्य संक्षेपार्चनमर्चयेदिति अथवा [illegible] २५१

विष्णुकेश्वरतन्त्रे पूजासंकोचकं चैव कथयामि सुरेश्वरि यत्प्रजावाबोधमात्रेण जीवन्मुक्तः प्रजायते प्रथमाग्रेतु त्रिपुरा द्वितीया
त्रिपुरेश्वरी तृतीया चक्रराजेन्तु त्रिपुरादिसमन्विता देवी प्रजाक्रमेणैव सुंदरी वासिनीति च पंचमे त्रिपुराश्री श्च षष्ठे त्रि… मा
लिनी सप्तमे त्रिपुरासिद्धा चाष्टमे त्रिपुरांबिका मध्यशक्तौ महेशानि महात्रिपुरसुन्दरी इति संक्षेपार्चा अथ नैमित्तिक
विधिः तत्र गौतमीये नारद उवाच कर्मान्तरमथो वक्ष्ये शृणुष्वावहितो मुने यत्कृत्वा मंदभाग्योपि लभेन्मंत्रफलानि च
तत्रैव द्वयमध्यस्थं जपेदयुतसंख्यया त्रिरात्रजपमात्रेण बृहस्पतिसमो भवेत् व्याख्याता सर्वशास्त्राणां वेदानामपि जा
यते रविवारे श्वत्थमूले मासाद्यष्टोत्तरं शतं भूयोभयो भवेच्छांति जीवेदष्टोत्तरं शतं तस्य शांतिर्भवेन्नूनं यथा दृष्टकृता
क्रियाः वस्त्रैकैरर्च्चयेद्विष्णुमासमात्रं तु निर्मलैः रक्तपुष्पैः पापैर्घोरतरैरपि पद्मवस्त्रैर्यजेद्धत्वा संपत्तिमतुलां लभेत् विद्रुमैः पूजये
त्तस्मं त्रैलोक्यं वशमानयेत् माणिक्यैः पूजयेद्धत्वा सार्वभौमसमो भवेत् पद्मरागैः यजेन्नित्यं राजा भवति निश्चितं हैरकैः त्रियः सा
र्वभौमस्यात्साधयेत्सकलां महीं गारुत्मतमयैरत्नैः पूजयन् ज्ञानवान् भवेत् अपिहारकरत्नेन पूजयन् किन्न साधयेत् सुवर्णपु
ष्पैरभ्यर्च्य मासं भक्तिपरायणः कुबेरसमसम्पत्तिं संप्राप्य मोदते चिरं देहांते हविनी प्राप्य निर्वाणपदमृच्छति रविवारसरसिजैः

नं०सा०
२५८

कल्हारैः सोमवारके मंगले रक्तपुष्पैश्च बुधे नागरसंभवैः चंपकैर्गुरुवारे च शुक्रे कुंदसमुद्भवैः शनिवारे शमीपुष्पैः पूजयेद्
क्षितोपतिः रविवारे घृतान्नं तु पयो भक्तं निवेदयेत् सोमवारेऽपि शर्करादिसितया सह योजयेत् मंगले गुडसंमिश्रमन्नं वै कुंकुमान्वि-
तं बुधवारे यावकैस्तु गुरौ सूपसमुद्भवैः शुक्रे चान्नं शुक्रवारे च शनौ सघृतपायसैः वैशाखे मासि विधिवद् दर्शये हिमवज्जलैः
ज्येष्ठे मासि प्रयत्नेन फलैः संपूजयेद्धरिं आषाढे मासि विधिवत् पवित्रैः पूजयेद्धरिं एकैकं स्वर्णपुष्पाणि ग्रन्थियुक्तानि कारयेत् अ-
थवा पट्टसूत्राणि पद्मसूत्राणि वा पुनः पूजान्ते देवराजाय महिषीभ्यो निवेदयेत् विष्णुनेभ्यस्तदा दत्वा महोत्सवं चरेत् नै-
षपेङ्क्ष समोज्यैश्च ब्राह्मणान्नपि भोजयेत् एवं संवत्सरं मंत्री कृत्वाभीष्टमवाप्नुयात् न चेद्दर्शेदनापूजावास्तोर्भद्राय क-
ल्पते श्रावणे मासि लक्ष्मीं तु पूजयेत् केतकोद्भवैः गंधचंदनकस्तूरीकुंकुमादिसुवासितैः एलालवंगकंकोलफलादि-
कुर्धार्प्पयेत् भाद्रे मासि यजेद्विष्णुं भक्ष्यैर्बहुकुंकुमान्वितैः ईषे मासि यजेद्दत्त्या भक्ष्यैर्भोज्यैः सुविस्तरैः कार्प्पासनिर्मितैर्व-
स्त्रैर्नानाभरणसंयुतैः तुलास्थे भास्करे लक्ष्मीं पूजयेन्मासमात्रकं रात्रौ प्रदीपैर्हेमैश्च दुग्धपिष्टादिसंयुतैः घृतदीपमविच्छिन्नं दद्यात्तम-
मासं महोज्वलं एकादश्यामुपवसेत् द्वादश्यां पारणे दिने शुक्लायां विष्णुमभ्यर्च्य वस्त्रालंकरणादिभिः अस्यां तिथौ तु तिमा २५८

नवर्षेनोत्सवमाचरेत् भोज्यानि वहूभक्ष्याणि ब्राह्मणेभ्यो निवेदयेत् एवं कृते देवनाथ्यस्तुष्टा चेष्टं प्रयच्छति सत्यं लोकमवाप्नोति सर्वपाप
विवर्जितं मार्गशीर्षे यजेद्देवं नवान्नैर्वर्जितैः शुभैः नारिकेरफलक्षोदमिश्रितं गुडजीरकैः सुपक्वं देवदेवाय भक्त्या तस्मै निवेदयेत्
पौषमासि तु मासंवेष्टितैः पुष्पैः प्रपूजयेत् ग्रहदोषविवर्जितः प्राप्नुयान्नृपतिसन्निभः माघमासि यजेत्तस्मै अक्षतैः सुगन्धैः सि
तैः दुग्धान्नं शर्करायुक्तं मिष्टान्नं विनिवेदयेत् माघेन्मासि शुभदिने वस्त्रेणाच्छादयेद्धिमं फाल्गुणे देवकीपुत्रं पूजयेद्घस्तुचौ
कैः छत्रसुगन्धिकुसुमैर्धूपैर्दीपैः सुविस्तरैः चैत्रमासि वासुदेवं सर्वपुष्पैः समर्चयेत् पौर्णमास्यां यजेद्दुक्तपादमनेश्वसुगन्ध
कैः अस्मिन्दिने रतिकामं पूजयेद्वक्ति तत्परः न चेन्साम्प्रयंसरीपूजा विफला तस्य जायते भक्ष्मीभूतं स्मरं दृष्ट्वा रुदितासार
ीमती तां दृष्ट्वा कृपया विष्णोवरं दातुं शिवः स्वयं प्रसुवाचरतिर्नेयं सुभगत्वमवाप्नुयात् सुंदरः सर्वलोके पुत्री ड्यार्थं व्रजसुंदरि
ततो भवत्क्रन्दनरूत्यात पुष्पं दमनकं शुभं तेन पूजनमात्रेण संवत्सरफलं लभेत् होमयेल्लक्षमात्रं यः पिष्टकैर्घृतभक्षितैः
तावत्संख्यं जपं कृत्वा लक्ष्मीपस्पतिमंत्रवित् इतीति कथितं सम्यक् पूजनं वार्षिकोद्भवं कृत्वानेन विधानेन किन्न साध्यति भू
तले ज्ञानार्णवे अथ वक्ष्ये महेशानि श्रीविद्यापूजनं महत् ब्रह्महत्यादिदोषाणां पुरश्चरणमुत्तमं ब्रह्मपत्रैर्महेशानि पूज

तं०सा
२५९

येत्क्रममुत्तमं समस्तरश्मिसहितं नित्याम्नायपुरस्कृतं कुलाचारक्रमादेवि कर्पूरक्षोदमंडितं मासमात्रेण देवेशि महापातक
कोटयः जन्मांतरकृतान्सर्वान्नाशयेन्नात्र संशयः लक्ष्मीतस्य गृहे देवि सुस्थिरा सुरवन्दिते जवापुष्पैर्महेशानि पूर्ववत्स
जयेच्छिवां मासमात्रक्रमेणैव तेनैव परमेश्वरी ब्रह्महत्यादिपापानि सर्वजन्मकृतानि च नाशयेन्नात्र सन्देहो धनवान्जायते
बुधः केतकीस्वरूपैः पत्रैः पूर्ववत्पूजयेत्प्रिये उपपातकसंघांश्च मासमात्रेण नाशयेत् सौभाग्यमतुलं तस्य जायते नात्र
संशयः शतपत्रैः सेवती शब्दैर्मनोरम्यैः प्रजयेन्मासमात्रकं पूर्ववत्परमेशानि सर्वपापं प्रनाशयेत् चंपकैः सुमनोरम्यैः पू
र्ववत्सम्पूजयेच्छिवां मासमात्रेण हन्त्येव पातकं शतजन्मजं सौभाग्यवान्भवेन्मंत्री त्रिपुरायाः प्रसादतः श्वेतपद्मैर्महादेवि
सहृद्भिः प्रजयेच्छिवां पूर्वजं नाशयेत्पापं विंशजन्मकृतं प्रिये मासमात्रेण सकलमोदकस्य करे स्थितं बन्धुकाकुसुमैर्दे
वि मासमात्रं प्रपूजयेत् त्रैलोक्यं वशगं तस्य सर्वपापं दहेन्नरः बिल्वपत्रैश्च लाजैश्च सदेव परिपूजयेत् सर्वदा परमे[illegible]
नि मासमात्रं प्रसन्नधी समृद्धिमान्भवेत्सोपि सर्वपापहरः सदा मल्लिकामालती जाती कुन्दैश्च शतपत्रकैः श्वेतोत्पल[illegible] राम
त्यैश्च प्रपूजयेन्मासमात्रकं कुलाचारक्रमेणैव पातकं शतजन्मजं ब्रह्महत्यादिजनितं नाशयेन्नात्र संशयः मुक्तिलक्ष्मीकरे २५९

देविवाचाञ्जीवसमोभवेत् अगरुस्यवाणेवंधकजवारक्तोत्पलैः प्रिये पूर्वक्रमेण संपूज्य मासमेकं प्रसन्नधीः पानयात्राश्रि
येन्मंत्री मासात्कामसमो भवेत् चंपकैः पाटलैर्द्दिविवकुलैर्न्नागकेशरैः कल्हारैः सिंधुवारैः प्रपूजयेत्पूर्ववत् कर्मवि
सौभाग्यमतुलं तस्य मासमात्रेण जायते पापं विनाशयेद्देवि य द्विजन्मसहस्रकं रविवारे रूपांभोजैः सोमे श्वेतैस्तथोत्पि
ये भौमे रक्तोत्पलैश्चैव सौम्ये गतरसंभवैः गुरुवारे चकल्हारैः शुक्रवारे सितांबुजैः उत्पलैः शनिवारे सुपूजयेद्दिष्टमासे
न् निवेदयेत्क्रमोक्तमुरविवारादिसप्तसु पायसं दुग्धकदलीनवनीतं सिता घृतं एवमब्दं समाराध्य देवीं गंधादिभिः क्र
मात् ग्रहपीडां विजित्याशु समुखानि समश्नुते मन्त्रपस्तले अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पूजयेच्च प्रयत्नतः यद्यत्प्रार्थय
न्मंत्री तत्तदाप्नोति निश्चयः लभते मंजुलां वाणीं लक्ष्म्याष्टम्यां सदा यजेत् अत्र नित्यार्चनानन्तरं नैमित्तिकं कार्य्यं यत्र
कालनियमो न दृश्यते तत्र मासाद्यामंडलाद्यापि नैमित्तिकानुष्ठानं समापनीयमिति तथा चोक्तं रुद्रयामले मासार्द्धमथ
वा मासमथवा द्विगुणां तथा यावत्फलाप्तिमान्योगी तावद्देवं समाचरेत् अन्यत्रापि नैमित्तिके तथा काम्ये फलाप्तिर्मण्ड
लावधि न चैतद्विगुणं कुर्याद्यथा प्राप्यफलमानसुधीः अष्टम्यां पूजनं देव्याः सर्वकामफलप्रदं रंभापुष्पं वीजपूरं सुगंधिप

तं०वसा०
२६०

त्रिमिश्रितं मित्रीलस्य वलिं दद्यादष्टम्यां च विशेषतः स्वर्णमालां महादेव्यै दद्यात् सुधैर्विशेषतः फलं क्षीरं तथा दद्याद्दधिकं शर्करा
न्वितं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन संपन्नो प्रजयेच्छिवां दानं चाल्पं यथाशक्ति धर्मार्थं दद्याद्देव्यै प्रयत्नतः तथा नीलतंत्रे अष्टम्यां च चतु
र्दश्यां प्रजयेत्तु यथाविधि आज्ञासिद्धिमवाप्नोति यवपुष्पं च वर्धरी चन्दनं चार्घकुसुमं दद्यादेवापराजितां यस्तु संप्रजये
दुर्गामष्टम्यां च विशेषतः त्रिजन्मार्जितपापं तत्क्षणादेव नाशयेत् दुर्गेति तारिणीमिति प्रकरणानुकूलत्वात् अथ प्रयो
गविधिर्लिख्यते सर्वप्रयोगेऽयुतजपः तथा च शारदायां अयुतं होमसंख्यायां जपस्तावान्प्रकीर्त्तितः तत्रादौ भुवनेश्व
री प्रयोगः तद्यथा मंत्री त्रिमधुरोपेतैः कृत्वाश्वत्थसमिद्धनैः ब्राह्मनान्वसमये क्षीरं पार्थिवान्प्रकोमतः पलाशपुष्पैस्त
त्पत्रीर्मंत्रितैः कुसुदैरपि पञ्चविंशतिसंजप्ते जले स्नानं दिने दिने आत्मानमभिषिंचेद्यः सर्वसौभाग्यवान्भवेत् पञ्च
विंशति संजप्तं जलं प्रातः पिबेन्नरः अवाप्य महतीं प्रज्ञां कवीनामग्रणीर्भवेत् कृत्वा पलाशकुसुमैः श्रियं च महतीं लभे
त् ब्राह्मी घृतं पिबेद्यस्तु मूलमंत्राभिमंत्रितं कवित्वं लभते मंत्री वत्सरान्नात्र संशयः सिंदूरार्धामलकवणोपेतान् कृत्वा मंत्री राम
ग्रां नयेत् प्रयोगो नरनारीलरपतीर्न्नात्र कार्या विचारणा अथ त्वरिताप्रयोगाः यथा योनिकुंडम्प्रकल्प्याथ हुत्वा २६०

र्यां घृतेच्छया मल्लिकाकुसुमैर्हुत्वा वशयेदखिलं जगत् कर्पासो हादिशमनं पलाशकुसुमैर्हुतान् दण्डैर्दलशतैर्हुत्वा धाम
हतीं वृद्धिमाप्नुयात् दीर्घमायुरवाप्नोति दूर्वाहोमेन साधकः धान्यैः प्रक्षालितैर्हुत्वा प्रियमिष्टामवाप्नुयात् अशोकैः पुत्रानुप्नो
ति मधुकैरिष्टमाप्नुयात् फलैर्जम्बुभवैर्हुत्वा महतीं वृद्धिमाप्नुयात् पुष्पैर्वकुलसंभूतैः कीर्त्तिः स्यादनपायिनी दीर्घमायु
वेदाम्रैस्ताम्रपकैः काञ्चनं भवेत् कुर्वीत सर्षपैर्होमं शत्रुनाशकरं सुधीः पत्रैर्वकुलजैर्हुत्वा शीघ्रं चोत्सादयेदरीन् शाल्मलि
पत्रहोमेन सपत्नं नाशयेद्ध्रुवं मासहोमेन मूकः स्याद्दुर्मन्त्री ऽस्यैर्भवेदरिः अपदुर्ज्जाः वशयेत्तिलहोमेन नरान्नरपती
नपि सिद्धार्थैर्जुहुयान्मन्त्री रोगान्मुञ्चेत तत्क्षणात् पञ्चमूर्हुत्वा जपेच्छत्रून् दूर्वाभिः शान्तिमाप्नुयात् पलाशकुसुमैः पुष्टिं
धान्यैर्धान्यश्रियं व्रजेत् काकपक्षैः कृतो होमो विद्वेषं तनुयान्नृणाम् मरीचहोमान्मरणं रिपुमाप्नोति सर्वथा अथ सर
स्वती पीत्वा नन्मं त्रिसप्ततोयं सहस्रं प्रमहं जपेत् महाकविर्भवेन्मन्त्री वत्सरेण न संशयः ओं रोमात्रोदके स्थित्वा ध्यायेन्मार्त्त
ण्डमण्डले स्थितां देवीं प्रतिदिनं त्रिःसहस्रं जपेन्मनुं लभते मण्डलात्सिद्धिं वाचामप्रतिमामपि पलाशबिल्वकुसुमैर्जुहु
यान्मधुरोत्तनैः समिद्भिर्घृतदुग्धाभिर्यशः प्राप्नोति वाक्पतेः पलाशकुसुमैर्हुत्वा परां वाक्सिद्धिमाप्नुयात् कदम्बकुसुमै

तं०सा० स्तवृत्तफलैः श्रीवृक्षसंभवैः अविराच्छ्रियमाप्नोति वाचां कुंदसमुद्भवैः नद्यावर्त्तप्रसूनैः हुत्वा वाग्वल्लभो भवेत् अथ ल
२६१ क्ष्मी यथा वक्ष्ये प्रमाणेशालिके स्थित्वा मंत्रमिमं जपेत् त्रिलक्षसंयतो मंत्री देवीं ध्यात्वार्कमंडले स भवेदल्पकालेन रमाया
वसतिस्थिरा आराध्योत्तरनक्षत्रे देवीं अकूचंदनादिभिः नंद्यावर्त्तभवैः पुष्पैः सहस्रं जुहुयात्ततः पौर्णमास्यां फलैर्बिल्वैर्जु
हुयान्मधुराप्लुतैः पद्मैर्मध्यां विशदांभोजैः शुक्रवारेषु गंधिभिः अन्यैर्वा विशदैः पुष्पैः प्रतिमासं विशालधीः स भवेद्वत्सरमात्रेण
सर्वदा संपदां निधिः शालिभिर्जुहुतो नित्यमष्टोत्तरसहस्रकं अचिरादेव महतीं लक्ष्मीः संजायते ध्रुवं जपापुष्पाणि जुहुयात्
अष्टोत्तरसहस्रकं गृहीत्वा प्रजपेत् भस्म नागवल्लीरसान्वितं तिलकं तत्तु पात्रेन सर्ववश्यकरं भवेत् नागवल्लीपर्णैः अथ
गणेशः तर्पयेत्स तिलैः शुद्धैः दिने शोणगणनायकं चतुश्चत्वारिंशदाद्यं चतुःशतमतंद्रितः आकृष्याग्मंडलादर्घाकृष्य अभीष्टम
धिकं नरः नारिकेलैः हुतो होमश्चतुर्थ्यां श्रीप्रदो भवेत् शुक्लपक्षे प्रतिपदमारभ्य दिनशः सुधीः चतुर्थ्यन्तं नारिकेलसकुल (कं)
तिलैः क्रमात् चतुःशतं प्रजुहुयात् वश्याः स्युः सर्वजंतवः सतिलैस्तंदुलैर्होमश्चतुर्थ्यां श्रीप्रदो भवेत् पद्महोमेन भूपानां श्री राम
तत्फलैः शुभैः मंत्रिणः कुमुदैः पुष्पैर्विप्रान् पिप्पलसंभवैः समिद्वरैर्न्नृपतीन् उदुम्बरसमुद्भवैः लक्षैर्वश्यान्वटोद्भूतैः [illegible] २६१

मंत्रीवशंनयेत् मधुनास्वर्णलाभःस्यान्नगोदुग्धेनलभेत्तगाः आज्यहोमेनमहतीं श्रियमाप्नोतिमानवः दध्नासर्षसम[illegible]ःस्या
न्मेनैर्नरपतिर्भवेत् अथसूर्यस्य० एवंसंप्रजपविधिवद्भास्करंभक्तिवत्सलं दद्यादर्घ्यंप्रतिदिनंवारेवातस्यचोदितेप्रभातेमंड
लंकृत्वापूर्ववत्पीठमर्चयेत् पात्रंताम्रमयंप्रस्थतोयग्राहिसुमनोहरं निधायतत्रमनुनापूरयेत्तत्शुभोदकैः कुंकुमंरोचना
जीरक्तचंदनवेणवान् करवीरजवाशालिकुशश्यामाकतण्डुलान् निक्षिपेत्तशालिलेतस्मिन्नेकधासंभाव्यभानुना सांगमर्च
यित्वातस्मिन्भास्वत्पद्मेकलशोद्गतं गंधपुष्पादिभिर्वेष्टैर्यथाविधिविधानवित् अपिधायजपेमंत्रंसम्यगष्टोत्तरंशतं पुनः
संपूज्यगंधाद्यैर्जानुभ्यामवनिंगतः आमस्तकसमुद्धृत्यत्रिसाधारलोचनौ दृष्टिंनिधायत्वेकोनमूलमंत्रंधियाजपन्
दद्यादर्घ्यंदिनेशायप्रसन्नेनान्तरात्मना कृत्वापुष्पांजलिंभूयोजपेदष्टोत्तरंशतं० यावदस्तमितोभानुःसम्पाद्यैतैर्निजैःकरैः तेनतत्
प्रतिदिनमर्घ्यंदद्यादस्मैमनोरथान् अर्घ्यदानमिदंपुंसामायुरारोग्यवर्द्धनं धनधान्यपशुक्षेत्रपुत्रमित्रकलत्रदं तेजोवीर्ययशःकान्ति
विद्याविभवभाग्यदं अथनामस्य जातीप्रसूनैर्जुहुयाच्चंदनाम्भसमुक्षितैः राजवश्यायकमलैः धनधान्यादिसंपदे नीलोत्पलानां
होमेनवशयेदखिलंजगत् बिल्वप्रसूनैर्जुहुयादिन्दिरावाप्तयेपुनः दूर्वाहोमेनदीर्घायुर्भवेन्मंत्री निरामयः रक्तोत्पलहुतान्मंत्रीघ

ते० सा०

२६२

धा

नमाप्नोति वाञ्छितं मेधाकामेन होतव्यं पलाशकुसुमैर्नवैः तज्जतमंभयः पिवेत् कविर्भवति वत्सरात् तन्मंत्रितान्नं भुञ्जीत महदारोग्य
माप्नुयात् श्रीलक्ष्मस्य अथ प्रयोगान्वक्ष्यामि मंत्रयोरपि यान्कृत्वा साधकवरो लोकत्रयमुपरजितः वन्दे तं देवकीपुत्रं सद्योज
ताम्बुदप्रभं शंखचक्रगदापद्मधारिणं वनमालिनं एवं ध्यात्वा मनुवरं लक्षं ब्राह्मे मुहूर्त्तके जप्त्वा मेधां परां प्राप्य कवी नाम यशी
भवेत् अथवा स्फटिकाभासं द्विभुजं लेखपुस्तकधारिणं तं विचिन्त्यास्य लक्षं ब्राह्म्ये मुहूर्त्तके जप्त्वा मंत्री त्रिकालज्ञो बृहस्पति
समो भवेत् चलद्दोश्चरणं बालं ध्यात्वा ब्राह्म्ये मुहूर्त्तके जप्त्वा मनुवरो धीमान् सर्वशास्त्रार्थविद्भवेत् सर्ववेदार्थकुशलो ज्ञान
वान्भवति ध्रुवं नंदांगने पर्यटन्तं धूलीनिचयधूसरं दीप्तमणिगणोद्दीप्तं यशोदालोकनोत्सुकं एवं ध्यात्वा मनुवरं जपोन्नि
यममास्थितः लक्षैकजपनादस्य किं न सिध्यति भूतले प्रातः प्रातः पिवेत्तोयमष्टोत्तरशतं जपन् अनेन मूकोमुग्धात्मा जड
पाषाणवत्तथा जलपानेन साक्षात् वाक्पतिप्रतिसन्निभः जायते नात्र संदेहः सत्यं सत्यं न संशयः पञ्चाङ्गविद्धिस्य शकरं तद्
तं प्राकृतं यथा लक्षं जप्त्वादिति ध्यात्वा आपद्भ्यो मुच्यते ध्रुवं शत्रुतो न भयं तस्य राजतो दस्युतो पि वा न तस्य भीतिर्हि चेत् ग्राम
कदाचिदपि मुव्रतः नित्यं कर्म्मरतं लक्षं वन्यपुष्पैः समर्च्चयेत् वश्यो भवति सर्वत्र ब्राह्मणानात्र संशयः गोपालवेशं मनसा जा २६२

लीपुष्पैः समर्च्चयेत् वश्या भवंति राजानो नात्र कार्य्या विचारणा तमेव रक्तपुष्पैस्तु वैश्या वश्या भवन्ति हि नीलोत्पलैश्च
श्यामाङ्गं संलक्ष्म्यं समर्च्चयेत् जुहुयाद्रक्तकुसुमैर्मिश्रितैस्तिलतंडुलैः मंत्रेणाष्टसहस्रं तु जप्त्वा तद्भस्म धारयेत् तिला
टे विघ्नते यस्य सर्ववश्या भवन्ति हि अनेन च शरीरेण राजानो वश्यतामियुः स्त्रियो वैश्या भवन्त्यत्र पुत्रा मासस्य क्ष्रसद्ध्या
विवाहार्थी जपेन्मंत्रं मासमष्टसहस्रकं रासमंडलमध्यस्थं कृष्णं ध्यात्वा व्रते स्थितं विवाहयत्युत्तमांगीं कन्यां सर्वगुणा
त्तमां पुत्रमेरदद्येति द्विजेन प्रार्थितो हरिः लब्धं पुत्रं समालक्ष्य ददौ यस्तं विचिन्तयेत् पुत्रकामो लभेत्पुत्रं मासेनैकेन सुं
दरं दीर्घायुरप्रतिहतं बलवीर्यसमन्वितं कुंदपुष्पैः समाराध्य कृष्णं ध्यायेच्च कन्यका मासद्वयं तथा मंत्रं जपेदष्टसहस्र
कं मनोरथपतिं लब्ध्वा दीर्घकालं च क्रीडति अंजनं कुसुमं वस्त्रं ताम्बूलं चंदनं तथा अन्यान्यप्युपभोग्यानि स्पृष्ट्वा मंत्रं शतं जपे
त् दीयते यस्य यस्येति सो चिरादासवद्भवेत् स्त्रियो वैश्या अनेनैव भवन्ति मुनिसत्तम पुरुषं वशयेन्नारी अनेनैव विधानतः अ
नाद्यकामः श्रीपुष्पैः सितनण्डुलमिश्रितैः अष्टोत्तरसहस्रं तु जुहुयादन्नवान्भवेत् विश्वरूपधरं ध्यात्वा शतमष्टोत्तरं जपेत्
समाहितमना मंत्री यशस्वी कीर्तिमान्भवेत् भूतप्रेतपिशाचेभ्यः स्कंदादिग्रहपीडितः स्वजनान्नपानारं ध्यात्वा मंत्रशतं जपेत्

तं०सा० प्रणश्यंतिमहादुष्टापलायन्ते द्रुतन्ततः सर्प्पमंडलदष्टेश्च मन्त्रविकारे च सदंशितैः कृष्णं कालीयदमनं चिन्तयित्वा जपेन्न
२६३ रः तर्ज्जयंतं विषं घोरं हूंकारेण विनाशयेत् अत्राप्यन्यं मनुं वेहुं बीजाद्यं शृणुतत्त्वतः कालीयस्य फणामध्ये दिव्यं नृत्यं क
रोतितं नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतं ज्वरार्त्तोऽर्च्चयये मंत्री जपेद्दशशतं तथा ज्वरेणसंस्तुतं कृष्णं बलप्रद्युम्नसंयुतं
दहन्तं वाननगरीं गरूडोपरिसंस्थितं निजज्वरेणसंपिष्टं ध्यात्वा नाशयते क्षणात् शीतलाकामलादीनि तथा चातुर्थि
कोद्भवान् प्लीहगुल्मज्वरकृद्वायुपस्मारभयं तथा नाशयेन्नात्र संदेहो दृष्टिमात्रेण मान्त्रिकः गोपालं यष्टिपाशं च वेनु
मादाय संस्थितं ध्यात्वा कृष्णं जपन्मंडलाल्लभेत् महैश्वर्यमथ प्राप्य विश्वख्यातो भवेद्ध्रुवं गोवर्द्धनधरं कृष्णं ध्यात्वा मं
त्रं जपेन्नरः वातवर्षादिभिर्घोरैः भये सम्प्युपस्थिते भयमाप्नुविनश्येत् तनात्र कार्य्या विचारणा वृन्दावनगतं कृष्णं वृ
ष्टिकामो विचिन्तयत् जपेद्दशसहस्रं तु वृष्टिमाप्नोत्यसंशयः एवं च मनसा ध्यात्वा वृष्टिवर्षार्थमाहरेत् एवं जलाशये ध्या
त्वा जपेद्दशसहस्रकं वृष्टिर्भवति कालेऽल्पे महतीनात्र संशयः गायन्तं वेनुना कृष्णं गणकामो विचिन्तयेत् आज्यमष्टशतं हुं राम
त्वा किंनरैः सह गीयते जयकामो जपेद्यस्तु हरन्तं कल्पकं द्रुमं संस्तुतं देवनाभिश्च गरुडारूढमच्युतं ध्यात्वा चकरवीरेषु सामि २६३

263

द्भिर्जुहुयाद्वशी अष्टोत्तरसहस्रं तु मासात्पराजितो रिपुः राजादिभयमापन्ने ग्रामसये दुर्जसंसदि हुत्वा दशसहस्रं तु गन्ध
तोयाभ्यां प्रायेत ध्रुवं नीलोत्पलादिभिर्हुत्वा अष्टोत्तरसहस्रकं शंखादिनिधिसंयुक्तं द्वारकामध्यगं हरिं ध्यात्वा तु ष्टकल
दूर्वाभिः हुत्वा शान्तिकमारभेत् कदंबमूले गायन्तं गोपालं वनमालिनं कदम्बपुष्पैः संस्पृष्टं चिन्तयित्वा जनार्दनं अष्ट पा
र्ज्जयाते हुत्वा जपेदष्टसहस्रकं सर्वान्लोकान्वशीकृत्य अक्षुविक्षोभविष्यति राजद्वारे सभायां च व्यवहारे च मंत्रवित् त्र
मष्टशतं जप्त्वा प्रथमं वाक्यमुच्चरेत् अनेनैव विधानेन सर्वत्र विजयी भवेत् मोक्षकामो जपेद्यस्तु पुण्डरीकाक्षमव्ययं सनका
दिमुनिसंघसंस्तुतं पीताम्बरधरं परं शंखचक्रधरं ध्यात्वा मंत्रं लक्षं जपेन्नरः नारत्संपुटितं कृत्वा विविक्तस्थानमाश्रितः चंद्रा
र्कमंडले पद्मे रजये भभिमावहन् संसारसागरात्क्षिप्रो मुच्यते नात्र संशयः अथ दधिवामनस्य पायसान्नेन जुहुया
त्सहस्रं श्रियमाप्नुयात् धान्यहोमेन धान्यादिः शतपुष्पी मधुत्रयैः वीजैः सहस्रसंख्यातो होमो भयविनाशनः दध्यो
दनेन मधुपुष्पैर्न हुत्वा मुच्येत दुर्गतेः स्मृत्वा त्रैविक्रमं रूपं जपेन्मंत्रमनन्यधीः मुक्तो विघ्नाद्भवेत् क्षिप्रो नात्र कार्या विचारणा
य अथ हयग्रीवस्य बिल्वैः फलैः कृतो होमः श्रीपदः परिगीयते कुन्दपुष्पाणि जुहुयादिछन्त्वाकु श्रियमव्ययं मनुनानेन स

तं० सा० तसंद्भूतं ब्राह्मीरसेश्रुतं कवितामावहेत्सुंसामनूर्ज्जलविजृंभिनी वचामनेनसंजप्तं भक्षयेत्प्रातरन्वहं सर्ववेदागमादीनां व्याख्याता
२६४ जायतेऽचिरात् अथनृसिंहस्य श्रीपुष्पैर्जुहुयान्मंत्री विल्वकाष्ठेद्धितेनलेसहस्त्रं श्रियमाप्नोतिपत्रैर्वाविल्वसंभवैः प्रसूनैर्वाफ
लैस्सद्घृतदूर्वाहोमाद्रोगनाशः दुःस्वप्नेनिशिसंजातेस्नात्वामंत्रममुंजपेत् अभिमंत्रवित्पश्चात्सुस्वप्नस्तस्यजायते व्याघ्रचौ
रमृगादिभ्योमहारण्येभयाकुले रक्षेन्मनुरयंजप्तोभयेष्वन्येषुमंत्रिणां अनेनमंत्रितंभस्मविषग्रहमहाभयान् नाशयेदचिरादेव
मंत्रस्यास्यप्रभावतः घोराभिचारेसोन्मादेमहोत्पातेमहाभये जपन्मंत्रंस्मरेद्देवं दुःखान्मुक्तोभवेन्नरः सिंहरूपंमहाभीमंनखदं न
ष्ट्रातिभीषणं स्मृत्वात्मानंविभुंपश्चात् ध्यायेन्मृगशिशुंरिपुं गृहीत्वागलदेशेतंपुनर्दिक्षुक्षिपेद्ध्रुवं पुत्रमित्रकलत्राद्यैः रक्षा
रोजायतेध्रुवं सर्वमस्तुपदेशाध्यानामकृत्वास्वयंहरिः निशितैर्नखदंष्ट्राग्रैः खाद्यमानंरिपुंस्मरेत् नित्यमष्टोत्तरशतंजपे
न्मंत्रमतंद्रितः जायतेमंडलाद्दर्वाक्शत्रुसेनाविदारणे विभीतकाष्ठैर्ज्वलितेपावकेरिपुमर्द्दनं विचिन्त्यदेवंनृहरिंसंपूज्यकुसुमा
दिभिः सम्यक्चूर्णंजुहुयाद्वैदशशतावधि रिपुंखादयन्निवजपेद्दिद्दन्निवचनान्क्षिपेत् कृत्वासप्तदिनंमंत्रीसेनाशेषं राम
महीपतेः प्रस्थापयेद्धुमेलग्नेपरराष्ट्रंजपेद्धया तस्याःपुरस्तान्नृहरिंनिघ्नंतंरिपुमंडलं स्मृत्वाप्रयोगंकुर्वीतयावदायातिसत्पुनः ॥ २६४

विजित्य निखिलाञ्छत्रून्सह वीरश्रिया सुखं आगत्य विजयी राजा ग्रामक्षेत्रधनादिभिः प्रीणयेन्मंत्रिणं सम्यग्विभवैः प्रीतमानसः
मंत्रीयदि न संतुष्येदनर्थः स्यान्महीपतेः अथ वाराहस्य रवौ सिंहगते कृष्णां शुक्लपक्षे सितां शिलां पञ्चगव्येषु निक्षिप्य स
प्ताहं ताम युतं जपेत् उत्तराभिमुखो भूत्वा तां शिलां निखनेद्भुवि शत्रुचोरमहाभूतैः कृतां बाधां विनाशयेत् भानूदये भौमवारे
साध्यक्षेत्रात्समाहरेत् मृत्तिकां संजपेन्मंत्रं तां पुनर्विभजेत्त्रिधा चुल्ल्यामेकां समालिख्य पाकपात्रेण थापरं गोदुग्धे परमालोड्य
तां स्तंडुलान्विक्षिपेत् संस्कृतेऽग्नौ पचेत्सम्यक्चरुं मंत्री जपेत्ततु अवतार्य चरुं पश्चाद्दग्नौ देवं यथाविधि धूपदीपादिकैरिष्ट्वा पुन
ज्वलितं चरुं जुहुयाद्देधिते वह्नौ यावद्दृष्टो नरं शतं एवं सप्तवारवारे सुजुहुयात्क्षेत्रसिद्धये प्रातःकाले भृगोर्वारे मृदं साध्य
महीतलात् आदाय हविरापाद्य शर्वं वज्जुहुयात्सुधीः विरोधो न भूपति क्षेत्रे सह चौरोपद्रवैः राजवक्त्रसमुत्थाभिः समिद्भिर्मनु
नामुना त्रिः सहस्रं प्रजुहुयात्तस्य स्युः सर्वसंपदः शालिभिर्जुहुयान्मंत्री नित्यमष्टोत्तरशतं सप्ताहे दुर्गमं संघातैः शोभनैस्तु सप्तमं
दिनं तावदाज्येन जुहुयान्मंडलात्स्वर्णमाप्नुयात् लाजैः कन्यामवाप्नोति मध्वक्तैर्निजवाञ्छितां मधुरत्रयसंयुक्तैर्जुहुयाद्दुग्ध कु
लैर्नरः महतीं श्रियमाप्नोति मण्डलात्सर्वसंख्यया अथ मंत्रजयः दुग्धासिक्तैः सुधाखण्डैर्मंत्री मासं सहस्रकं आराधितेऽग्नौ जु

तं० स्ता० जुहुयात् विधिवद्धि जितेंद्रियः संतुष्टः शंकरस्तेन सुधाप्लावितविग्रहः आयुरारोग्यसम्पत्तिर्यशः पुत्रान्विवर्द्धयेत् सुधाव
२६५ ल्लीतिलादूर्वापयसर्पिः पयोहविः द्रव्यैः सप्तभिरेभिर्जुहुयात्सप्तवासरं क्रमाद्दशशतं नित्यमष्टोत्तरमतन्द्रितः सप्ताधिका
न्द्विजान्नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितान् विकारानुग्रमन्त्री वर्द्धये होमवासरान् होमान्ते दक्षिणां दद्याद्रुक्मणाः पयस्विनीं गु
रुं संपूज्य विधिवत् धनाद्यैर्देवताधिया अनेन विधिना साध्यः लूत्याद्रोहज्वरादिभिः विमुक्तः सुचिरंजीवेच्छरदां शतमंजसा
अभिचारे ज्वरे तीव्रे घोरोन्मादे शिरोरोगदे आसाध्यरोगे ह्रुचेडान्त्रे मोहे दाहे महोभये होमोयं शान्तिदः प्रोक्तः सर्वसंपत्प्रदायकः
द्व्यैरेतैः प्रजुहुयात् त्रिजन्मसु यथाविधि भोजयेन्मधुरैर्भक्ष्यैर्ब्राह्मणान्वेदपारगान् दीर्घमायुरवाप्नोति वाञ्छितं विंदते श्रि
यं एकादशाहुतीर्नित्यं दूर्वाभिर्जुहुयाद्बुधः अपमृत्युजिदेषस्यादायुरारोग्यवर्द्धनः त्रिजन्मसु सुधावल्लीकाश्मीरीवकुलोद्भवैः
समिद्वरैः कृतो होमः सर्वमृत्युगदापहः सिद्धार्थैर्विहितो होमो महाज्वरविनाशनः अपामार्गसमिद्धोमः सर्वामयनिषूदनः प्र
प्रदक्षिणामूर्त्तेः भिक्षाहारो जपेन्मासं मनुमेनं जितेन्द्रियः नित्यं सहस्रमष्टोर्ध्वं परां विन्दति वाक्श्रियं त्रिवारं सप्तमेते मन्त्राणुना राम
सलिलं पिबेत् नित्यशो दक्षिणामूर्त्तिं ध्यायन् साधकसत्तमः शास्त्रव्याख्यानसामर्थ्यं लभते वत्सरान्तरे ब्राह्मीसैन्धवसिद्धार्थव २६५

वाकुष्टकपोत्पलैः सुगंधिसंयुतैः कल्कैश्शतं ब्राह्मीरसे घृतां मनुनानेनसंजप्तमयुतं साधुसाधितं निपीतं कवितां कांतिरत्ना
युः श्रीधृतिप्रदं अश्वमेरव्याः जुहुयाद्रूपाम्भोजैस्त्रिदिशैर्मधुराप्लुतैः लक्षसंख्यं ततदर्द्धं न्वा प्रत्यहं भोजयेद्द्विजान् स्त्रि
तायुवतीरम्याः प्रीणाये देवताधिया होमान्ते घनधीमान्द्वेषिणो वश्ये कुरु स्वात्मनः एवं कृते जगद्वश्यं घोरमायाभवनं भवेत् सौ
गलैस्त्रिमध्वक्तैररुणैर्वाहयारिजैः पुष्पैपयोन्ते सघृतैः होमो विश्वं वशं नयेत् वाक्सिद्धिं लभते मंत्री पलाशकुसुमैर्हुत्वा
तुः कर्पूरागुरुसंयुक्तं गुग्गुलुं जुहुयात्सुधीः ज्ञानं दिव्यमवाप्नोति तेनैव स भवेत्कविः ह्रीराक्षैरमृतारव्यैर्देहोमैः सर्वापमृत्यु
जित् दूर्वाभिरायुषे होमः ह्रीराक्षाभिर्दिनत्रयं गिरिकर्णी भवेः पुष्पैः ब्राह्मणान्वशयेद्धुतान् कल्हारैः पार्थिवान्पुष्पैस्त
द्धधत्त्वकर्णिकारजैः मल्लिकाकुसुमैर्हुत्वा राजपुत्रान्वशं नयेत् कोरंडकुसुमैर्वैश्यान्वशं बलात्पाटलोद्भवैः अनुलोमविलो
मन्त्रः स्थितः साध्याकृष्यान्वितः मंत्रमुच्चार्य जुहुयान्मंत्री मधुरलोडितैः सर्षपैः कटुसंमिश्रैर्वशयेत्पार्थिवान्क्षणात् अ
नेनैव विधानेन तु मंत्री स्त्रिसुतानपि जातिबिल्वभवैः पुष्पैर्मधुरत्रयलोडितैः नरनारीन्नरपतीन् होमतो वशयेद्ध्रुवं मालती
वकुलोद्भूतैः पुष्पैश्चंदनलोडितैः जुहुयात्कवितां मंत्री लभते वत्सरान्तरे मधुरत्रयसंयुक्तैः फलैर्बिल्वसमुद्भवैः जुहुयाद्ध

तं० सा० शयेल्लोकं स्त्रियमाप्नोति वांछितां पाटलैः कुसुमैः कुन्दैरुत्पलैर्नागचंपकैः नंद्यावर्त्तैर्विकसितैः स्वतमालै र्जुहोतियः जाय
ते वत्सरादर्वाक् स्त्रियमा विजितपार्थिवः साज्यमन्नं प्रजुहुयात् भवेदन्नसमृद्धिमान् कस्तूरीकुंकुमोपेतं कर्पूरं जुहुयाद्धवी
कं दद्याद्दधिकं सद्यः सौंदर्य्यमधिगच्छति लाजान्प्रजुहुयान्मंत्री दधिक्षीरमधुप्लुतान् विजितपरो मानरविलान्सजीवेच्छरदां
शतं पादद्वयं मलयजं पादं कुंकुमकेशरं पादं गोरोचनायाश्च तानि पिष्टा हिमाम्बुना विदध्यात्तिलकं भालेयान्पश्येद्विलो
कयेत् यान् स्पृशेत्स्पृशन्ते यैर्द्रावं पासुःतस्य तेऽचिरात् कर्पूरकपिचोराणि समभागानि कल्पयेत् चतुर्भागाज्जटामांसी ना
तीरोचनामता कुंकुमं सप्तभागं स्यादिक्कभागं चंदनं मतं अगुरुर्नवभागस्यादितिभागक्रमेणच हिमाद्रिःकन्यया पिष्टमेतत्सर्व
मनुसाधितं आदाय तिलकं भाले कुर्य्याद्भूमिपतीन्नरान् वनितामदगर्वाढ्यं मदोन्मत्तान्मतंगजान् सिंहान्व्याघ्रान्महासर्प्पान्भूतवे
तालराक्षसान् दर्शनादेव वश्यये त्तिलकं कारयेन्नरः अथसुंदरी स्नानार्थे वै मालतीमल्लिकाजातीकुसुमैर्मधुमिश्रितैः
हुते लक्ष्मीर्देवि वागीशत्वं प्रजायते मूकस्यापि हि मूढस्य प्रतिलारूपस्य चान्यथा यवापुष्पैराज्ययुक्तैः करवीरैस्तथाविधैः हु राम
वनान्मोहयेन्मंत्री लोकत्रयनिवासिनः कर्पूरं कुंकुमं देवि मिश्रं मृगमदेन हि हवनान्मदनो देवि मंत्रिणा विजितो भवेत् सोभा २६६

ग्येन विलासेन सामर्थ्येनापि सुव्रते चम्पकैश्च पाटलैर्हुत्वा श्रियं प्रोल्लसितां वरं प्राप्नोति मंत्री महतीं लक्ष्म्ये जगतीं मिमां । पीरवणं
गुग्गुलुं चंदनं अगुरुं होमयेत्ततः नागेन्द्रासुरदेवानां पुरंध्रीर्वशमानयेत् सर्वलोकाः वशं यान्ति तस्य भवने वन संशयः लाक्षा होमा
ल्लभेद्राज्यं दारिद्र्यभयपीडितः दुर्गोपशमनं देवि मत्स्यैस्त्रिमधुहोमतः रुधिराक्तेन छागस्य मांसेन निशि होमतः मधुरत्र[illegible]
क्तेन गुग्गुलेन विधानतः परराष्ट्रं महादुर्गं समस्तं स्ववशं नयेत् क्षीरं च मधु दध्याज्यं पृथक् कृत्वा वरानने आयुर्वृद्धिं नमथा[illegible]पं
समृद्धिर्जायते नृणां क्रमेण शैलजे क्षीरमधुभ्यां मृत्युनाशनं दधिमधुक होमेन सौभाग्यं धनमाप्नुयात् सितया केवलं
होमो वैरिस्तंभनकारकः होमो दधिमधुक्षीरलाजैश्च वीरवंदिते रोगहन्नाकालहंतारम् सुहन्तानसंशयः कमलैरक्तैर्हो
मः सम्पक्कसंपत्तिदायकः रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यं राज्ञा नो वशमाः क्षणात् नीलोत्पलैः महादुष्टावश्यमायान्ति नान्यथा श्वेतो
त्पलैः श्रियं वाचं लभते हवनात्प्रिये तथाक्षमालां प्रगृह्याथ चंदनेन प्रपूजितां समाश्रित्य जपेद्विद्यां लक्षमात्रं यदा सुधीः
योषितो भ्रामयन्त्येव मन्मनस्य सु निश्चितं तदा द्वितीयलक्षं तु प्रजपेत्साधकोत्तमः पातालतलनागेन्द्रकन्यका क्षोभयन्ति तं नासा
कराद्वजालेषु नमो हयतिसाधकं तदा लक्षत्रयं कुर्यात्साधकस्थिरमानसः तृतीयलक्षे संप्राप्ते भ्रामयन्ति सुरांगणाः श्रमिमा

तं०स्रा० नेनसौंदर्य्यसौभाग्यमदकारिणी साधकं द्रावयंत्येवतदा सौस्थिरमानसः तदालक्तत्रयंसाधुसर्वपापनिकृन्तनं एवंलक्तत्रयं
२६१ जप्तेसाधकःस्वस्थमानसः संक्षोभयतित्रैलोक्यंमर्त्यलोकंतलवासिनः पुरुषायोषितोवश्याश्चलोचरमपिप्रिये गोरोचनादिभि रो
ईदृशैश्चक्रराजंसमालिखेत् अतीवसुंदरंरम्यंतन्मध्येप्रतिमांरमां ज्वलन्तीन्नामसाहितांमहावीजविदर्भितां चिन्तयेत्तुनततो
देवि-योजनासहस्रतः अदृष्टपूर्वादेवेशिश्रुतमात्रापिदुर्ल्लभा राजकन्याऽथवाभार्य्याभयलज्जाविवर्जिता आयातिसाध
कंसम्यक्मंत्रमूर्छासतीप्रिये चक्रमध्यगतोभूत्वासाधकश्चिन्तयेत्सदा उद्यत्सूर्य्यसहस्राभमात्मनमरुणंतथा साध्य
मप्यरुणीभूतंचिन्तयेत्परमेश्वरी अनेनक्रमयोगेणस्वयंकंदर्प्परूपवान् सर्वसौभाग्यसुभगःसर्वलोकवशंकरः सर्वरक्तोपचा
रेश्चमुद्रासहितविग्रहः चक्रंसंपूज्ययेद्यस्तुयस्यनामविजृंभितं सभवेत्तदासवत्देविधनाढ्योवापिभूपतिः चक्रमध्यगतांकु
र्य्यान्नामयस्यास्तुयोषितः अदृष्टायामहेशानियोनिमुद्राधरोबुधः हठादानयतेशीघ्रंयक्षिणींराजकन्यकां नागकन्यामप्सरसं
खेचरींवासुरांगनां विद्याधरींदिव्यरूपांऋषिकन्यांरिपुस्त्रियं मदनोद्भवसंतापस्फुरज्जघनमंडलां कामवान्नांप्रभिन्नां कर राम
लांलोलचक्षुषं महाकामकलांध्यात्वासोगाधीमुखंदिते क्षोभयेत्स्वर्ग्गमर्त्यलोकपातालतलयोषितां रोचनाभागमेकंभाग २६१

मेकं च कुंकुमं अथ भागद्वयं देवि चंदनं मर्दयेत्समं एकत्र तिलकं कुर्यात् त्रैलोक्यवशकारिणं अष्टोत्तरशतं विद्यां मंत्रयित्वाव
शांनयेत् राजानं नगरं ग्रामं येन यद्यत्प्रदृश्यते मंत्रिणा परमेशानि तत्सर्वं तस्य वश्यगं तांबूलधूपमुदकं पत्रं पुष्पं फलं द
धि दुग्धं घृतं चूर्णमात्रं वस्त्रं कर्पूरमेव च कस्तूरी घुसलं चैलालवंगं जातीपत्रकं जलं वा वस्तु सकलं यद्यत्तु परमेश्वरि अ
ष्टोत्तरशतं जप्त्वा यस्मै यस्मै प्रयच्छति स वश्यो जायते देवि नात्र कार्या विचारणा स्त्रियस्तु सकला वश्याः पाताले भूतले भवंति
हि हवा कार्ष्णेमे न मुक्ते यितं नान्यथा भवेत् आयव द्सेमहेशानि महापातकनाशनं शिवां संपूज्य जपेद्देवि सुगंधैः कुसुमैः
प्रिये महापातकयुक्तात्मा तत्क्षणात्पापहा भवेत् शमीदूर्वांकुराश्वत्थपल्लवैरथवार्कजैः मासेन हन्ति कलुषं सप्तजन्म
कृतं नरः मुद्रासंबद्धयोगस्थः पूर्वोक्तध्यानयोगतः लक्षमात्रं जपेद्यस्तु महापापैः प्रमुच्यते लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मभवानि
पि महापातकमुख्यानि नाशयेन्नात्र संशयः चतुर्लक्षं जपेद्देवि महावाग्मीश्वरो भवेत् कुबेर इव देवेशि पंचलक्षान्न संशयः
त्री षट्लक्षं जपमात्रेण महाविद्याधरो भवेत् सप्तलक्षं जपेन्मंत्री खेचरीमेलको भवेत् अष्टलक्षजपान्मंत्री देवपूज्यो भवेन्नरः
अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भवति प्रिये वशगास्तस्य राजानो योषितस्तु विशेषतः नवलक्षप्रमाणेन जपेद्देवि सुंदरि रु

तं०व०सा० मूर्त्तिः स्वयं कर्त्ता हर्त्ता सा शान्तसंशयः सर्वैर्वंद्यः सदा स्वस्थः सर्वसौभाग्यवान्भवेत् अथ श्यामा कालीतंत्रे अथ काम्यवि
२६८ धिं वक्ष्येयेन सर्वत्र पारगाः साधकः साधयेत्सिद्धिं देवानामपि दुर्ल्लभं कुलागारं पुष्पितायाः दृष्ट्वा यो जपेत्तेनरः अयु
तैकप्रमाणेन साधकः स्थिरमानसः केवलं गुप्तभावेन सतु विद्यानिधिर्भवेत् संस्कृताः प्राकृताः शब्दाः लौकिका वैदिका
स्तथा वशमायान्ति ते सर्वसाधकस्य न चान्यथा अथवा मुक्तकेशः श्मशाने हविर्भुक्त्वा मुसंयतः प्रजपेदयुतं प्राज्ञः स तद्देवफलं ल
भेत् नग्नां परलतां पश्यन्नयुतं यस्तु साधकः प्रजपेत्स भवेच्छ्रीमान्विद्यापावकलोभः स्वयम् तस्य दर्शनमात्रेण वादिनः कुंठ
तां गताः गद्यपद्यमयी वाणी सभायां तस्य जायते तस्मात्सुधियः सर्वे प्रणमन्ति मुदान्विता तस्यावाक्यपरिचयाज्जड
ो भवति वाङ्मनः कुलचूडामणौ रजोयुक्तां समासाद्य तत्क्षात्रे विशिष्टदेवतां प्रजपित्वा महारात्रौ त्रिदिनं प्रजपेन्मनुं लक्षपी
ठफलं देवि लभते नात्र संशयः वेतालपादुकासिद्धिः खड्गसिद्धिं च भैरवि अंजनं तिलकं गुप्तं साधयेत्साधकोत्तमः प्रजपे
त्प्रतिदिनमष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः यत्र जापे च होमे च संख्या नोक्ता मनीषिभिः तत्रैव गणना प्रोक्ता गजान्तकसहस्रमिति राम
विद्यावाप्तिर्होतव्यं पद्मैर्मधुसमन्वितैः धनकामेन होतव्यं तिलाज्यमधुसंयुतं वंधूकपुष्पहोमेन दासं च कुरुते नृपं ससखि २६८

र्लवणे होमेन सदाकर्षति कामिनीं वकुलै होममात्रेण सौभाग्यं लभते नरः मल्लिकाजातिपुन्नाग कदम्बैः पुष्टिमाप्नुयात् ह्री
राज्ये नगरे होमात् समहतीं कवितां लभेत् चन्दनागुरुकाश्मीरकर्पूरहोमतः पुनः मंत्री नीलसरस्वत्याः सर्वाभीष्टमवाप्नुयात् नील
सरस्वतीपदमुत्पलदलं कर्पूरहोमतो मंत्री सर्वाभीष्टानि साधयेत् सम्मूल्यमूलमंत्रेण बिल्वपत्रैर्घृतान्वितैः सहस्त्रप्रमहं कृत्वा
प्राप्नोति परमां गतिं प्रतिदिनमिति मंडलपतिं घृताक्तमालतीपुष्पहोमाद्दुजकविर्भवेत् यत्र यत्र होमसंख्यानोक्ता तत्र तत्रा
युत होमसंख्या वोद्धव्या तदुक्तं तत्रैव सर्वस्यैव तु होमस्य नियतो युतसंख्यकः अथ तर्पणम् मत्स्यसत्त्वे मधुना तर्पणं
कुर्यात् सर्वकामप्रदायकं मंत्रसिद्धिकरं साक्षान्महापातकनाशनं नीलतन्त्रे कर्पूरमिश्रिते स्तोयैर्मासमात्रं प्रतर्पयेत् व
शीकुर्यान्नृपान्सर्वान् भोगी स्याद्यावदायुषं घृतैः पूर्णायुषः सिद्धो दुग्धैरारोग्यसिद्धये अगुरुमिश्रिते स्तोयैः सर्वकालं सुखी
भवेत् नारिकेलोदके मिश्रैः स्तोयैः सर्वार्थसिद्धये मरीचिमिश्रिते स्तोयैः सथा शत्रून्विनाशयेत् केवलेरूत्सनोयेश्च शत्रुमु
ट्ये हृणात् ज्वराविद्धो भवेत्तेन दुग्धसेकात्समं भवेत् सिद्धिसारस्वते शताभिजप्तमात्रेण रोचनातिलकं नरः लत्वा परपतिं यं
मंत्री तं कुर्याद्दासवत्सुधीः फेत्कारीयो उपचारविशेषेण राजपत्नीं वशं नयेत् राजं नं जपमात्रेण वलिना सकलं जगत् उपचारैर्व

तं० सा० २६९

शेषेत्येतिश्च अधिकारिभेदेन बोद्धव्यं जपमात्रेणेति पूजाभावेनेत्यर्थः बलिद्रव्यं तु मांसमत्स्ये रंभाजानीबीजपूरं सुगंधिपरि
मिश्रितं मिश्रीकृत्य बलिं दद्याद् रम्यां च विशेषतः बलिमंत्रास्तु प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य उग्रतारे ततः परं विकटदंष्ट्रे मोहय पदद्वं हंस
मुच्चरेत्ततः मारय खादय क्षोभय पचद्वंद्वं द्वंद्वं वदेत्ततः येमां हिंसितुमुद्यतायोगिनी चक्रेसहितैस्तान् दारय हूं फट् स्वाहा पर
विद्यामाकर्ष्य यंत्रु बद्धयं कपाले गृह्ण २ स्वाहेति० अयं तारा विषये कालिकादौ न तत्पटलोक्तबलिमंत्रो बोद्धव्यः अथ
निग्रहाद्युपाया तदुक्तं वीरतंत्रे श्मशानांगारमादाय मंगले वासे निशि कृष्णवस्त्रेण संवेष्ट्य बध्नीयाद्रक्तसूत्रेण शताभिमं
त्रितं कृत्वा निक्षिपेद्वैरिवेश्मनि स सद्य एव म्रियते तस्य उच्चाटनमिदं महत् तदुक्तं फेत्कारीये नरास्थिनि लिखेन्मंत्रं ताररयु
क्तं हरिद्रया सहस्रं परिसंजप्य निशायां शनिवासरे निक्षिपेद्यस्य चागारे सुतस्य त्रिमासतः क्षेत्रे तु शस्यहानिस्स्या
ज्ज्वहानिस्तुरंगमे धनहानिर्धनागारे ग्राममध्ये तु तत्क्षयः तारस्तु शेपनाविद्युक्तपञ्चपल्लवगं हृल्लेखाधोगतरेफ
मध्ये अमुकामुकयोर्महद्वेषं कुरु २ इति तदुक्तं द्वेषे तु विलिखेन्मंत्रं प्रेतकर्पटके सुधीः द्वेष्यद्वेषकयोर्नाम्ना जस्य द्वेषाय साम
ह्या भवेत् लिखेन्मंत्रमिति मंत्रो लिखित्वा हृल्लेखारेफमध्ये अमुकुमारय २ इत्यादिसाध्यसहितमित्यर्थः अथवाऽस्या २६९

घ्यं लिखित्वा तदग्रे मंत्रं लिखेत् सहस्रं परिजप्येति अमुकं मारय मारयेति अनेन मंत्रजापः द्वेषे तु अमुका अमुकयोर्द्वेषं कुरु कुरु हूं फ
स्वाहेति मंत्रमुच्चार्य्य सहस्रं जपेत् अथ वेतालादिसिद्धिः तदुक्तं कुलचूडामणौ भैरव उवाच वेतालादिमहासिद्धिः कथं भवति
चेद्गुरो तन्मे कथय देवेशि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति देव्युवाच निश्चलदोऽद्वैकाष्टश्मशाने साधको गमः भौमवारे मध्यरात्रौ
गत्वा गुरुकुलान्वितः खनित्वा चाष्टलक्षैर्जपेन्माहिषमर्दिनीं ततः सहस्रं हुनेत् तत्रैव पितृकानने काष्ठमुद्धृत्य तस्मिन्वेद
डं पादुकं चिन्हितं कृत्वा दुर्गाष्टमीरात्रौ श्मशाने निक्षिपेत्ततः तस्योपरि शिवं कृत्वा प्रजपित्वा यथाविधि शवासनगतो धीरो
जपेदष्टसहस्रकं ततो मांसबलिं दत्वा काष्ठमामंत्रयेत्ततः स्फें स्फें दं डमहाभाग योगिनीहृदयप्रिय मम हस्ते स्थितो नाथ ममा
ज्ञां परिपालय एवमामंत्र्य वेतालं यत्र यत्र प्रयुज्यते तत्तत्पूर्णं विधायाथ पुनरायाति वै कालिकम् गच्छ गच्छ महाभागे पादुके
वरवर्णिनि मत्प्रसादस्पर्शमात्रेण गच्छ त्वं शतयोजनं अष्टलोहसमासाद्य पश्चात्प्रादंगुलीवृतिं खड्गं कृत्वा तत्र मंत्रं लिखित्वा प्रज
पेन्मनुं तत्सहस्रं ततो कृत्वा महाशवकलेवरे खनित्वा जीववल्लारेवध्वास्तुष्क तु भावयेत् कुलाष्टम्यां निशि रात्रौ च चितामध्ये
स्मशास्थितः प्रीतिपूर्वं मम मंत्र हुनेत् तिलतण्डुलैः ततः मधुत्रयसमं युक्तं बिल्वपत्रेण संयुतं पादादिमूर्द्धपर्य्यन्तं होमान्ते बलिमाह

270

५५

रेत् वत्संतेपरमामायादेवीमहिषमर्दिनी आयातिवलिपूर्णोस्यावरहस्ताहसन्मुखी गर्द्धवन्मेतिशब्दंवैरवक्रमुत्तोल्य धारये
त् घोरदंष्ट्रेमहाकालिकरवालस्वरूपिणि आँ ग्रौं ह्रौं ह्रूँ ईं ऊँ कुरु कल्याणं विपद्ध्वंसे देवि क्षरं एवमामंत्र्यखड्गं तु यमुद्दिश्य पद्मि
पेन्नरः छिन्नच्छित्वा पुनः छित्वा गच्छत्पावार्श्वयेमुनः अथवा कृष्णमार्ज्जारमेकघातेन घातयेत् कुजे चतुःपथे रात्रौ निखनेत्त
त्रितंततः तत्रमोचांसमारोप्य यावत्पुत्रं प्रजायते तावद्भुक्त्वा हविष्यान्नं प्रतिरात्रं जपेद्विभीः अष्टोत्तरसहस्रं तु एकाकी दीपवर्ज्जि
तः उत्पन्नं पत्रमालोक्य छित्वा तिच्छिद्रमानयेत् तत्र भुक्त्वा हविष्याशी तद्दिने हृदिनीतटे नमानीयस्तु हत्संगः क्षालयेन्मंत्रमुच्च
रन् ततः श्रोतो मिश्रखंवत्सपदक्ष्यिप्रतिगच्छति तदानीयजपेत्तत्र कालिकां घोरनिस्वनीं अभिमंत्र्यसहस्रं तु कालीमंत्रं प्रयत्नतः
सिद्धमंत्रो भवेन्मंत्री नात्र कार्या विचारणा चंदनागुरुकस्तूरीमिश्रितं चाण्यिघर्षितं कृत्वा तिलकमादाय सर्वं जयति सा
धकः कुलमीनेकुलान्नं च कुलमद्यं कुलेश्वरः कुलस्थाने समानीय दद्याद्देव्यै प्रयत्नतः अष्टोत्तरसहस्रं तु जप्त्वा भूमितले स्थितः
भूमौ फूत्कारमात्रेति विवरं तत्र जायते शतयोजनदूरे वा यत्र साध्यस्थितिर्भवेत् तत्रैव गमनं तस्य भूतलान्तः प्रसर्पिनः एवं वि रम
वरमध्येतु गवाक्षकुहरे पिवा का प्यसंकोचमासाद्यगच्छेत्स विकलो नरः दुर्गामंत्रं विना वत्स कालीमंत्रं तथैव च सिद्धपं कु २९०

लनाधे शजायंतेन कथंचन अथ बालकसंस्कारो यथा मधुलाजाभ्यां नाडीछेदात् प्राक् स्वर्णशलाकया श्वेतदूर्वया वाथवा य
दारुशिषयबालकस्य जिह्वामोष्ठं वा दक्षिणपाणिना त्रिवारं संमार्ज्य तत्र पितापि स्वयमाकारेण मूलमंत्रं विलिखेद्देवीं पूजयेत् त
दुक्तं मत्स्यसूक्ते अथ वा मधुलाजाभ्यां जिह्वायां बालकस्य च नाडीछेदाद्यथा पूर्वं लिखेत्स्वर्णशलाकया मूलमंत्रं लिखेन्मं
त्रीयस्याधिष्ठे तद्दूर्वया वाक्यो च्चारणेनो वालो वाग्मी द्रुतकविर्भवेत् महोग्रतारा कल्पे तु नैमित्तिकसंस्कारान् न्तरमेवमंत्रलिख
नकार्यं तदुक्तं तत्रैव जन्मसंस्कारकं नाम पुत्रे जाते प्रशस्यते जिह्वायां तु लिखेन्मंत्रं यज्ञदारुशलाकया वारत्रयं तु संमार्ज्य द
क्षिणेनैव पाणिना मूलमुच्चार्य यत्नेन कंपन्ति कुर्याद्धि शोभनं आदौ संस्कारकर्त्तव्यः तदा त्रैविलिखेन्मनुं गंधचंदनपुष्पै
श्च पूजयेत्तारिणीं शिवाम् उत्तराभिमुखो भूत्वा स्थापयेत्पीठमुत्तमं पूजयेत्तारिणीं देवीं बलिभक्षैः सुशोभनैः कविर्वाग्मी
भवेत्पुत्रः सत्यवादी जितेन्द्रियः अत्र तारिणीमुपलक्षणं देवीमात्रमेव बोद्धव्यम् वृहच्छ्रीक्रमादिनं त्रै बालकसंस्कारदर्शनात् त
दुक्तं तत्रैव बालकस्य तु जिह्वायां त्रिदिनाभ्यन्तरे लिखेत् मधुना श्वेतदूर्वाभिः लिखेत्स्वर्णशलाकया अनु वाग्भवकूटं वालि
खेद्धि जननान्तरे एतेनाशक्तौ त्रिदिनाभ्यन्तरमिति सूचितं अनुमतिश्चोभैरव्या वाग्भवकूटमित्यर्थः अथैकादशाहे देवतां संपूज्य

तं॰ सा॰ मंत्रं लिखेदिति कश्चित् अथ पिता यदि दूरस्थो भवति तदा पितृव्यो मातुलो वा मंत्रं लिखेदिति तदुक्तं महोग्रे पितुर्भ्राता लिखेन्मं
२७१ त्रं मातुर्भ्राताथवा पुनः पिता वा विलिखेन्मंत्रं नान्य एव कदाचन मातुः क्रोडे पि संस्थाप्य दर्भानास्तीर्य्य ततः शान्तिं कुर्या
त्तु बालकस्य ब्राह्मणैः सह साधकः अथ शान्तिमन्त्रो यथा इमं पुत्रं कामयतः कामयानां इहैवेति देवेभ्यः पुष्पाणि सर्वमि
मिदं मज्जननम् शिवशान्तिस्ताराये केशवेभ्यस्ताराये शिवाय शिवयशसे इत्यनेन कुशोदकाभ्यां शान्तिं कुर्यात् अथ
छागादिबलिः तत्र सलक्षणं पशुं देव्यग्रे संस्थाप्य अर्घोदकेन संप्रोक्ष्य अस्त्रेण संरक्ष्य कवचेनावगुंठ्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य
गंधपुष्पाक्षतैः संपूज्य कर्णे इमं मंत्रं पठेत् पशुपाशाय विद्महे विश्वकर्मणे धीमहि तन्नो जीवः प्रचोदयात् ततो क्रीं कालि
कालि वज्रेश्वरि लोहदंडाय नमः इति मंत्रेण खड्गं संपूजयेत् ततः खड्गस्याग्रमूलमध्यक्रमेण पूजयेत् यथा हूं वागीश्वरीब्रह्मभ्यां
नमः ह्रूं लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः ह्रूं उमामहेश्वराभ्यां नमः ततो ब्रह्मविष्णुशिवशक्तियुक्ताय खड्गाय नमः इति सर्वत्र पूजयेत्
खड्गाय खरनाशाय शक्तिकार्य्यार्थतत्परः पशुः छिद्यतां त्वया शीघ्रं खड्गनाथ नमोस्तु ते ततो महावाक्यं लत्वा अमुकदेवताप्रीति काम
कामो ऽमुकदेव इमं पशुं तुभ्यमहं संप्रददे ततो निवेदयेत् यथोक्तेन विधानेन तुभ्यमस्तु समर्पितं ततो बलिं दद्यात् ततो रुधि २७१

२७१

रसमांसं देव्यै दत्वा वक्षिप्यं वटुकादिभ्यो वलिं दद्यात् यथा ह्रूं वां वटुकाय नम इति गंधादिभिः संपूज्य पूर्वमंत्रेणो वायव्ये वलिं
दद्यात् ह्रूं यां योगिनीभ्यो नम इति संपूज्य पूर्वमंत्रेण ईशाने वलिं दद्यात् ह्रूं क्षौं क्षेत्रपालाय नम इति संपूज्य पूर्वमंत्रेणो वलिं
दद्यात् ह्रूं गां गणपतये नम इति संपूज्य आग्नेय वलिं दद्यात् इति वलिविधिः अथ कुलाचारो निरूप्यते तत्र कालीतंत्रे
अथाचारं प्रवक्ष्यामि यत्कृते ऽमृतमश्नुते सर्वभूतहिते युक्तः समयाचारपालकः अनित्यकर्म्मसंत्यागी नित्यानुष्ठानत
त्परः मंत्राराधनमात्रेण शिवभावेन तत्परः परस्यां देवतायां तु सर्वकर्म्मनिवेदकः अन्यमंत्रार्च्चनं त्यक्त्वा ह्यन्यमंत्रस्य चिन्त
नं कुलस्त्रीवीरनिंदां च तत्तद्द्रव्यस्यापहारणं स्त्रीषु रोषं प्रहारं च वर्जयेन्मतिमान्सदा स्त्रीमयं च जगत्सर्वं स्वयं भावतथाभ
वेत् पेयं चर्वितं चाचोष्यं भक्ष्यं लेह्यं गंधं सुखं सर्वं च युवतीरूपं भावयन्मतिमान्सदा कुलजां युवतीं वीक्ष्य नमस्कुर्य्यात्स
माहितः यदि भाग्यवशाद्देवि कुलदृष्टिः प्रजायते न देवमानसीं पूजां तत्र तासां प्रकल्पयेत् तासां भगादि देवीनां वालां वा यौ
वनोन्मत्तां वा वृद्धां वा सुंदरीं तथा कुत्सितां वा महादुष्टां नमस्कृत्य विभावयेत् तासां प्रहारं निंदां च कौटिल्यमप्रियं तथा स
र्वथा च न कर्त्तव्यमाचान्यथा सिद्धिरोधकृत् स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय एव विभूषणं स्त्रीसंगिना सदा भाव्यं अन्यथा स्व

तं० व० सा० स्त्रियामपि विपरीतरतामनुभावितादृदयोपरि न कुसुमरचितं पुष्पं तत्कुसुमरचितं जलं न कुसुमारचितं भोज्यं देवताभ्यो निवेदयेत् स्त्री
२१२ दृष्टो नैव कर्तव्यो विशेषात्पूजनं महत् जपस्थाने महाशंखं निवेश्य पार्श्वे जपं चरेत् स्त्रियं गच्छन् स्पृशन् पश्यन् विशेषात्कुलजां शुभां
भक्षयन्नाम्बूलमन्यांश्च तत् सद्यव्याप्यपाकूचीन् मन्त्राद्यशेषभक्ष्याणि मुक्त्वा भक्षन् जपश्चरेत् वीरतंत्रे दिकालनियमो ना ति
स्ति स्थित्यादि नियमो न च जपे न कालनियमो नार्चादिषु बलिष्वपि स्वेच्छानियम उक्तोऽत्र महामंत्रस्य साधने वस्त्रासनदेहगेहसंस्प
र्शादिस्थ धारणः शुद्धिं न चाचरेत्तत्र निर्विकल्पं मनश्चरेत् कुलार्णवे कुलाचारगृहं गत्वा मन्त्रापापविशुद्धये याचयेदमृतं कौ
लं तदभावे जलं पिबेत् कुलाचारेण यद्गत्वा मद्यं दत्तं पात्रं नु भक्षितः नमस्कृत्य तु गच्छेद्यादन्यथा नरकं व्रजेत् अन्यत्रापि नव
भागमये काले चूतत्रेडादिना सुधीः गम्ये देवतापूजाजपयोगस्तवादिना वीराणां जपयज्ञस्तु सर्वकाले प्रशस्यते स
र्वदेशेषु सर्वपीठे कर्तव्यो नात्र संशयः शिवागमे शक्तिः शिवः शिवः शक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्दनः शक्तिरिन्द्रो रविः शक्तिः श
क्तिश्चन्द्रो ग्रहा ध्रुवं शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति पातकी वीरतंत्रे स्नानादिमानसं शौचं मानसः प्रवरो जपः पूजनं मानसं रामः
दिव्यं मानसं तर्पणादिकं सर्वमेव शुभः कालो नाशुभो विद्यते क्वचित् न विशेषो दिवारात्रौ न संध्यायां महानिशि सर्वदा पूज २१२

येदेवीमस्नातःकृतभोजनः महानिशपमुचौदेशेवलिंमंत्रेणदापयेत् यत्नुस्नावेवमहापूजाकर्त्तव्यावीरवंदिते नदिनेसर्वथाका
र्यीश्मशानसनात्ममसुव्रते तत्कुलपूजाविषयम् महानिशान्तुतत्रैव अर्द्धरात्रात्परंयत्तमुहूर्तद्वयमेवच सामहारात्रिरुद्दिष्टा
तत्कृतंचाक्षयंभवेत् गांधर्व पृथ्वींक्रतुमतींवीक्ष्यसहस्त्रंयदितिष्ठसः नदावादीसुसिद्धान्तहृन्तःस्थितितलंव्रजेत् नित्यशः
तिथोडशदिनंयावत् पद्यैतेहस्तमारोप्यनिर्भयोजितमानसः कवितालभतेसोपिअमरत्वंचगछति अत्रापिसहस्त्रमितिसंवंधः
पृथिवींकुलंपर्वतंस्तनं अन्यच्चनीलतंत्रोपप्रदंद्दष्ठातथाविम्बं-- खंजनंशिखरंतथा चामरंरविम्बंचतिलपुष्पंसरोरुहं त्रि
शूलंवीक्ष्यजपाचशतशःसुद्धभावतः सुखंप्रसादंसुमुखंसुलोचनंसुहास्यकं सुवेशंसुगीतंगंधंसुखमेवच लभतेचयथा
संख्यंशृणुपार्वतिसादरं पद्मंमुखंअधरंचकर्णपिस्तकंकेशांस्तिदूरं नासिकानाभिंत्रिवलीमितिवोद्धव्यं भावचूडामणौ ए
काकीनिर्जनेदेशेश्मशानेविजनेवने शून्यागारेनदीतीरेनिःसंगोविहरेत्सदा महाचीनक्रमेदेवीन्ध्यात्वातत्रप्रपूजयेत्
तत्तुक्रमोत्थितपुष्पेनपूजयेद्भक्तिभावतः सभवेत्कुलदेवेशाकुलक्रमगतःसुचिः प्रसन्नतरोर्महापद्मेदेवींध्यात्वायाविधि त
त्सुधीरसधारेणतर्पयेन्मातकाननेमहाचीनद्रुमलतावेष्ठितःसाधकोत्तमः रात्रौयदिजपेन्मंत्रंसेवकल्पलताभवेत् तिथिस

त

तं०सा० मेणसंख्याभिर्लक्षाभिर्दीक्षितोयदि तदामासेनसिद्धिःस्यात्सहस्त्रत्रयमाश्रितः अष्टम्यांश्चचतुर्दश्यां द्विगुणंयदिदृश्यते
२७३ तत्रैवमहतीसिद्धिर्देवतानांसुदुर्लभा कुलचूडामणौ श्रणुपुत्ररहस्यंमेसमयाचारसंभवं येनहीनानसिद्ध्यन्तिजन्मकोटिश
तैरपि मानवःकुलचर्यानुचारिणं उदारचित्तःसर्वत्रवैष्णवाचारतत्परः परनिंदासहिष्णुःस्यादुपकाररतःसदा पर्व्वतेविपि
नेवापिनिर्ज्जनेशून्यमंडपे चतुःपथेजनशून्येयदिदैवाद्गतिर्भवेत् तदांध्यात्वामनुंजप्त्वानत्वागच्छेद्यथासुखं गृध्रंवीक्ष
महाकालींनमस्कुर्य्यादलक्षितं क्षेमंकरींतथावीक्ष्यजम्बुकींजमदूतिकां कुरवंश्येनभद्रकाकौ कृष्णमार्ज्जारमेवच
कृशोदरिमहाचंडेमुक्तकेशिवलिप्रिये कुलाचारप्रसंनास्येनमस्तेशंकरप्रिये श्मशानंचशवंदृष्ट्वाप्रदक्षिणमनुव्रज
न् प्रणम्यानेनमंत्रेणमंत्रीसुखमवाप्नुयात् घोरदंष्ट्रेकरालास्येकिटिशब्दप्रणादिनि घोरघोररवास्फालेनमस्तेचि
तिवासिनि रक्तवस्त्रंतथापुष्पंविलोक्यत्रिपुरात्मिकां प्रणमेद्दंडवद्भूमौइममंत्रंपठेन्नरः वंधूकपुष्पसंकाशेत्रिपुरेभयनाशिनि
भाग्योदयसमुत्पन्नेनमस्तेवरवर्णिनि रक्तवस्त्रंतथापुष्पंराजानंराजपुत्रकं हस्त्यश्वरथशस्त्राणिकनकान्वीरपुरुषान् म ग्राम
द्विपंकुलदेवंचदृष्ट्वामहिषमर्द्दिनीं प्रणम्यजयदुर्गांम्वासर्वविघ्नैर्नलिप्यते जयदेविजगद्धात्रित्रिपुरान्येत्रिदैवते भक्तेभ्योवर २७३

देदेवि महिषघ्नी नमोस्तुते मद्यमांडंसमालोकयमत्स्यमां संवरस्त्रियम दृष्ट्वा च भैरवीं देवीं प्रणम्य विमृषन्मनुं घोरविघ्नविना
शायकुलाचारसमस्थये नमामि वरदे देवि मुंडमालाविभूषिते रक्तधारासमाकीर्णे वदने त्वां नमाम्यहं सर्वविघ्नहरे देवि नमस्ते
हरवल्लभे एतेषां दर्शने नैव यद्दिनैवं प्रकुर्वते शक्तिमंत्रं पुरस्कृत्य तस्य सिद्धिर्न जायते तथा कुलचूडामणौ कुलवारे कुलाष्ट
म्यां चतुर्दश्यां विशेषतः योगिनीपूजनं चैव प्रधानं कुलपूजनं यथा विष्णुतिथौ विष्णुः पूजितो वांछितप्रदः तथा कुलति
थौ दुर्गा पूजिता वरदायिनी कुलवारादिनियमस्तु जामले रविश्चंद्रो गुरुः सौरिः चत्वारश्चाकुला इमे भौमशुक्रौ कुलाख्यौ
तु बुधवारः कुलाकुलं द्वितीया दशमी षष्ठी कुलाकुलमुदाहृतं विषमाश्चाकुलाः सर्वाः शेषाश्च तिथयः कुलाः वारुणार्द्रामि
ज्रिन्मूलं कुलाकुलमुदाहृतं कुलानि समधिष्ण्यानि शेषाण्येवाकुलानि च तिथिवारे च नक्षत्रे अकुले स्याज्जयिनो जयः कुला
स्त्वे जयिनो नित्यं समं चैव कुलाकुले एवं कुलवारादिकं ज्ञात्वा साधकः कर्म कुर्य्यात् अथ शिवाबलिः तदुक्तं कुलचूडाम
णौ बिल्वमूले प्रान्तरे वा श्मशाने वापि साधकः मांसप्रधानं नैवेद्यं संध्याकाले निवेदयेत् कालि कालीति वक्तव्ये तत्रामाशि
वरूपिनी पशुरूपधरा याति परिवारगणैः सह भुक्त्वा रौति यदेशान्यां मुखमुत्तोल्य सुस्वरं तदैव मंगलं तस्य नान्यथा कुल

तं०वसा०
२१४
४७५

दूषणं अवश्यमन्त्रदानेन नियतं तोषयेच्छिवां नित्यश्राद्धं यथासंध्यावंदनं पितृतर्पणम् तथैव कुलसेव्यानां नित्यता कुलपू
जने पशुरूपां शिवां देवीं यो नार्च्चयति निर्जने शिवारावेण तस्यास्तु सर्वं नश्यति निश्चितं जपपूजाविधानानि यत्किंचि
सुकृतानि च गृहीत्वा पुण्यमादाय शिवा रोदिति निर्जने एकया भुज्यते यत्र शिवया देवभैरवः तत्रैव सर्वशक्तीनां
प्रीतिः परमदुर्लभा पशुशक्तिः पक्षिशक्तिर्नरशक्तिर्यथाक्रमात् पूजनादिगुणं कर्मसगुणं साधयेद्यतः तेन सर्वप्र
यत्नेन कर्तव्यं पूजनं महत् राजादिभयमापन्ने देशान्तरभयादिके शुभाशुभानि कर्म्माणि विचिन्त्य बलिमाहरेत् गच्छ देवि
महाभागे शिवे कालाग्निरूपिणी शुभाशुभफलं व्यक्तं ब्रूहि गृह्णन्बलिं तव एवमुच्चार्य दातव्यो बलिः कुलजनप्रिये
प्रदिन भुज्यते वत्स तद्दाने वशुभं भवेत् शुभं यदि भवेत्तत्र भुज्यते तदशेषतः एवं ज्ञात्वा महादेवेशानि स्थापयनं चरेत् दु
ति शिवाबलिः कुलधर्मं सर्वत्रैव गोपनीयम् तथा तन्त्रे निर्जने चैव कर्तव्यं न चैव जनसान्निधौ किं वा पक्षिपतंगादिदर्शने
नैव कारयेत् पातालमण्डपे वापि गह्वरेषु नियंत्रिते निर्छिद्रमण्डपे वापि कर्तव्यं जलसंनिधौ कुलपुष्पं कुलद्रव्यं कुलपूजा राम
कुलजपं कुलं कुलपतिं चैव कुलमालां कुलाकुलं कुलचक्रं कुलध्यानं सर्वथा न प्रकाशयेत् प्रकाशात् सिद्धिहानिः स्यात् प्र २१४

काशान्निधनादिकं प्रकाशान्मंत्रनाशः स्यात्प्रकाशात्कुलहिंसनं प्रकाशान्मृत्युलाभः स्यात्तन्न प्रकाशयेत्कदाचन पूजाकाले च दे
वेशि यदि कोऽप्यत्र गच्छति दर्शयेद्वैष्णवीं मुद्रां विष्णुन्यासं तथास्तवं प्रकाशाद्धानादिगुप्तिः स्यात्तत्प्रकाशान्न दूषणम् गोप
नेयदि व्यक्तः स्यात्तद्गुप्तिः सा विधीयते कदाचिद्देहहानिस्तु न च व्यक्तिः कदाचन वरं प्रज्ञानकर्त्तव्या न च व्यक्तिः कदा
चन इति कुलाचारं अथ प्रातःकृत्यं साधकः प्रातरुत्थाय कुलवृक्षं प्रणम्य च मूलाद्दिब्रह्मरंध्रान्तं कुलं ध्यात्वा गुरुं
स्मरेत् प्रह्लादानंदनाथाख्यं सनकानंदमेव च कुमारानंदनाथाख्यं वशिष्ठानंदनाथकं क्रोधानंदसुखानंदौ ज्ञानानंदस्ततः
परं बोधानंदसमाख्यं च ध्यायेत्कुलमुखोपरि महारसरसोल्लाससहृदयानंदलोचना कुलालिंगननिर्भिन्नाः चूर्णिता
शेषतामसाः कुलशिष्योपरिकृपापूर्णनेत्रकरोद्यताः वराभयोद्यतःकराः कुलतंत्रार्थवेदिनः एवं गुरुं कुले ध्यात्वा
विसृज्य कुलनायिकां कुलस्थानं समानीय स्नानार्थं तीर्थमाश्रयेत् तत्र स्नानं कुलचूडामणौ प्राचंतः कुलदर्भेण
सदर्भः कुलपुंड्रकः कुलपात्रे सदूर्वा हिसतिलं सजलं ततः गृहीत्वा कुलदेव्याश्च प्रीतये स्नानमाचरेत् कृतसंकल्प एवा
दौ कुलचक्रं जले न्यसेत् कुलस्थानात्समानाय कुलमुद्रां कुशेन च कुलतीर्थानि तत्रैव सामावाह्य शिवात्मकं तत्रोपं च वि

तं०सा० धापीत्वा त्रिधा च प्रोद्दलणं जनोः स्वतंत्रेपि मूलं पठन्मूर्द्धिनो यंमुद्रया कुंभसंज्ञया द्विल्वावारत्रयं देवि आचामेत्साधकाग्रणी
२९५ आत्मविद्याशिवैस्तत्वैस्ततो न्यासान्समाचरेत् ज्ञानार्णवे कुलसूर्याय देवाय त्रिरर्घ्यं तु प्रदापयेत् देवान्‌षीन्पितृंश्चैव तर्पये
त्कुलवारिणा अथ तृतीयो योगो निरूप्यते तत्रादौ विजयास्वीकारः तथा च विजयाकल्पे सच्चिदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी
875 संविद्प्रयोगस्तेन हृत्पूजादौ साधकोत्तमैः कर्तव्या महापूजा करणीया मुनिश्रितैः अयं प्रयोगः पूजादौ कुलीनैः सर्वत्र कर्तव्यः
अन्यत्रापि आनंदेन विना भ्रंशो न तृप्यन्ति देवताः सा च ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या शूद्रा शुक्लारक्तपीतलक्ष्मपुष्पभेदैस्तेषां शुद्धि
स्तु विजयाकल्पे संविदे ब्रह्मसंभूते ब्रह्मपुत्रि सदानघे भैरवाणां च तृप्त्यर्थं पवित्रा भव सर्वदा ॐ ब्राह्मण्यै नमः स्वाहा इति शो
धयेत् सिद्धिमूलकरे देवि मूलबोधप्रबोधिनि राजपुत्रवशंकरि शत्रुकंठत्रिशूलिनी ऐं क्षत्रियायै नमः स्वाहा शोधयेदपरां
ततः अज्ञानेधनदीप्ताग्नि ज्ञानाग्निज्वलरूपिणि आनंदाद्याहुतिं मत्वा सम्यक्ज्ञानं प्रयच्छ मे क्लीं वैश्यायै नमः स्वाहा वैश्यां च शो
धयेत्ततः नमस्यामि नमस्यामि योगमार्गप्रदर्शिनि त्रैलोक्यविजये मातः समाधिफलदा भव श्रीं शूद्रायै नमः स्वाहा शूद्रां राम
च शोधयेत् ततः सर्वशोधनं ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवासिनि पदं ततः अमन माकर्षय द्वंद्वं सिद्धिं देहि ततः परं अमुकांघे २९५

ततो शृद्ध्या द्रव्यमानयततः परं द्विगान्तेयंमनुः प्रोक्तः सर्वासामिह शोधने प्रत्येकेनानुमंत्रेण शोधयित्वा अनेन समुदायं शो
धयेत् उत्तरतंत्रे मूलमंत्रं सप्तवारं तस्योपरि नियोजयेत् आवाहनादि मुद्रांश्च धेनुयोनी ततः परं द्विगवं धनं छोटिकाभि
स्तालत्रयपुरःसरं दिग्बन्धं पार्ष्णिघातैः सर्वान्विघ्नान्निरस्य च सप्तधा तर्पयेत् ब्रह्मरन्ध्रे मूलं जपेन्मनुं गुरुं पद्मे सहस्रारे तथा रंध्रे ३
शंकेतमुद्रया त्रिवारं तर्पयेत् तत्रासाधकः सिद्धिहेतवे मूलमिष्टदेवता मंत्रमुच्चार्य्यामुदकदेवतां तर्पयामि एवं गुरुं च ततः
संकेतमुद्रां तत्वततः मुद्रास्वीकुर्य्यात् तथा च एवं देवदेवपदं भूयाद्यास्वादि निपदं ततः मम जिह्वाग्रे स्थिरीति भवसर्वपदं ततः
सलवश्वं वारिस्वाहा मंत्रेणानुकृयान्मुखे तंत्रचूडामणौ विना हेतुकमासाद्य लोभयुक्तो महेश्वरः नपूजा मम संकुर्य्या
न्न ध्यानं नापि चिन्तनं तस्मात् हुत्वा च पीत्वा च पूजयेत् परमेश्वरी पीत्वेति विजयामेव प्रकरणात् अथ जयन प्रकार ततो
रात्रौ प्रहरेगते ताम्बूलपूरितमुखः सन् कुलनायिकां पूजयेत् उत्तरतंत्रे याममात्रे गते रात्रौ कुलगेहं ततः पुमान् ताम्बूलपूरि
तमुखो धूपामोदसुगंधिभिः रक्तचंदनदिग्धांगो रक्तमाल्यानुलेपितः रक्तवस्त्रपरीधानो लास्यरसगृहं ततः रक्तमाल्यैर्नव
वीतो रक्तपुष्पविभूषितः पंचीकरणसंकेतैः पूजयेत् कुलनायिकां कुलनायिका यथा तदुक्तं तंत्रे वा नटी कापालिनी वेश्या पु

तं०स्मा०१
२१६

क्षत्रीनापितांगना रजकी रंजकी चैव सैरंध्री चर्म्मवासिनी घटिका खट्टिका चैव तथा गोपालकन्यका: विशेषवैदग्ध्ययुता: सर्व्वा ए
ता: कुलांगना: गुरुभक्ता देवभक्ता घृणालज्जाविवर्ज्जिता संगोपनरता: प्रायस्त्वरूपे: सर्वसिद्धिदा: अलंकृताचारसंपन्नां शी
लसौभाग्यशालिनी सदानुष्ठाननिरतांसात्विकींभक्तिसंयुतां कालुष्यरहितां कुर्य्यात्समयाभक्तवत्सलां चातुर्य्यौदार्य्य
शिल्पकरुणादिगुणान्वितां रूपयौवनसंपन्नां शीलसौभाग्यशालिनीं सदापति गृहीतावायद्वासंकेतमागतां अथवा तत्
दृग्णायातांमदनानलतापितां विलिप्तां रक्तगंधेन रक्ताम्बरविभूषितां सुगंधिरक्तकुसुमां सर्व्वाभरणभूषितां सुधूपितां त
न्वीं दूतीकर्म्मसु योजयेत् कुमारीतंत्रे नटी कापालिनी वेश्या रजकी नापितांगना ब्राह्मणी शूद्रकन्या च गोपालस्य च क
न्यका मालाकारस्य कन्या च नवकन्या प्रकीर्त्तिता: ब्राह्मणी तु ब्राह्मणविषयं एवंभूतां यजेत्तां तु प्रस्तुततूलिकोपरि अंगां
गींविहृतां गीम्चास विकल्पकमानसां वर्षीयांसीं पापरतां कुंकारामर्थलोलुपां अभक्तमानसां दीनां वर्ज्जयेत्साधकोत्तम: अ
र्थाद्वा कामतो वापि सौख्यादपि च यो नर: लिंगयोनिरतो मंत्री रौरवान्न निवर्त्तते उपदेष्टा यदा देवी तदा पुत्री तु कन्यका पूजार्हा रामा
च यदा देवी तदा माता न संशय: एवं विधिं कुलमानीय उद्वर्त्तनादिकं विधाय प्र*तुततूलिकोपरि नियोजयेत् तथोत्तरतन्त्रे तदानी २१६

स्र

श्रां

पकुलं सम्यग् उद्वर्त्तनमनंतरं स्नातं मृदुकूलादिभिरनुलेपनशोभितं अलंकृतां गतश्रांतां स्वागतं चासनं तथा निवेशपत्रलिका
मध्ये नानापुष्पसुगंधिना चंदनागुरुकर्प्पूरकस्तूरीकुंकुमादिभिः समाकीर्णे निवेश्य पाद्यमर्घ्ये कुलनायिकां ततोमृतमुद्रा
दिकं विधाय तत्र कुलांगे न्यासं कुर्य्यात् तद्यथा अंगन्यासकरन्यासौ प्राणायामस्ततः परं विधाय मातृकान्यासं कुलांगोपि प्रवि
न्यसेत् ततः पंचमकारमानीय शोधयेत् तत्र सुरायाः शोधनं एकमेव परं ब्रह्म स्थूलसूक्ष्ममयं ध्रुवं कचोद्भवां ब्रह्महत्यां तेन ते
नाशयाम्यहं सूर्य्यमंडलसंभूते वरुणालयसंभवे अमाबीजमये देवि शुक्रशापाद्विमुच्यतां देवानां प्रणवो बीजं ब्रह्मानंदमयं य
दि तेन सत्येन ते देवि ब्रह्महत्यां व्यपोहतु ॐ रां रीं रूं रैं रौं रः ब्रह्मशापविमोचितायै सुधायै देव्यै नमः इति त्रिः परिदशधा जपे
त् क्रां क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः शुक्रशापं विमोचय स्वाहा इति दशधा जपेत् तेन मूलमंत्रेण त्रिः परिविधा जप्त्वा देवतामयं विभावयेत् इति
व्यशुद्धिः। एतत् द्रव्यदानं तु शूद्रस्यैव तथा च श्रीक्रमे न दद्याद् ब्राह्मणो मद्यं महादेव्यै कथंचन वामकामोपि ब्राह्मणो मद्यमांसं
न मर्दयेत् देव्यास्तु पश्चिमे भागे चक्रे पार्श्वे निवेदयेत् एतद्द्रव्यं तु शूद्रस्य नान्येषां तु कदाचन वैश्यस्य माध्विकं सुरं क्षत्रियस्य तु स
ज्यकं ब्राह्मणस्य गवां क्षीरं ताम्रे वा विसर्जनं मधु नारिकेरोदकं कांस्ये सर्वेषां द्रव्यशोधनं क्षत्रियवैश्ययोस्तु गौडीमाध्वी च दातव्ये न तु तयो

श्र

तं०सा०
२११

रधिकारात् तदाभावे हनुकल्प विधानं तथा चागोरं ब्राह्मणे दद्यात् द्रव्यमाज्यं च वाङ्कुरः वैरूप श्रमाक्षिकं द्रव्यं शूद्रः पोष्टा
दिकं पुनः तेन शूद्रस्याप्यनुकल्पः कुलार्णवे जले क्षीरे घृते मद्ये मधुमैरेयमेव वा पोष्टं तरु भवं धान्यसंभवं चक्रनिर्मितं म
हकार भवं देवि त्रिविधं वक्रभेदकं मद्यकं सर्वदा वर्ज्यं माघमासी मूलेचने ज्ञानेन संस्कृतं तन्तु महापातकनाशनं तद्दानेपातका
भावः दिव्य भावं विषयं वा माकंदफलजं रम्यं द्रव्यं सेव्यं द्विजातिभिः अमादकत्वाद्देवेशि ऐक्षवं सेव्यते बुधैः एतेन क्षत्रियादि
भिरमादकं सेव्यं मादकस्य पातकहेतुकत्वमुक्तं भैरवतंत्रे मत्स्यमांसं विनावत्सयत्किंचित्कुलसाधनं शान्नैवेद्यं ख्यातः शेषं तु
रवेतन्निवेदयेत् तदनु ब्राह्मणे द्विजकल्पाशेषमात्म नियोजयेत् तेन क्षत्रियादीनां मुख्यस्य दानेऽधिकारः न पाने यत्तु पुनः पीत्वा
पीत्वा पुनः पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते भैरवतंत्रे पाने भ्रान्तिर्भवेद्यस्य घृणा यस्याद्रकेरेतसी शुद्धौ चाशुद्धता भ्रान्तिः पापशंका च
मैथुने सुभ्रष्टः प्रजयेद्देवीं चंडीमंत्रं कथं जपेत् तथा मादिरायां मैथुने च जातिवर्जितं चाचरेत् एतत्तु वर्णाश्रमिपरं तत्र द्रव्य
स्वीकरणे जातिविज्ञानं कारयेत् एतेषां शोधनस्यावश्यकत्वात् तथा च संशोधनमनाचर्य पञ्चमुद्रा साधकः आयसिद्धि राम
हानिः स्यात्क्रुद्धा भवति सुंदरी मद्ये सुमो ह्यस्यानुकल्पे सुतथा तेन रक्तायामावश्यकत्वं तथा चागमधु मांसं विना देवि कुलपूजां स २११

माचरेत् जन्मान्तरसहस्रस्यसुकृतंतस्यनश्यति अथमांसादिशोधनं मांसन्तुत्रिविधंज्ञेयंजलखेचरभूचरम् त्रिविधं
मांसंसंप्रोक्तंदेवताप्रीतिकारकं मत्स्यंतुत्रिविधंदेवि उत्तमाधममध्यमं उत्तमंत्रिविधंदेविशालपाठीनरोहितं प्रवीनंकंट
कैर्हीनं तैलाक्तंशष्कुलान्वितं देव्याः प्रीतिकरंचैवमध्यमंतच्चतुर्विधं लघुकालितान्सर्वालि अधमानिविदुर्बुधा मांसाभावे
ऽनुकल्पः समयाचारे लवणार्द्रकपिन्याकगोधूमतिलमाषकं लशुनंचमहादेविमांसप्रतिनिधिः स्मृतः मुद्रान्तुद्विविधाकु
लार्णवे व्रीहेयमंडलाकारंचंद्रबिंबनिभंशुभं चारुपद्मकमनोहारिशर्करादिभिस्सुपूरितं पूजाकालेदेवतायामुद्रैषापरिकीर्तिता
यामले न्त्रसधान्यादिकंयावच्चर्वणीयंप्रकल्पयेत् तेमांसंद्रावन्ताजुद्रासहामोदप्रदायिनी एतेषांशोधनन्तुस्वतंत्रतं
त्रे ॐ प्रपतोद्विस्पृतित्यादिमांसं ॐ अम्बकमित्यादिमीनं ॐ तद्विष्णोरितिमुद्रां अथशिक्षिशोधनं भावचूडामणौ अदी
क्षितकुलासंगात्सिद्धिहानिःप्रजायते तत्कथाश्रवणंचेत्स्यात्तत्त्यागमणंयदि सकुलीनःकथंचेत्स्यात्तत्पूजयेत्पर
मेश्वरीम् श्रीक्रमे संशोधनमनाचर्य्येति कौलिकतंत्रे अभिषेकाद्भवेच्छुद्धिर्मत्रस्योच्चारबिंदुभिः वलाद्दायत्नतोवापि
अभिषेकंसमाचरेत् अभिषेकमंत्रस्तु आदौमायांसमुच्चार्य्यत्रिपुरायैसमुद्धरेत् नमःशब्दसमुच्चार्य्य इमांशक्तिंतनोत्व

तं०सा
२१८
278

देत् पवित्रीकुरु शब्दान्ते मम शक्तिं कुरु प्रिये वह्निजायां समुच्चार्य्य शुद्धिमंत्रः सुरेश्वरि तस्याः करोऽमेद्बुध्या मायावी
जं समुच्चरेत् इति शक्तिशोधनं ततः शोधितद्रव्यं अर्घे क्षिपेत् श्रीक्रमे अर्घ्यविधौ० सर्वशोधितद्रव्यं च गृह्येनैव सं
क्षिपेत् सुतंत्रतंत्रे आद्यद्रव्यमर्घ्यपात्रे निःक्षिप्य प्रयतः सुधीः कुंडगोलोद्भवं द्रव्यं स्वयंभूकुसुमं तथा अर्घ्यं दत्वा
महेशानि सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् सुधयाचार्घ्यदानेन योगिनीनां भवेत्प्रियः महायोगी भवेद्देवि पीठप्रक्षालिते जलैः मे
रुतंत्रे पंचमात्तु परं नास्ति शास्त्राणां मुखमोक्षयोः केवलैः पंचमेनापि सिद्धो भवति साधकः तेन पंचमकारेण पूजा क
र्तव्या ततोर्घ्यस्थापनानन्तरं पर्य्यंकमध्ये पूजयेत् मंडूकाय नमः इत्यादि तदुक्तं पूजयेदथ पर्य्यंकमध्ये मंडूकमग्रतः
कालाग्निरुद्रमाधारशक्तिं कूर्म्ममनन्तरं वराहपृथिवीकंदं स्वनालं केशरालिं च पद्मं च कर्णिकां चैव मंडलं च समर्चये
त् धर्मं वैराग्यमैश्वर्य्यं ज्ञानमज्ञानमेव च अनैश्वर्य्यमवैराग्यं अधर्म्ममपि पूजयेत् ज्ञानविद्यात्मकं चैवमात्मानं चापि पू राम
जयेत् गंधपुष्पाक्षतादीनि दत्वा तत्रैव पूजयेत् तथा तत्कर्णिकोपरि कुलं स्थापयित्वा प्रपूजयेत् तथा च तस्योपरि कुलं स्था २१८
प्य पूजानुष्ठानमेव च पूजयेच्च ततस्तस्य पंचकामान्समाहितः क्लीं चैव कामराजं च ह्रूं कंदर्पं ऐं च मन्मथं ब्लूं मकरध्वजं स्त्रीं

चैव हिमनोभवं ॐकारादिनमोन्तं च कुसुमैर्गंधसंयुतैः पूजयित्वा चतुर्दिक्षु पूजयेत्कुलनायिकां वटुकं भैरवं चैव दुर्गां
श्च क्षेत्रपालकं पूजावाक्यन्तु ॐ क्लीं कामराजाय नमः इत्यादि तत ऐं क्लीं स्त्रीं क्लीं ह्सूं आधारशक्तिपीठपादुकां पूजया
मितस्या ललाटे त्रिकोणं लिखेत् तथा च तंत्रांतरे वाग्भवं कामबीजञ्च स्त्रीं बीजं कामराजकं ह्सूमात्मकं दत्वाधारशक्तिं समु
द्धरेत् श्रीपादुकां ततो दत्वा पूजयाभिवंदेत्ततः अनेन मनुना तस्या ललाटे सुमनोहरं त्रिकोणं तत्र संलिख्य सिंदूराद्यैर्वरान
ने उत्तरतंत्रे तस्यामूर्ध्नि त्रिकोणं च यंत्रं मालिख्य साधकः महाप्रेतासनं मध्ये बालां च पूजयेत्ततः तत एवं च ह्सौः सदाशिव
महाप्रेतपद्मासनाय नमः इति पूजयेत् ततो बालां च कामेश्वरीं च पूजयेत् ज्ञानार्णवे। गणेशं च कुलाध्यक्षं दुर्गां लक्ष्मीं स
रस्वतीं त्रिकोणेषु संयोज्यं वसंतं मदनप्रिये स्तनयोः पूजयेत्स्यात्मुखे तस्याः सुधाकरं उत्तरतंत्रे मौलौ गणेशं केशाग्रे कुला
ध्यक्षं ललाटके दुर्गां भ्रुवोस्तत्वाल लक्ष्मीं रसनायां सरस्वतीं इति यत्स्थानवैपरीत्यं तद्देशिकं ज्ञानार्णवे दक्षपादादि मूर्द्ध
न्तं वाममूर्द्धादि सुंदरि पादान्तं पूजयेत्सर्वाः कला वै कामसोमयोः श्रद्धा प्रीती रती चैव भूतिः कान्तिर्मनोरमाः मनोहरा मनोरमाः
मनोहरा मनोरमा मदनोन्मादिनी तथा मोहनी दीपनी चैव शोषणी च वशंकरी रंजिनी चैव देवेशि षोडशी प्रियदर्शना स्वरषो

तं०रा०
२१९

ङशासंयुक्ताः एताः कामकलायजेत् वाक्यन्तु ॐ श्रद्धायै नमः आं प्रीत्यै नमः इत्यादि ततश्चंद्रकलाः पूज्याः शिरसश्चरणावधि
पुषा वमा च सुमना रतिः प्रीतिस्तथा धृतिः श्रुद्धा सौम्या मरीचिश्च शैलजे चांशुमालिनी अंगिरा वशिनी चैव छाया संपूर्णमंडला त
था तुष्टिरमृते चैव कलाः सोमस्य षोडश अंगीरस्थाने मंदिरा इति पाठः उत्तरतंत्रे सुरैरेव प्रपूज्या हि सर्वकार्य्यसुसिद्धये ललि
तातंत्रे भगोत्तदीये विज्ञेया नाड्यस्तिस्रः प्रवाहिकाः एकानुवाहिका चन्द्री सौरी चान्यानुवाहिका आग्नेयी चापरा ज्ञेया पूजयेत्ता
स्तु साधकः अमृतं स्रवति चांद्री सा पुष्पं स्रवति भानवी बीजं स्रवति चाग्नेयी तास्तु नामानि संपूजयेत् वाग्भवाद्यैर्मनोयुक्तैः पूज
येत्तु प्रसन्नधीः तेनाऐं चांद्र्यै नमः ऐं सौर्य्यै नमः १ ऐं आग्नेय्यै नमः उत्तरतंत्रे पूजयेन्मदनागारे रक्तचंदनचर्चिते भगमा
लामनुप्रोच्य त्रितारानंतरं तथा ऐं ह्रीं श्रीं उं क्लूं क्लिन्ने ततः परं सर्वाणीति विभागानि श्वति वशमानयेत्ततः स्त्रीं क्लीं ब्लीं भ
गमालिन्यै नमः ऐं ह्रीं श्रीं इति मंत्रेण गंधाद्यैस्तानर्चयेत् ततस्तत्रैव मूलं पूजयेत् तंत्रांतरे इहाप्यरोपणं नास्ति जीवन्यास महे
श्वरि तथैव च विधानेन ततो षोडशोपचारकैः इष्टदेवी प्रपूज्याथ सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ततः स्वलिंगं पूजयेत् तथा च वायवीये ऽघ राम
पुष्पाद्यैः स्वशिवं तदनंतरम् मूलमंत्रं ततः ॐ नमः शिवाय ततः परं ततः सत्पुरुषाघोरसद्योजातादिमंत्रकैः श्रीविद्यायां तु तारे २१९

च भुवनेशानी तथा त्रिपुरसुंदरी नमः शिवाय विद्येयं दक्षार्णोपरिकीर्त्तिता इति विशेषः सुंदरीसुंदरी त्रिकूटं तत्पुरूषादिमंत्र
स्तु सर्वोक्तनिवृत्तिं च प्रतिष्ठां च विद्यां च तदनंतरं शक्तिं च शान्त्यतीतां च तदंगेन तदनंतरं समयविद्यासु त्वार्यां त्रिकोणं चैव पूज
येत् अवधूतेश्वरीं कुब्जां कामाख्यां समयामपि वज्रेश्वरीं कालिकां च तथा शंकरवासिनीं तथा चंडेश्वरीं तारां पूजयेदत्र साध
कः तदनु ज्ञात्वा ततो लब्ध्वा दत्वा ताम्बूलमेव च शिवं च तत्र निक्षिप्य गजतुंडाख्यमुद्रया धर्म्माधर्म्म विहवीतमात्मा ज्योमनसा स्रुवा
सुषुम्नावर्त्मना नित्यमक्ष वृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहांतोयं महामंत्र आरंभे परिकीर्त्तितः ततो जपेत् स्त्रियं गच्छन् विद्यां त्रिभुवनेश्व
रीं जपेदिति अष्टोत्तरसहस्रं शतं वा अरुं धोजपेत् ॐ प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनी स्रुचा धर्म्माधर्म्मकलास्ने
ह पूर्णमग्नौ जुहोम्यहं स्वाहा तोयं महामंत्रं प्रयुक्तस्त्यागे प्रकीर्त्तितः विशेषस्तु ज्ञानार्णवे शिवशक्तिसमायोगो योग एव न संश
यः शीत्कारो मंत्ररूपश्च वचनं स्तवनं भवेत् आलिंगनं तु कस्तूरी कर्पूरं चुंबनं भवेत् नखदंष्ट्राक्षतादीनि पुष्पाणि विविधानि
च मथनं तर्प्पणं स्निग्धं बीजपातो विसर्जनं कुलार्णवे आलिंगनं चुम्बनं स्तनयोर्म्मर्द्दनं ततः दर्शनं स्पर्शनं योनेर्विकारं लिंगघ
र्षणं प्रवेशं स्थापनं शक्तेर्नूतनपुष्पानिषूजने यामले संयोगाज्जायते सौख्यं परमानंदलक्षणं कुलामृतं त्रयं तत्र नगण्हीयादुल्ले

तं०सा० भं नरः तेनामृतेन दिव्येन सर्वे तुष्टा भवन्ति हि यत्कामं कुरुते मंत्री तत्क्षणादेव सिध्यति ज्ञानार्णवे कुलद्रव्यं च संशोध्य शिवशक्तिसमन्वि
२८० ये जीवामृतं परं ब्रह्म रूपं निर्लिप्य सुंदरि अर्घ्यपात्रामृते दृष्ट्वा निर्विकल्पः सदानघे श्रीविद्याक्रममभ्यर्च्य परं ब्रह्मसमो भवेत्
श्रीविद्येत्युपलक्षणं इति ते कथितं ज्ञानसारं स्पष्टं वरानने सविकल्पस्तु शंकातः पापभाग्जायते नरः विचिकित्सापरो मंत्री जायते गु
रुतल्पगः अत एव वरारोहे निर्विकल्पः सदा भवेत् समयाचारे कुलामृतं समादाय तद्दृष्टिं निक्षिपेद्बुधः तदर्घ्येन समाराध्य पूजा
शेषं समापयेत् कुलामृतं शोधितं शोधनमंत्रस्तु श्रीक्रमे ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि प्रिये देवीपदं पश्चात् करणं प्रमोचय प
दद्वयं अमृतं स्रावय द्वन्द्वं अमृतं कुरु युग्मकं स्वाहा पदं ततो देवि शुक्रशुद्धिर्भवेत्प्रिये पुष्पैरक्षततण्डुलैः सुगंधैः कुसुमान्वि
तैः अर्घ्यद्रव्यैश्च देवेशि योनौ देवीं प्रपूजयेत् उत्तरतंत्रे धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्विविधैः कुलसाधकः विधाय वंदितां लां च तदुच्छिष्टं
स्वयं चरेत् शिवागमे च अविचार्य शिवोच्छिष्टं यदि ब्रह्मपुरोगमा यदि हरं चेन्नरकं याति कुलमार्गोऽयमिति ध्रुवं तस्माद्विचार्य यत्नेन शक्त्युच्छि
ष्टं भजेत्सुधीः आनंदकारणे क्षीरे स्नात्वा निर्भ्रान्तितः पिबेत् इति कुलपूजा नैवेद्यं यामले नैवेद्यं त्रिपुरादेव्याः वांछंति विबुधाः स राम
दा तस्मादेवं कुरुष्वेष्टं ग्रहणो विष्णवे शिवाय महास्कंदाय तत्पर्यायगणेशाय यमाय च वह्नये च वरुणाय वायवे धनदाय च ईशा २८०

नायमहादेविसाधकायप्रदापयेत् त्रिपुरेसुपलक्षणं अथवीराणांपुरश्चरणंनिरूप्यते तत्रादौवरकीयनारींदीक्षितां
स्त्रजयेत् तथाकुलचूडामणौ पुरश्चरणकालेपिपरयोषांप्रपूजयेत् दीक्षितांवस्त्रभूषाद्यैर्भोज्यैः पायससंभवैः आरंभका
लेनियमंस्वयंपंञ्चायाम्रुतमलं नानाविधंपिष्टकंचनानारससमन्वितं दुग्धंदधिघृतंभक्तंनवनीतंसशर्करं उपलाखंडचू
र्णंनिनानाविधरसान्वितं नारिकेलंकपित्थंचनागरंगसुपर्शन लिंप्पाकंवीजपूरंचदाडिमीफलमुत्तमं नानारूपफलंचैवना
नागंधविलेपनं चंदनंमृगनाभिंच श्रीखंडंनवपल्लवं टंकनंलोध्रकंचैवजलजंवनजंतथा नानाशैलसमुद्भूतंनानालंकारभू
षितं भूतलगेहेसमानीयचार्घोदकविशोधितं अमृतीकरणंकृत्वाशक्तिंचाभिमुखींनयेत् ब्राह्मणीक्षत्रियावैश्याशूद्राचकु
लभूषणा वैश्यानापिताकन्याचरजकीनटकीतथा विशेषवेदग्धयुताःसर्वाएवकुलांगना अथदीक्षिताअष्टशक्तीःक्र
मेणतस्याग्रार्घपात्रंस्थापयित्वा अर्घोदकेनतामभ्युक्ष्यनिजिधेनुमुद्रयाअमृतीकृत्यअष्टशक्तिरूपमेदंकृत्वा ब्राह्मण्याद्य
ष्टशक्तीनांनामभिःकृतसंज्ञका आसनंप्रथमंदत्वास्वागतंचपुनःपुनः अर्घंपाद्यंचपानीयंमधुपर्कंजलंततः स्नापयेद्गंधपु
ष्पादिकेशसंस्कारमेवच धूपयित्वाततःकेशान्कौशेयंचनिवेदयेत् स्नानार्थेवै पीठमास्तीर्यपादुकाद्वयंदत्वातत्रसमासी

गं० सा० २८१ नानानालंकारभूषणैः भूषयित्वानुलेपनं गंधमालं निवेदयेत् ततस्तासां शक्तीं यथाक्रमेण ब्राह्म्यादिरूपां समावाह्य ज्ञी
वन्यासादिकं कृत्वा गंधपुष्पधूपदीपान्नव्यंजनादिकं दत्वा तासां सव्यकर्णे क्रमेण स्तोत्रं पठेत् तदुक्तं तत्रैव नानाशक्तिसमा
वाह्य मूर्ध्नि तासां समाचरेत् मोक्षमंडलम् ध्येत् स्वर्णपात्रे सुशोभने च वर्णचोस्थले ह्येयं भक्त्या नोज्यं निवेदयेत् श्री
ह्लिता भवेद्यानुजदामायां निवेदयेत् तासां सव्ये तु कर्णे तु ततः स्तोत्रं समाचरेत् मातर्देवि नमस्तेस्तु ब्रह्मरूपधरेनघे कृपया हि
दिवि घ्नेमं मंत्रसिद्धिप्रपद्यस्व माहेश्वरदे देवि परमानंदरूपिणि कृपयेत्यादि कौमारि सर्वविघ्नेशि कुमारक्रीडनेरते कृपये
त्यादि विष्णुरूपधरे देवि विनतासुतवाहिनि कृपयेत्यादि वाराहि वरदे देवि दंष्ट्रोद्धृतवसुंधरे कृपयेत्यादि नृसिंहरूपधरे
देवि दैत्यदानवसूदिनि कृपयेत्यादि शक्ररूपधरे देवि शक्रादिसुखदिने कृपयेत्यादि पितृमातृमये देवि पितृमातृवहिः
कृते एकवक्त्रविधे देवि विश्वरूपे नमोस्तु ते एतत्स्तोत्रं पठेद्यस्तु कर्म्मारंभे सुसंयतः विघ्नचायं वामलोकस्य तस्य विघ्नं न जायते कुलो
नस्य ब्रह्मादेवाः कथिता स्वव पुत्रक दीक्षाकाले नित्यपूजासमये नार्हये यदि तस्य प्रजाफलं वक्तुं नीयजेय हरराक्षसैः यदि श्री राम
डापरासानुभोजने तद्गृहाद्बहिः स्थितस्तावत्पठेत्स्तोत्रं यावत्तृप्तिः प्रजायते आचम्य मुखवासादि ताम्बूलं च निवेदयेत् ततोद २८१

घासुनर्म्मा ल्यंगं धचंदनपंकिलं विसृज्य चुनमस्तत्पवरं प्रार्थ्य सुखी भवेत् अन्यायदिन गच्छेन्तु निजकन्या निजानुजा अथ आ
मातुलानी वा माता वा तत्सपत्निका सर्व्वाभावे परयोऽपि मदंशो योषिता मता: सर्वाभावे एकतरा: पूजनीया: प्रयत्नत: एकाश्चित् कुल
शास्त्रज्ञा पूजाहस्तित्र भैरव सर्वा एव स्त्रिया: पूज्या ब्रह्म विष्णु शिवादय: एका च युवती तत्र पूजिताश्चावलोकिता सर्वा एव परा देवा:
पूजिता: कुलभैरव आदावन्ते च मध्ये च लक्षपूर्त्तौ विशेषत: न पूजयति चेत् कांतां तदा विघ्नैर्विलिप्यते सर्वार्जितफलं नाशि
त्वा कथया परजन्मनि तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पूजयेत्कुलसुंदरी तत्र एवं लक्षजपादौ मध्ये अन्ते च शक्तिं प्रपूजयेत् लक्षमित्युपल
क्षणं ततो रात्रौ पश्चिमेन देवीं संपूज्य परहस्य मालया कुलमुक्तो गुरुं शिरसि हृदये देवी च ध्यात्वा शिवो हमिति भावयन् जपं कुर्या
त् मुंडमालायां गते तु प्रहरे यामे तृतीयप्रहरावधि निशायां च पजपं संख्यात्रिशेषे जपेन्न च स्वतंत्रे रात्रौ मांसासवैर्देवीं पूजयि
त्वा विधानत: ततो नग्नां स्त्रियं नग्नो रमन् लक्षयुतो पिवा जपेल्लक्षं तदा देवी होमये ज्वलदिंधने योनिकुंडस्थिते सर्पिर्मत्स्य
मांसयुतं भृशं दशांसं तर्प्ययेद्दैव्यैर्मा न मिश्रैस्तु साधक: तर्प्पणस्य दशांशेन अभिषिच्य जगन्मयीं दशांसं भोजयेत्साकं साध
कं देवताप्रियं द्रव्यं मांसं च मत्स्यं च घर्ष्णां तु प्रदापयेत् ततस्तु तोषयेद्रत्नैर्गुरुं स्वर्णादिभि: प्रिये एतत्कल्यान्महादेवि मंत्रसि

तं० सा०
२८२

ध्यातिनिश्चितं इतिकुलपुरश्चरणं अथयोगिनांमंत्रस्नानादि तंत्रांतरे स्नायात्सुविमलेतीर्थेपुष्करेहृदयाश्रिते विन्दुतीर्थे
भ्रुवामध्ये त्वात्मज्ञानं निविद्यते इडासुषुम्ना शिवतीर्थकेस्मिन् स्नानान्मुक्तश्चैवहतः शरीरे ब्रह्माम्बुभिः स्नातितयोः सदायः कि
नस्यगांगेरविपुष्करैर्वा इतिस्नानं अथसंध्या शिवशक्त्योः समायोगोयस्मिन्कालेप्रजायते सासंध्या कुलनिष्ठानांसमाधि
स्थैः प्रजायते तर्पणंतु मूलाधारात् सोमसूर्याग्निरूपिणीं कुंडलिनींसमुत्थाप्य परविंदुनिवेशपथ तदुद्भवामृतेनेह तर्पये
देहदेवतां तदुक्तं नवचक्रेश्वरे चंद्रार्कानलसंयुगाद्गलितंयत्परामृतं तेनामृतेनदिव्येनतर्पयेदिष्टदेवतां ब्रह्मरन्ध्रादधोभा
गेयच्चांद्रंपात्रमुत्तमं कलासारेणसंपूर्णंतर्पयेत्तेनसुंदरी ध्यानंतुकिरणस्थंयदग्निस्थंचंद्रभास्करमध्यगं महासूक्ष्मेल
यंकत्वापूर्णं क्लिष्टतियोगिराट् अथवानिरालंबेपदेशून्येयल्लिज्जउपपद्यते तज्जं भमध्यसेन्नित्यंध्यानमेतद्धियोगि
नां तज्जृंभमित्यंतःकरणस्थंअभ्यसेदिति अथान्तरयजनं मूलाधारात्कुंडलिनीमुत्थाप्यहृदयादर्कमंडलंनीत्वासहस्रक
मलकर्णिकान्तर्गतं चंद्रामृतधारयामूलमंत्रस्मरणाभिषिंचेत् अर्चयन्विषयैःपुष्पैस्तत्स्वरूपेणतन्मयोभवेत् स्वात्मस्तन्मय राम
तावुद्धिः सोहंभावेनपूजयेत् तन्मयेतितदेकत्वज्ञानंसोहमितिमंत्राक्षराणि विद्धक्रोप्रात्राणिपरिभावयेत् तामेवपरम २८२

ब्योम्नि परमात्मन्त्र वं हृत्ते ईर्शयत्यात्ममडावं भक्ताहोमादिभिर्विनेति अथ होमः आत्मान्तरात्मनि परमात्मज्ञानात्मा स्वरूपं
चतुरस्रं कुंडमानंदमेखलायुतं अर्द्धमात्राकृतियोनिविभूषितं नाभौ ध्यात्वा तन्मध्यस्थ ज्ञानाग्नौ जुहुयात् यथा मूलान्ते चै
तन्यरूपाग्नौ हविषा मनसा स्रुचा ज्ञानप्रदीपिते नित्यं मम कर्तोर्जुहोम्यहम् अनेन प्रथमाहुतिं दद्यात् धर्माधर्म हवि
र्दीप्ते आत्माग्नौ स्वाहा इति द्वितीयाहुतिं मूलान्ते प्रकाशे मनसा स्रुचा सुषुम्नावर्त्मनानित्यं मम दृष्टिर्जुहोम्यहं शब्दस्नाप्यांश्रवलं
ब्योमलोस्रुचा धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णमग्नौ जुहोम्यहं स्वाहा अनेन तृतीयाहुतिं दद्यात् ततो मूलान्ते अगरनिरंधानिवध
नमेधमाने धामानेमायान्धकारपरिपन्थिनि सं ज्विदग्नौ कस्मिंश्चिदद्भुतमरीचिविकाभूमौ विश्वं कुहोमि वसुधादितृणा
वसानं इत्यन्तर्यजनं कृत्वा साक्षाद्ब्रह्मतन्मयो भवेत् न तस्य पापपुण्यानि जीवन्मुक्तो भवेन्नरः अथ त्वन्तर्यागो ज्ञानिनामेव अथा
तः पंचमकारयजनप्रकारः तदुक्तं कुलार्णवे सुरा शक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयं तयोरैक्यं समुत्पन्न आनंदो मोक्ष उच्य
ते आनंदं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितं तस्याभिव्यंजनं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते लिंगत्रयविशेषज्ञः षडूर्मिक्रमवेदिनः पी
ठस्थानानि चागत्य महापद्मवनं व्रजेत् आमूलाधारमाब्रह्मरंध्रं गत्वा पुनः पुनः चिच्चंद्रकुंडलीशक्तिः सामरस्यसुखोदयः ब्योमपं

तं०रहा० कत्तनिस्पन्दंसुधापानरतोनरः मधुपानमिदंदेवि चेतरंमद्यपानकम् पुण्यापुण्यपशुंहत्वा ज्ञानखड्गेनयोगवित् परेलयन्न
२८३ येच्चित्रपलाशीतिनिगद्यते मनसाइंद्रियगणंसंयम्यात्मनियोजयेत् मांसाशीसभवेद्देवि इतरेप्राणिघातिकाः परशक्त्या
त्ममिथुनसंयोगानंदनिर्भरा युक्तास्तेमैथुनंतत्स्यादितरेस्त्रीनिषेवकाः अथकुमारीपूजा तत्रकुमारीनिर्णयः यामले
एकवर्षाभवेत्संध्याद्विवर्षाचसरस्वती त्रिवर्षात्रिविधामूर्तिश्चतुर्वर्षातुकालिका सुभगापंचवर्षातुषड्वर्षाचउमाभवेत् सप्त
भिर्मालिनीसाक्षादष्टवर्षातुकुब्जिका नवभिःकालसंदर्भादशभिश्चापराजिता एकादशेचरुद्राणीद्वादशाब्देतुभैरवी
त्रयोदशेमहालक्ष्मीर्द्विसप्तापीठनायिका क्षेत्रज्ञापंचदशभिःषोडशेचांबिकातथा एवंक्रमेणसंपूज्ययावत्पुष्पंनविद्यते प्रतिपद
दिपूर्णान्तंवृद्धिभेदेनपूजयेत् महापर्वसुसर्वेषुविशेषाच्चपवित्रके महानवम्यांदेवेशिकुमारीश्चप्रपूजयेत् तत्रपूजाक्रमः
कुमारीमानीयऐंकारेणजलंतत्त्रलाम्मादेवीकुर्यात् क्लींकारेणपाद्यंश्रीकारेणार्घ्यंहूंकारेणचंदनं क्लींकारेणपुष्पाणि ह्सौः
मंत्रेणधूपयेत्दीपादिचदद्यात् ततःषडंगेनपूजयेत् तद्यथा ऐंक्लींश्रींह्रौंह्रैंकुलकुमारिकेहृदयायनमः ह्रैंरैंऐंक्लींश्रींऐं राम्
स्वाहाशिरसेस्वाहा ॐशिखायैवषट् ऐंकुलवागीश्वरवागीश्वरिकवचायहुं ऐंवाग्भवकुलेश्वरिनेत्रत्रयायवौषट् तत्ऐंसि २८३

ह्रं जयाय पूर्ववक्त्राय नमः ऐं जयाय उत्तरवक्त्राय नमः ऐं ह्रां श्रीं कुब्जिके पश्चिमवक्त्राय नमः ऐं कालिके दक्षिणवक्त्राय नमः वाग्भ
वेन पुरः क्षोभं मायाबीजे गुणाष्टकं श्रियो बीजे श्रियो लाभः क्लीं बीजे चाखिलं हृदयः भैरवेन नु बीजेन खगत्वममरादिभिः
कुमारिका त्वहं नाथ सदा त्वं हि कुमारिका अष्टोत्तरशतं वापि एकां वापि प्रपूजयेत् पूजिताः प्रतिपूज्यन्ति निर्दहेद्देवमानि
ता कुमारी योगिनी साक्षात् कुमारी परदेवता असुरा अष्टनागाश्च ये ये दुष्टग्रहा अपि भूतवेतालगंधर्वडाकिनीयक्ष
राक्षसाः यश्चान्या देवताः सर्वा भूर्भुवःस्वश्च भैरवाः पृथिव्यादीनि सर्वाणि ब्रह्मांडं सचराचरं ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च
ईश्वरश्च सदाशिवः ते तुष्टाः सर्वतुष्टाश्च यस्तु कन्यां प्रपूजयेत् विधियुक्तं कुमारीभिः भोजयेच्चैव भैरवी पाद्यमर्घ्यं तथा
धूपं कुंकुमं चंदनं शुभं भक्तिभावेन संपूज्य कुमारीभ्यो निवेदयेत् प्रदक्षिणत्रयं कुर्यात् तस्मादोमध्येत यात्रातः पश्चात् दक्षि
णां दद्यात् रजतस्वर्णमौक्तिकैः दक्षिणां च कुमारीभ्यो निवेदयेत् दद्यात् क्रमतस्तथा विवाहयेत् स्वयं कन्यां ब्रह्महत्यां विनश्यति गो
हत्यां स्त्रीहत्यां च सर्वपापं प्रणश्यति यो यश्च पुण्यकाले च कन्यादानं प्रकल्पयेत् भुक्तिमुक्तिफलं तस्य सौभाग्यं सर्वसंपदः रुद्र
लोके च से नित्यं त्रिनेत्रो भगवान्हरः बदरिकोटिसहस्राणि अश्वमेधशतानि च तत्फलं लभते सद्यो यस्तु कन्यां विवाहयेत् बालु

नं० स्का० ७
२८४

कामागारं त्रेयं तावद्वर्षसहस्रकं एकैकं कुलमुद्धृत्य कुण्डलोके महीयते कन्यादानं तु तत्र देवताप्रीतये इति संप्रदाय वस्तु तत्तु तत्र दर्षीया
स्तत् बुद्ध्या शिवरूपस्य प्रदानीये विभावत्दद्यादिति रहस्यार्थः अथ योगप्रक्रिया गौतमीये देवर्षे योगमुक्तात्मयोगानुभवद
र्शक सांख्ययोगविशेषज्ञ कर्मयोगनिषेधक विना योगेन सिद्धेत्तु कुंडलीकं क्रमः प्रभो मूलपद्मे कुंडलिनी यावन्निद्रायिता प्रभो
तावत्किंचिन्न सिद्ध्येत मंत्रयंत्रार्चनादिकं जागर्त्ति यदि सा देवी बहुभिः पुन्यसंचयैः तदा प्रसादमायान्ति मंत्रयंत्रार्चनादयः
शिववद्विहरेल्लोके दृष्टैश्वर्य्यसमन्वितः योगयोगाद्भवेन्मुक्तिर्मंत्रसिद्धिरखंडिता सिद्धे मनोपशावादिरिति शास्त्रार्थनिर्णयः
तस्मात्कात्यायं परं योगं कथयस्व मुनीश्वर मुक्तात्मा येन विहरेत्स्वर्गमर्त्यरसातले जीवन्मुक्तश्च देहान्ते परं निर्वाणमाप्नु
यात् नारदउवाच कथयामि तवस्नेहात् योगयोग्योसि गौतम संसारोत्तरणे मुक्तियोगशब्देन कथ्यते ऐक्यं जीवात्मनोराहु
र्योगं योगविशारदः तत्समूहाः समाख्याताः योगविघ्नकरा मुने कामक्रोधलोभमोहमदमत्सर्य्यसंज्ञिकाः योगांगैरेभिर्निर्जि
त्यातान् योगिनो योगमाप्नुयु यमनियमासनौ प्रोक्तौ प्राणायामस्ततः परं प्रत्याहारं धारणाख्यं ध्यानं सर्द्धसमाधिना अष्टांगान्याहु
रेतानि योगिनो योगसाधने अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्य्यं दयार्ज्जवं क्षमाधृतिर्मिताहारः शौचं चेति यमादयः तपः संतोष आस्ति २८४

कंदानं देवस्यपूजनं सिद्धांतश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च जपो हुतं दशैते नियमाः प्रोक्ता योगशास्त्रविशारदैः आसनानि पूर्वोक्तानि
इडयाकर्षयेद्वायुं वाह्यं षोडशमात्रया धारयेत्पूरितं योगी चतुःषष्ट्या च मात्रया सुषुम्नामध्यगं सम्यक् द्वात्रिंशन्मात्रया शनैः
नाड्यां पिंगलया चैनं रेचयेद्योगवित्तमः प्राणायाममिमं प्राहुः योगशास्त्रविशारदाः भूयो भूयः क्रमात्तस्य व्यत्यासेन समाच
रेत्. मात्रा वृद्धिक्रमेणैव सम्यग्द्वादश षोडश जपध्यानादिभिर्युक्तं सगर्भं तं विदुर्बुधाः तदपेतं विगर्भं च प्राणायामं परं विदुः क्र
मादभ्यसतः पुंसो देहे स्वेदोद्गमोऽधमः मध्यमः कंपसंयुक्तो भूमित्यागः परो मतः उत्तमस्य गुणावाप्तिः यावच्छीलनमिष्यते इं
द्रियाणां विचरतां विषयेषु निरर्गलं बलादाहरणं तेभ्यः प्रत्याहारो विधीयते अंगुष्ठगुल्फजानूरुसीमनीलिंगनाभिषु हृ
द्ग्रीवाकंठदेशेषु लंबिकायां ततो नसि भ्रूमध्ये मस्तके मूर्ध्नि द्वादशान्ते यथाविधि धारणं प्राणमरुतो धारणेति निगद्यते समा
हितेन मनसा चैतन्यान्तरवर्तिना आत्मन्यभीष्टदेवानां ध्यानं ध्यानमिहोच्यते समत्वभावनां नित्यं जीवात्मपरमात्मनोः समा
धिमाहुर्मुनयः प्रोक्तमष्टांगलक्षणं दृष्टादिकल्पितं विघ्नकामादिषट्कनाशनं इदानीं कथये ते हं मंत्रयोगमनुत्तमं विश्वं शरी
रमित्युक्तं पंचभूतात्मकं मुने चंद्रसूर्याग्नितेजोभिर्जीवब्रह्मैककरूपिणं तिस्रः कोट्यस्तदर्द्धेन शरीरे नाडयो मताः तेषु मुख्या

तं०सा० दशप्रोक्तास्तासु तिस्रो व्यवस्थिता प्रधाना मेरुदंडे तु चंद्रसूर्याग्निरूपिणी इडा वामे स्थिता नाडी कला तु चंद्ररूपिणी शक्ति
२२५ रूपा च सा नाडी साक्षादमृतविग्रहा दक्षिणे पिंगलाख्या तु पुंरूपा सूर्यविग्रहा। दाडिमीकेसरप्रख्या विख्याता नाम्नि निःस्व
ता मेरुमध्ये स्थिता या तु मूलाद्ब्रह्मविग्रहा सर्वतेजोमयी सा तु सुषुम्ना वह्निरूपिणी तस्या मध्ये विचित्राख्या अमृतस्रा
विणी शुभा सर्वदेवमयी सा तु योगिनां हृदयंगमा विसर्गाद्बिंदुपर्यंतं व्याप्य तिष्ठति तत्वतः मूलाधारे त्रिकोणाख्ये इच्छा
ज्ञानक्रियात्मके मध्ये स्वयंभूलिंगं तु कोटिसूर्यसमप्रभं तदूर्ध्वे कामबीजं तु कलास्याद्बिंदुनादकं तदूर्ध्वे तु शिखाकारा कुं
डली ब्रह्मविग्रहा तद्बाह्ये हेमवर्णाभं वसवर्णं चतुर्दलं द्रुतहेमसमप्रख्यं पद्मं तत्र विभावयेत् तदूर्ध्वेऽग्निसमप्रख्यं षट्दलं
हीरकप्रभं वादिलांतषड्वर्णेन युक्तं चाधिष्ठानसंज्ञकं मूलमाधारषट्कानां मूलाधारं ततो विदुः स्वशब्देन परं लिंगं स्वाधिष्ठानं
ततो विदुः तदूर्ध्वे नाभिदेशे तु मणिपूरं महत्प्रभं मेघाभं विद्युताभं च बहुतेजोमयं ततः मणिवद्भिन्नं तत्पद्मं मणिपूरं तथोच्य
ते दशभिश्च दलैर्युक्तं डादिफांताक्षरान्वितं शिवेनाधिष्ठितं पद्मं विश्वालोकनकारकं तदूर्ध्वे नाहतं पद्मसुद्यदादित्यसन्नि
भं कादिठांताक्षरैरर्कपत्रैश्च समधिष्ठितं तन्मध्ये बाणलिंगं तु सूर्यायुतसमप्रभं शब्दब्रह्ममयं शब्दानाहतस्तत्र दृश्य २२५

ते तेनाहतारव्यंपद्मं तन्मुनिभिः परिकीर्त्तितैः आनंदसदनं तत्तु पुरुषेणाधिष्ठितं परं तदूर्द्ध्वं तु विशुद्धाख्यं दलषोडशपंकजं स्व
रैः षोडशकैर्युक्तं धूम्रवर्णं महत्प्रभं विशुद्धं तनुते यस्माज्जीवस्य हंसलोचनात् विशुद्धं पद्ममाख्यातमाकाशाख्यं महदद्भुतं
आज्ञाचक्रं तदूर्द्ध्वं तु आत्मनाधिष्ठितं परं आज्ञासंक्रमणं तत्र गुरोराज्ञेति कीर्त्तितम् कैलाशाख्यं तदूर्द्ध्वं तु रोधनी तु तदूर्द्ध्व
तः एवं तु शिवचक्राणि प्रोक्तानि तव सुव्रत। सहस्रारं बुजं विंदुस्थानं तदूर्द्ध्वमीरितं इत्येतत्कथितं सर्वं योगमार्गमनु
त्तमं आदौ पूरकयोगेन आधारे योजयेन्मनः गुदमेढ्रान्तरे शक्तिं तामाकुंच्य प्रवर्त्तयेत् लिंगभेदक्रमेणैव विंदुचक्रं च प्रा
पयेत् शंभुना तां परां शक्तिमेकीभावं विचिन्तयेत् तत्रोत्थितामृतं तं वक्तुं द्रुतं लाक्षारसोपमं पाययित्वा च तां शक्तिं षट्
चयोगसिद्धिदां षट्चक्रदेवतास्तत्र संतर्प्यामृतधारया आनयेत्तेन मार्गेण मूलाधारं ततः सुधीः एवमभ्यस्यमानस्याप्य
हन्यहनि मातृतं जरामरणदुःखाद्यैर्मुच्यते भवबंधनात् पूर्वोक्ता दुःखितामंत्राः सर्वे सिध्यन्ति नान्यथा ये गुणाः संति देवस्य पंचकृ
त्यविधायिनः ते गुणाः साधकवरे भवन्त्येव न चान्यथा इत्येतत्कथितं विप्र वायोर्धारणमुत्तमं इदानीं धारणाख्यां तु शृणुष्वावहितो मम
दिक्कालाद्यनवच्छिन्ने सम्यक् चेतो निधाय च तन्मयो भवति क्षिप्रं जीवब्रह्मैक्ययोजनात् अथवा समलं चित्तं यदा क्षिप्रं न सिद्ध्यति तदा

वयवयोगेणयोगी योगान्समभ्यसेत् पादांभोजेमनोदध्यान्नखकिंजल्कशोभिते जंघायुग्मेतथारामकदलीकांडशोभिते ऊरुद्व
येमत्तहस्तिकादंडसमप्रभे गंगावर्त्तगभीरेतुनाभौनिर्झरलोततः उदरेहारवलसितथाहारेश्रीवत्सकौस्तुभे पूर्णचंद्रायुत
प्रख्येललाटेचारुकुंतले शंखचक्रगदांभोजदोर्दंडपरिमंडिते सहस्रादित्यसंकाशकिरीटकुंडलोद्वये स्थानेनियोजयेन्मंत्री
विष्णुरूपःशुद्धचेतसा मनोनिविश्यपादस्थेवेतन्मयोभवतिध्रुवं यावन्मनोलयंयाति कृष्णेस्वात्मनि चिंतयेत् कृष्णेदृष्टुपलब्धे
तावदिष्टमनुर्मंत्री जपहोमंसमभ्यसेत् अतःपरंनकिंचिच्चकृत्यमस्तिवशेहरेः विदितेपरतत्त्वेतुसमस्तेनियमैरलं तलवृंते
नकिंकुर्य्यं लब्धेमलयमारुते मंत्राभ्यासेनयोगेनज्ञेयंज्ञानायकल्पते नयोगेनविनामंत्रोनमंत्रेणविनाहिसः द्वयोर
भ्यासयोगोहिब्रह्मसंसिद्धिकारणं तमःपरिवृतेगेहेघटोदीपेनदृश्यते एवंमायावृतोह्यात्मामनुनागोचरीकृतः एवंनेक
स्थितंब्रह्मनंत्रयोगमनुत्तमं दुर्लभंविषयासक्तैःसुलभंतादृशामपि अथप्रकारान्तरधारणायां षण्णवत्यंगुलायामंशरी
रमयात्मकं गुदध्वजान्तरेकंदमुत्सेधाद्व्यंगुलंविदुः तस्यद्विगुणविस्तारंवर्त्तरूपेणसेवितं नाड्यस्तत्रसमुद्भूतामुख्यास्तिस्रःप्रकी राम
र्तिताः इडावामेस्थितानाडीपिंगलादक्षिणेस्थिता तयोर्मध्येगतानाडीसुषुम्नाधःसमाश्रिता पादांगुष्ठद्वयंघ्राता शिफाभ्यांशि २८६

एसापुनः ब्रह्मस्थानंसमारूढासोमसूर्याग्निरूपिणी तस्यामध्यगतानाडीचित्राख्यायोगवल्लभा ब्रह्मरंध्रंविदुस्तस्यांपद्मसूत्र
निभंपरं आधारंच विदुस्तत्रमतभेदादनेकधा दिव्यमार्गमिमंप्राहुरमृतानंदकारणं इडायांसंचरेच्चंद्रः पिंगलायांदिवाकरः
श्रोतोयोगेनिदानं वै सुषुम्नायांचतावुभौ आधारकंदमध्यस्थंत्रिकोणमतिसुंदरं ज्योतिषांनिलयंनित्यंप्राहुरागमवेदिनः त
त्रविद्युल्लताकाराकुंडलीपरदेवता प्रतिस्फुरतिसर्वात्मासूक्ष्माहृत्सदृशाकृतिः विभर्त्तिकुंडलीशक्तिरात्मानंहंसमाश्रिता हंसः
प्राणश्चयेतितंप्राणोनाडीयथाश्रयः आधारदुर्लभोवायुर्यथावत्सर्वदेहिनां देहव्याप्यस्तुनाडीभिःप्रयाणंकुरुतेवहिः
द्वादशांगुलमानेनतस्मात्प्राणइतीरितः स्वेमठासनेसुखेपट्टानितकुशान्तरे बद्धैकमासनंयोगीयोगमार्गपरोभवेत् ज्ञात्वा
हृतोदयंदेहेयथावत्प्राणवायुना तत्रद्रुतंयतौ अज्ञे देहे हृदुत्त्वावायुमयेत्सुधी आसनभूतोदयेप्राग्युक्ते अंगुलीभिर्दृढंबध्वाकरणा
निःसमाहितः अंगुष्ठाभ्यामुभेश्रोत्रेतर्जनीभ्यांविलोचने नासारंध्रेचमध्याभ्यांमध्याभिर्वदनंदृढं बध्वात्मप्राणमनसासोमकलांस
मनुस्मरणं धारयेन्मारुतंसम्यक्योगोयंयोगिवल्लभः नादःसंजायतेसम्यक्क्रमादभ्यसतःशनैः मत्तभृंगावलीगीतसदृशः
प्रथमोध्वनि वंशिकास्पर्शनिलापूर्णवंशध्वनिनिभःपरः घंटारवसमःपश्चात् धनमेघस्वनोपरः एवमभ्यसतांपुंसांसंसारध्वा

नं०स्ता० नाशले इत्यनुमाध्यते सर्वं हंसलक्षणमव्ययं पुंप्रकृत्यात्मकौ प्रोक्तौ बिंदुसर्गौ मनीषिभिः ताभ्यां क्रमात्समुद्भूतौ बिंदुसर्गाव
२८१ सानकौ हंसोतो पुंप्रकृत्याख्यो हंपुमान्प्रकृतिस्तु सः अजपा कथिता ताभ्यां जीवैर्या समुपास्यते पुरुषं चाश्रयं मन्वा प्रकृतिर्लिप्तमात्म
नः यदा तज्ञावमाप्नोति तदा सोऽहमियं भवेत् सकारान्तं हकारान्तं लोपयित्वा ततः परं सन्धिं कुर्यात्पूर्वरूपां तदासौ प्रणवो भवेत्
परानंदमयं नित्यं चैतन्यैकगुणात्मकं आत्माभेदस्थितं योगी प्रणवं भावयेत्सदा आम्नायवाचामतिदूरमाद्यं वेद्यं स्वसंवेद्यगुणेन
मंत्रः आत्मानमानंदरसैकसिंधुं पश्यंति तारात्मकमात्मनिष्ठः सत्यं हेतुविवर्जितं श्रुतिशिरामाद्यं जगत्कारणं व्याप्तं स्थावर
जंगमं निरूपमं चैतन्यमन्तर्गतं आत्मानं रविचंद्रवह्निवपुषं तारात्मकं संततं नित्यानंदगुणालयं सुकृतिनः पश्यन्ति कूर्चे
न्द्रिया तारस्य सत्त्वविभवैः परिचीयमानं मानैरप्यमानि शब्दनिमीलितमग्र्यं सच्चित्सुखमकमगमनश्वरमच्युतं तत् तेजः परम
जतसान्द्रसुधाम्बुराशिं हिरण्मयं दीप्तमनेकवर्णं त्रिमूर्तिमूलं निगमादिबीजं ओंगुप्तमात्रं पुरुषं भजन्ते चैतन्यमात्रं रवि
मंडलस्थं ध्यायन्ति दुग्धाब्धिभुजंगभोगे शय्यालसमाद्यं कमलासहायं प्रोत्फुल्लनेत्राम्बुजमंजनाभं चतुर्मुखेनाश्रितपादप राम
सं आम्नायगंधिचरणं घननीलमुग्धश्रीवत्सकौस्तुभगदाम्बुजशंखचक्रं हृत्पुंडरीकनिलयं जगदेकमूलमालोकयन्ति २८१

लितेन पुरुषं पुराणं विन्दोर्नादसमुद्भवः समुद्दितेनादेजगत्कारणम् नारं तत्त्वमुखाम्बुजं परिव्रतं वर्णात्मकैर्भूवज्रैः आम्नायां प्रिच
मुघयं सुरत्रिकोणानंद मूलं वपुः पायाद्वोमुकुन्दुखंडविलासदिव्यामृतौघाप्लुतं पिंडं भवेत्कुंडलिनी [illegible] त्मापदं तु हंसः सकला
त्मात्मा रूपं भूतो विदुरमन्दकान्तिरतीतरूपं शिवसाम्यरूपं पिंडादियोगं शिवसाम्यवस्यात् संजीवयोगं प्रवदंति मन्त्राः शिवे
लयन्नित्यगुणाभियुक्तो निर्बीजयोगं फलनिर्व्ययेऽस्मिं मूलोन्निद्रभुजंगराजमहिषीं यान्तीं सुषुम्नान्तरां भित्वाधारसमूहमाशु वि
लसत्सौदामिनीसन्निभां व्योमांभोजगतेन्दुमंडलगलद्दिव्यामृतौघैः प्लुतिं संभाव्य स्वगृहं गतां पुनरिमां संचिंतयेत्कुंडलीम्
हंसं नित्यमनन्तमव्ययगुणं स्वाधारतो निर्गता शक्तिः कुंडलिनी समस्तजननी हस्ते गृहीत्वा च तं याता रंध्रणि केतने परं
सुखं तेनानुभूयाः स्वयं यान्ती स्वाश्रयमर्ककोटिरुचिरा ध्येया जगन्मोहिनी अव्यक्तं परविन्दुमाश्रितरुचिं मीत्वा शिव
[illegible]लयं शक्तिः कुंडलिनी गुणत्रयमयी विद्युल्लतासन्निभा सानन्दामृतमध्यगं पुरमिदं चंडार्ककोटिप्रभं संवीक्ष्य पुरं गता
[illegible] वती ध्येया नवघातुगैः मध्ये वर्त्मसमीरणद्वयमिथः संघट्टसंक्षोभजं शब्दस्तोममतीत्य तेजसि तडित्कोटिप्रभाभास्वरे
उ[illegible]ति समुपास्महे नवजवास्निं दूरसन्ध्यारुणां सांद्रानंदसुधामयीं परशिवं प्राप्तां परां देवताम् गमनागमने [illegible] शक्तिकीस्सा

[illegible] कुंडली मुदिताकुलकामधेनुरेषाभिजनाकाङ्क्षितकल्पवल्लरी वेदादिसाद्धैर्परिज [illegible]

[illegible]तनलोपमवेदसमातः ततरू८ करी विषदीकरणोज्ञानान्दोधानलमस्वतवपदद्युंमेधुयाचे मनसा [illegible] मू८ तु

स्यचीकृतंतल्लिमवंतितंत्रे लुंतव्यमेत करुणानिधाने क्रोधानवाहि खलुयामरेषु श्रीलक्ष्मानन्द [illegible] रामभ

[illegible]संग्रहं तल्लाश्र धीत्यप्राप्य [illegible] धीराध्याय तनुमांपतं ७ इति श्रीमहामहोपाध्याय श्रीके [illegible] दलागि

महाचार्य्यकृततंत्रसारः समाप्तः शुभंभवतु ७ संवत १९४३ आवल्लेलक्षमप लै ४ भृगुवा [illegible] सितितवाश्मं

राम

२८